

Халықаралық Білім және Ғылым Академиясы
Международная Академия Образования и Науки
International Academy of Education and Science

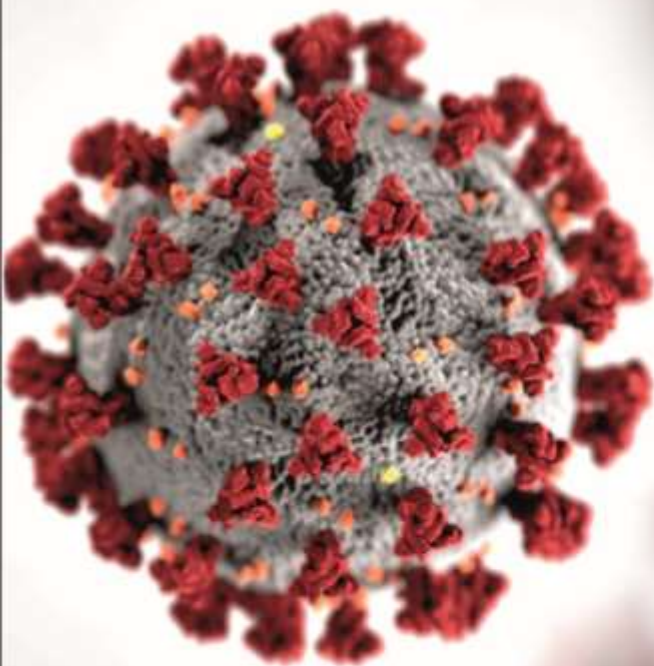
www.bilimacademy.kz

«БІЛІМ, ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ МӘДЕНИЕТТІҢ
ДАМУЫНА ПАНДЕМИЯНЫҢ ӘСЕРІ»

Халықаралық ғылыми-практикалық конференция

ЖИНАҚ СБОРНИК

Международная научно-практическая конференция
«ВЛИЯНИЕ ПАНДЕМИИ НА РАЗВИТИЕ
ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И КУЛЬТУРЫ»

COVID-19

CORONAVIRUS DISEASE 2019

2020 29 МАҒЫР
МАЙ
MAY
NUR-SULTAN

ӘОЖ (УДК) 37.0+008+001(063)
ҚБЖ (ББК) 74.00

Б 94

Редакциялық кеңес:
Батырбаева Надия Кадыровна (төраға)
Алибаев Е.А.
Конференция өткізуге жауаптылар:
Алибаев Ерлан Ақылжанович
Джуасбаев Болат Дуанбаевич

БІЛІМ, ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ МӘДЕНИЕТТІҢ ДАМУЫНА ПАНДЕМИЯНЫҢ ӘСЕРІ:
Халықаралық ғылыми-практикалық интернет конференцияның материалдары=**ВЛИЯНИЕ ПАНДЕМИИ НА РАЗВИТИЕ ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И КУЛЬТУРЫ:** Материалы международной научно-практической интернет конференции. —

ISBN 978-601-332-778-5

Бұл ғылыми басылым 2020 жылдың 29 мамыр күні өткен «БІЛІМ, ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ МӘДЕНИЕТТІҢ ДАМУЫНА ПАНДЕМИЯНЫҢ ӘСЕРІ» атты Халықаралық ғылыми-тәжірибелік интернет-конференциясының жинағы болып табылады.

Жинақ ұстаздар, мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының педагог қызметкерлері, мектеп мұғалімдері, ғылыми қызметкерлер, студенттер, магистранттар, PhD докторанттарының (аспиранттар) ғылыми тәжірибесі, зерттеулерінің нәтижесі болып табылады.

Жас ғалымдарға арналған.

ӘОЖ (УДК) 37.0+008+001(063)
ҚБЖ (ББК) 74.00

ISBN 978-601-332-778-5

© Халықаралық Білім және Ғылым Академиясы
© Международная Академия Образования и Науки

УЙҒУР ХАЛҚИНИНГ НИКОҲ-ТҮЙ МУНОСАБАТЛАРИ (БРАКОСОЧЕТАНИЕ И СВАДЕБНЫЕ ОТНОШЕНИЯ УЙГУРСКОГО НАРОДА)

DEDAMIRZAYEV Javoxir Yodgorjon o'g'li, MAHMUDOV Zavqibek Ibodulla o'g'li

O'z FA Tarix institute, Toshkent davlat sharqshunoslik instituti

Toshkent, O'zbekiston

dedamirzayevjavoxir@gmail.com

Аннотация

Ушбу тадқиқот ишида Марказий Осиёнинг шарқий қисмида яшовчи уйғур халқининг ислом динини қабул қилишгандан кейинги никоҳ-тўй муносабатларининг шаклланиши ва унга социализмнинг таъсири ҳамда ҳозирги кундаги кўриниши ёритилган.

Аннотация

В этом исследовании рассматривается формирование пост-исламских брачных отношений между уйгурскими народами в восточной части Центральной Азии, влияние социализма на него и его нынешний облик.

Annotation

This study examines the formation of post-Islamic marital relations between the Uyghur people of eastern Central Asia and the impact of socialism on it and its current appearance.

Калит сўзлар. Уйғур халқи, никоҳ, совчи, никоҳ ўқиш, чилоқ, салом, никоҳ совғаси, келин, куёв, оила.

Ключевые слова. Уйгурские люди, брак, жених, чтение брака, ведро, приветствие, свадебный подарок, невеста, жених, семья.

Keywords. Uyghur people, marriage, bridegroom, marriage reading, bucket, greeting, wedding gift, bride, groom, family.

Кириш

Никоҳ бу жамият инсоният ва фаолиятининг узвийлиги учун жуда муҳимдир. Инсоннинг умумий ривожланиши натижасида никоҳ тизими доимий равишда ўзгариб борган, турли этник гуруҳлардаги урф-одатлар натижасида хилма-хил удумлар шаклланган. Никоҳ рамз сифатида ижтимоий цивилизацияда кўплаб урф-одатлари мавжуд. Шулардан бири уйғур тўйининг ҳам ўзига хос урф-одатлари бор. У ҳамма учун мос бўлган одатга айланиб бир қатор босқичлардан иборат. Шинжондаги уйғурларнинг тўй маросими одатларидаги фарқлари бўлсада, бу урф-одатларнинг умумий жиҳати бор. Масалан, тўйда “никоҳ таклиф қилиш”, “Никоҳ совғаларини юбориш”, “келинни тўйга кузатиб бориш” маросими каби урф-одатлар уйғурлар учун муҳимдир.

Никоҳ тўйи маросими кўп шахсий жиҳатлар бирга ижтимоий характер касб этган нисбатан ёрқин тантанадир. Никоҳ инсон ҳаётидаги энг муҳим ҳодиса бўлибгина қолмай, жамиятда янги бир оила пайдо бўлганини ҳам билдиради. Уйғурларнинг никоҳ билан боғлиқ муносабатларида ислом дининг таъсири кучли сезилади. Кўп мусулмон халқлари каби уйғурларда ҳам яқин қариндошлар ўртасидаги никоҳ ман қилинади, лекин амакивачалар ва холавччалар ўртасида никоҳ кенг тарқалган.

Асосий қисм

Ўрта асрларда уйғурларда ҳам никоҳ ёши жуда эрта бўлиб қизларда 9-10 ёш, ўғил болаларда эса 12-13 ёшлардан бошланган. Уйғурларда кўп хотинлик бошқа қўшни халқларга нисбатан ҳам кўпроқ тарқалган эди[1,26]. Бунинг сабаби уйғурларда куёв томонидан келин томонга қалин пулининг берилмаслиги ва бошқа халқларга нисбатан тўй маросими харажатларининг камлиги билан боғлиқ эди. Аммо кўп хотинлик шаҳар жойларда ва бой табақа орасида ёйилган бўлиб, аксарият қишлоқларда уйғурлар моногам оила тарзида яшаганлар.

Мусулмончилик қоидаларида оила қуриш учун икки ёшнинг розилиги олиниши шарт ҳисобланишига қарамай, бошқа кўп мусулмон халқлари каби уйғурларнинг анъанавий никоҳ қуриш одатларида ҳам, никоҳ қуриш учун ва кимга никоҳланиш ҳақида ёшлардан розилиги сўралмаган бу нарсани ота-оналар, аксарият отанинг ўзи ҳал қилган[2, 9-10].

Никоҳ қуриш совчилар воситасида амалга оширилган ва совчилар одатда яқин эракак қариндошларнинг ичидан танланган. Совчи аввал келининг отасидан жавоби қандай бўлишини сўраб билган, шундан кейин беш-олти марта совчилар бориб келишган. Совчиликда эракак совчилар ва аёл совчиларнинг ўз вазифалари бўлган. Ўтмишда асосий, хал қилувчи аҳамиятга эга вазифаларни эракак совчилар бажарганлар. Келин томондан асосий қарор уларга билдирилгандан сўнг, яъни розилик аломати билдирилгандан кейингина кичик ташкилий масалаларни ҳал қилиш учун аёл совчилар жўнатилган.

Бошқа халқларда бўлгани каби уйғурларда ҳам никоҳ тўйи маросимининг асосий ва халқилувчи босқичи бу — “никоҳ ўқиш” тадбиридир. Уйғурларнинг ўтмишдаги анъанасида ёш келин-куёвни келининг уйига олиб келишади ва келин ва куёвнинг оталари гувоҳлигида мулла никоҳ ўқийди. Никоҳ ўқиладиганда шакар, туз ва нон солинган сув қўйиб қўйилади, никоҳ ўқилгач келин ва куёв буларни ичиши ва нони ейиши керак. Туз ёшларнинг туйғулари мустаҳкам бўлиши, шакар ширин ҳаёт рамзи, нон тўкинлик рамзи сифатида қўйилади. Ким биринчи бўлиб нонни еса, ўша оилада ҳукмрон бўлган. Яна бошқа маълумотларга кўра қадимда мулла келин ва куёвга бир бўлак нонни тузли сувга ёки сутга ботириб берган[3, 88-90].

Уйғурлар Фарғонага келиб жойлашгандан сўнг, маҳаллий халқларнинг урф-одатларини ўзлаштира бошлаганлар. Жумладан, қиз томонга вакил ота белгиланиши каби одатни уйғурлар шу ердаги аҳолидан ўрганиб, амалга оширганлар. Яъни никоҳ ўқиладиган пайтда келиннинг шахсан иштироки шарт бўлмай унинг ўрнига вакиллар иштирок этган, вакиллар келиннинг олдига кириб унинг розилини олгач, муллага кириб келиннинг рози эканлиги ҳақида билдирганлар.

Никоҳ маросими тугагач, куёв ўзининг яқин жўралари билан дарров уйига кетган, келин эса озгина вақт давомида уйда қолган. Уни сал кийинроқ келган куёвнинг ўртоқлари ва қариндошлари олиб кетишган. Йўлда ўйин кулги, қўшиқ айтиб, доира чалиб кетишган. Аёллар келинни гиламга ўтирғизиш тўрт томонидан кўтаришган ва оқ фотиҳа бериши учун отасининг олдига олиб боришган. Бу одат жуда қадимий бўлиб, кўпроқ мўғул халқларида учрайди, мўғул хонларини ҳам оқ наматга ўтказиб тахтга ўтказиш одати бўлганлиги тарихдан маълум. (Амир Темур ҳам шу тарзда тахтга ўтирган). Уйғурлар ушбу одатни мўғуллардан кўчирганлиги эҳтимолдан йироқ эмас. Бу ўринда келинни оқ наматга ўтказиш рамзий маънода амалга оширилган. Келин ўз бахтининг юкори чўққисига—тахтига эришуви учун ота розилигини олиши муҳим эди. Уйғурларга маданияти анча ўхшаш бўлган ўзбек ва тожикларда ҳам бўлғуси келинга “бахтли-тахтли” бўлишини истаб тилак билдириш одати ҳозиргача мавжуд [4, 13].

Оқ фотиҳа олгандан сўнг келинни аравага ўтирғизишган ва куёвни келинга олиб боришган. Куёв келинни аравадан ўзи туширган. Уйғурларда ҳам келинни куёвнинг уйига олиб киришдан олдин олов атрофидан айлантириш одати мавжуд бўлган. Келин ва куёв бир-бирин қўлини ушлаб уч марта олов атрофидан айланишган, сўнгра келин учун ажратилган хонага киришган. Оловни салбий кучларни қайтарувчи восита сифатида кўриш кўплаб Марказий Осиё халқларига ҳос бўлиб, кўчманчи халқларда ҳам келинни ўтовга олиб киришдан олдин олов атрофидан айлантирилган. Ҳозир оловдан айлантириш одати учрамайди[4, 15].

Тўйдан кейинги куни куёв томони келинни қариндошлари, ўртоқлари ва танишларини меҳмонга чақирган ва бу маросим “чиллоқ” деб аталган. Ушбу маросим келин ва куёв томон бир-бирларини яқинроқ танишишлари мақсадида амалга оширилган.

Тўйдан кейин ўтказиладиган маросимлардан яна бири “салом” деб номланиб, келин ва куёв ўз яқин дўстлари билан янги қариндошларнинг уйига “салом”га келади. Мезбонлар меҳмонларни таом билан кутишдан ташқари уй-рўзғорга керакли буюм, кийим-кечаклар совға қилганлар. Яна бир анъанавий ҳозиргача амал қилиниб келаётган одат биринчи жума куни келин-куёвнинг келининг ота-оналари уйига боришидир. Келининг онаси қизнинг сочини тараб ўриб қўйган. Балки, бу одатни бир замонлар бўлган матрелокал жойлашув билан боғлаш мумкин. Аёл тўнғич боласини ҳам ўз ота-онасининг уйда тукқан. Турмушга чиққан аёлни сочини онаси иккита қилиб ўриб қўйган бу эрга теккан аёлнинг белгиси бўлган. Бундан ташқари у ўнг кўкрак қисмига нақш босилган эрлик қўйлагини ҳам кийган[5, 23-24].

Тўйдан кейин ўтказиладиган маросимлардан яна бири “салом” деб номланиб, келин ва куёв ўз яқин дўстлари билан янги қариндошларнинг уйига “салом”га келади. Мезбонлар меҳмонларни таом билан кутишдан ташқари уй-рўзғорга керакли буюм, кийим-кечаклар совға қилганлар. Яна бир анъанавий ҳозиргача амал қилиниб келаётган одат биринчи жума куни келин-куёвнинг келининг ота-оналари уйига боришидир. Бу одат уйғурларда қадимдан мавжуд бўлган. Келин тўйдан сўнг ҳар жума ўз ота-онасининг уйига борган. Келининг онаси қизнинг сочини тараб ўриб қўйган. Балки, бу одатни бир замонлар бўлган матрелокал жойлашув билан боғлаш мумкин. Аёл тўнғич боласини ҳам ўз ота-онасининг уйда тукқан. Турмушга чиққан аёлни сочини онаси иккита қилиб ўриб қўйган бу эрга теккан аёлнинг белгиси бўлган. Бундан ташқари у ўнг кўкрак қисмига нақш босилган эрлик қўйлагини ҳам кийган .

Фарғона водийсига кўчиб келган уйғурларнинг удумлари ўзгара бошлаган эди. Шунинг учун ҳам фарғоналик уйғурларнинг никоҳ тўйи маросимлари юкоридагилардан бир мунча фарқ қилган. Масалан, келин ҳам, куёв ҳам қайнона ва қайноталарнинг олдида юзини ёпиб юришлари лозим бўлган. Куёвнинг ота-оналари келин томонда бериладиган тўйда иштирок этишмаган, чунки ўзлари тўй тайёргарлигини кўришган. Уйнинг бир бурчида чимилдиқ осиб ва келин билан катта ёшли икки нафар

аёлнинг келини қўриқлаб чиқиши, кейинги кун юз очди маросими ҳам фарғоналик уйғурларда бўлган. Куёв ҳам токи чақирди қилиб чақирмагунча келининг ота-онасидан “қочиб” юрган, бу ярим йилгача ҳам давом этган.

XX–XXI асрлар оралиғида дунё миқёсида юз берган ижтимоий-иқтисодий, маънавий-маърифий ҳамда сиёсий жараёнлар халқлар турмуш тарзи, оилавий ҳаёти ва у билан боғлиқ бўлган оилавий ҳамда ижтимоий характердаги анъанавий маросимларга ҳам ўз таъсирини ўтказмай қолмади. Ўзбекистонда яшаётган уйғурларнинг анъаналарида ҳам маълум даражадаги ўзгаришлар кўзга ташлана бошлад[6, 108].

Мазкур ўзгаришларнинг омиллари жуда кўп бўлиб, асосий омиллар сифатида сиёсий, иқтисодий, этномаданий, маърифий, ижтимоий омилларни кўрсатиш мумкин. Совет тузумида юз бераётган сиёсий жараёнлар шу ҳудудда XIX асрдан буён яшаётган ва ўтган асрнинг 50-йилларидани кўчиб келган уйғурларнинг турмуш тарзига ўз таъсирини ўтказди. Жумладан, полигамияга йўл қўйилмаслиги, коллективлаштириш, янгича совет турмуш тарзининг тарғиб қилиниши моногам оиланинг асосий оила типи сифатида сақланиб қолишига олиб келган бўлса, коллективлаштириш нуклеар оилаларнинг кўпайиши таъминлади. Айнан совет тузими даврида иқтисодиётнинг социалистик тарзда олиб борилиши ҳам маълум ўзгаришларни юзага келтирди. Жумладан, сунъий тўқинликнинг яратилиши, сотсиал тенглик, аёлларнинг ҳам ижтимоий ишлаб чиқаришга жалб этилиши ва пул топиш имкониятининг яратилиши қабилар маросимларни ўтказишдаги ортиқча ҳаражат ва дабдабаларнинг вужудга келишига сабаб бўлди[7, 64].

Совет тузими олиб борган турли халқларнинг миллийлашишига қарши сиёсат туфайли ҳам миллий анъанавий удумлар секин-аста унитила бошлади ёки ўзгарди. Шу ўринда урбанизациянинг таъсирини ҳам айтиб ўтиш лозим бўлади. Чунки, урбанизация туфайли бир жойда компакт яшовчи уйғурлар кўп қаватли уйларда яшайдиган бўлдилар ва ўзларнинг анъанавий маросимларини деярли унита бошладилар.

Мажбурий ўрта таълимнинг жорий қилиниши натижасида ҳам анъаналарга путур ета бошлади: ўғил ва қиз болаларнинг бирга ўтказилиши, уйғур мактабларининг барча уйғурларни қамраб олаолмаслиги, ва натижада уйғур болаларнинг ўзбек ва бошқа миллат болалари ижтимоий муҳитида яшаш ва ҳаказо[8, 55].

Айнан уйғур мактабларининг етишмаслиги, гарчи оилада уйғур тилида гаплашилса-да, мулоқода узилишни таъминлаган ва уйғур болалари ўзбек тилида уйғур тилига нисбатан равон гапира бошладилар. Ҳозирги уйғур ёшларининг кўпи уйғур тилини билмайди ёки яхши билмайди. Атрофдаги халқлар билан яқин этник алоқада бўлиш ва юқоридаги санаб ўтилган бошқа омиллар уйғурларнинг ўзбеклаша бошлашига олиб келди. Уйғурлар илгаритдан ҳам мазмунан анча ўхшаш бўлган ўзбекларнинг маданиятини деярли тўлалигича қабул қила бошладилар. Айниқса, ўзбеклар ва уйғурлар ўртасидаги никоҳ муносабатларининг кучайиши бу жараённи янада кучайтириб юборди. Совет тузumi даврида уйғурлар сони жиҳатидан хатто камайди. Уйғур-ўзбек никоҳи кўпайиб кетди[8, 56].

Хулоса

Кўп мусулмон халқлари каби уйғурлар ҳаётида ҳам жамочилик муносабатларининг таъсири кучли. Шунинг учун катта аҳамиятга эга бўлган оилавий маросимлар жамоанинг фаол иштирокисиз амалга ошмайди. Никоҳ тўйи маросимлари ҳам нафақат икки ёшни балки икки оилани бирлаштирувчи маросими тадбири сифатида жамоа аҳамиятига эга бўлган катта маросимлар цериясидир.

Уйғурларда ҳам қариндош-уруғлар ўртасидаги муносабатлар яқин ва қариндош уруғлар доираси ҳам кўпчиликни ташкил этади. Шунинг учун ҳам никоҳ тўйини ўтказиш тадбири кўпчилик қариндошларнинг фаол иштироки, ҳам моддий ҳам маънавий қўллаб-қувватлаши асосида ўтказилади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Захарова И. В. Уйғури // Народы Средней Азии и Казахстана. – М.: Наука, 1963. Т. 2. – 526 с.
2. Карпов В. Сезонники-уйғури // За партию. – Ташкент. 1929. № 9/10.
3. Решетов А. М. Современные этнические процессы у уйгуров Средней Азии и Казахстана // Этнические и историко-культурные связи тюркских народов СССР. – Алмата, 1976. – С. 88-90.
4. Рузиев М. Возрожденный уйгурский народ. – Алмата: Казахстан, 1976. – С. 213.
5. Савуров М. Д. Уйруры кишлака Долан Московского раёна Андижанской области Узбекской ССР // Краткое содержание докладов Среднеазиатско-кавказских чтений. – Л., 1979. – С. 23-24.
6. Skine C.P. Chinese Central Asia. Boston: Houghton, Mufflin. 1926. – 360 p.
7. Дьяконова Н.В. Культурное наследие национальных меньшинств Синьцзяна, в кн.: Труды Государственного Эрмитажа. Т – 2. – Л., 1958. – 213 с.
8. Хўжаев А. Буюк Ипак Йўли: муносабатлар ва тақдирлар. – Тошкент: Ўзбекистон Миллий Энциклопедияси. 2007. – 280 б.

**ОМИЛҲОИ АЗ ХУД КАРДАНИ ОРФОГРАФИЯИ ЗАБОНИ АНГЛИСӢ
ШАМСИДИНОВА Назира Раҳимовна, АМИНҶОНОВА Рухшона Ҳақимовна**

ДДХ ба номи ак. Б.Ғ.Ғафуров, ДПДТТ ба номи ак. М.С. Осимӣ

Хучанд, Тоҷикистон

shamsidinova83@mail.ru, amindzhonova@list.ru.

Аннотация

Жұмыста тәжік студенттерінің дұрыс жазбаша сөйлеу және оқу үшін ағылшын тілінде емле меңгеруін қалыптастырудың кейбір әдіснамалық тәсілдері сипатталған. Онда типтік орфографиялық қателіктерді жоюға бағытталған әр түрлі шығармашылық жаттығулар бар.

Аннотация

Дар мақола баъзе усулҳои методологии ташаккули малақаҳои имлои донишҷӯени тоҷик (донишҷӯён ва мактаббачагон) дар забони англисӣ барои нутқи шифоҳӣ ва хаттӣ тавсиф карда шудааст. Як қатор намудҳои машқҳои эҷодӣ, ки барои рафъи хатогиҳои умумӣ ба тариқи намуна оварда шудаанд.

Annotation

In the paper some methodological approaches to forming spelling acquisition by Tajik students in the English language for correct written speech and reading are described. It contains various types of creative exercises aimed at the elimination of the typical spelling mistakes.

Имлои забони англисӣ хусусияти принципи таърихӣ – анъанавӣ дорад. Ин аз он иборат аст, ки ба дигаргуншавии овозҳои нутқ ва тағйироти забонӣ нигоҳ накарда, шакли қадимаи калимаҳоро нигоҳ доштааст, ки ба талаффузи ҳозираи забони англисӣ мувофиқ намеояд. Навиштан ва хондани хат дар асоси ин принцип навишташуда нисбатан душвориро ва нофаҳмиро ба вучуд меорад. Барои аз худ намудани имлои забони англисӣ бояд якчанд омилҳоро ба назар гирифт. Масалан:

1. Омили шунавоӣ
2. Омили биной
3. Омили хотираи ҳаракатӣ
4. Омили дониши морфологӣ ё худ дониши грамматикӣ.

Ҳар яки ин омилҳо барои аз худ намудани хати босаводона мавқеи хоса доранд. Бояд гуфт, ки ин омилҳо дар мавридҳои гуногун ба донишҷӯён таъсири гуногун мерасонанд.

1. Омили шунавоӣ

Аксар вақт аз рӯи шунид навиштани калима ин тамоман ғалат аст. Вазифаи асосии орфография аз он иборат аст, ки майли аз рӯи шунид навиштанро комилан бартараф намояд. Азбаски овозҳои нутқи забони лотинӣ аз овозҳои забони англисии пешин ба дараҷае фарқ мекард, лозим омад, ки барои номбар намудани овозҳои нутқи соф англисӣ якҷоягии ду ё зиёда ҳарфҳои лотиниро чун нишонаи хаттии ин хел овозҳои англисӣ қабул карда шаванд. Мисол, азбаски дар забони лотинӣ овози [D] набуд ва нишонаи хаттии он арзи вучуд намекард, англисҳо барои нишонагузори ин овоз якҷоягии ду ҳарфи лотинӣ "th"-ро қабул карданд. Ин хел ҳолатҳо дар забони англисӣ кам нестанд. Гузашта аз ин, аз дигар забонҳои аврупоӣ бисёр вожаҳо иқтибос шудаанд ва қисми зиёди онҳо имлои аслии худро дар забони англисӣ нигоҳ доштаанд. Билхоса 53-55% вожаҳои забони муосири англисӣ аз забонҳои романӣ (пеш аз ҳама фаронсаӣ ва лотинӣ) гирифта шудаанд. Ҳамин аст, ки имлои забони англисӣ басо мураккаб буда, ба принципи таърихӣ таъя мекунад, яъне чунон ки вожаҳо VII-VIII аср пештар навишта мешуданд, имрӯз низ дар ҳамон шакл сабт мегарданд. Бинобар он таносуби байни ҳарф ва овози нутқ як бар як нест. Миқдори ҳарфҳо 26-тоанд, вале овозҳо 44 адад мебошанд. Ҳарфҳои садонок шаштоанд, вале овозҳои садонок 20 ададанд.

2. Дидан ё худ омили биной таасуроти графемаи дидашударо дар муддати дароз ба хотир нигоҳ медорад. Аз ҳамин сабаб, ки одамони босавод дар навиштани ин ё он калима агар шубҳа пайдо кунанд, он калимаро чанд маротиба такрор ба такрор менависанд ва он шакле, ки ба чашм саҳеҳ менамояд интиҳоб намуда, пас менависанд. Дар вақти таълими орфография ҳаминро дар назар доштан лозим аст, ки омили синну соли низ аҳамияти калон доارد. Чи қадар ки синну соли омӯзанда хурд ва донишҳои грамматикашон камтар бошад, омили биной ҳамон қадар барои дуруст навиштани калимаҳо ёрӣ мерасонад.

3. Хотираи ҳаракатӣ (моторӣ) низ омили муҳими аз худ кардани имло аст. Вай пай дар пай бо ҳиссиёти биной пайваста амал мекунад. Он хеле устувор ва пойдор мебошад. Хотираи ҳаракатӣ комплекси ҳаракатҳои азхудкардашударо муддати дуру дароз нигоҳ медорад. Масалан касе ки велосипедсавориро аз хурдӣ аз худ карда бошад, пас аз 15-20 сол ҳам рондани онро аз хотир фаромӯш намекунад.

Дар хусуси дуруст навиштани калимаҳо низ ҳаминро гуфтан мумкин аст. Касе, ки озодона дар бораи ҳарфҳои ҷудогона ҳаёл накарда навиштан мегирад.

Бино бар он дар хотир бояд дошт, ки хотираи ҳаракати хусусан дар давраи аввали таълим таъсири калон дорад. Дар ин давра ҳам омили биноӣ ва ҳам хотираи ҳаракати бояд аз ғалатнависиҳо муҳофизат карда шаванд. Ислоҳи ҳатогӣ ва такроран ёд додан, он аз нав ёд додан душвор аст. Аз ин ҷост, ки таъкид ва огоҳ намудан аз ҳатогӣ – аз талаботи асосии асосии методикаи таълими забони англисӣ мебошад.

Ҳату саводнокии бошуурона ва устувору мустаҳкам фақат дар шароите ба даст оварда мешавад, ки агар соҳиби хат маъно, сохт ва шакли калимаро донад. Ин бошад, ба амал татбиқ намудани омили ҷорум, дониши морфологӣ – грамматикиро талаб мекунад.

Роли ин омил хусусан дар калимаҳое, ки навиштани онҳо ду хел, вале талаффузашон як хел мебошад, калон аст. Ин гуна калимаҳоро фақат дар натиҷаи дуруст доништани грамматика беғалат навиштан мумкин аст. Шахсеро, ки пас аз андешаи дуру дароз калимаро беғалат менависад, комилан саводнок ҳисобидан мумкин аст. Методисти рус К.Д. Ушинский дар қайдҳои менависад: “Барои ҳату саводнокӣ қоидаҳои грамматикиро доништани шахс кифоягӣ намекунад, балки ўро боз зарур аст, ки он қоидаҳоро фавран дар амал иҷро намояд. Барои ин таҷриба ва машқ лозим аст” [4,с.196].

Дар марҳилаи ибтидоӣ асосҳои графика ва имло тадриҷан соддатар таълим дода мешавад, вале малакаҳои зерини он нисбатан душвор аст. Таълими китобат се марҳилоро дар бар мегирад. 1. Шиносоӣ; 2. Машққунӣ; 3. Истифодабарӣ [2,с.333].

Дар марҳилаи шиносӣ омӯзгор донишҷӯро ба тарзи навишти ҳарфҳои калон ва хурд ошно месозад. Сониян тавачҷӯи таълимгирандагон ба тарзи навишти ҷузъҳои ҳарф ҷалб карда мешавад. Масалан, ҳарфи N аз се ҷузъ иборат аст. Зарур аст, ки омӯзгор ҳар як ҳаракати дасти худро шарҳ дода, ҳарфро нависад. Пас хонандагон ҳарфи дар тахтаи синф навишташударо оҳиста ба дафтарашон мебардоранд. Дар марҳилаи дуюм барои мустаҳкам гардонидани малакаи навиштани ҳарфҳои машқҳои мухталиф иҷро карда мешавад.

Мисол: 1. Ҳарфи Tt –ро 10 қатор алоҳида ва 10 қатор дар якҷоягӣ бо ҳарфҳои «ed» нависед.

2. Аз калимаҳои зерин ҳарфҳои калон ва хурдро ёфта нависед:

City, Anger, Book, When, To pick, story, Chess, Duck

Ҳарфҳои зеринро мувофиқи тартиби ҷойгиршавиашон дар алифбо нависед:

X, Z, D, F, L, A, E, G, R, N, T, W, Z, K, B, P, C, H, J, I, M, O, Q, S, V.

4. Дар калимаҳои зерин ҳарфи X-ро ёбед ва онро хонед:

Exam, fox, box, extra, exit...

5. Калимаҳои зеринро 10 қаторӣ нависед ва ба зерини ҳарфи талаффузнашаванда хат кашед:

hasten, fasten, listen, Christmas, castle, whistle, jostle, nestle, wrestle; cupboard, pneumonia, psychology, raspberry; neighbour, nightingale, straight, naughty, high, height, through, sigh.

Дар ин марҳила таълими имлои калимаҳо низ сураат мегирад. Дар ташаккули малакаи имло машқи нусхабардорӣ васеъ истифода мешавад. Ғайр аз ин машқ, навиштани диктанти биноӣ низ аҳамияти калон дорад. Хонандагон аз тахтаи синф ба матни диктант чанд дақиқа нигоҳ карда, кӯшиш мекунанд, ки онро дар хотираи худ нигоҳ доранд. Пас омӯзгор он матро аз тахта тоза менамояд ва талаб мекунад, ки хонандагон аз хотираи худ онро нависанд. Характери вазифаҳо тадриҷан мураккабтар мешавад. Чанд наъми онҳоро метавон тавсия кард. Мисол:

Ба саволҳо ҷавоб нависед.

Ба матн ё ба расм саволҳо нависед.

Нақшаи ҳикояро таҳия кунед.

Ё худ боз шартӣ дигар:

Аз матни қироатшуда, калимае, ки ҳарфи “c” дорад ҷудо намуда, онро бо сугунҳои зерин таснифот намоед, яъне

(Pick out from the text to it words with the letter c in them. Divide a sheet of paper into ten columns with the following letters at the top of each column: 1) c+e, 2) c+i, 3) c+a, 4) c+o, 5) c+u, 6) c+a consonant, 7) c in the ending -ic, 8) c+h = [tʃ], 9) c+h= [k], 10) c+k=[k].

Ҳамин тариқ, дар никоти зайл омилҳои азбар намудани имлои забони англисиро сӯят мебахшад:

1. Нутқи хатӣ дар таълими забони хориҷӣ воситаи мустаҳкам гардонидани малакаи грамматикӣ ва лексикӣ махсуб мешавад.

2. Дар адабиёти методӣ зарурати ташаккули малакаҳои графикӣ, орфографӣ ва нутқи хатиро нишон медиҳанд, ки ҳардуи онҳо бо машқҳои махсуси ҳадафнок инкишоф дода мешаванд.

3. Мушкилоти ташаккули малакаи навишт ба номутаносибияти байни системаи графикаю орфографӣ ва овозии забони англисӣ алоқаманд аст.

4. Гуногунии имлои калимаҳо дар забонҳои англисӣ ва тоҷикӣ низ мушкилӣ меорад.

Дар илми методика ду усули асосии омӯзиши фонетика маълум аст: усули артикулӣ ва акустикӣ. Усулҳои муосир дар асоси синтези муқаррароти асосии ин ду усул сохта шудаанд. Муқаррароти асосии усули артикулиро забоншиносон И. А. Грузинская ва К. М. Колосов таҳия намудаанд. Онҳо ба ташаккули малакаи фонетикӣ аҳамияти калон доданд. Забоншиносон таҳлили муқоисавии таркиби фонетикӣ ду забонро анҷом дода, дар ин замина мушкилоти фонетикӣ таҳия намуда, дар асоси онҳо як системаи машқро сохтаанд. Мушкилоте, ки дар ташаккули малакаи фонетикӣ дучор меоянд, хеле гуногунанд. Миролубов А. А., чор гурӯҳи душворихоро муайян менамояд [1, с.98].

- ба гурӯҳи аввал мушкилоте дохил мешаванд, ки ҳангоми талаффузи овози муайян ба вучуд меоянд.

- ба гурӯҳи дуюм мушкилоте дохил мешаванд, ки ҳангоми талаффузи як овоз ва омехташавии овозҳо дар шароити мухталифи фонетикӣ мушоҳида мешаванд.

- ба гурӯҳи сеюми мушкилот талаффузи муҳолифати овозҳо, нишон додани сифатҳои онҳо бо муқоиса дохил карда мешавад.

- гурӯҳи чоруми душворихо аз мушкилоте иборатанд, ки бо фарқияти овозҳо, таркиби овоз вобастаанд.

Дар асоси хусусиятҳои забони модарӣ, ду гуруҳи душворӣ муайян карда шудаанд: байнизабонӣ ва дохилизабонӣ.

Мушкилоти байнизабонӣ

Фонемаҳои забонҳои модарӣ ва хоричиро ба: 1. фонемаҳое, ки дар ду забон хеле монанданд ва ё мувофиқат мекунад; 2. фонемаҳое, ки шабеҳанд, аммо дар ду забон комилан мувофиқ нестанд; 3. фонемаҳое, ки дар забони модарӣ вомехӯранд.

Гурӯҳи аввалини фонемаҳо ([m], [n], [l]) осонтарин мебошанд. Ҳангоми омӯзиши ин фонемаҳо, шумо метавонед ба интиқоли маҳорати талаффузи онҳо аз забони модариашон таъя намоед.

Гурӯҳи дуввуми фонемаҳо ([p] [b] [t] [d] [k] [g]) мушкилиҳои омӯзиши душвортаринро пешниҳод мекунад. Ҳангоми омӯзиши ин фонемаҳо душворихо ба миён меояд (дуршавӣ аз системаи забони хоричӣ дар зерӣ таъсири забони модарӣ - гузариши манфӣ аз забони модарӣ ба забони хоричӣ).

Гурӯҳи сеюми фонемаҳо ([w] [0] [n] ва ғайра) - низ як қатор мушкилотро ба вучуд меорад.

Аз ин гуфтаҳо ба хулосае омадан мумкин аст, ки ҳангоми фаҳмондани маводи фонетикӣ омӯзгор метавонад усулҳои зеринро истифода барад:

- тақлид кардани овоз дар ҷараёни нутқ;
- муқоисаи овоз бо зухуроти ба ин монанд дар забони модарӣ;
- муқоисаи падидаи фонетикӣ дар доираи забони омӯхташаванда;
- таҳлили падидаи фонетикӣ;
- шарҳи падидаи фонетикӣ;
- намоиши визуалии зухуроти фонетикӣ.

Интиҳоби дурусти системаи машқҳо ба хонанда имконият медиҳад, ки тамоми малакаҳои зарурии фонетикиро азхуд намояд. Ҳангоми омӯзиши фонетика истифодаи воситаҳои техникӣ мувофиқи мақсад доништа мешавад. Воситаҳои техникӣ ба хонандагон намунаи талаффузи саҳеҳро нишон медиҳад. Хонандагон ба чунин тарзи суҳанронӣ тақлид карда, ба он меқӯшанд.

Малакаи шунавоӣ ва талаффуз ҳангоми иҷрои машқҳои нутқӣ - шунавоӣ, гуфтан ё хондан назорат карда мешавад. Танҳо дар ин сурат, мо ба дараҷаи истифодаи фонетикӣ нутқи забони хоричӣ ва воситаҳои техникӣ ба таври объективӣ баҳо дода метавонем. Омӯзиши имло ва талаффузи фонемаҳои забони англисӣ бо тариқи зерин амалӣ мегардад:

1. Шунидани садо дар қалибҳои мухталифи нутқ.
2. Машқҳо доир ба ҳаракати узвҳои нутқ ҳангоми талаффузи ҳар як садо.
3. Машқҳо роҷеъ ба ҷудо карда тавонистани фонемаи лозима дар ҷараёни нутқи англисӣ.
4. Машқҳо оид ба талаффузи як садо дар таркиби калимаҳои гуногун.
5. Машқҳо доир ба зухуроти як садо дар гуфторҳои гуногун.
6. Машқҳо барои ислоҳи хатоҳо ва бартароф намудани баъзе мушкилоти талаффузи овозҳои алоҳида.

Дар вақти таълими талаффуз ва имлои забони англисӣ таҷрибаи лингвистии хонандагонро аз забони модарӣ ба инобат гирифта мешавад.

Ҳамин тавр, дар таълими имлои забони англисӣ марҳилаҳои гуногунро тай карда, аз истифодаи системаи машқҳои мақсаднок малакаи навиштан ва имлои беғалат ҳосил мешавад.

Рӯйхати адабиёт:

1. Гез Н.И., Леховицкий М.В., Миролюбов М и др. Методика обучения иностранному языку. М., 1982, гл.13.
2. Бойматов А., Усмонов К. Методикаи таълими забони англисӣ, Нури маърифат. Душанбе 2009.
3. Рогова Г.В. Письмо в обучении иностранному языку – Жур. Иностранные языки в школе, 1978, № 6.
4. Ушинский К.Д. Осори мунтахаби педагогӣ. – Москва, 1955.- с448.
5. Krashen S.D. Second Language Acquisition and Second Language Learning. Oxford, 1981.
6. Mackey W. Language Teaching Analysis. London, 1965.

PROJECT BASED ASSESSMENT AS A MEANS OF MOTIVATION RAISE. (“WE ARE GREEN PEOPLE” PROJECT FOR GRADE 9 STUDENTS)

YESSIMBEKOVA Karlygash Tleutayevna, NAVARYAN Olga Vladislavovna

Nazarbayev Intellectual School of physics and mathematics

Semey, Kazakhstan

yessimbekova_k@sm.nis.edu.kz, 1021627@mail.ru, Navaryan_O@sm.nis.edu.kz

As we know, PBA (Project Based Assessment) is a perfect structure for differentiation, it gives students all possibilities to develop their skills, creativity, to get support from the teacher and from their peers.

Projects are long-term structures for learning different skills, for example, writing or speaking, and they require students to use new skills and content in order to create something of value for themselves at school and outside school.

From term 1 of the current academic year we chose differentiation as one of the ways that will help our students switch from one mode to another and practiced differentiation in almost every lesson through giving choices for completing tasks. While planning our lessons we tried to understand :

- where students’ learning needs exist;
- what they already know;
- what they need to learn.

During term 2 we focused on Project based assessment, we called our project as “We are green people.” We explained to students the procedure of PBA :

- students have to work in pairs;
- they have to create a poster in A 3 format on one of the chosen issues suggested in the list;
- they have to write a persuasive letter explaining the advantages of the green idea to the local authority (300 words);

-they have 4 lessons to get prepared with a poster and a letter.

THE LIST OF GREEN IDEAS:

1. The 100% GREEN home/village
2. Eco (green) food
3. Eco (green) shop
4. Benefits of green technology/equipment
5. Green behaviors
6. Green energy (wind, solar, hydro etc.)
7. Green infrastructure for the city

While presenting their speaking students should:

- ✓ speak confidently, clearly and fluently
- ✓ capture the attention of the audience and persuade them that the ideas are important for the ecology of the country/city/region/world
- ✓ participate equally as group members to negotiate each member’s task
- ✓ not forget to use persuasive techniques (logos, ethos, pathos, etc.)
- ✓ present the factual and visual information in an accurate and precise (formal) way .

While writing the persuasive letter on the chosen topic the students should:

- ✓ keep to the outline of 5 paragraphs essay;
- ✓ catch the readers' attention;
- ✓ give effective evidence and examples;
- ✓ follow the structure of persuasive writing;
- ✓ write 300 words.

For better study and understanding we presented the following useful information about important issues on Sustainable Development:

Food

- It is predicted that global food production will need to increase by up to 70% to meet the needs of the rising population
- Costs of transporting food will increase, so we'll need to grow more food on plots within, or closer to our cities
- People will need to grow more of their own food (indoors/outdoors, wherever they can find space) and waste less food than they do currently.

Energy

1. Over the last 200 years an ever-increasing proportion of our energy has come from non-renewable sources such as oil and coal. While demand for energy rises these resources are running out.
2. Consequently, we are ever more reliant on fossil fuels like oil, coal and gas. These are finite and non-renewable.
3. Creating vast amounts of CO₂, as well as other harmful gases contributes to global warming, causing sea levels to rise. It is also having a disastrous effect upon the lives of the animal and plant life.

Nature

- As the human population increases and our cities grow in size there are fewer green areas in and around our cities
- How our landscapes connect with large areas of concrete and tarmac can make it really difficult for animals of all shapes and sizes to get around
- Animals that pollinate flowering plants, which we need to help grow our food, are in decline. One big reason for this is the toxic chemicals farmers use to spray their crops.

Waste

- Most of this waste we throw away globally is from developed countries like the UK. We produce more than 290 million tonnes of waste every year and this number is increasing. A lot of this rubbish doesn't rot away and finding somewhere to put all is a serious problem!
- A lot of the waste we produce is actually recyclable.
- We actually save energy by recycling.

Transport

- People face increasing levels of traffic congestion and parking difficulties; more car parks are not really a long term solution!
- People who travel into cities for work spend long hours commuting. This leads to problems including stress, isolation and poor health through obesity.

➤ Most cars need oil, which is turned into petrol, to run. This finite resource also creates smog and carbon monoxide pollution which is contributing to climate change.

PBA speaking was graded based on a clearly defined rubric made specifically for this project:

- Goal of presentation as well as a poster is clear: there is problem and possible solutions; ideas are important for the ecology of the country/ /city/region/world.
- Participation of both members is equal while presenting the group task.
- Factual and visual information in the poster is accurate and precise (formal) way
- Eye Contact and body language is effective: speaker is confident and speech is fluent.
- An appropriate vocabulary and grammar is efficient to understand the speech.
- Effective usage of persuasive techniques (logos, ethos, pathos, etc.) presents.

While presenting their project work students share their ideas about benefits of green technology and its impact on the environment, for instance, how green technology helps reduce emissions, conserves water, reduces waste and consumes less energy than conventional technology. They also talked about green infrastructure , for example how it creates oxygen, sequesters carbon, and creates wildlife habitat, improves mental health and wellbeing. As for green energy, students touched on this issue, too. They could clearly point out the importance of green energy that it is power that comes from sources that do not harm the environment and are always available, such as wind and sunlight.

To conclude our article we can clearly say that this PBA encouraged the students to live a “greener” lifestyle at school and at home .

This project also build their leadership, teamwork and communication skills as well as their confidence, wellbeing.

Literature:

1. Collins Cobuild. (2018). Advanced English Dictionary, Copyright Harper Collins Publishers.
2. Hargrove K. (2005). What’s a teacher to do? Gifted child today.
3. www.fao.org/publications
4. FAO (2017)The future of food and agriculture-Trends and challenges.

РАЗВИТИЕ ИДЕИ ГЛОБАЛЬНОЙ ГРАЖДАНСТВЕННОСТИ ЧЕРЕЗ РЕАЛИЗАЦИЮ ВОСПИТАТЕЛЬНЫХ ПРОЕКТОВ

БЕКСУЛТАНОВ Алмас Сабиржанович, ФИЛИППОВА Алёна Михайловна

«Назарбаев Интеллектуальная школа физико-математического направления»

Костанай, Казахстан

Beksultanov_A@kst.nis.edu.kz, Filippova_A@kst.nis.edu.kz

Аңдатпа

«Мәңгілік ел құндылықтарын насихаттау арқылы жастардың рухани жаңғыруы» мақаласы «Рухани жаңғыру» бағдарламасы аясында, Мәңгілік ел патриоттық актісінің құндылықтарын насихаттауына сүйенген қазіргі жастарды тәрбиесіндегі амалдарды қарастырып жатыр.

Аннотация

В статье «Духовное возрождение молодежи через продвижение ценностей глобального гражданства» в рамках программы «Духовное возрождение» рассматриваются подходы к воспитанию современной молодежи, основанные на пропаганде ценностей патриотического направления глобального гражданства.

Современный быстроменяющийся мир ставит новые требования перед, системой образования. Появляются новые тренды и в системе современного воспитания школьников. На протяжении многих лет во главу угла ставилось патриотическое воспитание. Одной из главных задач нашего современного общества в целом, и современной школы в частности расширить рамки патриотического воспитания до глобального уровня, мы должны научить учащихся-первых быть патриотами свой Родины, вторых быть патриотами планеты Земля. Сейчас наступило время, когда определенные проблемы легче

решать сообща в рамках мирового сообщества, нежели в пределах одного государства. В этой связи школа должна вводить в воспитательный процесс воспитание глобальной гражданственности. Конечно на данном этапе мы не требуем от учащихся решения каких-то проблем, но мы должны вложить в их сознание актуальность данных проблем, желание решать их, поиск возможных решений.

Концепция глобальной гражданственности включена в документ ООН «Цели в области Устойчивого развития» в пункт 4: «Обеспечение полного и качественного образования для всех и содействие длительному обучению, включающее в себя воспитание глобальной гражданственности как одну из его целей». Международное сообщество договорилось, что к 2030 году все студенты получают знания и навыки, необходимые для обеспечения устойчивого развития, включая глобальную гражданственность. Современная школа должна нести ответственность за продвижение идеи глобальной гражданственности, готовя учащихся быть членами большого глобального сообщества, использующих свои навыки и образование для содействия этому сообществу.

За основу можно взять цели устойчивого развития принятые ООН в 2015 году. Эти цели и задачи носят комплексный и неделимый характер и обеспечивают сбалансированность всех трех компонентов устойчивого развития: экономического, социального и экологического.

На примере школьных проектов я хочу показать как на основе реализации школьных воспитательных проектов происходит воспитание глобальной гражданственности.

Во-первых проект Глобальное гражданство реализуемый в сотрудничестве с кафедрой учителей английского языка. В рамках данного проекта организована диалоговая площадка с учащимися, где обсуждаются различные темы из международного календаря дат ООН, так же кураторская служба предоставляет информацию учащимся на утренних сборах. Традиционным в нашей школе стало мероприятие под названием MUN NIS модель ООН. Учащиеся обсуждают различные глобальные проблемы предлагая свои пути решения. Подобный опыт несомненно поможет сегодняшним ученикам в будущем продвигать Казахстан и защищать его интересы на мировой арене.

Обратить внимание на мировые проблемы можно и через проект «100 книг». Темы некоторых произведений из данного списка книг, рекомендованных к прочтению учащимся Назарбаев Интеллектуальных школ перекликаются с целями устойчивого развития. Таким образом прочтение и обсуждение таких произведений как «Қызыл кітап» Қадір Мырза-Әлі, «Старик и море» Эрнеста Хэмингуэя обращает внимание учащихся на проблемы сохранения экосистемы суши и экосистемы моря. Произведение «Жетім» Мұхтара Әуезова заставляет учащихся задуматься о проблемах неравенства и несправедливости.

На сегодняшний день одной из глобальных проблем является голод и нищета. Борьба с этими двумя явлениями так же входит в цели устойчивого развития. Необходимо привлекать внимание детей к данной проблеме. Не все дети могут в полной мере осознать масштабы данной проблемы, не догадываясь, что может быть кто-то совсем близко не доедает или же нуждается в элементарных вещах. В Назарбаев Интеллектуальных школах реализуется проект Служение обществу, благодаря которому обращается внимание детей к таким проблемам. Цель проекта воспитывать в учащихся желание помогать, не оставаться в стороне от чьих-то проблем. Сегодня занимаясь сбором средств, продуктов питания для помощи нескольким людям, завтра возможно этот ребенок будет решать проблемы голода и нищеты в глобальном масштабе.

Если говорить о таких целях как доступная и чистая энергия, индустриализация, инновация и инфраструктура, в школе реализуются такие проекты как НИШ сингулярности TEDx, в рамках которых учащиеся могут высказать свои инновационные идеи в сферах развитие «зеленой энергетики» развития инфраструктуры городов, развитие производств. Очень важно на данном этапе дать возможность учащимся высказывать свои идеи обсуждать их с другими учащимися, быть услышанным и получить одобрение своей идеи. Идея зародившаяся в детстве и получившая поддержку может двигать человека к ее реализации, и в будущем идея может превратиться в прорывной инновационный проект, который принесет в будущем огромную пользу человечеству.

В рамках проекта служение обществу учащиеся проводят языковые курсы для воспитанников детского дома семейного типа «Жанұя». Таким образом реализуется потребность воспитанников данного учреждения в качественном образовании. Хотя учащиеся не являются профессиональными педагогами, это не мешает им проводить качественные, полноценные уроки. Воспитанники данного учреждения с большим удовольствием посещают данные занятия, показывают неплохие результаты.

Таким образом участие детей в школьных проектах позволяет выпитывать гуманизм в учащихся, обратить внимание на мировые проблемы, и в какой-то мере решать их в миниатюре. Воспитание глобальной гражданственности в устойчивом развитии позволит учащимся в будущем принять на себя социальную ответственность за действия в интересах общества, а не только своих собственных интересов.

Список литературы:

1. <https://academicimpact.un.org/ru>

КОММУНИКАТИВНО-ОРИЕНТИРОВАННЫЙ ПОДХОД В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

АНЕШОВА Гайша Ержановна, АБДИН Жиенбай Шайбекович

КГУ «Средняя школа №13»

Актобе, Казахстан

Andirova@mail.ru

Мышление современного человека не ограничивается пределами города или страны – мы мыслим намного шире и воспринимаем мир глобальнее. Поэтому меняется роль образования в целом, появляются новые методы обучения. Но участниками образовательного процесса по сей день остаются учитель и ученик.

Учителя английского языка становятся своего рода проводниками в межкультурное пространство. Задача учителя английского теперь не просто обучить грамматике и лексике, но и обеспечить ученику возможность понимания культурного различия, ввести его в языковой контекст и подготовить к реальному общению.

В связи с развитием прагматического подхода в языкознании, в частности теории речевых актов, усилился интерес к механизмам общения посредством языка, к его коммуникативной функции. Можно выделить следующие тенденции развития методов обучения английскому языку на современном этапе:

- усиливающаяся дифференциация методов, приемов и содержания обучения, в зависимости от целей и планируемых уровней владения языком, от особенностей контингента учащихся и условий обучения и культуры;
- устойчивые тенденции сокращения переводных методов;
- усиление роли взаимодействия и речевой активности учащихся; использование в учебном процессе психических состояний;
- применение в обучении новых технических средств;
- интеграция элементов разных методов в современных системах обучения

Стало ясно, что при функционировании языка в общении реализуется не некая абстрактная норма или система, а те их варианты, которые представлены у говорящих, слушающих, читающих и пишущих в повседневном общении.

Понятие коммуникативной ситуации перенимается методикой как явление, определяющее логику предъявления материала на страницах учебника и на уроке. Все упражнения коммуникативного подхода так или иначе связаны с необходимостью воссоздания ситуации реального общения, усвоения ее параметров и развития навыка переноса усвоенного материала на все похожие ситуации. Отсюда всплеск интереса к разнообразным диалоговым упражнениям, ситуациям ролевого общения, ролевым играм, симуляциям реальной коммуникации.

Безусловно, такая активная практика основана на языковом материале — лексике и грамматике. Выбор материала осуществляется из чисто практических соображений. Известно, например, что любой традиционный учебник иностранного языка имеет в основе своей структуры параграф (unit, Lektion и т. п.) и соответствующую ему тему. Коммуникативно-ориентированные учебные пособия частично преодолевают эти традиции.

Новое состоит в том, что за основу, на которой выстраивается «параграф», берется не «тема» (семья, еда, школа и т.д.), а речевое намерение (что я хочу сказать/написать). Речевое намерение, например: запросить информацию, обратиться с вопросом/просьбой, выразить благодарность, — приводится в соответствие с возможными коммуникативными ситуациями, в рамках которых необходимо уметь реализовать подобное речевое намерение. Так возникает соотношение: намерение — ситуация. Однако поскольку одно и то же намерение может быть в рамках одной и той же ситуации выражено по-разному (более или менее вежливо, на литературном языке или на жаргоне, более сложно

или более просто в языковом отношении), пара «намерение — ситуация» дополняется компонентой «языковые/речевые средства». Предполагается, что все альтернативные возможности не могут быть усвоены сразу, в рамках «одного параграфа». Следовательно, в логику учебного пособия необходимо закладывается неизбежный возврат к материалу, но с использованием все новых языковых средств. В этом случае в методике говорят о «циклической прогрессии», то есть нарастании сложности по спиралевидной модели: с каждым витком спирали мы все дальше удаляемся от исходной точки, неизбежно, тем не менее, возвращаясь к ней.

Таким образом, речевое намерение предопределяет выбор как самих ситуаций, так и лексических и грамматических средств, необходимых для решения проблемы общения «здесь и сейчас».

Поставленная цель обучения общению «как в жизни» определяет еще целый ряд моментов, чрезвычайно важных в коммуникативной методике.

1) Реальные ситуации общения связаны не только с «произносимыми» текстами, но и с прочими знаковыми системами (дорожные знаки, пиктограммы и т. п.) и печатными текстами (реклама, анкеты, меню, расписание поездов и пр.). Эти тексты включаются в процесс обучения с целью оперирования с ними в контексте предлагаемых ситуаций. Следовательно, параллельно с изучением собственно иностранного языка мы изучаем то, что окружает носителей данного языка в их обыденной жизни, учимся работать с этими типами текстов — заполняем настоящие анкеты, выбираем маршруты поездок по настоящим расписаниям поездов, читаем настоящие объявления из газет. Познание жизни в стране изучаемого языка идет «естественным путем» в ходе процесса обучения иностранному языку. Эта концепция получила название интегрированного страноведения.

2) В рамках коммуникативной ситуации мы выступаем не только как говорящие, но и как слушающие. Тезис о том, что без слушания нет говорения, ведет к осознанию необходимости развития не только умений говорения, но и умений слушания (аудирования) с помощью специальной системы упражнений и аутентичных аудиоматериалов (объявления по радио, радиореклама, радиопьесы, информация с автоответчика и т.д.).

Несмотря на то, что данный подход прочно утвердился в методике преподавания, он не остался застывшей системой. Со временем в коммуникативную методику были внесены коррективы, учитывающие критику, которой она подвергалась на первых этапах своего существования.

Односторонняя ориентация исключительно на ситуации речевого общения и усиленное внимание к говорению не позволяли уделять достаточного внимания таким видам речевой деятельности, как чтение и письмо. Кроме того, это предопределяло характер большинства отбираемых текстов в коммуникативных учебных пособиях. Возникла потребность вернуть в учебник художественный текст, так как именно он дает возможность разнообразить подходы к чтению через понимание того, с какой именно целью текст читается. Если необходимо понять содержание лишь в самых общих чертах, определить тематику текста, то есть узнать «о чем текст?», мы применяем так называемую стратегию глобального чтения; если мы хотим вникнуть в содержание, мы возьмем на вооружение стратегию детального чтения; если нам нужны конкретные данные, факты, цитаты и т.п., мы будем придерживаться селективной стратегии чтения. Эти подходы были перенесены на учебные тексты. Так возникла стройная система обучения стратегиям рецептивных видов деятельности — чтения и аудирования.

Кроме того, постепенно была осознана необходимость возврата к использованию родного языка обучающихся как основы для сравнения или, что очень важно для учителя, как основы прогнозирования возможных ошибок. Сегодня методисты не так категорично отвергают использование родного языка в обучении.

Вместе с опорой на родной язык потребовалась опора на родную культуру, на личный опыт обучающихся. Осознание специфики культуры изучаемого языка приходит и через осознание своих национально-культурных особенностей и традиций. Авторы учебных пособий пришли к необходимости создания на страницах учебника, насколько это возможно, объективной картины чужой действительности. Под девизом межкультурного подхода к преподаванию были поставлены новые цели: сравнение двух или нескольких культур, поиск общих точек соприкосновения и различий, реакция на различия с учетом политической и культурной корректности.

В основу нового принципа отбора материала и работы с ним легли процессы обязательного осознания и понимания. Именно через понимание текста, ситуации, явления чужой действительности обучающиеся приходят к необходимости формулирования высказывания. Говорение не понимается и не планируется как повторение или симуляция диалогов, но как осознанная деятельность, например, в дискуссии, в поиске и приведении аргумента, в умении убедить или опровергнуть собеседника, поделиться своими мыслями.

На уроке широко применяются такие формы, как работа в малых группах с целью поиска совместного решения поставленной задачи с последующим обсуждением предлагаемых решений, задания проектного типа, выходящие за рамки учебного процесса и представляющие собой разновидность коллективного творчества.

Понятно, что в этих условиях меняется и деятельность самого учителя. Для достижения устойчивых высоких результатов необходимо применять комплексный подход, который вбирает в себя лучшие элементы разных методов.

Литература:

1. Щукина Г.И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе. М.: Просвещение, 1982. 160 с.
2. Якиманская И.С. Развивающее обучение. М.: Просвещение, 1989. 75 с.
3. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В., Петров А.Е. Новые педагогические технологии в системе образования. - М.: Академия, 2000.
4. Дюкарева, А. М. Активизация познавательной деятельности учащихся основной школы на уроках русского языка через использование различных форм и методов организации учебно-воспитательного процесса / Школьная педагогика. — 2015. — № 3 (3).
5. referat.andreeva_yu.v._podchasskaya_e.s.docx
6. Гез Н. И. и др. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. М., 1982

МУЗЕЙ – ТАРИХ АЙНАСЫ АЙТБАЙ Сәбира Зұлпыхарқызы

“Отырар мемлекеттік археологиялық қорық-музейі” РМҚК

Отырар ауданы, Шәуілдір аулы, Қазақстан

Sabira.aitbai 1974@mail.ru

«Бүгінгі күнді түсініп-түйсіну үшін де, болашақтың дидарын көзге елестету үшін де кешегі кезеңге көз жіберуіміз керек» деп, Елбасымыз айтқандай, ұлттық мәдениетімізді танып, зерттеп-зерделеуде, көне мұраларымызды сақтап қорғауда, болашақ ұрпаққа аманаттауда, Қазақстанның мәдени өмірінің дамуында музейлердің атқарар ролі ерекше. Музей біздің ұлттық рухымызды көтеру жағынан ғана емес, елімізді әлемге танытуда қызмет етеді. Өйткені, біздің тарихымыз мақтан етуге лайықты, ерлік пен елдіктің тарихы, мыңжылдықтар қойнауынан бастау алатын қазақ шежіресі – адамзат тарихының ажырамас бөлігі.

Тұңғыш Президентіміз, Елбасы Н.Ә. Назарбаев: «Егер біз мемлекет болғымыз келсе, өзіміздің мемлекеттігімізді ұзақ уақытқа меңзеп құрғымыз келсе, онда халық руханиятының бастауларын түсінгеніміз жөн. Оған барар жол халық даналығының негізінде жатыр. Қазақта мынадай мақал бар: «Жеті атасын білмейтін ер жетесіз, жеті ғасыр тарихын білмейтін ел жетесіз» делінген оның «Тарих толқынында» атты еңбегінде қозғаған ойлары, алға қойған мақсаттары қазіргі күні Қазақстан халқына жолдаған әр жылғы жолдауларында, «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру», «Ұлы Даланың жеті қыры» бағдарламалары арқылы жүзеге асырылып келеді. Ұлтымызды әлемдік өркениеттегі орны мен үлесін көрсету үшін жаңа ойларға жетелейтін бағдарламалық бұл мақалалар – мемлекетіміздің тәуелсіздігі мен егемендігі шарттарының бірі деп түсінеміз. Бүгінгі күні тәуелсіздік алғаннан бері елімізде жүріп жатқан күрделі мәдени үрдістер қарқыны мәдени-ағарту мекемелері жүйесіндегі музейлердің жұмысынан айқын көрініс табууда. Осы орайда Отырар мемлекеттік археологиялық қорық-музейі де өз міндетінде жаңа бағдарламаларға сәйкес жұмыстар атқарып келеді.

Музей ғимаратының іргетасы 1979 жылдың 9 қазанында қаланып, 1982 жылы толық пайдалануға берілді. Міне, содан бастап мәдени-ағарту және Қазақстанда алғаш рет археологиялық тарихи ескерткіштерді қорғау мекемесі ретінде жұмыс істеп келеді. ҚазССР Министрлер Кеңесінің 1979 жылғы 11 мамырдағы шешімімен ғылыми-зерттеу, мәдени-ағарту және археологиялық ескерткіштерді қорғау мекемесі ретінде құрылды.

Музейге 1982 жылы 22 маусымда сол кездегі Қазақстан Компартиясы Орталық Комитетінің біріншісі хатшысы Д.А.Қонаев келіп, археологиялық – этнографиялық көрмемен, болашақ экспозицияның жобасымен танысып, қонақтардың пікір кітабына өз қолтаңбасын жазып қалдырды. Осы ретте, ерекше қоса тоқталып өтсек, биыл Әбу Насыр әл-Фарабидің 1150 жылдығын атап өту шараларының тұсында «Фарабитанудың атасы» атанған, қазаққа әл-Фарабиді қайтарған ғұлама-ғалым Ақжан әл-Машанидің есімін құрметпен еске аламыз. Ол кісінің Отырар музейі ашылған уақыттарда

мұражайға жазып қалдырған қолтанбасы: «Отырар-Фараб қаласының есімі мыңдаған жылдар мағлұм болған, халқымыздың қайырлы мекені болған. Ұлы ғұлама-ғалым-хакім Әбу Насыр әл-Фарабидің ныспысы осы қаланың есіміне байланысты. Бұл құрметті мекенмен байланысты біздің халқымыздың басынан кешкен талай-талай тарихи асулар бар. Соншама бай мұра, қазына, халықтың тарихи-рухани байлығы. Сол қазынаны өшірмей, жоғалтпай есте сақтау, өте зор, ұлы мағыналы нәрсе. Осыған арналған музейдің аса қажетті, құнды нәрсе екені мәлім. Өзінің өткен тарихын құрметтеген халық ешуақытта құрметті болмақ емес. Осы жағынан алғанда бұл музей халықтық іс деп білеміз. Музейдің тәрбиелік, тәлімдік, фазулаттық мағынасы тереңде жатыр. Сол себепті, біздер, әрқайсымыз осы музейге жәрдем етуді өзіміздің адамдық, азаматтық міндетіміз деп білуіміз керек. Мен өз тарапымнан әл-Фарабидің ғылыми мирастарын зерттеу ісінің басында болғандықтан, осы жөнінде көптеген жәрдемдерді музейге жасаудамын. Осы жөнінде жәрдемдескен бәріне зор рақмет айтамын. Әл-Фарабиге арналған бір ауыз өлеңмен аяқтайық:

Шығыс пенен Батысқа
Ұстаздық еткен данасы.
Есіміңді паш етсем,
Оянар халық санасы.
Рухына дем берер...
Аруақты бабасы...

Профессор, Қазақ Ғылым Академиясының мүше-корреспонденті, ғылымға еңбегі сіңген қайраткер Ақжан Жақсыбекұлы Машанов. (қолы) 19/IX-1985».

Қорық-музей ашылғаннан бері республика көлемінде археологиялық жәдігерлерді зерттеу, қазба жұмыстарын жүргізу, реставрация және консервация арқылы ескерткіштердің сақталуын қадағалайтын, сонымен қатар, халқымыздың этнографиялық және рухани, мәдени мұраларын жинақтап, сақтау, зерттеу, насихаттау жұмыстарын жүргізетін бірден-бір мекеме болып қызмет істейді. Бүгінгі таңда музейде алты ғылыми-зерттеу бөлімі: қор сақтау; археология; тарихи ескерткіштерді қорғау; этнография, әдебиет және мәдени-көпшілік іс-шаралар; реставрация және консервация; экспозиция, экскурсия және қоғаммен байланыс бөлімдері мен кітапхана жұмыс істейді. Қорық-музей ашылған жылдары қорында 2000 жәдігер болса, қазіргі таңда олардың саны 24000-нан асты. Музейдегі әр жәдігер халқымыздың өмірі мен тұрмыс-салтынан құнды деректер береді. Олар әр заманнан бүгінгі бізге жоғалмай жеткен адамзат тіршілігінің іздері.

Көне тарих пен бүгінгімізді жадымызға сақтап отыратын сан-салалы жәдігерлердің иесі музейлердің өзіндік тарихы мен тағдыры бар. Ол жеке адамдардың еңбегімен басталып, олардың әсері арқылы қоғамның, елдің тағдырымен ұштасып жатады. Толағай табыстар мен іргелі істерге толы, қиындығы мен ауырталығы қатар жүретін әр жылымыз тарих жылнамасына таңбадай басылып тіркелуде. Келешегі кемел «Мәңгілік елге» айналар қазақстандық әрбір азаматтың ой-өрісі кеңейіп, ізгілікті іс-қимылы заман талабына сай ілгерілей отырып, өркениетке бағытталған тынымсыз тіршілік жылдары ретінде өтіп жатқанына куә болып келеміз. Осындай киелі қара шаңырақта еліміз үшін жасап жатқан еңбегіміздің табысы еселене берсін. Бабалардан қалған асыл мұраларымызды көзіміздің қарашығындай сақтап, болашаққа аманаттау біздің басты міндетіміз екендігін ұмытпауымыз керек.

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ И ИНТЕРАКТИВНЫЕ ОБУЧАЮЩИЕ ПРОГРАММЫ В ПРЕПОДАВАНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

АВЕЛЬЕВА Гүлнар Орынбасаровна, ШАЛАБАЕВА Айғаным Юлдашевна

КГУ «Средняя школа №13»

Актобе, Казахстан

Andirova@mail.ru

Одной из основных целей школьного обучения становится формирование информационной культуры учащихся. Основными характеристиками применения современных информационных технологий являются возможность дифференциации и индивидуализации обучения, а также возможность развития творческой познавательной активности учащихся. Для реорганизации учебного процесса на основе современных информационных технологий разработано множество учебных программ и учебных пособий. Однако реально каждый учитель разрабатывает свои программы, а также учебные и дидактические материалы. Накоплено значительное количество компьютерных программ, предназначенных для использования в школьном обучении.

Наиболее важными среди таких программ являются интерактивные обучающие программы, предусматривающие обмен информацией не менее чем между двумя участниками диалога, а также развивающие программы, способные увлечь учащихся, привлечь их к решению учебных проблем, развивать их интеллектуальный уровень. Компьютерные программы объединяют часто в электронные и мультимедийные учебники.

Необходима серьезная разработка методической системы обучения учащихся современным информационным технологиям, в первую очередь разработка и совершенствование форм и методов обучения русскому языку.

Необходима направленность на продуктивное усвоение школьниками системы ведущих знаний, на эффективное воспитание и развитие школьников.

Традиционные приемы, методы и средства обучения при переносе в современный урок должны быть соответствующим образом модифицированы. Кроме того, достижение целей обучения, как правило, обеспечивается комплексом традиционных и новых приемов обучения. Развитие компьютерной техники позволяет преодолеть эти проблемы, однако существующие материалы в электронном виде ориентированы на среднего пользователя. В целях совершенствования учебного процесса в школе и интегрирования с академической наукой необходимо наладить выпуск интерактивных учебных материалов на электронных носителях. Компьютерный учебник соединяет все преимущества обычного учебника с возможностью быстрого тиражирования и непрерывного совершенствования.

Лабораторная работа на компьютере при помощи компьютерной графики показывает преобразования в закрытых системах и позволяет без существенных затрат изучать самые сложные процессы. Компьютерный экзаменатор позволит обучающемуся усвоить материал при помощи самоконтроля или объективно проверить свои знания при использовании независимого контроля.

Современное дистанционное обучение строится на использовании следующих основных элементов:

- ✓ среды передачи информации (почта, телевидение, радио, информационные коммуникационные сети);
- ✓ методов, зависящих от технической среды обмена информацией.

Благодаря современной технике и оптимальным методам обучения каждому ребёнку предоставлена возможность «путешествовать» по миру знаний, подобно тому, как он путешествует по игровым сценам какой-нибудь развлекательной игры, что даёт новый мощный импульс для развития самостоятельной познавательной активности. Применение новых информационных технологий в традиционном начальном образовании позволяет дифференцировать процесс обучения младших школьников с учётом их индивидуальных особенностей, даёт возможность творчески работающему учителю расширить спектр способов предъявления учебной информации, позволяет осуществлять гибкое управление учебным процессом, является социально значимым и актуальным. Особенно интересно можно использовать мультимедиа-технологии для иллюстрации рассказа учителя на этапе объяснения нового материала.

Задачи:

- ✓ создание условий для партнерского обучения;
- ✓ развитие интереса к обучению;
- ✓ повышение уровня мотивации к обучению;
- ✓ развитие навыков самостоятельного обучения, организации своего обучения;
- ✓ развитие навыков самооценивания;
- ✓ расширение возможностей вовлечения всех учащихся в процесс обучения;
- ✓ реализация дифференцированного подхода к обучению.

Применение ИТ в преподавании русского языка и литературы способствует более эффективной организации работы преподавателя. Основное преимущество ИТ заключается в том, что данные технологии позволяют разнообразить формы работы и деятельность учеников, активизировать познавательную деятельность учащихся, повышает творческий потенциал личности. Процесс обучения с использованием ИТ становится продуктивнее: повышается темп урока и качество обучения, увеличивается доля самостоятельной работы учащихся, также позволяет активизировать заинтересованность и потребность знаний у учащихся.

Информационные технологии используются на всех этапах обучения:

- ✓ во вступительном слове преподавателя;
- ✓ на этапе объяснения учебной информации;
- ✓ на этапе усвоения учебного материала в процессе интерактивного взаимодействия с компьютером;

- ✓ на этапе повторения и закрепления усвоенных знаний (навыков, умений);
- ✓ на этапе промежуточного и итогового контроля, самоконтроля достигнутых результатов обучения.

Во время дистанционного обучения мы использовали «Маршрутный лист». Особенности «маршрутного листа» являются:

- ✓ объем и задания “маршрутного листа”;
- ✓ целеполагание;
- ✓ дифференцированный подход;
- ✓ оценивание;
- ✓ рефлексия.

Для преподавания русского языка программы включают уроки по разным темам школьного курса. Теоретический материал включает задачи предназначенные для общего обсуждения, которые позволяют ученикам научиться представлять свою точку зрения и уметь её аргументировано защищать. Также хотелось бы рассмотреть программу «Фраза» - обучающий тренажер на правила русской орфографии и пунктуации. Программа предназначена для повышения грамотности письма, повторения и закрепления знаний правил русского языка.

При этом стоит заметить, что информационные технологии не заменяют классических педагогических технологий. Информационные технологии призваны помочь преподавателю в распределении своих трудовых затрат, более эффективно использовать свое время и сосредоточиться на индивидуальной и творческой работе с учащимися.

Таким образом, применение дистанционного обучения в преподавании русского языка и литературы направлено на повышение эффективности существующих педагогических технологий за счет увеличения доли творческих заданий, исследовательских видов работы, возможности использовать глобальную информационную сеть Интернет. Средства информационных технологий являются эффективным средством повышения качества обучения и привития учащимся желания получать новые знания, создают условия для построения индивидуальных образовательных траекторий школьников.

Использованная литература:

1. Андреев А. А. Введение в дистанционное обучение: учебно-методическое пособие. — М.: ВУ, 1997.
2. Иванченко Д. А. Системный анализ дистанционного обучения : монография. — М.: Союз, 2005. — 192 с.
3. Львов М. Р., Рамзаева Т. Г., Светловская Н. Н. Методика обучения русскому языку в начальных классах. – М.: Просвещение, 1987. – 415 с.
4. Полат Е. С. Педагогические технологии дистанционного обучения / Е. С. Полат, М. В. Моисеева, А. Е. Петров; под ред. Е. С. Полат. — М.: Академия, 2006
5. Хурской А. В. Научно-практические предпосылки дистанционной педагогики // Открытое образование. — 2001. — № 2. — С.30-35.
6. Дудко Т.А., Дудко А.В. Применение патентного поиска для повышения эффективности научных исследовательских работ/ Дудко Т.А., Дудко А.В.// Интеллект. Инновации. Инвестиции. Оренбургский государственный институт менеджмента. — 2012. — № 5-1 (22). — С. 107—110.

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В VUCA МИРЕ АЛИБЕКОВА Айым Толеухановна

НИШ ІВ

Нур-Султан, Казахстан
alibekova.aiym@nisa.edu.kz

Аннотация

В статье рассматривается, как меняется роль учителя в нестабильном времени. Как функции педагога могут адаптироваться под изменяющиеся стандарты обучения. Даны рекомендации по взаимодействию виртуальной связи между учениками при дистанционном обучении и расписаны способы поддержки учеников в кризисных ситуациях.

VUCA – это акроним английских слов volatility (нестабильность), uncertainty (неопределенность), complexity (сложность) и ambiguity (неоднозначность). Мир VUCA – это мир, в котором задачи прогнозирования трудно реализуемы. Итак, SPOD-мир сменился VUCA-миром. SPOD-мир представляет собой устойчивый, предсказуемый, простой и определенный мир: (steady (устойчивый), predictable (предсказуемый), ordinary (простой), definite (определенный)). Это мир, существовавший до VUCA-мира.

Volatility (изменчивость, нестабильность, неустойчивость, волатильность) – ситуация меняется быстро и непредсказуемо, на основе данных изменений нельзя предсказывать будущую ситуацию или планировать действия.

Uncertainty (неопределенность) – то «место», где основные разрушительные изменения случаются. И прошлое в данном месте не является предсказателем будущего: определение того, что грянет, является крайне затруднительным.

Complexity (сложность) – «место», где множество сложных для понимания фактов, причин и факторов складываются в проблемы.

Ambiguity (неоднозначность, неясность, двусмысленность, неопределенность) – «место», где сложно ответить на вопросы «кто, что, когда и почему». [1]

После долгой изоляции от безжалостной пандемии, учитель вспоминает «нормальную» жизнь для себя и учеников проводивших в стенах школы, в местах где они находились на связи, и был в этом во всем смысл и душевный комфорт. Каждый учитель с нетерпением ждет встречи с учениками, представляет, как входит в свой класс. Учитель тоскует, по ученикам, которые задавали «умные» вопросы, где он находился у руля своего «академического корабля», чтобы ответить на все вопросы и направлять их в правильное русло. Учитель ностальгирует по запаху библиотеки, виду солнца, сияющего на его столе и бумагах в ранние утренние часы, когда он просматривал расписание для предстоящих уроков. Если последствия пандемии могут казаться столь предельно печальными для учителя, то что должны чувствовать наши ученики, которые внезапно оказались в среде онлайн-обучения?

Когда-то учитель стоял перед ними, гарантируя защиту свободы выражения мнений. Учителя создали «сакральное» пространство, созданное взаимным уважением, непредубежденностью и принятием всех и каждого. Классные комнаты были безопасным местом, чтобы быть достаточно уязвимым, чтобы слушать новую информацию, принимать ее и расширять размеры своего мышления.

У учеников тоже были свои «сакральные» места в школе: в столовой, где можно было поделиться заметками и идеями за обедом, или в учебной группе, в конференц-залах, в библиотеке. Эти места становятся эмоционально привычными для учеников. Этот «новый мир» высшего образования во время пандемии очень отличается от того, каким они представляли жизнь в школе. В то время как их учителя героически работают над созданием содержания виртуального курса, ученикам не хватает чувственной стимуляции запахов, звуков и физического присутствия в среде. Всем нам не хватает этой эмоциональной связи с привычными местами и людьми. В то время как мы, взрослые учителя, обладаем достаточным опытом, чтобы понять масштабы этого события и предвидеть новые обнадеживающие нормы, нашим студентам часто не хватает жизненного опыта, чтобы превзойти чувство постоянной потери.

Наши ученики сейчас взаимодействуют только с членами семьи, живущими во все более тесных помещениях, пробуящие работать через интернет, испытывающие стресс из-за снижения доходов и изоляцией от друзей. Теперь ученики используют исключительно мобильные устройства или компьютеры для продолжения обучения, что является для родителей дорогостоящими инвестициями в их образование. Они находятся в обстановке лимитирующей любые их действия.

Эти чувства потери и беспомощности - это то, что учителя могут помочь уменьшить в текущей нестабильной ситуации. Ниже приведены некоторые действия, которые помогут уменьшить расстояние между нашими учениками и создать виртуальные «комфортные» места, чтобы помочь им воссоединиться со своими учителями, новыми, потенциально значимыми способами.

Часто пишите своим ученикам по электронной почте

Пишите больше мотивирующих писем, чем инструкций. (см. пример ниже). Скажите им, что вы понимаете, насколько напряженной стала жизнь, и что вы есть для поддержки, а не для того, чтобы добавить стресса в их жизни. Система обучения, которую вы используете для онлайн занятий, позволяет отправлять видео по электронной почте. По крайней мере, один раз в неделю посылайте видео сообщение ученикам, в котором расскажите о своих проблемах при дистанционном обучении, и скажите, как гордитесь их выносливостью и старанием в учебе. Поделитесь интересными моментами онлайн уроков, например: « Мои домочадцы иногда забывают, что я веду онлайн урок и мелькают

позади меня, занимаясь своими делами». Спросите, какие смешные ситуации случались у них. Тем самым будьте ближе к своим ученикам, поддерживайте и поймите их состояние. Ученики обязательно оценят вашу поддержку и будут делиться своими проблемами. Так вы сможете найти способы эмоциональной связи с учениками, с помощью этих виртуальных социальных взаимодействий. И, несмотря на то, что учителя не могут виртуально донести реальные технологии передачи запахов и тактильные ощущения связи (*smell-o-vision*), учителя могут предоставить ученикам более спокойный канал связи, чтобы они знали, что они рядом и очень заинтересованы в их успехе.

Пример 1, электронного письма от учителя:

«Дорогие мои ученики,

Мы все вместе проживаем эти нелегкие дни на карантине. Я хочу, чтобы вы знали, что мне важна не только ваша «оценка за четверть». Мне очень важно, ваше эмоциональное состояние тоже. Чтобы вы могли, без трудностей и стресса обучаться дистанционно. Я забочусь о том, чтобы каждый из вас мог с пользой проводить эти дни и ориентировался на этом новом пути.

Я хочу потратить минуту вашего внимания, чтобы предложить несколько советов по уходу за собой во время онлайн учебы.

Вы можете столкнуться со всеми или некоторыми следующими симптомами стресса во время этой пандемии/учебы:

1.Изменения в том, как вы спите (больше или меньше, чем обычно)

2.Трудно сосредоточиться

3.Напряженные моменты страха за ваше здоровье и здоровье тех, кого вы любите

4.Изменения существующих хронических заболеваний (астма, высокое кровяное давление и т. п.)

5.Желание сбежать из всего этого, и уединиться со своими видео играми

6.Возможно, вы добавили себе стрессовые нагрузки, поставив несколько высоких и нереальных целей. Например, как:

Похудеть на 10 кг

Выучить новый язык

Научиться рисовать

Стать образцовым студентом, учеником, ребенком

Написать роман

Прочитать 20 лучших книг, рекомендованных известными блогерами

Советую понизить планку на некоторые из них. Это не ваши весенние/летние каникулы. И это не лучшее время, чтобы не достичь поставленных целей. Вы должны чувствовать себя хорошо, а не готовить почву для неудачи и разочарования.

Но вы действительно должны иметь цели, которые достижимы и измеримы, чтобы помочь поднять ваше настроение, когда бывает тяжело. Если вы все еще лежите на диване после того, как в полдень выползли из постели и едите чипсы на завтрак, пришло время пересмотреть ваши действия. И настроится получить больше пользы от ваших дней.

Пример 2:

Самосознание и самоэффективность являются одними из наиболее важных факторов счастливых, успешных людей.

Чтобы развить свою самоэффективность, попробуйте поставить задачи на день, например:

✓ *Оставайтесь в онлайн школе и заканчивайте семестр, четверть достойно (даже если это означает, что вы не звездный ученик, которым вы были 6 недель назад). Это очень хорошо для вашего мозга!*

✓ *Расскажите мне о проблемах, с которыми вы сталкиваетесь при этом новом онлайн-обучении.*

✓ *Скажите, что вам нужно, чтобы пройти курс, и мы вместе найдем решение.*

✓ *Заведите календарь, которого вы можете придерживаться, чтобы завершить необходимую работу.*

✓ *Начните свой день с благодарности. (Я знаю, это звучит банально, но это, действительно работает.)*

✓ *Ешьте здоровую пищу (я не говорю про строгую диету, но чипсы на завтрак это пагубный шаг для вашего здоровья!)*

- ✓ *Оставайтесь на связи со своими сверстниками (вы уже мастер в «социальных связях», продолжайте в том же духе)!*
- ✓ *Занимайтесь спортом или любимыми упражнениями (проведите онлайн с теми, кто дома или виртуально с друзьями, это может доставить вам удовольствие в течение дня.)*
- ✓ *Много смейтесь!. (Включите любой фильм, который заставляет вас кататься по полу, даже если вы смотрите его каждый день).*
- ✓ *Отключите новости за исключением быстрых анонсов. (Было много людей, которые пережили посттравматическое стрессовое расстройство (ПТСР) после того, как смотрели новости 24 часа в сутки)*
- ✓ *Найдите уголок в доме, где вы чувствуете себя в безопасности и в комфорте. (Вы можете медитировать, молиться, читать сочинения своей веры или просто читать книжки и авторов, которые вас мотивируют).*
- ✓ *Выйти из своей зоны комфорта . Делайте что-нибудь каждый день для кого-то другого. Делайте это сознательно. (Вы можете позвонить кому-то, кого вы знаете, или сделать несколько масок для друзей или работников мед.службы, устроить уборку для мамы , как сюрприз. Удивительно, сколько мы получаем обратно, когда отдаем совсем немного!)*
- ✓ *Обратитесь в онлайн-консультацию, если вы чувствуете себя склонным к разрушительному поведению. Для этого есть много отличных ресурсов. Если вам нужна помощь в поиске ресурса, пожалуйста, дайте мне знать, я буду рада поделиться.*
- ✓ *И наконец, вот несколько ресурсов, которые, я думаю, могут оказаться полезными для вашей учебы и отдыха после учебы...*

Ты не одинок, мой дорогой ученик!. Мы выдержим это вместе!. Я знаю, что мы узнаем другую сторону нашего «я», и мы так много узнаем о глубине наших сильных сторон, креативности, настойчивости и сострадании.

До встречи, в любимой школе.....»

Также, необходимо наладить связь с родителями, для того чтобы узнавать о психологическом настрое ученика. Родители, могут помочь в решении некоторых ситуации и стать вашим помощником при достижении целей обучения ученика. Уважительное отношение и понимание их ситуации, при домашнем обучении, поддержка со стороны учителя и помощь в нестабильном времени, сыграют важнейшую роль в успешном освоении знания общего подопечного.

Быть гибким

Такие ситуации как самоизоляция или вынужденное обучение онлайн, не время для высоких требования или осуждения. В то время как оценка эффективности требует, чтобы мы судили о прогрессе, который делают ученики, нам необходимо переосмыслить сначала, как это делаем - мы. Оцениваем ли мы прогресс в их достижении, или наказываем за несоблюдение сроков, или не придерживаемся политики в классе, которая может даже не применяться в виртуальном классе?

Сроки выполнения заданий могут стать самым низким приоритетом в доме, где некоторым ученикам нужен доступ к единственному домашнему компьютеру, чтобы закончить домашнюю работу, а отсутствие дохода у родителя означает отсутствие еды в доме. В то время когда некоторые из нас жалуются на «лишние 10 кг», которые набрали во время пандемии, многие из наших учеников пытаются найти хоть какую-то еду в доме. Учитывая такие ситуации, будьте гибкими в своих методах преподавания и требованиях. Ученики с огромной благодарностью примут непринужденные сроки. Учитель должен дать понять, что самое главное для него, это успешный результат проделанной работы, при благоприятных условиях обучения.

Найти баланс

Быть поддерживающим учителем не значит быть строгим. Это требует тщательной переоценки, иногда в каждом конкретном случае, эмоциональных и физических потребностей наших учеников в контексте кризиса и реалистичных ожиданий академических стандартов.

Многие учителя обеспокоены несоблюдением академической честности учениками, плагиатом из интернета. Лучше подумайте над тем, каков желаемый результат обучения и можно ли его оценивать иначе, чем обычные экзамены с высокими баллами? Например, можете ли вы оценить способность вашего ученика с помощью написанного им сочинения или «экзаменом с открытой книжкой»? Может ли групповой проект стать окончательной оценкой, который покажет все содержание курса? Учителям необходимо найти баланс между используемыми методами и их преподаванием.

Пересмотреть требования по каждому ученику, в соответствии с их способностями, применяя дифференцированный подход при онлайн обучении.

Позитивно влияйте на учеников

Используйте тот язык, который донесет ваши мысли и идеи до учеников, например о том что вы можете ожидать появления новых стандартов в их обучении. Ведь образование, меняется с течением времени, как мы знаем, оно изменилось в 21 веке, и даже может стать еще лучше. Напомните студентам об их преимуществах в их навыках работы с социальными сетями. Спросите их мнение о том, как ваши онлайн уроки могут быть виртуально связаны.

Учителя узнают о полезных бесплатных приложениях для проведения конференций от учеников, которые они годами играли игры в группах. Дайте им руководствоваться и позвольте им показать вам, насколько они могут быть креативными. Учителя могут помочь ученикам сосредоточиться на том, что они могут сделать, повышая их само эффективность.

Делитесь полезными ресурсами

Как мы знаем, учитель должен быть направляющим в обучении. Многие образовательные сайты, интернет-провайдеры предлагают услуги на дому бесплатно во время пандемии. Есть много новых и инновационных решений, создаваемых на лету, чтобы помочь учащимся. Если вам нужны идеи, просто прогуглите. Вы будете удивлены, обнаружив предложения, идеи, разработки и инновации педагогов и специалистов по всей стране и миру. Некоторые печатные издания, усердно работают над тем, чтобы предоставить учащимся бесплатный доступ к цифровым учебным средствам, пока они приспосабливаются к новым нормам дистанционного обучения. Делитесь своими находками со своими учениками, советуйтесь с ними. Обсуждайте все новшества и инструменты в образовании, анализируйте вместе с ними. Это поможет, найти тот ресурс, который будет эффективно работать на результат, который вы ожидаете получить от обучения. Пробуйте и экспериментируйте над всем вместе, ведь жизнь предоставила нам непредсказуемые условия, где можно открыть новые пути и найти тот способ онлайн обучения, который будет использоваться с высокой мотивацией, как учителем, так и учениками.[2]

Учителя должны помнить, что они являются такими же ценными работниками и защитниками первой линии, как и доктора. Вы можете создать новые «комфортные» места обучения для своих учеников и открыть свой собственный источник творчества и инноваций. Пишите им, поддерживайте их, будьте гибкими с минимальной строгостью и демонстрируйте сострадание, сдержанное желанием их учиться. Будьте голосом надежды на их будущее. Будьте учителем-другом для своих любимых учеников! Удачи в новом формате преподавания!

Список электронной литературы:

1. <https://dictionary.cambridge.org/ru/>,
2. <https://hbr-russia.ru/management/operatsionnoe-upravlenie/a13351>
3. *Бершадский А.М.* Дистанционное обучение: форма или метод? [электронный ресурс].

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ: РАЗМЫШЛЕНИЯ УЧИТЕЛЯ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

АЙМБЕТОВ Адильбек Кужахметович

КГУ «Средняя школа №13»

Актобе, Казахстан

Andirova@mail.ru

Традиционное обучение ставит перед собой цель: передача учащимся и усвоение ими как можно большего объема знаний. Педагог транслирует уже осмысленную и дифференцированную им самим информацию, определяет навыки, которые необходимо, с его точки зрения, выработать у учащихся.

Задача обучающихся – как можно более полно и точно воспроизвести знания, созданные другими. Полученные в процессе такого обучения знания носят энциклопедичный характер, представляют собой определенный объем информации по различным учебным предметам, который в сознании учащегося существует в виде тематических блоков, не всегда имеющих смысловые связи.

В контексте дистанционного обучения знания приобретают иные формы. С одной стороны, они представляют собой определенную информацию об окружающем мире. Особенностью этой

информации является то, что учащийся получает ее не в виде уже готовой системы от педагога, а в процессе собственной активности.

Дистанционное обучение - взаимодействие учителя и учащихся между собой на расстоянии, отражающее все присущие учебному процессу компоненты (цели, содержание, методы, организационные формы, средства обучения) и реализуемое специфичными средствами Интернет-технологий или другими средствами, предусматривающими интерактивность.

Педагог должен создавать ситуации, в которых обучающийся активен, в которых он спрашивает, действует. В подобных ситуациях «он совместно с другими приобретает способности, позволяющие преобразовывать в знание то, что изначально составляло проблему или препятствие».

Сходства и различия онлайн-обучения и дистанционного обучения. Главное сходство онлайн-обучения и дистанционного (синхронного и асинхронного обучения) - процесс получения новых знаний и навыков вне аудиторий и непосредственного контакта с преподавателями.

Что выбираем?

Синхронное обучение — это когда приём и передача информации происходят практически одновременно.

Асинхронное обучение предполагает отсроченность приёма информации.

1) потоковое вещание,

2) услуга, обеспечивающая потоковое вещание медиаданных в режиме реального времени.

Они практически полностью идентичны и обладают такими преимуществами: индивидуальный темп обучения — изучать материалы можно по собственному графику, без привязки к группе, времени и месту занятия доступность — учиться можно с любого компьютера в удобное время персональные консультации с тьютором — эффективная обратная связь от преподавателей в ходе всего периода обучения курс в “кармане” — можно в любой момент пересмотреть урок или пропущенный вебинар в записи, скачать учебные материалы и сдать работу на проверку тьютору.

Стриминг (англ. streaming – потоковый) – это способ передачи данных от провайдера к конечному пользователю, при котором контент находится на удаленном сервере. Тут так же уместна аналогия с обычным теле- или радиовещанием, но с возможностью управлять им.

Стриминг-урок - это дистанционный урок в «потоке» с использованием различных площадок, устройств, учебных ресурсов. Все учащиеся получают доступ к учебному контенту с любых имеющихся устройств.

Стриминг-урок - это урок в тесном партнерстве с учителем, родителями.

Цель стриминг-урока при дистанционном обучении: создать условия для полноценного эффективного партнерского обучения учащихся в рамках 30 минут.

С другой стороны, учащийся в процессе взаимодействия на занятии с другими учащимися, педагогом овладевает системой испытанных (апробированных) способов деятельности по отношению к себе, социуму, миру вообще, усваивает различные механизмы поиска знаний. Поэтому знания, полученные учащимися, являются одновременно и инструментом для самостоятельного их добывания.

Во время дистанционного обучения на уроках русского языка мы использовали современные интерактивные методы: к ним можно отнести и показ презентаций, и просмотр фильмов онлайн, и индивидуальная работа с обучающими программами в сети Интернет, и тренажеры. Основная функция презентации - служить наглядным материалом. Вторая функция презентации - информативная. Цели урока, задания, вопросы, большие по объему тексты можно вывести на экран, чтобы предоставить учащимся возможность самостоятельно работать с ними. Презентация на уроке должна выполнять две основные функции: информационную и обучающую. Как и при использовании любого средства обучения, ее применение должно строиться на здоровьесберегающих принципах, а именно: повышать уровень качества знаний и при этом не вызывать раздражение и утомление.

Для старших классов презентацию использовали в качестве самостоятельного задания. Я считаю, что на современном этапе образования важно не только самой составлять презентации к урокам, но и научить ребят составлять мультимедийные ресурсы к урокам русского языка и использовать полученные знания вне уроков. Использование презентаций оживляет учебный процесс, всесторонне развивает мышление учащихся (наглядно-действенное, наглядно-образное, эвристическое, творческое), позволяет реализовать индивидуальное восприятие полученной информации.

Таким образом, цель дистанционного обучения – это создание педагогом условий, в которых учащийся сам будет открывать, приобретать и конструировать знания. Это является принципиальным отличием целей активного обучения от целей традиционной системы образования. Чтобы конкретизировать разговор о целях, достигаемых в стратегии активного обучения, воспользуемся таксономией когнитивных (познавательных) целей Б. Блума, которая сейчас активно обсуждается в

педагогическом сообществе. Если следовать разработанной Б. Блумом таксономии, то знания – это лишь первый, самый простой уровень этой иерархии. Далее идут еще пять уровней целей, причем первые три (знание, понимание, применение) являются целями низшего порядка, а следующие три (анализ, синтез, сравнение) – высшего порядка [3].

Но в то же время мы увидели много неудобных моментов, в том числе технического плана. Подключение через онлайн-стриминг, на самом деле, в масштабах всей страны было сложно. Многие не могли подключиться, обрывалась связь. Многие школы для дистанционной учебы использовали платформы «Кунделик», «Билимленд», «Дарын-онлайн», «google classroom» и т.д., на которых не требовался онлайн-стриминг. Платформ много, ресурсов и веб-сайтов достаточно. Но, нас волновали другие вопросы.

Почему возникли трудности?

- ✓ онлайн-уроки проводятся как обычный урок;
- ✓ ученики не видят ценности в учебном процессе (лайфхаки от учеников: “зависают”, фото себя на экране);
- ✓ учителя продолжают передавать;
- ✓ список заданий вместо обучения;
- ✓ фотографии работ отсылаются на почту;
- ✓ задания составить сложно, ученики гуглят.

Как решить эту проблему, как увлечь школьников, заинтересовать, с помощью каких средств и методов сделать обучение замечательным, давая интересные уроки. Технологии сами по себе влияния на эффективность учебного процесса не оказывают.

Современный учитель русского языка и литературы должен уметь работать с новыми средствами обучения для повышения качества образования.

Яркость, жизнедеятельность, разнообразие видов работ, содержательный урок, вызывающий самостоятельный поиск ребёнка, активность его пытливого ищущего ума – вот к чему надо стремиться.

Не ошибается тот, кто ничего не делает!

Литература:

1. Гуревич И. И. Таксономия Блума как модель постановки вопроса в проблемно-ориентированных системах естественного языка. – М.: Журнал «Искусственный интеллект», 2000. – 15 с.
2. Зайченко Т. П. Основы дистанционного обучения: теоретико-практический базис : учебное пособие. - СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2004. — 167 с.
3. Зайченко Т. П. Основы дистанционного обучения: теоретико-практический базис : учебное пособие. - СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2004. — 167 с.
4. Теория и практика дистанционного обучения / под ред. Е. С. Полат. — М.: Академия, 2004.
5. Хусяинов Т.М. История развития и распространения дистанционного образования // Педагогика и просвещение. -2014. – № 4. – С.30-41.
6. <https://finacademy.net/materials/article/chem-otlichaetsya-onlajn-obuchenie-ot-distantionnogo-obucheniya>

МАЗМҰНЫ ЖАҢАРТЫЛҒАН БАҒДАРЛАМА – ЖЕТІСТІК НЕГІЗІ АМАНГАЛИЕВА Фатима Умирбековна, СУХАНОВА Гульзия Тагибергеновна

«№13 орта мектебі» КММ

Ақтөбе, Қазақстан

Andirova@mail.ru

Қазақстандық білім беру мен ғылым жүйесін жаңғыртудың қазіргі заманғы кезеңі әрбір адамның сапалы мектепке дейінгі тәрбие мен мектептегі білімге қолжетімділігін, колледж бен университетте жаңа кәсіби дағдыларды алу, зерттеу және шығармашылық құзыреттерін дамыту мүмкіндіктерін көздейді.

Бұл міндеттерді жүзеге асыру еліміздегі мектептерде оқыту процесінің мазмұндық болмысын жаңа әдіснамалық тұрғыдан негіздеуді талап етеді. Мұндай жаңа әдіснамалық жүйе дәстүрлі оқыту процесін түбегейлі өзгертудің қажеттігін көрсетіп, оқытудың шығармашылық қызметін дамытып, білім мазмұнының ұлттық негізде берілуін жаңа өркениеттік бағдар тұрғысынан жетілдіруді қарастырады.

Білім берудегі негізгі мақсат - тек білімді, кәсіби мамандандырылған маман дайындау ғана емес, рухани дүниесі бай және адамгершілігі зор, қоғамдық өмірдің барлық аясында ұлттық құндылықтарды бағалауға және дамытуға қабілетті тұлғаны қалыптастыру екендігіне ерекше тоқталған жөн.

В. Сухомлинскийдің «Балаға ұшқын беру үшін мұғалім өз біліміне жарық теңізін сіңіру керек» дегеніндей, еліміздің мұғалімдерінің көпшілігі бүгінгі бала оқытудағы өзгеру үдерісінде, жаңару жолында жүргені белгілі. Жаңа заманның қазіргі мұғалімге қояр талабы ол- алдындағы оқушыны кез келген дүниеге сыни көзқараспен қарай алуына, өз ойын жүйелі, нақты дәлелдермен жеткізе білуіне біз мұғалімдер жетекшілік етуіміз.

Қазақстандық педагогтердің әлемдік тәжірибеге сәйкес болуы үшін біліктілігін арттыру қадамдарының сүбелілігі - осы жаңа әдіс-тәсілдермен танысуымыз-ау деген ойға келдім. Педагогтардың кәсіптік білімін ұдайы жетілдіруге жасалып жатқан бүгінгі жағдай біздің осы курстағы оқыту үлгілермен танысуымызға мүмкіндік туғызды.

Қазіргі уақытта білім берудің алғашқы парақтарында «адам проблемасы» өзекті мәселелердің біріне айналып, «адам проблемасы» қазіргі ғылымда білім беру саласында толығымен зерттеуді қажет ете бастады. Білім берудің мақсатында – адамның өмір сүру ортасының мағынасы мен бейнесіне сәйкес, тұлғаны қалыптастыруға назар аударылуда. Білім беру саласының проблемаларының болжамдарында, әзірленген білім беру жүйесінің көмегімен – биосфералық, адамдағы ізгілікті, жоғары биологиялық және әлеуметтік сапаларды жасай, қазіргі заман талабына сәйкес білім беру қарастырылған.

Отандық орта білім мазмұнын жаңарту барысында қазіргі өмірде кең ауқымды дағдыларға көп көңіл бөлінеді. Бұл дағдылар жалпыадамзаттық және этномәдени құндылықтарға негізделі отырып, оқушыларға оқудағы, сондай-ақ өмірдегі проблемаларды шешуіне мүмкіндік береді. «Кең ауқымды дағдылар» келесі іс-әрекет түрлерінен тұрады: білімді шығармашылықпен қолдану; сыни тұрғыдан ойлау; зерттеу жұмыстарын орындау; АКТ қолдану; тілдік дағдылармен бірге қарым-қатынастың коммуникативтік тәсілдерін қолдану; топта және жеке жұмыс жасау біліктілігі.

Әрбір оқушыны жасына да, мүмкіндігіне да қарамастан тұлға ретінде қабылдауға қол жеткізуге ұмтылу қажет. Оқыту мақсаты оқушы және мұғалім үшін ортақ болады, міне, білім мазмұнын жаңартудың педагогикалық аспектісінің мәні осында.

Бұған қол жеткізуде әрбір мұғалім өзінен бастайды, ол жаңарту процесінің әлеуметтік аспектілерін көрсетеді. Мұғалім педагогикалық ойлау немқұрайлығын жеңуі және оқушымен бірге өзі де оқуы тиіс.

Білім алушылардың қолайлы дамуы үшін достық қарым-қатынастағы ортаны құру өте маңызды болып табылады.

Білім мазмұнын жаңарту үшін энциклопедиялық сипаттағы фактологиялық материалды беруге бағытталған оқытудан, акцентті ақпарат алу тәсілдерін үйретуге ауыстырудың маңыздылығы артады.

Оқушылардың ақпаратты өздігінен алу, талдау және тиімді қолдану дағдысын қалыптастыру – жаңа бағдарламаның басым бағыты болып саналады.

Орыстың ұлы педагогы В.А.Сухомлинский мектептің басты міндеті - әрбір адамның дарындылығын ашу, оны толыққанды шығармашылық, интеллектуалдық еңбек жолын бағдарлау.

Осы орайда қазіргі кезеңде жүзеге асырылып жатқан жаңа бағдарламаның негізгі мақсаты - жылдам өзгеріп жатқан әлемде өзіне сенімді және табысты болуға мүмкіндік беретін дағдылары мен түсініктерін дамытуға, өмірлік жағдайларда өз білімдерін қолдануға ықпалын тигізетін сыни тұрғыдан ойлауға үйретуді қамтиды.

Себебі, әрбір оқушының қайталанбас дарынын дөп басып табу, аша түсу, қастерлеу бұл – тұлғаны адамзат қадір-қасиетінің өркендеуінің жоғары деңгейіне дейін көтеру деген сөз деп атап көрсетеді. Оқу бағдарламаларында көрсетілген білім мазмұны анықталатын және білім салалары бойынша әрі қызмет аспектілерін көрсететін күтілетін нәтижелерге көңіл аударатын оқу процесін дәстүрлі ұйымдастырудан бас тарту көзделеді, яғни оқушылар «біледі», «түсінеді», «қолданады», «талдайды», «жинақтайды», «бағалайды».

Қазақ тілін оқытудың жаңартылған бағдарламасы қолданыстағы бағдарламадан негізгі ерекшеліктері төмендегідей:

✓ қазақ тілін функционалдық-коммуникативтік тұрғыдан оқытуға назар аударылып, төрт дағдыға негізделген. Қазақ тілінде тыңдалым, оқылым, жазылым, айтылым коммуникативтік дағдыларын жағдаятқа сай дұрыс қолдана білуді дамытады;

✓ оқу бағдарламасында коммуникативтік әрекеттер мен дағдыларды жүзеге асыратын оқу мақсаттары ұсынылған;

- ✓ бағдарлама «спиральді оқыту» тәсіліне негізделі құрылған. Әр сынып сайын оқу мақсаттары қарапайымнан күрделіге қарай өсіп, қайталанып отырады;
- ✓ бағдарлама мазмұны әдебиет, тарих, биология, география, физика сияқты өзге пәндермен тығыз байланысты;
- ✓ лексикалық тақырыптарды меңгерту осы пәндермен тығыз байланыста жүргізіледі;
- ✓ бағдарлама оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға, сыни тұрғыдан ойлау дағдысын дамытуға ықпал етеді;
- ✓ грамматиканы бөлек қарастырмай, функционалдық-коммуникативтік мәнмәтінде оқытуға негіздейміз;
- ✓ грамматикалық бірліктердің мәтінді құруға қатысуда қандай функционалдық мағыналық қызмет атқарғанын таныту функционалдық грамматиканың міндеті болып табылады;
- ✓ оқу бағдарламасында оқушылардың жас ерекшеліктеріне сай оларға қызықты болатын өмірмен байланысты лексикалық тақырыптар ұсынамыз;
- ✓ лексикалық тақырыптар оқушының белсенді сөздік қорын байытуға, алған білімін күнделікті өмірде қолдана алуға, өз ойын ашық, еркін жеткізе білуге мүмкіндік береді.

Оқу бағдарламасындағы коммуникативтік әрекеттер жыл сайын қайталанып, қарапайымнан күрделіге қарай өзгеріп отырады. Сол себепті де оқушылардың бойында дағды қалыптасады. Коммуникативтік әрекеттерді дамытуға бағытталған тапсырмалар өзіндік ерекшеліктеріне сәйкес белгілі бір жүйемен жүзеге асады. Мысалы, тыңдалым дағдысын жүзеге асыру үшін тыңдалым алды, тыңдалым, тыңдалымнан кейінгі тапсырмалар ұйымдастырылуы тиіс.

Алғашқы кадам - тақырыпты таныстыру; тыңдалымдағы тірек сөздерді үйрету; тақырыпқа қатысты сұрақтар құра отырып, сол тақырыптағы оқушы білімін қозғауға бағытталса, негізгі кезеңде әртүрлі тыңдалым дағдыларын қалыптастыруға арналған жаттығулар тобы; олар жалпы мазмұнын түсінуден бастап, егжей-тегжейлі түсінуге бағытталады.

Тыңдалымнан кейінгі тапсырма тақырып туралы сұрақтардан тұрады және ол сұрақтарға өз көзқарастарын білдіріп, тәжірибелерімен байланыстыра отырып жауап берулері тиіс. Сонымен қатар сұрақтар жауап беру барысында тыңдалымдағы сөздерді пайдалана алатындай құрылуы қажет.

Оқыту қазақ тілінде жүргізілетін сыныптарда тыңдалым мен айтылым дағдысы қатар жүреді. Мұғалім тыңдалымнан кейінгі айтылым тапсырмаларын дискуссия, дебат, сұхбат және т.б. белсенді жұмыс түрлері арқылы ұйымдастырады.

Оқылымға арналаған сабақ құрылымында мәтін тақырыбын ашуға бағытталған тапсырмалар, сөздердің мәнін ашу, мәтін мазмұнын болжауға байланысты сұрақтар қоюға мән беріледі.

Негізгі жұмыс кезеңінде әртүрлі оқылым дағдыларын дамытуға арналған тапсырмалар (сұрақтар). Алғашқы тапсырмалар жалпы мазмұнын түсінуге бағытталса, кейінгі тапсырмалар нақты ақпаратты табуға арналуы тиіс.

Оқылымнан кейін оқушыларға мәтінде көтерілген мәселеге, ақпараттарға байланысты талқылау сұрақтары ұсынылады. Мұндағы сұрақтар олар үйренген жаңа сөздерді, мәтінде кездестірген сөздерді қолдана отырып, жауап бере алатындай ұйымдастырылуы қажет. Сонымен қатар, сұрақтар оқушылардың өмірлік тәжірибесімен де байланысып, өз көзқарастарын білдіруге мүмкіндік бере алатындай құрылуы керек.

Жазылым - төрт дағдының бірі және ол өнімді дағдылар қатарына жатады. Яғни өнімді дағды дегеніміз – тіл құбылыстары туралы ережелерге, модельдерге сүйене отырып сөйлеу немесе жазу. Жазылым түрлері: тізім жасау, құттықтау қағазы, электрондық хат, күнделік, хабарлама, әңгімелер, эссе және т.б.

Олай болса, жаңартылған мазмұн жағдайында мектептің жұмысы дамыту инновациялық қағидаларға негізделуі шарт. Осы жайттар жаңартылған мазмұн бағдарламалары негізінде ұйымдастырылып жатқан шаралардың мұғалімдер үшін де, білім алушылар үшін де маңызының жоғары екендігін дәлелдейді.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Мұғалімге арналған нұсқаулық үшінші (базалық) деңгей. 2014ж
2. ҚР орта білім мазмұнын жаңарту еңбегінде қазақ тілінде оқытатын мектептердегі қазақ тілі мен әдебиеті пәндері бойынша педагогика кадрларының біліктілігін арттыру курсының білім беру бағдарламасы. 2016ж
3. «Тәжірибедегі рефлексия» жалпы білім беретін мектептердегі педагогика кадрларының кәсіби даму бағдарламасы Тренерге арналған нұсқаулық. 2016ж
4. <http://sk.nis.edu.kz> сайтының материалдары

ОБУЧЕНИЕ КИБЕРБЕЗОПАСНОСТИ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ.

БАЙДРАХМАНОВА Гульназ Абилбахитовна, ХАМИТОВ Бекет Серикулы, ДАУЛЕТОВ Мадисенулы

Актюбинский региональный государственный университет им.К.Жубанова
Актобе, Казахстан
gulnaztai83@mail.ru, xbeket@bk.ru, Madi.daulietov.1999@mail.ru

Андатпа

Мақалада қашықтықтан білім беру жағдайында киберқауіпсіздікті оқытудың негізгі ұғымдары, модельдері мен сипаттамалары қарастырылады. Қашықтықтан білім беру технологиялары мен киберқауіпсіздікте электрондық оқытуды пайдалануды өзектілендіретін факторлар және мақсаттар қалыптасады. Қазақстанда қашықтықтан білім беруді дамыту перспективалары бөлініп, негізделген. Zoom және www.univer.arsu.ru орталарында пайдалану негізінде қашықтықтан оқыту жүйесінің құрылымы мен мазмұны сипатталады.

Түйін сөздер

Киберқауіпсіздік, қашықтықтан білім беру, ақпараттық қауіпсіздік, қашықтықтан оқыту технологиялары, цифрлық құзыреттіліктер, цифрлық білім беру ресурстары.

Аннотация

В статье рассмотрены основные понятия, модели и характерные особенности обучения кибербезопасности в условиях дистанционного образования. Формулируются цели, выделяются факторы, актуализирующие использование дистанционных образовательных технологий и электронного обучения в кибербезопасности. Выделены и обоснованы перспективы развития дистанционного образования в Казахстане. Описывается структура и содержание системы дистанционного обучения на основе использования среды Zoom и www.univer.arsu.ru.

Ключевые слова:

Кибербезопасность, дистанционное образование, информационная безопасность, дистанционные технологии, цифровыми компетенции, цифровые образовательные ресурсы.

Annotation

The article discusses the basic concepts, models and characteristic features of training cybersecurity in the conditions of distance education. The goals are formulated, highlighted factors that actualize the use of distance education technologies and e-learning in cybersecurity. The highlighted and substantiated by the prospects for the development of distance education in Kazakhstan. Describes the structure and content of a distance learning system based on the use environment of Zoom environment and www.univer.arsu.ru.

Keywords:

Cybersecurity, distance education, information security, distance technologies, digital competencies, digital educational resources.

Сегодня нашу жизнь невозможно представить без цифровых технологий, которые влияют на социокультурную сферу современного общества, а также задают направление развития цивилизации в целом. Кроме того, наблюдается модернизация современной системы образования активного внедрения в нее цифровых технологий, с помощью которых возможна реализация эффективного дистанционного обучения.

В целях обеспечения качества образования при переходе на дистанционные образовательные технологии в период пандемии корона вирусной инфекции COVID-19, объявленной Всемирной организацией здравоохранения, на основании постановления Главного государственного санитарного врача Республики Казахстан необходимо организовать автоматизированные мероприятия по мониторингу процесса дистанционного обучения и организации контроля, на постоянной основе проводить мониторинг достижения обучающимися результатов обучения с использованием дистанционных образовательных технологий [1].

«Под дистанционными образовательными технологиями понимаются образовательные технологии, реализуемые в основном с применением информационных и цифровых технологий при опосредованном (на расстоянии) или не полностью опосредованном взаимодействии обучающегося и педагогического работника». Так же в законе говорится о том, что ВУЗ вправе использовать дистанционные образовательные технологии при всех формах получения образования. [2] Опираясь на вышесказанное, можно сделать вывод, что сейчас государство полностью поддерживает и разрешает использование ДОТ на всех этапах обучения.

Актуальность данной работы подкрепляется приоритетным проектом «Современная цифровая образовательная среда». Целью данной государственной программой является создание условий для непрерывного образования на базе цифровой платформы онлайн-образования. Программа реализуется в период с 2018 года. [3] Помимо государства, есть прямая необходимость сделать обучение непрерывным для учащихся в периоды карантина. Так же, дистанционное обучение позволит создать условия для расширения образовательной программы дополнительными курсами.

Приведем основные преимущества дистанционного обучения: отсутствие территориальной привязки к месту обучения; обучающийся может получать образование вне зависимости от состояния здоровья и от того, в каком городе или какой стране находится образовательное учреждение; возможность обучения в любое удобное время, что способствует процессу обучения без отрыва от работы и рабочего места; экономия денежных средств; обучающемуся не приходится тратить на переезды и проживание в другом городе; кроме того денежные затраты на организацию преподавания при дистанционном обучении значительно ниже, чем при очных аудиторных занятиях и объективное оценивание. При дистанционном обучении преподаватели оценивают студентов исключительно по качеству проделанной работы вне зависимости от их социального статуса, материального положения и др.

Определим какие именно формы дистанционного обучения и в каких ситуациях стоит применять:

1. Чат-занятия — учебные занятия, осуществляемые в режиме “on-line”, то есть все студенты имеют одновременный доступ к чату, в которой с помощью чат-кабинетов организуется деятельность дистанционных преподавателей и студентов. Возможна реализация дискуссий, обсуждений важных вопросов по решению задач по темам: «Информационной безопасности», «Кибербезопасности», «Криптографии». Так же чат-занятия могут позволить учащимся задать вопрос преподавателю и сразу же получить на него ответ по решению задач «Шифрования», «Дешифрования», «Шифрования с открытым (закрытым) ключом» и т.д.

2. Веб-занятия — дистанционные уроки, семинары, деловые игры, лабораторные работы, практикумы и другие формы учебных занятий, проводимых с помощью средств телекоммуникаций и других возможностей сети Интернет.

Веб-занятия могут включать в себя материалы, оставленные для ознакомления преподавателем, форумы, тестовые задания, практические задания («Защиты персональных данных», «Угрозы безопасности в интернете», «Учетные записи, аутентификация и политика безопасности»).

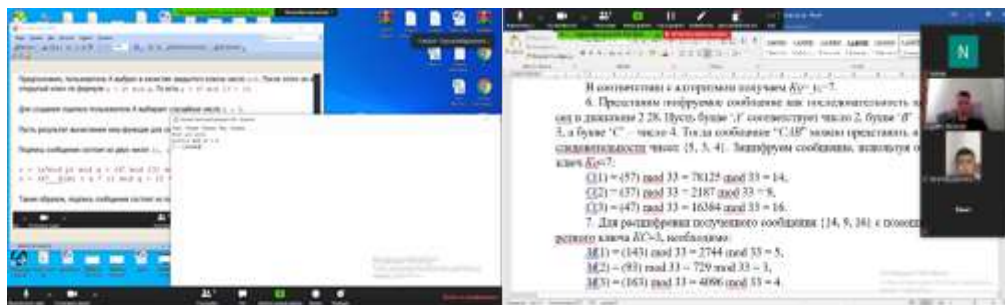

Рис.1 Чат- и Веб-занятия

3. Компьютерная телеконференция — это видеоконференция с применением ПК или мобильного устройства с возможностью быстрого Интернет-соединения, наличием микрофона и цифровой видекамеры. Для учебных телеконференций характерно достижение образовательных задач.

Рис. 2 Компьютерная телеконференция

Основные недостатки — высокие требования к скорости соединения, которая может быть технически недоступна в некоторых регионах, и наличие специального оборудования.

Дистанционное обучение — это демократичная простая и свободная система обучения. Сейчас активно используется жителями Европы для получения дополнительного образования. Студент, постоянно выполняя практические задания, приобретает устойчивые автоматизированные навыки. Теоретические знания усваиваются без дополнительных усилий, органично вплетаясь в тренировочные упражнения. Формирование теоретических и практических навыков достигается в процессе систематического изучения материалов.

Вышеописанные формы дистанционного обучения могут быть реализованы в рамках электронного курса.

4. Электронный учебный курс — это образовательное электронное издание или ресурс для поддержки учебного процесса в учреждениях общего, специального, профессионального образования, а также для самообразования в рамках учебных программ, в том числе нацеленных на непрерывное образование.

Рис.3 Электронный учебный курс

С точки зрения информационно-коммуникационных технологий электронный учебный курс (ЭУК) — это информационная система (программная реализация) комплексного назначения, обеспечивающая посредством единой компьютерной программы, без обращения к бумажным носителям информации, реализацию дидактических возможностей средств ИКТ во всех звеньях дидактического цикла процесса обучения: постановку познавательной задачи; предъявление содержания учебного материала; организацию применения первично полученных знаний (организацию деятельности по выполнению отдельных заданий, в результате которой происходит формирование научных знаний); рефлексию учащихся; организацию подготовки к дальнейшей учебной деятельности (задание ориентиров для самообразования, для чтения дополнительной литературы). При этом ЭУК, обеспечивает непрерывное обучение, предоставляет теоретический материал, организует тренировочную учебную деятельность и контроль уровня знаний, информационно-поисковую деятельность, решение проблем, поставленных задачами курса. Электронный учебный курс может иметь встроенные механизмы адаптации под нужды конкретного учащегося, делающие процесс обучения более индивидуальным, а значит и более эффективным [4].

Говоря о электронных курсах стоит упомянуть о технологиях, используемых при данном виде обучения. Таких технологий две:

1. Управляемое обучение; Управляемое обучение предполагает собой контроль со стороны преподавателя. Прямое участие в объяснении материала, в проведении и организации занятий. Такая технология даёт возможность полностью контролировать ход занятий. Но при использовании управляемого обучения в меньшей мере решается проблема развития у учащихся навыка к самообучению, самостоятельному поиску решений к поставленным задачам, самостоятельному определению проблематики темы.

Рис. 4 Управляемое и самостоятельное обучение

2. В свою очередь самостоятельное обучение даёт большой простор для творческого подхода к изучению темы учащимся. Расходуется меньше времени преподавателя. Убирает рамки в нахождении пути реализации поставленных задач.

Задача выбора, управляемого или самостоятельного обучения решается, на мой взгляд, тематикой изучаемого материала и сложностью поставленных задач.

Как говорилось ранее, электронный курс – это программная реализация. Таким образом, можно сделать вывод что необходимо понять, какой программный продукт можно использовать для реализации электронных курсов и дистанционного обучения в целом.

Для реализации дистанционного обучения могут быть применены различные программные решения. Например, для организации телеконференции, чат-занятий, а также чат-комнат отлично справляется **Zoom**. Для создания электронных курсов, включающих в себя и компилирующих все формы дистанционного обучения, существует платформа www.univer.arsu.ru.

Использование Zoom, при изучении кибербезопасности, ограничивается лишь фантазией преподавателя. Возможности, представляемые данной средой практически безграничны. Решается проблема с изучением материала в период карантина, путём создания курсов по темам, изучаемым в данный период. При этом весь процесс может сопровождаться такими формами дистанционного обучения как чат, видеоконференции, форумы. Коммуникации между студентами и преподавателем не теряют своей значимости, и студент не остаётся оставленным в одиночку в «борьбе» с новыми знаниями.

Любая модель в процессе обучения с применением дистанционных образовательных технологий должна предусматривать: гибкое сочетание самостоятельной деятельности обучающихся с различными источниками информации; оперативное и систематическое взаимодействие с преподавателем курса; групповую работу по типу обучения; совместные телекоммуникационные проекты; контроль учебной деятельности студентов и презентацию промежуточных и итоговых результатов обучения [5].

Таким образом, можно сделать вывод о том, что дистанционное обучение решает множество стоящих перед преподавателем задач. Различные формы дистанционного обучения позволяют проводить разные виды занятий и иметь постоянную коммуникацию со студентами. Применение дистанционных форм обучения необходимо в реализации изучения предмета Кибербезопасности на всех уровнях.

Анализируя вышесказанное, следует подчеркнуть, что кибербезопасность расширяет и ускоряет область возможного творческого процесса преподавателя в условиях дистанционного образования. Обучение кибербезопасности в рамках профессиональной подготовки студентов в условиях дистанционного образования обеспечит формирование и развитие творческих возможностей студентов, формированию профессионализма личности преподавателя.

Список использованных источников:

1. А. Аймағамбетов, Дистанционное обучение в вузах Республики Казахстан в условиях пандемии (COVID-19), Республика Казахстан, г. Нур-Султан, Материалы от 14.03.2020 года. <https://enic-kazakhstan.kz/ru/post/52>;
2. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 20 марта 2015 года № 137. Об утверждении Правил организации учебного процесса по дистанционным образовательным технологиям (с изменениями и дополнениями по состоянию на 13.04.2020 г.) // https://online.zakon.kz/document/?doc_id=35586162#pos=5;-58;
3. Государственная программа «Цифровой Казахстан», утвержденная Постановлением Правительства РК №827 от 12.12.2017. // URL: https://primeminister.kz/ru/page/view/gosudarstvennaya_programma_digital_kazahstan (дата обращения 25.04.2020);

4. Порядок применения и реализации электронного обучения, дистанционных образовательных технологий при реализации образовательных программ в ФГБОУ ВПО «МГТУ им. Г. И. Носова» [Электронный ресурс]. РФ, Г.Москва. URL: <https://192.168.20.26/SitePages/home.aspx> (дата обращения: 15.04.2020)

5. Мовчан И.Н. Проблемы подготовки специалистов в области информационной безопасности / И.Н. Мовчан // РФ. Открытое образование. – 2013. – № 5. – С. 78-80.

THE IMPACT OF THE CORONAVIRUS PANDEMIC ON THE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION

BAIZHANOVA Madina Mahsutbekovna

Astana IT University

Nur-Sultan, Kazakhstan

baizhan.madina@gmail.com

Аннотация

Коронавирустық пандемия және өзін-өзі оқшаулау режимі бүкіл әлемде, әсіресе Қазақстан үшін жоғары білімді дамыту үшін күтпеген және маңызды қадам болды. Бұл кезеңнің оң да, жағымсыз да жақтары бар екені анық. Мұғалімдер электронды мазмұнды жеткізудің әртүрлі әдістеріне негізделген қашықтықтан оқыту технологиялары арқылы оқу процесін ұйымдастыруға мәжбүр.

Annotation

The coronavirus pandemic and self-isolation regime were an unexpected and important step for the development of higher education worldwide and for Kazakhstan especially. And it is clear that this stage has both positive and negative sides. Teachers are forced to organize the educational process through distance learning technologies based on various methods of delivering electronic content.

Coronavirus, which has captured more than 150 countries, has already seriously affected the global economy: enterprises are closing down, employees are switching to remote work, schools and universities are studying distance learning. Shares of leading companies are falling, while quotes of online businesses are growing. Pandemic- it will accelerate digitalization in Kazakhstan and how it can affect the results of national education.

Quarantine and self-isolation forced many employees to go to work remotely. According to the business forecast, it is companies that provide tools for doing business online that can benefit from a pandemic. First of all, these are services that allow people to conduct video conferences, conference calls and group calls. Thus, the American video-conferencing service Zoom has recorded a record number of users over the past months, and the company's shares have risen sharply since February, while at a giant like Apple, they are falling amid the closure of iPhone factories in China.

Moreover, many IT giants make the necessary software for remote work (video conferencing services, corporate messengers, etc.) free. Among them are Microsoft, Google, LogMeIn, Cisco and Zoom.

Such crises are opportunities for online companies. I guess in a crisis, a business reduces its costs, strives to efficiently spend its resources and quickly find sources of earnings to compensate for losses. And a startup that will provide a ready-made solution and promptly offer it will snatch a big jackpot [1]. I would say that the current situation in the economy is the most favorable conditions for the digitalization of industries and the digitalization of everyday life, and definitely the educational system itself.

The development of distance learning technologies was in the state's focus even before the start of the coronavirus pandemic. This form of learning should provide high-quality additional education for schoolchildren and students throughout Kazakhstan, whether it is a village or a big city, and the development of distance technologies will cover at least 70% of students in the country by 2025[2].

Under isolate conditions, universities ought to discover openings to proceed to deliver qualified education, and other than finding reasonable assets, each university will ought to rebuild a huge number of internal forms and rapidly prepare staff. This is a very difficult situation for universities around the world, that's why all the solid presenters within the educational market now collaborate and offer their assets for

¹ Conceição, S. C. O., & Lehman, R. M. (2011). Managing online instructor workload: Strategies for finding balance and success. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

² The strategy for development of the republic of Kazakhstan, the strategy for development retrieved form https://www.akorda.kz/en/official_documents/strategies_and_programs

free both leading universities and companies, and Kazakhstan is no exception in this case. In addition, with the stabilization of the situation, the request for online learning will be less, but in common, the circumstance will give a motivation to the improvement of online learning, the established practices will be used within the future.

The coronavirus pandemic and self-isolation regime were an unexpected and important step for the development of higher education worldwide. And it is clear that this stage has both positive and negative sides.

I can confidently say that the period of the coronavirus epidemic will be a decisive turn to distance education. It was quite existed before the epidemic, but now everything is developing very quickly. All well-known Kazakhstan's universities quickly adapted to distance work and function as it was before.

The obvious minus of a sharp transition to online teaching is the lack of live communication and great monologue in distance learning. Existing platforms are widely used so far only by Zoom, Microsoft Teams, and sometimes Skype, and often do not give the full possibility of the visual easy dialogue, the lecturer should read his lecture more as a monologue, rarely addressing questions. In lectures, this is still possible, but not in seminars. From teachers, at least at the first stage, this requires more effort: you need to work out a lecture more, do not count on talking with students at all - you have to do everything yourself.

From students' point of view, many of them are quite happy with the situation. Distance education first of all saves time on transport. This is convenient because the student can disconnect when they want it and could find many reasons for that, and still it is difficult to check. One of the top reasons can be poor internet connection, troubles with electricity and problems with computers. Many of them do not turn on cameras which, of course, make the work more complicated for teachers to give a lecture to nowhere, looking into the black window is quite uneasy. But for the student it is comfortable.

These advantages, of course, make it difficult to return to a full-fledged education. I think that now there will be a technological breakthrough: new tools will be developed that will make online education more dynamic and livelier, which will further might be complicate the return to traditional way of teaching.

We moreover get it that competition has strongly expanded: everybody has gone online, you will tune in to any addresses on the websites of different colleges and other stages. Accordingly, many instructors are fair difficult to resist this competition. This gets to be a really imperative figure: numerous colleges within the world distribute addresses of exceptionally high quality on the arrange, including MIT, Oxford and Harvard and other world universities. A huge number of paid online courses have ended up accessible in a free participation and everybody could obtain certificates. A few university courses may too stay online. Numerous understudies will favor to require ready-made high-quality courses addresses instead of take an interest in distant from continuously curiously classes

We are entering a difficult era. This is especially for small provincial universities, which are already difficult to compete with large ones. And the situation with coronavirus exacerbates the problem. [3]

Teachers are forced to organize the educational process through distance learning technologies based on various methods of delivering electronic content and accessible communication tools for students and teachers in the electronic information and educational environment

Such a sharp transition to "distant" is a forced and emergency measure, not all universities were ready for this cardinal restructuring of the educational process based on objectively different levels of development of the information infrastructure, the availability of disciplines with electronic educational resources and the willingness of teachers to use digital platforms and services in the educational process.

The recent research has showed that university teachers themselves with a scientific degree do not highly (3.2 points out of 5) evaluate their level of knowledge of distance technologies, and every 4 of them have never used remote services in the last 3 years video calls for attending webinars and video conferences or similar events. [4]

As for the technical staff who could provide support to teachers during this difficult period, the number of staff in universities is small and, most likely, the resources will be enough only to develop standard solutions and accompany a small part of interested teachers. The rest have to be satisfied with the technological solutions available at the university in the form of LMS-platforms or the delivery of content by e-mail to students. Of course, the stressful situation for all participants cannot but affect the attitude to online learning and other distance learning technologies.

Moreover, the term "online learning" is used whenever it comes to the lack of full-time contact with the teacher, which leads to a substitution of concepts and incorrect conclusions. In this situation, it would be

³ Duffy, T. M. & Kirkley, J. (2004). Learner-centered theory and practice in distance education: Cases for higher education. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

⁴ Garrison, D. R., & Vaughan, N. D. (2008). Blended Learning in Higher Education, Framework, Principles, and Guidelines. San Francisco: Jossey-Bass.

unreasonable to use the term online learning even in relation to the use of massive open online courses, since the emergency transfer of students to them in the middle of the semester without preliminary organizational measures and due support by the authors of online courses does not allow students to fully feel the benefits of this technology. In this regard, it is very important now to understand the concepts and determine the differences between online learning and educational technologies used in the context of the emergency transition of universities and colleges to distance learning.

For more than ten years since the advent of the first mass open online course (MOOC), developed by David Cormier, a professor at Prince Edward Island University (Canada)^[5], scientists from different countries have conducted research related to the application of this technology in education, focusing on the new term online learning. Understanding the differences between online learning and other existing educational technologies, such as distance learning, blended learning, mobile learning, etc., allows you to conduct a comparative analysis of the effectiveness of training in different formats and judge the advantages and disadvantages of a particular technology. Unfortunately, scientific discussions are often closed and the results of research do not go beyond the scientific community. However, it can be stated with confidence that the conducted experimental studies, including in Kazakhstan, has proved that the effectiveness of online learning is not lower, and in some cases even surpasses traditional full-time training in educational results.

So, what is this educational technology? What determines the effectiveness of online learning? And why should this technology be distinguished from distance learning in extreme conditions? Numerous studies in the field of educational technologies agree that the basis of online learning is a carefully designed and planned educational process, supported by a methodically sound and focused sequence of educational and methodological and control and measuring materials that ensure the achievement of learning results in an exclusively electronic format learning. The key in this definition is pedagogical design, as an instrument for designing an online course, which is absent in most cases with a sharp transition to distant. The most complete pedagogical design options for designing an online course are reflected in.

Barbara Means, Marianne Bakia and Robert Murphy^[6] are proposed nine basic characteristics that must be considered when designing a course, with alternative options for implementing online learning: they are: learning model, mastering pace, pedagogical technology, the purpose of assessment in the course, the role the teacher and students, interaction and feedback All these parameters strongly affect the design of the online course: the forms of presentation of the content, the choice of instrumentation, the use of various communication services and the conduct of the final certification procedure for the course. Correctly selected course materials, based on the goals and objectives of training and the characteristics of the educational process in the online environment, will provide students with an educational result, and a teacher with a positive feedback.

This approach implies that online learning is primarily a cognitive and social process, and not just a process of transmitting information by the Internet. Just like full-time study, online education requires social support from students. In full-time education, this role is played by the material resources of the university and the teachers involved in the educational process. Online learning is impossible without an IT infrastructure, which requires significant investments, including an online or external learning platform with which you have an agreement, as well as high-quality online courses that provide effective training and support for students in an online environment. ^[7]

In the current situation, when the transition to online learning is carried out as soon as possible, all these conditions must be created in advance, and teachers must have experience using online learning tools and student support services. Practice shows that the development of an online course takes an average of 6-9 months, and the teacher's work skills on an online platform are formed during the first two starts of the course.

So, you should not expect good results, even if the most advanced teacher in terms of digital competencies does everything possible to transfer classes to the online environment: record several online lectures, lay out text materials and upload tests to the platform, so that a miracle will not happen. Thus, we should distinguish between what we put in the concept of online learning and what we are trying to implement now in a short time with minimal investment and resources. The latter will be called distance learning in extreme conditions.

In the current situation, associated with a high risk of coronavirus infection, the only possible and adequate response of universities and colleges to an external challenge was a temporary complete transition to

⁵ Picciano, A. G., & Dziuban, C. D. (Eds.). (2007). *Blended Learning Research Perspectives*, United States: The Sloan Consortium.

⁶ Means B., Bakia M. and Murphy R., *Learning Online: What Research Tells Us about Whether, When and How*, 2014; New York: Routledge

⁷ Palloff, Rena M., Pratt, Keith. (2007) *Building online learning communities: Effective strategies for the virtual classroom* San Francisco, CA: Jossey-Bass,

distance learning. And under these conditions, all possible resources of universities, partner universities, external content and service providers were used to implement the educational process by the Internet. Overall the result is positive and there are more opportunities for development, that we can overcome together.

References

1. Conceição, S. C. O., & Lehman, R. M. (2011). Managing online instructor workload: Strategies for finding balance and success. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
2. Duffy, T. M. & Kirkley, J. (2004). Learner-centered theory and practice in distance education: Cases for higher education. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
3. Garrison, D. R., & Vaughan, N. D. (2008). Blended Learning in Higher Education, Framework, Principles, and Guidelines. San Francisco: Jossey-Bass.
4. Means B., Bakia M. and Murphy R., Learning Online: What Research Tells Us about Whether, When and How, 2014; New York: Routledge
5. The strategy for development of the republic of Kazakhstan, the strategy for development retrieved from https://www.akorda.kz/en/official_documents/strategies_and_programs
6. Palloff, Rena M., Pratt, Keith. (2007) Building online learning communities: Effective strategies for the virtual classroom San Francisco, CA: Jossey-Bass,
7. Picciano, A. G., & Dziuban, C. D. (Eds.). (2007). Blended Learning Research Perspectives, United States: The Sloan Consortium.

ОБУЧЕНИЕ МИКРОКОНТРОЛЛЕРОВ И МИКРОПРОЦЕССОРНОЙ ТЕХНИКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНФОРМАТИКОВ

**БАЙДРАХМАНОВА Гульназ Абилбахитовна, САҚТАҒАНОВ Нұрболат Жұмабайұлы,
ЕЛАМАНОВ Өмірбек Жәнібекұлы**

Актюбинский региональный государственный университет им.К.Жубанова

.Актобе, Казахстан

gulnaztai83@mail.ru, xbeket@bk.ru, madi.daulietov.1999@mail.ru

Андатпа

Бұл мақала микроконтроллерлерді және микропроцессорлық техниканы оқыту құралын сипаттауға арналған. Мақалада микроконтроллерлердің қолданыстағы әзірлемелеріне талдау жүргізіледі, әзірленген жүйенің артықшылықтары келтіріледі. Кешеннің функционалдық мүмкіндіктері мен құрылымы сипатталады. Білім беру үдерісінде кешенді ықтимал қолдану салалары анықталады.

Түйін сөздер: микроконтроллерлер, микропроцессорлық технологиялар, бағдарламалау.

Аннотация

Данная статья посвящена описанию средства обучения микроконтроллеров и микропроцессорной технике. В статье производится анализ существующих разработок микроконтроллеров, приводятся преимущества разработанной среды. Описываются функциональные возможности и структура самого комплекса. Определяются области возможного применения комплекса в образовательном процессе.

Ключевые слова: микроконтроллеры, микропроцессорная техника, программирование.

В настоящее время широкое распространение в мире получили системы различного назначения на базе микроконтроллеров. Подобные системы можно встретить в промышленности, военной технике, медицине и еще многих областях науки и техники. Достоинствами современных моделей микроконтроллеров являются их доступность, относительно невысокая стоимость и простота программирования. Развитие технологии Flash памяти породило развитие моделей микроконтроллеров с большим ресурсом возможности перепрограммирования. Микроконтроллер может управлять различными устройствами и принимать от них данные при минимуме дополнительных узлов, так как большое число периферийных схем уже имеется непосредственно на кристалле микроконтроллера. [1]. Все эти достоинства обуславливают высокий интерес и актуальность темы микропроцессорной техники.

Важной проблемой на пути развития микроконтроллеров и микропроцессорной техники является проблема обучения программированию микроконтроллеров будущих учителей

информатиков. В частности, проблема заключается в отсутствии наглядных и доступных технических средств обучения в период пандемии корона вирусной инфекции COVID-19 [2].

В связи с необходимостью организации по мониторингу процесса дистанционного обучения и организации контроля, на постоянной основе проводить мониторинг достижения обучающимися результатов обучения с использованием цифровых образовательных технологий [3]. Стояла задача сделать обучение непрерывным.

При рассмотрении микропроцессорных систем в обучении будущих учителей информатики, выявилась следующая закономерность – практически все готовые решения можно разбить на три большие группы:

1. Коммерческие системы с ограниченной функциональностью.
2. Любительские проекты.
3. Коммерческие проекты, либо научные разработки высокой степени сложности.

Пригодными для применения в обучении микроконтроллеров и микропроцессорной техники, при некоторой доработке, можно признать лишь решения второй группы.

Данная работа направлена на создание недорогого и доступного средства обучения программированию микроконтроллеров в виде учебного комплекса. Комплекс в целом позволяет будущим учителям информатики весьма подробно проводить все этапы разработки программ для платформы на базе современного микроконтроллера, начиная от написания текста программы и до непосредственного исполнения программы на действующей модели.

Примерами таких обучающих систем являются один из самых крупных и удобных эмуляторов для начинающих: Tinkercad Circuits Arduino. Самыми популярными представителями таких программ являются системы Tinkercad от Autodesk, Virtual BreadBoard, Proteus, PSpice, Fritzing и FLProg. Также удобную online IDE для работы с Ардуино представляют сами разработчики платформы [4].

В ней рассмотрена структура и работа микроконтроллеров Arduino/Freeduino, показано, как программировать, описаны необходимые элементы и комплектующие для создания своего проекта. Большое внимание уделяется программированию микроконтроллера Ардуино, структуре программного обеспечения, основным командам и операторам, аналоговому и цифровому вводу и выводу данных. Удобно то, что не нужно ничего покупать и скачивать – все доступно онлайн. Единственное, что от вас потребуется – зарегистрироваться.

Актуальность данной темы исследования состоит в том, что конструирование приборов, находящихся свое применение во время объяснения различных физических законов и явлений, не только повышает интерес будущих учителей информатиков к программированию, но и способствует более глубокому осмысливанию принципа действия этих устройств.

При проектировании модели есть возможность выбора средств аппаратной реализации, а именно выбора модели микроконтроллера. Основные критерии при решении данной задачи обосновываются учебным назначением комплекса. В качестве таковых выбраны актуальность изучения данной модели микроконтроллера, простота и доступность программирования микроконтроллера.

Определяющими факторами такого выбора явились следующие факты. Микроконтроллеры данного семейства очень часто можно встретить как в любительских, так и в промышленных проектах. Таким образом, микроконтроллеры и востребованы и широко поддерживаются разработчиками, то есть по ним всегда можно найти материал в виде технических описаний, примеров схем, примеров программ и другую полезную информацию. Существенной так же является возможность многократного внутрисхемного перепрограммирования. Конечный состав учебного комплекса определен следующим образом: среда программирования, действующая модель, программатор, а также три программы-примера демонстрирующие возможности работы будущих учителей информатиков, а именно реализующие алгоритмы движения с обходом препятствий.

Интегрированная среда программирования обеспечивает написание текста программы, проверку синтаксиса, компиляцию текста программы, отладку программы и непосредственно запись программы в память микроконтроллера с помощью программатора.

Модель показана на рис. 1. Модель предназначена для наглядного исполнения программ, обучению будущих учителей информатиков процессу программирования микроконтроллеров на практике.

Рис. 1 – Модель для наглядного исполнения программ

Так же, в качестве наглядного примера подключения к микроконтроллеру внешних устройств.

Система управления данной модели построена на базе микроконтроллера, который имеет достаточный объем памяти, легко программируется и имеет невысокую стоимость. Так же немаловажен тот факт, что система команд и принципы подключения устройств данного семейства при переходе от младших моделей к старшим не меняются. Таким образом, освоив работу с начальными моделями семейства, можно без труда освоить и более мощные модели контроллеров [5].

Помимо микропроцессорного модуля управления электроника модели включает модуль управления двигателями и модуль инфракрасных датчиков отражения. Для обеспечения наглядности режимов работы модель робота оснащена светодиодной индикаторной панелью. В таком составе электроника робота позволяет принимать информацию о наличии препятствия от двух фронтальных датчиков отражения, обрабатывать полученную информацию программой микроконтроллера и выдавать управляющие воздействия на два двигателя платформы, таким образом, управляя движением модели.

Программатор предназначен для обеспечения процесса записи программы, разработанной в интегрированной среде разработки, в память программ микроконтроллера.

Результатом данной работы является учебный комплекс, который можно считать полноценным средством обучения будущих учителей информатики программированию микроконтроллеров.

Разработанный комплекс позволяет:

- Осуществлять разработку программ управления.
- Производить многократное внутрисхемное перепрограммирование контроллера.
- Демонстрировать выполнение разработанных программ на действующей модели.

Применение в обучении комплекса или нескольких подобных комплексов может проходить по следующей схеме:

- Получение будущих учителей информатики индивидуального задания преподавателя на программную реализацию алгоритма движения.
- Написание будущим учителем информатики текста программы.
- Программирование и демонстрация программы.
- Анализ и исправление ошибок [6].

Важным моментом данной схеме является процесс отладки и поиска ошибок. Применительно к данному комплексу подразумевается, что проверка корректности исполнения алгоритмов производится на действующей модели, а не на виртуальных средствах эмуляции. С точки зрения эффективности разработки программ такой подход не является наилучшим. Однако, именно поиск ошибок в условиях реальной, но не слишком сложной технической модели приведет к более детальному и осмысленному пониманию принципов и особенностей программирования микропроцессорных средств. Следует отметить, что часть функций используемой в проекте модели микроконтроллера остались неиспользованными. Это позволяет на базе уже разработанных схем и печатных плат в дальнейшем проектировать новые модели или иные учебные модули. Используя перечисленные возможности, комплекс может быть внедрен в учебные дисциплины «микроконтроллеров и микропроцессорной технике», связанные с программированием микроконтроллеров [7].

Основным преимуществом данного комплекса является наглядность обучения, при которой будущий учитель информатики имеет возможность увидеть результат своей работы в действиях. При этом сам процесс обучения носит игровой характер, что повышает интерес к обучению микроконтроллеров и микропроцессорной техники.

В настоящее время модель, входящая в состав комплекса, используется в качестве наглядного примера в рамках дисциплины Микроконтроллеров и микропроцессорной техники. В связи с тем, что комплекс существует в единичном экземпляре, его фактическое применение для обучения программированию микроконтроллеров в рамках как-либо из дисциплин затруднительно.

Список использованных источников:

1. М.С. Голубцов, А.В. Кириченко Микроконтроллеры AVR: от простого к сложному. – М.: Солон-Р, 2005. – 302 с.;
2. А. Аймағамбетов, Дистанционное обучение в вузах Республики Казахстан в условиях пандемии (COVID-19), Республика Казахстан, г. Нур-Султан, Материалы от 14.03.2020 года. <https://enic-kazakhstan.kz/ru/post/52>;
3. Государственная программа «Цифровой Казахстан», утвержденная Постановлением Правительства РК №827 от 12.12.2017. // URL:https://primeminister.kz/ru/page/view/gosudarstvennaya_programma_digital_kazakhstan (дата обращения 25.04.2020);
4. Arduinomaster. Tinkercad Arduino – лучший онлайн симулятор ардуино на русском <https://arduinomaster.ru/program/simulyator-arduino-tinkercad-circuits/>;
5. Е.А.Шуляков, Учебный робототехнический комплекс. Научная электронная библиотека Киберленинка <http://masters.donntu.org/2017/etf/sukhov/library/article4.htm>;
6. Петин В. «Проекты с использованием контроллера Arduino», С.-Петербург, 2015.;
7. Улли Соммер «Программирование микроконтроллерных плат Arduino/Freeduino», БХВ-Петербург, 2012.

ОБУЧЕНИЕ РУССКОМУ ЯЗЫКУ В ШКОЛЕ В УСЛОВИЯХ ПОЛИЯЗЫЧИЯ

БЕГИМБАЕВ Бекарыс Утепбергенович, КАБУЛОВА Айгуль Куанышевна

КГУ «Средняя школа №8»

Актобе, Казахстан

Andirova@mail.ru

Сегодня мы живем в интересное время, уникальное по своим возможностям. Никогда еще перед школой не стояло столько важных задач. Одной из них является формирование у школьников толерантности в общении и взаимодействии с представителями соседних культур, в мировом пространстве.

Глава государства неоднократно отмечал, что знание как минимум трех языков очень важно для будущего поколения Казахстана, как ступень новой языковой политики независимого государства. Языковая политика неотделима от общей мировой политика и как говорит наш президент: «Мир открыт тому, кто сможет овладеть новыми знаниями через овладение доминирующими языками». Доминирующими языками на сегодняшний день признаны: казахский язык — государственный язык, русский язык — как язык межнационального общения и английский язык — язык успешной интеграции в глобальную экономику».

Согласно основополагающим документам нашего государства «главная цель, стоящая перед учителями и учениками школы, – это развитие поликультурной личности, способной на социальное и профессиональное самоопределение, знающей историю и традиции своего народа, владеющей несколькими языками, способной осуществлять коммуникативно-деятельностные операции на трех языках во всех ситуациях, стремящейся к саморазвитию и самосовершенствованию».

Реализация данного проекта сыграет огромную роль для нового поколения казахстанцев. Владения тремя языками откроет широкие возможности позитивного роста и конкурентоспособности как внутри страны, так и в мировом сообществе.

Но необходимо учитывать, что полилингвальная компетентность включает в себя не только знания нескольких иностранных языков, а так же владение комплексом культурологических и мировоззренческих кодов, позволяющих строить равноправный и доброжелательный диалог с

носителями разных культур. И естественно, что стержнем данной личности должно быть уважение и сохранение исторической памяти своего народа.

И эта высокая планка ложится на плечи казахстанских учителей. На сегодняшний день каждый преподаватель должен заниматься самообразованием, чтобы соответствовать данному уровню. Он должен не просто знать свой предмет, но так же владеть и другим уникальным опытом, который позволит дать знания в мировой культуре, способствующей формированию конкурентоспособной личности.

А мы с вами пишем замечательные страницы в историю нашего государства, имеющие непреходящее значение для жизни целого общества и будущих поколений.

Большое внимание и в нашей школе уделяется полиязычному образованию, которое рассматривается как действенный инструмент подготовки молодого поколения к жизнедеятельности в условиях взаимосвязанного и взаимозависимого мира. Следовательно, владение казахским, русским и иностранными языками становится в современном обществе неотъемлемым компонентом личной и профессиональной деятельности человека, его заинтересованности в качестве своего будущего, его поликультурного воспитания.

Всем известно, что основным фактором успешного обучения является мотивация, то есть осознанная потребность овладения знаниями в той или иной дисциплине.

У наших воспитанников наблюдается сильное желание изучать языки именно в последние годы. Причем не только на уроках. Учащиеся старших классов, определившись с выбором будущей профессии, уже сегодня понимают значимость знания нескольких языков в жизни.

Что же может сделать учитель русского языка и литературы, для развития полиязычия, для своих учеников?

Для того чтобы суметь вырабатывать данные навыки в своих учениках, учитель должен систематически расширять свои познания, приводить в систему разрозненные факты, знакомиться со специальной литературой по своей специальности, принимать активное участие в научно-исследовательской и научно-методической работе. Ведь общеизвестно, что современный педагог, не ведущий на должном уровне исследовательские работы, научные проекты с учениками не может готовить специалистов, способных заниматься наукой или научно-обоснованной практической деятельностью. Это требует от педагога широты эрудиции, гибкости мышления, активности и стремления к творчеству, способности к анализу и самоанализу, готовности к нововведениям.

На уроках русского языка при изучении лексики с 5 по 11 классы можно предлагать учащимся задания: составьте синонимический (антонимический, омонимический) ряд к слову (на выбор учителя), используя, кроме русских, синонимы (антонимы, омонимы) из казахского и английского языка. Причем подобного рода работа на уроках заставляет и самого учителя заняться качеством своего образования: обратиться к словарям, почитать дополнительную литературу, проконсультироваться с коллегами. При работе с частями речи можно проводить аналогии с другими языками, изучаемыми школьниками. При изучении темы «Фразеология» одним из заданий может стать задание привести аналогичный фразеологизм из казахского, английского языков. Такие задания не только развивают речь, мышление, но и языковые знания учеников. Раздел «Лексика» - наиболее интересный в плане использования идеи трехязычия на уроках русского языка.

На уроках литературы реализовать задачу полиязычия также не сложно. Знакомясь с творчеством У.Шекспира в 8 классе, школьники читали сонеты Шекспира как на русском, так и на английском языках. Слушали сонеты Шекспира на языке оригинала, используя аудио и видео. Это вызывает неподдельный интерес у школьников. Подобные уроки с использованием чтения текстов на русском и казахском языках проходят при изучении творчества И.А.Крылова, А.С.Пушкина, М.Ю.Лермонтова. Непревзойденные переводы Абая, переложения Абаем поэтических строк русских классиков на музыку с удовольствием используем на уроках литературы. Интересны переводы Абая на казахский язык некоторых стихов Шиллера, Гете, Байрона. Это позволяет не только сделать уроки интересными, но и познавательными.

Нельзя удержаться от возможности попытаться сравнить произведение или его отрывок на языке оригинала и в переводном варианте и сделать вывод об их особенностях. Школьники приходят к выводу, что на языке оригинала произведение более эмоционально, образно, красиво, а переводчик, каким бы гениальным он ни был, вносит что-то свое, личное, в какой-то мере обедняя, изменяя, пусть и незначительно, эмоциональную и содержательную сторону произведения. Это ли не лучший и убедительнейший пример того, что произведения лучше читать на том языке, на котором они созданы. А для этого, в свою очередь, необходимо владеть иностранным языком, для чего и нужно изучать, кроме родного, и другие языки.

Мы, учителя школ, не должны оставаться равнодушными к проблеме полиязычия. Сразу обеспечить все школы квалифицированными кадрами, владеющими тремя языками, невозможно.

Поэтому каждый учитель, будь он языковед, историк или географ, должен стремиться к этому и иметь желание.

Наша главная цель - это формирование поликультурной личности, знающей историю и традиции своего народа, владеющей несколькими языками и умеющими результативно применять знания языков в жизни.

Важно, чтобы актуальность полиязычного обучения поняли и учителя, и родители, и общественность. Конечно, этот процесс сложный, потребуются немало усилий и затрат. Но все эти трудности можно преодолеть, если стоит вопрос об интеллектуальном будущем казахстанцев.

Список использованной литературы

1. Назарбаев Н.А. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда // Казахстанская правда. — 2012. — № 218-219. — 10 июля.
2. Послание Президента Республики Казахстан – Лидера нации Н.А.Назарбаева народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050»: единая цель, единые интересы, единое будущее». - Астана, 2014.
3. Государственная программа развития языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы // edu.gov.kz
4. О единстве языка //e-reading.by>chapter.php

МОБИЛЬНОЕ КЛИЕНТСКОЕ ПРИЛОЖЕНИЯ ПО ТЕХНОЛОГИИ 3D ПРОЕКТИРОВАНИЮ ДЛЯ СТРОИТЕЛЬНОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

БАЙДРАХМАНОВА Гульназ Абилбахитовна, ТАНАТОВ А.Н., ҚАСЫМБЕК И.Ә.

Актюбинский региональный государственный университет им.К.Жубанова

Актобе, Казахстан,

gulnaztai83@mail.ru, armantanatov@gmail.com, ikasymbek@bk.ru

Андатпа

Мақалада жобаларды орындаудың әр түрлі сатыларында үшөлшемді технологияларды қолдану тәжірибесі қарастырылады. Жобалау технологиясын құру үшін 3D мобильді қосымшалар мен есептеулер сипатталған. Құрылыс кәсіпорны үшін жобалау кезінде 3D-технологияларды одан әрі дамыту және қолдану бағыттары мен перспективалары ұсынылды.

Кілт сөздер: үш өлшемді жобалау, мобильді қосымшалар 3D-модель, визуализация.

Аннотация

В статье рассматривается опыт использования трехмерных технологий на разных стадиях выполнения проектов. Описана 3D мобильные приложения и расчеты для построения технологии проектирования. Предложены направления и перспективы дальнейшего развития и применения 3D-технологий при проектировании для строительного предприятия.

Ключевые слова: трехмерное проектирование, мобильных приложения, 3D-модель, визуализация.

Люди чаще стали использовать мобильные приложения на своих смартфонах – цифры исследований подтверждают, что 90% времени пользователи тратят на взаимодействие со своим мобильным устройством именно в приложениях. Связи с этим ежегодно на рынке мобильных приложений появляется сотни новых программ, как полезных, так и абсолютно не имеющих какого-либо смысла. Соответственно было составлено топ программ разработки 3D проектирование, которые помогут во время строительства, ремонта и подборки дизайна дома или квартиры.

Целью данной работы является исследования системы дополненной реальности, позволяющей проектировать и размещать виртуальные 3D модели для строительного предприятия.

3D Мобильные приложения позволяет видеть реальный мир вместе с виртуальными объектами, наложенными на окружающую обстановку.

Одно из серьезных приложений для проектирования зданий *AutoCAD*. В нём можно создавать и просматривать чертежи в популярном формате DWG, в котором сохраняются планы помещений. Программа предлагает инструменты для рисования и редактирования чертежей, в том числе управление слоями, добавление заметок и размеров [1].

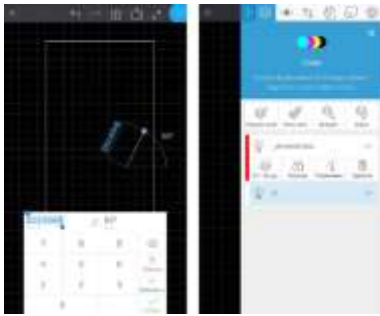

Рис.1 Мобильное приложение AutoCAD

Рис 2. Строительный калькулятор

Строительный калькулятор поможет рассчитать количество материалов для строительства и ремонта. Бесплатное приложение пригодится как строителям, так и заказчикам, которым необходимо контролировать расход материалов. К примеру, для расчёта возведения кирпичной стены достаточно ввести длину, высоту и толщину конструкции, стоимость одного кирпича (можно указать в тенге) и кубического метра раствора. Программа сама подсчитает необходимые затраты на строительство и объём необходимых материалов. Аналогичным способом можно вычислить объём бетонной смеси для фундамента или количество рулонов обоев для комнаты. В целом приложение имеет простой и удобный интерфейс [2].

MagicPlan позволяет составить приблизительную карту помещения при помощи камеры и встроенного в устройство акселерометра. Нужно просто навести телефон на каждый угол комнаты, и программа создаст трёхмерную модель. Через приложение можно рассчитать количество необходимых материалов для ремонта. Функционал весьма обширен, но для многих препятствием может стать отсутствие русской версии [3].

Рис.3 MagicPlan

Рис. 4 Clinometer

Clinometer заменяет сразу два полезных для любого строителя инструмента: клинометр и водный уровень. Во время работы программа использует g-сенсор. Для выдачи более точных показаний перед замерами следует провести калибровку (настройку) экрана в соответствии с данными указанных инструментов [4]. К плюсам можно отнести автоматическую фиксацию уровня, к минусам — при неправильной калибровке может пострадать точность измерений.

Vimx - это навигация по проектам зданий. С помощью него можно просматривать чертежи объектов и преобразовывать их в 3D-модель. Отлично подходит для демонстрации архитектурных проектов. Но при этом нет возможности внести правки в готовый чертёж [5].

Рис. 5 Vimx

Рис 6. Dulux

С помощью *Dulux* можно сделать фото помещения и перекрасить любой расположенный там предмет. Больше всего разработка придётся по вкусу тем, кто решил сменить цвет стен или потолка,

но не знает, как будет выглядеть конечный результат. Преимуществом программы Dulux является возможность узнать код любого оттенка. Здесь имеются различные цветовые палитры. Есть вероятность некорректного нанесения цвета на стены в случае, когда фотография сделана в плохом качестве [6].

Ruler App + Photo Ruler - электронная линейка для определения размера предмета по фото. Для этого следует положить кредитную карту или листок А4 (их данные уже внесены в программу) рядом с измеряемым предметом. Также вы можете добавить в качестве эталона любой другой предмет с известными вам параметрами. Камера зафиксирует размер, определит длину и ширину. Среди плюсов можно отметить наличие обычной линейки, а среди минусов то, что под рукой всегда должен быть эталон для измерения [7].

Рис.7 Ruler App + Photo Ruler

My Measures&Dimensions - позволяет хранить информацию о размерах различных объектов. Нужно лишь сфотографировать предмет и добавить размеры, после чего снабдить их текстовыми комментариями. Удобно, когда нужно запомнить множество деталей. К сожалению, в приложении нет встроенной линейки [8].

Рис.8 My Measures&Dimensions

Рис.9 HutQA

HutQA - специализированный калькулятор, позволяющий рассчитать затраты на ремонт. С помощью программы можно определить объём необходимых строительных материалов и получить расчёт по затратам. Здесь отсутствует реклама, но при этом нет бесплатной версии. Многие пользователи жалуются на сравнительно небольшой выбор стройматериалов [9].

Школа домашнего ремонта представляет собой энциклопедию по всем видам ремонта. Здесь подробно описаны основные этапы: от планирования и расчёта затрат до поклейки обоев и установки сантехники. Полезные советы для тех, кто решил не прибегать к помощи специалистов и делать ремонт самостоятельно. Из минусов можно выделить не всегда хорошо работающий поиск [10].

Рис. 10 Школа домашнего ремонта

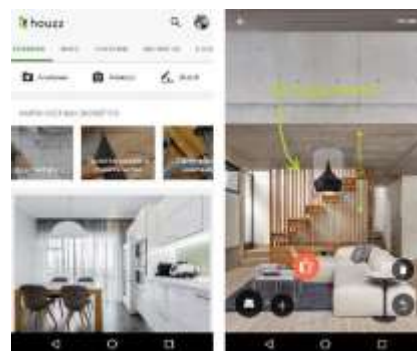

Рис. 11 Houzz

В мобильном приложении *Houzz* - имеется более 15 млн фотографий интерьеров различных помещений, включая работы известных архитекторов и дизайнеров. Есть возможность выбрать понравившийся предмет, нажать на него и узнать название бренда и стоимость. Правда, доставка через приложение возможна только по территории США. Но, узнав наименование, аналогичную вещь можно заказать через *eBay* или *amazon*. Также в приложении собраны советы по дизайну интерьера [11].

На мой взгляд, отличный генератор идей в архитектуре и дизайне — приложение *Pinterest*. Там много фотографий на разные темы. В поиске можно вписать ключевые слова и программа выдаст лучшие работы. То же самое касается нестандартных архитектурных решений, — рассказал архитектор *Lenz Architects* Дамир Усенов.

Home Design 3D - позволяет с нуля создать 3D-модель помещения и обставить интерьер. Удобно тем, что, введя реальную площадь каждой комнаты, можно посмотреть, как в ней будут смотреться та или иная мебель, бытовая техника или элементы декора. Нажимайте на любой предмет, перемещайте его, разворачивайте в любом направлении. Также приложение позволяет подобрать покрытие стен, пола и потолка [12].

Рис.12 Home Design 3D

Всемирно известный *Ikea* - в Казахстане официальных магазинов компании пока нет. Однако приложение может быть полезным, если вы решили купить диван, но ещё не знаете, подойдёт ли он к вашему интерьеру. Программа позволяет в режиме онлайн создать виртуальную модель мебели в любой комнате. Для этого следует включить камеру и выбрать один из представленных в каталоге предметов. Отметим, что при проецировании нескольких объектов работа приложения замедляется [13].

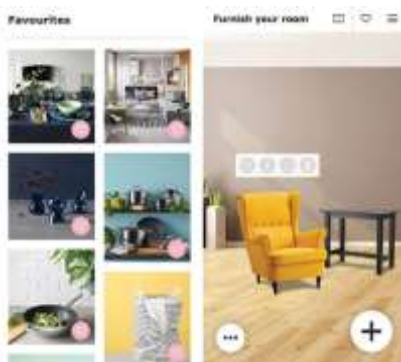

Рис.12 Ikea

Рис.13 ColorSnap

ColorSnap - выполняет функцию пипетки в фотопше. К примеру, вы не можете самостоятельно определить цвет стены в комнате, а вам необходим соответствующий оттенок краски. Для этого следует просто сделать фото помещения или предмета, и программа автоматически определит цвета (здесь их более 3 500) [14].

Homestyler Interior Design - с помощью приложения можно фотографировать помещение и разместить на снимке мебель, люстры, зеркала и бытовую технику. В приложении имеется впечатляющая библиотека 3D-моделей реально существующей мебели. При этом с помощью специального инструмента можно перекрасить стены или сменить напольное покрытие. Для хорошей работы приложения фото необходимо делать при хорошем освещении [15].

Рис.14 Homestyler Interior Design

— Подобные приложения с 3D-моделями круто использовать, когда помещение пустое и нужно посмотреть, как оно будет выглядеть с мебелью. Планирование пространства ещё на начальном этапе позволяет сэкономить кучу сил и времени, — поделилась мнением дизайнер Design&Build Ирина Утебаева.

Все выше указанные программы доступны для IOS и Android.

Таким образом, было проанализировано пятнадцать видов мобильных приложений, каждый из которых решает часть задач. Безупречного мобильного приложения найдено не было, но пользователь может по-новому взглянуть на обыденные вещи, получить дополнительную информацию об объекте или просто поэкспериментировать с трехмерными изображениями. Скачав приложение, можно ознакомиться с работой на примере товаров предложенных партнеров, также применив на практике упростит любой процесс работы, связанный с обустройством или строительством жилья.

Список использованных источников:

1. AutoCAD® mobile app. <https://www.autodesk.ru/products/autocad-mobile/subscribe?plc=AA360P&term=1-YEAR&support=ADVANCED&quantity=1>;
2. Строительный калькулятор - расчет материалов. https://play.google.com/store/apps/details?id=calculate.willmaze.ru.build_calculate&hl=ru;
3. Magicplan – 2D/3D floor plans & AR measurement. https://helpix.ru/appinion/201403/663-magicplan-pochti_volshebnaja_programma_dlja_ljogkogo_sostavlenija_plana.html;
4. Clinometer + bubble level. <http://mob-corp.com/1761-clinometer-bubble-level.html>;
5. Graphisoft. <http://www.interface.ru/home.asp?artId=37226>;
6. Приложение для дизайна интерьера Dulux Visualizer. <https://www.dulux.ru/ru/articles/prilozhenie-dizajna-interera-dulux-visualizer>;
7. Рабочие инструменты, которые можно заменить смартфоном. <https://3dnews.ru/982629/measurement-tools-for-mobiles>;
8. Журнал «Новый дом», Выпуски 3-2014. <https://books.google.kz/books?id=p-hzBQAAQBAJ&pg=PA139&lpg=PA139&dq=%D0%BC%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B5+%D0%B5+My+Measures+%26+Dimensions&source=> ;
9. Keddr. <https://keddr.com/2016/03/delaem-remont-s-pomoshhyu-prilozheniy/>;
10. Школа домашнего ремонта. <https://apkpure.com/%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0-%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%88%D0%BD%D0%B5%D0%B3%D0%BE-%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B0/com.shkoladomashnegoremonta>;
11. Houzz. <https://play.google.com/store/apps/developer?id=Houzz&hl=ru>;
12. Home Design 3D. <https://play.google.com/store/apps/details?id=fr.anuman.MyDreamHome3D&hl=ru>;
13. Ikea. <https://www.ikea.com/ru/ru/>;
14. ColorSnap. <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.colorsnap&hl=ru>;
15. Homestyler Interior Design <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.autodesk.homestyler&hl=ru>.

О ПЕРСПЕКТИВАХ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭЛЕКТРОННЫХ УЧЕБНИКОВ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

БЕГИМБЕТОВА Айнур Серикбаевна, ТАЛГАТКЫЗЫ Гульвира

Алматинский университет энергетики и связи им. Г. Даукеева

Алматы, Казахстан

a.begimbetova@aes.kz

Түйіндеме

Коронавирус пандемиясына байланысты әлемде жоғары оқу орындары Қашықтықтан оқытуға көшті. Оқытушылар үшін маңызды шарттардың бірі білім беру үрдісінің жаңа форматындағы жұмыс барысында ақпараттық құзыреттілікті игеру болып табылады. Электронды оқулықтарды әзірлеу және қолдану Қашықтықтан білім беру технологияларын қолдану арқылы оқу процесін ұйымдастыру үшін компоненттердің бірі болып табылады.

Аннотация

В связи с пандемией коронавируса в мире вузы перешли на дистанционное обучение. Для преподавателей одним из важных условий стало владение информационными компетенциями при работе в новом формате образовательного процесса. Разработка и применение электронных учебников является одним из компонентов для организации учебного процесса с использованием дистанционных образовательных технологий.

Annotation

Universities have switched to distance learning in connection with the world coronavirus pandemic. One of the important conditions for teachers has become the possession of the information competence at work in the new format of the educational process. The development and use of electronic textbooks is one of the components for organizing the educational process using distance learning technologies.

Явившаяся миру внезапная пандемия не обошла своими последствиями и систему высшего образования, вынудив весь профессорско-преподавательский состав казахстанских ВУЗов активизировать свои познания в области онлайн-обучения. Преподавателям и студентам в сжатые сроки пришлось научиться работать в дистанционном формате: как в информационном, так и в техническом плане. При этом не стоит забывать, что сам принцип дистанционного обучения был заложен в заочной форме обучения.

Как известно, в марте 2010 года Казахстан официально присоединился к Болонской декларации и стал первым центрально-азиатским государством, признанным полноправным членом европейского образовательного пространства. Было подготовлено много новых образовательных стандартов высшего образования, в которых помимо содержания образования, нашли отражения изменения в организации учебной работы, а именно – увеличение доли часов на самостоятельное изучение дисциплин [1]. В связи с этим, для обеспечения качества образовательного процесса в вузах начали внедрять информационно-коммуникационные технологии, применяемые в дистанционном обучении, которое охватывало небольшой процент обучающихся. Однако подавляющее большинство студентов в университетах предпочитали очную форму обучения. Традиционная система образования, имеющая многовековую историю, подразумевает, что преподаватели, являясь носителями знаний, передают их посредством личного общения слушателям, но как показал опыт последних событий, имеет один большой минус при возникновении ЧС и объявления карантинных мер. Естественно, ни в коем мере, не покушаясь на идеи и принципы приверженцев действующей системы образования, и тем более являясь ее частью, мы не ставим своей задачей подвергать ее сомнению или критике, а лишь хотели заострить внимание на неизбежности возникновения в будущем аналогичных ситуаций. Освоение информационных технологий стало еще более актуальным направлением в системе образования и сейчас создаются все условия для создания надежной и безопасной платформы на основе имеющихся баз, но с унифицированной начинкой для отдельно взятого университета. С переходом на онлайн обучение преподавателям и студентам приходится активно использовать компьютер, что позволяет последним проявлять активность и исследовательские черты в поиске нужной информации и материалов [1,2]. Получается, что преподаватели, используя в обучающем процессе информационные технологии, продолжают подводить своих учеников к самостоятельной работе и творческому самовыражению.

Владение дополнительными компетенциями, освоение которых неизбежно при работе в новом формате образовательного процесса, а также появление новых IT-технологий и информационных платформ позволило активизировать использование различных видов электронных учебников [2,3]. Во-первых, использование классических учебников представляется сейчас дорогостоящим и

нерациональным, во-вторых при нынешней ситуации обучающиеся не имеют возможности получить учебники в библиотеке, а в-третьих это удобный формат для передачи нужной информации.

Преподаватели Алматинского университета энергетики и связи имени Г.Даукеева одними из первых начали работу над созданием и использованием в учебном процессе электронных учебников. Примером таких учебных материалов стал электронный учебник «Изменение климата и «зеленая» экономика» (рисунок 1). Дисциплина преподается в рамках образовательной программы «Безопасность жизнедеятельности и защита окружающей среды». Актуальность данной тематики в настоящее время приобретает мировую значимость, в связи с быстрыми темпами изменения климата, и уже проявляются во многих природных системах и секторах экономики, включая продовольственную безопасность и здоровье.

Электронный учебник по данной дисциплине является не просто альтернативным вариантом традиционного учебника, а имеет дополнительные преимущества - материал изложен согласно силлабусу дисциплины и содержит [4]:

- задания для расчетно-графических работ с вариантами и подробным изложением цели и последовательности расчета;
- материал для практических занятий, поделённый по темам разделов;
- глоссарий, с основными терминами, используемые при изучении дисциплины и в работе Рамочной конвенции ООН об изменении климата;
- список интернет-сайтов для более подробного изучения интересующих вопросов.
- контрольно-измерительные материалы в форме тестов для самопроверки и контроля знаний обучающихся.

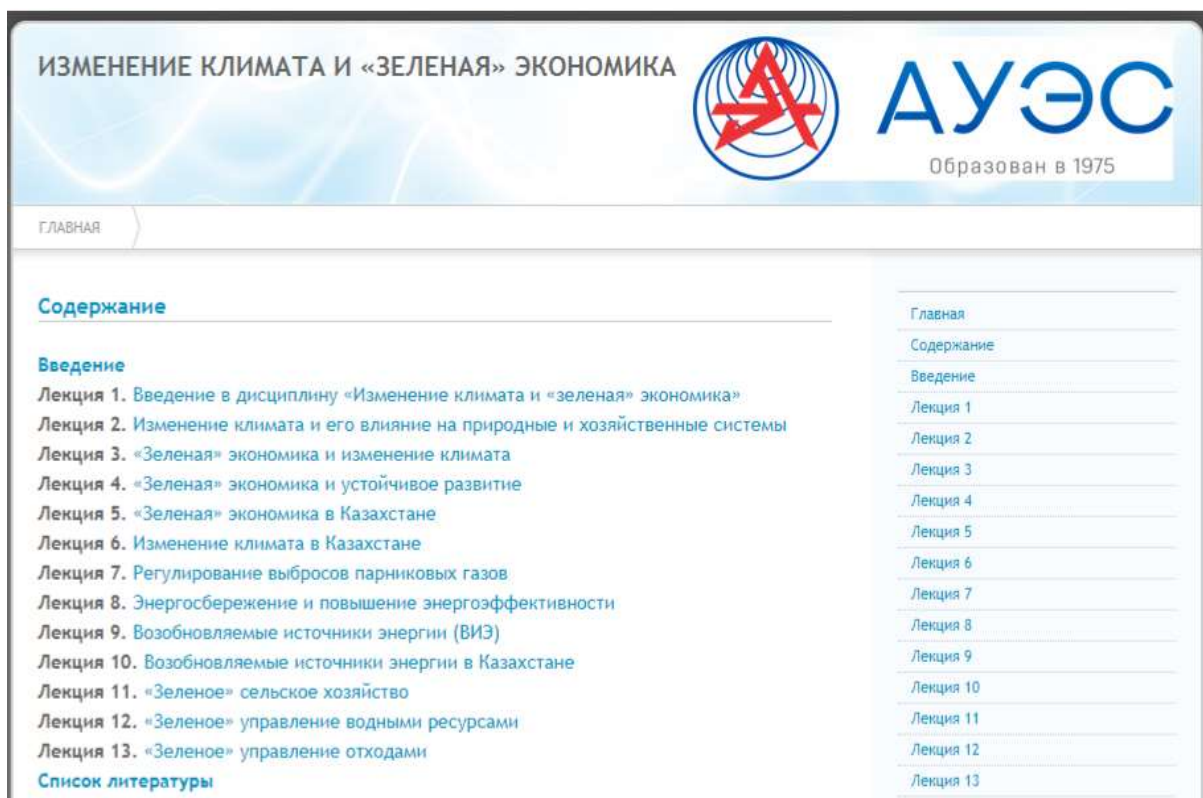

Рисунок 1 – Скриншот электронного учебника

Работа с таким учебным материалом позволит обучающимся не только хорошо освоить материал, но и должным образом подготовиться к сдаче промежуточных и итоговых аттестаций. Преимущество электронного учебника также заключается в доступности, конечно при наличии интернета и технического устройства, интерактивности, удобстве навигации и быстротой переходов по встроенным ссылкам. Процесс обработки и восприятия информации приобретает мобильность в сравнении со стандартными печатными изданиями, но при этом остается удобным для восприятия, как и для любителей технических устройств так и для приверженцев печатных изданий.

В заключение хочется отметить, что внедрение и использование в образовательном процессе электронных учебников, учебно-методических комплексов, программ учебного назначения позволят организовать эффективную самостоятельную работу будущих специалистов.

Список использованной литературы

1. Т.Н. Шалкина, В.В. Запорожко, А.А. Рычкова. Монография «Электронные учебно-методические комплексы: проектирование, дизайн, инструментальные средства». - Оренбург, ГОУ ОГУ, 2008 г. – 160 с.
2. Волженина Н.В. Организация самостоятельной работы студентов в процессе дистанционного обучения: учебное пособие/Н.В. Волженина. – Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2008. – 59с.
3. А.Е. Курочкин. «Электронное учебное пособие в формате PDF». Материалы международной НП интернет-конференции «Информационные технологии в науке и образовании», 26-28 марта 2008 г.- Шахты: Изд-во ЮРГУЭС, 2008. - 103с. Режим доступа: https://www.bsuir.by/m/12_113415.pdf, дата обращения 28 апреля 2020 г.
4. Дистанционное обучение. Руководство преподавателя. Режим доступа: <https://fzo.psuti.ru/article/do-manual.pdf>, дата обращения 2 мая 2020 г.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОНСТРУКТИВИСТСКОЙ МОДЕЛИ ОБУЧЕНИЯ 5s'ДЛЯ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ПРОБЛЕМНО-ПОИСКОВОГО МЕТОДА

БЕЙСЕМБАЕВА Динара Токтаркановна, БОЛАТОВА Айбаршин Жумкеевна

Назарбаев Интеллектуальная школа

Нур-Султан

beisembayeva.dinara@nisa.edu.kz, bolatova.aibarshin@nisa.edu.kz

Аннотация

Бұл мақалада проблемалық-ізденіс 5Es стратегияларының қолданылуын зерттеу сабақ моделдің проблемалық сабақ үдерісіндегі қолдану мүмкіндіктері қарастырылады. Мақала авторлары проблемалық сабақтың әр кезеңіндегі қолданылатын тиімді стратегиялармен бөліседі.

Аннотация

В статье рассматривается возможность применения модели обучения, основанного на исследовании применения стратегий 5Es для планирования и реализации проблемно-поискового метода. Авторы делятся эффективными методами поэтапной реализации проблемно-поискового урока.

Annotation

The article shows the possibility of implementing of 5Es model for inquiry-based learning in a problem-based learning. The authors share the effective strategies for each stage of the problem-based lesson.

В век глобализации предъявляются большие требования к образовательному процессу. Во всем мире уделяется огромное внимание развитию функциональных навыков учащихся, к развитию способности обучаться в течение всей жизни. Развитие навыков исследования является одним из ключевых направлений в обучении учащихся тому, как учиться, что является основной идеей конструктивистского подхода в обучении.

Применение модели 5Es в интеграции с проблемно-поисковым методом обучения позволит обеспечить последовательную организацию процесса исследования учащихся, где они могут видеть промежуточные результаты своей работы, что в свою очередь позволит учащимся «замечать» процесс обучения, тем самым позволит повысить мотивацию учащихся к обучению и исследованию.

Школы Международного Бакалавриата предполагает развитие навыков исследования, которые помогают учащимся проводить исследования, интерпретировать результаты, делиться найденными данными и рефлексировать через призму нескольких предметов во время решения проблем реальной жизни. Проблемно-поисковый метод обучения требует постановки проблемы, формулировки гипотезы, оценивания и исследования, нахождения решения проблемы, идентификации проблем в обучении и рефлексия [1].

Для успешной реализации проблемно-поискового метода на уроке было принято решение превратить процесс мыслительной деятельности наших учащихся более аргументированным и наглядным для них. Мы задались вопросами: Какой должна быть основная проблема? Какие стратегии можно будет использовать на уроках, чтобы сделать процесс мышления учащихся более наглядным? Нами был сделан вывод, что проблема будет более интересна детям, если она связана с их жизнью, культурой, страной. Наиболее успешным подходом к обучению является конструктивистский подход, который мы осуществили через создание малых групп. Таким образом, основываясь на идее «зоны

ближайшего развития», мы создаем условия для формирования процесса создания логического аргумента в процессе групповой работы.

Далее возник следующий вопрос: Каким образом осуществить проблемно-поисковый урок через уже знакомые нашим учащимся подходы к обучению? Обучение в основной школе происходит через исследование. Использование метода обучения 5Es позволяет учащимся развивать свое критическое мышление и самостоятельность в обучении.

Модель обучения, основанного на исследовании 5Es, направлена на помощь в понимании концепта через серию этапов: engage (стадия вызова), explore (стадия изучения), explain (стадия объяснения), elaborate (стадия размышления) и evaluate (стадия оценивания). Идея основана на конструктивистском подходе к обучению, предполагающему активное обучение, основанному на применении имеющихся знаний и опыта для решения проблемы или исследования новых концептов [6]. На стадии вызова учитель определяет первоначальные знания учащихся и захватывает их интерес к изучению новых концептов. Учитель может также определить, что учащиеся уже знают о новой теме или проблеме. На следующей стадии – стадии изучения – учащиеся изучают новые концепты через определенные стратегии. Ими могут быть научный эксперимент, наблюдения в группах. На стадии объяснения учитель помогает учащимся усваивать новые знания и отвечать на их вопросы. Дети делятся полученными знаниями в группах. Стадия размышления предполагает применение учащимися полученных знаний и понимания для достижения более глубокого понимания концепта. На стадии оценивания учитель наблюдает насколько учащиеся овладели ключевыми концептами и как они могут применять свои знания для нахождения альтернативных путей решения проблемы или задачи.

Возникает вопрос: сможем ли мы использовать модель обучения, основанного на исследовании, 5Es для проблемно-поискового урока. В процессе поиска ответа на это вопрос было выполнено сравнение двух методов. Оба метода обучения предполагают использование минимума прямой инструкции учащимся учителем, а также развивают способность обучаться самостоятельно с участием организатора обучения - учителя.

Обучение, основанное на исследовании, позволяет развивать знания учащихся и понимание научных принципов изучения природных феноменов [2]. Основным принципом этого метода является процесс познания через использование дедуктивного мышления. Значит, 5Es предполагает формулирование вопросов, которые возникают при наблюдении экспериментов, исследовании феноменов природы. Эти вопросы, имеющие один ответ, позволяют формулировать новые открытые вопросы [3]. Поэтому учитель на таких уроках применяет наводящие вопросы, чтобы правильно организовать процесс исследования. При этом учащиеся используют уже сформированные знания и понятия о концептах для ответа на вопросы, потому что в процессе исследования они развивают глубину знаний и понимания. Мы полагаем, что ролью ученика в этом процессе является формулирование и перефразирование вопросов, планирование процесса ответа на поставленные вопросы, обмен идеями, представление своего плана и данных исследования, их оценка. Обучение, основанное на исследовании, помогает понять учащимся о процессе построения знания в науках, используя научный подход. Кроме того, у учащихся формируется концептуальное понимание через концепты нескольких учебных дисциплин.

Проблемно-поисковый метод основан на обучении через исследование, объяснение, решение реальной и значимой проблемы. Опираясь на нахождение путей решения проблемы, учащиеся осуществляют открытое исследование. Учащиеся формулируют первоначальную гипотезу о сущности проблему и возможных путях ее решения. Наводящие вопросы формулируются с целью тестирования гипотезы. На первоначальных стадиях решения проблемы такие способности детей, как наблюдение и идентификация проблемы считаются существенными в проблемно-поисковом методе [4]. Кроме того, стратегии аргументированного мышления особенно необходимы в решении проблемы. Существенным является то, что у учащихся должны быть сформированы навыки тестирования идей, научного подхода к решению проблемы, умение работать в группах и трансформировать свои знания через концепты разных предметов.

Таким образом, были найдены общие этапы в процессе формирования знаний и концептуального мышления в обоих подходах к обучению. Основываясь, на сравнении обучения, основанного на исследовании, и проблемно-поисковом методе обучения мы создали таблицу 1.

Таблица 1. Обобщение этапов в 5Es и проблемно-поискового методов.

Этапы	5Es метод	Проблемно-поисковый метод
Этап 1	Engage	Проблема
	Вызов учащимся через представление трудно-решаемой задачей или ситуацией. Активация имеющихся знаний.	

	Проблема должна быть достаточно трудной, желательно основанной на реальной жизни или культуре.	
Этап 2	Explore	Формулирование гипотезы
	Учащиеся исследуют проблему. Создание идей для решения проблем.	
Этап 3	Explain	Оценка и исследование
	Учащиеся объясняют пути решения проблемы. Приобретение и применение новых знаний.	
Этап 4	Elaborate	Нахождение решения проблемы
	Учащиеся применяют свои знания в новых ситуациях. Углубление знаний.	
Этап 5	Evaluate	Идентификация проблем в обучении и рефлексия
	Учащиеся рефлексиируют о процессе обучения на уроке и приобретенных знаниях. Консолидация уже имеющихся знаний с вновь приобретенными знаниями.	

Таким образом, модель обучения 5Es, основанного на исследовании, может быть использована для проблемно-поискового урока. В процессе коллаборативного планирования мы решили использовать стратегии «видимого» мышления в качестве основных стратегий для построения учащимися аргументации при решении проблемы. Такой вид стратегии «видимого» мышления, как «Посмотри-подумай-удивись», может быть использован на стадии вызова урока при формулировании проблемы и постановки первоначальной гипотезы [5]. Данная стратегия применяется для того, чтобы учащиеся внимательно проводили наблюдения процесса или исследовали предмет/статью/текст.

В качестве примера было приведено одно из заданий, которое применялось на проблемно-поисковом уроке в 11 классе по теме «Масс-спектрометрия». На данном уроке проблемой было определить человека, который оставил ценную шкатулку в музее имени Абая в дар и не оставил никаких контактных номеров, чтобы связаться. Камеры музея зафиксировали только трех человек, входивших в музей в определенное время. Сотрудники музея хотели бы отблагодарить человека X за ценный экспонат и поэтому обратились к учащимся 11-го класса, чтобы они проанализировали улики – перчатку, загрязненную машинным маслом; салфетку со следами лака для ногтей; мазь от радикулита «Муравит». (Учитель показывает классу улики, показывает фотографии трех возможных людей и раздает трем группам по одной улике и дает задание).

Задание «Посмотри-подумай-удивись»

Посмотри: посмотрите внимательно на доказательства.

Подумай: подумайте, кто мог оставить шкатулку.

Удивись: Кто же этот человек X? Что вам еще необходимо узнать, чтобы определить, кто это был. Обсудите ваши предположения в группе.

Данная стратегия позволяет побудить интерес учащихся к проблеме и мотивирует их к нахождению путей ее решения. Ролью учителя при применении данной стратегии является формулировка наводящих вопросов.

Для последующих стадий урока – оценки и исследования, нахождения путей решения проблемы с помощью группы может быть применена другая стратегия «видимого» мышления. Она называется «Подумай-поделись в паре-обменяйся идеей». Эта стратегия активного аргументирования и объяснения, потому что учащиеся слушают аргументы членов группы, предлагают свои идеи и формируют новое понимание концепта. Это позволяет детям видеть многочисленные точки зрения в своей малой группе, а затем и во всем классе.

Приводим пример использования этой стратегии на том же уроке в 11 класса. На магнитной доске висеть фотографии возможных людей, один из которых оставил в музее шкатулку. Группам дается задание написать на стикерах название определенного ими вещества и прикрепить под портретом разыскиваемого человека, объясняя сделанный ими выбор.

Задание «Подумай-поделись в паре-обменяйся идеей»

Подумайте сами: Как вы думаете, кто из этих людей может использовать эти вещества?

Поделитесь своими мыслями об этом вопросе в своей группе

Определите спикера, кто будет презентовать другим группам. Поделитесь своими мыслями со всем классом.

Использование таких стратегий позволяет строить аргументацию по логическим шагам: проблема – путь решения – доказательство правильности выбранного пути решения – вывод.

Для идентификации проблем в обучении предлагаем использовать стратегию «Светофор», которая позволит учащимся рефлексировать над уровнем успеха в достижении цели и задач урока. Приводим пример использования стратегии ниже.

В начале урока мы раздали критерии успеха каждому ученику.

Критерии успеха

- ты умеешь интерпретировать график и анализировать фрагменты молекул;
- ты анализируешь текст для нахождения важной информации о свойствах вещества;
- ты применяешь свое критическое мышление через метод дедукции, сопоставляя текст, формулу и улику.

Каждый ученик после каждого активного действия отмечает определенным цветом уровень своего достижения по критериям успеха согласно следующей цветовой схеме:

Зеленый цвет - Я умею.....Я знаю.....

Желтый цвет - Я частично умею.....Я в определенной степени знаю.....

Красный цвет – Нет, я не знаю ...

Мы использовали данную стратегию также для получения обратной связи по каждому этапу урока.

Для того, чтобы успешно реализовать проблемно-поисковый метод необходим детальный план, так как такие уроки являются полностью ориентированным на ученика. Это направляет учеников приобретать метакогнитивные навыки. Стратегии «видимого» обучения позволяют учащимся наблюдать за процессом мышления во время решения проблемы и аргументации при высказывании путей решения проблемы.

Анализ модели 5Es через применение стратегий проблемно-поискового метода позволил сделать выводы об эффективности использованных стратегий для развития навыков исследования учащихся. Использование 5 Es модели в проблемно-поискового обучении позволяет развивать критическое мышление учащихся через дедуктивный метод, усиливает мотивацию к обучению, удовлетворение от процесса обучения через работу в группах. Так, применение модели 5Es позволило организовать процесс исследования учащихся последовательно, т.е. в процессе исследования собственной практики мы пришли к выводу, что проблема должна быть представлена в несколько шагов для того, чтобы сделать процесс мышления видимым для самих учащихся, что в свою очередь повышает мотивацию учащихся к обучению и исследованию. Эффективность данных стратегии обусловлена еще и тем, что на уроке были применены реальные примеры из повседневной жизни. Это позволяет прийти к заключению, о том, что применение примеров из жизни, а также примеров приближенных к культуре народов проживающих в стране или регионе усиливает мотивацию учащихся к ее решению.

Литературные источники:

1. Duch, B. J., Groh, S. E, & Allen, D. E. (Eds.). (2001). The power of problem-based learning. Sterling, VA: Stylus.
2. Anderson, R.D. (2002). Reforming science teaching: What research says about inquiry?, Journal of Science Teacher Education, 13(1), 1-12.
3. Blumenfeld, P.C., Soloway, E., Marx, R.W., Krajcik, J.S., Guzdial, M., & Palincsar, A. (1991). Motivating project-based learning: Sustaining the doing, supporting the learning. Educational Psychologist, 26(3-4), 369-398.
4. Mills, J.E. & Treagust, D.F., (2003). Engineering education – Is problem-based or project-based learning the answer?. Journal of the Australasian Association of Engineering Education, on-line at http://www.aeee.com.au/journal/2003/mills_treagust03.pdf.
5. Visible thinking routines/ Retrived from http://www.visiblethinkingpz.org/VisibleThinking_html_files/01_VisibleThinkingInAction/01a_VTInAction.html
6. Empowering Students: The 5E Model Explained <https://lesley.edu/article/empowering-students-the-5e-model-explained>

ВЛИЯНИЕ ПАНДЕМИИ НА РАЗВИТИЕ ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И КУЛЬТУРЫ

БЕКБАЕВ Даурен Капашевич
ГККП «Колледж энергетики и связи»
Нур-Султан, Казахстан
dauren_80k@mail.ru

В условиях всемирного карантина которое сейчас проходит во всем мире и многих государствах это мера была необходимая и нужная с целью не распространения вируса которое заставило вселенную и все человечество осознать и понять сущность самой жизни ее ценностей, осмыслить все необходимые качества взглянуть на мир по другому с другой стороны и другого ракурса.

И данная ситуация конечно коснулась всех сфер и структур человеческого развития существования, данная мировая пандемия показала все недостатки и достоинства человеческой цивилизации, и конечно также коснулась сферы образования, и науки и культуры в целом, причем всей системы и всех государств где образовательный процесс перешел на удаленную дистанционную форму обучения.

Бесспорно это создало свои неудобства и внесло свои коррективы в данной системе образования, и конечно приспособление и налаживание образования в данной ситуации наложило огромный труд и на государство в целом, где мобильность, оперативность, переход на дистанционное обучение явилось для наших государств СНГ хорошим и прочным экзаменом на зачет, где показала свои способности и свои возможности и конечно экономический уклад каждого государства в отдельности насколько мы готовы к данной ситуации в целом и в любое время, и как быстро и оперативно можем ответить современным вызовам времени в реальных на данный момент случаях.

Можно сказать в целом наше государство (Республика Казахстан) прошло данный период и проходит удовлетворительно и достойно, конечно были и недостатки и недочеты, но в целом выдержали данную ситуацию, и система образования показала свою прочность, и недостатки из которого учтены в данной ситуации в режиме «Пандемии» будут устранены.

Бесспорно дистанционное обучение конечно имеет свои минусы и плюсы это закономерность, но мы научились переводить все минусы в плюсы, то есть адаптироваться подстроить под удобное для себя необходимое и нужное русло систему знаний образования науки культуры чтобы процесс обучения не прекращался а также продолжился в данном случае, и при этом стало заметно что у многих стали проявляться творческие умственные логические знания то есть в условиях карантина люди стали больше уделять внимание своим знаниям своим детям стали общаться еще лучше (конечно в ритме жизни часто к сожалению уделяем внимания мало к своим родным) а в данной ситуации в мировом масштабе в условиях «Пандемии» находясь уже большое время вместе с родными с семьей своей узнаем их с другой стороны и стали вместе сообща решать общие задачи проблемы можем поговорить больше времени, помочь в решении задач примеров своим детям и проявить свои знания и способности которые мы конечно также помним и конечно вместе учимся где - то освежить знания, где-то повысить свою образовательную культуру в той или иной области.

Образовательная система в нашей стране хорошая доказала свою эффективность и используется сейчас впервые. Бесспорно в сравнении с развитыми странами западной европы, Америки, Канады и так далее этот процесс у них налаженный и опробированный. (все мы знаем понятие дистанционное обучение).

Основная цель это конечно развитие и достаточная передача образовательной информации в школьной системе, по образовательной программе и так далее колледжи Университеты по своей данной программе. Информационные платформы работают в хорошем объеме, также посредством телевидения радио и так далее.

Также дистанционное обучение проходит посредством видеоконференции, (скайп, зум и так далее) где можно видеть общаться, демонстрировать, и показывать данные действия по тем или иным проделанным заданиям.

Развитие и прогресс научно-технической революции в XX веке, разработка инновационных технологий, прогресс науки, система передачи информации на большие и дальние расстояния и в короткий малый промежуток времени, это все показывает большие достижения человека и мира в целом, где все создано и создается для удобства и комфортного проживания для людей, конечно не всем еще доступны данные блага цивилизации, но именно благодаря образованию, знаниям, человечество достигло таких больших рывков вперед в развитии, и несомненно все делается для еще

лучшего и прекрасного будущего и будет доступно всем. Все что делается и происходит бесспорно закономерность, и будет еще лучше и прекраснее.

Развитие образования культуры науки бесспорно должно идти вместе в одном ритме.

Бесспорно они заключают в себе и образовательный и воспитательно-культурный колорит вместе где и растет и развивается человек личность в данной среде.

И как точно сказал Великий Русский писатель Лев Николаевич Толстой:

«И воспитание и образование неразделимы. Нельзя воспитывать не передавая знания, всякое же знание действует воспитательно».

TEACHING PROFESSION IN KAZAKHSTAN. REFLECTIVE TEACHING

A.S. BEKEYEVA

Nazarbayev Intellectual School of Chemistry and Biology

Kyzylorda, Kazakhstan

bekeyeva_a@kzl.nis.edu.kz

While talking about teacher identity one cannot pass through the term "reflective teaching or reflective practice". In the 21st century reflective teaching has become the integral part of pedagogy and is still a controversial concept for most teachers in Kazakhstan. According to State Program of Education Development in the Republic of Kazakhstan for 2011- 2020 (SPED, 2010) reflective teaching is associated with creation of conditions for life-long education. The role of reflective practice in making students life-long learners has long been discussed and investigated by many international researchers, and findings say that teaching practice would be transformed into a critical inquiry only in case teachers became critical reflective practitioners themselves (Larrivee, 2000). Gibbs (1988, p.9) had also stated the significance of reflection by indicating that 'It is not sufficient to have an experience in order to learn. Without reflecting on this experience, it may quickly be forgotten, or its learning potential lost.'

I am referring to reflection as a controversial issue because of the misperception and misuse from the part of teachers. Though we have been required to become reflective teachers in accordance with the implementation of the new curriculum, there are still some misunderstandings about the terms "reflection", "reflective practice" and "reflective teaching". First term is related to the types of reflection and it is often confused with the formative assessment teachers are trying to use in the classroom. Reflective account that Kazakhstani teachers frequently have to write in their everyday school life is another problem that most teachers are finding really hard to cope with. Due to the lack of experience reflective teaching is also a big case, especially in terms of collaborative learning done through lesson observation, feedback and evaluation. Though any small-scale research is not conducted, it is possible to find the causes and solutions of these issues via research articles based on empirical studies. I am sure that it is almost near to impossible to find research articles on this topic in the Kazakhstani context (like the case on other matters). I also know that what I may offer as evidence might be biased and subjective, but I am content that no matter where they are, teachers all over the world come across similar problems under similar conditions.

First, I would like to clarify what reflection is, what types of reflection there are, why it is important, and what are the barriers to reflection.

In general, term *reflection* means thinking (Parker, 1997). Moon (2005) described it as *looking back at something* - an event, a situation, or an incident that had happened to us, and what we thought and felt about it. For Schon (1990) it is an action, a kind of *self research*. Clara (2015) did some research to clarify the notion of reflection in the field of teaching and teacher education, and based on Dewey and Schon proposed that *reflection is a descriptive notion which refers to spontaneous, common, real thinking that gives coherence to an initially unclear situation* (p.10). Researchers also argued about what is understood by reflective practice, and came to decision that reflective practice is considered to be:

- the active process of *learning through and from experience*;
- about gaining *new insights* of oneself and/or of practice;
- an *examination of assumptions* of everyday practice;
- a *critical evaluation* of an individual's response to practice-based situations; and
- the development of lifelong learning behaviors (Finlay, 2008).

According to new reforms in education system in Kazakhstan teachers are expected to change their thinking skills, turn reflection into an important daily habit, and always ask themselves questions: "How have I done? What was good? What needs improving? and Why should I make alterations?". It would be an

exaggeration if I say that teachers had not been thinking about what they were doing to encourage learners in achieving success before. As teachers are the key driving force of change in education they always strive for something new. Nevertheless, from my own experience I know that during the Soviet legacy teachers tended to describe the events happening more than to reflect on them. That is one of the main reasons why they reject to implement the reflective practice into their classrooms. As Corden (2009) found out if teachers did not experience some kind of practice when they were students themselves they were more likely to ignore it.

Even though literature keeps finding that, even with assistance, it is difficult to make teachers reflect (Gelfuso and Dennis, 2014), nobody denies the importance of reflection. In July 2016 Global Teacher's Institute (GTI) introduced the framework based on Atkin's and Murphy's (1994) model of reflexivity and according to this document critical reflection is essential to being a successful teacher for a number of inferences:

- It encourages lifelong learning and continuous professional development.
- It helps teachers to better understand how students learn and how they can help enhance this learning.
- Reflective teachers are more likely to develop reflective learners. If educators practice reflection they can more effectively encourage learners to reflect on, analyse, evaluate and improve their own learning. These are key skills in active learning and the development of independent learners.
- Reflection can also help teachers develop their emotional intelligence and that of their learners (Bridge, 2016).

Like all teachers in the world Kazakhstani teachers admit the significance of critical reflection in education and they are making attempts in changing their practice from descriptive to reflective. What is good is that the process has already been started, though it is slow, and at present most teachers prefer to give priority to the latter one.

After identifying the importance of reflection I would like to focus on the types of reflection. Schon (1991) suggests that there are two types of reflection: *reflection-in-action* and *reflection-on-action*. Reflection-in-action takes place during the event and reflection-on-action occurs after the activity has happened (Learning development, 2010). Teachers are usually asked to write reflection-on-action as part of their professional studies. It is interesting to point that Eraut (1995) extended the types of reflection and *reflection-for-action* is used to identify the purpose of some future action. That is the reason why this third type is sometimes called *reflection-on-the-future* or *reflection-before-action*.

For teachers being able to do all types of reflection is crucial. Before conducting a lesson teachers usually carefully plan and prepare. However, while having a lesson teachers need to monitor how it is being developed to identify if situation demands any changes. In case of necessity to meet the expectations of learners teachers should react immediately and make differences. Reflection-on-action is no less important because you have to analyze and evaluate the learning and teaching. The post action reflection can inform the next planning and preparation which may lead to improvement. In Kazakhstan teachers try to follow this cycle during the lesson, but only experienced and expert teachers are coping well at present. Hence, using expertise of teachers are offered to mentor the beginning teachers to be able to reflect in and on their actions. Figure 1 demonstrates how it is possible to reflect in during and on after completion of the lesson.

Teaching in the Lifelong Learning Sector

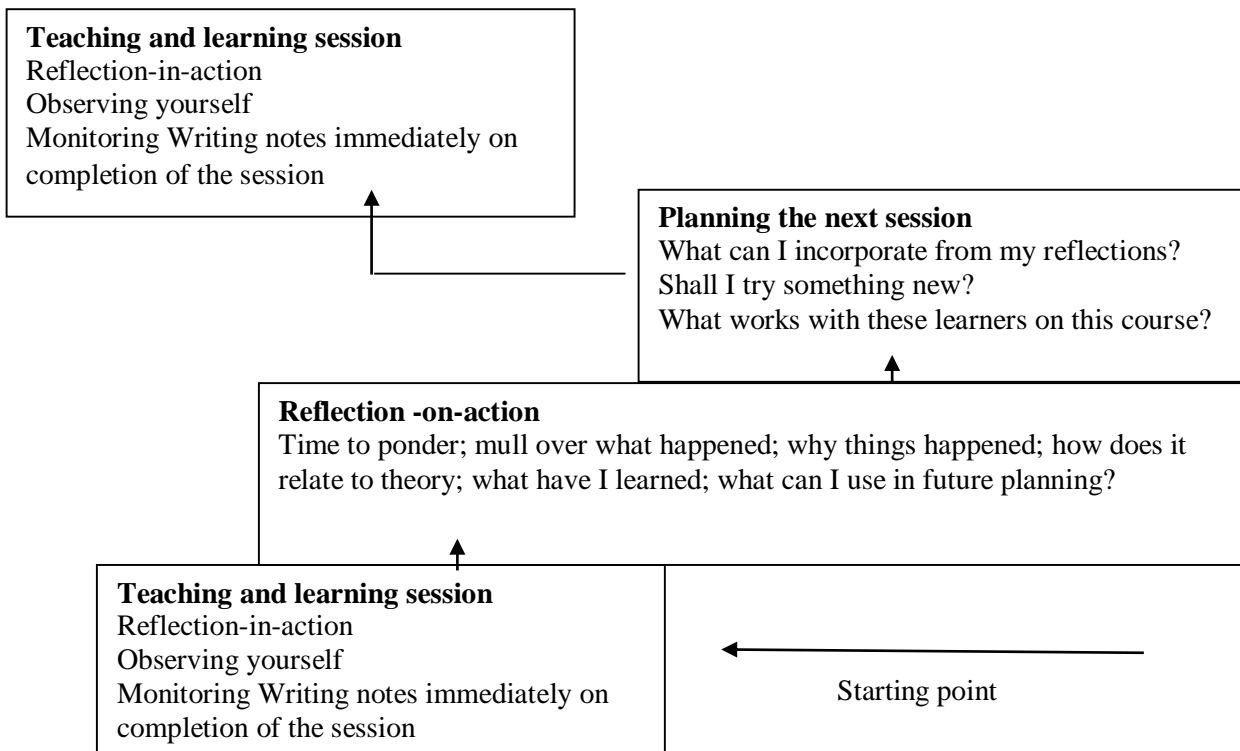

Figure 1. Using *reflection in* and *on action* to improve teaching and learning. (Ofsted, 2004)

In order to reflect effectively teachers should be aware about some tools. It is not possible to remember or recall everything that happened, therefore these paper or digitally based tools can be helpful in performing tasks better. These tools include: lesson/ activity/ session plans, reflective questionnaires, reflective case studies and concept mapping (Gray, 2006). Other worth delivering tools are reflective diaries and reflective portfolios (Plaza, Draugalis, Slack, Skrepnek and Sauer, 2007). When teachers are engaged in using at least one of these tools regularly, they may benefit and improve their reflecting skills.

In his research Brownhill (2014) identified four main types of barriers to reflection:

- I do not have time to reflect;
- I cannot seem to reflect on my own;
- I do not know how to make my practice better after I have reflected on it;
- I am scared of how my setting will react to the criticisms of the management in my reflections.

I consider some of his recommendations appropriate to use and to support our teachers in establishing and developing their reflective skills:

1. Establish speedy ways to record your reflections - use short hands; speak into a dictaphone; draw pictures; write down key words and phrases to exercise your memory.
2. Talk with your peers and family members where it is possible, especially with those who you work with;
3. Find access and use professional websites, publications and academic literature to explore various ways to develop your practice;
4. Always support your critical comments with reference to academic literature and practices of others from professional publications.

In addition to recommendations given in this research I would like our teachers be positive while making comments or reflecting on lessons being observed. In most mainstream schools leadership team members got used criticizing lessons and preferred to find faults with what had been conducted. They tend to see only the parts that needs improving considering themselves the experts in this area. Their comments and recommendations not only de-motivate the teachers, but also could be the cause of teacher turnover. If leaders try to act as critical friends and reflect on lessons on the basis of peer-to-peer support despite of their positions they can also contribute to the creation of collaborative community and culture in their school. In his work "Pedagogy of Oppressed" (2005) Freire mentioned the dominant banking model of education where the

relationship between *the colonizer* and *the colonized* is fragile. When there is no collaboration and freedom teachers become alienated. It is no doubt true that *alienation kills the creative enthusiasm of those who are invaded, leaving them hopeless and fearful of risking experimentation* (Freire, 2005, p. 179). As a solution to this problem he had offered moving to problem-posing education. This transformation is not only good for learners. Becoming involved in critical reflection can reinforce teachers' creativity as well. As it is known teacher's creativity will tend to be a driving force in encouraging learners to make a success.

In most schools in Kazakhstan it is still difficult to build a collaborative atmosphere because teachers do not like being observed. Consequently, alienation of teachers does not allow the school system develop appropriately as intended initially. Though most teachers understand the value and profit of working on the projects "Action Research" and "Lesson Study" together with colleagues, they do not often show willingness to collaborate. Again, the cause of this issue is the lack of proper reflective practice. When peer observation of teaching become an integral part of reflective practice the quality of learning and teaching within an institution will increase (Hammersley-Fletcher and Orsmond, 2005). Making the focus and purpose of reflection explicit allow them consider their roles as professional educators, and this helps them think about the development of their school. The most important benefit of becoming reflective practitioners is that teachers may develop more meaningful learning environments for learners where learners will be able to enhance their critical thinking and problem-solving skills (Matt, Manning, 2016).

In conclusion, I want to point out that reflective practice is a process that facilitates teaching, learning and understanding, and it plays an important role in teacher identity. With the help of reflective tools based on reflection-in-action and reflection-on-action teachers may encourage students become lifelong learners. Reflective practice is an important tool in a professional learning setting as well, it enables people learn from their own teaching experiences. It is more beneficial than formal learning, and contributes a lot to the creation of collaborative culture and school climate. By being involved in critical reflections teachers do not only improve their own learning, but also develop reflective and independent learners.

References:

1. Brownhill, S. P. (2014) '*Reflecting on Reflection: Work-based reflective practice*'. pp.156-174 In: Brownhill, S. P. (2014) *Empowering the Children's and Young People's Workforce*. London: Routledge.
2. Clarà, M. (2015). What is reflection? Looking for clarity in an ambiguous notion. *Journal of Teacher Education*, 66(3), 261-271.
3. Corden, R. (2009). *Literacy and learning through talk*. Open University Press. In: Sedova, K., Sedlacek, M., & Svaricek, R. (2016). Teacher professional development as a means of transforming student classroom talk. *Teaching and Teacher Education*, 57, 14-25.
4. Eraut, M. (1995) Schon shock: A case for reframing reflection-in-action. *Teachers and Teaching: theory and practice* 1(1), pp.9-22
5. Finlay, L. (2008) Reflecting on 'Reflective Practice'. PBPL paper 52. Retrieved from www.open.ac.uk/cetl-workspace/cetlcontent/documents/4bf2b48887459.pdf
6. Gelfuso, A., & Dennis, D. V. (2014). Getting reflection off the page: The challenges of developing support structures for preservice teacher reflection. *Teaching and Teacher Education*, 38, 1-11.
7. Gray, D.E. (2006) Facilitating Management Learning - Developing Critical Reflection through Reflective Tools. Retrieved 7 July, 2018 from <http://epubs.surrey.ac.uk/7876/1/fulltext.pdf>
8. Hammersley-Fletcher, L., & Orsmond, P. (2005). Reflecting on reflective practices within peer observation. *Studies in higher education*, 30(2), 213-224.
9. Larrivee, B. (2000). Transforming teaching practice: Becoming the critically reflective teacher. *Reflective practice*, 1(3), 293-307.
10. Matt, A., Manning, N. (2016) *A Guide to Peer-to-Peer Learning*. Effective Institutions Platform. Retrieved from https://www.effectiveinstitutions.org/media/The_EIP_P_to_P_Learning_Guide.pdf
11. Moon, J. (2005) Guide for busy academics no.4: learning through reflection. Retrieved 5 July, 2018 from www.heacademy.ac.uk/assets/York/documents/resources/resourcedatabase/id69_guide_for_busy_academics_no4.doc
12. MES (Ministry of Education and Sciences of the Republic of Kazakhstan). (2010). State program of education development in the republic of Kazakhstan for 2011-2020. Astana. Retrieved from <http://www.akorda.kz/upload/SPED.doc>
13. Ofsted, N. (2004). Why Colleges Succeed.

16. Parker, S. (1997) *Reflective teaching in the postmodern world*. Bershire: Open University Press. In: Brownhill, S., P. (2014) *Empowering the Children's and Young People's Workforce*. London: Routledge.
17. Plaza, C.M., Draugalis, J.R., Slack, M.K., Skrepnek, G.H. and Sauer, K.A. (2007) Use of Reflective Portfolios in Health Sciences Education. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 71(2), Article 34. Retrieved from www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1858617/
18. Schon, D. A., & Rein, M. (1995). *Frame reflection: Toward the resolution of intractable policy controversies*. Basic Books. In: Bengtsson, J. (1995). What is reflection? On reflection in the teaching profession and teacher education. *Teachers and Teaching*, 1(1), 23-32.
19. The Reflective Teacher. A tool for reflective practice. Retrieved 2018, July 9 from <https://www.saide.org.za/documents/ECD-Quality-Toolkit-Pilot-Report-20161115-Bridge-version.pdf>

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И МЕТОДИКИ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАНИЯ: ОПЫТ И УСПЕШНЫЕ ПРАКТИКИ. ACTION RESEARCH В ОБРАЗОВАНИИ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ.

БЕКМУРАТОВА Лариса Айсаулиевна

Назарбаев Интеллектуальная школа физико-математического направления

Актобе, Казахстан

bekmuratova_1@akb.nis.edu.kz

Аннотация

Цифровые технологии в современном мире — это не только инструмент, но и среда существования, которая открывает новые возможности: обучение в любое удобное время, непрерывное образование. Форсирование COVID-19 обеспечил быстрый переход образования на онлайн - обучение. Независимо от формы обучения педагог может проявить мастерство и даже проводить исследование собственной практики. Правильно подобранная методика и своевременный анализ работы – залог успеха.

Современный мир непрерывно изменяется. Внедряются инновации, что ориентируют людей на постоянное развитие, совершенствование своих знаний, умений, компетенций, овладение новыми видами деятельности. Сегодня цифровизация становится неотъемлемым элементом развития всех сфер жизни общества, в том числе и системы образования. В силу сложившихся обстоятельств, а именно распространение COVID-19, подвергших многих людей на самоизоляцию, дал толчок на быстрый переход образования в дистанционный режим.

Какова же роль пандемии в трансформации образования?

«В связи с этим (COVID-19) перед многими государствами мира стоит задача минимизации негативных последствий этого процесса и создания возможности для непрерывного образования. Для нашей системы образования переход на дистанционное обучение также является очень большим вызовом» - заявил Асхат Аймагамбетов в Facebook.

Форсирование COVID-19 обеспечил быстрый переход образования на онлайн - обучение, что, в свою очередь, позволил принять ряд неожиданных решений возникшего вопроса, связанного с программой остановкой распространения коронавируса, и побудил на создание различных образовательных онлайн-платформ.

Очевидно, что система дистанционного обучения позволяет собирать виртуальные классы и проводить занятия по любым предметам удаленно. Уникальность системы заключается в одновременной трансляции учебно-методического материала, интерактивной доски, класса, а интеллектуальные камеры высокого разрешения позволяют держать в фокусе преподавателя и ученика, который территориально находится в отдаленном селе либо в другом городе.

В Назарбаев Интеллектуальной школе дистанционное обучение базируется на платформе Microsoft Teams. За короткое время все учителя НИШ были обучены учителями информатики по работе с данной платформой: демонстрация презентации, видео/аудиоматериалов, создание групповой, парной работы, предоставление обратной связи, загрузка заданий с указанием времени выполнения, оценивание работ учащихся - все это доступно и прозрачно!

В ходе освоения навыка работы с Microsoft Teams мы столкнулись с некоторыми проблемами.

Во-первых, неполная обеспеченность учащихся компьютерной техникой и ее аксессуарами. Некоторые учащиеся работали через телефон. В связи с этим у них не было возможности подключить

микрофон. Учащиеся пользовались записями в «Чат». Письменные работы выполнялись в тетрадях и пересылались опять-таки через «Чат» либо через вкладку «Публикация». Учителям приходилось потратить немало времени в поисках работы учащихся. Качество полученных работ не соответствовало 100% четкости. По таким работам сложно было давать обратную связь, так как в тетрадях не было возможности пометить места, по которым необходимо было провести коррекционную работу.

Во -вторых, недостаток мощности интернета. В таких случаях учащиеся звонили, передавали через своих одноклассников, что у них интернет «зависает» и не могут подключиться. Но эти случаи были с задержкой на 3-5 минут.

Развитие цифрового образования обязательно должно сопровождаться мониторингом потребностей современного школьника.

Прежде чем соответствовать требованиям учащихся необходимо было решить такие вопросы, как разработать задания, чтобы обеспечить информационную насыщенность уроков, реализовать выставленные на урок цели обучения, и чтобы качество знаний оставалось «на плаву».

Одна из главных задач: работать над грамотностью функционального чтения.

«Функциональное чтение – это чтение с целью поиска информации для решения конкретной задачи или выполнения определенного задания». [Ирина Логвинова, Людмила Рождественская//«Формирование навыков функционального чтения».2012]

Как известно, развитие всех навыков строится через текст. Правильно подобранный текст, работающий на покрытие учебных целей, соответствующий возрастным особенностям – главный этап успешного урока.

«Учителю в эпоху развития информационных технологий необходимо проектировать учебные задания, связанные с поиском, пониманием, преобразованием и использованием информации в контексте повседневной жизни ученика и решения жизненно важных проблем». [Ирина Логвинова, Людмила Рождественская//«Формирование навыков функционального чтения».2012]

«В современном мире понятие грамотности изменяется и расширяется, но оно по-прежнему остается связанным с пониманием самых различных текстов». [Ирина Логвинова, Людмила Рождественская//«Формирование навыков функционального чтения».2012]

В своей педагогической практике учителя нередко сталкиваются с проблемой, что учащиеся невнимательно читают предложенные задания, не в полном объеме предоставляют решение задач. В очной форме обучения педагогами используются различные методы по данному вопросу, но можно ли проводить Action research по развитию функционального чтения учащихся в условиях дистанционного обучения? Какие методы обучения эффективны по развитию функционального чтения в формате онлайн?

Какова реакция учащихся на новую модель обучения?

По результатам анкетирования из 80 учащихся 100% опрошенных ответили, что комфортно чувствуют себя в условиях дистанционного обучения; 80% своевременно получают всю необходимую информацию для уроков в электронном варианте, 20% - по технической причине подключаются к уроку и получают задания с опозданием на несколько минут.

В целях создания как можно более полного эффекта взаимодействия учителя и ученика необходимо было перевести все учебные ресурсы в онлайн-формат, в ходе урока определить слабые стороны и своевременно принять методы по улучшению работы.

В решении данного вопроса основную нагрузку несет работа с электронными информацией, что мотивирует учащихся к творческой работе и побуждает генерировать новые идеи.

Организация современного урока требует использование разных методов работы с текстами, так как текст является основным средством обучения.

«Текст – это последовательная осмысленность высказываний, передающих информацию, объединенных общей темой...обладающая свойствами связности и цельности». В.П.Руднев.

При работе над текстом важно учитывать виды чтения, преследующие разные цели, чтобы чтение стало продуктивным, ученики занимали активную позицию и осуществляли разнообразные мыслительные операции.

Виды чтения

- **Просмотровое чтение** является наиболее поверхностным видом, дающее наиболее общее представление о содержании и смысле текста. Конечным результатом является решение, следует ли читать текст или нет.

- **Ознакомительное чтение** является более подробным, по сравнению с просмотрным. Для данного вида характерно извлечение основной, но не дополнительной информации из читаемого текста. В результате учащиеся определяют, достаточно ли информации содержится в тексте или его необходимо перечитывать или анализировать.

- **Изучающее чтение** — наиболее подробный вид чтения. Целью этого вида является не просто тщательное изучение, но еще и проникновение в смысл текста, детальный анализ текста. Конечный результат направлен на понимание всех уровней текста, а также на восприятие разной информации, изложенной в тексте (фактуальной, концептуальной и подтекстовой).

[https://pedsovet.su/metodika/6284_metody_raboty_s_tekstom]

Названные виды чтения предусматривают работу со сплошными текстами.

Возникает вопрос: «Как за минимум отведенного времени на онлайн - урок добиться результативности чтения?»

Неоспоримым приемом в педагогической практике является Таксономия Блума. Она не только позволяет понять, чему стоит обучать, но и отслеживает прогресс.

Идея Таксономии Блума ясна: без запоминания и знания невозможно понимание, без понимания невозможно использование, без освоения начальных уровней невозможен анализ и синтез, а без всего этого невообразима творческая оценка явлений и событий.

По проведенным исследованиям можно определить, что формулирование вопросов, выполнение заданий по всем уровням Таксономии дают хорошие результаты. В случаях, когда учащийся затрудняется формулировать вопросы высокого порядка, можно предложить использовать опорные слова/ словосочетания, взятые из текстов.

В качестве задания высокого уровня часто предлагается учащимся дать развернутый ответ на вопрос, используя идеи из прочитанных текстов в форме перифраза. Данную работу можно производить по развитию навыков «Письма», «Говорения».

В качестве дифференцированного подхода немаловажную роль учитель отводит на задания, способствующие развитию креативности учащихся.

Например, работа по произведению А. Грин «Зеленая лампа».

Задание:

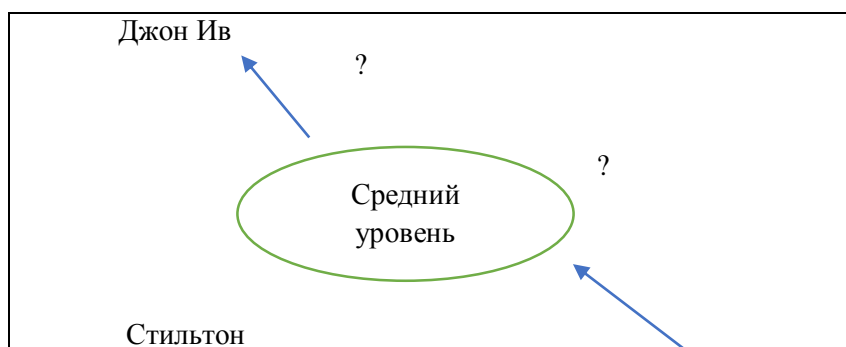
Как можно повернуть событие в произведении, чтобы показать уменьшение/ стирание неравенства между Стильтоном и Джон Ив ?

Подготовить убедительную речь.

Закончить текст словами «таким образом, злая шутка приняла благоприятный исход»

Работа с несплошными текстами. По произведению А. Грин «Зеленая лампа» можно сформулировать такие задания, как например:

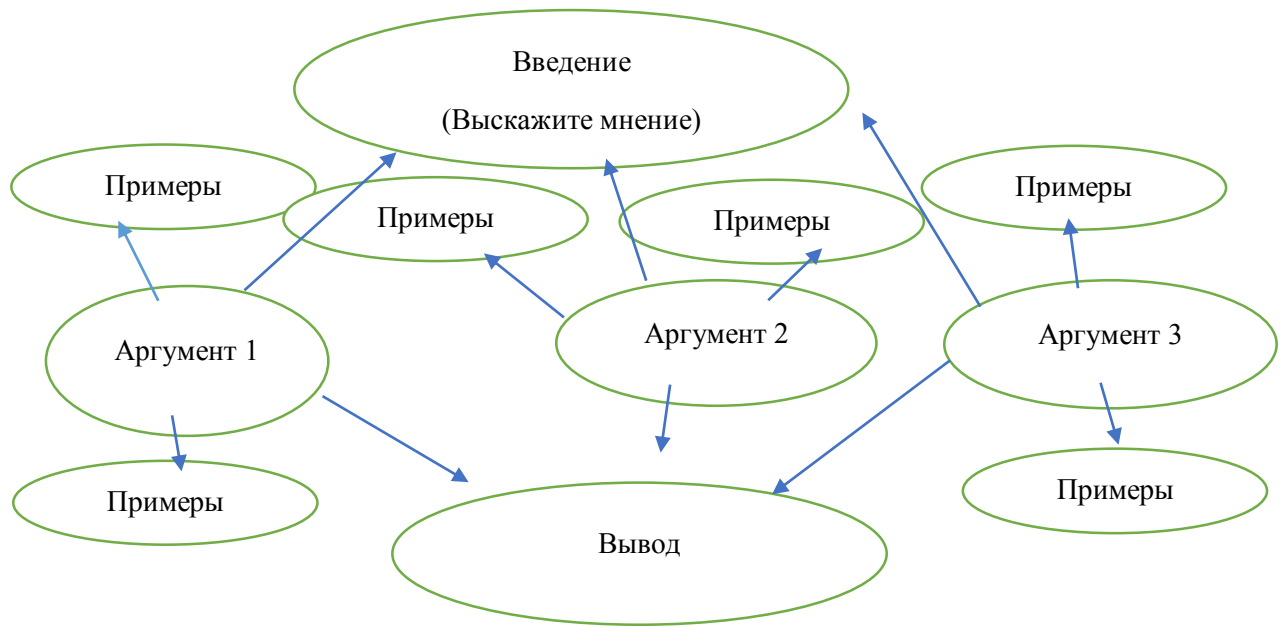
Как поднять социальное положение Стильтона на средний уровень? На верхний уровень?

Стратегия «Гамбургер», один из методов, который позволит извлечь из текста необходимую информацию и создать аргументированный текст, что, в свою очередь, позволит создать содержательную работу по навыкам «Говорения», «Письма».

Модель «Гамбургер»

По данным работ учащихся можно констатировать факт, что применение вышеназванных методов обучения дали 98% качества.

«Наше человечество думает метафорами и учится через истории».
Мэри Кэтрин Батесон

Что такое метафора?

Элемент речи, в которой значение одного объекта перенесено на другой объект, способный иметь данное значение только в сравнении или по аналогии.

Примерная схема создания метафорического выражения.

Создание аналогий(_____ является _____ как _____ является _____).

Например, жизнь-это американские горки, она полна взлетов и падений.

Можно предложить учащимся любые определения по теме.

[Программа «Развитие одаренности детей» // АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2013.]

Подобные задания предпочтительно проводить на завершающем уроке по разделу, так как учащиеся могут использовать полученную информацию, пропустить через синтез и создать такой продукт как метафорическое выражение.

По практике определено, что 60% учащихся умеют подбирать более точные слова/выражения, остальные затрудняются в подборе нужных слов, допускают грамматические ошибки.

С учащимися, у которых небогатый словарный запас, необходимо проводить дополнительные уроки, направленные на работу с текстами: подбирать слова-ассоциации, создать синонимичный ряд к предложенным словам, извлекать важную информацию и обобщать.

Конечно, этот процесс длительный, поэтому требует целенаправленного подхода и систематизации работы.

Вышеназванные методы по работе с текстами отвечают требованиям по развитию грамотности функционального чтения.

Независимо от формы обучения педагогам можно совершенствовать профессиональную практику. Безусловно, это требует оснащение своей мастерской большим объемом литературы и плодотворного взаимодействия с коллегами.

Образование и другие сферы деятельности людей, бесспорно, испытали на себе удары неожиданной вспышки пандемии.

Нынешний кризис дал возможность по-новому взглянуть на ключевые факторы, поставив во главу угла новую ценность: в образовании - это прочность, адаптированность на новые условия, ускорение цифровой грамотности населения.

Отрадно, что НИИШ оперативно среагировал на форс-мажорные обстоятельства и разработал платформу обучения, которая предоставила как преподавателям, так и учащимся комфортные условия для работы в дистанционном режиме.

Литература

1. Ирина Логвина, Людмила Рождественская. Формирование навыков функционального чтения // Курс для учителей русского языка как родного. -2012.
2. Программа «Развитие одаренности детей» // АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2013.
3. Цифровизация [Электронный ресурс] // Викисловарь. — Режим доступа: <https://ru.wiktionary.org/wiki/цифровизация> (дата обращения: 15.03.2018).
4. Интернет-ресурсы.

МЕТОДЫ МАШИННОГО ОБУЧЕНИЯ, ПРИМЕНЯЕМЫЕ К КИБЕРБЕЗОПАСНОСТИ

БОРАНБАЕВА Анаргүль Талгатовна

КазНУ им.Аль-Фараби

Алматы, Казахстан

anargul111@mail.ru

Аннотация

Машиналық оқыту әдістері әртүрлі тақырыптағы жоғары сызықты емес есептерді шешуге арналған математикалық модельдердің жиынтығы болып табылады: предикация, жіктеу, деректерді біріктіру, деректерді концептуалдау. Бұл жұмыста авторлар киберқауіпсіздік саласында машиналық оқыту әдістерін желілік қолдануды немесе оның жоқтығын қарастырады [1], бақыланатынын немесе бақыланбайтынын [2] және [3] олардың күрделілігіне негізделген модельдердің әр түрлі жіктемелерін сипаттайды. Машинамен оқыту әдістерінің барлық мүмкіндіктерін қарастыру керек, бірақ авторлар әзірленген және әдебиетте қол жетімді қосымшалардағы қателердің жиілігін азайту мақсатында модельдерді жетілдіру мүмкіндігін көрсете отырып, болжамдау мен жіктеуге баса назар аударады.

Түйінді сөздер: киберқауіпсіздік, анықтау жүйесі, ғаламтор-қауіптері, машиналық оқыту, қауіпсіздік.

Аннотация

Методы машинного обучения представляют собой совокупность математических моделей для решения задач высокой нелинейности различной тематики: предикация, классификация, объединение данных, концептуализация данных. В данной работе авторы рассматривают применение методов машинного обучения в области кибербезопасности, описывая ранее различные классификации моделей, основанные на [1] сетевой или не сетевой структуре, [2] их контролируемом или неконтролируемом процессе обучения и [3] их сложности. Следует рассмотреть все возможности методов машинного обучения, но авторы сосредотачиваются на прогнозировании и классификации, выделяя возможности совершенствования моделей с целью минимизации частоты ошибок в разработанных и доступных в литературе приложениях.

Ключевые слова: кибербезопасность, системы обнаружения, интернет-угрозы, машинное обучение, безопасность.

1 Введение

Интернет стал важнейшим ресурсом для людей: в 2014 году интернетом пользуется около 40% населения земного шара, а в развитых странах этот показатель увеличивается до 78% [1]. Организация Североатлантического договора (НАТО) определяет интернет как “важнейший национальный ресурс для правительств, жизненно важную часть национальной инфраструктуры и ключевую движущую силу социально-экономического роста и развития” [2]. Связанные с распространением использования Интернета, вредоносный код и программное обеспечение, по-видимому, компрометируют компьютерные системы, атакуя и уничтожая содержащуюся в них информацию [3]. Этот тип атак предназначен для сбора информации пользователей, такой как номера кредитных карт или пароли, а также для распространения информации без согласия пользователя [3].

Вирусы определяется как программное обеспечение, способное повредить данные и системы [4]. Это угроза не только для отдельных лиц, но и для организаций, компаний и даже правительств, включая как гражданскую, так и военную инфраструктуру [5], которые рискуют потерять ценную информацию, а также свою репутацию [6]. В последние годы можно найти много примеров, связанных с кражей кредитных и дебетовых карт из веб-платежных систем, кражей части интеллектуальной собственности Google или разоблачением личной информации пользователей [6]. Еще одним важным

сектором является энергетический сектор, являющийся мишенью для кибератак, безопасность которых также рассматривалась (см. [7-9] и ссылки внутри).

2 Машинное обучение

Все возможности методов машинного обучения должны быть рассмотрены для того, чтобы улучшить модели, учитывая многие факторы, такие как время вычислений, возможность актуализации и сложность. В зависимости от приложения приоритет может варьироваться. Кроме того, различные критерии эффективности рассматриваются за пределами частоты ошибок, поскольку другие показатели, такие как показали ряд преимуществ.

Фишинговые атаки - это особое преступление, которое заключается в получении личной информации от пользователей с помощью мошеннических веб-сайтов и является наиболее распространенным методом кражи личных данных [10]. Подходы машинного обучения были использованы для выявления авторства фишинг-атаки [11] и для обнаружения фишинговых электронных писем, сравнивающих различные методы машинного обучения.

Краткое изложение методов машинного обучения.

Этот подраздел содержит математическое описание различных методов машинного обучения, используемых для обнаружения и управления программными атаками.

В соответствии с вышеизложенными особенностями различные модели машинного обучения классифицируются на основе их стратегии обучения:

- Неконтролируемое обучение. Эти методы обычно используются в так называемом исследовательском анализе данных, когда естественные группы, подлежащие обнаружению, заранее неизвестны и требуется проанализировать большой набор данных. Они также часто используются, когда классы известны заранее, и мы хотим проверить процесс обучения и выбранные наборы переменных. Наиболее известными алгоритмами являются тот, который используется для кластеризации (алгоритм k-means [12]) и самоорганизующиеся карты Кохонена [13]. Этот тип обучения может иметь различные цели, такие как группировка, генерация иерархий, уменьшение размерности или интерпретация и визуализация.

- Контролируемое обучение. Это тип автоматического обучения, когда используемый алгоритм снабжается рядом примеров с соответствующими им ответами, то есть модель создается с использованием ее выходных данных. Наиболее часто используемыми контролируемыми методами являются деревья решений, SVM и искусственные нейронные сети (ANN) в их наиболее популярной версии-многослойный перцептрон (MLP).

Кластеризация. Цель кластерного анализа состоит в том, чтобы сгруппировать предметы в однородные группы на основе сходства между ними. Поскольку это неконтролируемый метод, группы должны определяться без предварительной информации о классах и выводиться исключительно из информации данных. Таким образом, цели кластеризации вкратце сводятся к следующему:

- Для изучения полученных данных.
- Чтобы уменьшить или упростить данные или их переменные.
- Сформулировать статистическую гипотезу, которую можно было бы проверить впоследствии.
- Для прогнозирования из разных групп.

Классификация и регрессионные деревья. Деревья принятия решений, классификации или идентификации являются одной из самых выдающихся моделей бесконтрольного обучения. Его главное достоинство - это простая классификационная модель, которую легко понять и представить графически. Простота деревьев решений делает их привлекательной альтернативой конечному пользователю системы извлечения знаний. Цель процесса построения деревьев решений состоит в том, чтобы получить дерево, которое раскрывает интересную информацию для составления прогнозов. Деревья решений строятся рекурсивно через процесс индукции с нисходящей стратегией, от общих понятий до частных примеров.

Случайный выбор. Продолжением карт являются случайные выбора или выбор случайных решений, поскольку они представляют собой ансамблевый метод обучения для классификации, регрессии и других задач, которые работают путем построения множества деревьев решений во время обучения и вывода класса, который является режимом классов (классификация) или среднего предсказания (регрессия) отдельных деревьев. В литературе существуют различные применения этого метода, например, для идентификации веб-пользователей [14], обнаружения вторжений [15] или определения объема спама [16].

Машины опорных векторов. Вапник [17] рассматривается как пионер в введении понятия оптимальной разделяющей гиперплоскости множества данных в классификационную задачу, понятие, на котором лежат SVM. Разделяющие гиперплоскости имеют два основных недостатка: необходимость линейной делимости образца и его линейный характер.

Нейронные сети. Модели нейронных сетей исходят из биологической модели нейронов еще в сороковых годах, основанной на работах психиатра Маккалоха и математика Питтса [18]. Эта модель состоит из двух основных элементов: Структура, состоящая из набора базовых единиц, называемых нейронами, организованных слоями. Сеть состоит из трех слоев: входного слоя, скрытого слоя и выходного слоя.

Глубокое обучение. Машинное обучение и глубокое обучение очень близки, но это разница между ними. Глубокое обучение - это новая область исследований в области машинного обучения. Его мотивация заключается в создании нейронной сети, имитирующей человеческий мозг для аналитического обучения. Он имитирует механизм человеческого мозга для интерпретации таких данных, как изображения, звуки и тексты [19]. Как новый метод, существует множество исследований для этой модели в кибербезопасности, например: обнаружение аномалий в сетях 5G [20], обнаружение распределенных атак в вычислениях типа "туман к вещам" [21] или классификация вредоносных программ [22]. Рекомендуется расширить область применения пересмотренного документа Xin et al. [23].

Угрозы кибербезопасности. Многие из этих угроз связаны с компьютерной безопасностью и быстрым их развитием. Тем не менее, фишинг и вредоносные программы могут быть идентифицированы как наиболее важные угрозы, например для обнаружения вредоносных исполняемых файлов в дикой природе [3] или фишинговых контрмер и их различий [10]. Фишинг направлен на получение личной информации обманным путем путем имперсонирования заслуживающего доверия физического или юридического лица [24]. Используя веб-страницы, которые выглядят как настоящие веб-страницы, пользователи обманываются, чтобы посетить их (обычно нажав на ссылки, отправленные им по электронной почте) и ввести свою личную информацию [10, 23]. Другие методы фишинга можно найти в [24].

Машинное обучение применительно к кибербезопасности. Для обнаружения угроз в киберпространстве было разработано множество методов и процедур. В случае malware коммерческое программное обеспечение (антивирус) может использоваться с хорошими результатами, хотя их механизмы могут быть отключены вирусами, эволюция и совершенствование которых обычно происходит быстрее, чем разработка программного обеспечения для обнаружения вредоносных программ [3]. Такая быстрая эволюция угроз привела к принятию методов обучения для обнаружения неизвестных неисправностей, включая различные методы машинного обучения.

Выводы

В этой статье был сделан краткий обзор методов машинного обучения, подчеркнув их применение в области кибербезопасности.

Использование источника <https://www.cisecurity.org/cybersecurity-threats/>, есть очень недавние события: 20 июня 2018 года уровень оповещения о киберугрозе был оценен и остается на синем (защищенном) уровне из-за многочисленных уязвимостей в продуктах Google, Apple и Microsoft. 13 июня MS-ISAC выпустила рекомендации по уязвимости в Google Chrome, которая может позволить выполнять произвольный код. 14 июня MS-ISAC выпустила рекомендации по уязвимости в Apple Xcode для macOS High Sierra, которая может позволить выполнять произвольный код. 20 июня MS-ISAC выпустила рекомендации по многочисленным уязвимостям в Microsoft Exchange Server, которые могут привести к закрытию информации. Организациям и пользователям рекомендуется обновить и применить все соответствующие исправления безопасности поставщиков к уязвимым системам и продолжать обновлять свои антивирусные сигнатуры ежедневно. Еще одна линия защиты включает в себя обучение осведомленности пользователей относительно угроз, создаваемых вложениями и гипертекстовыми ссылками, содержащимися в электронных письмах, особенно из ненадежных источников.

Наконец, важно, чтобы читатель, вступающий в эту область кибербезопасности и намеревающийся применить этот тип моделей, углубился в обширную библиографию, представленную в настоящем обзоре.

Литературы

- [1] International Telecommunication Union (2014) The world in 2014: ICT Facts and figures. Technical report
- [2] Klimburg A (ed) (2012) National cyber security framework manual. NATO CCD COE Publication
- [3] Басараб М.А., Иванов И.П., Колесников А.В., Матвеев В.А. Обнаружение противоправной деятельности в киберпространстве на основе анализа социальных сетей: алгоритмы, методы и средства (обзор). Вопросы кибербезопасности, 2016, № 4(17), с. 11–19.

- [4] Kolter JZ, Maloof MA (2006) Learning to detect and clas-sify malicious executables in the wild. J Mach Learn Res 7:2721–2744
- [5] Батура Т.В. Модели и методы анализа компьютерных социальных сетей. Программные продукты и системы, 2013, № 3, pp. 130–137.
- [6] Almomani A, Altaher A, Ramadass S (2012) Application of adaptive neuro-fuzzy inference system for information security. J Comput Sci 8(6):983–986
- [7] Bauer JM, van Eeten MJG (2009) Cybersecurity: stakeholder incentives, externalities, and policy options. Telecommun Policy 33(10–11):706–719
- [8] Vázquez C (2014) Auditing using vulnerability tools to iden-tify today’s threats business performance. SANS Institute, Fredericksburg
- [9] Parise Furfaro A (2017) Using virtual environments for the assessment of cybersecurity issues in IoT scenarios. Simul Model Pract Theory 73:43–54
- [10] Hashemi Khorshidpour T (2017) Domain invariant feature extraction against evasion attack. Int J Mach Learn Cybern 9:1–12
- [11] Purkait S (2012) Phishing counter measures and their effective-ness: literature review. Inf Manag Comput Secur 20(5):382–420
- [12] Ceasay EN (2008) Mitigating phishing attacks: a detection, response and evaluation framework. Ph.D. thesis, University of California
- [13] MacQueen JB (1967) Some methods for classification and analy-sis of multivariate observations. In: pp 281–297
- [14] Kohonen T (1982) Self-organizing formation of topologically correct feature maps. Biol Cybern 43:59–69
- [15] Miller S, Busby-Earle C (2017) Multi-perspective machine learning a classifier ensemble method for intrusion detection. In: ICMLSC ’17 proceedings of the 2017 international confer-ence on machine learning and soft computing, pp 7–12
- [16] He S, Lee G, Han S, Whinston A (2016) How would informa-tion disclosure influence organizations’ outbound spam volume? Evidence from a field experiment. J Cybersecur 2(1):99–118
- [17] Vapnik V (1982) Estimation of dependences based on empirical data. Springer, Berlin
- [18] MacCulloch WS, Pitts WS (1943) A logical calculus of the ideas immanent in nervous activity. Bull Math Biophys 5:115–133
- [19] Lecun Y, Bengio Y, Hinton G (2015) Deep learning. Nature 521(7553):436–444
- [20] Fernandez Maimo L, Perales Gomez AL, Garcia Clemente FJ, Gil Perez M, Martinez Perez. G (2018) A self-adaptive deep learning-based system for anomaly detection in 5G networks. IEEE Access 6(6):7700–7712
- [21] Abeshu A, Chilamkurti N (2018) Deep learning: the frontier for distributed attack detection in fog-to-things computing. IEEE Commun Mag 56(2):169–175
- [22] Xin Y, Kong L, Liu Z, Chen Y, Li Y, Zhu H, Gao M, Hou H, Wang C (2018) Machine learning and deep learning methods for cybersecurity. IEEE Access 6:35365–35381
- [23] Jagatic TN, Johnson NA, Jakobsson M, Menczer F (2007) Social phishing. Commun ACM 50(10):94–100
- [24] Mohammad RM, Thabtah F, McCluskey L (2015) Tutorial and critical analysis of phishing websites methods. Comput Sci Rev 17:1–24

БІЛІМ, ҒЫЛЫМ, МӘДЕНИЕТ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІНІҢ ӨМІР БОЙЫ ҮЗДІКСІЗ БІЛІМ АЛУЫ

БРИШЕВА Маржан Амангельдиновна
С.Жүнісов атындағы №18 орта мектеп-лицейі
Көкшетау, Қазақстан
brisheva304@mail.ru

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы бойынша, «...білім беру жүйесінің басты міндеті- ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау ...» делінген.[1]

Елбасымыз Н.Ә Назарбаев халыққа жолдауында айтқанындай, «Болашақта өркениетті дамыған елдердің қатарына ену үшін заман талабына сай білім қажет. Қазақстанды 50 елдің қатарына жеткізетін, терезесін тең ететін-білім. Қазіргі заманда жастарға ақпаратты техникамен байланысты

әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет»[2] деп атап көрсеткеніндей, инновациялық әдіс-тәсілдерді кеңінен қолдану жаңаша білім берудің бір шарты.

Болашақтың бүгінгіден де нұрлы болуына ықпал етіп, адамзат қоғамын алға апаратын күш тек білімде ғана. Қандай елдің болмасын өсіп –өркендеуі, өркениетті дүниеде өзіндік орын алуы оның ұлттық білім жүйесінің деңгейіне, дамыту бағытына байланысты. Еліміздің білім беру жүйелерінде ХХІ ғасыр жастарына білім беру мен тәрбиелеу бағытында сан алуан жұмыстар жүргізілуде. Қазіргі таңда қоғам алдында қойылып отырған басты міндеттердің ең бір өзектісі –бүкіл білім жүйесін түбегейлі жаңартып, дүниежүзілік деңгейге сәйкес келетін, жастарға сапалы білім беруге жағдай жасайтын және олардың үйлесімді дамуына, жеке бастың тұлға ретінде қалыптасуына бағытталған жаңа үлгідегі әдістеме жасау.

Сонау ерте замандарда –ақ тек біліммен, ғылыммен қаруланған елдің басқа елдерден мысы басым, озық елдің қатарында болатынын сол өздері айтып отырған білімнің арқасында түсінген М.Әуезовтің «Халықты халықпен, адамды адаммен теңестіретін - білім» деген пікірімен қалай келіспейсің?! Немесе Ұлы Абайдың «Тегінде адам баласы адам баласынан ақыл, ғылым, ар, мінез деген нәрселермен озбақ. Онан басқа нәрселермен оздым ғой демектің бәрі де-ақымақтық»-деген сөзін қалай шындық демейміз?!

Ал енді білім алу үрдісінде маңызды орын алатын мұғалімдік қызмет туралы атақты педагог-ғалым В.Сухомлинский «Мұғалімдік мамандық- бұл адамтану, адамның күрделі және қызықты, шымшытырығы мол жан дүниесіне үңіле білу. Педагогикалық шеберлік пен педагогикалық өнер ол даналықты жүрекпен ұға білу болып табылады»- деп ұстаздық өнерге ерекше баға берсе, қазақ ағартушысы Ы. Алтынсарин «Маған жақсы мұғалім бәрінен де қымбат, өйткені мұғалім-мектептің жүрегі» дегені бекер айтылған сөз емес. Педагогикалық шеберліктің негізі балалардың өз еркімен дамуына жол ашу, оқу – тәрбие процесінде оқушылармен педагогикалық ынтымақтастықта жұмыс атқарудың формаларын, әдістерін дамыту, шәкіртке деген қамқорлық пен сүйіспеншілікті арттыру, жұмыс әдіс- тәсілдерін жаңаша жандандыра түсу педагогикалық шеберліктерінің басты сипаты болып табылады. Сондықтан әр мұғалім күнделікті сабағына заман талабына сай дайындалып, педагогикалық технологияларды кеңінен пайдалануы тиіс. Мұғалімнің шығармашылық жұмысы ең бірінші сабаққа даярлықтан басталады, яғни, өтілетін сабақтың жоспарын құру, оны өткізу әдстемесі, оқушылардың қабілеттерін, жас ерекшеліктерін ескере отырып, иллюстрация, техникалық құралдарды, дидактикалық материалдарды пайдалану. Мұғалімнің осы шығармашылық әрекеті арқылы оқушының шығармашылық қабілеті қалыптасады. Ал, шығармашылық қабілеттер шығармашылық елес, шығармашылық ойлау арқылы жүзеге асады.[3]

Қазіргі білім беру саласындағы инновациялық технологияларын меңгермейінше сауатты, жан-жақты білгір маман болу мүмкін емес. Инновациялық технологияны меңгеру мұғалімнің зейін-зерделік, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және басқа да көптеген ұстаздық келбетінің қалыптасуына әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін жүйелі ұйымдастыруына көмектесетіндігі анық. Инновацияны жете түсініп, инновациялық әдіс-тәсілдерді мектеп өміріне кеңінен енгізу жас ұрпақтың саналы да сапалы білім алуының бірден-бір кепілі болып табылады. Қазіргі заман мұғалімінен тек өз пәнінің терең білгірі болу емес, тарихи танымдық, педагогикалық —психологиялық сауаттылық, саяси экономикалық білімділік және ақпараттық сауаттылық талап етілуде. Бұл заман талабына сай білім беруде жаңалыққа жаны құмар, шығармашылықпен жұмыс істеп, оқытудың озық технологиялары мен инновациялық әдістерді сабақ үрдісінде тиімді пайдалана алатын білігі мен білімі жоғары ұлағатты ұстаз болу керек деген сөз. Ұстаздық жолды ұстанған тұлға үшін педагогикалық шеберлікті жетілдіру негізгі мақсат болып саналады. Өйткені мұғалімнің шеберлігі шәкіртті қалай, қалайша оқыту үшін оның психологиясын білу; екінші жағынан, оқытып- тәрбиелеудің әдіс- тәсілдерін, жолдарын терең білу және оны қолдана білумен астасып жатқан мәселе. Тәжірибеде осы талаптарға сай мұғалімдер шеберлігі қалыптасып жетіледі.

Білім, ғылымның даму қарқыны, өндірістің үнемі жаңа құралдармен жабдықталуы, заман талабына сай жаңалықтар ашу бізге өмір бойы оқып – үйренуді талап етеді. Осыған орай, қазіргі кезде білімді үздіксіз жетілдіріп, «өмір бойы оқу» қажеттігі туындап отыр. Бұл ретте мемлекет тарапынан өмір бойы білім алу жүйесінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету, оған жағдай жасауы қарастырылған. Басты мақсат – адамдардың білім алуға деген қажеттілігін қанағаттандыру.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы бойынша, «...білім беру жүйесінің басты міндеті- ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау ...» -делінген [1]

Бүгінгі қоғам – үздіксіз өзгеріс үстіндегі қоғам. Ақпараттың маңызы өскен сайын ол тез ескіретін болуы да заңды құбылыс. Қоғам мен мемлекет өмірінің барлық саласын қамтып отырған ақпараттық – технологиялық инновациялар ел дамуына шешуші рөл атқаратын маңызды факторлардың біріне айналып отыр.

Білім беру саласын ақпараттандыру қоғамды ақпараттандырудың құрамдас бөлігі болып табылады. Сондықтан да білім беру мекемесінің маңызды міндеттерінің бірі – оқушылардың білім мазмұнының жаңаруына сай сапалы білім алуына қажетті мүмкіндік жасау, яғни жоғары ақпараттық – коммуникациялық әлеуеті бар білім беру ортасын құру.

Білім беру- жас ұрпақ санасына жаңа жетістіктер мен жаңа ізденістерді ұялатып қана қоймай, оны ары жетілдіре білуді түсіндіре отырып, өмірде пайдалана алуын да қамтамасыз ету.

Тек үздіксіз білім алу арқылы ғана мына өзгермелі жаңа қоғамнан қалып қоймай, бірге жүруге болады. Сол үшін де мұғалім үнемі ізденіс, үйрену жолында жүру қажет. Шәкірттеріне білім беру үшін өзі де жаңашыл, білімді, озық технологияларды меңгерген болса, оқушыларына да қызықты болады. Мен бұрын қашықтықтан оқыту дегенді тек жоғары оқу орындарында ғана болады деп ойлаушы едім. Әлемдегі пандемияның кесірі оқытудың бұл түрін де бізге жақын таныстырды, мәжбүрледі. Дегенмен де, «бір жамандықтың бір жақсылығы болады» демекші, оқытудың бұл түрін де өте қысқа уақытта меңгеріп алдық. Бұдан байқағанымыз, мұғалімдер қандай жағдай болмасын, тез бейімделгіш, еңбекқор, жаңалыққа жақын, ізденімпаз жандар екендіктерін дәлел- деді деп ойлаймын. Өз басым да қинала жүріп, уақытпен санаспай, еңбек етудің арқасында күнделікті сабақтарымды оқушыларға уақытында тиімді жолдармен, түсінікті әдіс-тәсілдермен, қазіргі жағдайды ескере отырып жіберуге тырыстым. Нәтижесі жаман емес сияқты. Қашықтықтан оқытудың өзіндік тиімді жақтары да бар екен:

Қашықтықтан оқыту технологиясына өту қоғамның ақпараттық дамуына байланысты креативті тенденция болып табылады.

Қашықтықтан оқу арқылы білім алушылар уақыттарын үнемдей алады.

Қашықтықтан оқыту- бұл, ең алдымен, қандай да бір оқу орнына белгіленген уақытта бармай-ақ, курстың бағдарламасын өзіне ыңғайлы уақытта орындау.

ҚО қазіргі заман әлемінде Интернет, e-mail (электрондық почта), телефон және факс байланысы, бейнеконференция және қарапайым почта арқылы дәстүрлі оқу материалдарына алмастыру көмегімен дамиды.

Бұл технология білім алушылар мен оқытушылардың арасындағы байланысты, мың километр қашықтықта жатса да, күнделікті қарым-қатынас жасауды қамтамасыз етеді.

Қашықтықтан оқудың дәстүрлі оқу түрінен айырмашылығына:

Ыңғайлылық - кез келген жерде, кез келген өзіне ыңғайлы уақытта жылдам дайындалу мүмкіндігі.

Параллельдік - маман ретінде өсуі, жетілудің қатарлылығы. **Үнемділік** - оқу аудандары мен техникалық және жеткізу құралдарын қолайлы пайдалану.

Технологиялық - әлемдік постиндустриалды ақпараттық кеңістікте адам қозғалысын жылдамдататын ақпараттық және телекоммуникациялық технологиялардың жаңа жетістіктерін білімдендіру үдерісінде қолдану.

Әлеуметтік тең құқылылық - студенттің материалдық және элитарлық, денсаулық жағдайы, тұратын орнына қарамастан тең білім алу мүмкіндігі.

Халықаралық - білім нарығында әлемдік жетістіктерді импорттау және экспорттау. [3]

Міне, маған беймәлім болып келген оқытудың бұл түрінің артықшылықтары. Себебі, осы кезге дейін өз басым оқытудың бұл түрін қолданып көрмеппін.

Қарапайым тілмен айтатын болсақ, оқушылардың әлеуметтік, денсаулық, тұрғылықты жеріне қарамастан, барлық оқушылармен тең дәрежеде, тең көлемде білім ала алатындықтары. Мен ұстаз болып көп жылдан бері жұмыс атқарып келемін. Сонда әлеуметтік жағдайына, денсаулықтарына, алыста тұратын балалардың келіп-кетуіне байланысты көптеген оқушылардың мектепте білім алулары қиындық тудырып жатқанын көріп жүрмін. Бұрын ауырып қалған оқушылар білімнен қол үзіп қалатын, мектепке келгесін ғана қосымша сабақтар, тапсырмалар беріп, білімін толықтыратын. Немесе отбасылық жағдайларға байланысты жол жүріп кететін, ауа райының қолайсыздығынан сабақтарды болдырмайтын кездерде, т.б. осындай жағдайларда қашықтан оқыту-таптырмас мүмкіндік деп ойлаймын. Денсаулықтарына байланысты үйде білім алатын қаншама оқушылар бар! Ол оқушылар қаланың әртүрлі аудандарында тұрады. Мұндай оқушыларға үйлеріне барып сабақ өткізу мұғалімдерге үлкен қиындық тудырып жатады. Осындай оқушылардың мүмкіндіктерін ескере отырып, ата-аналардың келісімімен, сабақтың мақсатына, тақырыптың ауыр-жеңілдігіне қарай, оқытудың бірнеше түрін, атап айтсам, онлайн, қашықтан, басқа да қолжетімді түрлерін қолдануға неге болмасқа!?

Мұнымен біз уақытты да, шығынды да үнемдер едік. Қашықтан оқыту студенттер үшін де тиімді деп ойлаймын. Кейбір дәрістерді көлемі, ұзақтығы, қиындығына байланысты жазып алуға үлгермей жатады, ал қашықтан жіберілсе, материалдармен асықпай, өзіне қолайлы уақытта танысып, конспект жасап алар еді. Қашықтан оқыту кезінде күнделікті тамаққа, жолға кететін қаражаттың өзі қаншама үнем болғаны айтпаса да түсінікті.

Міне, пандемия кезінде де ұстаздар өздерінің білімін үзбей жетілдіру үстінде болды, себебі алдымыздағы шәкірттеріміз бізден осыны талап етіп отыр.

Жаңа технологияларды іздестіру үрдісі бұрынғы дәстүрлі технологияларды ығыстырумен, педагогикалық үрдісті тұтас үрдіс, яғни оны жалпы адамзаттық құндылықтар, ізгілендіру теорияларына сүйенген жүйе ретінде қарастыруда.

Ұрпақ тәрбиесінің өзектілігі қазіргі таңда қоғам алдында бұрынғыдан да өткір қойылып отырылуына байланысты, тек білім беруде ғана емес, тәрбие саласында да жаңа технологиялардың қажеттілігі сөзсіз артауда.

Қазіргі қоғам алдында тұрған өзекті мәселе бұл – әржақты дамыған, көпмәдениетті, шығармашыл, әлеуметтік бейімделген тұлға қалыптастыру. Оқушы қабілеттерін жан – жақты дамытып, шығармашылығын ұштай білу үшін ұстаз өзі шығармашыл тұлға болуы тиіс. Ол шығармашыл, жаңашыл, озық ойлы, кәсіби шебер маман болуы қажет. Себебі, педагогикалық, психологиялық зерттеулерге сүйенсек, мұғалімнің жоғарғы оқу орнында алған теориялық білімі үнемі қайта жетілдіруді қажет етеді.

Қорыта келе айтарым, ұлы ұстаз Каменскийдің мұғалім өзінің ізденісін тоқтатқан кезде, мұғалім болудан қалатыны жөнінде айтқан ойымен келісемін.

Мұғалімнің кәсіби деңгейін арттырудың жолдарын қарастыратын әлемдік педагогикалық ойларды жинақтай келе, ғалым Ш. Таубаев мынадай қорытынды жасаған: «Кәсіптік қызығушылық педагогикалық қызметті бағалаудан, білуге деген қажеттіліктен туындайды, ал ол жоғары кәсіптік қажеттілікке тек мұғалімнің жеке өз басының ұмтылуы арқылы ғана айнала алады».

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңы
2. Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың халыққа жолдауы, 2018ж. 10 қаңтар
3. Б.К. Жыланбаева, А.Р. Рыскан, Б.Н. Джаханова. Білім беру жүйесіндегі оқытудың инновациялық технологияларын пайдалану ерекшеліктері. // Журнал: Вестник КазНМУ-КазҰМУ, Алматы, 2015
4. Шамгонова Жанар Болатовна. Инновациялық технология- мұғалімнің кәсіби шеберлігін дамытудың негізі. // Әдістеме.kz. порталы, 2016

«ПАНДЕМИЯ» ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ МАТЕМАТИКАНЫ ҚАШЫҚТАН ОҚИТУ ЖҮЙЕСІ ЖӘНЕ «БЕЙБІТ КҮННІҢ АҚХАЛАТТЫ ҚАҒАРМАНДАРЫ» БҮРКІТ Ә.Қ., ТЛЕУОВА Н.К., ХУДЯРОВА Е.А.

М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті, «Абай Құнанбаев» атындағы орта мектебі (ЖШС)
Шымкент, Қазақстан
Burkit71@mail.ru

«Егер дәрігер адам тәнін емдесе, ал мұғалім адам жанын емдейді емес пе?!». «Егер хирург қателесе, оның зардабы бірден көрінеді, ал мұғалім қателесе, оның қателігі ұзақ жылдардан кейін білінеді!»

Білім берудің тиімділігін арттыру үшін оқу үдерісін адамды қоршаған ортадағы болып жатқан өзгерістерді есепке ала отырып ұйымдастыру керек. Ол маңызды өзгерістер ақпараттық салада. Бүгінде еліміздегі мектептердің компьютерлік сыныптары мен кабинеттері толық компьютерлі техникамен жабдықталған. Мультимедиялық кабинеттер білім сапасын көтеруге үлес қосып келеді.

Ғылыми-техникалық прогресс – компьютерлік техниканың жетістіктері білім беру саласында технологиялық жаңа әдістерді кеңінен қолдануды қажет етуде.

Оқыту үдерісін технологияландырудың қажеттілігін өз заманында Я.А. Коменский айтқан болатын. Ол бүгінде маңыздылығын арттырып келеді.

Пандемия жағдайында, компьютерлік технологияны қоғам қызметінің барлық саласына пайдалану ақпараттық қоғамның басты міндеті болды. Компьютерлік техниканың көмегімен «ZOOM»

- қашықтан оқыту жүйесін білім беру жүйесінде кеңінен пайдалану оқытудың педагогикалық технологиясы, оқытудың ақпараттық технологиясы, *компьютерлік технологиямен оқытудың* тікелей қажеттілігіне алып келді.

Компьютерлік технологиямен оқыту деп оқушының өз бетімен шығармашылық іс-әрекетін дамытуға, оқыту үдерісін басқаруға, дәріс пен зертханалық-практикалық, дамытушы ойындық жұмыстарды, адам – компьютерлі тұрғыдан шешуге бағытталған әдістемелік, психологиялық-педагогикалық, бағдарламалық-техникалық және ұйымдастыру құралдары кешенін айтамыз.

Бүгінде оқыту құралдары: компьютерлер, компьютерлік техникалар, ауқымды және жергілікті компьютерлік желілер, интерактивті бағдарламалық құралдары, телекоммуникациялық байланыс және әдістемелік құрал-жабдықтар оқыту формаларының кез-келгенін жетілдіре алады. Бұл, дарынды балаларға арналған мамандандырылған мектеп оқушылардың жеке шығармашылық жұмыстарына әдістемелік нұсқау-құралдары ретінде атқаратын қызметіне, шығармашылық қызығушылығы мен белсенділігін дамытуға маңызы ұшан теңіз.

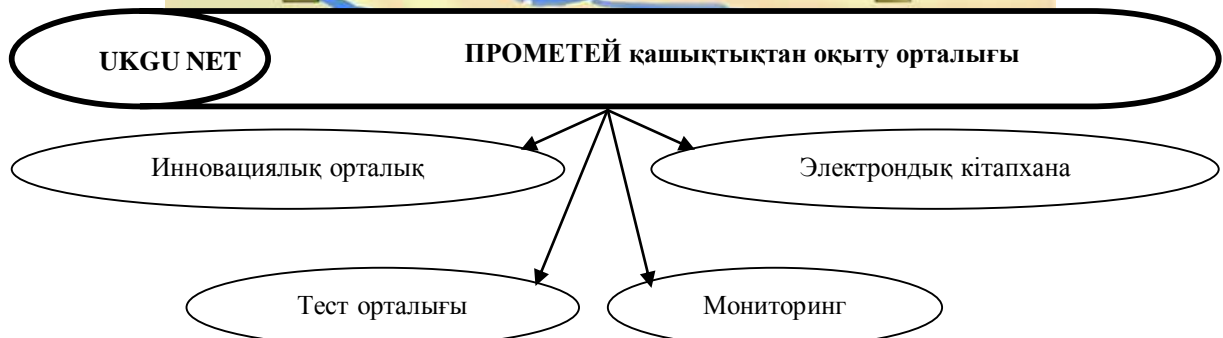
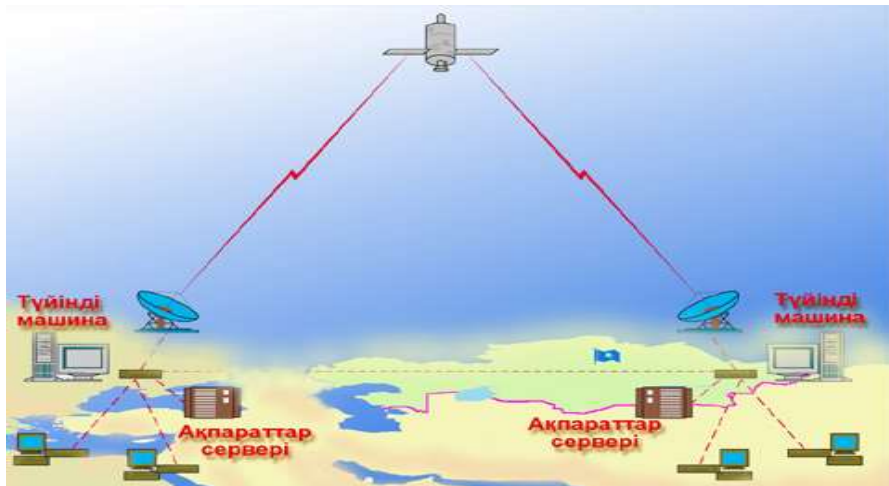
Заманауи оқытудың көрнекі құралдары: презентациялық технология, интерактивті тақта, интернет, интранет, электрондық оқулықтар мен түрлі мультимедиялық материалдар бүгінде дарынды оқушылардың кез-келген пән бойынша терең білім алып, шығармашылықпен жұмыс істеуіне қолайлы жағдай жасайды.

Компьютерлік технологиямен оқыту әдістерінің бүгінгі таңдағы ғылыми-практикалық мәні мен маңызы – оқытудың компьютерлік технологиясының ең тиімді әдіс екендігін дәлелдеп отыр.

Сонымен, білім берудің ZOOM-қашықтықтан оқыту жүйесі қоғамға өндірістен қол үзбей, білім алуды жүзеге асыру мақсатында енгізілді. Бұл оқыту әдісінің жаңа ақпараттық технологиялар мен телекоммуникациялық құралдарды пайдалану негізінде жүзеге асырылатыны белгілі. Бұл жағдай ақпараттық технологияларды игеруге қажетті үздіксіз білім беру мен іскерлікті қалыптастырудың маңыздылығын арттыра түседі. Үздіксіз білім берудің мақсаты – қоғамның әрбір мүшесінің білімін жетілдіруге, біліктілігін арттыруға мүмкіндік беріп, оны өркениетті қоғамда өмір сүруге даярлау. Дәстүрлі педагогикалық білім беру технологияларының негізінде, компьютерлік техника жетістіктеріне негізделген оқу материалдарымен жеткілікті түрде қамтамасыз ету өркениетті елдердің тәжірибесі көрсеткендей, білімді меңгерудің қарқынын арттырумен қатар, әлемдік деңгейде игеруге негіз болады. Оның айқын дәлелі, бүгінгі өркениетті елдердегі “ашық”, “дистанциялық” деп аталатын университеттердің құрылуын айта аламыз. Сондай-ақ ОҚМУ-дің UKGU NET корпоративтік жүйесі, 2004 жылы университет ректорының бұйрығымен “Қашықтықтан оқыту орталығы” ашылып, спутниктік байланыс терминалы “Прометей” қашықтықтан оқыту жүйесі жұмыс істеуде (5-сурет).

Бүгінде қашықтықтан білім беру жүйесі, білім беру жүйесінің дүниежүзілік алдыңғы қатарлы бағыттарының бірі екені баршаға мәлім.

Қашықтықтан білім берудің (ҚББ), дәстүрлі оқытудан айырмашылығы: –оқушы мен мұғалімнің кеңістік бойынша қашықтығы; –оқыту үдерісінде оқушылардың шығармашылық белсенділігінің артуы; –білім беруге арнайы материалдың жинақталуы. ҚББ жүйесін енгізу және іске қосу кезіндегі интерактивтілік принциптер, оқу мен өзара ықпал етушілік үдерістері арасындағы сипаттамаларымен тығыз байланысты.

5-сурет– ОҚМУ- дегі “Прометей” қашықтықтан оқыту жүйесі.

Қашықтықтан білім беру жүйесі, оңтайлы, ұтымды деп танылған жүйе болып саналады. Үздіксіз білім беруші – қашықтықтан оқытып-үйрету жүйесі бүгінде болашағы зор оқыту тәсілі. Бұл оқытып-үйрету жүйесі 40 жылға жуық өз жемісін беріп келеді.

Компьютерлік технологияның жоғары техникалық мүмкіндіктерімен (мультимедиялық, мәтінді қозғау, флеш немесе компакт дискпен жұмыс, мультипликация және т.б.) дарынды оқушылардың шығармашылықпен жұмыс істеуіне жағдай жасалып, сапалы жұмыстар жүргізіліп жатыр. Сондай-ақ мұғалімге де, бұл технологиямен дүниежүзілік байланысқа шығып, өзінің әдістемелік шеберлігін жетілдіруіне, жұмыс істеу мүмкіндіктері ашылып, шығармашылығы дамуда. Демек, **оқытудың компьютерлік технологиясы дегеніміз** – компьютердің техникалық мүмкіндіктерімен, оқыту үдерісінде қолданылатын оқыту технологиясын жетілдіру болып табылады.

Ал, **қашықтықтан оқыту технологиясы дегеніміз** – білім беру ошағынан шалғайдағы білім алушылардың мақсатты-әдістемелік оқу-танымдық іс-әрекеттерін ұйымдастыру технологиясы. Мұнда оқыту үдерісі мұғалім мен оқушының педагогикалық қарым-қатынасының құралдары мен әдіс-тәсілдері көмегімен жүргізіледі. Компьютерлік техникамен байланысқан ҚББ-дің әр түрлі әдістері қолданылады: –интерактивті телевидение; –телекоммуникация; –CD немесе FLASH технологиясы; – оқу радиосы; т.б.

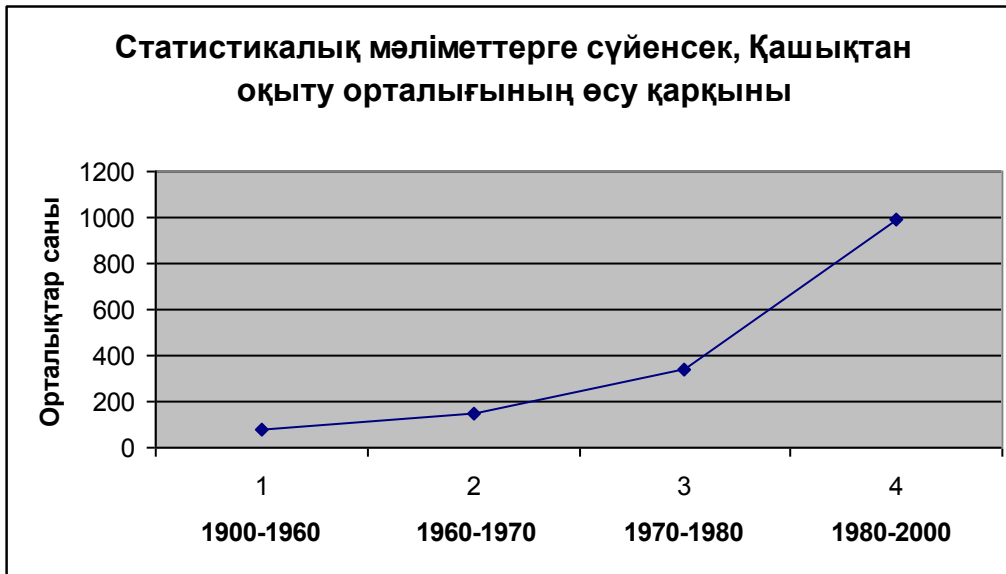
Компьютерлік технологияның көмегімен, жұмыстан, оқудан қол үзбей, білім алуды, білімін жетілдіруді "Қашықтықтан білім беру" технологиясымен жүзеге асырады. Толығырақ айтқанда, "Қашықтықтан білім беру" оны жүзеге асырудағы әдістер мен тәсілдер жиынтығы.

Қашықтықтан білім беруде, бір-бірімен бетпе-бет кездеспей, оқушы мен мұғалім арасында интерактивті қарым-қатынас орнату және аталған курс бойынша білім мен дағдының белгілі бір мөлшерін өз бетінше игеру.

Тарихқа көз жүгіртетін болсақ, ХХ ғасырдың басында Ұлыбританияда пайда болған “Европалық қашықтан оқыту ұйымы” қазіргі біздің сырттай оқыту жүйесіне ұқсас жақтарымен қатар ерекшелігі де болған. Ол ерекшелік оқушылардың күнделікті жұмыстан қол үзбей, уақыттарын тиімді пайдалануына мүмкіндік беретін. Дәріс, кеңес, семинар сабақтары көбінесе радио хабарлары арқылы таратылатын. Сол сияқты Францияда “Қашықтықтан оқытудың ұлттық орталығы”, Индияда “И.Ганди атындағы ұлттық ашық университеті”, Кореяда “Корей ұлттық ашық университеті”, Испанияда “Қашықтан оқыту ұлттық университеті”, Қытайда “Қытай телеуниверситеті”, ал елімізде қашықтан оқыту ісі ҚР Президентінің мемлекеттік бағдарламасына сәйкес білім беру саласына 1997 жылы

қыркүйекте ақпараттық инфрақұрылымды пайдалану негізінде ұсынылған. Алғашқыда оқу үдерісіне теледидар мен радио қолданылса, бүгінде компьютерлік, коммуникациялық технологиялар қолданылып келеді. Дүние жүзі бойынша қашықтан оқыту орталықтары бар.

Дүние жүзі бойынша қашықтан оқыту орталықтары санының өсуі.

Оқушылардың шығармашылықпен белсенділігін арттыруға, электрондық оқулықтарды оқу үдерісінде пайдаланудың маңызы зор. Әдетте, электрондық оқулықтың ішкі мазмұнын уақыт талабына сай, үнемі толықтырып отыру керек. Осылайша әрбір оқушы өзінің қабілеттілігіне қарай білім алып, шығармашылық өрісін кеңейтіп, белсенділігін арттырады. Оқу үдерісіне компьютерлік технологияның кеңінен енуі оқушының шығармашылық белсенділігін дамыта отырып, өзіндік жұмыс түрлерін орындауға көмектеседі.

Электрондық оқулықтың мотивациялық компоненті интерактивті жағдайдағы тапсырмаларды орындауға негізделеді. Ал, мазмұндық компоненті гипермәтіндерді қолдану арқылы дайындалып, гипермәтіндері пәнге қатысты материалдардан жинақталады. Электрондық оқулықтың бағалық-нәтижелік(іс-әрекеттік) компоненті тестер арқылы мақсатқа жетеді. Нәтижеде оқушылар өздерінің білім деңгейін балдық, сызба түрлерінде көруіне болады. Жалпы электрондық оқулықпен білім беру мәселесі, оқыту әдістемесіндегі педагогикалық мәселенің дайындалу деңгейіне, қашықтықтан оқыту әдістемесіне тікелей қатысы бар.

Электрондық оқулықтар көмегімен: – оқыту жүйесін жоспарлауға, сабаққа дайындау барысына, оқу мақсатына сәйкес оқу материалын іріктеуге; – іскерлікті, бақылау мен тесті т.б. дамытуға; – оқушылардың ақыл-ойын, энергиясын шамалайтын талаптарды орындауға; – имитациялық нобайлаудың нәтижелерін көркемдеп беруде; – ақпараттың мультимедиялық, гипертекстілік берілуін пайдалануға; – оқушының жеке қабілетін ескеріп, жағымды диалогтық интерфейсін жасауға; – ауқымды ақпараттық массивтерді сақтап, пайдалану тиімділігін арттыруға болады.

Эвристикалық әңгіме-сұрақтар жүйесі бірқанша шарттарды қанағаттандыруы керек: сұрақтар логикалық жағынан жүйелі, қысқа, дәл болуы; күмәнді, сенімсіз болмауы, жауабын табуда оқушылардың жан-жақты ойлануына кең жол ашуы т.б. Сондай-ақ сұрақтарға сәйкес оқушылардың берген жауаптары да дәл және толық, басқаларға түсінікті болуы қажет.

Мәселен, Ара қашықтығы 15 км болатын А қаласынан В ауылына бір мезгілде екі жолаушы жолға шықты. Олар бір мезгілде В ауылына келулері керек еді. Екінші жолаушы бірінші жолаушыдан сағатына 1 км аз жүргендіктен жарты сағат кеш келді. Әрбір жолаушы қандай жылдамдықпен жүрген?

Міне осындай мәселе есептің мазмұнын, компьютер экранында өтіп жатқан қозғалысты көргеннен кейін оқушыларға сұраққа жауап беру қиынға түспейді.

Мұғалім: Есептің шарты қандай? Онда нелер берілген? Есептің шартында қандай шамалар қатысқан ?

Оқушы: А қаласынан В ауылына дейінгі қашықтық 15 км екені берілген. Жолаушылардың жылдамдықтарының арасында және берілген ара қашықтықты жүріп өтуге кеткен уақыттардың арасындағы айырма берілген. Бұл есептің шартында ара қашықтық және уақыт шамалары берілген.

Мұғалім: Есепте нені табу керек ?

Оқушы: Есепте әрбір жолаушының жылдамдығын табуы сұрайды.

Мұғалім: Жолаушылардың жылдамдықтарын табу үшін қандай формулаларды қолданамыз ?

Оқушы: Бізге физика курсынан белгілі $S=v*t$, $v=S/t$ формулаларын қолданамыз.

Мұғалім: Есептің шартына қарай нені x арқылы белгілейміз.

Оқушы: А қаласынан В ауылына қарай шыққан бірінші жолаушының жылдамдығын $v_1 = x$ км/сағ деп белгілейміз.

Мұғалім: Егер біз бірінші жолаушының жылдамдығын x десек, екінші жолаушының жылдамдығын осы белгісіз шама арқылы өрнектей аламыз ба ?

Оқушы: Ия, $v_2=(x-1)$ км/сағ екінші жолаушының жүрген жылдамдығы болады.

Мұғалім: А қаласынан В ауылына дейінгі қашықтықты бірінші жолаушы қанша уақытта жүріп өтеді ?

$$\frac{15}{x}$$

Оқушы: x сағатта.

Мұғалім: Жолаушылардың 15 км ара қашықтықты жүріп өтуге кеткен уақыттары үшін қандай теңдеу құруға болады ?

$$\frac{15}{x-1} - \frac{1}{2} = \frac{15}{x}$$

Оқушы: $x-1 - \frac{1}{2} = x$ теңдеуі арқылы.

Мұғалім: Бұл теңдеуді қалай шешеміз ?

Оқушы: Теңдеуді шешудің жалпы ережесі бойынша:

$$\frac{1 \pm 11}{2}$$

$30x-30=30x-x^2+x$, $x^2-x-30=0$, $x_{1,2} = \frac{1 \pm 11}{2}$, $x_1=6$, $x_2=-5$.

Жауабы: $v_1=6$ км/сағ, $v_2=5$ км/сағ

Нәтижеде, бірінші жолаушының жылдамдығы 6 км/сағ, екінші жолаушының жылдамдығы $v_2=5$ км/сағ-қа тең екені шығады.

Эвристикалық әдісте мұғалім оқушылардың жас ерекшеліктеріне және білім деңгейіне сай ізденіс жүргізуге тартатын сұрақтар жүйесін алдын-ала дайындап алады.

2-мысал. $|x^2-3x-1|=3$ теңдеуін шешуде эвристикалық әдісті қолданып көрейік.

Компьютер мен оқушы арасындағы әңгіме:

Компьютер: $|x^2-3x-1|=3$ теңдеуі қалай шешіледі ?

Оқушы: $|x^2-3x-1|=3$ теңдеуін шешу үшін, оны мына түрде $x^2-3x-1=3$ және $-x^2+3x+1=3$ жазып аламыз.

Компьютер: $x^2-3x-1=3$ және $-x^2+3x+1=3$ теңдеулерін қандай ережеге сүйеніп жаздыңыз ?

Оқушы: Егер бізге $|a|$ саны берілген болса, онда модульдің анықтамасы бойынша:

$$|a| = \begin{cases} a, & \text{егер } a > 0, \\ -a, & \text{егер } a < 0. \end{cases}$$

Компьютер: Дұрыс, онда шыққан теңдеулер қалай шешіледі ?

Оқушы: $x^2-3x-1=3$, $x^2-3x-1-3=0$, $x^2-3x-4=0$

Компьютер: $x^2-3x-4=0$ теңдеуін қандай формуланы пайдаланып шешеміз ?

Оқушы: $x^2-3x-4=0$ теңдеуі $x^2+px+q=0$ түріне келді, бұл келтірілген квадрат теңдеу.

Мұғалім: Кім жауап береді, $x^2+px+q=0$ теңдеуінің жалпы шешімі қандай формуламен анықталады ?

$$\frac{3 \pm 5}{2}$$

Оқушы: $x^2+px+q=0$ теңдеуінің шешімі $x_{1,2} = \frac{3 \pm 5}{2}$, $x_1=-1$, $x_2=4$.

Компьютер: $-x^2+3x+1=3$ теңдеуі қалай шешіледі ?

Оқушы: $-x^2+3x+1-3=0$

Компьютер: Ары қарай қалай жүреді ?

Оқушы: Ұқсас мүшелерін біріктіреміз: $-x^2+3x-2=0$.

Компьютер: Белгісіз x -тің алдында тұрған минус таңбасын, оң таңбаға айналдыру үшін не істейміз ?

Оқушы: Теңдіктің екі жағын да бірдей (-1)-ге көбейтеміз. Сонда:

$-x^2+3x-2=0$ (-1), $x^2-3x+2=0$.

Бұл теңдеу де жоғарыдағы тәсілмен шешіледі:

$$3 \pm 1$$

$$x_{3,4} = 2, x_3=1, x_4=2.$$

$$\text{Жауабы: } x_1=-1, x_2=4, x_3=1, x_4=2.$$

Егер оқушылардың дайындық деңгейі, қызығушылығы мен мұғалімнің педагогикалық шеберлігі жоғары болса, онда бұл әдістің жетістігін жоғары деңгейден көруге болады. Себебі, эвристикалық әңгіме әдісі репродуктивтік әңгіме жүргізуге арналған сұрақ-жауаптар жүйесі арқылы оқушылардың ойлау белсенділігін дамытуға үлкен септігін тигізеді.

Зерттеу жұмысымыздың нәтижесі, компьютерлік технологиямен білім беру дарынды балалар мектеп оқушыларының шығармашылық белсенділігінің дамуына дәстүрлі әдістерінен салыстырғанда тиімді екендігін көрсетті.

«ГИППОКРАТ АНТЫНА АДАЛ ДӘРІГЕРЛЕР!!!»

Ежелден бері дәрігерлер «Гиппократ антын» қабылдап келеді. Дегенмен, емшілер: «Иә, Аллах», - деп, медет бере гөр **Әбу Әли Хусейн ибн Абдуллах ибн аль-Хасан ибн Әли ибн Сина** ابو علی حسین بن عبدالله بن سینا (980-1037 жылдары) («Дәрігерлік ғылымның ережесі» бес томдық энциклопедияның авторы) сыйынғандықтан, **Медицина** («Медет» + «Авиценна» = «Медицина») термині пайда болған екен.

Тәуіп-емшілер (дәрігерлер) медет тілеген Әбу Әли Ибн Сина: «Емші адам тәнін емдейді, - деген болса, ал педагогика мен психологияның дәнін сепкен Әл-Фараби: «Тәрбиеші – ұстаз адам жанын емдейді», - депті.

Пандемия жағдайында, біздің Отандық хирург-дәрігерлердің, әсіресе Шымкент қаласының дәрігерлерінің біліктілігі мен шеберлігі өте керемет! Біздің сүйікті дәрігерлердің ерен еңбектері абырой-құрметке лайық!!!

Атап айтқанда, **Турлыбаев Нурғали Алимханович - хирург, Айтуов Кыргызбай Жанбарулы - анестезиолог, Кабылов Даурен Асылбекович - бөлім меңгерушісі, Наралиев Ердаулет Жаналиевич - емдеуші дәрігер**, сонымен бірге, 103 жедел жәрдем бригадасы, кезекші хирург пен уролог дәрігерлер, сондай-ақ, **Байменова Гаухар Аштаевна - аға медициналық бике, Усманова Гульнара – медициналық бике және т.б. көптеген санитарларға, аспазшыларға т.с.с маман иелеріне** алғысым шексіз екендігін білдіреміз.

Демек, бүкіл әлемдік пандемия жағдайында, мұғалімдер мен дәрігерлер және т.б. маман иелері аянбай еңбек етіп келеді. Олар мылтықсыз майданның, яғни бүгінгі бейбіт күннің нағыз қаһармандары дегіміз келеді...

СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІНІҢ МӘНДІК ЕРКШЕЛІГІ ЖӘНЕ ТОПТЫҚ ЖҰМЫСТЫ ҚОЛДАНУ ТИІМДІЛІГІ

ҒАНИБАЕВА Жайдарман Ануарқызы

Қ.Жұбанов ат. Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті

Ақтөбе, Қазақстан

Sangar98@mail.ru

Бүгінгі әлем дамуының жаңа ұстанымдары білім беру жүйесінің қоғамдағы әлеуметтік-экономикалық және мәдени өзгерістерге бейімделуді талап етеді. Әлем бүгінгі күні «білім қоғамын» және «білім экономикасын» құру бағытында. Бүгінгі күні Қазақстан Республикасы білім беру жүйесі түбегейлі жаңаша ойлауға негізделген іргелі реформалар кезеңіне қадам басты. Оқушының сыни ойлауын қалыптастыру, яғни оқушыларды белгілі бір түсінікті, тақырыпты, мәселені айқындауға, оның шешімін табуға, дәлелдемелерін талдауға, өңдеуге, мәселені жан-жақты зерттеуге, баға беруге, ақпараттың сенімді көзін табуға үйретуге тиістіміз

Біріншіден, бала санасын тақырыпқа сай ойға шақыру арқылы ойын тұжырымдауға, қасындағы балалармен пікірлесу, кеңесу, топтасу арқылы білімге өзінің қол жеткізуіне ықпал ету.

Екіншіден, кез келген түсінікке сыни тұрғыдан қарап, екі ұйғарым бір пікірдің біреуін таңдауға саналы шешім қабылдауға үйрету. Сыни ойлау механизмі ойлау операцияларын іске қосады: мақсат қою, проблеманы айқындау, болжамдарды ұсыну, дәлелдемелер келтіру, оларды негіздеу, зардабын болжау, баламалы көқарастарды қабылдау немесе қабылдамау болып табылады.

Үшіншіден, СТО технологиясының әдіс-тәсілдерін қолдана отырып, шығармашылықпен, белсенді, топта бірін-бірі оқыта отырып, мақсатқа, нәтижеге қол жеткізуге болады. Белгілі ғалым Халперн Дайана «сыни ойлау- ойлаған түп нәтижеге қол жеткізу үшін танымдық техникалар мен стратегияларды қолдану және шығармашылықпен әрі қарай бағыттап ойлану» деген. СТО технологиясында білім дайын күйінде берілмейді, түрлі әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы оқытушының бағыттап, ұйымдастыруымен оқушы білімге нәтижеге өзі қол жеткізе алады.

Төртіншіден, СТО әдіс-тәсілдерін қолдану арқылы оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттыруға, олардың ізденуін, танымын қалыптастыруға мол мүмкіндік бар.

Бесіншіден, сын тұрғысынан ойлау технологиясының стратегиялары оқушыларды шығармашылықпен әрекет етуге, еркін, терең, жан-жақты ойлануына үздіксіз жұмыс жасауына жол ашады.

Алтыншыдан, сын тұрғысынан ойлау технологиясының әдіс-тәсілдерін тиімді таңдап алу бұл оқытуда табысқа жетуге және сабақтың жоғары деңгейде өтуіне негіз болады. Оқушыларға терең білім беру үшін мұғалім әдістердің тақырыпқа сай, оқу материалын тиімді меңгертуге ықпал ететін әдістерді таңдауы керек және осы әдісті қолдану жолын өзі де жақсы білуі керек.

Сын тұрғысынан ойлау технологиясы әдістерінің міндеті:

-пәнді меңгеруге деген оқушылардың, студенттердің мотивациясын дамыту;

-оқу материалын нәтижелі меңгеру;

-оқу тапсырмаларын өз бетімен орындау қабілетін дамыту, ақпаратты өз бетімен тауып өңдеу іскерлігін дамыту;

-оқушылардың қарым-қатынас дағдыларын, топта, командада жұмыс жасау іскерлігін дамыту;

-өз пікірі мен көзқарасын қалыптастыру, өзіндік жұмыстардың көлемін кеңейту.

Оқыту әдістерін таңдауда оқытушы мынадай критерийлерді басшылыққа алу қажет:

-оқыту әдістерінің оқытудың қағидаларына, күтілегін нәтижелеріне, мақсаттарына сәйкес келуі;

-тақырып мазмұнына сәйкес келуі;

-оқушылардың мүмкіндіктеріне сәйкес келуі, психологиялық дамуына, жас ерекшелігіне, білім деңгейіне;

-оқытушы мүмкіндіктеріне сәйкес келуі, педагогикалық тәжірибесіне;

-тұлғалық сапасына, оқытудың белсенді және интерактивті әдістерін меңгеру деңгейіне;

-оқу процесін ұйымдастырудың технологиялық, аудиториялық мүмкіндіктеріне, оқу сабақтарының ерекшеліктеріне (дәріс, семинар, практикалық сабақ) сәйкес келуі тиіс. Сын тұрғысынан ойлау технологиясының 90-аса әдіс-тәсілдері бар. Соның бірі

«Миға шабуыл» әдісі – бұл ұжымдық талқылау, мәселенің шешімін іздеуде қолданылатын тиімді әдіс. Қандайда бір проблеманы әр топтың әр мүшесінің пікірін еркін тыңдау арқылы шешу. Бұл әдіс жеке тұлғаны қалыптастырудағы маңызды әдістердің бірі. Миға шабуыл стратегиясының өзіндік

ережесін сақтап, дұрыс пайдаланса оқушының стандарты емес шығармашыл ойлауын жақсы дамытады. Миға шабуыл стратегиясының қағидасы қиын емес. Мұғалім топ құрады да, қандай да бір проблеманың шешімін табуы өтінеді (айтады). Барлық оқушылар өз пікірлерін айта бастағанда, ешкім оның ойын бөліп, өз пікірін айта алмайды және пікір бағаланбайды. Іс –тәжірибеден байқағанымыздай бірнеше минут ішінде көптеген пікірлер яғни шешімдер табуға болады. Бұл жерде пікірдің көптігі мақсат емес, ол тек нақты саналы шешім қабылдауға негіз болады. Қағидасы: - Ұсынылған пікір бағаланбайды, сыналмайды. - Жұмыс пікірдің сапасына емес санына бағытталған (неғұрлым пікір көп болса, соғұрлым нақты шешім қабылдауға таңдау болады). Белгіленген уақыт сақталуы тиіс.

INSERT немесе түртіп алу әдісі - Қолдарына қалам алып, «Ү»- бұл маған таныс, «+» - бұл мен үшін жаңа ақпарат, «-» - бұл ақпарат менің білетіндеріме сәйкес келмейд. «?» – бұл жөнінде тереңірек білгім келеді - деген белгілерді қойып отырып мәтіннің мазмұнын түсінеді. Бұл әдіс оқығанын саналы түсінуге, өз ойын басшылыққа алуға, ойын білдіруге үйрететін ұтымды әдіс. Оқушылар білгендерін анықтап, білмейтіндерін сұрауға әзірленеді. Бұл әрекет арқылы жаңаны түсіну үшін бұрынғы білетіндерімен жаңа материалды байланыстыруға дағдыланады. Сызба толтырылады.

RAFT әдісі – Оқушы қандайда бір объектіні алып, сол рольге еніп өз ойын жазады. Бұл стратегияны қолдануда бала сол зат, мәселе туралы ойын жазба түрде, бірінші жақта хабарлайды.

«Автор орындығы» әдісі

Жүзеге асыру қадамдары

-Кез-келген жұмысты жазып болғаннан кейін тақтаның алдына орындық қойылады.

-Орындыққа отырып, өз жазғанын автор ретінде аудитория алдында оқуға шақырылады.

-Аудитория тындап сұрақ қояды, түсінік береді.

«Топтастыру немесе кластер» әдісі - ойды жинақтау, ми қыртысында сәулеленген ойларды топтастыру, ассоциациялау. Бұл стратегия топпен де жұппен де орындала береді. Сабақтың әр кезеңіне де қолайлы.

«Тірек сөздер» әдісі – мұғалім тірек сөздер береді. Оқушылар тірек сөздердің ретін бұзбай әңгіме немесе мәтін құрастырады. Мәтіннің құрамын құруға мән беруге мұғалім назар аударады. Мәтін құрастыру кезінде логикалық ойлау іске қосылады. Әңгіменің мазмұнын жұпта, топта ақылдасады. Оқушының сөздік қоры, тілі, қиялы дамиды. Бұл әдіс мазмұндама және шығарма жазуға жақсы дайындық.

«БББ» әдісі – «БББ» - білемін, білдім, білгім келеді деген сөздерден алынған. Бұл кестеде үш бөлік. Әр бөлікті мәтінді не тақырыпты оқып отырып толтыра отырады. Негізгі қойылатын талап – оқушылардағы ойлар, тезистер, фактілер дәл сол күйінде көшірілмейді, өз ойымен жазылады. Бұл әдіс мұғалімге әр оқушыны бақылауға, оған сабақ соңында баға қоюға мүмкіндік береді. Мүмкін болса кесте сабақ үстінде толтырылады. Ал, үлгермеген жағдайда әр бөлікке бір, екі ой жазылу керек. Толықтыруға үйге беруге болады.

ЭССЕ немесе ой толғаныс стратегиясы – тақырыпқа сай оқушы өз ойын қорыта және жинақтай отырып, ой-толғанысын жазады. Оқушы өз бетімен жеке жұмыс жүргізеді. Эссені 5-10 минут ішінде тоқтамай жазады. Бұл әдісте оқушы өз ойын еркін жеткізе білетін болады. Шығармашылықпен жұмыс істеп, сөздік қоры дамиды. Өмірде кездесетін жағдайларға, оқиғаларға саналы, ойлы қарауға үйренеді.

Жалпы СТО технологиясының әдістерінің жетістіктері:

-Оқушының ой қиялының дамуына, пікір айтуына еркіндік беріледі. Өз өміріне, қоршаған ортаға сын көзбен қарауға үйренеді.

-Өзгенің пікірін тындап, оған өз көзқарасын қоса білуге үйренеді, сабақ барысында дәлелдеуге, қорытынды жасауға үйренеді.

-Білім дайын күйінде берілмейді, тапсырмаларды орындау арқылы білімге өзі білімге қол жеткізе алады.

-Оқыту әдістерін дұрыс таңдау және жүйелі қолданылуы, жоғарыдағы критерийлерге сәйкес болған жағдайда сабақ нәтижелі болады.

Бүгінгі күні білім берудің жаңа әдістемесін енгізу және оқу үрдісінде студенттердің мәдени құндылықтарын ескере отырып топтық жұмыстарды қолдану маңызды болып отыр. Топтық жұмыс әлеуметтік әрекет те болып табылады, өйткені топ мүшелері бір-бірімен әңгімелеседі және әңгімелесу арқылы білім алады[1,28-6]. Топтық жұмыстың арнайы ережелері болады.Топтық жұмыстың ережелері ұжыммен талданады, құрылады, бекітіледі және сол ережеге топ мүшелері бағынулары қажет болады. Топтық жұмысты сабақта қолданудағы мақсатым біріншіден, студенттердің пәнге деген қызығушылығын ояту, олардың белсенді әрекет етуі арқылы нәтижеге, мақсатқа бірге қол жеткізулеріне ықпал ету. Екіншіден, өз ортасында эмоционалды, әлеуметтік, танымдық тұрғыдан дамуын анықтау, белсенді әрекеттерді үйрету арқылы бірлескен оқуды қалыптастыру болып табылады.

Әрбір сабақта топтық жұмыс арқылы бірлесе әрекеттенген тиімді. Бұл туралы Ж.Пиаже бұл туралы келесідей жазады: «Адамның санасы тек басқа адамдармен қарым-қатынаста ғана дамиды, тек қарым-қатынас әрекеттері ғана бізді жаңа түсінікке әкеледі. Ал қарым-қатынас дегеніміз өзімізді басқаларға (олардың пікіріне, идеяларына, көзқарасына, мінезіне) бейімдеу деген сөз»- деді.

Топтық жұмыстың тиімділігі мен нәтижелігі келесі әрекеттерден артады:

-Берілген тапсырма топтың барлық мүшелеріне қызықты болуы керек. Тапсырма барлық оқушылардың мүдделеріне сәйкес келіп, оларда бірлескен жұмысқа деген ынта тудыруы керек.

-Топқа бөлудің қызықты тәсілдерін қолдану керек. Оқушылардың топқа бөлудің қызықты әрі танымды тәсілі олардың алдағы жұмысқа деген ықыласын арттырады. Бөліну кезінде олардың арасында араларында бір-біріне деген жылы сезімдер орнайды.

-Топ ішіндегі бірлескен жұмыс ережелерін айқындап, нақты уақыт белгілеу керек.

-Тапсырманың топқа бөлінбей тұрып берілгені дұрыс. [2, 105-б].

Топпен жұмыс жасаудағы мұғалімнің қызметі:

- Сабақты ұйымдастырушы және құрастырушысы.

- Ұжымдық іс әрекеттің мүшесі.

- Өтілетін жұмыстың мақсатын түсіндіреді.

- Оқушыларды топқа бөледі.

- Топқа берген тапсырмаларға түсініктеме береді.

- Топтық жұмысты бақылайды.

- Олардың іс әрекетін белсендіреді.

- Оқушылардың топтық жұмысын бағалайды.

- Топтық жұмысқа қорытынды шығарады.

- Жіберілеген қателіктерге көңіл аударады.

Топтық жұмысты ұйымдастыруда кіші топтарға біріктірудің түрлі әдістерін қолданып, сергіту сәттерін түрліше ұйымдастыруға және сабақта топтық жұмыстың бірнеше түрлерін қолдануға болады.

Топтық жұмыстың барысында топ мүшелері бір-бірін жақсы тыңдай алады, пікір білдірді және оқытушының түсіндіргенінен құрбы –құрдастарының түсіндіруі нәтижелі көрінді. Мерсер (2000) сипаттағандай, білімді бірлесіп алуда немесе «пікір алмасу» барысында тең құқылы серіктестер болып табылады. Әсіресе «Джигсо» әдісін өткізгенімде өздерінің құрбыларының түсіндірулерін мұқият тыңдайтындарын және мәселенің мазмұнын жақсы түсінетін байқадым. Студенттер арасында топтық жұмыстың сабақта қолданудың тиімділігі мен қаншалықты ұнайтындығы туралы сауалнама өткіздім. Сауалнамаға талдау жасасам, студенттер топтық жұмыстың барысында өздерін еркін ұстайтынын және менің пікірім дұрыс емес-ау деген қорқыныш болмайтындығы өйткені айтылған пікірлер топта талданып, талқыланып бір шешімге келетіндіктен ойымызды ашық, еркін айтамыз және де тақырыпты терең және жан-жақты қарастыра алатындарын көрсеткен. Сонымен бірге топ мүшелерінің мәселені ашуға түгел атсалысатындықтан өздерінің білмейтін, түсінбеген тұстарын топ мүшелерінің айтылған ой-пікірлері арқылы түсініп алатынын, осы тұста кейбір студенттердің жаңа таланттары ашылып жатады, өйткені топта үндемейтін, көп қызығушылық танытпайтын балалар шығармашылық жұмыстарды орындаған кезде топта жаңа қырларынан көрініп жатады. Сауалнама көрсеткендей олардың арасында топтағы құрбы-құрдастарынан қалмау үшін ізденіп, өз пікірін дәлелді жеткізуге тырысып және топтың көшбасшысы болуға ұмтылатын студенттер болады деп көрсетеді. Сондай-ақ уақыттың лезде өтетінін, қызықты, көңілді, зерікпейтіндіктерін және берілген тапсырманы тез, жеңіл орындауға болады деген пікірлер білдіреді.

Бірлескен оқу ортасында үйренушілер әлеуметтік және эмоционалдық тұрғыдан да дами түседі, өйткені олар түрлі көзқарастарды тыңдап, өз идеяларын айтуға және қорғауға мәжбүр болады. Мұндайда студенттер мәтін аясында шектеліп қалмай, өздерінің ерекше тұжырымдамалық түсініктерін құруды бастайды. Осылайша топтық жұмыс жағдайында олар құрбы-құрдастарымен қарым-қатынас жасауға, идеяларды ұсынуға және қорғауға, әртүрлі ұстанымдармен алмасуға, басқа тұжырымдамаларға күмәнмен қарауға және жалпы жұмысқа белсенді қатысуға мүмкіндік алады.

Әдебиеттер

1.Студенттерге арналған нұсқаулық. – 183б

2.Әлімов Ә. Интербелсенді әдістерді жоғары оқу орындарында ЖОО –да қолдану. Оқу құралы. –Алматы, 2009.-263б.

РАЗВИТИЕ FASHION ИЛЛЮСТРАЦИИ

ГАНИЖЕВА Люба Ахметхановна

Научный руководитель: Л.Б.Ескожина

Казахский национальный университет искусств

Нур-Султан, Казахстан

ganizheva.l@mail.ru

Аннотация

Fashion иллюстрация дегеніміз не? Fashion иллюстрацияның тарихы, алғашқы иллюстраторлар, иллюстрациялар. Элемдегі және Қазақстандағы fashion иллюстрация.

Аннотация

Что такое Fashion-иллюстрация? История fashion-иллюстрации, первые иллюстраторы, развитие иллюстрации. Fashion-иллюстрация в мире и в Казахстане.

В наше время Fashion-иллюстрация является неотъемлемой частью в мире моды. Fashion-иллюстрация возникла вместе с появлением высокой моды, дизайнеров от-кутюр и коллекций pret-a-porter. Например, Сальвадор Дали делал зарисовки платьев для итальянского кутюрье Эльзы Скьяпарелли. Со временем fashion-иллюстрация стала настолько популярной, что переросла в отдельную профессию.

До появления фотоаппаратов модные журналы брендов использовали fashion-иллюстрацию для демонстрации дизайнерских моделей, таким образом модницы того времени узнавали об актуальных тенденциях моды. Fashion-иллюстрация родилась из эскизов одежды первых модельеров. Таким образом, они обсуждали свои идеи с клиентами, чтобы не тратиться каждый раз на образец из ткани.

Fashion-иллюстрация берет свое начало ещё 500 лет назад.

Чешского графика и художника Вацлава Холлара считают первым fashion-иллюстратором. Он создал около 3000 гравюр в технике офорта на различные темы от пейзажей до рисунков женской одежды[1].

В 1679 году во Франции выходит первый номер журнала «Mercure Galant», с которого и начинается история модного глянца. Журнал украшали рисунки, сделанные вручную известными французскими художниками Абрахамом Боссом, Пьером Боннаром и другими[2].

В конце XIX-начало XX веков началось активное развитие fashion-иллюстрации. То время, которое подарило свету талантливейших иллюстраторов, в значительной степени повлиявших на восприятие моды как искусства. В тот момент каталоги и журналы брендов получили огромный спрос, модницы со всех уголков земли были в ожидании новых выпусков.

Художники Чарльз Дана Гибсон и Джованни Болдини работали в конце XIX и середине XX веков, именно они во многом повлияли на формирование самого понятия женской красоты, изображая модели в изысканных нарядах и со стройной фигурой. Отдельного внимания заслуживает Гибсон, т.к. он создавал своим героиням особый образ, которому старались подражать реальные женщины. «Девушки Гибсона» были первыми рисованными иконами стиля [1].

С 1930-х годов, когда Vogue начал публиковать на обложках фотографии, спрос на fashion-иллюстрации стал падать[1].

Разница fashion-иллюстрации и фотографии в том, что фотография не позволяет в полной мере проявить свою индивидуальность, а в fashion-иллюстрации иллюстратор может проявить неограниченный полет фантазии, рисунки позволяют создать эстетику, которой невозможно достичь в фотографии. По ним можно увидеть другую историю моды. В конце концов, фотографировать сегодня умеют практически все, рисовать – нет. И это тоже придаёт fashion-иллюстрации некую уникальность. Современные иллюстраторы возрождают модный рисунок, опираясь на богатую историю fashion-иллюстрации. Они работают в разнообразных техниках, при этом виртуозно сочетают рисование от руки с компьютерными технологиями.

Fashion-иллюстраторы делают скетчи на модных показах, переносят стритстайл на бумагу, отрисовывают луки, создают паттерны для тканей, ассистируют дизайнерам одежды при создании коллекций. Они работают над иллюстрациями для модных журналов, книг, фильмов, рекламных роликов, веб-сайтов, социальных сетей, сотрудничают с брендами одежды, косметики, аксессуаров, рекламными агентствами, издательствами и дизайнерскими бюро.

Иллюстраторы должны быстро делать зарисовки от руки, уметь работать с профессиональными программами (Adobe Illustrator, Photoshop и т.д.), справляться с заданиями в срок, а главное иметь узнаваемый индивидуальный стиль и безграничный источник вдохновения.

Американец Коль Филипс разработал новаторский метод, где фон являлся главным субъектом рисунка. Этот прием назвали «Исчезающие девушки». Вместо идеализированных девушек в журналах начали появляться более современные, активные, атлетического телосложения женщины.

Абсолютно иной подход к fashion-иллюстрации показал художник с испанскими корнями Эдуард Бенито. В его творчестве явно отразилось увлечение кубизмом и конструктивизмом. В работах можно увидеть портреты Модельяни, картины Пикассо, скульптуры Бранкузи. Такой оригинальный подход не мог остаться незамеченным, его оценили редакции журналов Vogue и Vanity Fair, где Бенито два десятилетия проработал главным иллюстратором.

В fashion-иллюстрации в первой половине XX века работают широко известные художники, такие как Сальвадор Дали[2].

Стоит отметить Романа Тыртова, более известного как Erte. Он работал с Harper's Bazaar и несколькими не менее известными изданиями, среди которых есть Vogue и Cosmopolitan[3]. Его работам присуща линейная пластика и цветовая нюансность. Если взглянуть на его чёрно-белые работы, невольно вспоминается Обри Бёрсдлей — такое же смелое переплетение объёмов и элегантное обращение с деталями. Которые из аксессуаров переходят в текстуру драпировок.

В fashion-иллюстрации зарождается творчество француза Рене Грюо. Он был настоящим королём в модной иллюстрации и рекламной графике. Друг Кристиана Диора. Долгое время он проработал с Диор, для которого он многое оформлял (упаковки, каталоги, приглашения, объявления). Он первым передал линию знаменитого силуэта new look. Рене Грюо был одним из тех, кто создавал имидж Диор и стал единственным иллюстратором модного дома Диор. Работы Рене Грюо – это уникальный и гармоничный союз графики и живописи, которому присущи особая динамика и интрига. Его чёткие и смелые линии и яркие краски отображали модные шедевры Юбера Живанши и Кристофа Баленсиаги. Можно сказать, что в середине XX века иллюстрации Грюо победили фотография, но это скорее было исключением.

Начало XXI века – это наше время, время развития техники в искусстве, но именно это время, начало века, уже называют временем возрождения, ренессанса, fashion-иллюстрации, модной иллюстрации. Той самой старой доброй иллюстрации, которая в XX веке была вытеснена фотографией[4]. Теперь рядом с фотографиями на обложках журнала вполне себе уживаются и иллюстрации. В общем, посыл у них один – это показать изображение, внешний вид вещи, рекламируя её.

Для fashion-иллюстрации наступают новые испытания в виде цифровой фотографии и компьютерной графики. Но даже в этом случае иллюстрация выжила и развила новые техники.

Истинным лицом fashion- иллюстрации сейчас является акварель. Во всём изобилии её использования. Это просто живописные пятна, в которых можно увидеть силуэты и лица. Акварельная графика плавно переходит в чёрно-белую. И не важно, будь она выполнена тушью, ручкой или стандартной кистью photoshop, она заслуживает внимания. Пластика чёрно-белых линий и пятен относит нас ко временам модернизма.

Иногда fashion- иллюстраторы прибегают в своих работах и к коллажу. Бренды заказывают графику такого плана, и это выглядит очень мощно.

Часто иллюстраторы работают с рекламными агентствами и оформляют сезонные кампании брендов: постеры, билборды, витрины, стены в магазинах. H&M использует работы фэшн-иллюстраторов Алексис Макензи и Лауры Лайне для принтов на футболках.

Многие иллюстраторы сейчас сотрудничают с крупными брендами, которые специализируются на коллекциях от-кутюр. Иллюстратор может срисовывать уже готовые коллекции или придумывать образы самостоятельно, тем самым вдохновляя кутюрье. Многие художники делают зарисовки знаменитостей на официальных выходах в дизайнерских нарядах или срисовывают моделей, гуляющих по подиуму.

Один из самых необычных приемов - это использование лака для ногтей. Рисование модных иллюстраций с помощью лака открыла японская художница Клэйрен Чан. В своих работах Клэйрен научилась использовать прозрачные, глянцевые, матовые и блестящие лаки.

Работы Клэйрен сразу стали смотреться по другому - более нарядно и помпезно. Рисунки художницы мгновенно разнеслись по Интернету, а на девушку сразу посыпались предложения от дизайнеров Haute Couture по всему миру. Сейчас Клэйрен рисует для Chanel, Dior, Louis Vuitton, Givenchy, а также периодически работает с топовыми глянцевыми изданиями.

Казахский иллюстратор Латиф Кожаметович Казбеков. Тяга к прекрасному у него появилась ещё в раннем детстве. В свободное время отдавался творчеству, рисовал, лепил из гнилы, вырезал из дерева и кости. В 16 лет уехал поступать в Алма-атинское художественное училище им. Гоголя. За 5 лет обучение он стал уверенным художником. По совету руководителей, Казбеков отправился в Санкт-Петербург для продолжения образования. Он окончил графический факультет и книжная графика стала его второй страстью. С тех пор, его жизнь разделилась на две половины: в мастерской он работал над живописными произведениями, а приходя домой занимался иллюстрацией. На его счету оформление около сотни книг. Участие в российских и зарубежных выставках книжной станковой графики. Постоянное стремление к открытиям и переменам привело Казбекова к необычной практике. Бумагу для своих произведений он создавал самостоятельно из сырья при помощи специального прессы. Живописные работы Казбекова – это взгляд направленный в собственную душу, в них он отдается силу внутреннему виденья. Все жизненные впечатления, эмоции, образы обретают форму пейзажа, а люди становятся частью природы переходя в иную, скорее не одушевленную среду существования. Одной из наиболее известных его работ стала проиллюстрированная книга «Сказки дядюшки Римуса», где он с нуля создаёт харизматичных и полные сложных эмоций образы мохнатых братца лиса и братца кролика. Хотя он и не занимался модной иллюстрацией, но его опыт и стиль работы вдохновляют создавать иллюстрации.

В Казахстане есть таланты во всех отраслях и fashion-иллюстрация тому не исключение. На сегодняшний день у нас востребованы талантливые модные иллюстраторы. Активно продолжают создаваться онлайн платформы для обучения fashion-иллюстрации. Многие художники могут переквалифицироваться, а также просто любители.

Один из казахстанских fashion-иллюстраторов Асем Ыскак. По образованию дизайнер-архитектор, но всегда мечтала стать fashion-дизайнером. Благодаря своему желанию она прошла онлайн курсы и переквалифицировалась. Позже она проводила обучающие курсы по fashion-иллюстрации.

Рис.1 Иллюстрации Асем Ыскак.

На данный момент Асем работает над коммерческими заказами, создает витрины для магазинов и сотрудничает с модными журналами (рис. 1)[5].

Немалое влияние оказали на fashion-иллюстрацию компьютерная графика и цифровые технологии, за счет этого здесь можно найти огромное количество различных стилей и техник. Однако живые линии будут существовать вечно, особенно в наш век машин, компьютеров и суперсовременных технологий, когда такие творения являются глотком свежего воздуха.

На сегодняшний день fashion-иллюстрация пережила очередное возрождение. Весь накопленный опыт за всю историю fashion-иллюстрации служит как помощь или поддержка, вдохновение для художников. Не существует никаких ограничений, компьютерная графика и кисть прекрасно уживаются, количество талантливых художников растет. Сегодня каждый может попробовать себя в этом жанре, открываются все новые и новые курсы, школы, онлайн занятия.

Попробуйте и вы, а вдруг за вами будущее fashion-иллюстрации. Одни иллюстраторы делают скоростные зарисовки на модных показах, другие готовят иллюстрации для книг, журналов и онлайн-ресурсов. Сейчас fashion-иллюстратор - это полноценная профессия.

Список литературы:

1. Модная иллюстрация: что это, история и новый виток популярности. <https://fashionstudies.ru/modnaya-illyustraciya-chto-eto-istoriya-i-novuj-vitok-populyarnosti/>
2. История fashion-иллюстрации. Юлия Макаревич. <https://pret-a-portal.by/istorija-fashion-illyustracii/>
3. Изображая моду: история модной иллюстрации. А. Новикова. <https://365mag.ru/fashion/izobrazhaya-modu-istoriya-modnoj-illyustratsii>
4. Fashion иллюстрация - история, упадок и возрождение. <https://fishki.net/2431440-fashion-illyustracija---istorija-upadok-i-vozhrozhdenie.html>
5. Фэшн-иллюстратор Асем Ыскак о творчестве, вызовах, проигрышах и мечтах https://qazir.kz/article/Fesh_illustrator_Asem_Iskak_o_tvorshestve_vyzovah_proigrushah_i_mechtah

АВТОРСКИЕ МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ В УНИВЕРСИТЕТЕ НА ДИСТАНЦИОННОМ ОБУЧЕНИИ В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ

ДАДЫРОВА Асель Алибековна

Казахский национальный университет искусств

Нур-Султан, Казахстан

davydoff888@gmail.com

Аңдатпа

Мақалада қашықтан оқытудың пандемия кезіндегі көркемдік бағыттағы студенттерге автордың оқыту әдістері, мұғалімнің тәжірибесі туралы айтылады. Жұмыста сыни ойлау элементтері бар инновациялық оқыту технологиялары ұсынылады. Жаңа жағдайдағы оқытушы мен студенттердің рөлі қайта қаралып, қашықтықтан оқыту процесін жақсарту үшін ұсыныстар мен тұжырымдар ұсынылады.

Аннотация

В статье рассматриваются авторские методы преподавания для обучающихся художественного профиля в условиях пандемии на дистанционном обучении, из опыта преподавателя. В работе рекомендованы новаторские технологии обучения с элементами критического мышления. Пересмотрены роли преподавателя и студентов в новых условиях и предложены рекомендации и заключения, для улучшения дистанционного учебного процесса.

Abstract

The article discusses the author's teaching methods for students of an art profile in a pandemic in distance learning, from the experience of a teacher. The work recommends innovative learning technologies with elements of critical thinking. The roles of the teacher and students in the new conditions are reviewed and recommendations and conclusions are proposed to improve the distance learning process.

В Послании Главы государства Касым-Жомарта Токаева народу Казахстана, в IV пункте «НОВЫЙ ЭТАП СОЦИАЛЬНОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ» отмечено, что: «В социальной сфере особое внимание следует уделить следующим направлениям. Первое. Повышение качества образования. Отдельно хочу остановиться на качестве высшего образования. Лишь половина высших учебных заведений страны обеспечивает 60-процентный уровень трудоустройства своих выпускников».

Далее, как отмечает Президент Республики Казахстан: «Теперь вузы сами решают, чему учить и как учить. Образовательные программы выстраиваются под конкретные потребности работодателей и студентов. Ежегодно независимый рейтинг вузов даст нам четкую картину, кто справляется с этой задачей, а кто не справляется».

В столице, на ежегодной августовской конференции Президент Касым-Жомарт Токаев выступил со своей речью, в которой отметил, что сохраняя традиции отечественной системы образования, не нужно стоять на месте.

Он подметил, что педагоги должны менять методику обучения в сторону игровых форматов, находиться в постоянном поиске обучения новым профессиям и навыкам.

Мир вступил в новые чертоги. Пандемия, развернувшаяся против человечества затронула практически все сферы жизнедеятельности человека.

Образование, университет, школа, колледжи не исключение. Эти сферы в одночасье столкнулись с новыми вызовами в плане организации учебного процесса онлайн, пересмотра методик обучения и преподавания, поиск и подключение наиболее удобной, продуктивной платформы для передачи знаний-умений-навыков в новых пандемических условиях.

В настоящем, уже понятна истина, что преподаватель не последняя инстанция, преподаватель может не знать то, что знает Гугл. Пытаясь продуктивно выстроить дистанционное обучение, работа по внедрению элементов критического мышления продолжилась на художественном факультете, так как, время гипертекста ушло безвозвратно для поколения Гугл, но и осознавая какие риски несёт для этого поколения диджитализация, были разработаны новые авторские методики преподавания на дистанционном обучении, которые легли в основу 'методики преподавания' для коллег преподавателей.

Методика преподавания на дистанционном обучении состоит из кейсов. Кейсы - это папки мысли, они должны заставить думать студентов, магистрантов, анализировать, искать, сравнивать, сопоставлять, спорить, находить, любопытствовать, в общем совершать все, что может пытливый ум.

Образование в университете в сегодняшних реалиях пандемии во всем мире переживает интенсивную смену парадигм. Этот процесс, существенно меняющий облик университета как образовательной и культурной среды, со всей остротой ставит вопрос о цели, содержании, методах и методиках преподавания в университете на дистанционном обучении.

Такие, как: умение работать с информационными потоками в разных областях знаний; пользоваться различными способами интегрирования информации; умение задавать вопросы, самостоятельно решать проблемы; умение вырабатывать собственное мнение на основе осмысления различного опыта, выражать свои мысли устно и письменно; способность к самообучению; умение сотрудничать и многое другое, что позволит студентам после завершения учебы в вузе быть on the cutting edge - на переднем крае.

Мы живем в цифровом мире, где преподаватель высшей школы уже не выступает в роли единственного источника информации, Google, Yandex и иные поисковые системы в два счета найдут ответы на любые вопросы студентов, магистрантов.

Конечно, не будем оспаривать тот факт, что в университете продолжается социализация личности студента, и роль преподавателя занимает в этом ключевую позицию. В настоящем к преподавателю предъявляются основные критерии: любознательность, готовность постоянно учиться, смелость, развивать критическое мышление, эмоциональный интеллект. Преподаватель должен идти позади студента, направляя его, и организовывая учебный процесс.

Методы обучения, методики преподавания, тем более на дистанционном обучении — это сложный процесс. То, каким он будет, напрямую зависит от целей и задач в преподавании. Методы и методики определяются, прежде всего, эффективностью приемов обучения и преподавания.

Авторские методы в обучении в современном вузе в условиях пандемии на дистанционном обучении – это техники и технологии, включающие в себя новаторские, кардинально обновленные нововведения, направленные на рефлекссию, критическое мышление, креативный подход, творчество и анализ полученных знаний-умений-навыков в процессе дистанционного обучения.

Высшая школа создавалась на парадигме «знания-умения-навыки». Весь образовательный процесс строился в соответствии с триадой "знания-умения-навыки" (так называемые ЗУНы), где основное место отдавалось именно знанию.

Считалось, что сам процесс усвоения знаний обладает развивающим потенциалом, способным автоматически формировать практические умения и навыки применять эти знания.

Триада «знания-умения-навыки» не отменяется, но взяв ее за основу, преподаватель может применять разные методы обучения - активные, интенсивные или проблемные, но важно для повышения эффективности обучения создать такие педагогические условия, в которых бакалавр или магистр может занять активную личностную позицию и в полной мере проявить себя как субъект учебной деятельности. В этих условиях становится все более актуальным применение авторских методов обучения.

В статье речь идет о студентах художественного факультета обладающих пространственным, композиционным, художественно-образным мышлением. И роль преподавателя играет особое значение, так как преподаватель дает педагогическую установку не выходить за рамки теоретического материала, находиться в границах исследования той или иной темы, и при этом, свободно применять художественно-образное мышление коим обладают студенты художественных специальностей.

Воспитывая художника-профессионала, педагог направляет студентов к самостоятельной творческой работе. Понятие мироощущение художника раскрывается не только вследствие его

отношения к окружающей действительности, но и то, как его потенциал получает развитие в процессе обучения [1, с. 56].

В современной системе образования, когда знания систематически подвергаются апгрейду, лектор выступает для студентов в качестве навигатора, где он незримо передает основные функции самим обучающимся в ходе учебного процесса в поиске и анализе информации.

Эта стадия учебного процесса при применении авторских методов в обучении называется познавательной самостоятельностью студентов, где происходит формирование ценных навыков – умение искать, находить, думать, мыслить, корректировать полученные сведения. И, несомненно, студенты должны руководствоваться неутомимой любознательностью как фактором успешности учебной деятельности.

Тогда и ход дистанционного занятия выстраивается совершенно по-другому, преподаватель наперед намечает себе ключевые ориентиры, по которым формат дистанционного учебного процесса нацелен на достижение поставленных педагогических целей.

Перед преподавателем стоит задача активировать научно-исследовательскую деятельность студента при подготовке к практическому занятию (семинару).

В рамках учебной дисциплины «Основы научных исследований» и «Преддипломный анализ» для студентов IV курса Художественного факультета специализации «Сценография грима театра, кино и ТВ», «Театральная техника оформления сцены», «Художественная обработка металла и других материалов», «Художественная обработка дерева», «Театрально декорационное искусство», «Дизайн одежды», «Сценография костюма театра, кино и ТВ», были применены авторские методы обучения.

На дистанционных занятиях для студентов художественного факультета успешно применяется авторский метод обучения (кейс) «Конверт ключевых слов». Студентам дается задание на онлайн доске (преподаватель заранее дает ссылку, чтобы студент мог пройти к онлайн доске) изготовить конверт на одном из стикеров онлайн доски, к конверту должны быть прикреплены карточки со словами отражающие тему занятия. Кейс может быть применен, как на лекции, так и на семинаре.

В рамках этого метода, преподаватель направляет студентов на то, что ключевые слова в конверте не должны носить второстепенный характер, а соответствовали бы содержанию темы.

Метод обучения «Конверт ключевых слов» показывает работу педагогической креативности, в свою очередь, нацеленную на формирование у студентов навыков нестандартной работы индивидуально, творческой активности, систематизацию материала, изобретательность, умение работать с онлайн инструментами на дистанционном обучении, умение оперировать научными категориями и понятиями, уметь ими воспользоваться при составлении научного глоссария [2, с. 27].

Каждый раз, подходя нестандартно, но в то же время, соблюдая лучшие традиции в преподавании нужен инструмент для раскрытия потенциала обучающихся, акселератор талантов и завод подготовки кадров в условиях диджитализации и пандемии.

Очередной авторский метод обучения для студентов художественного профиля, предложен кейс «Шляпа мысли». Этот кейс, является промежуточным звеном перед предзащитой дипломного проекта студентов.

Студенты художественного факультета выполняют дипломные проекты по художественному ткачеству, по изготовлению художественных ювелирных изделий, художественной обработке дерева и металла.

Поэтому, чтобы закрепить тему дипломного исследования, утвердить окончательные варианты фор-эскизов, студенты рисуют на онлайн доске шляпу мысли – это любая шляпа с элементами из дипломной работы. Что дает этот метод обучения?

Во-первых, студенты стараются нарисовать разные виды шляп, затем защищают свою шляпу, рассказывая на каком этапе работы находится их дипломное исследование, что их вдохновляло, с какими источниками, литературой они работали, какие методы исследования используют при написании дипломной работы.

Настоящий метод обучения «Шляпа мысли», может быть применен для студентов любых специальностей, так как, задействованы технологии критического мышления, творческий процесс, и рефлексия по теме дипломного исследования кроме этого, онлайн и цифровые инструменты на дистанционном обучении.

Можем заключить, что «Шляпа мысли» на дистанционных занятиях со студентами Художественного факультета - будущими специалистами еще раз способствует формированию нестандартного, критического мышления, а именно, упорядочивает имеющуюся информацию, выделяет новую, анализирует и оценивает приведенные сведения, формулирует вопросы, аргументировано строит выводы и развивает собственную речь.

Таким образом, в процессе применения авторского метода обучения у студентов художественного факультета на занятиях повышается мотивация к получению новых знаний, развивается способность к работе с информацией, управление ею и всесторонней оценке, формируется собственная точка зрения и ответственность за нее.

Но необходимо помнить, чтобы авторские методы обучения работали на практике со знаком плюс, необходимо, чтобы сам педагог умел мыслить критически, творчески подходить к подготовке к дистанционным занятиям и соответственно был готов обучить этому процессу студентов.

В завершение любого занятия будь то лекция, практика (семинар) перед преподавателем встаёт вопрос, как оценивать работу студентов. Оценивание результатов по итогам занятий один из ключевых аспектов в образовании.

Здесь и далее преподавателю в помощь авторская методика при оценивании знаний студентов «Лимит», которую можно разместить на любом из порталов, которые использует преподаватель на своих дистанционных занятиях, к примеру, гугл классрум, или эдмодо:

Любознательность
Инициативность
Мышление
Избирательность
Творчество.

За каждые проявленные шесть ключевых умений в учебном процессе студенту начисляется дополнительный балл.

В условиях вынужденного карантина, пандемии, роль преподавателя сместилась, если ранее преподаватель, лектор был единственным источником информации и знания, то в настоящем лектор выполняет функцию наставника, указывающего, как и где можно получить и применить знания, самостоятельно добытые путем критического, творческого, понятийного мышления.

Таким образом, примененные авторские методы обучения на дистанционных занятиях соответствуют целям обозначенного педагогического поиска.

Подготовка и проведение занятий с внедрением в дистанционный учебный процесс авторских методов обучения, подвело к определённым заключениям:

- в высшем учебном заведении необходимо и нужно применять авторские, нетрадиционные, интерактивные, методы обучения;
- классические методики преподавания должны быть пересмотрены, обновлены и разработаны преподавателями высшей школы новые, новаторские, авторские методики, педагогические технологии с учетом цифровизации, быстро трансформирующихся условий получения знаний, умений и навыков;
- преподавателям необходимо выработать новые индикаторы в образовательном учебном процессе для достижения максимальных результатов при внедрении новых нетрадиционных методов обучения в высшей школе;
- учитывать потребности и растущую цифровую эрудированность студентов при подготовке к занятиям, полностью осознавая, что преподаватель не является единственным источником знания – повышенные требования к самому себе;
- активно внедрять на учебных занятиях и на дистанционных занятиях в университете нетрадиционные, инновационные, авторские методы обучения, творчески подходить к выбору новых технологий педагогического процесса;
- ориентировать студентов на сотрудничество между собой на занятиях, где применяются авторские или нетрадиционные методы обучения;

Кроме этого, лапидарно, пересмотрены все прежние кейсы и переделаны не затрагивая тему занятия, но частично изменив сам кейс с учётом новых пандемических условий.

Добавлены в кейсы больше поискового инструмента чтобы студент добывал сам, искал, находил. К примеру, в одном из кейсов предложено магистрантам подключиться к онлайн ресурсу (электронный ресурс его название и ссылку прикрепила в кейсе) где собраны лучшие научные статьи и работы и через этот ресурс найти материалы по теме своего исследования. Преподавателю будет ещё сложнее оставаться в роли наставника и ориентира для тех кому он несёт знания, но не все так печально, читайте далее

Преподаватель должен обучать новым навыкам, дать такие инструменты, студентам, которые они должны будут применить, находясь на дистанционном обучении. Навыки, которые помогут студентам ориентироваться в постоянно меняющемся мире, уметь чувствовать новую волну перемен, адекватно реагировать на стрессы, быть гибким, и все время учиться новому не просто профессиям, а новым навыкам, которые пригодятся в жизни.

Преподаватель должен взять себе в союзники творчество, креативность и несомненно учить студентов продолжать сохранять в себе человеческие качества, когда информация технологически передаётся.

Дистанционное обучение — это время пересмотра того каким ты был преподавателем, время понять, что, меняя себя мы можем изменить жизнь к лучшему, гелертерство не пройдёт, это большая ответственность что ты как педагог выкладываешь в сеть, это и вопрос плагиата, авторских прав, фильтрация качественного контента.

И ещё, это время принять новые правила игры и понять, что будущее нашего молодого поколения зависит от того какие технологии, будут применены сея разумное, доброе, вечное.

Подводя итоги, вышесказанному, утверждаем, что, главной отличительной чертой авторских методов в обучении является то, что обучающиеся проявляют инициативу в учебном процессе, которую стимулирует педагог с позиции партнера-помощника. Процесс и результат получения знаний приобретает личную значимость для каждого студента, что позволяет развить способности самостоятельного решения проблемы. Не время печалиться, время иметь доброе сердце, гибкий ум и золотые руки. Или как говорили древние *Per aspera ad astra* - через тернии к звёздам!

Список литературы

1. Выготский Л.С. Психология искусства. М.: Педагогика, 1987.
2. Дадырова А.А. Методические рекомендации. Инновационные методики преподавания для художественных специальностей в контексте гуманистической парадигмы в условиях цифровизации образования. Нур-Султан: КазНУИ, 2019.
3. Слостёнин, В.А. Педагогика. М.: Издательский центр "Академия", 2002.

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ КЕЗІНДЕ “BETA SOCRATIVE” БАҒДАРЛАМАСЫН ҚОЛДАНУ ДЖИЛКИБАЕВА Рафия Бостановна, ЖОРГАБАЕВ Габит Ергалиевич

Химия-биология бағытындағы Назарбаев Зияткерлік мектебі

Шымкент, Қазақстан

Dzhilkibaeva_R@hbsh.nis.edu.kz, Zhorgabayev_G@hbsh.nis.edu.kz

Еліміздегі COVID-19 індетінің таралуына байланысты барлық ұстаздар білімді қашықтықтан өткізуге тура келді. Әрине, ҚО кезінде мұғалімдерге де оңай болған жоқ. Қандай бағдарламаларды қолдансақ болады, оқушылардың білім дағдысын қалай қалыптастырамыз, олардың білім деңгейін қалай бағалаймыз деген сауалдар өте көп болды. Соның бірі бөлім бойынша жиынтық бағалау (ББЖ) және тоқсандық жиынтық бағалаулар (ТЖБ). Қашықтықтан оқыту кезеңіндегі сәтті шыққан тәжірибемізбен бөліскенді жөн көрдік. “BETA SOCRATIVE” бағдарламасымен қалай жұмыс істеуге және де ата-анаға кері байланыс беруге болатын тұстарын атап өтеміз.

Мақсаты:

Сабақта “Beta socratic” бағдарламасын пайдалану арқылы оқушылардың ақпараттық құзіреттілігін қалыптастыру, білім беру үрдісінде шығармашылық қабілетін дамыту және де білімдерін тексеру (тапсырманың орындалу пайызы, баллы қателермен жұмыс жасау).

Күтілетін нәтиже:

- ✓ Оқушы өз бетінше немесе өзге оқушылармен топтасып бірге жұмыс істеуге мүмкіндік алады;
- ✓ Оқушының ой-өрісін дүниетанымын кеңейтеді;
- ✓ Шығармашылық есептер шығара алады;
- ✓ Аз уақытта білімін тексеріп, уақытты үнемдей алады;
- ✓ Білім-білік дағдыларын КТБ - көп таңдауы бар жауапты, ҚЖ – қысқа жауапты және ТЖ – толық жауапты қажет ететін тапсырмалар арқылы тексеруге болады;
- ✓ ББЖ мен ТЖБ тапсырмаларын орындай алады.

Ғұлама Баласағұн «**Қанша білсең, ізден тағы, тағы да, білікті адам жетер тілек, бағына**» деген сөзі жақсы айтылған. Әр бір мұғалім COVID-19 індетінің таралуына байланысты, ақпараттық – коммуникациялық технологияларды күнделікті сабағына дайындалып кеңінен пайдалануы тиіс. Білім берудің әр түрлі нұсқадағы тәжірибеге негізделген жаңа технологиялар бар. АКТ оқыту технологияларын оқу мазмұны мен оқушылардың жас ерекшеліктеріне орай таңдап, сабақ тәжірибесінде жүйелі тиімді қолданудың маңызы өте жақсы.

ҚО сабақтарында “Beta socrative” бағдарламасын пайдалану арқылы оқушылардың ақпараттық құзіреттілігін қалыптастыру және қызығушылығын арттыру. Бұл бағдарлама арқылы білім беру үрдісінде оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыта отырып, ББЖ, ТЖБ білімдерін де тексеруге болады (тапсырманың орындалу пайызы, баллы қателермен жұмыс жасау, ата-анаға есеп беру).

«Beta socrative» бағдарламасын қолдану үшін: <https://b.socrative.com/login/teacher/> тіркеліңіз.

○ Оқушылар <https://b.socrative.com/login/student> сайтқа кіріп, сіздің аты-жөніңізбен кіріп, өзінің аты- жөнін жазып, тапсырмаларды орындайды.

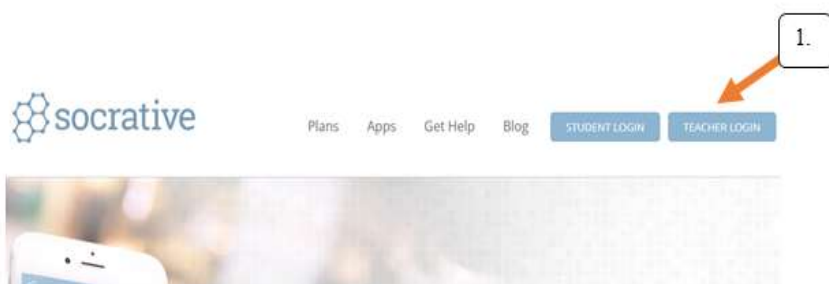
○ Сіздің компьютеріңізде оқушылардың аты жөні жазылып, тапсырманы дұрыс несесе бұрыс орындалғаны туралы жазылып отырады.

○ Жазбаны жүктеп ата-аналарға есеп беруге болады.

○ PS: Тапсырмаларды жүктеп алып, қағазға басып беруге болады.

Қолданушының тіркелуі:

1. Сайтқа кіреміз <https://socrative.com/>

2. Тіркелу үшін екі жағдай қарастырылған

Бірінші жағдайдағы тіркелу төменде көрсетілген.

Екінші жағдайда тіркелу егерде сізде google электронды почтаңыз болса лезде тіркеліп кіреді.

3. Тіркелуге арналған форманы толтырамыз:

4. Келесі бөлім

NEW TEACHER ACCOUNT

1 2 3

1. Мемлекет

2. Мекеме

3. Мектеп

3. а) Егер мектебіңіз табылмаса

3. б) Мектептің аты

4. Рөлі

5. Келісемін

6. Келесі

Demographics

Country: Kazakhstan

Organization Type: Primary/Secondary School

School: SCHOOL NOT LISTED

School Name:

Role: Teacher

I agree to the terms and privacy policy

PREVIOUS NEXT

5. Келесі бөлім

NEW TEACHER ACCOUNT

1 2 3

Account Type

Please select an account type

1.

Socrative FREE
All the standard awesome features.

Socrative PRO
Multiple rooms, rosters, and much more!

2. Соңы

FINISH

6. Сіздің жеке кабинетіңіз

1. Викториналар

ABCDEF12345

LAUNCH

Quiz

Space Race

Exit Ticket

QUICK QUESTION

MC Multiple Choice

TF True / False

SA Short Answer

7. Викториналар бөлімінде

LAUNCH QUIZZES ROOMS REPORTS RESULTS

1. Сұрақтар қосу

2. Жаңа сұрақ

3. Импорт

Quizzes

Search Quizzes

+ ADD QUIZ

Create New

Import

FOLDERS

Quizzes

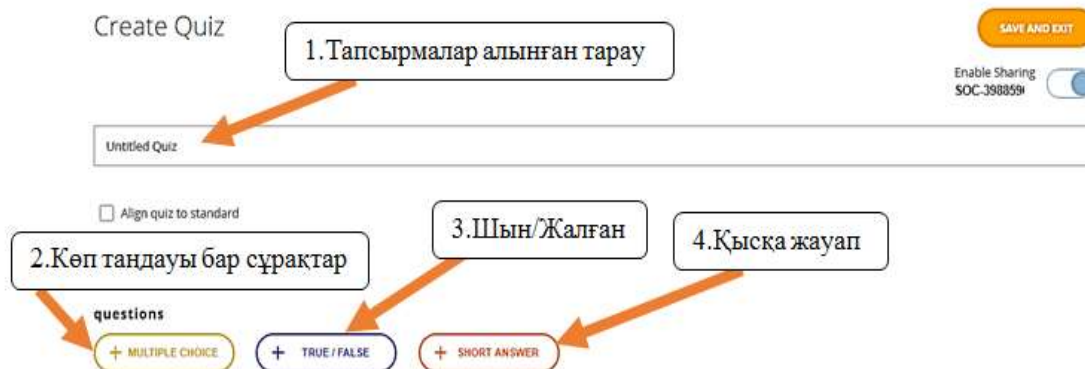
Trash

DELETE MERGE MOVE

CREATE FOLDER

ALL	NAME ↑	DATE ↓	COPY	DOWNLOAD	SHARE
☐	World Facts Quiz	4/9/19			

8. Жаңа сұрақ

Қорыта айтсақ, қашықтықтан оқу үдерісіндегі оқушылардың ойлау қабілетін дамыту үшін жоғарыда ұсынылған тапсырмаларды ұйымдастыру қажет деп санаймыз. Бұл бағдарлама арқылы білім беру үрдісінде оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыта отырып, ББЖ, ТЖБ білімдерін де тез арада тексере аласыздар. «Beta socrative» бағдарламасы мұғалім мен оқушылардың шығармашылық ізденісіне мол мүмкіндік ашады деген сенімдеміз.

ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ТРУД КАК СПОСОБ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ

ЕСБУСИНОВА Римма Еркиновна, ЖУМАБАЕВА Гульнара Кабидуллиновна

КГУ «№ 13 средняя школа», КГУ «Средняя школа-гимназия №9»

Актобе, Казахстан

В современном мире стремительного развития техники и информационных технологий самой актуальной и ответственной функцией общества остается воспитание здорового, всесторонне развитого, высоконравственного человека. Социально-экономические преобразования диктуют необходимость формирования творчески активной личности, обладающей способностью эффективно и нестандартно решать новые жизненные проблемы.

Сегодня проблема творческого развития приобрела особую актуальность. Это вызвано характерным для современного периода противоречием между потребностью общества в человеке образованном, культурном, творчески мыслящем – с одной стороны, и снижением общего уровня культуры и образованности общества в целом – с другой стороны.

Несмотря на то, как отмечают учителя технологии, что в последние годы наблюдается тенденция на сокращение часов на трудовое обучение и воспитание школьников, художественное образование детей, тем не менее, требования к компонентам урока достаточно высоки. Формирование личности ребёнка невозможно без трудового воспитания. Творческое начало в человеке — это всегда стремление вперед, к лучшему, к прогрессу, к совершенству и, конечно, к прекрасному в самом высоком и широком смысле этого понятия.

Художественный труд является одним из средств формирования знаний о взаимосвязи человека с окружающим его миром, эстетического восприятия действительности и воспитания трудолюбия.

Стремительность научно-технического прогресса, ускорение темпа жизни, мощный информационный поток и т.д. ведут к психологическим, физическим перегрузкам и стрессам. Человек не справляется с решением современных задач. Поэтому необходимо с детства готовить ребенка к принятию самостоятельных, творческих решений, умению ориентироваться в современном мире. Для того, чтобы он творчески развивался сам, взрослым необходимо создать такие условия его жизнедеятельности, которые вызвали бы у детей потребность к творчеству, преобразованию себя и окружающей среды.

Одной из важных проблем образования является результат созидательной деятельности. Важно, что и как они создают. Именно на творческих занятиях закладываются и практически закрепляются азы общей культуры и эстетический вкус. Художественный труд предполагает процесс создания, соизмеримый с культурными требованиями и традициями.

Развитие у детей творческих способностей к творческому поиску и преобразованию действительности помогают занятия художественным трудом, которые воспринимаются детьми с удовольствием как увлекательная игра, а не учеба.

Художественный труд позволяет развивать активность ученика в познавательном и социальном плане путем организации учебной проектной деятельности, ориентированной на использование материалов регионального характера (объекты, предприятия, источники информации).

В учебных программах по предмету «Художественный труд» сформулированы ожидаемые результаты, представленные в виде системы целей обучения, которая служит основой для определения содержания учебного предмета. Он интегрирует трудовое обучение и изобразительное искусство. В содержательном аспекте учебные программы раскрывают вклад конкретного учебного предмета в воспитание учащегося как субъекта своего учения и субъекта межличностного общения. Учебные программы обеспечивают реализацию принципа единства воспитания и обучения, основанного на взаимосвязанности и взаимообусловленности ценностей образования и результатов на «выходе» из школы с системой целей обучения конкретного предмета.

Приоритетной целью художественного образования является духовно-нравственное развитие ребенка, формирование у него качеств, отвечающих представлениям об истинной человечности, о доброте и культурной полноценности в восприятии мира. Связь искусства с жизнью человека, роль искусства в повседневном его бытии, в жизни общества и в развитии каждого ребенка. Развитие у ребенка интереса к внутреннему миру человека, способности углубления в себя, осознания своих внутренних переживаний. Проектная деятельность воспитательного характера, осуществляемая в рамках достижения целей обучения данного предмета, может быть организована в партнерстве с родителями, представителями местного сообщества.

Предмет направлен на формирование художественно-технологических знаний, умений и навыков в различных видах творческой деятельности, обеспечивающие пространственные и зрительные представления, воображения и наблюдательности. Работа с различными материалами способствует формированию технологического мышления, развитию художественно-эстетического вкуса, творческих способностей, памяти, пространственного воображения, фантазии, моторики рук, совершенствованию глазомера учащихся.

Занятия искусством, моделированием, макетированием являются важной областью развития творческих способностей детей, дают свободу творческому самовыражению, хорошо, когда элементы творчества присутствуют во всех видах деятельности детей: на занятиях, в игре, в общении, это активизирует творческие способности. Если результаты художественного труда детей бережно хранятся и наполняют, формируют эстетическую среду жизнедеятельности, то происходит создание условий, располагающих детей к творчеству.

В процессе обучения учащиеся изучают и анализируют произведения национальной и мировой культуры, передаваемые в них идеи и ценности, самостоятельно и уверенно применять различные материалы и инструменты для выполнения творческих работ.

Дети учатся организовывать свою деятельность, определять и находить необходимые инструменты и материалы, сравнивать и оценивать результаты своей работы и работы других, осознавать и понимать важность соблюдения правил техники безопасности при использовании различных материалов и инструментов.

В процессе творческой деятельности у детей появляется согласованность в работе глаз и рук, совершенствовалась координация движений, гибкость.

Деятельностный подход заключается в том, что учащийся получает знания не в готовом виде, а добывает их сам, в процессе активной познавательной деятельности. Это предполагает самостоятельный поиск, интерпретацию, анализ, обобщение и оценку различных источников информации, графических данных и других обучающих ресурсов.

Взаимосвязь различных художественных представлений учащихся о современных материалах, техниках и технологиях, и взаимодействие творческой работы обеспечит интеграцию обучения с постижением окружающего мира, с учетом национальных традиций, истории и природы родного края.

Точность в выполнении действий. Наблюдается стремление доводить начатое дело до конца, желание оказывать друг другу помощь. Проявляется заинтересованность результатом общего дела. Всё это очень важно для успешного обучения в школе.

Воспитание творческого отношения к делу (умение видеть красоту в обыденных вещах, испытывать чувство радости от процесса труда, способность находить выход из сложных жизненных ситуаций) – одна из наиболее сложных и интересных задач современной педагогики.

Раскрытие личности ребёнка, его индивидуальности, развитие его творческого потенциала, свободного без нажима со стороны взрослого, основанного на самовыражении ребёнка, его саморазвитии, на сотрудничестве и сотворчестве, с использованием только гуманных методов и приёмов, на этих принципах мы строим свою работу с детьми. В целом, новый формат обновленного

содержания и его методика обучения позволяют учащимся самораскрыться, самовыражаться, саморазвиваться и самореализоваться.

Мы уверены, что, если каждый учитель будет осознавать необходимость преобразований, будет применять и использовать новые подходы в образовании, слышать «голос ученика», то есть, каждый будет вкладывать свой посильный труд в своей школе, то результатом этой работы станет человеческий капитал нашей страны, который позволит нашему Казахстану стать одной из лидирующих стран мира.

Использованная литература:

1. Изобразительное искусство. Учебная программа для начальной школы в рамках обновленного содержания среднего образования(проект). –Астана, 2015, - 32 с.
2. Программа повышения квалификации учителей. – Астана, Центр педагогического мастерства АОО «Назарбаев интеллектуальные школы», 2015, - 24 с.
3. Руководство для учителя. – Астана, Центр педагогического мастерства АОО «Назарбаев интеллектуальные школы», 2015, - 32 с.
4. Раздаточный материал для учителя. . – Астана, Центр педагогического мастерства АОО «Назарбаев интеллектуальные школы», 2015, - 52 с.
5. Художественный труд. Учебная программа для начальной школы в рамках обновления содержания среднего образования. –Астана, 2016, 58 с.
6. Чернилевская, О.Н. Теоретические предпосылки творческого развития подростков. О.Н. Чернилевская // Образование. Наука. Научные кадры №3/11 - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2011. - С. 181-184.

МҮМКІНДІГІ ШЕКТЕУЛІ БАЛАЛАР МЕН АТА-АНАЛАР АРАСЫНДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК-ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ МӘНІ

ЕСЕНОВА Ләззат Маратқызы

Жетекшісі аға оқытушы Н.М. Акжигитова

Ш. Есенов атындағы Каспий мемлекеттік технологиялар және инжиниринг университеті

Ақтау, Қазақстан

171.pmno@inbox.ru

Психологиялық кеңес алуды керек ететін көптеген топтардың ішіндегі ең аты- шектеулі мүмкіншіліктері бар балалардың ата-аналары. Балалардың тыңдамаушылығы және қырсықтағы туралы шағым (әсіресе дағдарыс кезінде) мыналар: есте сақтамаушылық, ұқыпсыздық, тәртіпсіздік, асықпаушылық, әлжуаздық, шыдамсыздық, еріншектік, «ұялмаушылық» өтірік айту (көбінесе оны балалық қиял деп ұғынады), тәртібінің тұрақсыздығы болып табылады. Ата-аналар мәселелерге ғана емес, айналадағы адамдарға да байланысты бұл шағымдарды келесі топтарға біріктіруге болады:

1. Дамудың өсу қарқынын білмеу, тәрбиелік нұсқаманың және ұсыныстың қателігі, әрдайым тіл алатын баланың нұсқамасы кең тарап, оның басқалардан кереметтілігін көрсетіп тұратын баланың қоятын талаптарын көтермелеу кең өріс алған. Осы орайда, баланың өсіп жетілуіне қажет жеке қабілеттері мен ойнау әрекеттері бағаланбаған;

2. Ата-аналардың психологиялық мәселелері. Мысалы, әйелдің күйеуімен ажырасуы көбінесе ұлына кері әсерін тигізетін терең келеңсіз жағдайларға соқтырады. Бұл асыра сілтеген немесе тіпті ойдан шығарған жағдайларды әйел оны әкесінен ауысқан тұқымқуалаушылық қасиет деп санайды;

3. Ата-аналардың жеке сипаттамалары: авторитарлық, өзімшілдік, толық жетілмегендік алаңдаушылық және т.б. – балалар мәселелеріне әкеліп соқтырады. Бұл жағдайда, бала тәртібіне күдікпен қарау, жобалау механизммен түсіндіріледі;

4. Ата-аналардың ұтымды үлес, күн тәртібі, бала тәртібіне шағым түсірмейтін асыранды балаларды тәрбиелеу туралы ұсыныстарды қажет етуі. Көптеген отбасылар мамандардан (психологтар, дефектологтар және т.б.) көмек сұрағанда, дәрігердің ұсыныстарына ұқсас нақты жұмыс бағдарламасын алғылары келеді. Олар әр ата-ананың өз «кінәлары» туралы бір мағыналы жауап күтеді (немесе баланың тууы, өсуі немесе тәрбиеленуі жөнінде білетін мамандардың, мекемелердің кінәсін тапқысы келеді.), ал ең жақсысы балалары бірден «айығатын рецепт» іздейді. [1]

Ата-аналардың ойынша, олардан өз балаларының өсуіне қатысты еш нәрсе сұралынбайды. Бірақ олар көптеген мәселелерді өзара шешетін болғандықтан қиналып қалады.

Көп жағдайларда отбасының *әлеуметтік-мәдени ерекшеліктері* мен олардың *білімділік* деңгейі әсер етеді. Қоғамның әртүрлі өкілдерінің кеңес алу қиындықтары әрқалай екені белгілі: білім деңгейі төмен адамдар маманданған кеңесшілерге аса құрметпен қарайды да, ал өздеріне келгенде, сыпайы емес бассыздық қарым-қатынасты қабылдай береді. Бірақ, қандай жағдай болмасын ата-аналар мен кеңесшілердің қарым-қатынасынан кейін отбасы маманның айтуы бойынша дұрыс шешім қабылдайтындай етіп ұйымдастыру керек. Кеңесшінің көзқарасы, оның кеңес беру мәдениеті, ата-ананың баласының болашағын, ал оны соңғы есепте-өз отбасының тағдырын шешудегі құқығын бұзбауы тиіс. [1]

Жетілмей қалған баланың ата-анасымен жұмыс жүргізу. Мұндай баланың тәртібі қисынға келмейтін болғандықтан, бұл жұмыс өте өзгеше болып табылады. Оның жасаған іс-қимылдары үлкен адамның көзқарасымен алғанда да тіпті, бөтен адам тұрмақ өз жақындарына да түсініксіз болуы мүмкін.

Жетілмей қалған баланы түзету жұмысы, шын мәнінде, үлкен жігерлікті және көп уақытта қажет етеді. Сол себептен, бірден нәтижеге жетпегендіктен, ата-аналардың «қолдары қағылып және беттері қайтып қалады. Сондықтан да оларға баламен жұмыс істейтін, оның мінез-құлқын жақсы білетін және де істеген қате әрекеттерінің себебін шешесіне, не әкесіне түсіндіре алатын үнемі көмек беретін психолог немесе оқытушы қажет. [2]

Көбінесе, жетілмеген бала маңайындағы басқа балаларды да, үлкендерді де есепке алмай, жалғыз өзін ғана бар деп ұғынады. Тәрбиелеу мен оқытуға көп күшін салушы ата-аналарға кері байланыс жасау үшін, баланың көңілі тоқ па, жақындары тарапынан қосымша көмек керек пе және т.с.с біліп тұрулары керек. Бұл жағдайда, балаға ерекше көңілмен қарап, оның ішкі жан дүниесін, іс-қимылдарын бақылап тұруды айтқан жөн. Кейде баланың айтқан бір сөзінен, тіпті, бір дыбысынан, қозғалысынан оның ішкі уайымын, қажеттілігін, қорқынышын білуге болады емес пе.

Балалар ұжымында бала өзін сенімді сезінуі үшін, балабақшаға немесе сыныпқа ата-аналары немесе басқа туысқандары (әжесі, атасы) жиі-жиі қатысып тұрғандары дұрыс. Мектептегі үзіліс кезінде олар баламен бірге болып, сыныптастарымен байланысын реттеуге көмектесіп немесе сабаққа олармен бірге қатысуына да болады. Осындай жұмыс түрі ата-ана мен оқытушының байланысын бекітіп, ой-өрісі дамып жетілмеген баламен қарым-қатынасын күшейтеді.

Жетілмеген баланың ата-анасы оның керітартпа екенін күн тәртібіндегі, айналадағы, киіміндегі азғантай өзгерістер оны өзінен шығарып жіберетінін әрдайым есте сақтаулары тиіс. Осы сияқты ұшығулардан алшақ болу үшін, балаға үйреншікті тәртіпті ұсынған жөн.

Дамудан кеш қалған бала үшін оның жанын тыныштандыратын және өзін сенімді жасайтын отбасылық іс-шаралар өте тиімді. Мысалы, кезекпен келетін келесі кешкі іс-қимылдар: кешкі серуен, шай ішу, бірлесіп кітап оқу, массаж-қиын баланы төсек орнына жатқызып, тыныш ұйықтауын қамтамасыз етеді.

Жетілмеген баланы тәрбиелеудегі негізгі ережелер.

1. Баланың күн тәртібін сақтаңыз:

-балаға арналған күн тәртібін құрастырып жазып, оны көрнекті жерге іліп қойыңыз.

2. Әр жағдайдағы баланың тәртіп таптауларын қарастырыңыз.

-күнделікті іс-қимылдарды нақты, бір уақытта және әрқашан орындау киіну.

Тамақтану, ұйқыға дайындалу және т.б. киімге арнайы бір орынды белгілеңіз, және де оларды ылғи да бір жолмен жинаңыз.

-вананада айнаның алдына шомылуға керекті жабдықтар қойып қоюға болады.

-дайындала немесе ойнау бұрышында ойыншықтар мен заттардың қалай орналасуы кееректігін сызып, іліп қоюға болады.

3. Балаға картамен, сызбамен және т.б. пайдалануды үйретіңіз (жұмыс картасы-іс-қимылдардың кезегін салу, алгоритм, мысалы: «Серуенге қалай жиналу»);

4. Балаңыз өнер туындыларынан (музыкадан, театр және тағы басқаларынан) әдемі әсер алуына тырысыңыз.

- бірлесіп музыка тыңдауды, теледидар көруді, циркке, музейге және т.б. жерлерге баруды ұйымдастырыңыз. [3]

Өзін ұстай алмайтын баланың ата-анасымен жұмыс. Бұл балалардың ата-аналарымен жұмысты екі бағытта жүргізу орынды:

1. Шабуыл жасаудың шығу себептерін, оның өзіне және айналасындағыларға қауіптілігін түсіндіру.

2. Баланы нәтижелі тәсілдерге үйрету.

Егер баланың шешесі немесе әкесі балаға түзету жұмыстарын жүргізу керек деп білсе, ата-аналар дәрісті тыңдап қана қоймай, балалар мен ата-аналардың қарым-қатынасы жөніндегі

тренингтерге, семинарларға, маңызды айтыстарға, қызықты ұйымдарға қатыса алады. Баланың өзін жақсы ұстауына, тәртібін қадағалауына ата-ананың жігерлігі үлкен кепілдік береді. Өкінішке орай, көптеген ата-аналар өзінің ашу-ызасы балаларына кері әсерін тигізбеу үшін пайдаланатын жалпы рецепттері көрсетілге.

1. Балаңыз өзін сізбен тыныш және сенімді ұстау үшін, онымен өзара қарым-қатынасыңызды реттеңіз:

-өз балаңызды тыңдаңыз.

-онымен көп уақытты бірге өткізуге тырысыңыз.

-өз тәжірибеңізбен бөлісіңіз;

-егер жанұяда бірнеше бала болса да, олардың бәріне жалпы ғана емес, әрқайсысына «бөлінбес» жеке көңіл бөліңіз.

2. Тепе-теңдікті ұстай алмайтын күйіну кезіндегі минуттарда өзіңізге сақ болғаныңыз жөн:

- өзіңіз бір қалыпқа түспегенше, баламен қатысты жұмыстарды қоя тұрыңыз;

- егер де бір жағдайға сіздің кірісуіңіз керек болса, теріс қылықтарыңызды көрсетпей, балаға жайлап қараңыз;

- тітіркендіргіш кезінде балаға жақындамаңыз.

3. Егер көңіл-күйіңіз болмай тұрса, балалар бұл жағдайды білу қажет:

- балаларға өз сенімдеріңіз бен сұраныстарыңыз туралы тура айтыңыз: «Менің көңіл-күйім жоқ, қазір жалғыз болғым келеді. Басқа бөлмеге барып ойнай қойшы» немесе жұмыстан қатты шаршап келдім. Біраз минуттан кейін тынығып қаламын, ал қазір маған тиіспеші.»

4. Егер де көңіл-күйіңіз болмай, не болмаса ашуланып тұрсаңыз, өзіңіздің тыныштандыратын жағымды нәрсе жасаңыз: жылы ваннаға, душқа түсу; шай ішу; достарға телефон соғу; бетке арналған «тыныштандырғыш» маска жасау; диванда жатып жай ғана демалу немесе сүйікті музыканы тыңдау т.б.

5. Сіздің ашуыңызды шақыратын келеңсіз жағдайларды алдын-ала болжауға және оны болдырмауға тырысыңыз:

-өзіңізге қымбат нәрселерді балаға ойнауға бермеңіз;

-өзіңізді тепе-теңдіктен шығаруға жол бермеңіз.

Жаман әсер боларын сезіп, өзіңізді сол жағдайдан ұстап қалыңыз (жағымды нәрселерді ойлаған дұрыс).

6. Кейбір маңызды оқиғаларға алдын-ала дайындалған жөн. Мүмкін деген жағдайларды қадағалап, баланы да дайындау керек:

-өз балаңыздың күші мен қабілеттерін байқаңыз;

-егер де бір жерге алғашқы сапармен бармақ болсаңыз (дәрігерге, балабақшаға және т.б.) алдын-ала репетиция жасап алыңыз;

-егер бала қарны ашқан кезде мазасызданатын болса, ұзақ жолда қалай тамақтандыратыныңызды ойластырып алыңыз.

Алаңдағыш баланың ата-анасымен жұмыс. Осындай балалардың ата-аналары, көбінесе олардан қолдарынан келмейтін нәрселерді талап етеді. Кейде әке-шешелері жағдайларына қанағаттанбай, жетпеген армандарына балаларын апарғылары келеді. Көтеріңкі талап қою басқа да себептерге байланысты болуы мүмкін. Қоғамдағы жоғары игілікке қол жеткізген ата-аналар, өз баласының «жолы болмағыштығын» көргілері келмей, оны шамадан жоғары жұмыс істеуге итермелейді. [2]

Кейбір ата-аналар, өз баласын кез-келген нақты және әліс қауіп-қатерден қорғауға тырысып, оны өмір қиыншылықтарына төзімсіз етіп қалыптастырады. Осының бәрі баланың дұрыс өркендеуіне, шығармашылық қабілеттерінің жүзеге асырылуына, үлкендермен және өз қатарларымен араласуына кедергі жасайды.

Ата-аналардың көбісі, іс-әрекеттерінің баланың мінез-құлқына әсер ететінін біле бермейді. Бұл ата-аналармен түсіндіру шараларын жүргізіп, оларға оқуға арнайы кітаптар ұсынып және оқытушылар мен психологтарға жүгінуін талап ету керек.

Алаңдауға бейім балалар көбінесе біреуді жақсы көріп, аймалауды қажет ететін болғандықтан, үй жануарларын, мысықты, итті, ұядағы тышқанды немесе тоты құсты ұстаған жөн. Сүйікті жануарларға бірлесіп қарау кезінде, ата-анасы мен баланың арасында әріптестік қарым-қатынастар туындайды. [1]

Аса белсенді баланың ата-анасымен жұмыс жасау кезінде, ата-аналар, шын мәнінде көптеген қиындықтар көреді. Біреулері олардың «тындамаушылығымен» күресу үшін, тәртіптік жаза қолдану тәсілдерін күшейту, жұмысқа жүктеу, азғантай әрекеттер үшін де жазалау тиым салу жүйесін енгізу сияқты қатты шараларды қолданады. Басқалары болса, толық бостандық беріп қояды. Ал үшіншілері, балабақшадан да, мектептен де, басқа да қоғамдық жерлерден баласына деген бітпейтін сөгістер мен

ескертулерді естіп, соған өзін кінәлайды да, жабығыңқы көңіл-күйде жүреді «бұл сезімтал балаға кері әсерін тигізеді».

Балаға қауіпті жағдайлардан құтылу үшін қалай көмектесуге болатынын айту қажет. Оны ек тәсілмен орындауға болады. Біріншіден, жасөспірімді қызықтыратын нәрселерді болжап және соған қарай ынталандыру «спорттық топтарға қатысу, туризм, балық аулау, аңшылық және т.б.!, және де оларды жүзеге асыру жолдарын қамтамасыз ету керек. Екіншіден, үлкендерге жасөспірімнің жағымсыз уайымдарын өзіне қабылдауды үйретіп және оларды ата-анасымен уайымдарын үлкен адам қабылдай алса, ол да оны қабылдайды. Бұл оны кінәлі болудан арылтады.

Әдебиеттер тізімі:

- 1) Айтбаева А. Әлеуметтік педагогика негіздері. Оқу құрал. – А., 2011.
- 2) Бабушкин Л.В. Как подростку защитить свои права?-М., 1999
- 3) Кабышев О.А. права родителей и детей. – М., 1998

СМЕШАННОЕ ОБУЧЕНИЕ

ЕСКЕНДИРОВА Елена Викторовна

Назарбаев Интеллектуальная школа физико-математического направления

Талдықорган, Казахстан

helen_nesina@mail.ru

Аннотация

Мақаланың жазылуы онлайн режимінен аралас оқытуға көшудің өзектілігіне байланысты.

Аннотация

Написание статьи вызвано актуальностью перехода от онлайн обучения к смешанному.

Гипотеза: обучение в системе смешанного обучения позволяет достигать более высоких образовательных результатов, чем при применении традиционных образовательных методик, а также позитивно влиять на развитие метапредметных компетенций (познавательных).

Целью исследования было сравнение смешанного и традиционного обучения, а именно изменение уровня образовательных результатов старшеклассников 12 класса в сравнении с традиционным обучением при изучении математики.

Существуют несколько определений смешанного обучения. Вот два из них, которые подходят к сфере образования.

Смешанное обучение (blended learning) — обучение с использованием различных форматов, прежде всего - сочетание форматов очного обучения с различными форматами электронного обучения (асинхронного и/или синхронного).

Смешанное обучение - это образовательная технология, в которой учащиеся учатся, по крайней мере частично, через онлайн-обучение, с возможностью личного контроля времени, места, пути и темпа.

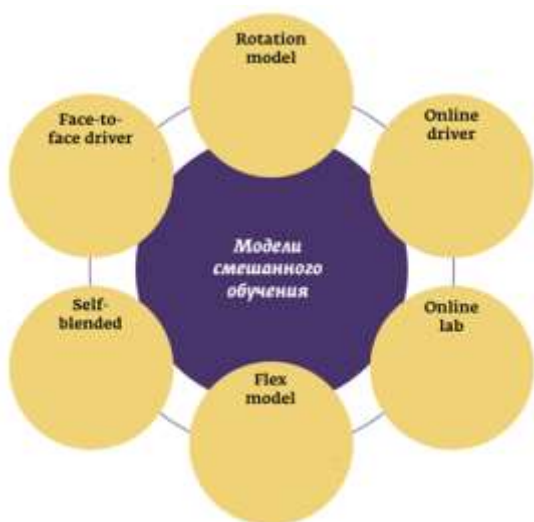
Смешанное обучение появилось еще в 1960 г. в США и в 1989 г. была разработана первая платформа для электронного обучения LMS.

Обзор литературы показал существования как минимум 6 моделей смешанного обучения. Вот некоторые из них.

1) Rotation model Самостоятельное обучение дистанционно, потом закрепление вместе с преподавателем очно или наоборот.

2) Online driver Обучение онлайн через платформу. При необходимости слушатель может встретиться с преподавателем.

3) Online lab Обучение на специальных сайтах и программах под присмотром преподавателя.

4) Flex model Основной материал преподается онлайн. Преподаватель выделяет темы для очного обсуждения.

5) Self blended Традиционное обучение. При необходимости изучить дополнительный материал слушатель берет онлайн-курсы.

6) Face to Face driver Преподаватель лично дает основной объем образовательного плана.

Использует онлайн обучение как вспомогательное.[4]

В этой статье я рассмотрю модель Rotation model (Смена рабочих зон) и ее применение в учебном процессе на примере урока математики по теме «Извлечение корня квадратного из комплексного числа».

Первое, что необходимо сделать заранее - это перестроить пространство класса - выделить и оформить

рабочие зоны.

Одна из зон - зона работы онлайн, заранее продумайте ресурсы для более способных учеников. Другие зоны - например, зона групповой работы, зона работы с учителем. Учащиеся делятся на три группы, например, по способам мышления и по кругу (или на усмотрение учителя) переходят из зоны в зону через определенные промежутки времени.

Для каждой группы составлены свои задания.

Станций может быть и две - станция работы с учителем и станция онлайн-работы. Возможен и вариант с четырьмя станциями - станция работы с учителем, станция онлайн-работы, станция работы над коллективным проектом, станция индивидуальной самостоятельной работы. Количество электронных устройств (компьютер/планшет/ноутбук) равно числу учеников, делённому на количество групп. Так, классу из 27 учащихся потребуется 9 компьютеров при организации работы на трёх станциях.

Делить на группы можно по разным принципам, например:

- готовность к уроку, что можно определить с помощью мини-опроса в начале урока или онлайн-опроса, выполненного дома;
- успешность выполнения домашнего задания или проверочной работы;
- наличие пробелов в усвоении предыдущих тем;
- наличие интереса к теме урока (требуется проведение опроса).

1 этап урока. Актуализация знаний стратегия False/True или тест с взаимопроверкой в парах; задания, содействующие пониманию новой теме. Разделение класса на группы, например, по способам мышления (А, В, С).

Схема перемещения групп при таком делении будет следующей.

Поток	Зона «онлайн»	Зона «работа в группе»	Зона «работа с учителем»
I	A	B	C
II	B	C	A
III	C	A	B

2 этап урока. I поток, когда задействовано три зоны можно организовать следующим образом.

В зону «онлайн» приходит сильная группа, рассаживается за компьютеры, учащимся предлагаются онлайн-ресурсы для изучения темы (Платформы и сервисы: goformative.com/uchi.ru/Google Classroom): изучают определение, разбирают пример-образец по предложенному видео, выполняют задание.

В зону «работа в группе» приходит средняя группа. Предлагается в парах изучить материал, разобрать пример, выполнить задание.

В зону «работа с учителем» приходит третья группа. Совместно с учителем разбирают определение, пример-образец и выполняют задание на бланке пошагово. Пока учащиеся выполняют

- 1 пространство – несколько зон
- Не более 4 зон
- В начальной школе – игровая зона

самостоятельное задание учитель проходит в зону групповой работы и консультирует учащихся, дает обратную связь по возникшим вопросам.

II поток Далее меняются рабочие зоны. Группа В садится в зону online. Группа С занимает зону «работа в группе», а группа А приходит к учителю.

Группа А извлекает корень квадратный из комплексного числа, представленного в нестандартном виде. Далее изучает теорему извлечения квадратного корня по приведенной формуле, учитель работает как консультант. После этого ученики разбирают пример-образец и выполняют задание, где нужно извлечь корень квадратный из комплексного числа с помощью формулы. Так как эта группа сильных учеников, что позволяет учителю подходить к группам С и В и оказывать поддержку.

Группа С в зоне «работа в группе» решает в парах нестандартное задание на извлечение корня квадратного из комплексного числа, используя алгоритм. Затем переходит к изучает теоремы извлечения квадратного корня по приведенной формуле. Далее ученики разбирают пример-образец и выполняют задание, где предложены подсказки.

Группа В Данная группа выполняет все тоже самое только за компьютером, разбирается в данной формуле по видео, разбирают пример-образец и выполняет одно задание.

III поток Цель следующей смены зон состоит в умении применить полученные знания на практике, а именно решать квадратные уравнения с комплексными коэффициентами.

Рефлексию провожу, например, по стратегии «Коннект-Экстенд-Челлендж» разноцветные листочки с ответами «Что я знал раньше», «Что я узнал» и «О чем мне нельзя забывать», или другой вариант «3-2-1»: назовите 3 самых важных/интересных момента, которые вы сегодня услышали; 2 элемента, которые вы планируете использовать в будущем в своих решениях; 1 комментарий или вопрос, возникший сегодня. Оценку самостоятельной или групповой работы провожу через матрицу-опрос, созданную в Google form.

Самым сложным в такой модели является отследить темп работы каждого ученика, необходимо обращать внимание ученика на недочеты и предлагать пройти повторно подобное задание. Поэтому возможно деление не на три станции, а на две. Появляется необходимость тщательней продумывать инструкции к заданиям для слабых учеников. Но при этом, нельзя забывать, что для развития способностей необходимо предлагать достаточно сложные задания на компьютере ученикам, нет смысла давать легкие задания. При этом необходимо давать качественную обратную связь. Интересно, что в исследованиях Й. Лоу, Ф. Абрами и С. Д'Аполлония выяснилось, что:

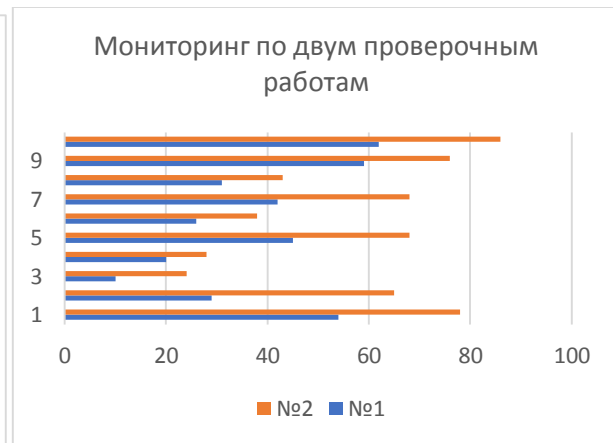
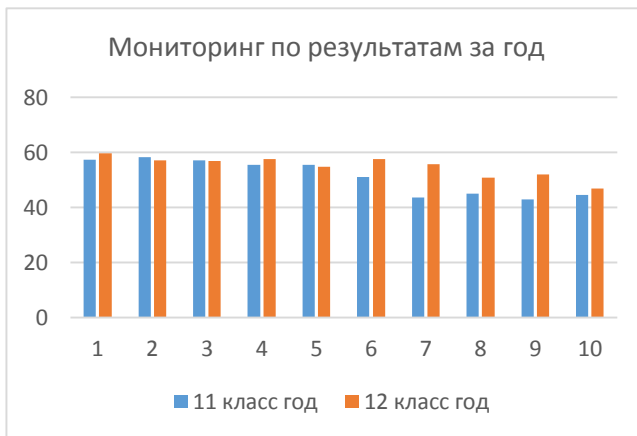
- у сложных заданий положительный эффект $d = 0,13$
- в отличии от заданий умеренной сложности $d = -0,34$ и легких заданий $d = -0,57$ [3]

ВЫВОД

Какие результаты дало применение в учебном процессе смешанного обучения?

Одним из главных результатов смешанного обучения явилась самостоятельность учащихся и способность брать на себя ответственность за результаты собственной деятельности. Учитывая разный уровень учащихся в классе, повысилось качество усвоения материала; усилился познавательный интерес к изучаемому материалу; развились коммуникативные навыки; а также понимание учащимися, чему им следует учиться и как.

На развитие познавательных компетенций могло оказать влияние как повышение качества обратной связи при работе с учителем в малых группах, так и обратная связь в онлайн-среде (goformative.com/Classstime). Вместе с тем выяснилось, что обратная связь более эффективна, когда она предоставляется при выполнении учеником более сложных заданий, чем легких. Это подтверждают и исследования Э. Тиммерман и К. Крюпке (2006), которые замерили величину эффекта. Оказалось, что объяснение $d = 0,66$ и исправление $d = 0,73$ гораздо более эффективны, чем предоставление ученику правильного ответа $d = -0,11$ [3].

Предполагаю, что рост предметных результатов - не следствие применения конкретной модели смешанного обучения как уникальной модели, а следствие применения ее как модели, объединяющей ряд факторов, влияющих на результат (Дж. Хэтти [1]). В первую очередь, скорее всего, речь идет о mastery based learning [2], когда учащиеся не переходят к изучению новой темы, пока не подтвердили знание предыдущей на хорошем уровне. Этот уровень «мастерства» достигается благодаря промежуточным тестированиям и работе учителя с детьми, у которых возникают непонимание или ошибки при работе с новым материалом, отработке изучаемого и пробелы в изученном ранее.

Также применение компьютерного обучения имеет одну очень существенную особенность - оно позволяет использовать разные методы преподавания отличные от традиционных. Является ли такой способ более эффективным? Да. Многие метаанализы показывают, что когда компьютерное обучение используется учителем в дополнение к традиционному, то размер эффекта равен 0,45. Средний размер эффекта (по Дж.Хэтти) равен **0,37** (стандартное отклонение — 0,02), а универсальный индикатор размера эффекта в среднем составляет 25 %, то есть в 25 случаях из 100 обучение учеников с применением компьютера имело положительный результат [5].

Используемая литература:

1. Хэтти Дж. А.С. Видимое обучение. Синтез результатов более 50 000 исследований с охватом более 80 миллионов школьников. М.: Национальное образование, 2017. 496 с
2. Bloom Benjamin S. The 2 sigma problem: The search for methods of instruction as effective as one-toone tutoring — Educational Researcher. Vol. 13. № 6. (Jun—ul, 1984). P. 4—16.
- 3.<http://blendedlearning.pro/>
- 4.<https://drive.google.com/file/d/1oQ8FLkoezPuP9i6a-SmEOsC9J3uouLmz/view>
- 5.<http://blendedlearning.pro/new-school/john-hattie/>

КІШІ МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН ЕСКЕРУ

ЕСКЕРМЕСОВА Айдана Куандыковна, АЙДЫНҒАЛИ Айдана Қалқаманқызы
«№13 орта мектебі» КММ
Ақтөбе, Қазақстан
Andirova@mail.ru

Адамның бақыты - балада. Сондықтан да ұлы Абай: «Адамның бір қызығы-бала деген. Баланы оқытуды жек көрмедім»-деп бекер айтпаған. Педагогика ғылымын психологиямен ұштастыра отырып, өршіл ақын, білікті педагог Мағжан Жұмабаев ұлттық тәрбиенің ғылыми негіздерін жасады.

Баланың анатомиялық, физиологиялық және психологиялық өзгешеліктеріне қарай жастық шақты кезеңдерге бөлген педагогика және психология ғылымдарының докторы Қ.Жарықбаев болды.

Баланың даму кезеңдерін ең алғаш рет бөліп берген Аристотель болатын. Ол жеті жасқа дейін, жетіден 14 жасқа дейін, 14-тен 21-жасқа дейін кезеңдерге бөлді. Жеті жасқа дейін бала үйде тәрбие алады. Мектепке дейінгі тәрбиені ұйымдастыру жөнінде, жас ерекшеліктеріне сай тамақтандыру, дене қозғалысының қажеттілігі, денені шынықтыру, баланың тәрбие ортасын ескеру көрсетілді.

Я.А.Коменский адамның өсіп-жетілуіндегі жас ерекшеліктерін негізге ала отырып, бір-бірімен байланысты құрылған оқудың төрт сатылы кезеңін ұсынды. Баланың туғанынан 6 жасқа дейінгі балалар үшін әр қауымда «Ана мектебі»; 6-12 жастағылар үшін «Ана тілі» мектебі, 12-18 жастағылар үшін латын мектебі; гимназия; 18-24 жастағылар үшін әрбір мемлекетте академия болу керек деді.

Баланың өсу кезеңдері және әр кезеңдегі тәрбие ерекшеліктерін Жан Жак Руссо төрт кезеңге бөлді: бірінші кезең-баланың туған күнінен 2- жасқа дейінгі, екінші кезең-2-ден 12 жасқа дейінгі, үшінші кезең-12-ден 15 жасқа дейінгі, төртінші кезең-15 жастан ер жетуіне дейінгі өсу дәуірлері. Жас ерекшеліктеріне қарай тәрбиенің салаларын ұсынды. Екі жасқа дейінгілерге негізінен дене тәрбиесі, денесінің өсуіне мүмкіндік беруді талап етті. 2-12 жаста баланың сезім мүшелерін жетілдіру; 12-15 жаста ақыл-ой мен еңбек тәрбиесі негізі болады. Жас өспірімнің төртінші дәуірінде адамгершілік тәрбиесі басталатынын айтты.

«Бастауыш мектеп жасындағы оқушы» деген термин тым ұзын болғандықтан біз осының орнына «Кіші оқушы» деген сөз қолданамыз. Осыған орай біз 1 сұраққа – кіші оқушының психикалық тұрғыдан өзіндік сипатына тоқталық. Бұрын балалар оқымаған кезеңінде «Бастауыш мектеп жасы», «Кіші жас» деген жас кезеңдері кездеспейтінміз. Бұл жастың 7-11 жастың өзінше жас кезеңіне бөлінуі оқудың әсіресе орта оқу мектебінің көп елдерде жаппай оқу үстем алып дамып келуінен. Балалар мектепке 6 жастан баратын, ал бастауыш оқу ұзақтығы біздің елдегіден бөлек елдерде бастауыш мектеп шағының, әрине, басқаша хронологиялық шектері болады. Осы жас кезеңін өзінше бөліп алып қараудың себебі – бұларда өтетін оқу материалдары ұқсас келуінен. Осы жастағылардың оқу әрекетінің ұқсастығы, көпшілігіне тән ұқсас психикалық қасиеттер тудырады. Міне, бастауыш мектеп жасын бөлек кезеңге бөлудің себебі осыдан. Кіші оқушылардың оқуға недәуір мүмкіншілігі бар. Себебі олардың интеллектісі қарапайым ой операциясы дәрежесінде кездеседі дейтін. Ж. Пиженің пікірі дұрыс болғанымен, қазірде бұрын аңғарып көрмеген қабілеті бар екені анықталып отыр. Осыған совет психологтары (В.В. Давыдов т.б.) кәзіргі күні беріліп жүрген оқу тапсырмалары оқушылар үшін жеткіліксіз дейді.

Бастауыш сынып оқушылары жалпы алғыр, шапшаң, сезімтал, ештеңені жасырмай еркін айтады. Мақтау сүйгіш, мұғалімнің жетегіне тез ілескіш, үлкендердің ой-пікіріне сүйенеді. Сондықтан баланың шығармашылығын дамытуда ұстаз көп еңбек сіңіруге тура келеді. Баланың қиялын дамытып, ойын ілгері жетектеуде мұғалім оқушыға үнемі шығармашылық қабілетін дамыту жолдарын нұсқап көрсетсе, онда балалардың өздері де ізденіске түседі.

Егер осы жастағылардың негізгі әрекеті бұрын ойын болып келсе, оқуға кіргеннен кейін оқу қызметі шешуші роль атқарады. Сөйтіп, оқу негізгі қызметке айналып, баланың психикалық дамуын билейтін болады. Осыған орай баланың психикалық дамуын ірі өзгерістерге ұшырайды. Өзгерістерге ұшырауының себебі ойынға қарағанда оқу талабының мбала үшін қиындығында. Сонымен қатар оқуға жаңа түскен бала кластағы құрбылармен қатынас жасап, осының нәтижесінде өзінің психикалық байлығын дамытып, жаман-жақсыны ажырата бастайды. Дегенмен, әуелгі уақытта мектептегі жаңа жағдайға бала әлі бейімделе алмағандықтан, оқу үстінде мына сияқты қиыншылықтар кездеседі. Біріншіден, бала мектептің жағдайына бейімделе алмай мысалы, белгілі уақытта тұрып, мезгілінде жатуға, сабақтан қалмауға, сабақ кезінде үнсіз тыныш отыруға үйрене алмағандықтан қиналады.

Бастауыш класс оқушылары психологиясының дамуы басты жағдайда олар үшін жетекші оқу іс-әрекетінің негізінде өтеді. Оқу ісіне араласа отырып, балалар біртіндеп оның талаптарына бағынады, ал бұл талаптарды орындау мектеп жасына дейінгі балаларды, ал бұл талаптарды орындау мектеп жасына дейінгі балаларды жоқ жаңа қасиеттердің пайда болуын жорамалдайды. Бастауыш класс оқушыларының жаңа қасиеттері оқу қызметінің қалыптасу шамасына қарай туып, дамиды. Егер балалар бәрі бірдей мұғалімді тыңдаса және оның айтқандарын ісстесе ғана класта жалпылама сабақтарды ұйымдастыру мүмкін болады. Сондықтан әрбір оқушы осындай сабақтардың талаптарына сәйкес өз зейінін басқаруды үйренеді.

Бастауыш класс оқушыларының жүрек бұлшық еттері шапшаң өседі және ол қанмен жақсы камтамасыз етіледі, сондықтан ол салыстырмалы түрде алғанда төзімді болады. Күре тамырлардың диаметрінің үлкендігі арқасында ми жеткілікті қан алады, бұл оның жұмысқа қабілетті болуының маңызды шарты болып табылады. Мидың салмағы жеті жастан кейін айтарлықтай артады. Әсіресе, маңдай бөліктері өспелі олар адамның психикалық іс-әрекетінде жоғары әрі неғұрлым күрделі функцияларын қалыптастыруда үлкен рөл атқарады. Қозу және тежелу процестерінің өзара қатынасы өзгереді. Тежелу мектеп жасына дейінгі балаларға қарағанда неғұрлым елеулі болады. Алайды қозуға бейім болу әлі де аса күшті, бастауыш класс оқушыларының қолда-аяққа тұрмайтындығы осыдан. Саналы да дұрыс тәртіп, үлкендердің жүйелі талап қойып отыруы-балалардың қозу және тежелу процестерінің қалыпты, өзара қатынасының қалыптасуына қажетті сыртқы шарттар. Сонымен қатар

жеті жасқа қарай олардың жалпы байланысы тәртіпке, орнықтылыққа, төзімділікке қойылатын жаңа, мектеп талаптарына сай болады.

Балаларды оқытуда «Оқушы үніне» барған сайын ерекше көңіл бөлінуде. Қазақстандық орта білім беру жүйесінде қолданылып жүргеніне 5 жылдан асқан «Оқушы үні» оқытудың тиімділігіне оң әсерін тигізді. Мектептегі сабақ беру әдістемесіндегі диалогтік оқытудың маңызы үлкен. Диалогты оқытуды таңдаудағы себебім – баланың сөйлеу тіліне көп көңіл бөлу және баланы сыни тұрғыдан ойлауға үйретудің бірден-бір тиімді тәсілі деп ойлаймын.

Бұрынғы дәстүрлі әдістерде диалог көбіне мұғалім мен оқушы арасында өтіледі және бірнеше ғана оқушы арасында диалог өтілетін, онда да диалогқа оқушыларды таңдап шығарылатын, сондықтан оқушылар ашылып ойындағысын нақты сұрай алмай, тұйықталып қалатын. Ал курстан кейін сабақтарымда жұптық жұмыс ретінде алынған диалог топ ішіндегі барлық оқушы мен оқушы арасында өтіп, оны топ ішінде талқылап отыру оқушының ойын кеңейтіп, тілін дамытып отырды. Сонымен қатар сыни тұрғыда еркін ойлау қабілетін кеңейте отырып, еркін сөйлеуге ықпал етеді. Сондықтан бүгінгі таңда мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуды жетілдіруде «Бала үні» ескеру аса маңызды.

Сабақтарымызда жаңа әдіс тәсілдерді қолданып, топтастырып, қалыптастырушы бағалау түрлерін қолданып, ашық сұрақтар қоюға дағдыландырып оқушылардың қызығушылығын оятуды мақсат етеміз.

Оқушылар жұппен не топпен жұмыс жасау барысында, әуелі идеялармен өзара бөліседі, содан соң бір-біріне сұрақ қою, яғни диалог арқылы жұмыстарын жүйеге келтіреді. Жұмыстарын қорғау кезінде, оқушыларға өмірде кездесетін қиындықтарды жеңе алу, кез-келген іс-әрекеттің белгілі бір жағдайға тигізетін әсері жөнінде ойларымен бөлісуге мүмкіндік беру мақсатын көздеп, қосымша сұрақтар қоямыз.

Балалардың жауаптарына сүйене отырып, оқушылардың мәселелерді шешудің тиімді жолдарын іздеп таба алатынын, болашаққа болжам жасай және шешім қабылдай алатынын байқадық. Осылайша, кіші мектеп жасындағы балалардың мектепке жылдам бейімделіп, дағыларының қалыптасуы үшін бастауыш сынып мұғалімдері болып сабақтарымызды бірлесе жоспарлаймыз, психологпен кеңесе келе баланың қажеттілігі мен сұранысын ескереміз, ата-аналармен байланысты нығайту арқылы кешенді жұмыс жүргіземіз.

Мұның бәрі-мектеп өмірінің бастамасы - баладан айталықтай ақыл-ой күшін ғана емес, сонымен қатар үлкен дене төзімділігін де талап ететін ерекше оқу қызметінің бастамасы болғандықтан ерекше маңызды.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Мухина В.С. Жас ерекшелігі психологиясы. – М.: Академия, 2006
2. Сауытбеков С.Л. Тағылым тегі. - Көкшетау, 2003. - 195 б.
3. Мектепке дейінгі тәрбие мен білім берудің типтік оқу бағдарламасы. ҚР БҒМ 2016 жылдың 12 тамызы. №499
4. Биболетова М.З. и др. EnjoyEnglish: книга для учителя/М.З. Биболетова.-Обнинск: Титул, 2008.
5. Бабаева Т. И. Бала әлеуметтік қатынастар әлеміне енеді. Санкт-Петербург, 2008 жыл.
6. Мектепке дейінгі жастағы балалардың дағдылары мен біліктерін дамыту мониторингі бойынша әдістемелік нұсқаулық, Астана, 2018 - 115 б.

РАЗВИТИЕ МЕДЛЕННОЙ МОДЫ

ЕСКОЖИНА Лаура Болатовна

Казахский национальный университет искусств

Нур-Султан, Казахстан

Laura.yeskozhina@mail.ru

Аннотация

Мақалада тұрақты сәннің өзекті мәселелері талданады. Дамудың негізгі бағыттары мен осы салада қолданылатын терминология жазылған. Скандинавия елдеріндегі және Қазақстандағы тұрақты дамудың мысалдары қарастырылған.

Аннотация

В статье проанализированы актуальные проблемы устойчивой моды. Написаны основные направления развития, и терминология, применяемая в данной сфере. Рассмотрены примеры устойчивого развития этого направления в скандинавских странах и в Казахстане.

Тема экологии и ответственного потребления сейчас актуальна. Многие мировые производители одежды думают, о стратегии развития и пытаются двигаться в сторону устойчивого развития моды. Устойчивая мода фокусируется на продлении жизни одежды, переработке отходов и повторном использовании материалов. Это понятие подразумевает экологичный подход к дизайну, производству и потреблению одежды, минимизирующий нанесение вреда окружающей среде и сокращающий затраты природных ресурсов.

Есть быстрая мода – термин означающий одежду, которую быстро и дешево производит масс-маркет, который копирует тренды люксовых брендов. Низкая стоимость одежды позволяет без больших затрат покупать и выкидывать одежду. Противоположность быстрой моде это медленная мода. В принципы медленной моды входит уменьшение потребления и выбор одежды на длительный срок. У изделий медленной моды нет трендовой составляющей, это более универсальные, базовые вещи.

Понятия устойчивой моды и осознанного потребления близки по значению с термином медленной моды. Это означает экологически устойчивую и рациональную моду, созданную с уважением и ответственностью за людей и окружающую среду. Медленная мода создается социально и экономически устойчиво.

У изделий медленной моды нет быстрого износа и соответственно их можно носить дольше, ставка делается на качество одежды. Здесь поощряется изучение связей швейной промышленности и её воздействия на окружающую среду и природные ресурсы, замедление цепочки поставок для сокращения количества трендов и сезонов в моде, а также производство качественных вещей и возвращение большей ценности одежде в противоположность быстрой моде. Для медленной моды - «качество важнее количества». Это означает замедление темпов потребления одежды и выбор вещей, которые прослужат дольше. Производители медленной моды обычно используют местные материалы и традиции, а также индивидуальную идентичность и историю[1].

Ребекка Эрли, дизайнер по текстилю, педагог, исследователь и куратор выставки «Чистота качества: экостиль в Соединенном Королевстве», отметила что «... Мода по определению не рассчитана на долговечность. Потребители часто носят вещи слишком мало, стирая их слишком часто и при слишком высокой температуре. Все это вредит окружающей среде. Могут ли дизайнеры предпринять что-то, что изменит ситуацию? Можно ли создавать одежду, которая будет вызывать у нас эмоциональную привязанность, у которой есть своя история и происхождение, чтобы мы старались беречь ее и ухаживать за ней?» [2]

Интересные примеры скандинавских стран. 1. Бренд «Vigga» Датский бренд одежды для детей и будущих мам Vigga, главная идея бренда - это предоставлять в аренду детские вещи и вещи для беременных из органических материалов, одежда при этом может быть получена по прописке. 2. Финский бренд текстиля Pure Waste. Компания производит текстиль и базовую одежду. Сырье покупают на фабриках, где остались обрезки хлопкового текстиля и пряжи, которые еще не были в употреблении, сортируют по цветам, это экономия на окрашивании и в дальнейшем обрезки измельчаются и их перерабатывают добавляя полиэстер и из получившегося текстиля отшиваются базовые модели одежды. Pure Waste тесно работают с финскими учеными, которые разрабатывают технологии по переработке текстиля. 3. Шведский бренд джинсов Nudie Jeans- предлагает пожизненный ремонт джинсов своего бренда[3].

Примеры Казахстанских проектов, которые работают в направлении устойчивой моды. Это прежде всего бренд AIKEN, дизайнер Айгерим Айкенова. Она также координатор Fashion Revolution Kazakhstan.

В 2019 году дизайнер создала бессезонную коллекцию, в которой исследует связь между землей и женщиной (см. рисунок 1). «Их, в сущности, объединяет женская энергия. Женское начало – как символ новой жизни – то, откуда люди появляются на этот свет. Земля – то место, куда все люди уходят, завершая жизненный путь. Коллекция поднимает вопросы экологии на Земле и экологичности взаимоотношений глазами женщины» говорит Айгерим Айкенова [4].

Рисунок 1. Бренд Aiken, коллекция «Умай»

Социальный проект плюс онлайн магазин, где пенсионеры продают изделия ручной работы Petelka.gift. Sandyqstore – качественные вещи с историей, они стараются придерживаться zerowaste философии. [5,6] Эти два бренда сделали коллаборацию, это винтажная одежда от Sandyqstore и Petelka.gift связали авоськи и у них получился интересный результат (см. рисунок 2). Есть люди, которые обеспокоены вопросами экологической устойчивости в Казахстане. Пока несколько видов стратегии развития медленной моды реалистичны в Казахстане. Это в первую очередь развитие местных производств и обучение дизайнеров одежды принципам экологичной моды. Хотя специалисты в сфере моды утверждают, что полностью устойчивых производств не существует. Многие готовы переплачивать за качество и покупать меньше, переделывать старые вещи, покупать одежду в секонд-хендах и в винтажных магазинах. Запросы и настроение людей меняются.

Рисунок 2. Коллаборация Petelka.gift и Sandyqstore

Сейчас важна роль дизайнеров в реализации развития устойчивой стратегии. В Казахском национальном университете искусств появился курс для бакалавриата для специализации «Дизайнер одежды». Во время курса студенты будут знакомиться с азами устойчивого развития моды и устойчивой, этической и эко моды.

В мире многие учебные заведения, которые готовят дизайнеров, внедрили такой курс в свои программы. Это очень важно, и это радует. Некоторые студенты Казахского национального университета искусств уже в этом году будут защищать свои дипломные проекты, которые непосредственно связаны с устойчивой модой, эко модой или винтажной одеждой. Они стараются спроектировать коллекцию так чтобы максимально исключить выпада при проектировании и все оставшиеся кусочки ткани при крое использовались. При выборе материалов, будущие дизайнеры собираются использовать натуральные ткани. В своей работе другая студентка вдохновилась личными архивными фотографиями своих родителей, и хочет передать атмосферу того времени. Она собирается

переделать старые кожаные куртки и костюмы, сделать их современной. Это идея повторного использования становится популярной среди молодежи.

Конечно у устойчивого развития моды много проблем, но и есть перспективы для развития. Сейчас в 2020 году в связи с приходом в мир эпидемии коронавируса, модная индустрия несет убытки и ожидает перемен. Так дизайнер Джоржо Армани написал открытое письмо в редакцию издания WWD, где выразил поддержку их материалу о посткризисном переосмыслении индустрии моды и свою солидарность с идеями развития в сторону более экологичной моды. В статье он говорит «Этот кризис - возможность замедлить и переосмыслить все, определить более значимый ландшафт. Хватит моды как коммуникации, хватит круизных показов по всему миру, чтобы развлекать публику грандиозными шоу, которые сегодня неуместны»[7]

С еще одной инициативой выступили более трехсот дизайнеров, ритейлеров и брендов объединились и хотят подписать открытое письмо с требованием пересмотреть нынешний формат выхода коллекций и поставок. Инициатором выступил Дрис Ван Ноттен, организовав онлайн конференцию в результате которой было написано письмо, предлагающее меры по повышению экоустойчивости и прозрачности бизнеса модной индустрии. Похоже нынешняя ситуация с пандемией коронавируса, подходящее время чтобы переосмыслить устройство модного календаря в лучшую сторону. [8]

Можно сделать вывод, что медленная мода в мире будет развиваться, так как спрос на экомоду и качественную продукцию возрастает.

Список литературы:

1. Dr. Lola Shamukhitdinova «Темные стороны быстрой моды», материал с презентации «Концепция устойчивого развития, как актуальная задача для дизайна, искусства и ремесел», Ташкент, 2019.
2. Кларк Х. Медленная мода: оксюморон или перспектива будущего? //Теория моды: тело, одежда, культура. №52, 2019
3. Гурова О, Морозова Д. Там, где другие видят мусор, мы видим сокровища: устойчивая мода в скандинавских странах. // Теория моды: тело, одежда, культура. №52, 2019.
4. Земля обетованная: новая коллекция Казахстанского бренда AIKEN. Интернет-ресурс: <https://harpersbazaar.kz/aiken-umay/#part=1>
5. Интернет ресурс: <https://www.instagram.com/petelka.gift/?igshid=133mot25f1l82>
6. Интернет ресурс: <https://www.instagram.com/sandyqstore/>
7. Долой быструю моду! Джорджио Армани написал открытое письмо WWD. Интернет ресурс: <https://www.buro247.ua/fashion/giorgio-armani-writes-open-letter-wwd.html>
8. Дрис Ван Ноттен и другие дизайнеры призывают пересмотреть график распродаж и поставок. Интернет ресурс: <https://mcmag.ru/dris-van-noten-otkrytoe-pismo/>

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ И ФИЗИКИ

ЖАКЕНОВА Куляим Тулегеновна, АРТЫКОВА Жанат Назаралиевна

КГУ «Средняя школа №13»

Актобе, Казахстан

Andirova@mail.ru

Проблема развития творческих способностей была и остается одной из важнейших проблем человеческого общества. Особую актуальность она приобретает в современном обществе, ибо образование как ресурс науки, техники и искусства претерпевает сегодня коренные изменения, связанные с необходимостью непрерывной адаптации к быстро меняющимся динамичным социально-экономическим условиям. Кроме того, это связано с постоянно, лавинно увеличивающимся объемом информации, которым вынужден оперировать современный специалист в любой области и процессом интеграции наук, требующим от человека не только обширных знаний, но и более высокого творческого уровня развития мышления. В результате социально-экономических преобразований, качественных изменений ценностей и потребностей современного общества, изменения типа познавательного отношения к миру резко возросло значение творческой созидательной деятельности. Однако, несмотря на данные от природы способности к творческой деятельности, только целенаправленное обучение дает возможность обеспечить высокий уровень развития заложенных

творческих способностей. Формирование этих способностей следует начинать на ранних стадиях развития личности.

В настоящее время одним из основных путей развития интеллектуально-творческих способностей и одаренности учеников считается организация исследовательской деятельности учащихся средних общеобразовательных учебных заведений.

Перед педагогом стоит задача организовать обучение так, чтобы ребенок сам захотел приобретать знания и навыки. Следовательно, сначала нужно сформировать интерес, потом создать ситуацию, в которой на основе приобретенных ранее знаний и умений обучающемуся необходимо было бы самому добывать новые знания и приобретать умения, а затем еще и дать ему возможность наглядно продемонстрировать полученные результаты, а педагогу – проконтролировать прирост знаний и умений ребенка.

Это возможно через приобщение детей к исследовательской работе, организация которой при соблюдении ряда психолого-педагогических условий позволяет включить ребят в продуктивную деятельность, где нет готовых ответов, рафинированных знаний. Учащиеся должны самостоятельно добывать необходимые знания, работая с различными источниками информации, проводить их анализ, сопоставлять, обобщать, подтверждать теоретические материалы опытно-экспериментальными методами.

До недавнего времени главным результатом обучения и воспитания детей считались усвоенные ЗУН. Однако социально-экономические преобразования в обществе происходят очень быстро и непредсказуемо. Современным детям приходится жить в мире, существенно отличающемся от того, в котором живут их родители. Поэтому на сегодняшний день главный результат обучения и воспитания зависит от уровня развития способности к самостоятельным действиям, от умения принимать самостоятельные решения в качественно новых условиях.

Для успешного функционирования в современном мире, по мнению Б.Г. Ананьева, юношество должно обладать двумя противоположными качествами:

1. Устойчивым, твердым ядром личности (направленности), мировоззрением, социальными и нравственными убеждениями.

2. Человек должен обладать гибкостью мышления, способностью усваивать и перерабатывать новую информацию, т.е. быть открытым ко всему новому [Ананьев 1980: 5].

Анализ различных подходов к рассмотрению этой сложной противоречивой проблемы свидетельствует, что одним из реальных путей ее решения является включение учащихся в исследовательскую деятельность, так как она в наибольшей степени способствует подготовке учащихся к жизни в современном мире.

Осознание учеником идеи творческого поиска и создание внутреннего интереса ученика к познанию мира, себя, и себя в этом мире – очень трудоемкий процесс, но результат оправдывает средства.

Следует подчеркнуть, что возникла не только острая потребность, но и появились объективные предпосылки для включения школьников в исследовательскую работу непосредственно в школе.

В условиях ускоренного развития научно-технического прогресса, интенсивного использования средств коммуникации и массовой информации, расширения международных связей, в том числе и в области науки, в России создаются благоприятные условия для воспитания нового человека. Особое внимание в процессе воспитания уделяется организации целенаправленного взаимодействия воспитателя и воспитанников, целью и результатом которого должно стать формирование творческой личности школьника, приобщенной к ценностно-нормативной системе мира взрослых, т.е. культуре, и тем самым, готовой к научно-исследовательской деятельности.

Эффективность формирования творческих качеств личности зависит не только от характера деятельности педагога в этом направлении, но и от особенностей развития ученика как субъекта воспитания. Учет двух названных факторов является необходимым условием организации научно-исследовательской деятельности учащихся старшего школьного возраста.

Рассматривая психолого-педагогические предпосылки подготовки старшеклассников к исследовательской деятельности, особое внимание следует обратить на возрастные характеристики школьников, а также связанные с ними и психологически обусловленные ими основные виды деятельности.

Старший школьник (период ранней юности) стоит на пороге вступления в самостоятельную жизнь. Это создает совершенно новую социальную ситуацию развития. Перед ним возникает необходимость самоопределения, выбора своего жизненного пути как задача первостепенной жизненной важности. Выбор профессии становится психологическим центром ситуации развития старших школьников, создавая у них своеобразную внутреннюю позицию.

Формирование мотивов учения непосредственно связано с удовлетворением доминирующих потребностей возраста. Одна из таких потребностей старшеклассника – когнитивная (познавательная). При ее удовлетворении у него формируются устойчивые познавательные интересы, которые определяют его положительные отношения к учебным предметам. Старшеклассников привлекает возможность расширить, обогатить свои знания, проникнуть в сущность изучаемых явлений, установить причинно-следственные связи.

Рассматривая педагогические условия эффективного вхождения старшеклассника в мир научного исследования, необходимо выделить как одно из важнейших ориентацию системы школьного образования в России на развитие личности учащегося, его способностей, задатков и интересов.

Если раньше задачей средней общеобразовательной школы было вооружить учащегося знаниями, сформировать у него определенные умения и навыки, то целью современной школы является выявление и развитие творческих способностей каждого ребенка, формирование личности, способной к самоопределению и самосовершенствованию.

Преподавание математики и физики в школе было всегда сопряжено со многими проблемами. Выявление и развитие потенциала каждого ученика, раскрытие его творческих способностей требуют учета индивидуальных особенностей мышления учащихся в процессе обучения математике и физике.

И здесь большая роль отводится системе организации поисковой исследовательской деятельности учащегося как инструмента формирования творческого мышления и, как следствие, – креативной личности.

Важнейшим элементом в его деятельности является работа над содержанием, которая включает глубокое продумывание учебного материала и выявление существенных связей не только внутри одной темы, раздела, но и по всему курсу школьного математического образования.

Возникает потребность усиления гуманистической, общечеловеческой направленности математики, обеспечения активного творческого включения учащихся в процесс освоения математического материала. Учителю нужно стараться замечать и поощрять малейшие успехи детей, не подвергать осуждению, критике их неудачи и промахи.

Эффективной исследовательской деятельности старшеклассника способствует создание на уроках ситуаций успеха, когда ученик видит реальные плоды своего труда, полученные в результате проведенного исследования или эксперимента, и это вдохновляет его на новый поиск истины.

Необходимо постоянно поддерживать интерес учащихся к исследовательской деятельности. Для этого необходима эффективная работа по формированию у школьников мотивации к исследовательской деятельности.

Поэтому так важно именно в школе выявить всех, кто интересуется различными областями науки и техники, помочь претворить в жизнь их мечты, вывести школьника в науку, в жизни, помочь наиболее полно раскрыть свои способности

Литература:

1. Данильцев Г. Л. Что нравится и что не нравится экспертам при оценке учебно-исследовательских работ учащихся // Развитие исследовательской деятельности учащихся: Методический сборник. М.: Народное образование, 2001. С. 127-134.
2. Савенков А. И. Детские исследования в домашнем обучении // Исследовательская работа школьников. 2002. № 1. С. 34-45.
3. Чечель И. Д. Управление исследовательской деятельностью педагога и учащегося. — М.: Сентябрь, 1998.
4. Демин И. С. Применение информационных технологий в учебно-исследовательской деятельности // Развитие исследовательской деятельности учащихся: Методический сборник. М.: Народное образование, 2001. С. 144-150.

РАБОТА МАХМУДА ЧУРАСА «ХРОНИКА» - ВАЖНЫЙ ИСТОЧНИК ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ ЯРКЕНДОМ И КАЗАХСКИМ ХАНСТВОМ

АЛИМОВА Рахима Рускуловна

Ташкентский государственный университет востоковедения

Ташкент, Узбекистан

raxima.alimova@bk.ru

Аннотация

В данной статье рассматриваются вопросы использования первоисточников по истории Центральной Азии при преподавании. Поэтому в настоящей статье изучаются политические отношения между Яркендским ханством и Казахским ханством, отраженные в работе Махмуда Чураса XVI века. В частности, анализируются история политических конфликтов между ханами Яркенда Абдуррашид-ханом и Казахстана Хакназар-ханом.

Опорные слова и выражения: Яркендское ханство, Казахское ханство, Махмуд Чурас, «История», Султан Саид-хан, Абдуррашид-хан, Хакназар-хан.

При обучении истинной истории народов Центральной Азии студенты должны полагаться на первоисточник, чтобы реагировать на события и заполнять неизвестные страницы истории. Поэтому при преподавании предмета Истории народов Центральной Азии важно донести до слушателя исторические процессы каждого периода, опираясь на собственные источники. В связи с этим тема, которую мы хотим охватить, - это освещение вопросов политических отношений между Восточным Туркестаном и Казахским ханством в XVI веке, основанных на использовании труда средневекового автора Махмуда Чураса «Хроника» в образовательном процессе.

Конечно, необходимо отреагировать на этот момент, сделав сравнительный анализ результатов сегодняшних исследований. Исходя из этого в настоящей статье рассматриваются вопросы политических отношений между двумя ханствами по работе Махмуда Чураса.

История взаимоотношений между Яркендским и Казахскими ханствами в XVI век, является одним из вопросов, которая еще недостаточно изучена. Чтобы пролить свет на этот вопрос, необходимо обратиться к работам средневековых авторов. Одним из таких уникальных письменных источников является «Хроника» Махмуда Чураса. Эта труд является важным источником по истории Восточного Туркестана. До нас дошли очень мало информации о Махмуде Чурасе. Неизвестно ни год его рождения и смерти. Автор прожил примерно 70-80 лет, долгую и содержательную жизнь.

В своей «Хроника» Махмуд Чурас оставляет достоверную информацию об истории Яркенда его политической жизни, а так же взаимоотношениях с соседними странами. Так как он являлся свидетелем и участником этих событий то его рассказы и сведения из них могут быть приняты за объективную информацию.

История, написанная между 1673 и 1676 годами труд «Хроника», является чрезвычайно богатым источником исторической информации. Труд в основном охватывает события период с середины XVI века до 70-х годов XVII века. По словам ученого О.Ф. Акимушкина, который перевел «Историю» на русский язык, посвящена в основном к политическим вопросам. Также отмечает, что труд Махмуда Чураса является продолжением работы «История Рашиди» Мирза Мухаммада Хайдара [8,13]. Так же следует отметить, что автор описывает события последовательно в хронологическом порядке.

Работа Махмуда Чураса охватывает не только внутривосточные события в стране, но еще и историю международных отношений, в частности отношения с казахскими ханами. Прежде чем проанализировать степень освещения вопроса взаимоотношениях между Казахским ханством и Яркендским ханством, представляется целесообразным остановиться на политическую историю этих двух ханств. Известно, что в середине XIV века улус Чагатай была разделена на Монголию и Мавераннахр. К 1514 году государство Яркенд во главе с султаном Саид-ханом (1514-1533) отделилась от Монгольского государства, которое объединило Восточный Туркестан и Семиречье. Яркендское ханство, основанное султаном Саид-ханом, существовала в Восточном Туркестане в 1514-1706 годах. В это время власть перешла от дуглатских эмиров к потомкам Туглука Темура. Однако государственное устройство в Восточном Туркестане осталось прежним [5, 128]. Только его дядя Мансур-хан, признал это государство. В то время территория входящее в государства Мансур-хана были восточные территории, а именно Турфан, Кумул и Чалиш. В стране происходили различные политические процессы, особенно, времени правления султана Саид-хана, то есть с 1514 по 1593 год, и время правления Абдуррашид-хана (1533-1560) и Абдалкарим-хана (1560-1591)

В это же время, в результате падения Золотой Орды, в Западном Дашти Кипчаке, Керей и Джанибек в 1465 году основали Казахское ханство. Это происходило на основе этнополитических и социально-экономических событий в регионе.

В этот период Казахским ханством правили: Бурундук-хан (1473/74-1511), Касым-хан (1511-1521), Мамаш-хан (1521-1522), Тахир-хан (1522-1531/32), Тогум-хан (1533-1537/38), Хакназар-хан (1551) [7, 115-128, 130-140]. В период правления Касым-хана территория ханства расширилась на северо-запад между реками Яик и Волга и до Улуг-Таг на севере. Во время его правления Казахское ханство вступило в дипломатические отношения с Московским государством. А периоды правления Мамаш-хана, Тахир-хана, Тогум-хана характеризовались в ханстве политической нестабильностью и внутренней борьбой между казахскими султанами. Наивысшего расцвета Казахского ханства достигает во время правления Хакназар-хана (1551-1580). Известно так же, что Хакназар-хан и Таваккал-хан положили конец внутренней борьбе в стране и сумели укрепить внешнеполитическую власть ханства. Хакназар-хан присоединил левый берег реки Яик, установил посольские связи с Московским государством и укрепил земли Южного Казахстана.

Таким образом, в XVI веке в Восточном Туркестане правило Яркендское ханство, а в Дашти-Кипчаке - Казахское ханство. Политические события между двумя странами отражены в работе «Хроника» Махмуда Чураса. Следует отметить, что в этот период происходили внутренние конфликты, междоусобные борьбы в Восточном Туркестане и военные конфликты с соседними странами. В начале во времена правления Султана Саид-хана вошли в Яркендское ханство Кашгар, Янги-Гиссар, Яркенд, Хатан, Аксу и Уч [8, 12]. В 1516 году, согласно соглашению с Мансурханом, Яркенд включил в себя восточные территории страны - Бай, Кучар, Чалыш (Карашар), Турфан, Кумул и до границ Великой Китайской стены [5, 129]. Когда Абдурашид-хан находился в Аксу, Султан Саид-хан на пути из Тибета скончался от болезни в 1533 году [8, 154]. Переводчик работы О.Ф. Акимушкин напоминает, что работа Махмуда Чураса содержит информацию, которой нет в других источниках, в частности, информацию о соседних народах и государствах [8, 125-126].

После смерти Султана Саид-хана престол перешел к его сыну Абдурашид-хану (1533-1559). Взаимоотношений Яркендских ханов с Казахскими ханами неразрывно связаны с периодом правления Абдурашид-хана. Потому что в его время был семейный брак с казахскими ханами. То есть, Абдурашид-хан женился на внучке Казахского хана Джанибека (1474-1480). Главная жена Абдурашид-хана носила имя Чучук-ханым, она была дочерью Адик-султана, сына Казахского хана Джанибека [4, 124-274; 2, 88; 1, 60-65]. По словам В.В. Вельяминова-Зернова, сына Джанибека звали Джадик или Ядик [4, 124-274]. Значит, Яркендские ханы также вступили в отношения с казахскими ханами через семейный брак. Такие семейные брачные контракты встречаются в истории. Например, информация о семейных отношениях между Могольскими и Казахскими ханами встречается во второй половине XIV в. Мать Чучук-ханыма является Султан Нигар-ханым, четвертая дочь Юнус-хана [8, 154]. Юнус-хан правил Моголией в 1468-1487 г. Дочь Юнус-хана в начале была выдана за муж за мирза султана Махмуда. Султан Махмуд правил Бадахшаном в течение 12 лет и умер в 1520 году. После смерти султана Махмуда вдова Султан Нигар-ханым была замужем за Казахского хана Адика-султаном. Две дочери родились у Султан Нигар-ханыма, младшая из них Чучук-ханым была выдана за муж за Абдурашид-хана. После смерти Адика-султана Султан Нигар-ханым была переведена в гарем своего брата Касим-хана (1511-1518), а после его смерти - в гарем его сына Тахир-хана (1522-1533). Султан Нигар-ханым умер летом 1528 г. [8, 261].

По словам Махмуда Чураса, от Чучук-ханым на свет появились шесть сыновей: Абдуллатиф-султан, Абдулкаримхан-султан, Абдурахим-султан, Ибрагим-султан, Мухаммед-хан, Абу Саид-султан. Шесть остальных сыновей Абдурашид-хана родились от другой женщины.

Абдуллатиф-султан назначил своего старшего сына Абдурашид-хана заместителем Аксу и Уч, чтобы он держал в повиновении Моголистана. Следует отметить, что в трудах средневековых авторов под Могольским государством понимали государственное образование граничащие на севере и северо-востоке в Восточном Туркестане. Территориально эти районы находились между южными частями Сырдарьи, Сари сув, Балхаш, Иртыш и Центральный Тянь-Шань [2, 80]. В источниках XVI века отмечают, что территория Монголии к этому периоду сузилась. Примерно эти районы соответствуют территориям между современным Кыргызстаном и реками Или-Иртыш. Бывшие города Монголии, за исключением Аксу - Кашгар, Уч, Бэй, Кусан, Чалыш, Турфан - в это время не считались собственностью Монголии [3, 169-170; 8, 261-263].

Когда Абдурашид-хан находился в Аксу, его отец Султан Саидхан на пути из Тибета скончался от болезни в 1533 году. Абдурашид-хан (1533-1559) стал на престол после смерти отца, он изменил традиционные отношения с узбеками-казахами во внешней политике, в отличие от своего отца. Когда весть о смерти хана дошла до Мансур-хана, он повел войска на Аксу, и Абдурашид-хан

выступил, чтобы отразить его. Мансур-хан (1504-1543) возвратился обратно, не достигнув цели, А Абдуррашид-хан же вернулся в свой стольный город [8, 259]. Эти походы неоднократно повторялся Мансур-ханом, а Абдуррашид-хан столько же раз выступал против него и благополучно и счастливо возвращался. Мансур-хан умер в 1544 году.

Когда за ханством государство Абдуррашид-хана упрочилась его старший сын Абдуллатиф-султан обосновался в Аксу. Абдуллатиф-хан держал Моголию под своим контролем, в течение долгого времени даже казахи и кыргызы не могли приблизиться к Моголистан. В конце концов, Абдуллатиф-султан выступил против Казахского хана Хакназара (1538-1580), они захватили многочисленных пленников и обильную добычу. Хакназар-хан собрав казахов и кыргызов и пустился преследовать по стопам Абдуллатиф-хана. Но, Султан не заботясь о противнике, предался веселью и удовольствиям. Хакназар-хан с шестью другими царевичами настиг султана. Войска казахов среди ночи внезапно напало на лагерь султана и разбило его войско. Смертельно раненного султана отнесли к Хакназар-хану. Хакназар-хан оказал ему почести и уважение. Но Абдуллатиф-султан умер [8, 155].

В источнике подробно описываются то события, когда известие о смерти Абдуллатиф-султана дошло до его отца Абдуррашид-хана, то хан с многочисленными войсками выступает в поход против кыргызов и казахов [8, 155-156]. Абдуррашид-хан преследовал врага и проделал трехмесячный путь и настигли Хакназар-хана в Эмиле. Хакназар-хан и другие царевичи укрепились в каком-то труднодоступном месте. Поэтому осада длится долго. В результате схваченные Хакназар-хан и остальные царевичи были перебиты, а кыргызские эмиры были взяты в плен [8, 156].

После этого Абдуррашид-хан простоял три дня в Эмиле, затем с победой вернулся в столицу. В Яркенд он привез с собой семь бунчиков (палка, привязанная к хвосту лошади - символ власти) и знамен царевичей из рода Джучи. По словам Махмуда Чураса, между шайбан-казахами и монголами часто происходили столкновения с тех пор, как Юнус-хан разбил в Кара-Тукае Бурудж-оглана в 1970-х годах. Кара-Тукай - это название места недалеко от Сырдарьи. Этот конфликт произошел примерно в 1472-73 годах [8, 269-270]. Однако, ни в одном из этих сражений монголы не победили казахов. Однако в следующем столетии Абдуррашид-хан нанес великое поражение войску шайбан-казахов [8, 156]. В работах А. Левшина казахов называет киргиз-кайсаками [6]. Махмуд Чурас использует в «Хронике» преимущественно казахских этнонимов, в некоторых случаях также использовалась шибан-казаков. В комментариях О.Ф. Акимушкина отмечается, что правильно называть шибан-казахов узбек-шибанами [8, 270]. Исходя из вышеупомянутых, можно полагать что тюркские народы, живущие в улусе Шайбан, назывались узбеками. Этноним «казах» изначально имел большие социальные значения. Он означал свободного человека. С конца XV века в противовес термину «узбек» оно приобретает политический характер, употребляясь как название отдельных владений, созданных потомками Урус-хана Кереем и Жанибеком. Таким образом, Хакназар-хан был казахским ханом и правил с 1538 по 1580 год. Дата столкновения между Абдуррашид-ханом и Хакназар-ханом не указана в источнике. Если мы обратимся на ход событий, это происходит между двумя правителями, возможно, произошло в конце 50-х годов XVI века. Например, в разделе после рассказа о победе Абдуррашид-хана Махмуд Чурас рассказывает о смерти Абдуррашид-хана и вступления на ханский престол Абдулкарим-хана [8, 157].

Таким образом, в «Хронике» Махмуда Чураса освещаются не только внутривосточная история Яркендского ханства, но в нем рассказываются внешнеполитические взаимоотношения с сопредельными странами. Труд Махмуда Чураса играет важную роль в изучении внешнеполитической истории Яркендского ханства с Казахскими ханами.

Литература

1. Ахмедов Б. Государство кочевых узбеков. – М., 1965.
2. Бартольд В.В. Очерк истории Семиречья. Сочинения. Т. 2. Ч. 1. – М., 1963.
3. Бартольд В.В. Двенадцать лекций по истории турецких народов Средней Азии. Сочинение. Т. 5. – М.: «Наука», 19687.
4. Вельяминов-Зернов В.В. Исследование о Касымовских царях и царевичах. Ч. 2. – СПб., 887.
5. Кутлуков М. Об образовании Яркендского ханства. – Алматы: Гылым, 1990.
6. Левшин А. Описание киргиз-кайсацких орд и степей. Ч. 2. – СПб., 1832.
7. Масанов Н.Э. и др. История Казахстана: народы и культуры. Учебное пособие. – Алматы, 2001.
8. Шах-Махмуд Чурас. Хроника. Критический текст, перевод, комментарии, исследование и указатели О.Ф. Акимушкина. – М.: «Наука», 1976.

УСЛОВИЯ СОЗДАНИЯ НАВЫКОВ ГОВОРЕНИЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ И ЛИТЕРАТУРЕ

ЖАКСЫБАЕВА Айсулу Бериккызы, МАШИМОВА Багила Кайрушевна

КГУ «Средняя школа №8»

Актобе, Казахстан

Andirova@mail.ru

Основной целью обучения русскому языку является формирование коммуникативной компетенции. Трудно не согласиться с тем, что даже на родном языке, где знание слов и их стилистических особенностей не представляет сложностей, добиться желаемого эффекта получается не всегда и не у всех. Это происходит потому, что на уроках языка все устные высказывания учащихся представляют речь лишь по форме, а по сути речью не являются. Каждый из видов речевой деятельности, говорение или письмо, которые создает учащийся, должны быть самостоятельным неповторимым продуктом. А на практике чаще всего мы встречаемся с ситуацией, когда ответы учеников по изучаемой теме похожи как близнецы.

Это говорит о необходимости формирования умений построить общение так, чтобы добиться поставленной цели, владеть различными приемами получения и передачи информации. Формирование коммуникативной компетенции невозможно осуществить в отрыве от речевых функций, которые определяют как стратегию общения, так и отбор языковых средств для решения задач общения.

Анализ психолого-педагогической литературы и личный педагогический опыт позволяют утверждать, что при изучении второго языка эффективны активные методы обучения, под которыми мы понимаем формы и методы, которые активизируют умственную и самостоятельную работу учащихся, поддерживают внимание и интерес к предмету, развивают речь.

Современная образовательная программа дает возможность учащимся всесторонне развивать устную речь. Во-первых, пополнять словарный запас, во-вторых, пересказывать и анализировать прослушанный текст, в-третьих, выступать с монологическим высказыванием, в-четвертых, принимать участие в диалоге, в-пятых, оценивать устное высказывание.

На уроках русского языка и литературы, учитывая цели обучения используем разные виды диалогов:

➤ Информативный диалог обычно состоит из вопросно-ответных пар, хотя может включать в себя также свернутый монолог или риторический вопрос. Целью информативного диалога является получение информации.

➤ Прескриптивный диалог содержит просьбу, приказ и обещание или отказ выполнить предлагаемое действие. При этом подразумевается, что говорящий выдает программу действий, а слушающий берется за ее исполнение.

➤ Диалог – обмен мнениями – это обычно спор, дискуссия. Оба собеседника, как правило, являются экспертами в обсуждаемом вопросе. Для данного типа диалога характерно тематическое единство при различных взглядах коммуникантов на проблему.

➤ Диалог, ведущийся с целью установления/регулирования межличностных отношений, подразделяется на диалог-унисон и диалог-диссонанс. Содержанием первого являются искренние признания, второго – взаимное выяснение отношений.

➤ Праздноречивый диалог направлен или на эмоциональное общение (жалобы, хвастовство, восхищение, опасение, страх), или на артистические жанры (мини-рассказ, шутка, острота, анекдот или на информационно бесцельный, но интеллектуальный разговор).

Нельзя выделить один или два способа, которые приведут к быстрым положительным результатам. В своей статье я остановлюсь на некоторых заданиях, которые учителя могут использовать на уроках для развития устной речи учащихся. Эти задания позволят оценивать способности учащихся выражать свое мнение, развивать идеи, демонстрировать знания национального современного общества и культурного наследия своего народа.

При оценивании устной речи учащихся эффективным приемом является использование карточек-подсказок, составленных по пройденным темам. Эти карточки окажут хорошую подсказку во время презентации (говорения). Карточки должны быть составлены по следующей структуре:

- 1) тема;
- 2) простой вопрос, который сфокусирован на основном аспекте темы;
- 3) вопросы (пункты) для размышления, которые представляют четыре ключевых момента темы.

Далее учитель может задавать ученику вопросы, связанные с тем, что он сказал, и направленные на расширение и дополнение темы. Очень важно, чтобы карточки охватывали все изученные в течение учебного года темы.

Для развития навыка говорения необходимо подбирать материалы, стимулирующие коммуникацию, дающие пищу для выражения собственного мнения, отношения, взглядов, мыслей. Как раз с такой целью – совершенствование коммуникативной компетенции учащихся в области говорения – издала свое пособие «Ваше мнение. Русский язык как иностранный» Старовойтова И.А. Материал пособия организован на коммуникативно-функциональной основе, а темы сгруппированы по их социальной значимости, начиная с вопросов, актуальных для отдельного индивида, затем семьи, общества и заканчивая глобальными проблемами. Задания скомпонованы в следующем порядке:

1. Прочитайте текст
2. Что это значит?
3. Ответьте на вопросы по тексту
4. Ваше мнение
5. Разные мнения
6. К вашему сведению

Тексты взяты из средств массовой информации и являются материалом, на котором проводится работа по развитию речевых умений учащихся.

Задания рассчитаны на работу учащегося и направлены на развитие языковой компетенции, способствуют развитию монологической и диалогической речи в ситуациях, связанных с высказыванием собственного мнения, оценкой, рассуждением, аргументацией. Материал пособия можно использовать для проведения ролевых игр, когда учащимся предлагается занять позицию того или иного участника дискуссии и расширить аргументацию точки зрения по обсуждаемой проблеме.

В качестве примера выбрала из пособия текст «Иностранные языки», к которому предлагаются задания:

1. Прочитайте текст
2. Что это значит?
- продвинутый (друг); (владеть) каким попало (языком); круче знать немецкий; сойдет!
3. Ответьте на вопросы по тексту
- О чем говорили ребята после просмотра фильма?
- Какой фильм посмотрели дети?
- Какие языки стоит учить и почему?
- Стоит ли изучать восточные языки?
4. Ваше мнение
- Почему люди изучают иностранные языки?
- Какие языки чаще всего изучаются?
- Есть ли мода на изучение языков?
- Специалисты со знаниями каких языков всегда востребованы?
- Будет ли русский язык языком №1 в мире?
- Всем ли нужно знать иностранные языки?
- Кому обязательно нужно владеть иностранными языками?
- Что значит «свободное владение языком»?
5. Разные мнения

Огромным плюсом программы является то, что учащиеся на уроках русского языка получают знания из разных областей науки и искусства, учатся поддерживать беседу на различные темы, высказывать свое мнение и, несомненно, формировать свой собственный стиль речи.

Успех в данном случае будет зависеть от усилий и желаний самого ученика, а задача учителя – поддерживать его в стремлении, ясно формулировать мысль, правильно строить предложения, внятно и выразительно произносить слова.

Список использованной литературы:

1. <http://tsyganova.74325s017.edusite.ru/p13aa1.html>
2. Руководство для разработчика тестов по предмету «Русский язык как второй» 11 класс, CambridgeInternationalExamination, 2013г.
3. Ваше мнение. Учебное пособие по разговорной практике. Старовойтова И.А. (Русский язык как иностранный). – М.: ФЛИНТА, 2014.

4. Дюкарева, А. М. Активизация познавательной деятельности учащихся основной школы на уроках русского языка через использование различных форм и методов организации учебно-воспитательного процесса / Школьная педагогика. — 2015. — № 3

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУ ҮДЕРІСІН ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ МҮМКІНДІКТЕРІ ЖАНТӨРЕ Несібелі Маралұлы

Химия-Биология бағытындағы Назарбаев Зияткерлік мектебі
Қарағанды, Қазақстан
Zhantore_N@krg.nis.edu.kz

Аңдатпа

Мақалада мұғалімдер мен оқушылар үшін қашықтықтан оқыту форматының беретін мүмкіндіктері және тудыруы мүмкін қиындықтары қарастырылған. Сонымен бірге, мақалада мұғалімдерге онлайн форматта тиімді сабақтарды құрастыруға көмектесетін интернет сайттарға сілтемелер берілген.

Annotation

The article discusses the opportunities and difficulties that the distance learning format can cause for teachers and students. In addition, the article provides links to Internet sites that will help teachers create effective lessons in an online format.

Еліміздің саяси, әлеуметтік-экономикалық өзгерістеріне сай білім беруді жетілдірудің негізгі бағыттарының бірі – білім беруді ақпараттандыру және педагогикалық технология құралдарын жаңа жағдайда қолдану арқылы жеке тұлғаның танымын зияткерлік әлеуетін дамыту негізінде әлемдік білім деңгейіне қол жеткізу. Қазіргі уақытта біздің еліміздің және шетел елдерінің көптеген оқу орындары қашықтықтан оқыту жүйесін дамытуға үлкен көлемде қаржы бөліп отыр. Білім беру саласындағы бұл қадам қаншалықты ақталған? Қашықтықты оқыту жүйесінің қандай артықшылықтары мен қандай кемшіліктері бар? Берілген мақалада осы сұрақтарға жауап беруге тырысамыз.

Қашықтықтан оқыту жүйесін қаржыландыруды жалғастыруға бірнеше негіздемелер бар, мысалы: оқытудың сапасын арттыру, оқыту әдістерінің түрлендіруге мүмкіндік беретін интернет ресурстардың көптігі, экономикалық шығындарды қысқарту мүмкіндігі, «өмір бойы білім алу» мен «бірлесіп білім беру» үдерістерін жүзеге асыру мүмкіндіктері және қазірге уақыттағы қоғам талаптарын қанағаттандыру қабілеті.

Сабақ барысында оқушылардың пассивті рөлде болуына және тапсырмаларды құрастыру барысында оқушылардың жеке бас қабілеттерін ескерілмеуіне байланысты дәстүрлі оқыту жүйесі сынға ұшырайды. Интернет ресурстар туындаған мәселені шешуде үлкен әлеуеті бар екенін көрсетеді, яғни біріншіден онлайн вебинарлар арқылы мұғалімдердің өзара ақпарат және тәжірибемен алмасуға мүмкіндік берсе, екіншіден интернетте берілген әртүрлі білім беру құралдары мен жинақталған деректер қорын қолданып, оқушылардың қабілеттеріне байланысты тапсырмаларды құрастыруға мүмкіндік береді.

Қашықтықтан оқыту жылдан жылға өзінің ауқымын кеңейтіп келе жатқанына қарамастан, бір қатар білім беру саласы мамандарының тұрғысынан сынға ұшырайды. Көптеген мұғалімде қашықтықтан оқыту форматының күрделі оқыту үдерісінің қажеттіліктерін толық қанағаттандыра алмайтынына сенімді, олар интернет байланыстың сенімсіздігіне және қашықтықтан оқыту үдерісін, оның ішінде мұғалім мен оқушылардың қарым-қатынасын реттейтін заңнамалық негіздің болмауына сілтеме жасайды. Сонымен бірге мұғалімдердің көзқарасы бойынша барлық дәстүрлі сабақтарды онлайн түрге түрлендіру мүмкін емес.

Аталып өткен кедергілер нақты дәлелдер ұсынылғанға дейін негізсіз болып табылатындығына қарамастан, қашықтықтан оқыту әдісінің дәстүрлі оқыту әдісіне қарағанда артықшылықтары да бар. Қашықтықтан оқытудың басты артықшылықтарына келіп тоқталатын болсақ, олар:

- Мектептің қашықтығына қарамастан оқумен салыстырмалы түрде көп оқушыларды қамту;
- Қашықтықтан оқыту уақытында оқушылардың жасырын түрде болуы, көптеген оқушыларға соның ішінде белгілі бір себептермен «ұялшақ» болып табылатын оқушыларды тартуға мүмкіндік береді;

- Онлайн оқыту әдісі мектептерде тек қана белгілі бір аумақ, қала немесе болыс ауқымында шектелмей, толық мемлекет немесе халықаралық алаңға өзіндік білім беру бағдарламасын тарату мүмкіндігі;
- Мектептерде жылдамдатылған оқу үдерісін жүзеге асыру, сол арқылы қомақты қаржылық ресурстар мен уақытты үнемдеу мүмкіндік береді;
- Қашықтықтан оқытуға арналған сабақ жоспарын тиянақты әзірлеу арқылы білім беру сапасын арттыруға жақсы әлует бар;
- Мектеп пен уақытын таңдаудағы икемділіктің болуы. Оқушылар үшін негізгі оқу орынымен қоса, бір уақытта қосымша курстарды игеруіне ыңғайлы болады;
- Мектепке баруға кететін көліктік шығындардың төмендеуі. Сол арқылы қоғамдық көлік жүйесіне түсетін жүктемені азайтуға болады;
- Оқушылардың тапсырмаларды тапсырудағы уақыт икемділігі, яғни оқушы үй жұмысын орындап аяқтауына қарай тапсырады;
- Үзіліссіз білім алу үдерісін қамтамасыз ету, яғни біліктілікті арттыру, басқада салалар бойынша мамандық иесі атануға мүмкіндік;
- Мектепте қашықтықтан оқыту жүйесін дамыту арқылы аудиторлық фондты айтарлықтай босатуға мүмкіндіктер алады. Босаған аумақтарды жалға беріп, қосымша қаржыландыру көзін табуға мүмкіндігі бар;
- Коммуналдық шығындарды төмендетуіне байланысты оқу орындарында экономикалық шығындар төмендейді;
- Мемлекеттер арасындағы білім беру жүйелерінің интеграциясының қалыптасуына мүмкіндіктердің ашылады[1].

Осы аталған артықшылықтарға қарамастан қашықтықтан оқыту форматының бірнеше шектеулері анықталған, олардың қатарына шектеулі уақыт, сабақты ұйымдастыруға дайындық, оқушылардың қашықтықтан оқыту форматына дайындығы, топтық жұмыс жасауды ұйымдастырудағы кедергілер, оқушылардың қашықтықтан оқыту үдерісіне қосылуға қажетті құралдардың болмауы, тілдік дағдылардың дамытудағы шектеулер, техникалық қолдаудың қажеттілігі, кері байланыстың және бағалаудың кешіктіріліп берілуі, оқу құны және оқу материалдарының қол жетімділігі. Әрқайсысына тоқталып, толықтырып өтуге болады:

- Онлайн форматта оқытуда уақытты тиімді қолдану мәселесі туындайды. Уақыт негізінен қажетті материалдарды оқу және конспекттерді жазуға жұмсалады. Оқыту уақыты онлайн - пікірталастардың жүргізілуі сабақтағы уақытын шектеулілігіне байланысты өзгеріп отырды. Оқушыларға сабаққа қосылуға, материалдарды жүктеуге қосымша уақыт қажет болды. Сондай-ақ, оқушылардың интернеттегі өзара іс-қимылын ұйымдастыру көп уақытты қажет етеді.
- Қашықтықтан оқыту кез коллаборативті ортаны ұйымдастыруда қиындықтар туындауы мүмкін. Топтық жұмыс уақытында оқушылар арасында іс-қимылды жүзеге асыру ыңғайсыздықтар туындайды, сонымен бірге, қалыптасқан топтың қатарына жаңа мүшенің сіңісуі біраз уақытты алуы мүмкін.
- Қашықтықтан оқыту кезінде оқушылардың эмоционалдық жағдайларын бағалау мүмкіндігінің болмауы мұғалімнің оқушылармен және оқушылардың бір-бірімен өнімді қарым-қатынасты орнатуға кедергі келтіріп, мұғалім оқушыны бағалауда қиындықтар туындауы мүмкін.
- Тілдік дағдылары жеткілікті дәрежеде дамымаған, сондықтан өз ойын толық жеткізуге қиналатын оқушылар тілді дамыту құралдарының жылдам ырғағы мен тым үлкен көлемін игеруде қапалануы мүмкін. Оқушылар арасында тікелей қарым-қатынас жасау мүмкіндігі болмағандықтан тілдік дағдылардың дамуы баяу жүруі мүмкін.
- Егер мұғалімде қашықтықтан оқытуға арналған онлайн сабақтарды құрастыру тәжірибесі болмаса, онлайн сабақтарды құрастыруда әріптестер арасында ұжымдық жұмысты қажет етеді. Дәстүрлі оқыту кезінде мұғалім негізінен өзі құрастырған сабақ жоспарына сүйенеді. Онлайн оқыту уақытында бұл міндеттер қиындай түседі, себебі мұғалімнен тиімді веб - сабақтарды ұйымдастыру үшін интернеттегі бағдарламалық қамтамасыз етулерден хабардар болуы керек. Мұғалімнің веб - технологияларды қолдана алу қабілеті қашықтықтан оқыту үдерісін тиімді ұйымдастырудың басты кедергісі болып табылады.
- Қашықтықтан оқытуды жүзеге асыру үшін ақпараттық технологиялар барлық оқушыларға қолжетімді болуы тиіс. Егер оқушылар шалғай аймақтарда мекен етіп, интернетке қосылу мүмкіндігі болмаса, бұл онлайн оқу үрдісімен оқушыларды қамту дәрежесіне шектеулер қояды.
- Мұғалімдердің оқушылармен бетпе-бет кездесу мүмкіндігі болмағандықтан, берілген тапсырмаларды игеру деңгейін бағалау үшін мұғалім көп таңдауы бар немесе қысқа жауапты қажет

ететін тапсырмаларды көп қолданбауы керек, оның орнына Блум таксономиясына негізделген толық жауапты қажет ететін сұрақтарды (сипаттау, талдау, мысал келтіру, жіктеу, баға беру) құрастырған дұрыс болады[2].

Қазіргі кездегі жаһандану үдерісі қарқын алған кезде дүние жүзінің әртүрлі бөлігінде орналасқан адамдар арасында әріптестік қарым-қатынас орнату және көптеген ақпарат көздеріне қол жетімділік мүмкіндігі аса құнды болып табылады. Мұғалімдер қашықтықтан оқыту іс-тәжірибесін жүзеге асыру мақсатында кең ауқымды интернет ресурстарды қолдану мүмкіндігі бар.

Келесі жолдарда, мұғалімдерге және оқушыларға қашықтықтан оқыту үдерістерінде тиімді сұхбат және ынтымақтастық алаңын ұйымдастыруға көмектесетін интернет сайттарға сілтемелер ұсынылады:

<https://explaineverything.com/>, <https://padlet.com/>, <https://www.educations.com/>,
<https://education.skype.com/>, <https://info.flipgrid.com/>.

Келесі құралдар оқушылардың қызығушылығын арттырып, сабақ барысына назарын ұстап тұруға демеу болады:

- <https://kahoot.com/>, <https://www.breakoutedu.com/>, <https://socrative.com/>, <https://quizizz.com/>,
<https://www.classcraft.com/>.

Берілген интернет ресурстар мұғалімдерге өздерінің сабақ жоспарлары негізінде өзіндік ерекше мазмұнды іс-шараларды ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

<https://spark.adobe.com/>, <https://go.playposit.com/>, <https://edpuzzle.com/>, <https://h5p.org/>,
<https://quizlet.com/ru>, <http://www.doink.com/>, <https://www.canva.com/>, <https://storybird.com/>,
<https://storybird.com/>, <https://www.flipsnack.com/>, <https://piktochart.com/>, <https://www.visme.co/>

Келесі құралдар көмегімен, мұғалімдер оқушыларға кері байланыс беріп, бағалап және оқушылардың жетістіктеріне қадағалау жасай алады.

<https://www.visme.co/>, <https://www.lbq.org/>, <https://nearpod.com/>, <https://spiral.ac/>,
<https://www.polleverywhere.com/>, <https://crowdsignal.com/>, <https://www.gosoapbox.com/>,
<https://web.seesaw.me/>, <https://classflow.com/>.

Көптеген оқу орындары қазіргі уақытта қашықтықтан оқыту әдісіне көшуіне маңызды себептері бар[3]. Онлайн оқыту үлкен көлемде оқушыларды қамтып қана қоймай сонымен қатар, оқу орындарына оқу бағдарламаларын дүние жүзілік деңгейде таратып, табыс көлемін ұлғайтуға мүмкіндік береді. ХХІ ғасырда ақпараттық технологияларды қолдану арқылы отбасы, жұмыс және оқу арасындағы үйлесімді сақтай отырып, «өмір бойы білім алу» қағидасын жүзеге асыру барынша қол жетімді болды.

Бірақ, бастапқыда болатын қаржылық шығындар оқу орындары үшін қашықтықтан оқыту жүйесін ұйымдастырудан бас тартуға итермелеуі мүмкін және мұғалімдер мен оқушыларға жаңа технологияларды игеруге белгілі бір уақыт қажет болады. Оқушылардың оқу қабілеттерінің айырмашылығы, тілдік дағдылардың даму деңгейі сияқты себептер онлайн сабақтардағы белсенділігін төмендетуі мүмкін. Оқушылар сабақтардың онлайн форматына психологиялық және қаржылық тұрғыдан дайын болуы керек.

Қорытындылай келгенде, онлайн сабақтардың табысты болуы, ұйымдастыру кезеңінде олардың артықшылықтары мен кемшіліктерін тиімді үйлестіру арқылы жүзеге асырылады. Осы мақсатта тек қана онлайн сабақтар құрастыру және өткізумен байланысты шығындарға емес, ең бастысы оқушылар мен мұғалімдердің оқу үдерісімен қанағаттану дәрежесіне көңіл аудару керек.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Шаров, В.С. Дистанционное обучение: форма, технология, средство. // Известия Российского Государственного Педагогического Университета Им. А.И. Герцена – 2009. – № 94.
2. A Review of Benefits and Limitations of Online Learning in the Context of the Student, the Instructor and the Tenured Faculty, Subhashni Appanna, Queensland University of Technology.
3. Teaching and learning when school is closed, <https://www.cambridgeinternational.org/support-and-training-for-schools/teaching-and-learning-when-school-is-closed/>

ПЕДАГОГ ШЕБЕРЛІГІ МЕН ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУЫ
ЖАНБУЛАТОВА Нурзия Назуллаевна, ТЛЕУОВА Айнагуль Сагинбаевна
Ақтөбе сервис колледжі
Ақтөбе, Қазақстан

*«Бұған дейін жасалғандардың бәрін
одан да жақсырақ етіп жасауға болады»*

Генри Форд

Елбасы өз мақаласында «Қазіргі таңда жеке адам ғана емес, тұтас халықтың өзі бәсекелік қабілетін арттырса ғана табысқа жетуге мүмкіндік алады. Қазіргі өскелең өмір талаптарына сай жастарға білім және тәрбие беру, оларды жан-жақты дамыту – қоғам алдында тұрған негізгі міндеттердің бірі. Білім беру бұл қоғам мүшелерінің адамгершілік, шығармашылық дамуының жоғары деңгейін және кәсіби біліктілігін қамтамасыз етуге бағытталған тәрбие беру мен оқытудың үздіксіз үрдісі болып табылады.

Бұрынғы дәстүрлі әдістерді қазіргі оқыту жүйесіндегі әдіс-тәсілдермен салыстыра отырып, жүйелеп, зерттеу мен талдау арқылы әр сабақта қажетті материалдармен қолдану қазіргі кездегі негізгі талаптың бірі болып отыр. Жаһандану үдерісінде, шығармашылық ізденісте, әр баланың ақыл-ой еңбегінің дамуына ықпал жасайтын негізгі тұлғаның бірі – оқушының ұстазына байланысты екенін білеміз.

Осыған орай, қазіргі білім берудің мақсаты – білім алып, білік пен дағдыға қол жеткізу ғана емес, солардың негізінде дербес жылдам өзгеріп жатқан бүгінгі дүниеде лайықты өмір сүріп, жұмыс істей алатын, отанның әлеуметтік қоғамның – экономикалық жағынан зор үлес қоса алатын жеке тұлғаны қалыптастыру. Қазақстан Республикасының Білім мен ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы білім беру жүйесін одан әрі жетілдіру, мемлекеттік білім беру стандартын жүзеге асыру, бәсекеге қабілетті маман дайындау міндетін қойды.

Бірінші кезектегі көкейкесті мәселе – жас ұрпақты ертеңгі өмірге әзірленуде бүгінгі берілетін білімнің көлемін, сипатын, оның мақсатын айқындау, әлемдік стандарт бағытындағы жағдайда білім берудің кейбір жетістіктеріне, жетіспейтін жақтарына түсінік беру, бүгінгі қандай бағыттарды батыл дамыту керектігімізді білу.

Білімнің негізгі ірге тасы жаңа типті мектептерге қаланады. Көрнекті қоғам қайраткері М. Жұмабаев «Қазақтың тағдыры, келешекте ел болуы да мектебінің қандай құрылуына барып тіреледі. Мектебіміздің таза, сау берік һәм өз жанымызға қабысатын, үйлесетін негізде құра алмасак келешегіміз күңгірт» деп білім мен ғылымның маңыздылығына тоқталған.

«Барлық мүмкіндіктер балалардың бойында», - деген ұлы ойшыл А. Толстойдың даналық сөзі бар ал баланы дамытатын шығармашыл, талантты, білімді ұстаз. Барлық оқытушылар талантты болмаса да өз ісінің шебері болуға міндетті. Шығармашыл, рухани бай оқытушы – қай бағытта да табысты болмақ.

Жаңа қоғамның педагогі – бұл рухани дамыған, бай шығармашыл үнемі жаңалыққа ұмытылатын тұлға. Оқытушылар жас ұрпақты ұлттық игіліктер мен ұлттың мәдени мұрасының сабақтастығын сақтай отырып оқыту, тәрбиелеуге және әр баланы жеке тұлға деп санап, оның жан – жақты дамуына мүмкіндік жасауға даяр болуы керек. Отандық орта білім мазмұнын жаңарту барысында қазіргі өмірде кең ауқымды дағдыларға көп көңіл бөлінеді. Бұл дағдылар жалпыадамзаттық және этномәдени құндылықтарға негізделі отырып, оқушыларға оқудағы, сондай-ақ өмірдегі проблемаларды шешуіне мүмкіндік береді. «Кең ауқымды дағдылар» келесі іс-әрекет түрлерінен тұрады: білімді шығармашылықпен қолдану; сыни тұрғыдан ойлау; зерттеу жұмыстарын орындау; АКТ қолдану; тілдік дағдылармен бірге қарым-қатынастың коммуникативтік тәсілдерін қолдану; топта және жеке жұмыс жасау біліктілігі.

Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі саласы жаңа тәсілдер аясында кеңейеді.

Жеке тұлғаның қалыптасуы – бұл үнемі рухани толығу, даралықты, интеллектілікті, ішкі және сыртқы жалпы және кәсіби мәдениетті меңгеру дегенді білдіреді. Қазіргі кездегі білім беру үрдісіндегі өзгерістерді, әлемдік білім берудің даму тенденцияларын бағалай білуі керек.

Білім беру реформасы табысының басты өлшемі – тиісті білім мен білік алған еліміздің әрбір азаматы әлемнің кез – келген елінде қажетке жарайтындай маман болатындай деңгейге көтерілу болып табылады. Бұл бүкіл әлемдік стандарттар деңгейінде сапалы білім беру қызметіне қол жеткізуге тиіспіз» деп атап айтқан. Осы орайда мамандардың білімін арттыратын, білім мекемелері басшыларының үздіксіз білім беретін ғылыми – әдістемелік оқу орталығы, атқарар негізгі миссиясы кәсіби құзыреттілікті қалыптастыру негізінде мамандардың біліктілігін жетілдіру болып табылады. Білім беруде оқытушы келесі құзыреттіліктерді игеруді қажет етеді: арнайы құзыреттілік – өзінің

кәсіби дамуын жобалай білетін қабілеті, әлеуметтік құзыреттілік – кәсіптік қызметімен айналысу қабілеті, білім беру құзыреттілігі – педагогикалық және әлеуметтік психологияның негіздерін қолдана білу қабілеті. Құзыреттілік дегеніміздің өзін қазіргі заман талабына сай педагог қауымының өзін-өзі өзгерте алу қабілеттілігі деп айтуға болады.

Оқытушының кәсіби құзыреттілігі - оның жан-жақты білімінен ұстаздық шеберлігімен, оқытудың жаңа әдістерін меңгерумен өлшенеді. Оқытушы қаншалықты білімді, шығармашыл болса, оның құзыреттілік аясы да соғұрлым кең болмақ.

«Құзыреттілік» ұғымы педагогика саласында тұлғаның субъектілік тәжірибесіне ерекше көңіл аудару нәтижесінде ендіріліп отырған ұғым. Құзырлылық-белгілі сала бойынша жан-жақты хабардар, білгір деген мағынаны қамти отырып, қандай да бір сұрақтар төңірегінде беделді шешім шығара алады дегенді білдіреді.

Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің негізгі шарттары:

1. Тұлғааралық және еңбектегі байланыс.
2. Қызметтің экономикалық, әлеуметтік, құқықтық, адамгершілік, психологиялық аспектілерін меңгеруі.
3. Қызметті жаңа жағдайға бейімдеудегі, басқару шешімін қабылдаудағы дайындығы.
4. Практикалық кәсіби тапсырмаларды орындаудағы дайындық әлеуеті
5. Нақты жағдайларға байланысты қандай да бір әдістерді пайдалану біліктілігі.
6. Тиімді шешім қабылдау қабілеті.

К.Құдайбергенова «құзырлылық нәтижеге бағдарланған жаңа білім беру жүйесінің сапалық критерийі ретінде әлеуметтік және өмірлік көзқарастарды есепке алу қажет» деп жазған. Кәсіби құзыреттіліктің сипаттамасын шебер – мұғалімнің, жаңашыл – мұғалімнің, зерттеуші- мұғалімнің, кәсіби дәрежесіне көтерілген мұғалімдердің жиынтық бейнесі ретінде қарастырады. Бірінші кезекте мұғалімнің «өзіндік жаңалығы» болуы қажет. Ғылым жаңалығын түрлендіруде өз үлесін қосу арқылы жасаған нәтижелі жұмысы, өзіндік іс – әрекет жиынтығы арқылы айтарлықтай нәтижеге қол жеткізу керек.

Кәсіби құзыреттіліктің төрт түрі бар олар:

1. Арнайы немесе қызметтік кәсіби құзыреттілік жоғары кәсіби деңгейде қызметті меңгерумен және тек арнайы білімді игеріп қоймай, сонымен бірге оны тәжірибеде қолдануды білумен сипатталады.
2. Әлеуметтік кәсіби құзыреттілік кәсіби қоғамдастықта қабылданған кәсіби қарым-қатынас тәсілдерін, біріккен кәсіби қызмет және серіктестік әдістерін игеру мен сипатталады.
3. Жеке кәсіби құзыреттілік өзін-өзі көрсету және өзін-өзі дамыту әдістерін, кәсіби деформацияға қарсы тұру құралдарын меңгеру мен сипатталады. Және осыған маманның өз кәсіби қызметін жоспарлауды, өз бетімен шешім қабылдауды, проблеманы көруді енгізеді.
4. Дара (жеке) кәсіби құзыреттілік өз-өзін басқара білу тәсілдерін, кәсіби өсуге дайындық, кәсіби қартаюға берілмеу, кәсіби мотивацияның табанды болуы қасиеттерін меңгерумен сипатталады.

Болашақ маманның кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру – оқытушылардың қолында. Ал біздің алға қойған мақсатымыз – білім алушыларға сапалы білім, саналы тәрбие беру шығармашыл жеке тұлға қалыптасуына үлес қосу. Сол үшін үнемі ізденісте боламыз, білім – біліктілігімізді толықтырып, болашақ ұрпақты тәрбиелеу мен оқытуға өз үлесімізді қосамыз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Білім мен ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы
2. А.С. Макаренко. Психология труда учителя. М., «Просвещение», 1993.
3. В.И. Андреева. Педагогика творческого саморазвития. Казань. 1996.
4. С.Е. Шишов. Понятие компетенции в контексте проблемы качества образования //«Государство и образование», 2002.
5. Б.А. Тұрғынбаева. Мұғалімнің шығармашылық әлеуметін біліктілікті арттыру жағдайында дамыту: теория және тәжірибе // Алматы. 2005, 174-бет
6. К.Құдайбергенова. Құзырлылық – тұлға дамуының сапалық критерий // «білім сапасын бағалаудың мәселелері: әдіснамалық негізі және практикалық нәтижесі» атты халықаралық ғылыми – практикалық конференцияның материалдары. 2008. 30- 32-б

ЭЛЕКТР ЖӘНЕ МАГНЕТИЗМ ҚҰБЫЛЫСТАРЫНДА КОМПЬЮТЕРЛІК МОДЕЛЬДЕУДІ ҚОЛДАНУ

ЖИДЕКУЛОВА Гулкиз Егеновна, КУНАФИЯНОВА Айгерім, БАТЫРОВ Нияз

М.Х.Дулати атындағы Тараз мемлекеттік университеті

Тараз, Қазақстан

aiko000000_97@mail.ru, gul2006@mail.ru

Аннотация

Мақалада студенттердің ғылыми-зерттеу жұмыстарының дамуын жетілдіру және шығармашылық өсуіне жаңа мүмкіндіктер беру үшін электр және магнетизм құбылыстарында компьютерлік модельдеу процесі қарастырылады.

Физика — қолданбалы ғылым екені белгілі. Физиканың ғылым ретінде қазіргі таңда қолданылу саласы шексіз: ғылымда, техникада, өндірісте, білім саласында және т.б. Физика адамзат өмірінің алуан түрлі салаларында кеңінен қолданылатындықтан, электр – магнетизм құбылыстарында осы ғылымның қолданбалы аспектілерін қарастырудың маңызды екенін көрсетеді.

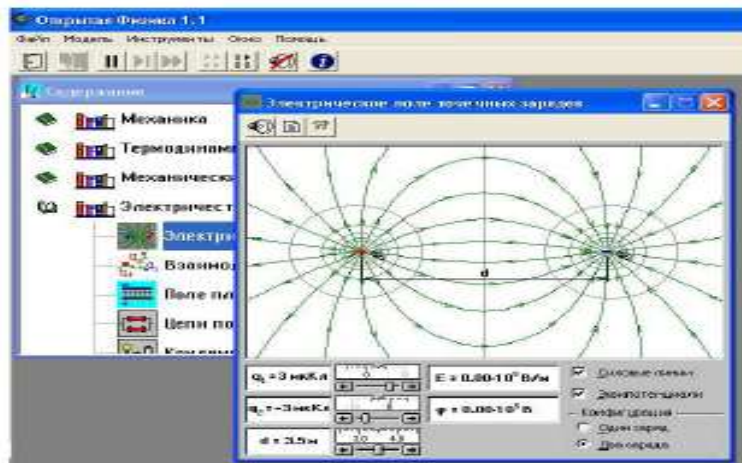
Қоғамды нақтырақ құрылымдау, оны ақпараттандыру, ғылымның артуы қоғамдық өмірдің барлық саласында: өндірістік, технологиялық, құқықтық және т.б. Ғылыми-зерттеу жұмыстарының дамуын жетілдіру және студенттердің шығармашылық өсуіне жаңа мүмкіндіктер беру үшін студенттерге дәстүрлі емес ақпарат көздеріне - электронды гипермәтіндік оқулықтарға, білім беру сайттарына, жүйелеріне қол жеткізуге мүмкіндік беретін заманауи физикалық электронды зертханаларды, мультимедиялық компьютерлік бағдарламалар мен компьютерлік модельдерді қолдану қажет.

Компьютерлік модельдеу – әртүрлі процестер мен құбылыстарды зерттеуге қолданатын көп тараған әдіс. Процестердің күрделілігі процестің өтуін анықтайтын параметрлерінің көп санымен, параметрлер арасындағы әртүрлі өзара байланыстар және өзара әсерлермен анықталады. Біздер зерттеулерді жеңілдету мақсатымен осындай ақпараттар көлемін азайтуға, таңдалынатын мүмкіншіліктер санын шектеуге тырысамыз.

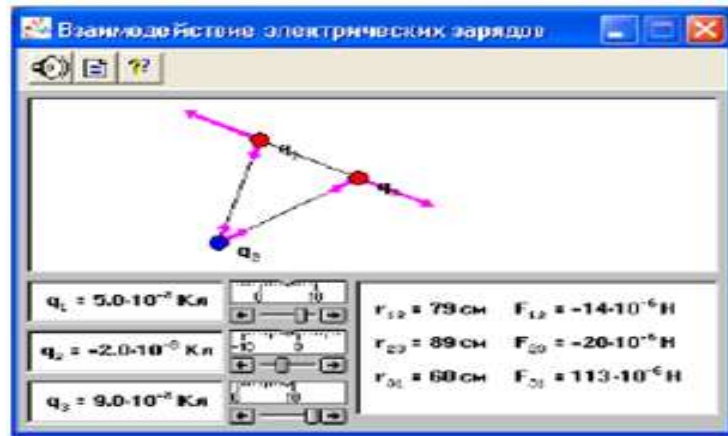
Енді физикалық «Нүктелік зарядтардың электр өрісі» мен «Нүктелік зарядтардың өзара әселесуі» құбылыстарын қарастырайық. «Нүктелік зарядтардың электр өрісі» мен «Нүктелік зарядтардың өзара әселесуі» компьютерлік модельінің мақсаты: Нүктелік зарядтардың электр өрісін компьютерлік модельдеу және осы өрістердің заңдылықтарын тағайындау, электрлік тұрақты шамасын анықтау болып табылады [1].

Бұл жағдайда Кулон заңына негізделген нүктелік зарядтың электр өрісінің күштік және электрлік сипаттамаларының формуладағы есептеулері компьютерлік модельдерде қолданылады.

Модель екі конфигурацияға ие, модельдің «екі заряд» арасындағы өзара әсерлесуін қарастырылады; зарядтың шамасын олардың арақашықтығын өзгерте отырып, электр өрісін зерттеу кезіндегі электр өрісінің E кернеулігінің және φ потенциалдың сандық мәндері анықталып, модель терезесінде пайда болады. Келесі суретте «Екі заряд» конфигурациясы кезіндегі «Нүктелік зарядтардың электрлік өрісі» компьютерлік модельі келтірілген.

Сурет 1. «Екі заряд» конфигурациясы кезіндегі «Нүктелік зарядтардың электрлік өрісі» компьютерлік модельі

Сурет 2. Нүктелік зарядтардың өзара әрекеттесуі бойынша компьютерлік модельінің диалогтық терезесі

Бұл модельде заряд шамаларын ғана өзгертпей, сонымен қатар олардың арақашықтығын өзгерткендегі зарядтар арасындағы Кулондық күштердің шамасының өзгеруі көрсетілген.

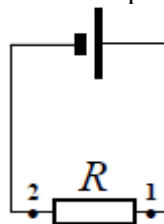
Осы компьютерлік модельді виртуальды эксперименттерде электр өрісі E кернеулігінің күштік сипаттамаларын зерттеуде және бірнеше экспериментте пайдалануға болады.

Электр заряды. Электромагнетизмнің классикалық теориясы бойынша электр заряды мен ток және олардың жорамалдаудағы өзара іс-қимылдарымен бұл шамалардың барлығын бір-біріне қарамастан шексіз дәлдікпен өлшеуге болады. Бұл жерде «классикалық» термин тек «кванттық емес» екенін білдіреді. Кванттық заңдар олардың h тұрақтысымен электромагнетизмнің классикалық теориясында қарапайым механикамен әсерлеседі. Шынында да, классикалық теория Планктың кванттық заңдары ашылғанға дейін аяқталды. Ол өз мәнін әлі күнге дейін жоғалтпады [3].

Соңғы классикалық теория негізгі тәжірбиелердің арқасында нығайтылды және сондықтан оны аз ғана катушкалар, конденсаторлар, ауыспалы объектілер сияқты қауіпті ток және соңында радио және жарық толқындары қолданылады. Бірақ тіпті осындай үлкен табыс басқа салаларда оның әділдігіне кепілдік бермейді, мысалы, молекуланың ішінде қазіргі физикада сақталған электромагнетизмнің классикалық теориясының мәні екі фактімен түсіндіріледі. Біріншіден арнайы салыстырмалық теориясы классикалық электромагнетизмді қайта құруды талап етеді. Тарихи арнайы салыстырмалық теориясы классикалық электромагниттік теориямен және арнайы эксперименттермен байланысты. Ресми жарияланған күннен кейін құрылған өрістің Максвелл теңдеулері Лоренц пен Эйнштейннің салыстырмалық теориясымен толық үйлеседі. Екіншіден кванттық мінездеме электромагниттік күші аз қашықтықта да 10^{-10} см (атом өлшемінен жүз есе аз) әсер етпейді. Атомдағы бөлшектердің тебілу электроскоп жапырақтарының әрекеттесуі арқылы сипатталады және сол заңдармен атомдардың қозғалысына қарамастан электр күштерінің әсерінен бөлшектерді тек кванттық механика ғана болжай алады, бірақ электромагниттік және кванттық теорияның табысты қосылуы оның тәжірбиелік шамасының – осы кішкентай аз қашықтықтарға дейінгі әсерлесудің арқасында.

«Тұрақты ток тізбектеріндегі қуат» компьютерлік моделін қарастыру үшін, Тұрақты ток тізбектерінде және ток көздеріндегі қуаттың бөліну заңдарын зерттеуден бастайық. Тұрақты ток тізбектеріндегі токтың қуаты мен жұмысындағы интегралдар кестесіндегі Джоуль -Ленц заңы.

Біртекті тізбекті орта бойынша электр тогының қарсылыстықпен ағуы барысында электрлік жазықтық өткіз ішіндегі орналасу жұмысын аяқтайды. Бұл жұмысты «ток жұмысы» деп атау қабылданған. Төмендегі суретте Тұрақты ток тізбегі келтірілген.

Сурет 3. Тұрақты ток тізбегі

Электростатикадан білетініміз бойынша, электрлік жазықтықтың жұмысы мынаған тең:

$$A_{12} = q \cdot (\varphi_1 - \varphi_2) \quad A_{12} = u \cdot q = u \cdot (I \cdot \Delta t) \quad (1)$$

Энергияның сақталу заңына сәйкес жұмыс тек тізбек бөлігіндегі энергияның өзгерісіне тең. Ол жылу бөлінуге, химиялық реакцияның өтуіне, шағылуына, тоқпен жұмыс істейтін өткізгіштердің механикалық жұмысының жасалуына бөлінуі мүмкін. Егер өткізгіш қимылсыз болса, химиялық реакция жүрмейді және энергияны жоғалту болмаса, онда токтың жұмысы жылу бөлінуге шығындалады:

$$Q = A_{12} = u \cdot I \cdot \Delta t. \quad (2)$$

Бұл жағдайда Ом заңы дұрыс $u = IR$, және біз өте маңызды тұжырымға келеміз. Өткізгіштен ағу барысында бөлінетін тұрақты тоқтан жылудың көлемі Q Джоуль -Ленц заңымен анықталады:

$$Q = I^2 R \Delta t \quad (3)$$

Джоуль-Ленц заңы тек металл өткізгіштер үшін ғана емес, сонымен қатар электролиттермен газдар үшін де орындалады. Джоуль-Ленц заңын айтқанда, жоғарыдағы теңдікпен бірге көбінесе коэффициенттерді тудырады:

$$Q = Iu\Delta t = \frac{u^2}{R} \Delta t \quad (4)$$

Бір ескеретін жайт, егер тізбек бөлігінде энергия механикалық немесе «химиялық» болып өзгерсе, онда бөлінетін жылу тоқтан аз болады. Мысалы, ол электр қозғалтқышының роторының айналуына немесе электролиз кезінде заттың босатылуына шығындалады [2].

Дифференциал түрдегі Джоуль- Ленц заңы. Ом заңындағы дифференциал түрдегі әдісті қолданып, өткізгіш ортадағы «физикалық шексіз кішірек» элементті бөліп аламыз да, теңдікке сай жеткілікті тізбекті жазып аламыз:

$$dQ = R \cdot I^2 dt, \quad (5)$$

мұндағы $\frac{dQ}{dt} \equiv W \frac{dW}{dV} \equiv w$ - «нақты жылу бөлінудің қуаттылығы;

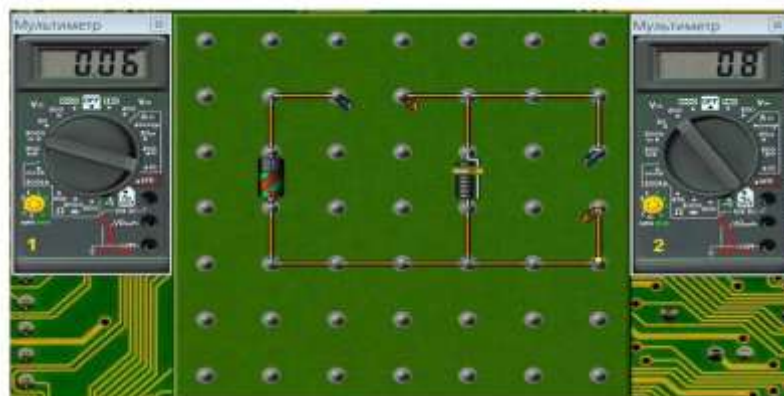
$I = j dS$ - ток күші мен тығыздығының байланысы;

$$R = \rho \frac{dl}{ds} \text{ - омдық қарсыластық.}$$

Егер осы жерден жылу бөлінудің нақты қуатын білдіретін болсақ, яғни, жылудың мөлшері, өткізгіш ортадағы бөлінген «уақыт бірлігі мен көлем бірлігін » десек, онда барлық қысқартулардан біз дифференциал түрдегі Джоуль-Ленц заңын аламыз:

$$w = \rho \cdot j^2 \text{ немесе } w = \frac{1}{\rho} \cdot E^2 \quad (6)$$

Бұл байланыстың жергілікті сипаты теңдіктің оң және сол жағындағы барлық кеңдігінің, нақтырақ айтсақ, өте аз өткізгіш ортаның, $\vec{r} \equiv \{x, y, z\}$ радиус векторының берілген міндетін білдіреді. Компьютерлік модель орындалу ретінің сипаттатуы: «Тұрақты ток тізбектеріндегі қуат» компьютерлік моделінің электр тізбегін жинау; жүктеме кедергінің мәнін өзгертіп, амперметр мен омметрдің көрсетулерін жазып алу; өлшеулер нәтижелерін төмендегі кестеге жазу; кедергі жүктемелерінің өзгерісі кезіндегі қоректендіру көзінен бөлінетін қуаттың шамасы анықтау керек; кедергі мен қуаттың тәуелділік графигін тұрғызу.

Сурет 4. Тұрақты ток тізбегінің компьютерлік модельдегі сұлбасы

Кесте 1. Есептеу нәтижесі

R, Ом	0,1363	0,1	0,883	0,75	0,0681	0,06	0,535	0,04
P, Вт	0,1360	0,499	0,617	0,666	0,749	0,818	0,899	0,964
I, А	0,1853	0,049	0,542	0,588	0,5617	0,557	0,539	0,515

23-сурет. Кедергі мен қуаттың тәуелділік графигі

Қорыта келгенде, тәуелділік графигінен көріп отырғандай кедергі жүктемелері артқан сайын 0,65 Ом болғанда қоректендіру көзінен бөлінетін қуаттың шамасы максимал мәнге жетеді.

Сонымен, компьютерлік технологияны қолдануға негізделген «Электр және магнетизм» бағытын жетілдіру, электронды - осцилляциялық процестерді компьютермен зерттеу барысында, «Нүктелік зарядтардың электр өрісі» мен «Нүктелік зарядтардың өзара әселесуі» компьютерлік модельінде Кулон заңына негізделген нүктелік зарядтың электр өрісінің күштік және электрлік сипаттамаларының формуладағы есептеулерін компьютерлік модельдерде қолданды.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Калашников Н.П. Основы физики. М.: Дрофа. 2014. Т.1.
2. Детлаф А.А., Яворский Б.М. Курс физики. М.: Высшая школа, 2000.
3. Иродов И.Е. Электримагнетизм. М.: Бинум, 2012.

К ВОПРОСУ О МОДЕРНИЗАЦИИ ЭЛЕКТРИЧЕСКИХ ПОДСТАНЦИЙ ЗАДОРЖНЫЙ Виталий Дмитриевич

Орский гуманитарно-технологический институт (филиал) ОГУ
Орск, Россия
novometall@bk.ru

Аннотация

Мақалада электр тогы жоқ қосалқы станциялардың жұмысы сипатталған, қосалқы станциялардың ағымдағы жағдайының аспектілері және оларды жаңғыртудың мүмкін нұсқалары қарастырылған. Мәселенің қазіргі жағдайына ерекше назар аударылады.

Аннотация

В статье изложены вопросы эксплуатации электрических пониженных подстанций, рассмотрены аспекты современного состояния подстанций и возможные варианты их модернизации. Особое внимание уделено современному состоянию проблемы.

Электроэнергетика, как сфера народного хозяйства, ориентирована, во-первых, на производство электроэнергии, во-вторых, на ее последующую передачу. Безусловно, что без этой отрасли невозможно развитие государства, функционирование хозяйственного сектора, благосостояние граждан.

Без электроэнергии на сегодняшний день трудно представить жизнь и быт граждан, поскольку она применяется во всех сферах человеческой жизнедеятельности.

Итак, потребность современной цивилизации в энергии и удовлетворение этой потребности обуславливают значимость и актуальность рассматриваемой проблемы.

Обращаясь к основам системы электроснабжения какого-либо промышленного предприятия, или же сельскохозяйственного объекта, города, села и страны в целом, конкретизируем роль и специфику электрических подстанций.

Подстанциям присущи все проблемы, которые возникают в системах электроснабжения промышленно развитых стран постсоветского пространства (Российская Федерация, Казахстан, Беларусь, Украина и др.), а, следовательно, возникает необходимость в их модернизации. Востребованность и необходимость модернизации вызваны тем, что на данный момент оборудование большинства подстанций, как показывает опыт, выработало свой ресурс, более того, устарело морально или же имеет низкое качество электроснабжения.

Исходя из выше изложенного, цель модернизации любой подстанции сопряжена с повышением надёжности и качества электроснабжения, что достигается путем оптимизации главной электрической схемы и замены основного и вспомогательного оборудования.

В круг задач, решаемых в ходе модернизации подстанции, относится:

- выбор оптимальной схемы и напряжений,
- подбор силового оборудования,
- выбор оборудования системы автоматики и управления.

Для бесперебойного электроснабжения потребителей большее значение имеет выбор схемы первичных электрических соединений подстанции.

Электрическая схема должна содержать минимальное количество оборудования и оперативные переключения в ней должны осуществляться, безусловно, просто, удобно и безопасно. Такая манёвренность возникает в нормальных режимах, при выводе оборудования в ремонт, при проведении испытаний, ликвидации аварий.

В проекте следует предусмотреть прогрессивные технические решения и мероприятия, которые обеспечивают возможность выполнения работ индустриальными методами.

Компоновку конструктивного исполнения подстанции следует выполнять в соответствии с главной схемой электрических соединений. Наилучшей компоновкой ОРУ на подстанциях принять компоновку с расположением оборудования в одной плоскости. При таком расположении оборудование размещается на нулевой отметке. Так можно обеспечить удобство и безопасность его обслуживания.

Схемные и компоновочные вопросы подстанций принимаются преимущественно по типовым схемам и проектам, где использовано минимальное количество электрооборудования и приняты блочные конструкции заводского изготовления.

В ходе проектирования системы электроснабжения исходят из отдельной работы линий и отдельной работы трансформаторов, поскольку в этом случае снижаются токи короткого замыкания, упрощаются схемы первичной коммутации и релейная защита. Для восстановления питания потребителей требуется применять простейшие схемы автоматики АВР, АПВ с целью повышения показателей качества, надёжности и устойчивости системы.

Модернизация подстанции - это очень сложный процесс. Здесь очень строго нужно учитывать схему электрических соединений подстанции. Это схема строится для того, чтобы обеспечить надёжность всей системы. Также немаловажную роль играет выбор электрического оборудования, которое должно быть в первую очередь безопасно в любых режимах работы. Кроме этого в электрической схеме учитываются технико-экономические показатели, срок окупаемости, дальнейшее обслуживание и ремонт с наименьшими затратами. Также принимается в расчёт удобство эксплуатации и качество электроэнергии. Существенную роль в схеме играет категоричность электроприёмников. Значимым фактором является дальнейшее развитие подстанции. Так, например, в будущем к ней могут присоединиться ряд новых потребителей.

Рассмотрим основные аспекты эксплуатации электрических подстанций на примере Восточного Оренбуржья, одного из наиболее промышленно развитых регионов Российской Федерации.

Оренбургской энергетике в 2019 году исполнилось 120 лет. 25 января 1899 года на берегу Урала была смонтирована и дала ток первая городская электрическая станция.

В 20-30 годах XX века были сделаны реальные шаги по электрификации Оренбургского края. Поставлена под нагрузку временная электростанция в г. Орске, введен в эксплуатацию первый турбогенератор на электростанции «Красный Маяк» в областном центре, в 1938 году дала ток Орская ТЭЦ-1.

В 1943 году решением Государственного Комитета Обороны СССР было образовано районное энергетическое управление «Орскэнерго», переименованное в последствии в «Оренбургэнерго», чем положено начало созданию энергетической системы Оренбургской области.

История современной энергетики Восточного Оренбуржья начинается 11 декабря 1943 года, когда было образовано управление Орского высоковольтного сетевого района и зарегистрировано как самостоятельное хозяйственное предприятие в составе Чкаловэнерго, а в 1951 году включена первая ВЛ-110 кВ Орск-Ириклинская ГЭС. Одновременно с созданием новых энергетических мощностей в 60-70-е годы велись работы по строительству линий электропередачи и подстанций, которые позволили обеспечить переток электроэнергии из Восточного Оренбуржья в центр области, а также создать условия для более надежного энергообеспечения и полной электрификации региона.

Динамика ввода в эксплуатацию и количество подстанций представлена на рисунке 1 [1].

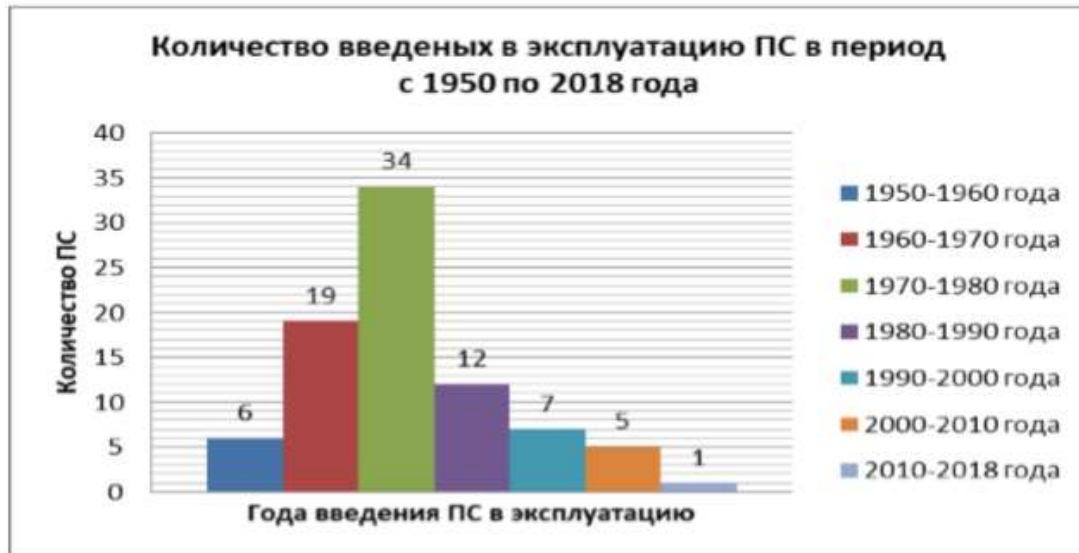

Рисунок 1 – Количество введенных в эксплуатацию подстанций по годам

Как следует из приведенной на рисунке 1 диаграммы, практически половина подстанций Восточного Оренбуржья была введена в строй в 70-80-е годы, т.е. они находятся в эксплуатации 30-40 лет. С момента сдачи подстанций в эксплуатацию каких-либо серьезных модернизаций и реконструкций на них, в большинстве случаев не проводилось.

На данный момент количество реконструкций не превысило 15% от общего количества подстанций Восточного Оренбуржья. Основное оборудование подстанции отработало нормативный срок службы (25 лет). Оно не удовлетворяет требованиям надежности, дальнейшая его эксплуатация связана с неоправданными расходами на поддержание его в работоспособном состоянии и с высокой частотой отказов силового оборудования и средств релейной защиты. Реалиями сегодняшнего дня является тот факт, что оборудование подстанций устарело морально и физически. Постоянно возрастает частота отказов силового оборудования и устройств релейной защиты и автоматики. Все это отрицательно сказывается на надежности электроснабжения потребителей.

Для устранения этих недостатков необходимо интенсивными темпами проводить модернизацию подстанций [2]. Такая же ситуация складывается и с силовым оборудованием, установленным на подстанциях Восточного Оренбуржья.

Нормативный срок службы силового оборудования составляет 25 – 30 лет. Около 60% установленного оборудования выработало свой нормативный срок службы и требуют замены. В последнее время интенсивно увеличивается рост потребления электроэнергии, что требует увеличение мощностей силовых трансформаторов.

К примеру, в г. Орске за последние 5 лет провели реконструкцию подстанции «Елшанская» 110/35/10кВ и подстанции «Городская» 35/10кВ с заменой силовых трансформаторов на более мощные (40 МВА и 16МВА вместо 25МВА и 10МВА) и силовых выключателей.

Согласно статьи 5 «Технологическая и экономическая основы функционирования электроэнергетики» Федерального закона Российской Федерации № 35 ФЗ «Об электроэнергетике» «... субъекты электроэнергетики и потребители электрической энергии обязаны соблюдать требования настоящего Федерального закона, других федеральных законов и принимаемых в соответствии с ними нормативных правовых актов Российской Федерации в области электроэнергетики, устанавливающих

соответствующие требования к обеспечению надежности электроэнергетических систем, надежности и безопасности объектов электроэнергетики и энергопринимающих установок» [3].

Таким образом, модернизация понизительных подстанций в настоящий момент является жизненно необходимой и требующей внимания на всех уровнях муниципальной и государственной власти.

Список литературы

1. Россети Волга (режим доступа: www.mrsk-volgi.ru. Дата обращения 25.05.2020г.).
2. Правила устройства электроустановок (ПУЭ). Издание седьмое. Утверждены Приказом Минэнерго России от 08.07.2002 № 204.
3. Федеральный закон Российской Федерации от 26 марта 2003 г. № 35ФЗ «Об электроэнергетике».

ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ ЗЕЙНАДДИН Асқар Нұрланұлы

Ғылыми жетекші: Кенжеғалиев Кулуш Кушенович
Шоқан Уалиханов атындағы Көкшетау Мемлекеттік Университеті
Көкшетау, Қазақстан
Zeynaddina@bk.ru

Білім беру-бұл тұлғаны тәрбиелеу және оқыту жүйесі, сондай-ақ пайда болатын білім, білік, дағды, құндылық ұстанымдары, функциялары, қызмет тәжірибесі мен құзыреттілік жиынтығы.

Сөздің кең мағынасында Білім — тұлғаның ақыл-ойының, мінез-құлқы мен физикалық қабілеттерінің қалыптасу процесі немесе өнімі. Адамда бір адамның тәжірибесі ол қайтыс болғаннан кейін жоғалмайды, ал дамыған адамдардың ақыл-ойының және олардың коммуникацияға қабілеттілігінің арқасында қоғамда жинақталатындықтан, тәжірибе жинақталуы мәдениет сияқты құбылыстың пайда болуына мүмкіндік берді. Мәдениет-бұл бір адамның тәжірибесі емес, жалпы қоғамның тәжірибесі. Білім беру-бұл мәдениетте жинақталған осы білімді жаңа ұрпаққа беру процесі. Білім беруді қоғам мақсатты түрде оқу орындары: балабақшалар, мектептер, колледждер, университеттер және басқа да мекемелер арқылы жүзеге асырады, бұл өз бетімен білім алу мүмкіндігін жоққа шығармайды, әсіресе интернеттің кең қол жетімділігіне байланысты.

"Ғылым түсінуге білімі басқаларымен қатар, білдіреді және, негізінен, шектелген оқытумен және тәрбиемен оқушы мұғалімі. Ол оқуға, жазуға, математикаға, тарихқа және басқа да ғылымдарға үйрете алады. Тар мамандықтар бойынша, мысалы, астрофизика, құқық, география немесе зоология сияқты оқытушылар тек осы пәндерге ғана оқыта алады. Білім берудің мамандануы білім алушылардың өсуіне қарай ұлғаяды. Сондай-ақ, кәсіби дағдыларды оқыту, мысалы, жүргізу. Арнайы мекемелерде білім алудан басқа, мысалы, Интернет арқылы білім алу, Оқу, мұражайларға бару немесе жеке тәжірибе бар. Жалпы және арнайы білім деңгейі өндіріс талаптарына, ғылым, техника және мәдениет жағдайына, сондай-ақ қоғамдық қатынастарға негізделеді.

Өзінің мемлекет болып қалыптасу және даму тарихында көптеген сын сағаттарды, сындарлы кезеңдерді басынан өткерген Қазақстан халқы тағы да жаңа белеске көтерілу жолында тың серпіліс жасап отыр. ҚР Тұңғыш Президенті, Елбасымыз Н. Назарбаев «Қазақстан-2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Жолдауында тәуелсіздіктің үшінші онжылдығына қадам басып отырған кезеңдегі ел дамуының негізгі басымдықтарын айқындап берді. Олардың қатарында еліміздің білім беру жүйесін, соның ішінде жоғары оқу орындарын оңтайландыру мәселесі де бар.

Елбасымыз жаңа кезеңдегі әлеуметтік саясаттың маңызды құрамдас бөлігі ретінде ана мен баланы қорғауды «Қазақстан-2050» бағдарламасында былай деп атап көрсеткен. Білім және кәсіби машық – заманауи білім беру жүйесінің, кадр даярлау мен қайта даярлаудың негізгі бағдары. Бәсекеге қабілетті дамыған мемлекет болу үшін біз сауаттылығы жоғары елге айналуымыз керек. Қазіргі әлемде жай ғана жаппай сауаттылық жеткіліксіз болып қалғалы қашан. Біздің азаматтарымыз үнемі ең озық жабдықтармен және ең заманауи өндірістерде жұмыс жасау машығын меңгеруге дайын болуға тиіс. Қазақстан Республикасының білім беру жүйесін ақпараттандыру саясаты еліміздің даму стратегиясының негізгі бағыттарының бірі, себебі XXI ғасыр – білім беру жүйесін ақпараттандыру ғасыры.

Кәсіптік білім беру-нақты мамандықтар мен кәсіптер бойынша белгіленген білімді, іскерлікті, дағдыларды және педагогикалық құзыреттілікті меңгерумен сүйемелденетін тұлғаның кәсіби қалыптасуы мен дамуының процесі мен нәтижесі. (А. Н. Лейбұлы)

Ресейде кәсіби білім беру Петр I кезінен бастап 300 жылдан астам уақыт бойы бар. Қазіргі уақытта кәсіптік білім беру алдында еңбек нарығын Құзыретті мамандармен молықтыру ғана емес, сонымен қатар тұлғаның кәсіби өсуі мен дамуына мүмкіндіктер жасау міндеті тұр.

Кәсіптік білім берудің негізгі міндеттері арасында келесілерді атап өтуге болады:

- Кәсіптік білім берудің материалдық базасын одан әрі жетілдіру;
- Кәсіпорында практика орталықтарын құру;
- Кәсіби білім беру міндеттерін қою және ұйымдастыруға кәсіпорын мамандарын тарту;
- Кәсіптік білім беру мамандарына арналған тапсырысты қалыптастыру. Қандай да бір салада одан әрі дамыту үшін.

Қазіргі қоғамның негізгі бөлігі-білімді ұрпақ. "Білімді ұрпақ" - бұл өзінің алдында барлық білім беретін оқушы. Біздің заманымыздың негізгі міндеті қазіргі қоғамда ақпараттық – коммуникациялық желілердің Интернет-негізгі құралдарын тиімді пайдалану болып табылады. Ақпараттық технологиялардың негізгі мақсаты-оқушыларды қазіргі қоғамның қажеттіліктеріне сәйкес дербес компьютер құралдарын өз өмірлік қызметінде пайдаланатын жан-жақты тұлға ретінде тәрбиелеу. Бүгінгі күні әрбір отбасының күнделікті өмірі үшін қажетті техникалық құралдардың бірі компьютер болып табылады. Компьютерге сәбиден бастап аяққа дейін қызығушылық танытады. Ал мектеп жасындағы балалар үшін компьютерді жақсы меңгеру, яғни әр түрлі бағдарламаларда жұмыс істеу тәжірибесі құрдастарынан асып кетуі мүмкін болса, онда баланың өз құрдастарының алдында беделі одан да жоғары болады. Менің ойымша, компьютерге деген қызығушылық басқа пәндерге деген қызығушылықтан асып түсті, күн сайын жаңа модельдер мен заманауи талаптарға сай келетін әр түрлі бағдарламалар пайда болады.

Жаңа технологияларды меңгеру мұғалімнің зияткерлік, рухани-азаматтық және басқа да адами қасиеттерін қалыптастыруға ықпал етті. Ақпараттық технологиялардың жаңа құралдарын қолдау адамзаттың түрлі салаларында, соның ішінде білім саласында да үлкен маңызға ие.

Білім беруді ақпараттандыру :

* Әр адамға білім алудың тиімді тәсілін таңдауға мүмкіндік беретін ашық білім беру жүйесін құру;

* Оқыту техникасын түбегейлі өзгерту;

* Оқу үрдісінде оқушылардың танымдық іс-әрекетін тиімді ұйымдастыру;

* Электрондық білім беруді пайдалана отырып жеке оқыту

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың артықшылықтары басым болды.

1. Мультимедиялық мүмкіндіктерді қолдау: музыкалық немесе дикторды дайындау, бейнелерді анимациялау, слайд-шоу.

2. Жүйені басқару құрылымы-оқытушы өз ойларын, көзқарасын, өз кезегінде материалдық көріністі, әр түрлі аудиторияларда бір ғана оқу апаратын ұсынуға мүмкіндік алды .

3. Білімді бақылау жүйесін жылдам алу, орындалған жаттығуларды бағалау.

Осы технология негізінде білім беру сапасын арттыру бойынша жұмыстың мысалы білім беру саласындағы басқаруды автоматтандыру ғана болды.

Бұл жетістіктер:

1. кроссворды, кестелерді құру үшін дербес компьютерді пайдалана отырып лексикалық оқу материалдарын әзірлеу.

2. ағылшын сөздерін сауатты жазуға және көркем безендіруге үйретеді.

3. дербес компьютерді пайдалану арқылы оқушылардың білімі мен іскерлігін кеңейту.

4. Интернет желісін пайдалану арқылы электрондық пошта арқылы оқушылардың хат алмасуы, өз ойларын еркін жеткізу.

Ақпараттық-коммуникативтік технология электронды есептеу техникасымен жұмыс істеуге, оқу процесінде компьютерді пайдалануға, моделдеуге, электрондық оқулықтарды, интерактивті тақтаны пайдалануға, интернетте жұмыс істеуге, компьютерлік оқыту бағдарламаларына негізделеді. Ақпараттық-әдістемелік материалдар коммуникативтік байланыс құралдарын пайдалана отырып, білім беруді жетілдіруді көздейді.

Жұмыс жоспарына сәйкес Семей қаласы білім бөлімінің деңгейін анықтау үшін пәндік білім мен қабілеттерін, сондай-ақ дарынды балаларға арналған, жалпы білім беретін орта мектепте № 3 олимпиада 4 сынып оқушылары арасында өтті.

Атап айтқанда, мультимедиялық құралдарда Ақпараттық технологиялар арасында осы құралдардың тиімді жақтарын сабақтарда пайдалану кезінде бөлуге болады.:

- Оқушының пәнге деген жеке қызығушылығын оятады;
- Қабылдау қабілетін қалыптастырады;
- Этнопедагогическое тәрбиелеу;
- Оқушыны шығармашылық жұмысқа тартады;
- Оқытушы уақытын үнемдейді;
- Оқулықтан тыс қосымша мәліметтерді ұсынады;

Ақпараттық технологиялардың негізгі мақсаты-пайдаланушыны қажетті ақпаратты өз бетімен табуға үйрету, яғни оны іздеуге үйрету. Сондықтан қазіргі заманғы компьютерлендірілген ғасырда есептеу техникасын өте жылдам дамытуға, оны ғылымның кез келген саласында пайдалануға және нақты нәтижелер алуға байланысты ғылым мен білімді одан әрі тереңдетіп зерделеуде ақпараттық технологияларды пайдалану өте маңызды.

Біздің елімізде білім беру жүйесін жаңғырту негізгі үш бағыт бойынша жүзеге асырылады. Біріншісі-білім беру мекемелерін оңтайландыру; екіншісі-оқу-тәрбие процесін жаңғырту; соңғысы-білім беру қызметтерінің тиімділігі мен қолжетімділігін арттыру. Осы үш бағыт бойынша жұмыс Мемлекет басшысы Н. Назарбаевтың жыл сайынғы Жолдауында да, ұзақ мерзімді стратегияда да көрініс табады. Қазақстанның бәсекеге қабілеттілігін арттыратын білікті мамандарды даярлау үшін ЖОО түрлі инновациялық әдістемелерді пайдалана бастады. "Академиялық ұтқырлық" бағдарламасы еліміздің бірқатар жоғары оқу орындарында жүзеге асырылады. Жоғары білім беру саласында көп сатылы оқу гранттарының жүйесін әзірлеу, өңірлік мамандықтарды ескеретін қолданбалы білім берудің мамандандырылған оқу орындарының жүйесін құру, оқыту әдістемелерін жаңғырту, оқытудың онлайн жүйесін дамыту. Қорытындысында, "Қазақстан – 2050" Стратегиясы елдегі білім беру жүйесін дамыту-уақыт талабы екенін анықтады. "Бала білсін, ақыл, малынды аямаңыз". Сондықтан білімді ұрпақты тәрбиелеу үшін білім беру саласына ерекше көңіл бөлу және елеулі қаражат бөлу қажет. Біздің елімізде осы салаға бөлінген қаражат саны жыл сайын азаймай отыр. Соңғы 15 жылда ел экономикасының өсімі 16 есеге, оның ішінде білім беру саласында 9,5 есеге өсті. Яғни, соңғы жылдардағы нақты деректерге келер болсақ, мемлекет ғылымға бөлінген қаражат 2011 жылы 26,8 млрд. 2012 жылы-48 млрд. қалай теңге. Бұл, әрине, ғылымның одан әрі дамуына ықпал етеді. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Ғылым комитетінің сайтындағы мәліметтер бойынша ғылыми зерттеулерге гранттық қаржыландыру қарастырылған. Яғни, 2012-2014 жылдары жүргізілген ғылыми зерттеулерге бөлінген қаржыландыру көлемі әлі күнге дейін 1,731 млрд. теңгені құрайды.

Мемлекет басшысы Н. Назарбаевтың "Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам" бағдарламалық мақаласында: "Біріншіден, орта білім беру жүйесіндегі директорлар корпусының сапасын жақсарту жөнінде шаралар қабылдау қажет. Екіншіден, жекелеген мектептерде, колледждер мен жоғары оқу орындарында, оның ішінде халықаралық жоғары оқу орындарында білім берудің мемлекеттік стандарттарының сақталуын бақылауды жолға қою қажет. Үшіншіден, жоғары оқу орындарын оңтайландыру процесін жүргізу маңызды. Қазақстанда 146 жоғары оқу орны бар. Олар мамандарды тәрбиелеудің қажетті сапасын қамтамасыз ете алмайды", - делінген хабарламада. Сондықтан елдегі білім беру саласы үлкен өзгерістер қарсаңында тұр. Егер жоғарыда аталған бағыттар жүйелі дамитын болса, білім беру саласы алға жылжитын болады. Болашақ мамандардың оқу орындарында сауатты, сауатты және сауатты болуына байланысты, олар да дұрыс оқу нәтижелеріне байланысты. Біздің елімізде білім беру саласында жинақталған көптеген мәселелер бар. Мысалы, мұғалімнің білім беру мәселесі, оқулықтардың проблемасы, басшылардың жетіспеушілігі, оқушыларды тәрбиелеу, "бармақ басты, көз" іс-әрекеттері, яғни олардың білімі жоқ. Олардың барлығы елдегі білім беру сапасын арттырудың факторы болып табылады. Білім беру жүйесіне қарауға болмайды. Бүгін оқушы-ертеңгі маман. Сонымен қатар, оқушыдан білімсіз жақсы маман шықпайды. Осыған байланысты, білім беру саласында осы олқылықтарды толтыру қажет.

Мемлекет басшысының Жолдауында Бәсекеге қабілетті білім беруді дамытуға, саналы ұрпақты тәрбиелеуге, салауатты өмір салтын қалыптастыруға ерекше көңіл бөлінеді. "Мемлекеттің болашағы мен дамуы үшін бізге не қажет?" бұл игі істерді жүргізу қажеттілігі туралы болып отыр. Мемлекет басшысының дәстүрлі Жолдауларында, әсіресе жоғары оқу орындарында бәсекеге қабілетті білім беруді дамытуға баса назар аударылады. Мемлекет басшысының Жолдауында жаһандану заманына және жастарға білім берудің заманауи түріне ерекше назар аудару қажеттігі нақты көрсетілген. Қазақстан Республикасының бәсекеге қабілетті мемлекет болуы үшін негізгі алғышарты. Білім мен ғылымның жаһандану дәуірінде өмір сүріп жатқан біз үшін инновациялық және ақпараттық-электрондық білім бере отырып, жастарға ерекше көңіл бөлу қажет. Кәсіптік-техникалық және жоғары

білім бірінші кезекте ұлттық экономиканың мамандарға деген ағымдағы және перспективалық қажеттіліктерін барынша қанағаттандыруға бағытталуы тиіс. Бұл халықты жұмыспен қамту мәселелерін шешуге ықпал ететіні даусыз. [4]

Жоғары оқу орындары білім беру қызметімен шектелмеуі тиіс. Біз қолданбалы және ғылыми - зерттеу бөлімшелерін құрып, дамытуымыз керек. Қазақстан Республикасының Президенті н. э. Назарбаев "Нұрлы жол-болашаққа бастар жол" атты Қазақстан халқына Жолдауында "Қазақстан-2050" Стратегиясында белгіленген жаңа экономикалық саясат жағдайында Қазақстан әлемнің дамыған 30 елінің қатарына енудің маңызды бағыттарының бірі болуы тиіс екендігін атап өтті. Қазақстанда инновациялық жүйені нығайту үшін мемлекет есебінен ғылыми зерттеулерді қаржыландыру және ғылымды дамытудың жүйелі мемлекеттік базасын қалыптастыру қажеттігі атап өтілді. Отандық ғылым үшін ерекше жағдайлар жасау арқылы отандық өндірісті дамыту жүйесінің негізгі бағыттары анықталды.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Ахмет Л. Компьютерлік технологияны оқу-тәрбие процесінде пайдалану мүмкіндіктері / Л. Ахмет //
2. Білім – Образование – 2009 – №3 Роберт И. Новые информационные технологии в обучении: дидактические проблемы, перспективы использования
3. Нурғалиева Г. К., Тажиғұлова А. И., и др. Педагогические технологии информатизации образования. Алматы: РЦИО. 2002, -269 с.
4. Л. Доллинер Ақпараттық коммуникациялық оқыту технологияларының мәселелері және болашағы Информатика негіздері ғылыми-әдістемелік журналы 2008 жыл №1 2-4 б.
5. Мұхамбетжанова С.Т., Мелдебекова М.Т. Педагогтардың ақпараттық - коммуникациялық технологияларды қолдану бойынша құзырлылықтарын қалыптастыру әдістемесі. Алматы: ЖШС «Дайыр Баспа», 2010 жыл

ДАМУЫНДА КЕМІСТІГІ БАР БАЛАЛАРДЫҢ СӨЙЛЕУІН ДАМУЫ ЖҰМЫСТАРЫ

ИГИЛМАНОВА Ақшолпан Полатқызы

Жетекшісі аға оқытушы Н.М. Ақжигитова

Ш. Есенов атындағы Каспий мемлекеттік технологиялар және инжиниринг университеті

Ақтау, Қазақстан

171.pmno@inbox.ru

Қазіргі таңдағы көмекші мектеп оқушыларының сөз қоры, жалпы мектептегі балалармен салыстырғанда аз. Бұл балаларда белсенді сөз қоры кедей. Көмекші мектептегі 1-ші сынып оқушыларының сөйлем құрылысының грамматикалық құрылуы өте төмен. Балалар күрделі құрмалас сөйлемдерді қолданбайды. Өз ойларын білдіруге қиналады. Дұрыс дамудағы балалар 3-4 жаста қолданылған сөздерді зияты дамымаған балалар мектеп жасында қолданады. Балалар кеңінен қолданады.

Жалпы психология курсына сөйлеуді негізінен ойлау қаруы және қарым –қатынасқа түсу құралы ретінде қаралады. Филогенездегі сияқты онтогенезде сөйлеу алғашында қарым –қатынас құралы ретінде болады, кейіннен адам сөйлеу арқылы ойлайды және өз ойын білдіре алады. Балалардағы сөйлеудің дамуы туралы кең көлемдегі мағұлмат С.Л. Рубинштейн және Д.Б. Элькониннің кітаптарында жазылған. Дені сау бала 3-4 жастан бастап үлкен сөз қоры 1000-1500 сөз болу керек, оның белсенді сөздері грамматикалық, фонетикалық жағы дұрыс болып келеді. Сонымен қатар ақыл ойы кем балада дыбыстарды айыру, сөйлеу дамуы кеш дамиды. Негізгі себептерінің бірі, барлық анализаторлардағы шартты байланыс өндіруінің баяулығы, бас ми функциясының әлсіздігі, жүйке жүйесі процесінің бұзылуы.

Ақыл-ойы кем балалар арасында белгілі бір себептерден анализаторлардың біреуі өзінің дамуы жағынан артта қалып отыратыны кездеседі. Бұл айтылғандар балаларды ауызша сөйлеуге үйрету кезінде, жазуға, оқуға оқыту кезінде байқалады. Мұндай жағдайларда баламен индивидуалды коррекциялық жұмыс жүргізу кезінде, оның белгілі бір сабақ пәндерін меңгеруді үлгермеушілігіне салмақты қарауы керек. Гидроцефалиясы бар балалардың сөйлеуі сырт жағдайда байқағанда ақыл – ойы дұрыс баланың сөйлеуі сияқты көрінеді. Бұл балалар кейбір жағдайларда күрделі сөздер мен ғылыми терминдерді қолдануы мүмкін. Бұл балалардың сөйлеуі бос, өздерінің айтып тұрған сөздерін түсінбейді, керек емес жағдайда естіген, оқыған сөздерді пайдаланады.

Ақыл – ойы кем балалардың тілдік, дыбыстық реакцияларын дамыту қиыншылықтарының нәтижесінде көптеген үлкендермен қарым- қатынаста дамытың әдістердің туындауына әкеліп соқты. [1]

Зияты дамымаған балалардың сөйлеу жетіспеушілігін көптеген Кеңес психологтары зерттеген (А.Р. Лурия, М.Ф. Гнездилов, Г.М. Дульнев, М.П. Кононова, В.Г. Петрова). Жалпы психикалық дамымаушылығы бар балалардың сөйлеу кемістігі «Особенности умственного развития учащихся вспомогательной школы» кітабінің негізгі бөлімінде жазылған.

Коммуникативтік тілдік функцияның құрылымы – адамның адаптациялық мүмкіншілігінің көрсеткіші және оның қоршаған әлеуметтік ортаға тигізетін ықпалы. Оқытудың ең негізгі мақсаты – орташа және терең интеллектуалды бұзылысы бар балалардың тілін жетілдіру. Тілдік бұзылыс өзінің ауырлығына байланысты қарастырылады, кей жағдайда тілді дамыту мүмкін емес. Тілдің дамымау деңгейі бас ми қабатының терең бұзылысынан да болуы мүмкін. [3]

Балалардың сөйлеу қабілетін дамыту үшін және белсендендіру үшін –дыбыстау, жартылай сөйлеу, аталған категорияға жататын балалардың мүмкіншіліктерін дамыту үшін ритмикалық жаттығулар және ойындық жағдаяттарды пайдаланған жөн.

Сөйлеу тілінің дыбыстық жағының кемістіктеріне әсер ететін факторлардың ішінде – сөйлеу тілі кеш дамып бастағаны жатыр. Тіл шыққанға дейінгі вокализация кезеңдегі кешеуілдеу байқалады. Егер қалыпты жағдайда шыққан былдыр баланың 5-6 айында пайда болса, көп балаларда 12 айда, немесе одан да кеш пайда болады. Алғашқы сөздері айтарлықтай кешеуілдеп шығады (2,5 жаста, кейде одан да кеш), фразалық сөйлеу тілі де кеш пайда болады.

Көмекші мектептің бастауыш сынып оқушыларының дыбыс айту бұзылыстарының ауыр түрлерінің жиі кездесетін себептерінің бірі – артикуляциялық моториканың бұзылуы (Н. А. Шарапановская, 1986). Артикуляциялық моторикамен қол саусақтарының ұсақ дифференциалді моторикасының бұзылыстары арасында коррекциялық байланыс белгіленген.

Балалардың сөйлеу тілінің дыбыстау жағы бұзылыстарының фонологиялық белгілері көбірек, ал дыбыстық талдау және жинақтау дағдыларының қалыптасуымен байланысты. Қазақстандық зерттеуші Қ.Қ.Өмірбекованың мәліметтері бойынша зияты зақымдалған қазақ тілді оқушылардың арасындағы фонетикалық ақаулардың таралуы 1-ші сыныпта -64%, 2-ші сыныпта-33,3%, 3-ші сыныпта -31,7%, 4-ші сыныпта -22,2% құрайды. [1]

Бұзылыстар дыбыстардың барлық фонетикалық топтарында кездеседі, бірақ жиі кездесетіні ысқырық (33-34 %), ызың (31-32%) дыбыстар топтарының бұзылыстары (себебі, оларды акустикалық ұқсастығы біріктіреді), артикуляциялық жағынан күрделі дыбыстар («Р», «Л») (23 %) бұзылады. Таңдай дыбыстарының бұзылуы сирек кездеседі.

Балалар ысқырық дыбыстарды алмастырады, ал сонор дыбыстары мүлдем жоқ немесе бұрмаланып алмастырылады.

Қазақ тіліне тән дыбыстырдың бұзылуы туралы автордың зерттеулері бойынша мынаны байқадық: а, ө, ү, ұ, ң, ғ, қ дыбыстарының айтылуы бұзылады. ү, ұ-дыбыстарының орнына – у; ө - дыбысының орнына -о айтылады.

Предикативті сөз қорымен қатар номинативті сөз қорын молайтып дамыту жұмысы жүргізіледі. Әсіресе, сөздікті жалпылама сипаттағы (жиһаз, киімдер, т.б.) сөздермен молайту маңызды болып табылады, себебі бұл жұмыс жалпылау операцияларының, балалардың аналитикалық-синтетикалық әрекеттерінің дамуына ықпал етеді. [2]

Сөз қоры есімдік, сан есім, үстеулермен және басқа сөз таптарымен молайтылады. Зияты бұзылған балалардың сөз қорын молайту жұмысында синоним сөздерді анықтау қолданылады. Ол үшін балалардың қоршаған орта, ондағы заттар мен құбылыстар туралы түсініктерін кеңейтіп, заттарды топтастырудағы лексикалық жүйелілікті қалыптастыру қажет.

Сөз қорын белсенділеуге сөздерге дыбыстық талдау жасау, есту және кинестетикалық бейнелерді бекіту жұмыстары ықпал етеді.

Логопедтің оқудан тыс жұмысы сөйлеу тілін дамыту шаралары, мектептегі біркелкі сөйлеу тәртібінің қамтамасыз етілуін қадағалауды көздейді. Логопедтің әрекеті мұғалім, тәрбиеші, мектеп дәрігері, сөйлеу тілі бұзылыстары бар оқушылардың ата-аналарымен тығыз байланыста болуы қажет.

Логопед сыныптан тыс жұмыстарға, сабақтарға қатысуы қажет: біріншіден оқушыларды бақылайды, екіншіден мұғалім, тәрбиешілердің логопед тапсырмаларын «балаға көмек беру жөніндегі» нұсқауларын орындауды қадағалайды.

Логопед әрекетінің бағыттарының бірі – мектеп қызметкерлеріне, сөйлеу тілі бұзылыстары бар балалардың ата-аналарына оқудан тыс уақытта, сабақтарда, үй жағдайында қолдануға болатын тәсілдерге үйрету (дыбыстық талдау дағдыларын қалыптастыру, жазудағы бұзылыстарды алдын алу, қолдың ұсақ моторикасын, артикуляциялық аппаратты дамыту).

Мақаламды қорыта келе Л.С. Выготскийдің айтуы бойынша бірінші кемшілік екінші кемшіліктің және үшінші кемшіліктің туындауына әкеліп соғады. Ақыл-ойында ауытқышылығы бар балаларда бас миының зақымдауымен бірге екіншілік кемшілік психикалық процестердің жоғарғы психикалық функциялардың бұзылуына әкеліп соады және сөйлеу тілінің бұзылуында әсерін тигізбей қоймайды. Ақыл-ойы артта қалған балаларға келесі мінездемелер беріледі:

— сөйлеу тілінің жүйелеігінің дамымауы және олардың компоненттерінің байланыстылығының жоқтығы

— сөйлеу процесіндегі интериоризацияның бұзылыстары

— информацияны жеткізудегі жылдамдық көлемдіктің және сапасының жоқтығы

— жоспарлау және когнитивтік функцияларының сөйлеу тілінің айтарлықтай төмендігі

— сөйлеу тіліндегі бұзылыстары оның әртүрлі функциялардың бұзылыс деңгейіне байланысты.

Психолінгвистикалық талдау кезінде экспериментаторлар ақыл- ойында кемшілігі бар балалардың сөйлеу тілі ерекшеліктеріне қарай 3 типке бөлінеді.

Бірінші тип- сөйлеу тілі бұзылыстары. Бұл балаларда кемшіліктері күрделі емес. Фонематикалық процестердің жете дамымауы байқалады, функциянальды дислалия және жазу тіліндегі жеңіл бұзылыстары байқалған.

Екінші тип- сөйлеу тілінің асқынған типі. Бұл балаларда артикуляциялық аппараттарындағы бұзылыс және педогогикалық жағынан байқаусыздан жіберілген балалар жатады.

Үшінші тип- сөйлеу тіліндегі күрделі кемшілік. Олардың бас миының диффузиялық жағы зақымданған, сонымен бірге толықтырушы патологиялары бар балалар. Бұған кіретіндер дизартрия, ринолалия, алалияның күрделі синдромдары байқалған. [3]

Демек, тіл арқылы бала өзінің қоғамының бір бөлшегі, қоғамға қатысты екендігін сезінеді. Бұл баланың психикалық дамуына оның жеке тұлға болып қалыптасуына ықпалын тигізеді. Тіл – қоғамдық құбылыс болғандықтан, сөздік қорда тек қоғам бар жерде ғана жинақталады. Қоғам жоқ жерде сөздік қор дамымайды, жетілмейді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Жарықбаев Қ. Жалпы психология.- Алматы, 2004.
2. Аймауытов Ж. Психология.- Алматы, 1995.
3. Выготский Л.С. Баланың жас ерекшеліктері және кемтар бала психологиясы туралы таңдамалы еңбектері. Алматы, 1999, - 69 бет.

ОҚЫТУДАҒЫ ТИІМДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕР ИМАНҒАЛИЕВА Айдана Жексенқызы

№38 мектеп-лицейі

Атырау, Қазақстан

aidana.jeksen@mail.ru

Бүгінде Елбасымыз алға қойған, дамыған отыз елдің қатарына кіру жөніндегі «Ұлт жоспары - 100 нақты қадам» баршамызға ортақ жауапкершілік жүктеп, Қазақстанның білім беру саласын жаңғыртуындағы негізгі бағыттарын айқындауды көздейді.

Қазіргі заман талаптарына сәйкес қазіргі мектеп «білімді тұлға», яғни білім, білік пен дағдылары қалыптасқан жеке тұлғаны дайындаумен ғана шектеле қоймай, өмірдің өзгерістеріне дайын болатын, белсенді және шығармашыл ойлайтын, интеллектуалды және жан-жақты дамыған жеке тұлғаны дайындау тиіс. Білім мазмұнын жаңарту тікелей шығармашылық ізденістегі мұғалімнің кәсіби шеберлігіне байланысты.

«Мұғалім көп әдісті қолдана отырып, оны өзіне сүйеніш, қолғабыс нәрсе есебінде пайдаланған дұрыс», - деп Ахмет Байтұрсынов айтқандай, қазіргі заман талабына сай білім беру мәселесі сол қоғам мүддесіне сай болуы керек. Өз ісінің шебері ғана жоғары жетістіктерге жетеді [1]. Қазіргі таңда пәнді жақсы, терең білетін, күнделікті сабақтағы тақырыпты толық қамту, оны оқушыға жеткізу, оқытудың дәстүрлі және ғылыми жетілдірілген әдіс-амалдарын, құралдарын еркін меңгеру, оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыра отырып дарындылығын дамытудағы іздену-зерттеу бағытындағы тапсырмалар жүйесін ұсыну өмір талабы. Ал оның негізі бастауыш сыныптарда қаланбақ. Сондықтан да бастауыш сыныпта әр сабаққа әр түрлі тиімді әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, оқушылардың білім сапасын арттыру ең басты мәселе.

Еліміздің ертеңгі болашағы жас ұрпақ болғандықтан, оларға терең де сапалы білім берудің жаңа әдіс-тәсілдерін құрастыру бүгінгі күннің өзекті мәселесі болып отыр.

Сабақ – мұғалімнің шығармашылық еңбегінің нәтижесі. Оның өз мәнінде өтуі ұстаздың біліміне, ұйымдастыру қабілеттілігіне, шеберлігіне байланысты. Мемлекетімізде болып жатқан өзгерістерден білім беру саласы шет қала алмайды. Сондықтан қазіргі уақытта оқытудың жаңа әдіс-тәсілдері қарастырылып, енгізілуде.

Қазіргі заман талабына сай сабаққа қойылатын мақсат-міндеттерінің ерекшелігі өсіп келе жатқан жеке тұлғаны жан-жақты дамытуға бағытталған. Репродуктивті білім беру кезінде оқушы тек тыңдаушы, орындаушы ретінде көрінген. Қазіргі таңда оқушыны қалыптастыруға мынадай мақсаттар қойылып отыр:

- Оқушыларды сын тұрғысынан ойлауға үйрету;
- Оқушыларды өздігінен жұмыс істеуге дағдыландыру;
- Жұпта, топта жұмыс жасай білуге үйрету;
- Бір-бірінің білімін бағалауға;
- Жетістіктерін қолдана білуге тәрбиелеу;
- Тез әрі нақты ойлап, дұрыс шешім қабылдай алу және тапқырлық, тиянақтылық дағдыларын дамыту;
- Талабын ұштап, қиялын дамыту.

Шындығында мұғалімнің алдында оқушыларға білім мен тәрбие беруде үлкен жауапкершілік тұр. Әрбір оқушыны оқытып тәрбиелеуге байланысты мәселелерді өздігімен және шығармашылық ынтымақтамамен шешуге қабілетті жаңашыл мұғалім керек. Жаңа, тез өзгермелі заманда білімді де білікті, тың серпіліске, өзгеруге дайын және жаңа талап межесінен көріне алатын шығармашыл да кәсіби шебер мұғалімдерді қажет етіп отырғанына көзіміз жетті. Оқушылардың мектепте табысты оқуы ғана емес, өмірде де табысты болуы мұғалімнің қабілетіне, оның құзыреттілігіне байланысты екенін терең түсіндік. Мұғалім оқушылар үшін қандай да бір пән бойынша білім беретін адам ғана емес, сондай-ақ олардың оқудағы еңбегін қызықты, тиімді ұйымдастыра алатын, оларға үлгі болатын ерекше тұлға болуы керек. Оқушының қажеттілігін қанағаттандыру үшін қазіргі заманның мұғалімі жаңашыл, икемді, өзгерісті тез қабылдай алатын, жан-жақты, жаңа педагогикалық инновациялық технологияларды меңгерген болуы керек.

Білім беру үрдісінде мұғалімнің оқушыны дұрыс бағалауға көңіл бөлгені дұрыс. Баға – оқушының білімін көрсететін нәтиже. Мұғалім жаңа форматта құрылған сабақ тақырыбына байланысты критерийлер бойынша немесе бағалаудың әр түрлі тәсілдерін қолдануға болады.

Қазіргі заман ағымына сай болашақ ұрпаққа саналы тәрбие, терең білім беру еліміздің басты мәселесі болып табылады. Яғни, сабағының жемісті болуы үшін үнемі ізденіс үстінде болып, жаңа бағдарламаны меңгере отырып қолдану әр ұстаздың парызы деп есептеймін.

Сабақ барысында қолданатын әдіс-тәсілдер:

1. «Ой қозғау» әдісі

Мақсаты: Қандай да болмасын ақпарат (мәлімет, проблема, сұрақ) туралы бар білгендерін жазбаша немесе ауызша ой салу.

Тиімділігі: Оқушыға сұрақ қою, проблеманы зерттеу арқылы ой-өрісін дамытады, пікірлерінің еркін айтылуы, ешқандай сынға ұшырамау керек, қағазға түсіріліп, талқылау жұмысы болады.

Қолданылуы: Жаңа білімді меңгерту алдында осы әдіс бойынша сұрақ қоя отырып жаңа сабақтың тақырыбын ашуға болады [2].

2. «Гүлмен тілек» (сергіту және топқа біріктіру)

Мақсаты: Тыңдау дағдыларын дамыту, сондай-ақ оқушыларды қатыстыру арқылы барлығын теңестіру, жағымды ахуал қалыптастыру.

Тиімділігі: Оқушыны бір-біріне тілек айту арқылы жақындастырады, көңіл күйін көтереді, бауырмалдығын оятады.

Қолданылуы: Оқушылар арнайы дайындалып келген гүлді алақандарына салып тұрып, бір-біріне тілек тілейді және гүлдің астына жазылған сөздер бойынша топқа біріктіріледі.

3. «Жарнама!» әдісі

Қолданылуы: Әр топтан бір оқушы таңдалады. Алдын-ала сабаққа қатысты жазылған бір сөзді конверттен таңдайды да, сөздің өзін атамай түсіндіреді. Сөзді тапқан бірінші адам конверттен келесіні таңдайды және қалғандарына түсіндіреді.

Тиімділігі: Өткен сабақ бойынша берілген ақпаратты еске түсіреді, жауапкершілік артады.

4. «Сандар құпиясы»

Қолданылуы: Алдымен бейнежазбаға жанды сұрақ дайындайсыз, сол жазбаңызды Power Point программасына гиперсылқаммен сандардың артына орналастырып, оқушылардың таңдауы арқылы ашыңыз. Оқушы жауабынан кейін дайын дұрыс жауаппен салыстырыңыз.

Тиімділігі: Оқуға қызығушылығы артады, белсенді араласады, тыңдалым- айтылым дағдысы қалыптасады [3].

5. «Екі шындық, бір жалған» әдісі

Қолданылуы: Алдымен өтілген мәтін бойынша 3 ақпарат дайындайсыз. Осы айтылған ақпараттың 2-еуі шындық, 1-еуі жалған болу керек. Оқушылар жалған мен шындықты табады.

Мысалы:

1. Сөйлемдер буыннан тұрады (жалған)
2. Сөйлемдегі сөздер бөлек-бөлек жазылады (шындық)
3. Сөйлем мағынасына қарай соңына тыныс белгісі қойылады (шындық)

Ары қарай әр топтың оқушылары сабақ соңында жаңа тақырыпты қаншалықты меңгергенін түсіндіру мақсатында мысалдар арқылы келтіреді. Бір-бірінің жұмыстарын «Әткеншек» әдісі бойынша тексереді.

Тиімділігі: Комуникативтік қарым-қатынас, сыни ойлау, алған білімдерін шығармашылықпен қолдану дағдылары қалыптасады.

6. «Серпілген сауал» әдісі

Тақырыптың түсіну деңгейін арттыруға және талқылау дағдыларын дамытуға қол жеткізу үшін сыныптағы оқушылардың арасында сұрақтарды лақтырыңыз. Мысалы, «Егер автордың орнында болсаң оқиғаны қалай аяқтар едің?», «Сен бұл пікірге қосыласың ба? Неліктен? Дәлелде!», «Кейіпкердің бұл әрекетін қазіргі өмірмен қалай байланыстыруға болады?»

7. «Балмұздақ» әдісі

Қолданылуы:

- Сыныптағы оқушылардың әрқайсысы балмұздақ таяқшаларына есімдерін жазады. (еркелетіп айтатын есімдерін де жазуға болады. Мыс: Аселек, Боташ) Егер тыңдаушыларды таныстыру мақсатында қолданатын болсаңыз, таяқшаларды жинап алып жұпқа бөліп алыңыз.

2 минут уақыт ішінде әр жұп бір-бірі туралы ақпарат жинайды. Межелі уақыт аяқталған соң, сіз қолыңыздағы таяқшаларды таңдау арқылы кезекті тыңдаушыларыңызға бересіз. Осылайша бір-бірін таныстырады.

- Күнделікті оқу барысында сабақтың басынан соңына дейін оқушылардан жауаптар алу мақсатында қолдануыңызға болады. Таяқша арқылы жауап берген оқушылардың есімі жазылған таяқшаларды бөлек шығарып отырасыз. Міне, осылай жұмыс соңында бүгінгі сабақта кімдерді және қанша оқушыңызды қамтығаныңызды біліп, келесі сабағыңызға жоспар жасайсыз.

Кейде осы әдіс арқылы да қулық жасауыңызға болады. Сіздің тарапыңыздан берілген сұрақтың жауабын мысалы: сабаққа көп қатыспай отырған Айжанды тұрғызып сұрағыңыз келді, бірақ сыныптағы басқа оқушыларыңыз қол көтеріп отыр. Осы кезде оқушылардың есімдері жазылған балмұздақ таяқшаларын таңдау арқылы сұрайтыныңызды ескертесіз де біреуін таңдайсыз. Таңдаған таяқшаңызға Мараттың есімі шықты делік, бірақ сіз көрсетпей Айжанның есімін айтып жұмысыңызды әрі қарай жалғастыра бересіз.

- Топтық жұмыстарда да бұл әдістің көмегі өте көп. Әр топ өз есімдері жазылған таяқшаларын ортадағы құтыға салып қояды. Белгілі бір тапсырманы орындап болған соң, ортадағы таяқшаны таңдау арқылы сабақ сұрайтыныңызды айтасыз. Осы кезде оқушылардың арасында «сен айт, мен айтам» деген талас болмайды. Барлығы дайындалып бірлесе жұмыс жасайды. Келесі топтың жұмысына кері байланыс беру үшін де осы бағытпен жұмысты жалғастыра бересіз.

Тиімділігі: Жауапкершілік артады, сынып түгел қамтылады, кейбір оқушылардың бойындағы «Мені» жойылып, басқа баланың ойымен санасуды үйренеді.

8. «Саяхат» әдісі

Қолданылуы: Мұғалім :

- Оқушылар саяхатқа шыққыларыңыз келе ме?
- Ендеше қайда барамыз?
- Кеттік, теңіз жағалауына!

Әрқайсысыңыз өздеріңізбен саяхатқа алып шығатын заттарыңызды 20 сек ойланыңыздар.

1 оқушы: Мен Айжан өзіммен бірге дүрбімді алып шығамын.

2 оқушы: Мен Асан, саяхатқа өзіммен бірге Айжанды дүрбісімен, өзім қойын дәптерімді алып шығам.

3 оқушы: Мен Жайна, өзіммен бірге Айжанды дүрбісімен, Асанды қойын дәптерімен, өзім ұялы телефонымды алып шығамын.

Осы бағытта соңғы оқушыға дейін жалғаса береді.

Сабақ процесінде жаңа тақырыпты қорыту кезінде үйренген жаңа термин сөздерін, ақпараттарын қысқаша айтып шығуға болады.

Тиімділігі: Есте сақтау, тыңдалым-айтылым, сыни ойлау дағдылары қалыптасады.

9. «Сиқырлы бес саусақ» әдісі

Қолданылуы: Сыныптағы жұмыс процесін бағалап отыру мақсатында жүргізуге болады. Алдымен 3 түсті (сары, қызыл, жасыл) пайдалана отырып бірнешеуден бес саусақ қиып дайындап қоясыз және осы түстердің не мағына беретінін және қандай мақсатта қолданатыныңызды сыныпқа ескертесіз. Жеке топтар берілген тапсырма бойынша жұмыс жасап отыр делік. Топ ішінде бір оқушы немесе тыңдаушы басқа нәрсемен шұғылданып отырса «сары» түсті қолды немесе қатты шулап басқаларға кедергі келтірсе «қызыл» қолды, белсенді жұмыс жүріп жатырған топқа «жасыл» түсті алдарына үнсіз тастап кетесіз. Топ мүшелері алдарына келген бес сауақтың түсіне қарап өздерін ретке келтіреді. Сізге қайта-қайта сөзбен ескерту қажет емес болады. Сабақ соңында жеке оқушыда немесе жеке топта қанша түсті саусақ қолдары болса, сол бойынша кері байланыс берілесіз. Мысалы: «бүгінгі сабақ барысында екінші топ 4 жасыл және 2 сары түсті қол жинапты яғни, сабаққа өте белсенді қатынасып отырдыңыздар, берілген сұраққа нақты жауап бердіңіздер, бірақ сіздің топта кейбір оқушыларыңыздың арасында басқа нәрсемен шұғылданып кеткен оқушылар да болды, оны өздеріңіз де біліп отырсыздар. Келесіде осы жағына мән берерсіздер» Міне, мұғалімнің тарапынан берілген осындай тиімді кері байланыстан кейін оқушылар өзін-өзі реттеп, ұсыныстар бойынша әрекеттеріне түзету жұмыстарын жасайды [4].

10. «Жанды әңгіме» ширату

Қолданылуы: Әр топ ішінен бес қисынсыз сөз тіркестері стикерге жазылады. (Мысалы: ыстық балмұздақ, сары қан, жұмсақ тас т.б.) Топ ішінен шығарылған тіркестерді «Әткеншек» әдісі бойынша келесі топтар бір-біріне береді. Осы сөз тіркестерін пайдалана отырып, жанр түрлеріне байланысты тапсырмаларды қимыл-қозғалыспен орындайды. Сабақ тақырыбына қарай тапсырмалардың түрлерін өзгертуге болады.

I топ: Ертегі

II топ: Мысал әңгіме

III топ: Өтірік өлең

IV топ: Жаңылтпаш

V топ Жұмбақ

Тиімділігі: Сыни ойлау, білімді шығармашылықпен қолдану, жауапкершілік, топпен жұмыс жасау, қарым-қатынас жасау дағдысы қалыптасады. Жанр түрлерін ажырата білуге дағдыланады.

11. «Кезек» немесе «Аялдама» әдісі

Қолданылуы: Оқушылар 1, 2 деп жұпқа бөлінеді. 1-лер ішкі шеңберде, 2-лер сыртқы шеңберде бір-біріне қарама- қарсы қарап тұрады. Мұғалім белгі бергеннен кейін берілген тапсырма бойынша бір-біріне сұрақтар қойып жауап алады. Сыртқы шеңбер қозғалмай тұрады, ішкі шеңбер сағаттың тілімен бірінші жұбына келгенше жалғаса береді. Мұғалім жұптардың арасында талқыланып жатқан пікірлерді тыңдай жүріп, кері байланыс береді.

Тиімділігі: Өткен тақырып еске түсіріледі, бір сұрақ төңірегінде бірнеше жауаптар айтылады, білім толықтырылады [5].

12. «Комплимент» ойыны

Мақсаты: қатысушылардың тіл табыса алуын, бір-бірін толық тануын дамыту.

Қатысушылар шеңбер бойымен тұрып кезекпен кез- келген жағымды комплимент айтады (Біздің тақырыпта мыс. «өте жаңашыл», «нағыз кәсіби педагог» т. б.), ал қалғандары ол комплименттің кімге арналғанын табады. Комплимент иесі ойынды ары қарай жалғастырады. Барлығы жағымды комплимент алмайынша ойын жалғаса береді.

13. «Шеңбердегі әңгіме» әдісі

Орындалу барысы: Орындықтарды оқушылар бір-біріне қарап отыратындай қылып ортаға (ішкі және сыртқы) шеңберге отырады.

Бір-біріне қарап отырған жұптар өтілген тақырып бойынша 3 минут пікірталасқа түседі. Әрбір оқушы 90 секунд сөйлейді.

Уақыттың біткенін мұғалім қызыл карточка көрсету арқылы белгі беріп отырады. Үш минут біткеннен кейін сыртқы топ орнынан тұрып жылжиды. Мұғалім қызыл карточканы көрсеткеннен кейін тоқтайды, басқа оқушыға қарсы отырады.

Өз ойын айтпас бұрын, өзінен бұрынғы оқушының ойын қорытындылайды. Біткеннен кейін, сыртқы топ тағы да орнынан жылжиды. Жаңа сұхбат басталғаннан кейін алдындағы екі кісінің ойын қорытып айтады.

14. «Әдеби шеңбер» әдісі

Қажетті жабдықтар: Флипчарт, түрлі-түсті қарындаштар, стикерлер.

Тапсырманы орындау барысы: сыныпты топқа бөлу, топ мүшелеріне рөлдерін бөліп беру.

Тиімділігі: әдеби көркем шығармаға анализ жасау, оқыған шығарманы өмірмен байланыстыру.

Қолданылуы: Әрбір шеңберде бес түрлі роль бар; егер кейбір топтарда бес адам болмаса, сіз бір немесе екі оқушыға екі роль бере аласыз, немесе кейбір рольдерді алып тастай аласыз. Оқушылардың рольдерді ауыстырып отырғандығына көңіл аударыңыз. Сол кезде уақыт өте келе олардың әрқайсысы әдебиетті талдау іс-әрекетінің түрлі аспектілеріне көз жеткізе алады.

Мәтінді оқыған соң (сыныпта немесе үйде), әрбір оқушыға топ ішінде бір роль беріп, оларға топ ішіндегі роліне дайындалуға 20-25 минут уақыт беріңіз. Уақыт өткен соң, сынып толығымен пікір алмасуға жиналады. Әдеби шеңбер арқылы сыныпта үлкен талқы жүргізуге мүмкіндік туады. А-4 парақты 8 бөлікке бөліп, әр бөлікке өзі туралы маңызды ақпаратты толтырады. Мәліметтерді толықтырып болған соң, бүкіл топ мүшелерінің біреуінен ұқсастықты байқау, саралау, мәліметті толықтырады.

- Талқы себепшісі: Топ талқылайтын әдеби шығарма туралы 3 немесе 4 сұрақ құрастырады. Бұл сұрақтарда

шығарманың түрлі бөліктері мен басты тақырыбы қамтылуын қадағалау керек. Құрылған сұрақтар талқыға және сараптамаға себеп болатын ашық сұрақ болуы тиіс. Талдау кезінде жеңіл болу үшін осы сұрақтарға жауаптарын жазады.

- Белгілеуші: Мәтінге көз жүгіртіп, әңгіменің жалпы тақырыбы мен маңызына қатысты 3 немесе 4 маңызды бөліктерін белгілейді. Олар қызықты, күлкілі, ой тудыратын болуы мүмкін. Бөліктерді өз топтарында дауыстап оқиды және олардың маңыздылығын талқылайды. Сыныппен бөлісуге соның ішінен ең ұтымды деген бөліктерін таңдап алады.

- Байланыстырушы: Мәтін мен шынайы өмір арасындағы 2 немесе 3 байланысты анықтайды. Бұл оқиғаларға өзінің жеке өмірінен, мектепте болып жатқан іс-шаралардан, басқа адамдар өмірінен, күнделікті жаңалық тақырыптарынан немесе тіпті теледидар бағдарламаларынан алынған

оқиғалар жатуы мүмкін. Оларды тізіп жазады, тобымен пікір алмасады және сынып алдында жұмысын қорғайды.

- Қорытындылаушы: Мәтіннің мазмұнын қорытындылайды, шығарма композициясына тоқталады және шығарманың маңызды жерлерін атап өтеді. Шығарманың негізгі тақырыбын ашады. Автордың позициясын анықтайды.

- Суреттеуші: Мәтінге қатысты нақты немесе абстрактілі сурет салады.

Сурет салу қабілеті бұл жерде басты емес; мәтіннің басты оқиғасын немесе кейіпкерін суреттеп жеткізе алуы маңызды. Мультфильм бейнелерін, диаграмма, сызбанұсқа, кесте арқылы беруге де болады.

Қойылатын талап: салған суреттері арқылы мәтін мазмұнын аша білу керек.

15. «Менің есімімнің тарихы» әдісі

Мақсаты: Оқушыларды бір-бірімен таныстыру, олардың бойында құндылықтарды қалыптастыру, адамның туылған кезде есімін қоюға үлкен мән беруге бағыттау, тәрбиелік аспектісін дамыту.

Тиімділігі: Оқушыларды бір-бірімен жақынырақ танысады, олардың бойында ұлттық құндылықтар қалыптасады, адамның туылған кезде есімін қоюға үлкен мән беру керектігін түсінеді, зерттеушілік дағдыларын дамытады.

Қолданылуы: 1 күн бұрын өзінің есімінің тарихы, кім және қашан қандай жағдайда қойғаны туралы зерттеу тапсырма беріледі. Сабақта жеке-жеке сұралады. Сонда әрбір оқушы өзінің есімінің тарихы туралы айтып береді.

16. Фильмдерді көру және оны талдау

Қолданылуы: Сабақ барысында көркем фильмдерді және шағын бейне-баяндарды, олардың үзінділерін қолдануға болады.

Тақырып пен мақсатқа сай материалды тек қана қосымша емес, сабақтың кез келген кезеңінде көрсетуге болады. Көрсетілімнің алдында оқушыларға бірнеше (3-5) кілтті сұрақтарды беріп қою қажет. Бұл талдауға негіз болатын сұрақтар. Фильмді арнайы таңдалған жерлерінен тоқтатып дискуссия өткізуге болады. Соңында оқушылармен бірге талдап, қорытындысын шығару қажет.

Қорыта келе, мұғалім шығармашылығы – ұшы-қиыры жоқ ізденіс, өнер, қиял, тапқырлық, үйрену, даму. Үйретуші сөз арқылы емес, әрекет арқылы үйретуді басты назарда ұстағаны жөн. Және

сол әрекетті үйренуші атқарғаны дұрыс. Сол кезде ғана берген білім сапалы, алған білім өмірлік болары анық.

Ең жақсы өткен сабақтың қай жерден, қалай аяқталатынын күні бұрын білмейсің. Бұл сабақты шәкірт пен ұстаздың бірлескен ізденісі деуге болады. Сабақтың барлық жағдайын алдын ала жоспарлап қою шәкірттің еркіндігіне шідер салумен бірдей.

Педагогикалық өрістетпейтін нәрсе: «Анау керек емес, мынау керек емес» дейтін шектеу. Керегі: ізденіс, ізденіс»

Ал ұстаз ретінде менің әріптестеріме айтарым: "Дәрігер адам тәнін емдесе, мұғалім адам жанын емдейді.

Мұғалім сыныпқа баға қою үшін емес, балаларды шабыттандыру, ең болмағанда, ынталандыру үшін кіру керек. Әр сабаққа шабыттанып кіріп, қанаттанып шыққан мұғалім – бақытты. Әр сабақтың қайталанбас тағдыры бар.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Мұғалімге арналған нұсқаулық. «Тиімді оқыту мен оқу» ҚР педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру бағдарламасы. «НЗМ» ДББҰ. ПШО. 2016.
2. Оқыту мен оқудың белсенді әдістері. Астана. 2013.
3. Оқытудағы интербелсенді әдіс-тәсілдер. Астана. 2014
4. Қ.Әбдезұлы, С.Ч.Тұрсынғалиева «Қазақ әдебиеті әдістемелік нұсқау» «Арман ПВ», 2012
5. А.Х.Әлімов «Оқытудағы интербелсенді әдіс-тәсілдер» Астана «НЗМ»ДББҰ, 2014

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КЕЙС-МЕТОДА В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

ИСАГАЛИЕВА Майра Жұмабекқызы

КГУ «Средняя школа №13»

Актобе, Казахстан

Метод кейсов, завоевавший ведущие позиции в современной практике обучения за рубежом, развивая владение этими речевыми функциями, дает возможность овладевать знаниями специальности на иностранном языке, повышать уровень своей профессиональной компетентности и самооценки. При этом определенные ранее в методике цели обучения: коммуникативная установка, языковая цель, ментальная и воспитательная цели и пр. – остаются по-прежнему актуальными.

Кейс-метод представляет собой технику активного обучения, заключающуюся в использовании конкретных учебных ситуаций при организации процесса обучения, нацеленную на формулирование проблемы и поиск вариантов ее решения с последующим разбором на учебных занятиях.

Кейс-метод является комплексным и включает следующие методы обучения: моделирование, системный анализ; мысленный эксперимент; описание; проблемный метод; классификация; игровые методы; метод «Мозговой атаки» [1].

Использование данного метода на занятиях по иностранному языку является отличным тренажером для отработки монологической и диалогической речи. Учащиеся развивают свои способности аргументировать, вести дискуссию на английском языке.

Урок с применением кейс-метода предполагает четко организованное планирование, состоящее из следующих этапов:

- конфронтация (учитель объявляет тему, цели и задачи; предоставляет материал кейса; ознакомление обучающихся с текстами (кейсами) по определенной теме);
- сбор информации по отработанным текстам (кейсам) (выписывается ключевая информация, оформляемая в виде схем, диаграмм или таблиц);
- резолюция (воспроизведение ответов на заранее поставленные вопросы преподавателя);
- диспут (презентация, когда каждая группа отдельно презентует свои наработки или одна из групп начинает презентацию, а все остальные группы дополняют ее ответ);
- рефлексия (подведение итогов, обсуждение выводов, результатов обучения) [2].

Кейс-метод обучает, прежде всего, применять на практике материал, полученный на занятиях по английскому языку. Обучающиеся имеют возможность использовать свой личный опыт в решении конкретных проблем. Также следует отметить, что дискуссия показывает коммуникативные недостатки обучающегося с целью совершенствования языковых навыков.

«Метод кейсов» (англ. case method, кейс-метод, кейс-стади, case-study, метод конкретных ситуаций), - техника обучения, использующая описание реальных (экономических, социальных и бизнес -) ситуаций.

М. Долгоруков относит метод «case study» к «продвинутым» активным методам обучения [3]. Увеличение в «багаже» студента проанализированных кейсов увеличивает вероятность использования готовой схемы решений к сложившейся ситуации, формирует навыки решения более серьезных проблем. Ситуационное обучение учит поиску и использованию знания в условиях динамичной ситуации, развивая гибкость мышления.

Классификация кейсов по структуре

- Структурированные кейсы (highly structured case) — короткое и точное изложение ситуации с конкретными цифрами и данными.
- Неструктурированные кейсы (unstructured cases). Они представляют собой материал с большим количеством данных и предназначены для оценки стиля и скорости мышления, умения отделить главное от второстепенного и навыков работы в определенной области.
- Первооткрывательские кейсы (ground breaking cases) могут быть как очень короткие, так и длинные. Наблюдение за решением такого кейса дает возможность увидеть, способен ли человек мыслить нестандартно, сколько креативных идей он может выдать за отведенное время. Если проходит групповое решение, то может ли он подхватить чужую мысль, развить её и использовать на практике.

По размеру

- Полные кейсы (в среднем 20-25 страниц) предназначены для командной работы в течение нескольких дней и обычно подразумевают командное выступление
- Сжатые кейсы (3-5 страниц) предназначены для разбора непосредственно на занятии и подразумевают общую дискуссию
- Мини-кейсы (1-2 страницы), как и сжатые кейсы, предназначены для разбора в классе и зачастую используются в качестве иллюстрации к теории, преподаваемой на занятии.

Знакомство с кейсом (чтение текста, в котором сформулирована ситуационная задача, в оригинале или с небольшими сокращениями и незначительной адаптацией, и последующий перевод), самостоятельный поиск решения (внутренняя монологическая речь на английском языке), процесс анализа ситуации во время занятия (монологическая и диалогическая речь, подготовленная и спонтанная, также на английском языке) – всё это примеры коммуникативных задач.

Общение, связанное с работой над кейсом, которому присущи спор, дискуссия, аргументация, описание, сравнение, убеждение и другие речевые акты, тренирует навык выработки правильной стратегии речевого поведения, соблюдения норм и правил англоязычного общения.

Поэтому метод кейсов включает одновременно и особый вид учебного материала и особые способы его использования в учебной практике английского языка. Согласно результатам проведенных нами прикладных исследований установлено, что метод кейсов может использоваться как исключительно эффективный для достижения целей обучения профессиональному иностранному языку и межкультурной адаптации. Однако применение этого метода в преподавании иностранного языка должно быть методически обосновано и обеспечено. Это необходимо как на уровне организации учебного процесса по образовательной программе в целом, так и на уровне планирования его отдельным преподавателем. К недостаткам применения данного способа организации обучения можно отнести тот факт, что трудно гарантировать самостоятельность выполнения всех заданий в случае отдельно взятых учащихся.

Кейс-метод на занятиях иностранного языка рекомендуется применять в группах, имеющих определённый запас знаний по специальности и достаточный уровень владения иностранным языком. Кроме того, будучи сложным и эффективным методом обучения, кейс метод не является универсальным и эффективен только в сочетании с другими методами обучения иностранным языкам, т.к. сам по себе не закладывает обязательного нормативного знания языка.

Метод развивает творческое мышление; развивает навыки проведения презентации; развивает умение вести дискуссию, аргументировать ответы; совершенствует навыки профессионального чтения на иностранном языке и обработки информации; учит работать в команде и вырабатывать коллективное решение.

В условиях интерактивного обучения у учащихся усиливается чувство личностной включенности в образовательный процесс и формируется ответственность за собственные образовательные результаты [4].

Дискуссия, анализ реальных ситуаций, мозговой штурм, деловая игра, проектное задание ведут к созданию благоприятной психологической атмосферы на занятии, к усилению речевой и

интеллектуальной активности обучаемых, повышают их чувство уверенности в себе и создают смысловой контекст коммуникаций [5].

Педагогический потенциал метода кейсов значительно больше педагогического потенциала традиционных методов обучения.

Метод кейсов – исключительно эффективный инструмент, позволяющий применить теоретические знания к решению практических задач. Проблема внедрения метода кейсов в практику среднего общего образования в настоящее время является весьма актуальной, что обусловлено общей направленностью развития образования, ориентацией не столько на получение конкретных знаний, сколько на формирование языковой компетентности, умений и навыков мыслительной деятельности, развитие способностей личности.

Использованная литература:

1. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). М.: ИКАР, 2009. 448 с.
2. Михайлова Е. А. Кейс и кейс-метод: общие понятия // Маркетинг. 1999. № 1. С. 109-117.
3. Сурмин Ю. П. Ситуационный анализ, или Анатомия кейс-метода. К.: Центр инноваций и развития, 2002. 286 с
4. Patricia A. Duff. Case study research in applied linguistics. N. Y.: Lawrence Erlbaum, 2008. P. 233.
5. Faltis C. Case study methods in researching language and education // Encyclopedia of Language and Education.

СТУДЕНТТЕРДІҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

КАДРИЯ Анар Алтынбекқызы

Ғылыми жетекшісі - Л.Нәби

Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау мемлекеттік университеті
Көкшетау, Қазақстан
Anara.altynbekovna@bk.ru

Аңдатпа

Мақала студенттердің зерттеушілік құзыреттілігін қалыптастыру жолдарын, зерттеу-ізденушілік жұмыстарға үйретуін, жаңаны түсініп білуге деген қабілетін, білікті маман болып қалыптасуын, өз бегінше ізденуін зерттеу еңбегі болып табылады.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңының 8-бабында «Білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп атап көрсеткен. Сондықтан, қазіргі даму кезеңінде білім беру жүйесінің алдында оқыту үрдісінің технологияландыру мәселесін қойып отыр. Оқытушылар білім беру жүйесінде жаңа оқу технологияларын және интерактивті әдістерін қолдану арқылы студенттің қазіргі заман талабына сай білім алуына мүмкіндік береді. Ол оқытушының ізденісі, жан-жақтылығы құзыреттілік арқылы айқындалады[1].

Бәсекеге қабілетті дамыған мемлекет болу үшін біз сауаттылығы жоғары елге айналуымыз керек. Сондықтан, білім берудің мазмұнын жетілдіре отырып, үздіксіз білім беру арқылы оларды кәсіби тұрғыдан жан-жақты жетілдіру мәселесі бүгінде күн тәртібіне қойылып отырғанын көріп отырмыз. Қазіргі замандағы білім берудің негізгі мақсаты: еңбек нарығында бәсекеге қабілетті, құзыретті, өз жұмысын жақсы білетін, жан-жағына бағыт-бағдармен қарайтын, әлемдік стандарт деңгейінде нәтижелі жұмысқа, кәсіби өсуге, әлеуметтік саяси оңтайлы тез әрекет жасауға, болып жатқан өзгерістерге тез бейімделуге қабілетті білікті маман, индустриалды инновациялық жағдайды шешуге лайық, өз қалауы мен қоғам талабына сай өзін көрсете білуге бейім, өз ойын ашық еркін айта алатын, ұлттық тілді, тарихты жетік меңгерген, жоғары білімді, отандық және әлемдік мәдениетті бойына қалыптастырған, шығармашыл, оңтайлы кәсіби маман даярлау.

Құзыреттілікті қалыптастыру дегеніміз - болашақ кәсіби маманның қазіргі студенттердің шығармашылық қабілеттерін дамыта отырып ойлаудың, интеллектуалдық белсенділіктің жоғары деңгейіне шығу, жаңаны түсініп білуге, білімнің жетіспеушілігін сезінуге үйрету арқылы ізденуге бағыттауды қалыптастырудағы күтілетін нәтижелер болып табылмақ. Құзыреттілік, ең алдымен, студенттердің ақпараттық сауаттылығы мен кез-келген мәселені дұрыс шеше білу қасиетінен көрініс

береді. Ақпаратты іздену, оны өңдеу студент мінезін қалыптастырудың қайнар көзі болып табылады. Ақпараттарды өз бетімен алуға, талдауға, қайта өңдеуге үйрету ақпараттық құзыреттілікті қалыптастыруға негіз болады. Мұнда студенттердің өз бетімен жасайтын жұмысына көп мән беріледі. Студенттер өз беттерінше жаңа ақпараттық технологиялардың көмегімен ғаламтордан, түсіндірме сөздіктерден, түрлі тарихи ақпараттар алып, сабақ барысында пайдаланады. Бұл құзыреттілік студенттің оқу пәндеріндегі және білім аймақтарындағы, сонымен бірге қоршаған дүниедегі ақпараттармен жұмыс істей білу дағдыларын қамтамасыз етсе, ал оқытушының мақсаты – студентке білімді өздігінен игеру амалдары мен тәсілдерін үйретіп, оның өзіндік дүниетанымын қалыптастыруына жағдай жасау, кеңестер және бағыт-бағдар беру.

Құзыретті студент даярлау мақсатында ғылыми міндеттерді шешудің тиімді жолы ақпараттық технологияларды қолдану арқылы студенттердің ой өрісін, өз бетімен іздену, логикалық ойлау қабілетін, шығармашылық әрекеті мен икемділіктерін дамыту, білетіні және білмейтінінің арасындағы қайшылықтарды ашу әрі проблемалық міндеттерді шешу жолдарын жүзеге асыруға болады. Олай болса, құзыретті білім беру арқылы оқытудағы басты міндет – студенттердің ойлау жүйесін өздерінің шығармашылық қабілеттері арқылы игерген білім қорын одан әрі тереңдету және түрлі проблемаларды шеше білетін білімді студент тұлғасын қалыптастыру болып табылады[2].

Зерттеу дегеніміз - ізденіс іс әрекеттері кезінде өзіне көптеген жаңалықтар ашып, білімді дайын күйінде емес, оны іздене отырып білімін толықтырады. Студенттерді зерттеу ізденушілік жұмыстарға үйрету үшін, оларды психологиялық сауалнамалар арқылы зерттеп алу қажет. Студенттердің танымдық және тұлғалық даму қабілеттерін анықтау, болашақтағы жұмыстарды ұйымдастыруға бағыт бағдар береді. Студенттердің ғылыми зерттеу жұмыстарымен айналысуын барлық оқу кезеңінде үздіксіз қамтамасыз ету өте маңызды міндеттердің бірі болып есептеледі. Мұнда негізгі зерттеу жұмысының қиындығы студенттердің оқу үрдісінде зерттеу қиындықтарын біртіндеп жоғарылатып отыру. Студенттердің сабақтан тыс уақытта табысты орындалған және оқу бағдарламасының талаптарына жауап беретін ғылыми зерттеу, жобалау конструкторлық және шығармашылық орындаушылық жұмыстары сәйкес келетін курстық, лабораториялық жұмыстар, дипломдық жобалармен басқа да тапсырмалардың орнына есептелуі мүмкін. Оқу орындарындағы білім берудің зерттеушілік ұстанымы студенттерді ғылым саласында қолданылатын зерттеудің негізгі әдістерімен таныстыруға, зерттеу әдістемесінің тиімді элементтерін меңгеруге және құбылыстар мен үдерістерді зерттеу арқылы өз бетінше жаңа білімдерді игеруге мүмкіндік береді. Зерттеушілік принципті қолдану студенттердің танымдық қабілеттерін дамытады, білім алушылардың белсенділігін және өзбетінше жұмыс істеу дағдыларын арттыруға, танымдық қызметтің әдіс тәсілдерін игеруге, қызығушылығын арттыруға септігін тигізеді. Ғылыми зерттеу әлеуеті бар ғылым адамының, ғылыми ұжым мүшесінің қалыптасу үдерісінің бастапқы кезеңі оқу орнына дейінгі және кәсіптік оқу орны кешендерінде жүзеге асырылады. Білім беру саласындағы алға қойылған мақсаттардың бірі білім беру интеллектуалдық белсенділігін арттыру, сол арқылы білім беру жүйесінің дамуын жетілдіру[3].

Студенттердің ғылыми-зерттеу жұмыстарының негізгі ұйымдастырылып жүргізілетін тиімді түрлеріне:

- Оқу жоспары негізіндегі оқу-зерттеу жұмысы;
- Ғылыми зерттеу жұмыстарының кей мәселелерін (элементтерін) жүргізілетін дәрістерге қосу;
- Ғылыми бөліктерден немесе толықтай ғылыми зерттеуден тұратын дипломдық жұмыстар;
- Оқытушылардың нақты жетекшілігімен белгілі бір ауқымды мәселелерді шешудегі студенттердің өзіндік зерттеу жұмыстары;
- Ғылыми зерттеу жұмыстарын іс тәжірибелерге қосу;
- Берілген тақырыпқа байланысты орындалатын ғылыми реферат жұмыстары;
- Студенттердің ғылыми үйірмелері;
- Белгілі бір мәселе төңірегіндегі жинақталған студенттік ғылыми топтар немесе лабораториялық не басқа да шығармашылық бірлестіктер;
- Студенттердің әр түрлі деңгейлерде өткізілетін айтулы іс шараларға қатыстырылуы (оқу орнындағы, ЖОО дағы, аймақтық, республикалық, халықаралық).

Техникалық және кәсіптік білім беру жүйесіндегі білім беру мен тәрбие жұмыстарының талапқа сай жетілдірілуі студенттердің болашақ кәсібі құзыретті маман болып қалыптасуына зор ықпал етеді[4].

Студентке нәтижеге бағытталған білім беруде күтілетін тұлға құзыреттілігін төмендегіше сипаттауға болады:

- Өзінің даралығын сезініп, өзін-өзі дамыта білуі;

- Өзінің қызметін бағалай білуі;
- Негізгі мәселені шешудің тиімді жолдарын таба білуі;
- Өз алдына мақсат қоя білуі және оны жүзеге асыра білуі;
- Өз әрекетінің нәтижелерін бағалай білуі;
- Өз бетінше алынған ақпаратты таңдай білуі;
- Түрлі өмірлік жағдайларында тиімді шешім қабылдай білуі.

Болашақ кәсіби құзіретті маман ақпараттық қоғамнан қалыспай, жедел ойлаушы, жедел шешім қабылдаушы, ерекше ұйымдастырушылық қабілетті, нақты бағыт бағдар беруші болып шығуы бұл қазіргі заманның талабы.

Студент бойына зерттеушілік құзіреттілікті бірнеше жолмен қалыптастыруға болады:

- зерттеушілік қабілеттерін дамытатын орта жасау керек, яғни факультатив сабақтар, үйірме жұмыстары, курстық жұмыстар;
- Студенттердің өз бетінше танып білуі қабілеттерін дамытып отыратын оқыту технологияларын пайдалану арқылы қалыптастыру;
- Сабақ барысында ойын әдістерін қолдану арқылы қалыптастыру[5].

Студенттің зерттеушілік құзіреттілігін дамытудың бірден-бір жолы факультатив сабақтар. Факультатив сабақтар - оқу пәндерін студенттердің өз таңдауы және қызығуларына орай тереңдете оқуына арналып, ғылыми теориялық білімдері мен практикалық ептіліктерін дамытуды көздейді. Студенттердің зерттеушілік құзіреттілігін дамытатын ортаның бірі үйірме болып табылады. Үйірме жұмыстары студенттердің сұранысы бойынша, пән сабақтарында алған білімдерін жетілдіру негізінде жүргізіледі. Үйірме, факультатив сабақтар студенттердің өзін-өзі тұлғалық танытуына, ұжыммен өзара қарым-қатынасын жасауға мүмкіндік береді, өзінің ұйымдастырушылық және лидерлік қабілеттерін көрсетуге, өзін және қоршаған ортаға сыни қатынасының дәрежесін реттеуге, төзімділікке үйретеді. Ойын әдістерін қолдану арқылы студенттердің зерттеушілік құзіреттілігін қалыптастыруға болады. Сабақ барысында тест және карточкалық тапсырмаларды, кубизм стратегиясын қолдану арқылы, INSERT картасын пайдалану арқылы және т.б. әдістерді қолдану арқылы студенттердің зерттеушілігін қалыптастыруға болады.

Ғылыми зерттеу құзіреттілігі белгілі бір саладағы білімдер жиынтығы, зерттеу дағдыларының болуы, алған білімдері мен дағдыларын нақты бір қызметке пайдалана алуы. Ғылыми зерттеу құзіреттілік студентте оқу таным әрекетінің ажырамас бір бөлігі ретінде қалыптасуы тиіс. Ғылыми зерттеу құзіреттілігі тек зерттеушілік әрекеттерде ғана қалыптаса алады. Студенттерде зерттеушілік дағдылардың қалыптасуы олардың пәндер бойынша білімдерінің кеңейюіне, өзекті сипат алуына және қызығушылықтарының артуына себеп болады. Ғылыми зерттеу құзіреттілігі студенттер танымының ойлау, іздену, логикалық, шығармашылық үдерістерімен байланысты білім беру құзіреттіліктерінің тұтас кешенін құрайды. Ғылыми зерттеу құзіреттілігін қалыптастыру кезінде теориялық материал саналы түрде меңгеріледі, негізгі ұғымдардың белгілері ажыратылады, білім көлемі кеңейеді, әр түрлі дағдылар мен біліктіліктер қалыптасады, басқа пәндермен сабақтасады[6].

Студенттерде ғылыми зерттеу құзіреттіліктерді қалыптастырып, дамыту үшін келесідей бағыттарды ажыратуға болады:

- Зерттеу сапасын дамытуға бағытталған оқу-әдістемелік кешендер қолдану;
- Ақпаратпен өз бетімен жұмыс істеудің тиімді әдіс тәсілдерін қалыптастыру, студенттер қабылдауының жастық және жеке тұлғалық ерешеліктерін ескеру;
- Жалпы білім беру үдерісіне жобалар және зерттеу технологияларын енгізу: сабақтан тыс уақытта студенттердің интеллектуалды тәрбиеленуі бойынша тұлғаға бағытталған жұмыстар жүйесін пайдалану.

Ғылыми зерттеу жұмыстары екі кезеңнен тұрады: а) теориялық; б) практикалық. Бірінші кезеңде негізгі рольді педагог атқарады, ол студенттің пәнге деген қызығушылығын тудырады, шындықты іздеуге, шеберлікті меңгеруде көмекші болады. Екінші кезең бірінші кезеңнің жалғасы болып табылады. Практикалық кезеңде студенттер өз бетімен зерттеу жұмыстарын жүргізеді, ғылыми зерттеушілік дағдылар қалыптасып, бекиді.

Ғылыми зерттеушілік дағдылар неғұрлым ерте қалыптасып дамыса, соғұрлым сабақтар, факультативтер, арнайы курстар тиімді өтеді. Сондықтан ғылыми зерттеу дағдыларды мазмұны мен орындалуы бойынша қарапайым тәжірибелер арқылы ертерек қалыптастырып, дамытқан жөн. Осыған орай, колледждерде және жоғары оқу орнында студенттердің ғылыми зерттеу жұмыстарында экспериментальдық зерттеу жұмыстарын, ғылыми зерттеу жобалары мен студенттердің ғылыми зерттеу конференцияларын жиі ұйымдастыру қажет. Мұның бәрі студенттердің ғылыми зерттеу құзіреттілігінің дамуына ықпал етіп, студенттің саналы және сауатты түрде өзінің дамуының білім

берушілік траекториясын анықтауға себепші болады. Ең бастысы өмір бойы оқуға ұмтылыс сияқты адам дамуының негізі салынады[7].

Қорытындылай келе, студенттердің зерттеушілік құзыреттіліктерін қалыптастыру мәселесін студенттердің зерттеушілік құзыреттілігін қалыптастырудың теориялық негіздерін ашуға, зерттеу және құзыреттілік ұғымдарын талдауға, студенттердің зерттеушілік құзыреттілігін қалыптастыру әдістемесін талдауға мүмкіндік береді. Бұл өз кезегінде білім алудың сапасын арттырып, жаңа заман талаптарына сай білікті мамандар дайындауды нәтижелі етеді.

Әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңы. Астана, 2007ж.
2. С.Аманжолов. Құзыреттілікті қалыптастырудың теориялық негіздері// Өскемен, 2007ж. — Б.135-140.
3. <https://stud.kz/referat/show/87633#&gid=1&pid=71>
4. Жексенбаева Ү.Б. Студенттердің ғылыми-зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру// Алматы, 2005ж. —Б. 37-43.
5. <http://emirb.org/bolasha-pedagogtardi-zertteushilik-zirettiligini-aliptastiru-ja.html>
6. К.Садуақасқызы. Педагогикадағы ғылыми зерттеу әдістері және педагогикалық зерттеудегі логика // —Молодой ученый. 2014ж. №20.1. —Б. 44-46.
7. Рындина Ю.В. Формирование исследовательской компонентности студентов в рамках аудиторных занятий// —Молодой ученый. 2011ж. —Б. 127-131.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭТНОПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ ШВЕЙНОГО ДЕЛА В СПЕЦИАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

КАРАБЕКОВА Назыгуль Галымжановна, ТКАЧУК Елена Фёдоровна

КГУ «Лисаковская специальная школа-интернат для детей с особыми образовательными потребностями»

Костанайская область, г. Лисаковск, Казахстан

kokos-tomik@mail.ru

Аннотация

Қазіргі уақытта түзету педагогикасында халықтық ұлттық бастауларға қарау өзекті болды. Әр түрлі сабақтарда этнопедагогикалық технологияларды кеңінен қолдану, әсіресе интеллектуалдық жетіспеушілігі бар оқушылар үшін еңбек сабағында әр түрлі халықтардың ұлттық дәстүрлері мен мәдениетіне деген қызығушылықты арттыруға ықпал етеді. Бұл мақалада тігін ісі сабақтарында қазақ ұлттық колөнер элементтерін қолданудың жеке педагогикалық тәжірибесі қойылған.

Аннотация

В настоящий период времени в коррекционной педагогике стало актуальным обращение к народным национальным истокам. Широкое использование этнопедагогических технологий на разных уроках, а в особенности на уроках трудового обучения для учащихся с интеллектуальной недостаточностью способствует привитию интереса к национальным традициям и культуре разных народов. В данной статье выложен личный педагогический опыт использования элементов казахского национального рукоделия на уроках швейного дела.

Предметы, которые употребляются в жизни и вместе с тем служат украшением, называются декоративно-прикладными. Прикладное-значит, употребляющееся в жизни, декоративное – значит, украшающее жизнь. Декоративно-прикладное искусство по своему происхождению - искусство народное: народ создает вещи, народ находит им нужную форму и выражение, народ сохраняет найденную в них красоту и все свои достижения передает в наследство потомкам. [1]

Развитие декоративно - прикладного ремесла казахов тесно связано с кочевым образом жизни народа, социально-экономическим положением, самосознанием казахов и историческим процессом. Культура жизнеобеспечения казахов во многом определялась народными промыслами и ремеслами. В изделиях прикладного ремесла отражены древние взгляды и мировоззрения казахов в виде различных орнаментов и узоров. [3] Ремесла условно делились: мужские и женские. Там, где требовались значительные физические затраты: обработка дерева, кожи, кости, камня, а также кузнечное и ювелирное дело - были заняты мужчины. А вот убранство жилища, швейное дело, обработка шерсти и

войлока, ткачество и ковроделие, вышивка и плетение циновки считались женскими ремеслами. Но в процессе изготовления войлока участвовали и мужчины, так как там требовалась мужская сила. [2]

Материальной основой издавна развитого у казахов декоративно-прикладного искусства были домашние производства, связанные с обработкой продуктов животноводства, растительного сырья, металлов. В замкнутом цикле процесса домашнего производства мог участвовать любой трудоспособный член семьи.

В произведениях декоративно-прикладного искусства мы видим мудрость народа, его характер, уклад жизни. В эти произведения вложена душа народа, его чувства и его представления о лучшей жизни, и поэтому предметы декоративно-прикладного искусства имеют такое огромное познавательное и эстетическое значение. Сегодня почти в каждом доме есть произведения народных мастеров. Они входят в нашу жизнь не как утилитарные предметы, а в первую очередь как художественные творения: отвечающие нашему эстетическому вкусу, они становятся украшением как сельского, так и городского жилья. [4]

Народное декоративно-прикладное искусство воспитывает чуткое отношение к прекрасному, способствует становлению гармонично развитой личности. Основанное на глубоких художественных традициях, народное искусство благотворно влияет на формирование человека будущего. В педагогике и этнопедагогике они характеризуются как эффективное средство, необходимое для реализации образовательных (история, культура, география, социология) и воспитательных задач эстетического, патриотического, интернационального, трудового направлений. [5]

Стремление к удовлетворению эстетических потребностей, к максимальному использованию имевшихся возможностей для художественного оформления быта вызвало к жизни различные виды декоративно-прикладного искусства. Оно было отмечено изяществом и богатством форм, четкостью орнаментальных мотивов, высотой производства и цвета, разнообразием тонов. Огромное большинство изделий домашнего производства и ремесла, имеющих ту или иную декоративную отделку, непосредственно использовалось в быту, имело определенное назначение. В народном сознании прикладное искусство было неотделимо от всего бытового уклада. [6]

Актуальность этой темы состоит в том, что в настоящее время большое внимание стало уделяться воспитанию на народных традициях, приобщению детей к сокровищам народных культур с целью их возрождения. Изготовление изделий декоративно-прикладного искусства способствует сохранению и развитию исторического опыта казахского народа, формирует художественный вкус, создает эстетически полноценную среду, определяющую творческий потенциал личности, развивает воображение, чувство формы и цвета, точность, аккуратность и трудолюбие.

Введение в учебный процесс специальной школы для умственно отсталых учащихся курса декоративно-прикладного искусства носит положительный характер. Произведения декоративно-прикладного творчества обладают художественно-эстетическими свойствами и имеют непосредственное назначение в быту, труде или специально предназначены для украшения жилищ.

Подготовка к труду детей с интеллектуальным недоразвитием направлена на достижение детьми и подростками социального комфорта и равноправия в обществе и занимает одно из центральных мест в системе учебно-воспитательной работы специальной школы.

В настоящий период времени в коррекционной педагогике стало актуальным обращение к народным национальным истокам. Широкое использование этнопедагогических технологий на разных уроках, а в особенности на уроках трудового обучения в специальной школе для учащихся с интеллектуальной недостаточностью способствует привитию интереса к национальным традициям и культуре разных народов, а также воспитывает в учащихся чувство патриотизма и уважения к национальному наследию (рис.1).

рис.1. Выставочные экспонаты, выполненные учащимися нашей школы

Значительное место на уроках технологии уделяется изучению орнаментального искусства в целом и технике украшения швейных изделий традиционными видами казахского орнамента. На уроках швейного дела задача учителя познакомить учащихся с видами национального казахского орнамента, раскрыть его смысл и значение, обучить технологии отделки изделий аппликациями. Учащиеся специальных школ с большим интересом возрождают традиции рукоделия, которые отражаются в современных деталях интерьера, одежды, а именно: в казахских сумках (дорба, аяккап, қоржын, кесе қап), көрпе, жастық тысы, кеудеше и т.д.

Не менее важным фактором экономического характера в условиях современного кризиса является вопрос обеспечения учебного процесса сырьем для изготовления изделий декоративно-прикладного творчества. В условиях реализации задач программы таким источником являются отходы мебельного производства в виде текстильных обивочных материалов и древесины, которые предоставляют предприятия мебельного производства.

И конечно же, большую роль в формировании стойкого положительного отношения к декоративно-прикладному творчеству играют проводимые выставки-ярмарки. Выставки позволяют видеть развитие умений учащихся, а у самих школьников экспонаты и выполненные ими работы вызывают живой интерес и желание научиться работать также качественно (рис.2).

рис.2. Работы учащихся нашей школы, представленные на выставках и ярмарках

Изготовленные учениками предметы казахского быта являются не только показателем их самостоятельности, но способствуют развитию и воспитанию творческой, инициативной и предприимчивой личности, а значит, увидев результаты своего труда, они понимают, что нашли применение своим знаниям и умениям и в дальнейшем, в трудовой деятельности, они смогут воплотить свои способности в благоустройстве своего быта, что очень не маловажно для учащихся с нарушением интеллекта, испытывающих неуверенность в собственных возможностях и успехах (рис.3).

рис. 3. Дорба свадебная

Список использованных источников:

1. Казахское народное прикладное искусство. Том.1. Алма-Ата: «Өнер», 1986.
2. Маргулан А.Х. Сочинения. – Алматы: Издательство «Алатау», 2012. – Т.11 – 576 с.
3. Ералин К., Халмуратов Ж. Мастера искусств Казахстана. – Алматы, 1997 г.

4. Тохтабаев Ш.Ж., Каримов Р.У. «Раритеты декоративно – прикладного искусства казахов за рубежом». – Алматы, 2008 г.

5. Аяган, Б.Г. Тюркские народы: энциклопедический справочник.- Алматы Энциклопедия. 2004. - 382 с.

6.Тохтабаева, Ш.Ж. Традиции декоративно-прикладного искусства. //Перспективы сохранения и развития традиционного казахского народного творчества в современных условиях.– Алматы, 2010. – С.5-16.

ӘДЕБИЕТ - ОҚУШЫ БОЙЫНА РУХАНИ ҚҰНДЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРАТЫН НЕГІЗГІ ҚҰРАЛЫ

КАРБУЗОВА Мейрамкуль Туяковна, СЕРКЕБАЕВА Санимкуль Туяковна

«Қарасу ауданы әкімдігінің білім бөлімінің «Ключевой орта мектебі» ММ

Қостанай облысы, Қарасу ауданы, Қазақстан

meiri_17@mail.ru, sserkebaeva@mail.ru

Бүгінгі қоғамда жалпы әлемге ортақ адамзаттың бірлігі өлшеусіз жетіліп келеді, жалпы тағдыр және жалпы жауапкершілікпен бірлескен жаңа жүйе қағидасы дамуда. Сонда да бірқатар өзекті мәселелер туындап, жалпыәлемдік өткір мәселелерді ұғындыратын, халықаралық әрекет етуде өз шешімімен келісуін талап ететін, барлық адамдардың өмірлік қызығушылығына түрткі болатын - «қазіргі жаһандық мәселелер» деген атау алды. Қазіргі кезеңде адамзат дамуында жаһандық мәселелер тіршіліктің барлық деңгейлерінде түрлі дағдарысқа тірелді. Осының бәрі адамзатқа дамудың жаңа жолын іздестіруді талап етеді. Бұл мәселелердің шешімі – рухани-адамгершілік білім.

Білім - ғылымның іргетасы және мемлекет дамуының алтын арқауы екеніне ешкім де күмән келтірмейді. Бүгінгі білім алушы балалар уақыт өте келе елдің және жаңа заман тағдырының жасампаздары болатынын нық сеніммен айтуға болады. Бірақ, осы тұста «жауабы тек біреу ғана болатын сұрақтай» сұрақтар туындайды. Олар қандай білім? Сол білімді алып ұшқан жасөспірім қандай болмақ?...

Қазіргі таңда қоғамда болып жатқан өзгерістерге байланысты жалпы білім беретін мектептердің оқу тәрбие жүйесінде, оқушының таным түсінігі мен ойлау қабілетіне байланысты нақты жұмыс жасау қажет болып тұр. Егер бұл мәселені дер кезінде қолға алмаса, тіпті асқынып кетуі де әбден мүмкін. Оқушы үлгісін қалыптастыру үшін – мәдени құндылықтарды үйрету, білім, білік дағдыларды бойына сіңіру, қоғамдық қарым-қатынас ережелерін, әлеуметтік өмір тәжірибелерін меңгерту, ұлттық өнермен, әдебиетпен, ғылыми жаңалықтармен айналысу, осылайша адами құндылықтар жүйесін ұғына білуге, жеке бастың тәрбиесін үздіксіз байытып, оны күнделікті өмірмен байланыстырып отыруға дағдыландыру керек-ақ. Бүгінгі білім де білім алушының сындарлы оқуын, сыни тұрғыдан жан-жақты дамуын, оқу сауаттылығын жетілдіруге негізделген. Тұлғаны дамыту мен қалыптастыру барысында, оларды ұлттық рухта дамытуға қажетті барлық қолайлы жағдайлар жасалуы тиіс. Рухани-адамгершілік білімнің маңыздылығы жайында ұлы қазақ классиктері де айтқан болатын. Шәкәрім Құдайбердіұлы ғалымдарға «Адамды тәрбиелеу үдерісіне Ар-ұждан ілімін енгізу қажет. Бұл туралы ғалымдар ойлануы тиіс. Олар бұл ілімді баршаға міндетті пән ретінде әзірлеулері керек» деп, оның барлық білім беру ұйымдарына міндетті пән ретінде енгізу жөнінде айтқан екен.

Қазақстанның барлық жалпы білім беру ұйымдарында көп ғасырлық халық педагогикасына және балаларды мәңгілік жалпыадамзаттық құндылықтарға оқытуға негізделген «Әдебиет» пәні өткізілуде. Жаңартылған білім мазмұны бойынша әдебиетті оқыту бүгінгі білім саласының өзекті мәселесі. Әдебиеттік оқыту балалар мен жастарға рухани-адамгершілік білім беру қоғамда жоғары рухани-игіліктерді нығайтудың, кемел мінез бен адамгершілік қасиеттері жарқыраған азаматтарды тәрбиелеудің тірегі болуды мақсат тұтады. Әдебиет пәнің жоспарлау барысында мұғалім ең алдымен, сабақтың тәрбие міндеттерін белгілеуі тиіс. Нақты нені және қалай тәрбиелеу керек? Ол үшін мұғалімге сыныптың және ондағы әр оқушының тәрбиелік деңгейінің диагностикасы қажет. Бұл проблемалы тұстарды анықтауға және тәрбие мақсаттарын саналы түрде құруға мүмкіндік береді. Сабақ барысында тақырыпқа сәйкес тұлғалық қасиеттер талқылануы міндетті. Ол әр оқушының тұтас педагогикалық үрдіспен қамтылғанын сезінуі, мұғалімнің тәлімгерлік мәртебесін түйсінуі және оның тәрбиеші рөлін ұғынуы үшін қажет. Ал мұғалім тарапынан оқушыны қолдау, турашылдық және ашықтық сипаттары сыныпта сенімділік және жайлылық ахуалын тудырады.

Мұндай жағдайда оқушы өз іс-әрекеті мен мінез-құлқына жауапкершілікті сезінетін болады және мұғалімге сабақтың тәрбиелік міндеттерін түзету оңайға түседі. Қойылған тәрбие міндеттеріне

сәйкес, сабақтың әр кезеңінде оқушы әрекетін ойластыру маңызды (бұл – қысқа мерзімді жоспарлау алгоритмінде қарастырылған алғышарт) Заманауи білім беру бағдарламаларының мазмұны елеулі тәрбие мүмкіндіктерінен тұрады, оларды іске асыру оқу процесінің негізгі бірлігі ретінде сабақтың ойластыра ұйымдастырылуына байланысты. Әдебиет сабағында тек ақпарат көзі болып қана емес, тұлғаның қалыптасуына ықпал етіп, дамытуы, тәрбиелеуі үшін келесі талаптар сақталуы қажет:

1. Сабақтың мақсаты мен міндеттерінде оқыту, тәрбие және дамыту бірлігі принципінің бейнеленуі;

2. Адамгершілік, руханилық, азаматтық және ізгіліктің жоғары үлгісінен тұратын оқу материалын мақсатты таңдау;

3. Оқушылардың жалпыадамзаттық құндылықтар жүйесінде дұрыс бағдарлануы үшін ізгілендіру және ізгіліктендіру принциптерін, балада қоршаған дүние үшін жауапкершілігін дамытатын экологияландыру принципін, іс-әрекеттің түрлі бағыттарында балалардың бейімі мен шығармашылық қабілеттерін анықтауды және дамытуды көздейтін сыртқы және ішкі саралау принциптерін іске асыру;

4. Педагогикалық технологиялардың тәрбиелік әлеуетін пайдалану;

5. Білім берудің түрлі сатылары және оқу бағдарламаларының мазмұндары арасында сабақтастықты жүзеге асыру;

6. Оқушылардың өзіндік шығармашылық, зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру;

7. Сабақ мазмұнына оқушылардың жағымды әлеуметтік мәдени тәжірибесін кеңейтуді қамтамасыз ететін әлеуметтік рөлдердің ойнатылуын белсенді түрде қосу.

Әдебиет – рухани құндылықты қалыптастыратын білімнің нағыз қайнар көзі. Бүгінгі жас ұрпақ – біздің болашағымыз. Болашағымызды білімді, зияткер ететін төл әдебиетіміз емес пе? Ендеше, жас ұрпақты аса бай әдебиеттің үлгілерін түп нұсқасында оқыту арқылы туған халқының ғасырлар бойы жинақтаған ағыл да тегіл, телегей-теңіз рухани мұрасының мөлдір бастауынан нәр алады. Қазақтың көркем шежіресін, небір алмағайып ауыр күнде намыс туын жықпаған ерлік, елдік тарихын, «мың өліп, мың тірілген» өр тұлғасын зерделейді. Бұл - білім берудің жаңа деңгейіндегі жалпыадамзаттық өркениет пен ұлттық құндылықтарды сабақтастыру. Ендеше, жас ұрпақты аса бай әдебиеттің үлгілерін түп нұсқасында оқыту арқылы туған халқының ғасырлар бойы жинақтаған ағыл да тегіл, телегей-теңіз рухани мұрасының мөлдір бастауынан нәр алады.

Қорытындылай келе, бала тәрбиесінде, ұлт тәрбиесінде әдебиет пәнінің алатын орны зор. Сонымен қатар әдебиет тек оқушының ақыл-ойын дамытып, өзін және қоршаған ортаны танытып қоймай, ол ең бастысы ұлтының өткені мен бүгінінен хабардар етіп, ел азаматын, адам баласын асыл идеялар, биік парасаттыққа тәрбиелейтін күшті құрал болып саналмақ. Мәңгілік ел болудың бірден-бір дара жолы – ұлттық код, ұлттық сана, рухани жаңғыру.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. М. Жолдасбеков «Асыл арналар», Алматы, 1990.
2. Қазақ әдебиетінің тарихы. 1-ші том. Алматы, 2008.
3. Мәшһүр-Жүсіп Қуандық «Әдебиетті оқыту мәселелері», Павлодар, 2001.

МЕТОДОЛОГИЯ АКТИВНЫХ СПОСОБОВ ОБУЧЕНИЯ

КАРЫМСАКОВА Нургуль Тлетайқызы, АБДИЕВ Бауыржан Сапаралиевич, ИКСАНОВ

Серик Шапхатович

Казахский национальный университет им. Аль-Фараби, Евразийский национальный университет

имени Л.Н. Гумилева

Нур-Султан, Алматы

nkarymsakova1@gmail.com, abdibaur@gmail.com, iks74@mail.ru

Аңдатпа

Қоғамда төрт негізгі тәрбие-білім беру байланысы бар, олардың әрқайсысы өз функцияларын жақсылап орындап, біріншісінен екіншісіне беруі керек: сонымен қатар бұл мекемелер өзара байланысты болу керек.

Олар: балабақша - мектеп - колледж - университет.

Аннотация

В обществе есть четыре основных учебно-воспитательных звена, каждая из них должна выполнять свои функции и передавать своих питомцев из одного учреждения в другое: при этом эти учреждения должны быть взаимосвязаны.

Это: детский сад – школа – колледж - университет.

Главное из них, по видимому школа, потому что главная ее функция – строить работу так, чтобы развивать у детей ненасыщаемую жажду знаний, то есть, уроки в познавательном плане должны быть настолько интересными, чтобы ученики с нетерпением ждали каждого нового урока и с радостью каждый день шли в школу.

Если школа строит школу таким образом, значит она выполняет свои функции. Если дети ходят в школу не охотно, просто отбывают время ради аттестата или ходят в школу просто ради общения с друзьями, такая школа своих функций не выполняет.

Методы активных способов обучения формируются именно в школе, а затем эти методы продолжают и совершенствуются в колледже и в университете.

Всякое неблагополучие в обществе коренится в школе. Сегодняшний гражданин Казахстана, достойный или недостойный – вчерашний выпускник школы. Школа- зеркало общества.

У.Черчилль, премьер-министр Великобритании, недру Советского союза, но умный человек писал: «Победа на фронте – это победа школьного учителя. Проблема образования- это в конечном счете проблема национального процветания»[1],[2].

В настоящее время наблюдается низкий уровень школ и причины этого явления: низкий интеллект учителей; сверхзанятость учителей, работающих в две смены; переполненность классов; несоответствие между реальной жизнью и содержанием текста в учебниках; перегруженность учителей неоплачиваемой “общественной” работой; обилие ненужной письменной работы; низкая заработная плата и другие. Результаты низкого уровня школ. Школа превратилась в учреждение раздачи аттестатов, выпускники средних школ затрудняются изложить простую информацию. Они зубрят тесты ЕНТ, чтобы выучить и после сдачи экзаменов выбросить. Они не умеют логически мыслить, не могут связывать события и явления в причинно-следственный ряд. Учителя не могут представить ученикам научную картину окружающего мира, объяснить глубинный смысл явлений и процессов, которыми насыщен мир. Вместо этого они организуют сдачу экзаменов своих учеников, душат творчество учеников навязывая именно только свой способ решения задачи как единственно “правильный”.

Всё это приводит к тому, что ученик настроен и к школе и к учителю агрессивно.

Образование молодежи есть подготовка их к взрослой жизни; от их хорошего образования зависит благополучие и их и всего общества.

Но выход есть. Было бы сильное желание и воля – самообразованием человек добывается многого. Знание найдет ищущий. Кроме того, студенты колледжа это вчерашние школьники и если методы активного обучения не применяли в школе, применять их можем мы, преподаватели колледжа.

Один из них – метод активизации воображения. Его применяли педагоги еще в XIX веке. Так И.Алтынсарин, работая с казахскими детьми, воспитанных в традиционной кочевнической культуре, на уроке зачитывал замечательный отрывок из русской прозы и остановившись на самом интересном месте, говорил детям: “А дальше додумайте сами, вообразите, представьте. Завтра мы продолжим этот рассказ, но я хотел бы до этого услышать ваше мнение”. Так, через воображение И.Алтынсарин способствовал развитию мышления у детей, их интерес к познанию мира.

Писатель К. Паустовский приводит примеры методов активизации обучения в гимназии дореволюционной России. На полках в шкафу учителя географии стояло множество банок запечатанных, наполненных мутноватой водой. На банках были наклейки с надписями: “Вода из реки Миссисипи”, “Вода из озера Гудзон”, “Вода из реки Нил”, “Вода из Средиземного моря”, “Вода из реки Конго”.

Учитель брал одну банку, взбалтывал воду в ней и говорил: “Видите, это плодородный ил. Благодаря ему в долине реки Нил в древности была создана великая цивилизация, которая оказала влияние на цивилизации других стран мира, в том числе и нашу”. Бурное воображение гимназистов рисовало перед ними яркие картины и увлекало их к дальнейшему познанию мира.

Через много лет гимназисты узнали, что вода в банках была обыкновенной водой из водопровода, а учитель делал наклейки к ним, чтобы через воображение побудить своих учеников к познанию мира[3], [4].

Метод “совместного поиска истины” по принципу “один ум хорошо, два лучше, а двадцать ещё лучше”. Здесь учитель делает вид, что затрудняется в решении какой-либо проблемы и приглашает

учащихся к совместному решению, учащиеся могут сразу не найти решение, но сам метод уже активизирует мышление[5].

Метод именного образования. Здесь по какому-либо предмету лекции читает заслуженный преподаватель приглашённый в это учебное заведение. И если этот преподаватель сегодня не пришёл, то лекция не состоится. Другой преподаватель читать лекции по этому предмету не имеет права. Приглашённый преподаватель предлагает своё видение мира и приглашает студентов к размышлению.

В нашей стране практикуется предметное образование. Это, например, берут предмет “История Казахстана” и не важно, кто его прочтёт: Иванов, Сидоров, Кошкарбаев.

Здесь нет личностного видения мира. Формируется шаблон, единый стандарт для всех.

Метод публичного образования. Здесь в газете печатаются итоговые оценки студентов. Тогда будет видно, что такой-то студент сдал, например “Историю Казахстана” на “3” и он уже не сможет сказать, что сдал на “5”. В этом случае старательное учение студента будет обязательно.

Политика равных возможностей в образовании. Это когда все молодые люди, окончившие школу в Москве, в Алматы или в далеком ауле, получали примерно одинаковые знания и могли поступить в самый престижный ВУЗ.

Другие методы это: объяснительно-иллюстративный, когда объяснение сопровождается демонстрацией иллюстраций по этой теме; здесь действует принцип “чем сто раз услышать, лучше один раз увидеть”[6].

Сопоставительный метод побуждает учащихся к сравнению различных фактов и выбору лучшего из них. Метод систематизации полученных знаний хорошо закрепляет полученные знания, приводя их в стройный последовательный логический порядок.

Очень плохим является репродуктивный метод. Здесь студент просто заучивает информацию, полученную от преподавателя, повторяет её и тут же забывает. Никакого развития мышления здесь нет.

В XX веке были великие педагоги, создавшие новую методику обучения детей.

Мария Монтессори (1870-1952) – одно из самых весомых и известных имён зарубежной педагогики. Она – единственная женщина среди четырёх педагогов, признанных ЮНЕСКО в 1988 году людьми, изменившими способ педагогического мышления в XX веке. Остальные трое – американец Джон Дьюри, немец Георг Нершенштейнер и советский педагог Антон Макаренко.

Занимаясь практикой в психиатрической клинике, Монтессори впервые встретила детей с ограниченными способностями, после чего обратилась к медицинской литературе об их адаптации в обществе.

Мария Монтессори была убеждена, что грамотная педагогическая работа будет гораздо полезнее лекарств. Подопечные Монтессори – дети с нейропсихологической патологии сдали те же экзамены что и обычные школьники. Открытие Монтессори первичности письма, а не чтения у дошкольников стало настоящей сенсацией.

Девиз методики Монтессори – помочь ребенку сделать самому. Не принуждать ребенка к действиям, не навязывать своё представление об окружающем, не трогать ребёнка, если он отдыхает или наблюдает. Взрослый или педагог наблюдает за деятельностью ребёнка, направляет его и терпеливо ждёт исходящей от ребёнка инициативы. Ребёнка обучает среда, окружающие люди, их поведение, их отношение друг к другу и к нему самому. Внучка Марии Монтессори продолжила распространение методики Монтессори по всему миру, а в 1998г. она внедрила данную методику в Россию[7],[8].

В процессе развития образования наряду с его общечеловеческими ценностями нужно также учитывать особенности Востока и Запада. На Востоке воспитание и образование неотделимы друг от друга. Здесь человек учится лишь знать, получить определенную специальность профессию, формирование личности идёт от социального заказа, а не от личности учителя. Поэтому статус учителя на Западе невысокий. Казахская традиционная народная педагогика есть составная часть Восточной педагогики. Она ориентирована не только на получение знаний, необходимых для их традиционного хозяйства, но и на развитие в человеке нравственных качеств. Но в годы советской власти произошла западная ориентация воспитания и образования в её российском варианте. В настоящее время эта ориентация во многом сохраняется, хотя некоторые сдвиги немного есть.

Образование готовит людей, создающих материальные и духовные ценности, поэтому страна, которая экономит на образовании, теряет своё благополучное будущее.

Тем, кто сомневается в целесообразности значительных трат на образование, президент Гарвардского университета Дерек Бок ответил так: “Если вы считаете, что образование слишком дорого, попробуйте почему обойдется вам невежество”.

“Совершенным можно называть общество, где выше всех поставлены врачи и учителя, потому что в их руках самое ценное – здоровье и будущее человечества”, - говорил известный писатель И. Ефремов.

Высшее образование имеет стратегическое значение для развития страны. Поэтому необходимо создание системы непрерывного образования по цепочке: детский сад – школа – вуз – самообразование и обеспечить обратную связь образования и общества. Необходимо разработать индикаторы качества высшего образования, чтобы каждый мог получить такую квалификацию, которая позволит ему быть востребованным на рынке труда во всех странах, чтобы обеспечивать и своё благосостояние, и благосостояние общества. Экономика страны может развиваться только при наличии высококвалифицированных кадров, образование это ключ к обеспечению конкурентоспособности страны.

Список литературы:

- [1] Соколов, Е. А. Инновационные модели профессиональной гуманитарной подготовки в вузе. – М.: Вузовский учебник: ИНФРА-М, 2015. – 192с.
- [2] Педагогика высокого полета. – М.: Педагогический поиск, 2015. – 128с.
- [3] Новиков, А. М. Профессиональная педагогика: учебник. – М.: Эгвес, 2009. – 456 с. http://anovikov.ru/books/prof_ped.pdf.
- [4] Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие / под ред. Е. С. Полат. – 4-е изд., стер. – М.: Академия, 2009. – 272 с.
- [5] Резник, Г. А. Предпринимательская деятельность в вузе как фактор повышения его конкурентоспособности. Теоретические проблемы, реалии, перспективы. – М.: Инфра-М, 2016. – 226 с.
- [6] Хуторской, А. В. Педагогическая инноватика : учеб. пособие. – 2-е изд., стер. – М.: Академия, 2011. – 256 с.
- [7] Федоров, В. А., Колегова Е. Д. Педагогические технологии управления качеством профессионального образования. – М.: Академия, 2008. – 208 с.
- [8] Щуркова, Н. Е. Воспитание – XXI век. Методика и искусство. – М.: Учитель, 2016. – 177 с.

ДЕРЕКТЕРДІ САҚТАУДЫҢ РЕЛЯЦИЯЛЫҚ ТҮРІ

КАСЫМОВА Акмарал Хамзиевна, БАҚЫТЖАНОВ Айдар

Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті

Орал, Қазақстан

Kasimova_ah@mail.ru aab.31@mail.ru

Андатпа

Жүргізу деректер моделі AMSES желісі (желі), хост (Host), objectProperty (меншік), objectPropertyType (меншік түрі) ретінде кестелерді қамтиды. Кесте желі талданады компьютерлік желісін сипаттайтын деректерді сақтау үшін пайдаланылады. Бұл кесте атауын (аты-жөні), сипаттамасы (description), сондай-ақ тұтастай алғанда жүйесін сипаттау үшін арналған үстел жүйесі (жүйе), сілтеме бар. хост үстел желісін құрайды техникалық сипаттамаларын өткізуге пайдаланылады. objectProperty Кесте барлық хост қасиеттері мен желісін сипаттау үшін қолданылады. Кесте objectPropertyType objectProperty кестеге сілтемелер бар.PSA деректер схемасын моделі PSA талдауда пайдаланылатын деректерді сипаттау үшін пайдаланылады бір psaModel кестеде тұрады. Ол мынадай өрістерді қамтиды: аты (атауы), description (сипаттамасы) createDate (құру күні), авторы (авторы), нұсқа (нұсқасы), modelData (модельдеу деректер) және үстел жүйесіне сілтеме. Сонымен қатар, жоғарыда сипатталғандай, интеграциялық қабаты деректер схемасы, сондай-ақ төмендегі кестелерді қамтиды: metris (метрикалық) metrisType (метрикалық түрі), іс-шара (Event), FieldType (өрісінің түрі), DATATYPE (түрі, күні) eventType (Event түрі) sourceType (көзі түрі). Кесте metris CPP және AMSES пайдалану арқылы есептелген түрлі метрикаларды амтиды. Кесте metrisType кестеде metris сілтеме метрикалық түрінің атауын және сипаттамасын қамтиды. Қалған кестелер оқиғаларды сақтау үшін пайдаланылады.

Кілттік сөздер: стандартты антивирус жүйесі, тенденция, репозитории, анализ. инфрақұрылым, деректер базасы, мониторинг, ақпарат, технология, аудит

Аннотация

Модель данных вождения включает таблицы, такие как сеть AMSES (сеть), хост (Host), objectProperty (собственность), objectPropertyType (тип собственности). Таблица используется для хранения данных, характеризующих компьютерную сеть, которая анализируется в сети. Эта таблица содержит название (имя), описание (description), а также настольная система (система), предназначенная для описания системы в целом. хост представляет собой настольную сеть, которая используется для проведения технических характеристик. objectProperty таблица используется для описания всех свойств хоста и сети. Таблица содержит ссылки на таблицу objectPropertyType objectProperty. Модель схемы данных PSA состоит из одной таблицы psaModel, которая используется для описания данных, используемых в анализе PSA. Он содержит следующие поля: имя (название), description (описание) createDate (дата создания), автор (автор), версия (версия), modelData (моделирующие данные) и ссылка на настольную систему. Кроме того, как описано выше, интеграционный слой включает схемы данных, а также следующие таблицы: metris (метрический) metrisType (метрический тип), мероприятие (Event), FieldType (тип поля), DATATYPE (тип, дата) eventType (тип Event) sourceType (тип источника). Таблица амтирует различные метрики, рассчитанные с использованием metris CPP и AMSES. Таблица metrisType содержит название и описание метрического типа ссылки на metris в таблице metrisType. Остальные таблицы используются для сохранения событий.

Ключевые слова

Стандартная антивирусная система, тенденции, репозитории, анализ. инфраструктура, база данных, мониторинг, информация, технология, аудит

Abstract

The driving data model includes tables such as ASUS network, host, object Property, objectPropertyType. The table is used for storing data that characterizes the computer network that is analyzed in the network. This table contains the name(name), description (Description), and desktop system (system) intended to describe the system as a whole. a host is a desktop network that is used for conducting technical characteristics. the objectProperty table is used to describe all host and network properties. The table contains links to the object Property type obj test Property table. The PSA data schema model consists of a single samodel table that is used to describe the data used in PSA analysis. It contains the following fields: name(name), description (description) createDate (date of creation), author (author), version (version), modelData (modeling data), and reference to the desktop system. In addition, as described above, the integration layer includes data schemas, as well as the following tables: metris (metric) metrisType (metric type), event (Event), FieldType (field type), DATATYPE (type, date) eventType (Event type) sourceType (source type). The table simulates various metrics calculated using metris PSA and AMSES. The metric Type table contains the name and description of the metric type of the reference to metris in the metric Type table. The other tables are used for saving events.

Keywords: standard antivirus system, trends, repositories, analysis. infrastructure, database, monitoring, information, technology, audit.

Қазіргі заманғы технологиялар неғұрлым тез дамуда, сондықтан бағдарламашылар жоғары сапалы жүйесінің жаңа жолдарын іздеу керек болды. Осы уақытқа дейін біз тек стандартты антивирус жүйесін пайдаланылған болса, бүгінгі күні сапалы қорғауды жүзеге асыруға үлкен дәрежеде орын брандмауэрлер, дерекқорлар, түрлі шабуылдарды табу жүйелері және басқа да көптеген жүйелердің түрлері бар. SIEM – жүйесі сандық ортада қазіргі таңда қолданылатын бірегей тенденция. Айтылған технологияның көмегімен қорғаушы жүйелерден әрдайым келіп түсіп жатқан әртүрлі оқиғаларды анализ жасауға мүмкіндік береді. SIEM жүйесінің негізгі мүмкіндігі – шабуылды бақылайтын жүйелер мен басқа да қорғаушы жүйелерден келетін хаттамаларға анализ жасау болып табылады. Сонымен қатар, бұл жерде анализ жасалған ақпаратты толық және ыңғайлы жинақтауға және де осыған дейінгі ақпаратқа қарап келешекте болатын шабуылға анализ жасауға мүмкіндік бар. Осыншама тез қарқында дамып жатқан SIEM жүйесі енгізілгеніне көп болған жоқ, бірақ та осындай аз уақыт ішінде көптеген оның сапасы мен жұмыс өзектілігін жаңа технологиялар жағдайында жүргізілген зерттеулер арқасында оның тиімділігі дәлелденді. Шабуыл туралы ақпарат түскен жағдайда, SIEM жүйесі әртүрлі қауіптерді жоюға тиісті шараларды қолдануға мүмкіндік береді.

Ақпараттық ресурстарды қорғаудың тиімді жолдарының бірі бақыланған ақпараттың дұрыстығы мен сенімділігі болып табылады. Сонымен қатар ақпаратты қорғауға арналған сапалы процедураларды құруға мүмкіндік беретін профилактикалық шаралар. Ақпаратты қорғау және оқиғаларды басқару(SIEM-жүйесі - Security Information and Events Management) жүйесі ақпараттық жүйелерде ақпараттық ресурстар дұрыс жұмыс жасауын қадағалайды. Сонымен қатар бұл жүйе SIEM

– жүйесінің репозиторийіндегі ақпаратты өңдеуді болжайды. SIEM жүйесінің тармағының кейбір компоненттері ақпараттық жүйедегі ақпараттық ресурстарды қорғаудағы профилактикалық шаралар үшін жауап береді.

Компьютерлік жүйенің әлсіз болуы, компьютерлік шабуылдардың көптүрлілігі және олардың мінез-құлықтарының болжай алмайтындығы, жүйелік инфрақұрылымды қорғауға аймақтық және уақытша құралдарды бөлу – бұның бәрі қазіргі таңда компьютерлік жүйе мен құрылым үшін, үздіксіз мониторинг пен мәліметтер қауіпсіздігін басқаруды іске асыратын, технологияларды проактивті қорғау маңызды ұғымға айналып жатыр. Мұндай технологиялардың негізінде компьютерлік инфрақұрылымның аудит журналында көрсетілетін қауіпсіздік оқиғалары тұратын мәліметтерді уақытылы жинап жатыр. Бұл мәліметтердің маманданған қоймада сақтау және одан әрі өңдеуге, оның құрамына кіретін корреляцияны, модельдеуді, шабуылдарға тосқауыл үшін ескерту мен шешімдерді жасау және мәліметтерге қауіпсіздікті қалпына келтіру. Сондықтан мониторинг пен мәліметтердің қауіпсіздігін іске асыратын жүйенің басқаша атауы, мәліметтер мен оқиғалардың қауіпсіздігін басқару жүйесі термині қолданылады.

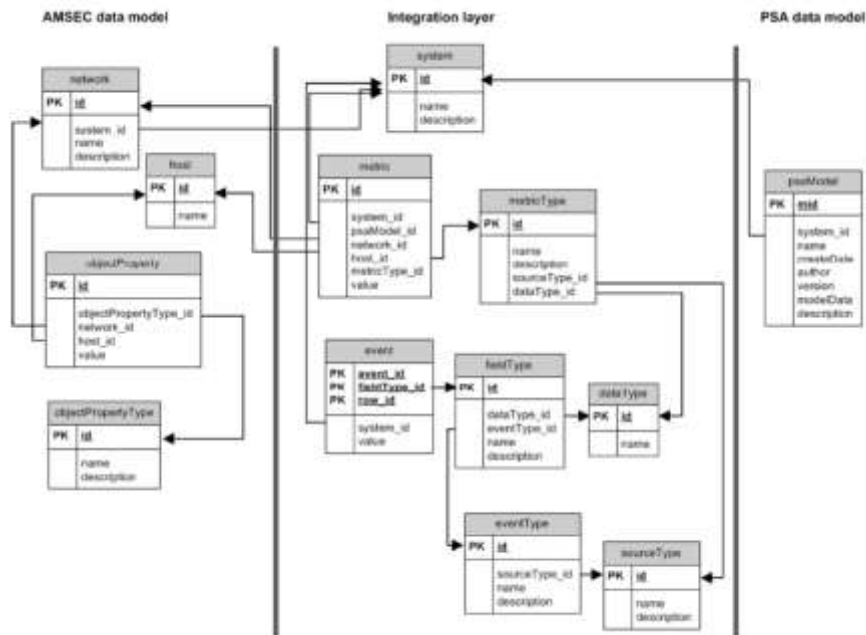
SIEM-жүйесінің кез-келген орталық компоненті болып мәліметтерді сақтау жүйесі немесе репозитории болып табылады[1-3]. Мұнда компьютерлік инфрақұрылымда ақпараттық модельдегі мәліметтердің қауіпсіздігін қамтамасыз ететін оқиғалардың сақтау қауіпсіздігін орындау арқылы жүзеге асады және де SIEM-жүйесінің әкімшілік және аналитикалық модульдерден келіп түсетін сұрақтарды өңдеу. SIEM-жүйесінің көптеген характеристикалары сақтау жүйесін таңдау арқылы қандай шешімдер қабылданғандары және көрсетілген мәліметтердің қоданылуына байланысты: тез қимыл, шынайылық, бір-біріне қайшы келмеуі, мәліметтерді интеллектуалды өңдеу қабілеті және басқалары.

Коммерциялық SIEM өнімінің қазіргі таңдағы танымалдарында мәлімет базасын басқару жүйесі негізінде мәліметтерді сақтау жүйесі құрылады. Сол уақытта SIEM-жүйесінің жаңа дәуірі MASSIF деген атқа ие проектті құру қазіргі уақытта СПИИРАН мен ЕуроОдақтың басқа да ғылыми ұйымдарымен бірлесе отырып орындалуда[4]. Бұлар репозиториядағы мәліметтердің ұйымдастырылу тиімділігін қатты талап етеді, реляциялық ДҚБЖ-ң көрсетуіне қарағанда. Бірден-бір мүмкіндіктері болып онтология түріндегі мәліметтерді калыптастыру қабілеттілігі және оның негізінде логикалық тұжырымдаманы құру. Реляциялық СУБД альтернатива немесе компонент ретінде MASSIF жобасында XML-мәліметтер базасында немесе триплеттердің қоймасы ретінде қаралады[5].

Деректерді сақтаудың реляциялық түрінің негізгі мақсаты деректер базасын қамтиды дәстүрлі реляциялық деректер базасын басқару жүйелері, және дәстүрлі емес, қолданылу талдау болып табылады және сақтау, ақпараттық қауіпсіздік менеджменті және мониторингі ағымдағы және болашақ жүйелерінде шешілетін мәселеге, ең көрнекті өкілдері SIEM жүйесі болып табылады. Репозиторийге құрылысына реляциялық көзқарас ұсынылады және деректер үлгісін талданады. XML- ДҚБЖ салыстырмалы талдау XML - көзқарас. Тәсіл үшін, үшем негізделген, сақтау триплет талдау жүзеге асырылады, олардың сәулет және мүмкіндіктері қарастырылады, сондай-ақ таңдау озық SIEM - жүйелері үшін ең қолайлы өнім болып табылады.

Деректерді сақтау жүйесін талдау, ең көп таралған, қазіргі заманғы SIEM жүйелерінде қабылданған шешімдер, реляциялық деректер базасы негізгі көрсеткендей бағдарламалық қамтамасыз ету және репозиторийін салу құралдары. Қазіргі заманғы SIEM жүйелерінде атысты сақтау шешімдердің ең типтік мысалдар қарастырсақ, AsselOps SIEM жүйесі Cisco MARS жүйесімен ауыстырылды[6]. Ол Cisco компаниясы мен ірі желілік әзірлеушілер ретінде жасалған желілік құрылғылар және қауіпсіздік құрылғылармен құрылған тіркеу жазбаларын, жинау үшін арналған. жазбалар нақты уақыт өңделеді кіру, кейіннен онлайн іздеу үшін сәйкестендірілген және сақталады, жіктеледі. пайдаланылатын реляциялық деректер базасы PostgreSQL ретінде. репозиторийі үшін пайдаланылатын онлайн сақтау жүйесі ретінде іске асырылады нақты уақыт және журнал жазбаларының тарихи талдау журналы жазбалар талдау.

Жүргізу деректер моделі AMSES желісі (желі), хост (Host), objectProperty (меншік), objectPropertyType (меншік түрі) ретінде кестелерді қамтиды. Кесте желі талданады компьютерлік желісін сипаттайтын деректерді сақтау үшін пайдаланылады. Бұл кесте атауын (аты-жөні), сипаттамасы (description), сондай-ақ тұтастай алғанда жүйесін сипаттау үшін арналған үстел жүйесі (жүйе), сілтеме бар. хост үстел желісін құрайды техникалық сипаттамаларын өткізуге пайдаланылады. objectProperty Кесте барлық хост қасиеттері мен желісін сипаттау үшін қолданылады. Кесте objectPropertyType objectProperty кестеге сілтемелер бар.

Сурет 1. SIEM-жүйесі үшін реляциялық схема

PSA деректер схемасын моделі PSA талдауда пайдаланылатын деректерді сипаттау үшін пайдаланылады бір `psaModel` кестеде тұрады. Ол мынадай өрістерді қамтиды: аты (атауы), `description` (сипаттамасы) `createDate` (құру күні), авторы (авторы), нұсқа (нұсқасы), `modelData` (модельдеу деректер) және үстел жүйесіне сілтеме. Сонымен қатар, жоғарыда сипатталғандай, интеграциялық қабаты деректер схемасы, сондай-ақ төмендегі кестелерді қамтиды: `metris` (метрикалық) `metrisType` (метрикалық түрі), іс-шара (Event), `FieldType` (өрісінің түрі), `DataType` (түрі, күні) `eventType` (Event түрі) `sourceType` (көзі түрі). Кесте `metris` СРП және AMSES пайдалану арқылы есептелген түрлі метрикаларды амтиды. Кесте `metrisType` кестеде `metris` сілтеме метрикалық түрінің атауын және сипаттамасын қамтиды. Қалған кестелер оқиғаларды сақтау үшін пайдаланылады.

Бұл мысал реляциялық деректер схемасын табысты интеграторы SIEM жүйесінде аналитикалық компоненттерін рөл атқара алады деп көрсетеді. Алайда, интеграциялық - репозиторийге көмегімен шешілетін жалғыз проблема емес. қарап Сейм жүйелер т.б. осалдық, қауіп-қатерлерге, шабуыл үлгілерін және сипаттайтын, сыртқы дерекқорды пайдалану үшін жүзеге асырылуға тиіс. Мысал ретінде, сыртқы дерекқор осалдықтар Ұлттық осалдығы Database стандарттар мен технологиялар (NVD) Ұлттық институты (National Institute стандарттары мен Teshnology ° F, NIST) [7]. NVD дерекқор пішімі хаттамаға Sesurity Sontent Автоматтандыру Protosol (SSAP) [8] таныстырылды осалдықтар туралы деректер бар репозитарий.

Ол NVD дерекқор осалдықтар қауіпсіздікті басқару автоматтандыруға мүмкіндік береді, деп мәлімдейді. Осал қатар, NVD дерекқор, қауіпсіздікке қатысты бағдарламалық қамтамасыз ету кемшіліктерді және дұрыс конфигурациялары, өнім атаулары және қауіпсіздік метрикалар сипаттау қауіпсіздік басқару тізімдерін қамтиды. Жылғы 27 қаңтардағы жағдай бойынша, 2013 дерекқорда NVD, мысалы, 54780 осалдық сипаттамасы қамтылған, және олардың саны үнемі өсіп келеді.

Алайда, мұндай NVD сияқты сыртқы деректер базасын пайдалану, реляциялық сақтау көрсеткіштері SIEM жүйесінде айтарлықтай төмендеуіне әкелуі мүмкін ұйымдастыру көзделген. Ол екі себептері бөлектеу керек.

Біріншіден, сіз мезгіл-мезгіл SSAP көзделген форматта ұсынылған сыртқы деректерді түрлендіру үшін қажет, және Реляциялық деректер базасында салмас. Мәтін, HTML, XML және XSD - схемасы (соңғысы форматы XML - құжат құрылымын сипаттайтын тілі): Сонымен қатар, бұл мүмкін пішімдері екенін атап өткен жөн. SIEM жүйе репозиторийі XML форматында немесе оған байланысты оның деректерін сақтай алады, егер Сондықтан, есептеу осы түрінің құны болдырмауға немесе айтарлықтай азайтуға болады.

2 суретте көрсетілген SSAP форматында осалдық Мысал XML - сипаттамасы. «Microsoft Vista SP2» немесе «microsoft Vista SP2 x64» немесе «microsoft Server 2008 SP2 x86», немесе «Осы мысал хост» microsoft яғни бағдарламасын және келесі операциялық жүйелердің бірі бар болған кезде осалдық туындайды көрсеткендей microsoft Server 2008 SP2 x64 «, немесе» microsoft 7 x86 «немесе» x86 microsoft 7 SPL немесе microsoft 7 x64 «немесе» x64 microsoft 7 SPL немесе «microsoft Server 2008 R2 x64».

Екінші себеп SQL тілі осалдығы реляциялық деректер базасын басқару жүйесі үшін негізгі сұрау тілі болып табылады фактісі, әдетте, Boolean операторлар мен немесе н пайдаланатын семантикалық құрылымы болып табылады. Осалдық толық 3 суретте көрсетілген.

```
<vuln:vulnerable-configuration id="http://nvd.nist.gov/">
  <cpe-lang:logical-test negate="false" operator="AND">
    <cpe-lang:logical-test negate="false" operator="OR">
      <cpe-lang:fact-ref name="cpe:/a:microsoft:ie:9"/>
    </cpe-lang:logical-test>
    <cpe-lang:logical-test negate="false" operator="OR">
      <cpe-lang:fact-ref name="cpe:/o:microsoft:windows_vista::sp2"/>
      <cpe-lang:fact-ref name="cpe:/o:microsoft:windows_vista::sp2:x64"/>
      <cpe-lang:fact-ref name="cpe:/o:microsoft:windows_server_2008::sp2:x86"/>
      <cpe-lang:fact-ref name="cpe:/o:microsoft:windows_server_2008::sp2:x64"/>
      <cpe-lang:fact-ref name="cpe:/o:microsoft:windows_7::x86"/>
      <cpe-lang:fact-ref name="cpe:/o:microsoft:windows_7::sp1:x86"/>
      <cpe-lang:fact-ref name="cpe:/o:microsoft:windows_7::x64"/>
      <cpe-lang:fact-ref name="cpe:/o:microsoft:windows_7::sp1:x64"/>
      <cpe-lang:fact-ref name="cpe:/o:microsoft:windows_server_2008:r2::x64"/>
    </cpe-lang:fact-ref
      name="cpe:/o:microsoft:windows_server_2008:r2::sp1:x64"/>
    </cpe-lang:logical-test>
  </cpe-lang:logical-test>
</vuln:vulnerable-configuration>
```

Сур. 2. SCAP форматында осалдығын сипаттау

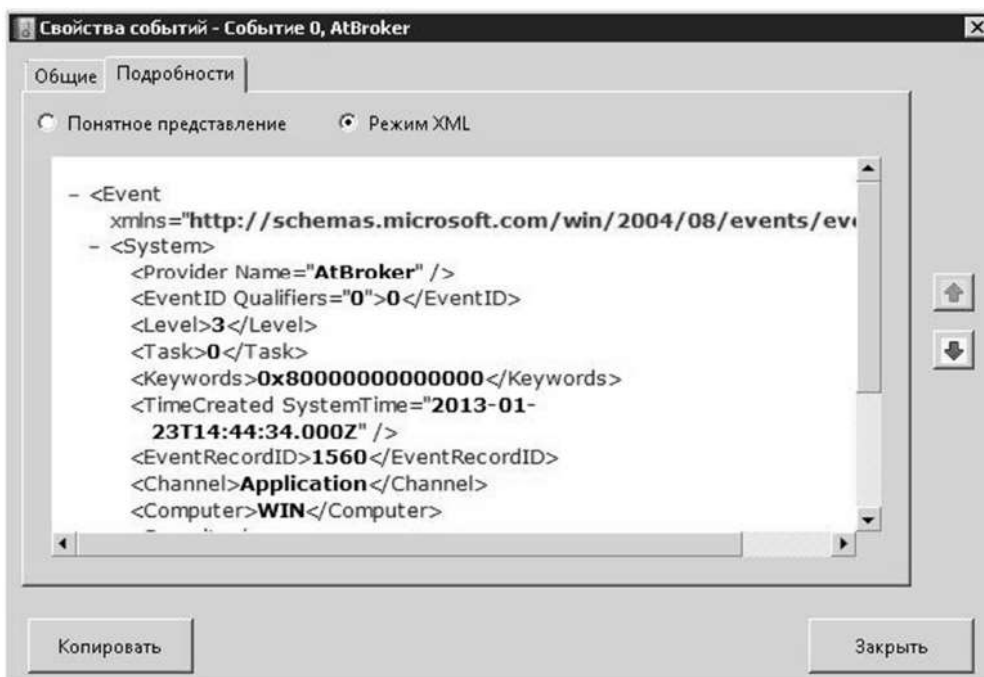
16	OR(cpe:/o:hp:apollo_domain_os:sr10.2,cpe:/o:hp:apollo_domain_os:sr10.3:beta)
17	OR(cpe:/o:sun:sunos:4.1,cpe:/o:sun:sunos:4.1.1)
18	OR(cpe:/o:sun:sunos:4.0.3,cpe:/o:sun:sunos:4.1,cpe:/o:sun:sunos:4.1.1)
19	OR(cpe:/o:sun:sunos:4.0.3,cpe:/o:sun:sunos:4.0.3c)
20	OR(cpe:/o:digital:ultrix:4.0,cpe:/o:digital:ultrix:4.1)
21	OR(cpe:/a:next:next:2.1)
22	OR(cpe:/o:att:svr4:4.0)
23	OR(cpe:/o:digital:ultrix:4.2)
24	OR(cpe:/a:nicsa:telnet)

Сур. 3. SQL тілінде осалдықты сипаттау

3 суретте әрбір сызық логикалық OR операнд өрнектер сәйкес келеді, Қосымша процедуралдық өңдеуді талап ететін . Бұл атысты сақтау шешіледі сипаттау бұл түрі, күрделілігі және оларды қайта өңдеу процестеріне деректер схемасына немесе SQL - сұраулар айтарлықтай құрылымдық күрделілігіне әкелуі деп болжауға қисынды болып табылады. Бұл салыстырмалы статикалық Реляциялық модель және домендегі құрылымдық өзгерістер әлсіз бөлігі оны бейімдеу белгілі.

Соның салдарынан, жаңадан перспективалық SIEM жүйелерді қажеттілігі немесе әсіресе XML - модель үшін балама үшін атысты сақтау моделіне толық көшу, немесе XML - форматында көп дереу сақтау және өңдеу бар кем дегенде мүмкіндігі бар. Осы мүмкіндіктерді іске асыруға Бұл қаражат XML - деректер басқару болуына байланысты, қазіргі уақытта қолда бар алғышарттар болып табылады. Біз оларға одан әрі XML - тәсілді шеңберінде қарастыру.

XML - тәсіл. XML пішімі бастапқыда гетерогенді сақтау жүйелерінің арасындағы деректерді ыңғайлы және сенімді алмасуды қамтамасыз ету әзірленді. Осыған байланысты, қауіпсіздік оқиғаларын генерациялау компьютерлік инфрақұрылымды көптеген XML - форматында осы деректерді ұсынуға мүмкіндігі бар. Мысалы, бұл мүмкіндік Windows Server 2008 4-суретте көрсетілген « XML режимде» іс-шара қасиеттерін сипаттайды терезе бар. Осы қайтадан SIEM жүйелерін, XML деректер өңдеу және сақтау мүмкіндіктерін қарап пайым көрсетеді .

Сур. 4. XML-форматында қауіпсіздік оқиғасын сипаттайтын терезе

Он жыл бұрын өзекті мәселе болды «Егер болашақ XML - ДҚБЖ бар ма?» [9], әлемдегі ең танымал туралы шолу Р. Barrett XML - Ағымда дерекқор (39 дерекқор класс «Табиғи XML» кіреді құру білдіреді Туған XML) [10] және 21 - класс «XML - қолдау» (XML қосылған) [11].

Табиғи XML - ДҚБЖ, реляциялық айырмашылығы, XML - құжат, дүкен үшін логикалық моделін анықтау және осы үлгісіне сәйкес құжаттарды алу. Осы сыныпқа сақтау логикалық бірлік ретінде дерекқор XML - құжатты пайдаланады.

Табиғи XML - ДҚБЖ кез келген физикалық сақтау моделін талап етпейді. Олар реляциялық, иерархиялық, объектілі - бағдарланған дерекқорда енгізілген немесе мысалы, еркін пішімін пайдаланатын немесе қысылған файлдар индексі болуы мүмкін.

XML - қолдау дерекқорлар XML - құжаттар мен өз деректер құрылымдардың арасында деректер түрлендіру үшін пайдаланылады кеңейтімдерін бар. Қолдау және XML - табиғи XML - ДҚБЖ арасындағы негізгі айырмашылық дизайн XML - құжаттың көрсетілуі тиіс деп XML - пайдалану қолдау дерекқор құрылымдары анықталады сұлбалары болып табылады. Arbitraty XML - құжаттар болуы мүмкін кез келген құрылымдарды пайдалана отырып, табиғи XML - дерекқор.

Тиісті деректерге қол жеткізуді пайдаланылатын әдісі қамтылған XML-деректер базасын, осы екі түрі арасындағы айырмашылық тағы бір. Табиғи XML-деректер базасына қол деректер осындай XQuery немесе XPath сияқты XML бағдарланған технологиялар арқылы, сондай-ақ осындай Ол айтқанымдай немесе XML сияқты XML-бағдарланған API пайдаланыңыз: DB API.

XQuery (XML Query) - оның деректер моделі ретінде XML пайдаланады XML деректерді өңдеу үшін арналған сұрау тілі. Ол ресми ұсынымдар (W3C Recommendation) жіберу актілеріне бар. стандартты SQL бөлігі ретінде: 2006 [12] SQL-сұраулар тікелей XQuery сұрауларды ендіруге тетіктерін әзірледі.

XPath (XML жол тілі) - стандартты W3C консорциум болып табылады XML - құжат элементтер үшін сұрау тілі. Ол XML - құжаттар пайдаланылатын айырмашылығы ықшам синтаксисті пайдаланады. XPath -лайн нәтижесінде «файлдық жүйесі» [13] бойынша «файл жолы» ұқсас тиісті деректер жолын анықтайды.

Лицензия, деректер түрлері, сондай-ақ сұрау тілі интерфейстерді, табиғи XML - дерекқор келесі белгілері бойынша жіктеуге болады.

«Лицензия» жүйесінің негізінде, ашық коммерциялық, еркін және ғылыми-зерттеу бөлінеді. Ашу үшін мыналар жатады: 4Suite, BaseX, Berkeley DB XML және басқа да DBDOM. Коммерциялық Systems: Dieselpoint, DOMSafeXML, EMS Documentum xDB және басқалары. Тегін болып табылады: eXts, Natix, Sedna XML ДҚБЖ және басқалары. Зерттеу арасында өлкетану жүйесі жатады.

Бөлімінің «деректер түрі» негізінде XML негізгі модель емес болып табылатын табиғи, және толықтырады өз (меншіктік) жүйелері, жүргізіледі. Өз ішінде: BaseX, dbXML, EMS Documentum xDB, бар, Natix, Sedna XML ДҚБЖ, Virtuozo және басқаларды. Басқа сыныптар: объектілі -

бағдарланған (4Suite , озон Sonis XML Сервер .) Реляциялық (DBDOM) ; кейінгі реляциялық (eXts) ; файлдық жүйесін (DOMSafeXML . Extraway) негізделген .

XQuery тілі жүйесін пайдаланады : BaseX , Berkeley DB XML , EMS Dosumentum xDB , Sedna XML ДББЖ және басқа да бар.

4Suite , dbXML , eXts , Natix , Таминоның , және басқа да Virtuozo : XPath тілі мынадай жүйелерімен қолданылады

Интерфейс түрлі жүйелері қолданылады білдіреді ретінде: SORBA (4Suite, Xindise); SOAP (4Suite, EMS Dosumentum xDB, eXts және басқалар бар); HTTP (4Suite, eXts, MarkLogis Сервер, Таминоның және т.б.); Ол айтқанымдай және XML: DB - барлық дерлік деректер түрі бар «өз».

Ол Sedna XML ДҚБЖ Windows, Linux, Mas OS, FreeBSD үшін нұсқасы бар және XQuery сұрауы тілін пайдаланады ұлттық даму (жүйелі бағдарламалау институты), табиғи upominavschayasya Open XML-ДҚБЖ бірнеше есе жоғары екенін атап өткен жөн. Оның ерекшелігі Sedna бір атысты өрісіне «Gateway» және ODBS арқылы реляциялық деректер SQL-сұраулар орындау [14] ретінде пайдаланылуы мүмкін, ол арқылы құралы болып табылады.

XML-қосылған деректер базасына арасында Реляциялық деректер базасын көпшілігі құрайды. Оларға мыналар жатады chislu-: бағалау 2007 (2010), DB2, FoxPro, Informix, MonetDB / SQL, MySQL, Orasle, PostgreSQL, SQL Server және Sybase ASE 15.0. MonetDB / SQL, MySQL және PostgreSQL - осы үш жүйелердің ол, ашық болып табылады. қалғандары коммерциялық дерекқорлар болып табылады. объектіге бағытталған жүйелер (eXtremeDB. Матисс, Objectivity / DB, Orient ODBMS, Objest Versant Database), салынған реляциялық (және UniData, сондай-ақ бар әлемнің), желілік (RDM Енгізілген және RDM Server), кейінгі реляциялық Sashe жүйесі, көп мәнді жүйесі OpenInsight, Sentenses ассоциативті жүйесі және тағы басқалар.

Объектілі-бағытталған жүйелердің маңыздылығын, сондай-ақ басқа да азық-реляциялық деректер базасын платформалар нұқсан келтірместен, ол деректер қорының ақпаратты сақтау үшін, олардың қабілетін, реляциялық platformy- Orasle компаниясы, IBM, Sybase және Misrosoft -narastili мүмкіндіктерін жетекші әзірлеушілер қарау анық болып, атап өткен жөн XML-форматында. Бұл компаниялардың әзірлеген деректер базасы, жиынтық кестелерді реляциялық оның импорты және оны сақтау кезінде талдау XML-деректер S қамтамасыз етеді. Сонымен қатар, олар XML-форматында сақталған деректерді шығарып алу үшін мүмкіндік береді. Осыған байланысты, XML-қолдау жоғарыда реляциялық дерекқорлар, озық SIEM жүйелер үшін өте қолайлы ретінде қарастырылады. олар жоғары тиімділігі мен терабайт деректер базасымен тиімді жұмыс істеу үшін мүмкіндігі бар.

Еркін нысанда есептілікті қолдау қабілетті Алайда, табиғи XML-дерекқор. оларды пайдалану жағдайда алдын ала деректер базасында өз енгізу үшін алдын ала құрылымы XML-құжаттар анықтау қажеттілігін жояды. Нәтижесінде, табиғи XML-ДҚБЖ интернеттен ынтымақтастық үшін ең қолайлы құралы ретінде.

Бұл сыртқы деректер базасымен жұмыс осындай өзара байланысты, өйткені, перспективалы SIEM жүйелерінде XML-ДҚБЖ табиғи пайдалануды қарастыру өте күшті дәлел болып табылады. Алайда, бұл туралы қорытындыда пайдасына тағы бір өте маңызды дәлел бар.

Кез келген құрылымның XML-құжаттармен жұмыс істеуге қабілетті, табиғи XML-ДҚБЖ болғандықтан, олар PR Онтология тілі (OWL) тілі негізінде, атап айтқанда, XML бағдарланған тілдердің әр түрлі негізделген құжаттарды өңдеуге өте тиімді пайдаланылатын және PR ереже Language Semantis болады (SWRL). Тіл OWL Онтология білдіруге орнату семантикалық Web тіл (OP Semantis), [15] болып табылады. Бұл XML құжаттар түрінде ұсынылған онтология ақпаратты қамтиды. Бұл құжаттар ғаламдық желісінің сақталады және еке беруге болады. осы құжаттардың тиімді өңдеу онтология аясында жасырын ақпарат арқылы жүзеге асырылуы мүмкін.

SWRL тілі (семантикалық Web ережелерін тілі) Унарные / екілік Datalog подъязык RuleML Markup Language ережелер (ереже Markup Language) бар sublanguages OWL DL және OWL Lite OWL онтология тілі тіркесімі [16]. Осылайша, ол бойын тілі экспрессивтік қуатын сақтайды және мүмкіндіктері RuleML тілді толықтырады.

Қорыта айтқанда, Prelude Universal SIEM[17], мұндай іс-шаралар генерациялау, қарамастан брендінің немесе лицензияның, қауіпсіздікті қамтамасыз етуге байланысты жинау, қалыпқа, сұрыптау, біріктіру, корреляциялық және басып шығару іс-шараларға ашық - SIEM жүйе болып табылады. Ол сондай-ақ, тарихи деректер мен нақты уақытта мониторинг пайдаланып есептерді жасайды. Жиналған деректер реляциялық деректер базасын басқару жүйесін MySQL және PostgreSQL SQLite арқылы қолдау бірыңғай қоймасы сақталады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Котенко И.В., Саенко И.Б., Полубелова О.В., Чечулин А.А. Применение технологии управления информацией и событиями безопасности для защиты информации в критически важных инфраструктурах // Труды СПИИРАН. СПб.: Наука, 2012. Вып. 1(20). С.27–56.
2. Котенко И.В., Саенко И.Б., Полубелова О.В., Чечулин А.А. Технологии управления информацией и событиями безопасности для защиты компьютерных сетей // Проблемы информационной безопасности. Компьютерные системы. 2012, № 2. С.57–68.
3. Котенко И.В., Саенко И.Б. SIEM–системы для управления информацией и событиями безопасности // Защита информации. Инсайд. 2012, № 5, С.54–65.
4. MASSIF FP7 Project. Management of Security information and events in Service Infrastructures. <http://www.massif-project.eu>.
5. Полубелова О.В., Котенко И. В., Саенко И.Б., Чечулин А.А. Применение онтологий и логического вывода для управления информацией и событиями безопасности // Системы высокой доступности. 2012, № 2, т. 8. С.100–108.
6. Reasons for Migrating from Cisco MARS to AccelOps. <http://www.accelops.net/product/marsbeyond.php>.
7. Prelude. Universal SIEM. <http://www.prelude-ids.com/en/products/universal-siem/index.html>.
8. Nicolett M., Kavanagh K.M. Magic Quadrant for Security Information and Event Management. Gartner. 2011.

ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ КРЕАТИВНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

КАРИБАЙ Амина Шакикызы, АМАНКУЛОВА Дылда Елтаевна

КГУ «Средняя школа №8»

Актобе, Казахстан

Andirova@mail.ru

Современное состояние развития общества характеризуется активным участием личности в процессе удовлетворения своих интересов и потребностей с целью культурного и нравственного своего развития. Этому содействует большое количество свободного времени, которое появилось у человека сегодняшнего дня. Творческая деятельность на досуге – это, по сути, свободная, по собственному выбору и в интересах саморазвития деятельность.

Особенно актуально стоит данный вопрос в контексте сегодняшнего дня, который уже предусматривает совершенствование качеств и способностей человека, пришедшего в современный мир.

По современным представлениям, развитие креативных способностей у детей - одна из принципиальных целей образования. Школа формирует и развивает общие способности ребенка. Формирование и развитие креативных способностей у детей очень важно, и формирование это должно быть основано на современных подходах к организации процесса обучения в свете модернизации образования в целом. Элементы творчества можно наблюдать и в обычном школьном учебном процессе. Творчество школьника по самой природе - деятельность кооперативная, которая осуществляется при непосредственном участии учителя. Подросток чувствует себя творцом. Он создает продукт своего творчества, который доставляет радость и ему и взрослым. Школьник видит, как серьезно оценивают его работу и серьезно относятся к ней. Творческая деятельность ученика не может выйти за пределы имеющихся у него знаний, эти знания он должен получить на уроке. Учитель обязан научить навыкам и приемам работы, которые нужны ему для создания запроектированных изделий. От учителя требуются огромные усилия, такт, чтобы поддержать, не допустить отказа от творчества по "неумению". Желание творить приходит к ребенку рано. Не следует ждать, когда ученик получит большие знания и прочные навыки - это дело наживное. Для достижения результата первично творческое усилие, оно доступно всем.

Важнейшей задачей в развитии творческих способностей учащихся является создание комфортной социально-гуманной среды. Благоприятный психологический климат характеризуется атмосферой раскрепощенности, взаимного уважения, дружелюбия, деликатности, создает комфорт и условия для творческой работы, раскрывает потенциальные возможности личности. К средствам влияния на психологический климат относятся демонстрация благожелательности классного

воспитателя к своим воспитанникам, знаки внимания, интерьер классной комнаты, разнообразные формы работы воспитателя на классных часах, во внеурочное время, речевые, пластические, мимические средства и многое другое. Создатели теории развивающего обучения выделяют несколько наиболее устойчивых позиций, которые будут способствовать созданию на уроке атмосферы творчества и развития:

Во-первых, учитель должен научиться демонстрировать детям живое мышление. Он выступает не как носитель некоторой готовой информации, а как человек, который знает, как возникают знания.

Во-вторых, знания на уроках не предъявляются в готовом виде, они выводятся, формулируются путем коллективного рассуждения, на основе уже имеющихся знаний, из прошлого опыта детей.

В-третьих, основной целью урока является не поиск и решение определенной суммы учебных задач, не погоня за все более высокими показателями, а создание таких педагогических ситуаций, такой атмосферы, в которой должна состояться мысль, где постоянно работает детская интуиция, догадка.

Главной задачей учителя является — не «донести», «объяснить» и «показать», а организовать совместный поиск решения возникшей перед ними задачи. Такие условия обучения требуют от учителя умения выслушать всех желающих, встать на позицию каждого отвечающего, чтобы понять логику его рассуждения и найти выход из постоянно меняющейся учебной ситуации, анализировать ответы, предложения детей и незаметно вести их к ответу. Одним из важных моментов, который нужно учитывать при организации обучения, направленного на развитие творческих способностей, является учебно-развивающая среда. В качестве ее критерия рассматривается способность обеспечить всем субъектам образовательного процесса возможности для эффективного личностного саморазвития. При этом возможность понимается как особое единство свойств образовательной среды и самого субъекта, являясь в равной мере как фактором общеобразовательной среды, так и поведенческим фактором субъекта. Для того, чтобы использовать возможности среды, и возможности, отвечающие потребностям учащегося, и таким образом, мотивирующие его деятельность, ребенок проявляет соответствующую активность. Однако не любая деятельность развивает творческие способности, а только та, в процессе которой возникают положительные эмоции.

Что касается учащихся младших классов, то их творческая (изобретательская) деятельность должна быть направлена не столько на решение технических учебных задач, сколько на решение и изобретение того, что реальнее и ближе к ним: придумывание примеров, задач, загадок; высказывание оригинальной гипотезы, сочинение сказки и т.д. При организации работы по формированию креативности следует учитывать, что «детям с опережающим развитием интеллекта и творческими устремлениями необходима не только соответствующая умственная нагрузка, но и не меньше, чем любому другому, своевременное руководство учителя. Очень много для детей с высокими умственными возможностями может дать и обычная школа, только если там есть Учитель с большой буквы». Понятно, что немаловажным условием для решения обозначенной проблемы является воспитание педагогом собственной креативности. Чтобы развивать творческие способности учеников, педагог сам должен быть творческой личностью, стремиться к преодолению в себе силы инерции, шаблона, формальности в преподавании. Статистика свидетельствует: если создать для детей надлежащие условия, не менее 30% из них достигают в жизни вершин. Чем активнее учитель включится в проблемы интеллектуальной одаренности, тем быстрее общество получит профессионально ориентированных и психологически устойчивых молодых людей, способных плодотворно трудиться, сумевших реализовать свой творческий потенциал.

Креативное обучение базируется на следующих принципах:

принцип соответствия внешнего образовательного продукта учащегося его внутренним потребностям;

-принцип индивидуальной образовательной траектории учащегося в образовательном пространстве;

-принцип интерактивности занятий, осуществляемый при помощи телекоммуникаций;

-принцип открытой коммуникации по отношению к создаваемой учащимся образовательной продукции.

Мы знаем, что личность располагает значительными резервами развития. Их выявление и использование, приобретение новых качеств, позволяющих личности включаться в другие (новые) виды деятельности, сама система межличностных отношений требуют максимальной реализации себя, большой силы духа, стойкости к помехам окружающей среды и конфликтам, а это уже характерные черты креативности. Ученые, изучающие эту проблему, утверждают что креативность тесно связана с самовыражением и самоактуализацией личности, более того, она представляет собой основу личностного роста. Но, вместе с тем, является и существенным резервом гуманизации общества, так как формирует личность креативную - развивающая среда (богатая информационная среда, свободная

и вольная атмосфера неформально организованного обучения), особенности культуры, традиции и ценности общества. Досуговая деятельность, в рамках которой осуществляется процесс формирования креативности личности, обладает всем этим необходимым потенциалом и обеспечивает условия для реализации этого креатива.

Креативное обучение предполагает развитие творческого мышления, воображения, интуиции. Для развития креативных способностей необходимы специальные условия: благоприятная атмосфера, знающие свою работу преподаватели, вовремя замеченные особенности развития ребенка. При обучении креативных детей необходимо учитывать личностные особенности каждого ребенка, учитывать особенности их развития, относиться к ним как творческим детям, делать упор на те предметы, к которым у ребенка определен «дар». Также необходимо проводить различные работы с родителями таких детей: просвещение, беседа и т.д.

Особенностью креативного обучения является то, что педагог должен проводить не стандартное занятие. Он должен «подогнать» программу под особенности детей.

С целью формирования креативных способностей школьников в процессе обучения необходимо сочетать предметно – познавательную и творческую деятельность учащихся. Целенаправленная тренировка гибкости мышления, ассоциативности, использование фантазии, интуиции, воображения, исследовательских методов обучения – всё это способствует развитию креативных способностей учащихся. В постановке проблем, выдвижении гипотез решения и их исследований проявляется такая характеристика креативного мышления, как самостоятельность при приобретении и оперировании новыми знаниями.

Список использованной литературы

1. Лейтес Н.С. Способность и одаренность в детские годы. — М., 1984. - 96 с.
2. Гатанов Ю.Б. Курс развития творческого мышления (по методике Дж. Гилфорда и Дж. Рензулли): Первый год обучения (для детей 6-10 лет). — СПб: ГП «Иматон», 1996. - 84 с.
3. Голубева Э. А., Изюмова С. А., Кабардова М. К. и др. Опыт комплексного исследования учащихся в связи с некоторыми проблемами дифференциации обучения // Вопросы психологии. 2010. № 2.
4. Столетов А. И. Сущность креативности и ее типы. Учебное пособие// вопросы философии. 2009 № 5 Уфа
5. Нельке М. Техники креативности М., 2007

ТІЛДІК ДАҒДЫЛАР БОЙЫНША ТАПСЫРМАЛАР ӘЗІРЛЕУДЕГІ ТИІМДІ ӘДІСТЕР КУНЕВА Қарлығаш Елеусизовна, РУСТЕМОВА Жайна Жарасовна

«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, «Педагогикалық өлшеулер орталығы»

Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Kuneva_K@cpi.nis.edu.kz, Rustemova_Z@cpi.nis.edu.kz

Еліміздегі білім саласы басты бағыттарының педагогикалық инновацияға бет бұруы әлемдік білім беру кеңістігінен лайықты орын алу үшін жасалып жатқан маңызды қадам болып саналады. Қазақ тілін мемлекеттік тіл ретінде оқытуда білім саласында отандық және халықаралық озық үлгілерді тиімді пайдалану, оқушылар бойында тілдік дағдыларды қалыптастыру – бүгінгі күннің басты талабы. Қазақ тілі сабақтарында жасалатын жұмыстар оқушыларды еркін қарым-қатынас жасауға, сыни тұрғыдан өз көзқарасын білдіруге, өз ойын жеткізіп, шешім қабылдауға бағытталса, оқушы қазақ тілінде берілген кез келген ақпараттарды тиімді қолдана отырып, өзіне қажетті мәліметті ала алады. Сол себепті білім беру сапасы – оқушылардың түрлі салалардағы мәселелерді өз бетінше шешу мүмкіндігін қамтамасыз ететін, коммуникативтік дағдыларын жағдаятқа сай дұрыс қолдана білу нәтижесінен көрінеді.

Бүгінгі күні Назарбаев Зияткерлік мектептерінде қолданылып жатқан NIS-Programme мақсатында осы мәселелер қарастырылған. Кез келген пән бойынша оқыту үдерісі ойлауға үйретуге негізделуі тиіс. Осыған байланысты оқушылардың тілдік дағдыларын дамытудағы маңызды кезең – ойлау әдістері мен амалдарын рефлекті емес, саналы түрде игеруге көшу, яғни, оқушылардың функционалды сауаттылықтарын арттыру. Оқушылар тілді үйрене отырып, айтылым, тыңдалым, оқылым және жазылым дағдыларымен қатар түсіну және жауап беру, анализ, салыстыру және бағалау дағдыларын дамыту үшін құрастырылған тапсырмалардың мақсаты нақты, нұсқаулығы анық болуы тиіс. Себебі бағдарламада берілген оқу мақсаттарын жүзеге асыру үшін оқу әрекетін ұйымдастыруда

тапсырмаларды тиімді ойластыру – күтілетін нәтижеге жетудің басты кепілі болып саналады. Сондай-ақ тілдік қатынас тудырудың басты факторы оқушыға тілдік орта жасау болса, сол тілдік орта оқу тапсырмаларының коммуникативтік, сыни ойлауды дамытушылық, шығармашылық сипаттарымен анықталуында. Ал сабақты оқу мақсаттарына нақты сәйкес келетін, сапалы оқу тапсырмаларымен қамтамасыз ету – бүгінгі педагогикалық инновациядағы басты нысана. Осы уақытқа дейін біз тілді оқыту барысында оқу тапсырмаларының көптеген түрлерін қолданып келдік. Сол тапсырмаларды қазір тәжірибеде жаңаша қырынан қайта қарастырып, түрлендіріп, оқу мақсаттарына, бағдарламадан күтілетін нәтижелерге сәйкестендіріп қолдану қажет. [1]

Бірқатар ғалымдардың пайымдауынша тілді үйрену кезеңіндегі тыңдалым дағдысын дұрыс қалыптастыруға басымдық берілуі тиіс. Тыңдалым жөнінде ғалым Қ. Қадашева былай дейді: «.. оқу мен жазу үнемі тыңдау мен сөйлеуден кейін келеді, себебі тілді түсіну сол тілді қолданудан бұрын болғаны дұрыс». [2] Өйткені күнделікті өмірде оқушы көптеген ақпаратты сағат сайын естіп, көріп тыңдайды. Кез келген ақпаратты тыңдау арқылы түсіну сөйлеу әрекетін қалыптастырады. Егер оқушы өзіне керек мәліметті тыңдау арқылы тауып үйренсе, ол басқа үш дағдыны да (айтылым, жазылым, оқылым) меңгере алады, яғни айтылып жатқан мәліметті түсінеді; өз пікірін білдіре алады және басқалармен қарым-қатынас жасай алады; тақырыпқа қатысты деректі түсініп оқиды; көтерілген мәселеге қатысты өз көзқарасын жазбаша жеткізе алады. Сонымен сабақта тыңдалымның оқылым, жазылым, айтылым дағдыларымен бірлестігін сақтай отырып, тапсырма даярлауда қандай маңызды аспектілерді ескеру қажет? Ең алдымен тыңдалым мәтінін дұрыс таңдау маңызды рөл атқарады. Тыңдалым мәтіні аутентивті, мәтін тақырыбы өмірден алынған, оқушы үшін таныс тақырып болуы, мәтіндегі кейіпкерлер мен олардың қарым-қатынастары айқын болуы, алынған мәтіннің үзінді болса да, біртұтас, аяқталған мәтін ретінде болуы, мәтіннің стилі, лексикасы оқу мақсатына сай деңгейге сәйкес келуі өте маңызды. Екінші мәселе, мәтіннің көлемінің тапсырма саны мен уақыт өлшеміне сәйкес келуі. Яғни, бір тапсырмадан тұратын мәтіннің ұзақтығы 30-40 секундтан аспауы керек. Осыған сәйкес тапсырма санына байланысты мәтіннің ұзақтығы да белгілі болады. Үшіншіден, тыңдалым мәтінінің жазбасындағы дауыстардың ажыратылу мүмкіндігі жоғары болуы керек. Яғни, егер мәтін бірнеше адамның арасындағы диалог түрінде болса, сонша түрлі дауыс естілуі шарт. Тыңдалым тапсырмасын әзірлеуде ашық сұрақтар мен көп нұсқалы жабық сұрақтардың түрін қолдануға болады. Тапсырмаға қойылатын басты талап – тапсырма нақты, нені сұрап тұрғаны, нені орындау қажеттігі қосымша түсіндірмесіз-ақ айқын көрініп тұратындай болуы қажет. Тағы бір ескеретін жай, сұрақ мәтіні мәтінге сөзбе-сөз сәйкес келуі дұрыс емес. Мысалы, «Айдос не үшін өкінді?» деген сұрақтың жауабы мәтінде «Айдос теректің сынып қалғанына өкінді» деген формада тұрса, бұл жерде біз оқушыны ойландыруға бағыттай алмаймыз. Тапсырмада оқушы назарын аударатындай артық ақпараттың болмауы да оқушы жұмысының сапасына әсер етеді. Тыңдалым мәтіні бірыңғай жай ақпараттық мәтін немесе әңгіме түрінде алынғаннан гөрі диалог, сұхбат, хабарландыру, жарнама т.б. түрінде алынса оқушылардың түсінуі мен мәтіндегі мәліметтерді қабылдауына көмектеседі екен, ал бұл тапсырма нәтижесіне де әсер етері сөзсіз.

Тіл үйренуде тыңдалым және айтылым дағдылары бірігіп қолданылса, тыңдап жауап беру дағдысына айналады. Сондықтан тыңдалым мазмұнын дұрыс ұғып, сол ақпаратты айтылымда қолдана білу айтылым әрекетінің түрлерін кешенді меңгеруге мүмкіндік береді. Бұл мақсаттағы тапсырмаларда оқушылардың сыни ойлау қабілеттерін дамыта отырып, күнделікті өмір жағдаяттарында, әлеуметтік ортада сөйлесім әрекетінің түрлерін орынды қолдана білуге үйрету көзделеді. Бұрынғы дәстүрлі бағдарлама бойынша айтылым тапсырмаларына қарағанда қазіргі Кіріктірілген білім беру бағдарламасы бойынша жасап жүрген айтылым тапсырмаларының сипаты мен мазмұнында көптеген тың өзгерістер бар деп айтуға болады. Қазір тәжірибемізде айтылым дағдысы бойынша жағдаяттық тапсырмалар, рөлдік ойындар, сұхбаттық тапсырмалар, коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыратын тапсырмалардың түрлі формаларын пайдаланып жүрміз. [3]

Айтылым тапсырмаларын даярлауда нені ескеру қажет? Ең маңыздысы айтылым тақырыбын дұрыс таңдай білу. Тақырып оқушылардың санасына жақын, таныс және шынайы өмірден алынуы керек және жас ерекшелігі мен жыныстық ерекшеліктерін де ескерген жөн. Мысалы, егер сіз оқушыларға бір өндіріс бөлімшесінде болған оқыс жағдай туралы тапсырма берсеңіз, бұл тапсырманың нәтижесі сіз қалағандай болып шықпауы мүмкін. Себебі мұндай жерде болып та көрмеген оқушылар бар, тіпті кейбіреулерінде бұл тақырыпқа қатысты сөздік қор да болмауы әбден мүмкін. Егер сіз ұл балаларға қуыршақ ойнаған бүлдіршіннің іс – әрекетін сөйлесімге қосу туралы немесе қыз балаларға әйгілі футбол жұлдыздары туралы тапсырма берсеңіз, бұл да айтылым тапсырмасының талаптарына сай келмейді деп ойлаймын. Себебі ұл балалардың қуыршақ ойыны туралы, қыз балалардың футбол ойыны туралы мағлұматы шамалы болуы мүмкін. Сондықтан кез келген дағды бойынша тапсырма

әзірлеуде барлық оқушыларға бірдей тең дәрежелі жағдайды ескеріп, барлығына бірдей қолжетімді болуын назарға алған жөн. Тәжірибе барысында айтылым тапсырмасын құрастырғанда 3 элементтің болуына баса назар аудару керек. Ең алдымен оқушыны айтылымға жетелейтін жағдайдың болуы, екіншіден, суреттер не болмаса тапсырма мазмұнын беретіндей сұрақтар беру, үшіншіден, қажетінше оқушыларға көмекші сөйлемдер мен тірек сөздер берудің көмегі зор. Қолданылып жүрген айтылым тапсырмасының бір нұсқасы төмендегідей:

Жағдай: *Сіз отбасыңызбен Баянауылдағы «Жасыбай» демалыс орнына демалуға бардыңыз. Демалыс өте қызықты өтті. Қайтар жолда көлік бұзылып, біраз уақыт бөгелуге тура келді. Әкеңіз көлікті жөндегенше сіз жол жиегіндегі ағаштардың арасында серуендеп жүріп қызықты жайлардың куәсі болдыңыз.*

Тапсырма: *Достарыңызға жолдағы оқиға жөнінде әңгімелеңіз.*

Келесі бөлімде оқушыларға көмекші тірек сөздердің орнына сюжетті суреттер беруге болады, мысалы, жаңғақ тасып жүрген тиіннің, аударылып арқасымен жатқан тасбақа және кішкентай ала жыланның суреттері. Осы суреттердің көмегімен оқушылар өз әңгімелерін құрап айтады. Айтылым тапсырмасын мұндай бірізді қалыпқа салудың оқушыларды бағалауда да тигізер көмегі зор. Себебі белгілі бір шектеулер болғаннан кейін оқушылардың сыни тұрғыдан ойлау қабілеттері мен сөйлеу дағдысын, сөздік қорының мөлшерін салыстырмалы түрде жеңіл бағалауға болады.

Оқылым дағдысы бойынша тапсырмалар дайындағанда оқушыны оқып отырған мәтінді қызығып оқитындай белсенді әдіс-тәсілдерді қолданған жөн. Сонда бала оқып отырып, тапсырманы қалай орындағанын байқамай қалады. Мысалы, «Бос орны бар мәтін», «Жалғасын болжаңыз», «Аралас мәтін», «Бір тезис, үш дәлел», «Дұрыс, бұрыс» т.б. Оқылым мәтінімен жұмыс жасағанда мен төмендегідей үлгіні (Кесте 1) басшылыққа алуға болады. [4]

Кесте 1. Мәтін бойынша тапсырма құрастыру

Мәтінмен жұмыс кезеңі және түсіну деңгейі	Жүзеге асатын мақсаттар	Сұрақ түрлері	Тапсырма түрлері
Жалпы түсінік Білу Түсіну Қолдану	-мәтіннің тақырыбы мен негізгі ойын анықтау; -көтерілген мәселе мен негізгі ойға болжам жасау немесе анықтау; -екі мәтіндегі айырмашылықты табу және мазмұнын салыстыру; - негізгі ақпаратты қосымша ақпараттан ажырата білу .	Мәтіннің тақырыбы қандай? Мәтін тақырыбы нені білдіріп тұр: тақырыпты ма, негізгі ойды ма? Екі мәтінді біріктіріп тұрған не? Ортақ тақырып па, ортақ мәселе ме?	Сұраққа жауап беру Сәйкестендіру Мәліметті топтау Оқиға немесе мәліметті реті бойынша орналастыру
Мәлімет-ті анықтау Білу Түсіну Қолдану	-мәтінді шолып шығу; -негізгі ақпаратты теріп алу; -мәтін ішінде жауабы бар мәліметті таба білу;	Автор көзқарасымен келісесің бе? Ойыңды дәлелде Осы мәселеге.... келісесің бе? Пікіріңді негізде.	Сәйкестендіру Мәліметті топтау Оқиға немесе мәлімет реті бойынша орналастыру
Мәтін интерпретациясы Білу Түсіну Қолдану талдау	-мәтіндегі мәліметті басқа дереккөздердегі мәліметтермен салыстыру арқылы мәтін мазмұнынан қорытынды шығару; -белгілі бір көзқарасты, тұжырымды білдіретін ойды, сөйлемдерді, бөліктерді таба білу; -мәтін тақырыбына талдау жасау.	Мәтіндегі кездескен жағдайда сен не істер едің, салыстыр. (іс-әрекетті салыстырады) Мәтіндегі автор көзқарасын, позициясын анықтап, өз көзқарасыңмен, позицияңмен салыстыр. Мәтіндегі көзқарасты дәлелдейтін аргументтерді анықтау, салыстыру	Толық жауапты талап ететін ашық сұрақтар; талдап, дәлел келтіруді талап ететін тапсырмалар; маңызды бөліктерін анықтау, салыстыруға арналған тапсырмалар.
Мәтін мазмұнының салыстырмалы анализі Анализ Синтез Бағалау	-объективті, субъективті көзқарастарды анықтау - мәтіндегі берілген мәліметті шын өмірдегі мысалдармен байланыстыру - өз көзқарасыңды дәлелді түрде көрсету	Автор позициясы немесе кейіпкер позициясына көзқарасың қандай? Автордың кейіпкеріне деген көзқарасы қалай көрінеді? Пікіріңді мәтін мысалдары арқылы дәлелде.	Еркін үлгідегі ашық сұрақтар; Өз пікірін білдіруді талап ететін ашық сұрақтар; қателерімен берілген мәтін; оқиғаларын қайта құруға арналған тапсырма.

		Бұл үзіндіде сені не таңғалдырды?	
--	--	-----------------------------------	--

Бұл үлгі бойынша оқу мақсатына сәйкес, оқушының түсіну деңгейін ескере отырып, оқушыны қызықтыра алатындай түрлі формадағы тапсырмалар дайындауға болады.

Жазылым 4 дағдының ішінде өнім беретін дағдыға жатады. Кейбір оқушылар табиғатынан шапшаң болады да, тілді игеруде сөйлеуден, тыңдаудан ерекше қабілеттілік танытады. Ал біреулері қабілеттері бола тұра бетпе-бет сөйлесу мен тыңдауға келгенде қиындықтарға кездесіп жатады, яғни тым жай қабылдайды. Көптеген дерек көздеріне сүйенсек, жазылым дағдысы дәл осындай асықпай ойлап, баяу қимылдайтын оқушыларға лайықты дағды екендігі көрсетілген. Олар әр сөйлеміне баса мән беріп, ерекше идеяларын жинақтап баяндауға тырысады және бұл істе керемет шеберлік танытады. Алайда бұл өзге оқушыларға жазылымның қажеттілігі жоқ деген сөз емес. Ең басты нәрсе, оқушының осы дағдыны өмірде қолдана алуы, сол қажеттілікті мұғалімнің оқушы санасына жеткізе білуі. Бағдарлама мазмұнына сай тәжірибеде жазылым жұмыстарының төмендегідей түрлері қолданылып жүр: шағын өлең жолдары, шағын әңгіме, ашықхат (құттықтау), e-mail хаттар, диалогтар, қойылым сценарийлері, жарнамалар, газет-журналдарға мақалалар жазу, пікір білдіру, оқиғаны аяқтау т.б. Бұл жазба жұмыстарын 4 бағытта топтастыруға болады: әңгімелеу, сипаттау, түсіндіру, дәлелдеу. [5]

Жазылым дағдысын қарапайым стратегиялар арқылы келесі қадамдармен меңгертуге болады:

- шимай жазу;
- сызбаға түсіру;
- тезис құрастыру;
- бөлімдерді жеке-жеке жазу;
- бөлімдерді біріктіру және көшіру;

Тапсырмаларды осы бағытта құру жазба жұмысының түрін таңдауға немесе анықтауға септігін тигізеді. Жазылым тапсырмасын құрастырғанда да оқыту мақсатына сәйкес келуін ескеруден де басқа басшылыққа алатын біраз шарттар бар. Ең алдымен тапсырма түрін дұрыс таңдау керек. Жазылым тапсырмасы көбіне ашық сұрақ түрінде келетіндіктен, тапсырма нұсқаулығының шұбалыңқы емес, нақты болуын үнемі назарда ұстаған жөн. Жалпы жазылым тапсырмасы көбіне оқушыны сыни тұрғыдан ойлауға жетелеп, кез келген мәселеде өз көзқарасын жеткізуге бағыттайтындықтан шығармашылық деңгейге жататындығы белгілі. Ал адамның шығармашылық ойлауын бір ізге салып бағалау өте қиын. Сол себепті, ашық сұрақтан тұратын жазылым тапсырмасын құрғанда міндетті түрде белгілі бір шектеулер ұсыну керек. Оның үлгісі төмендегідей:

Жағдай: Сіз жақында Байқоңырда халықаралық ғарыш мектебінің базасында жазғы мектеп курсына қатысып келдіңіз.

Тапсырма: Басқа қалада қыдырып жүрген досыңызға көрген қызықтарыңызды айтып, хат жазыңыз.

1. Ғарыш айлағында болған саяхат
2. Танымдық сабақтардағы қызықты ақпараттар
3. Зымыран жасау және ұшыру байқауына қатысу
4. Ұмытылмас әсерлер

Соңында «хат құрылымын сақтауды ұмытпаңыз» деген нұсқаулық берілгені дұрыс.

Жазылымға үйрету кезеңінде тапсырмаларда осындай айтылым тапсырмасындағыдай элементтерді пайдалануға болады. Яғни жағдайды беріп, тапсырманы бірнеше бөліктерге бөліп, нені жазу керек екенін нақты көрсетіп берсеңіз, тапсырма сәтті шығатынына сенімді боласыз. Бұл мұғалімге оқушы шығармашылығын бағалау критерийлерін құрауға көмектесе, оқушыға ойын бір жүйеге келтіріп, сапалы жұмыс жасауға бағыт сілтейді. Жазылым белсенді іс-әрекеттерсіз атқарылатын дағды болғандықтан, оған жаңа бір леп беріп, оқушы шығармашылығын арттыру үшін мұғалімге көмекке келетін әдіс-тәсілдер бар. Оның қатарына комикстерді алуымызға болады. Біріншіден, бала комикстердің айналасындағы сөз бұлттарын қызыға толтырады, екіншіден жалықтырмайды. Дайын комикстерді табу қиындық тудырады. Оны жеңілдетудің бір жолы суреттердің қасына өзіңіз сөз бұлттарын жасап, нақты тақырып беру. Шетелдік әдебиеттерде жазылым жұмысын дайын, көркемделген паракқа жазу жолға қойылғандығын байқаймыз. Атап айтқанда, «чизбургер, қойын кітапша беттері, жемістердің ішін толтыру» кестелері оқушыларға жазылым құрылымын жүйелі түрде жазуға жетелейді. Бұл кестелерде жазылымның кіріспесі негізгі бөлімдері және қорытындысы көрсетіліп тұрады. Тағы бір мәселе, жазба жұмысында қыстырма сөздерді көп үйрету маңызды. Себебі бұл сөздер ойды жалғастырып, жазылым мазмұнының логикалық бірізділікпен жазылуына көмектеседі. Оқушыға оны түрлендіре қолдану жолдарын үйреткен тиімді.

Тіл үйрету, оқыту ісінің нәтижелі болуы мұғалімнің шеберлігіне байланысты екені белгілі. Сабақ мақсатына сай тілдік дағдылар бойынша сапалы әзірленген тапсырмалар оқушы тілін дамытып қана қоймай оқу мақсатына өздігімен жетуіне жағдай жасайды. Сонымен қатар оқушылардың ауызша және жазбаша байланыстырып сөйлеу, сауатты да мәнді, түсінікті жаза білуін дамыту сияқты міндеттерді де шешуге септігін тигізері сөзсіз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Білім беру бағдарламасы – NIS-Programme, «Қазақ тілі мен әдебиеті» (Т2) пәні бойынша оқу бағдарламасы
Астана 2018
2. Қ.Қадашева «Қазақ тілін оқыту әдістемесі» Алматы, 2002
3. 12 жылдық білім беру жағдайында оқу нәтижесін бақылау және бағалау. Әдістемелік құрал.
Астана, 2004
4. В.С.Аванесов. Форма тестовых заданий. Москва. Центр тестирования, 2005. 10-б.
5. Үш тілде білім беруді іске асыру бойынша мектептерге арналған нұсқаулар

COVID-19 ПАНДЕМИЯСЫ КЕЗІНДЕ ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУДЫҢ БІЛІМ САЛАСЫНДАҒЫ РӨЛІ

САЛПЫНОВА Қаным Қыдырбайқызы

Физика-математика бағытындағы Назарбаев Зияткерлік мектебі
Алматы, Қазақстан
hanym05@mail.ru

COVID-19 таралуынан көптеген елдерде мектептердің жабылуы бүкіл әлем бойынша миллиондаған оқушылардың білім алуына кедергі келтіруде. Осы пандемия кезінде көптеген мектептер Microsoft Teams, Zoom т.б. платформаларда қашықтықтан оқытуды онлайн режиміне ауыстырды.

Қашықтықтан білім беру мүмкіндігін ұсынатын оқу орындарының барлығы бір бірінен белгілі қасиеттері бойынша ерекшеленеді. Олардың ерекшеліктері білім беру мазмұны мен деңгейі, білім алушылардың саны мен құрамы, техникалық және қаржылай мүмкіндігі бойынша ерекшеленеді. Қашықтықтан білім беру жүйесі дамытылған елдер де мемлекет деңгейінде қаржыландыру арқылы жүргізіледі. Дүниежүзіндегі дамушы елдердің барлық жоғарғы оқу орындары қашықтықтан білім беру технологиясымен жұмыс жасауда. Мысалы, алпауыт елдердің бірі Америка құрама штаттарында 1995 жылдан бастап жоғарғы оқу орындарының 58% қашықтықтан оқыту технологиясына тәжірбие жасап, бұл технологияның тиімді екенін алға тартқан. Қазірде бұл елде мындаған оқу орындары осы технология бойынша жұмыс жасауда.

Білім беру – бұл ел болашағы үшін аса жауапты үрдіс. Қазір әлемде болып жатқан жағдайда сапалы, ең бастысы нәтижелі білім беру үрдісін ұйымдастыру екі есе қиындай түскені анық. Ең үлкен өзгеріс – мектептердің қашықтан оқытуға көшуі. Әрине, бұл оқушылар тұрмақ, мұғалімдер мен ата-аналар үшін де қиындау болып тұр.

Қашықтан білім беру технологиялары оқу сабақтарын «online», «offline» режимінде өткізуге негізделген. «Online» режимінде оқу сабақтары нақты уақыт режимінде оқытудың өзара іс-әрекет ету үдерісін қарастырады (бейнеконференция, Интернет желісімен хабар алмасу, телефон аппараты арқылы келіссөздер). «Offline» режиміндегі оқу сабақтары оқытушы мен білім алушы арасындағы асинхронды тілдесудің (электрондық пошта, кейіннен қорытынды бақылау тапсырумен оқытушының тапсырмасы бойынша білім алушының оқулықпен жұмысы) оқу іс-әрекеті процесін қарастырады.

Осындай сан қырлы, әрі күрделі мәселелерді жүзеге асыруда оқытушының атқарар рөлі орасан. Оған әрі ауыр, әрі жауапты міндет жүгі жүктеледі: ол курстың бағдарламасының құрылымын дайындап, оны қашықтықтан білім беру жүйесімен ағастырып бейімдейді, оқу үрдісінің барысын қадағалап, тапсырмаларды орындау барысында, өз бетімен бақылау-пысықтау жұмыстарын орындау жөнінде ұсыныстар береді. Бұл ретте қашықтықтан оқыту жүйесінің әдістерінде көрсетілгеніндей, көңіл-күй, психологиялық қарым-қатынас бой көрсетеді. Қашықтықтан оқыту тәсілі бойынша жұмыс істейтін оқытушы оқытудың жаңа технологиясын, оқытудың компьютерлі және тораптық жүйелерін жетік біліп, олармен іс жүргізу ісін орындау шарт[1].

Қашықтықтан оқыту тәсілімен оқытатын оқытушыларға және осы істе мүдделі басқа да адамдарға бірнеше талаптар қойылады:

- Оқытушы компьютермен жоғары дәрежеде сауатты жұмыс істей білуі қажет.
- Қашықтықтан оқытудағы мақсаттары мен міндеттері, оның алдағы уақытта ақпараттық технология және коммуникация құралдарының негізінде дамуы туралы білуі қажет.
- Оқытушының ақпараттық құралдармен жұмыс істеуге іс жүзінде дағдылануы қажет.
- Оқу үрдісін қашықтықтан оқыту шеңберінде жүргізу ісіне жан-жақты даярлау, қашықтықтан оқыту жүйесі бойынша сабақ өткізу үрдісінде үйлестіруші болуы қажет.

Білім беру ұйымы білім алушылардың мүмкіндіктерін есепке ала отырып, телекоммуникациялық құралдарды пайдаланумен бірге оқу процесіне қатысушылардың өзара іс-қимылы арқылы білім алушыларды ғылыми және әдістемелік көмекпен қамтамасыз етеді. Сессиялар арасындағы кезеңде қашықтықтан оқыту нысаны білім алушыларға теориялық материалдарды өз бетінше зерделеуді және тьюторлардан қашықтық кеңестерін алуды ұсынады. Студенттің өзіндік жұмысына электрондық оқу-әдістемелік кешенімен және қосымша материалдармен атқарған жұмысы жатады. Оқытушы–тьютордың жетекшілігімен жүргізілетін студенттің өзіндік жұмысына барлық оқу пәндерінің материалдары бойынша интерактивті консультация жатады (чат, форум арқылы).

Қашықтықтан оқыту технологиясы бойынша оқытушының негізгі міндеті білім алушының келесі түрдегі орындалатын өз бетінше жұмысын басқару болып табылады: туындайтын мәселелерді қарастыру; мақсат пен міндеттерді қою; білім, тәжірибелерді беру; ұйымдастыру қызметі; білім алушылардың арасында өзара байланысты ұйымдастыру; оқу процесін бақылау. Тындаушылар қашықтықтан оқыту кезінде білім беру процесінің негізін қолайлы уақытта, ыңғайлы орында, тиімді темптегі өз бетінше жұмыс құрайды. [2, 53]. Сондықтан тындаушылар өз бетінше жұмыстың техникасы мен әдістемесін, жоғарғы деңгейде білімді өз бетімен толықтыру негіздерін меңгеруі қажет. Қашықтықтықтан оқыту нысаны негізгі үш технологиялар бойынша жүзеге асырылуы мүмкін:

- желілік технология (автономды желілік курстар немесе виртуалды кафедралар, Интернетті пайдаланатын университеттер);
- кейс-технологиялар негізінде қашықтықтықтан оқыту;
- ТВ-технологиялар негізінде қашықтықтықтан оқыту.

Сонымен бірге нәтижелі түрде оқу үшін жаңа ақпараттық технологияның құралдарымен жұмыс істей білуі тиіс.

Республикалық білім беруді ақпараттандырудың ғылыми-әдістемелік орталығы ақпараттық қарым-қатынастық технологиялардың білім берудегі педагогикалық мүмкіндіктерін зерттеу жолында ЮНЕСКО институтының тірек нүктесіне жатады және онымен бірге қашықтықтан оқытудың спутниктік каналын ендірудің бірлескен жобасын жүзеге асыруда.

Біріккен Ұлттар Ұйымының білім, ғылым және мәдениет ұйымы карантин кезінде қашықтан оқытуға байланысты төмендегі он ұсыныспен бөліседі:

1. Дайындықты тексеріп, ең қажетті құралдарды таңдаңыз.
2. Қашықтықтан оқыту бағдарламаларына қосылуды қамтамасыз етіңіз.
3. Деректердің құпиялылығы мен деректердің қауіпсіздігін қорғаңыз.
4. Оқытудан бұрын психоәлеуметтік мәселелерді шешуге басымдық беріңіз.
5. Қашықтықтан оқыту бағдарламаларын оқу кестесін жоспарлаңыз.
6. Сандық құралдарды қолдануға мұғалімдер мен ата-аналарға қолдау көрсету.
7. Тиісті тәсілдерді араластырыңыз және қосымшалар мен платформалардың санын шектеңіз.
8. Қашықтықтан оқыту ережелерін әзірлеу және оқушылардың оқу процесін бақылау.
9. Оқушылардың өзін-өзі реттеу дағдыларына негізделген қашықтықтан оқыту бөлімдерінің ұзақтығын анықтаңыз.
10. Қауымдастықтар құрыңыз және байланысты күшейтіңіз.

ЮНЕСКО бастаған ғаламдық коалиция барлық студенттерге тиісті қашықтықтан білім беруді қамтамасыз ететін көп салалы серіктестік болып табылады.

COVID -19 пандемиясынан туындаған мектептердің жаһандық мониторингі

Ескерту: сандар мектепке дейінгі, бастауыш, төменгі орта және жоғары орта білім деңгейлерінде оқытандардың санына сәйкес келеді (ISCED деңгейлері 0-ден 3-ке дейінгі деңгейлерде), сондай-ақ жоғары білім деңгейлері [ISCED 5-тен 8-ге дейінгі деңгейлер] [3].

Қашықтан оқытудың артықшылығымен кемшіліктері:

Артықшылығы:

- Кез-келген уақытта білім алу мүмкіндігі.
- Өз қалауыңыз бойынша білім алу мүмкіндігі
- Кез-келген жерде білім алу мүмкіндігі
- Оқудың жоғары нәтижелері
- Мобильділік
- Жайлы жағдайда оқу

Кемшіліктері:

– Жаңа форматқа көшудегі қиындықтар, бейвербалды жағдайда әңгімелесушіні түсінудегі жайсыздық.

- Күшті мотивация қажет.
- Қашықтықтан білім беру коммуникативтік икемділікті дамыту үшін қолайсыз.
- Практикалық білімнің болмауы
- Компьютерлік сауаттылықтың жеткіліксіздігі [4].

Қорыта келгенде, қашықтықтан оқыту технологиясы білім берудің ортасында тұратын оқыту жүйесін құру мүмкіндігін береді. Бұл жүйеде оқытушы студенттің жұмыстарын, жеке қызығушылықтары мен сұраныстарын ескереді. Білім беру жүйесінің ортасында студент тұратынын ескерсек, оқыту жүйесі тұтасымен өзгереді. Оқытушы студентке арналған өзіндік жұмыстарды ұйымдастырумен шұғылданады. Қашықтықтан оқыту технологиясын қолдану да оқытушының рөлі арта түседі және өзгереді. Сырттай бөлім мен қашықтан оқытуды араластыруға болмайды деген позицияны кейбір авторлар ұстанып отыр. Олардың басты ерекшелігі, қашықтан оқыту кезінде интервентивтіліктің жүйелілігі және тиімділігі қамтамасыз етіледі. Қашықтан оқытуда күндізгі бөлімде оқытылатын материалдар қолданылады. Осымен байланысты қашықтықтан оқыту технологиясын қолданып жүргізілетін білім беру сапасын бақылауды дұрыс жүргізу және жүзеге асыру мәселесі туындайды.

Пайдаланылған әдебиеттер.

- 1 Журнал «Информатика и образование». – 2006. – № 7. – Б. 41-45.
- 2 Журнал «Информатика и образование». – 2006. – № 2. – Б. 49-57.
- 3 <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/solutions>
- 4 Интернеттен алынған мәліметтер <http://pspu.kz/>

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИГРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

КУЛЬГАРАШЕВА Гульнара Жаманбаевна, БАЛГАЗИНА Лаззат Матуллаевна

КГУ «Средняя школа №8»

Актобе, Казахстан

Игровые технологии в воспитании и обучении, пожалуй, самые древние. Возможно, именно поэтому дидактическая игра остается очень действенным методом для развития и совершенствования познавательных, умственных и творческих способностей детей. Игра приоткрывает ребенку незнакомые грани изучаемой науки, помогает по-новому взглянуть на привычный урок, способствует возникновению у школьников интереса к учебному предмету, значит, процесс становится более эффективным.

Целью общения к игре на уроке является приобретение конкретных практических навыков, закрепление их на уровне моторики, перевод знаний в опыт.

Игра наряду с трудом и ученьем – один из основных видов деятельности человека.

Большинству игр присущи четыре главные черты:

- ✓ свободная развивающая деятельность, предпринимаемая лишь по желанию ребенка, ради удовольствия от самого процесса деятельности, а не только от результата;
- ✓ творческий, в значительной мере импровизированный, очень активный характер этой деятельности;
- ✓ эмоциональная приподнятость деятельности, соперничество, состязательность, конкуренция;
- ✓ наличие прямых или косвенных правил, отражающих содержание игры, логическую временную последовательность ее развития.

В структуру игры как деятельности органично входит планирование, реализация цели, а также анализ результатов, в которых личность полностью реализует себя как субъект. Мотивация игровой деятельности обеспечивается ее добровольностью, возможностью выбора и элементами соревнования, удовлетворением потребности в самоутверждении, самореализации.

В структуру игры как процесса входят: а) роли, взятые на себя играющими; б) игровые действия как средство реализации этих ролей; в) игровое употребление предметов, то есть замещение реальных вещей игровыми, условными; г) реальные отношения между играющими; д) сюжет (содержание) - область действительности, условно воспроизводимая в игре.

Значение игры невозможно исчерпать и оценить развлекательно-рекреативными возможностями. В том и состоит ее феномен, что, являясь развлечением, отдыхом, она способна перерасти в обучение, в творчество, в терапию, в модель типа человеческих отношений и проявлений в труде.

Понятие «игровые педагогические технологии» включает достаточно обширную группу методов и приемов организации педагогического процесса в форме различных педагогических игр.

В отличие от игр педагогическая игра обладает существенным признаком - четко поставленной целью обучения и соответствующим ей педагогическим результатом, которые могут быть обоснованы, выделены в явном виде с четко выраженной учебно-познавательной направленностью.

Игровая форма занятий создается на уроках при помощи игровых приемов и ситуаций, которые выступают как средство побуждения, стимулирования учащихся к учебной деятельности.

Реализация игровых приемов и ситуаций при урочной форме занятий происходит по следующим основным направлениям:

- ✓ дидактическая цель ставится перед учащимися в форме игровой задачи;
- ✓ учебная деятельность подчиняется правилам игры;
- ✓ учебный материал используется в качестве игрового средства;
- ✓ успешное выполнение дидактического задания связывается с игровым результатом.

На занятиях имитируется деятельность какой-либо организации, предприятия или его подразделения, например, профсоюзного комитета, союза наставников, отдела, цеха, участка и т.д. Имитироваться могут события, конкретная деятельность людей (деловое совещание, обсуждение плана, проведение беседы и т.д.) и обстановка, условия, в которых происходит событие или осуществляется деятельность. Сценарий имитационной игры, кроме сюжета события, содержит описание структуры и назначения имитируемых процессов и объектов.

Операционные игры помогают отрабатывать выполнение конкретных специфических операций, например, методики написания сочинения, решения задач, ведение пропаганды и агитации.

В операционных играх моделируются соответствующий рабочий процесс. Игры этого типа проводятся в условиях, имитирующих реальные.

Игра позволяет создать между учителем и учеником и между учащимися класса особые отношения доверительности, как любая другая форма приятной и полезной деятельности, требующая взаимопонимания и взаимодействия учащихся. Совместная деятельность укрепляет положение учителя как организатора учебного процесса и повышает его профессиональный авторитет, сплачивает класс, создает в нем дружеские и одновременно деловые отношения.

«Деловой театр». В нем разыгрывается какая-либо ситуация, поведение человека в этой обстановке. Здесь школьник должен мобилизовать весь свой опыт, знания, суметь вжиться в образ определенного лица, понять его действия, оценить обстановку и найти правильную линию поведения. Основная задача метода инсценировки - научить подростка ориентироваться в различных обстоятельствах, давать объективную оценку своему поведению, учитывать возможности других людей, устанавливать с ними контакты, влиять на их интересы, потребности и деятельность, не прибегая к формальным атрибутам власти, приказу. Для метода инсценировки составляется сценарий, где описываются конкретная ситуация, функции и обязанности действующих лиц, их задачи.

Технология деловой игры состоит из следующих этапов, входящих в данную технологическую схему:

- ✓ Этап подготовки.
- ✓ Разработка игры (разработка сценария, план деловой игры, содержание инструктажа, подготовка материального обеспечения).
- ✓ Ввод в игру (постановка проблемы, целей, условия, инструктаж, регламент, правила, распределение ролей, формирование групп, консультации).
- ✓ Этап проведения.
- ✓ Групповая работа над заданием (работа с источниками, тренинг, «мозговой штурм», работа с игротехником).
- ✓ Межгрупповая дискуссия (выступление групп, защита результатов, правила дискуссии, работа экспертов).
- ✓ Этап анализа и обобщения (вывод из игры, анализ, рефлексия, оценка и самооценка работы, выводы и обобщения, рекомендации).

Этап подготовки. Подготовка деловой игры начинается с разработки сценария условного отображения ситуации и объекта. В содержание сценария входят: учебная цель занятия, описание изучаемой проблемы, обоснование поставленной задачи, план деловой игры, общее описание процедуры игры, содержание ситуации и характеристик действующих лиц. Далее идет ввод в игру, ориентация на деятельность участников и экспертов. Определяется режим работы, формулируется главная цель занятия, обосновывается постановка проблемы, выбора ситуации. Выдаются пакеты материалов, инструкций, правил, установок. Собирается дополнительная информация. При необходимости ученики обращаются к ведущему и экспертам за консультацией. Допускаются предварительные контакты между участниками игры.

Этап проведения - процесс игры. С началом игры никто не имеет права вмешиваться в ее развитие и изменять ее ход. Только ведущий может корректировать действия участников, если они уходят от главной цели игры.

Этап анализа, обсуждения и оценки результатов игры. Здесь осуществляется выступление экспертов, обмен мнениями, защита учащимися своих решений и выводов. В заключение учитель констатирует достигнутые результаты, отмечает ошибки, формулирует окончательный итог занятия. Обращается внимание на сопоставление использованной имитации с соответствующей областью реального лица, установление связи игры с содержанием учебного предмета. Дидактические игры при правильном использовании, грамотном включении в учебный процесс могут стать эффективным средством активизации деятельности учащихся на уроках русского языка.

Игровые формы могут быть использованы как элемент урока, они легко подбираются по тематическому принципу для каждого раздела школьного курса. Игры могут стать удобной формой актуализации знаний (в начале урока или перед началом изучения новой темы); «разминки», необходимой по ходу урока, контроля в конце учебного занятия.

Обучение русскому языку подразумевает не только освоение письменной речи, но и норм произношения. Вот почему целесообразно на каждом уроке находить возможность для отработки произносительных норм. Это может быть минутка-разминка под общим названием «Говорите по-русски правильно». В каких формах можно предположить задания детям? Вот лишь некоторые из возможных вариантов, как разнообразить задания: «Составь текст и озвучь его»; «Пригласи на обед»; «В эфире-новости»; «Конкурс дикторов».

Учебный процесс, сопровождаемый играми, характеризуется большой активностью, проявлением инициативы, смекалки детей, лучшим и более прочным запоминанием изученного материала.

Список использованной литературы

1. Игровые технологии на уроках русского языка. 5-9 классы. В.Н. Пташкина и др. 2009.
2. Интеллектуальный марафон (познавательные игры, турниры, викторины, уроки знаний). 5-9 классы. Т.А. Курушина и др. 2009.
3. И учеба, и игра: Тарабарина Т.И., Соколова Е.И. 2003.
4. Лингвистические задачи. Пособие для учащихся старших классов. М., «Просвещение», 2003.
5. Панов Б.М. Внеклассная работа по русскому языку. М., «Просвещение», 1999.

ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ СТУДЕНТТЕРДІ БАҒАЛАУ, ӨЗІНДІК ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖҰМЫСТАРЫН ӨТКІЗУДЕ INSTAGRAM ПАРАҚШАСЫН ҚОЛДАНУ

МАДЕНОВА Лаззат Мутиголлиевна

М.Өтемісов атындағы БҚМУ

Орал, Қазақстан

lim103@bk.ru

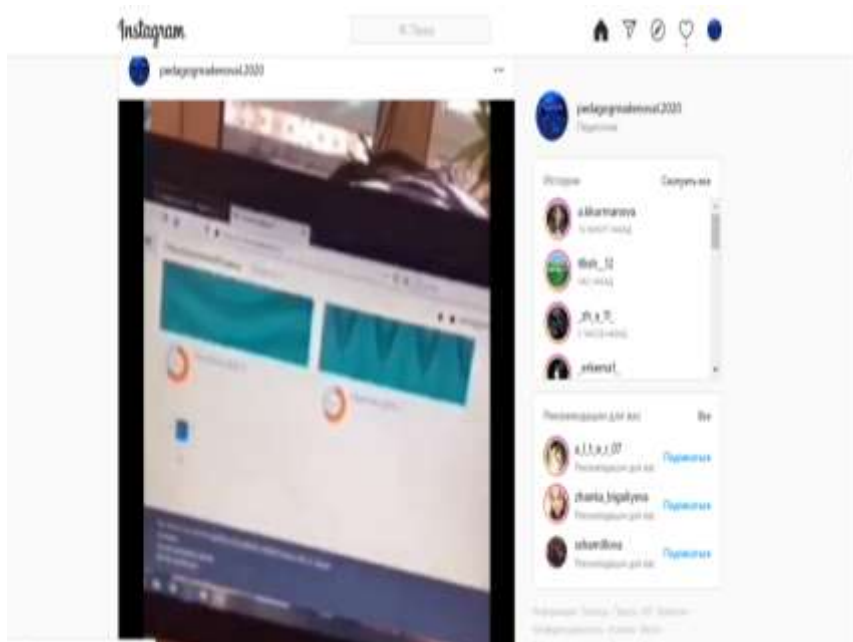
Аннотация

Ұстаздық өнер- мойынсынбаймын деген шәкірттің өзін ыркыңа «сөз құдыреті» арқылы көндіру. Енді қайтіп көтеріле алмаспын деген шәкіртті, көктегі ұшқан қырандай іліп алып, өзіне ішкі жан-дүниесін таныта білу.

Әлемдегі пандемия салдарына байланысты еліміздегі төтенше жағдайдың орнауы барлық ЖОО қашықтан оқытуға көшкендігі мәлім. Бұл өз кезегінде студенттердің бойына оқу процесіне қатысты қорқыныш туғызды, әрине оларды болған жай алаңдатқан болатын, сонымен қатар мазалаған сұрақ әрі қарай олардың бағалануы болды. М.Өтемісов атындағы БҚМУ-да қашықтан оқыту мақсатында Moodle аутоматтандырылған білім платформасында барлық мамандық пен білім беру бағдарламалары жүктеліп, пәндер мен сабақ тапсырмалары енгізілген болатын. Әр өңірлердегі желі жылдамдығына байланысты уақытылы байланысқа шыға алмаған жағдайда, студенттерде осыған орай субъективті бағалау орын алуы мүмкін деген ой болмас үшін, бұл мақсатта мен олардың қызығушылықтарын басшылыққа ала отырып оның тиімді жолын іздестірдім. Сабақтар Zoom платформасындағы бейнеконференциялар арқылыда өткізілді. Алайда шалғайда оқитын студенттер үшін интернетке қосылу оны орнататын мүмкіндік жоқ. Бұл топтағы барлық студенттерді бір уақытта бағалауға қиындық туғызатын. Сол себепті Instagram парақшасы студенттер үшін тез қолдануыма әсер етуші құралым болды. Студенттер үшін тікелей эфирде дәріс жүргізу, дәрісті өткізуге мүмкіндік алдым. Қазіргі таңда оқу мақсаты өлшемдер арқылы анықталатыны білгілі. Олар:

1. Білім және түсінік
2. Қолдану
3. Сын тұрғысынан ойлау және зерттеу
4. Коммуникация және рефлексия

Өлшемдерге сүйеніп жеке студенттің ішкі жасампаздығын ашу мүмкіндігі мол. Пән бойынша осыған дейінгі алған білімдерін толық көрсетуге жағдай жасалды. Ол үшін кері байланыс міндетті түрде болу қажет. Әрбір пәннің курс ерекшелігіне қарай тапсырмаларды орындау ретімен жүргізілді.

Парақшада студенттердің тапсырманы уақытылы орындағанын бақылап отыру өте қолайлы. Жеке семинар сабақтарын қабылдауға мүмкіндік бар.

Үй жағдайында сабақтарға дайындалу сәтін көрсететін бейнероликтер арқылы студенттердің тапсырмаларды қалай, қаншалықты орындағандығын көруге болады.

Сонымен қатар мен оқу жылының басынан бастап студенттер үшін, топтағы барлық студенттерді бір уақытта 50 минут ішінде бағалау мақсатында өзім эксперимент түрінде құрастырып

шығарған формула арқылы бағалау өз нәтижесін көрсеткендіктен бағалаудың бұл түріде жалғасын тапты. Студент семинар немесе СОӨЖ-де берілген тақырып бойынша материалды қамтып, күрделігіне қарай сұрақтар құрастырады. Сұрақтар Telegram әлеуметтік желіде арнайы топтарға ашылған чат арқылы жүреді. Ол үшін бот құрып ашылады. Сұрақтарға жауап алу үшін студенттер белгілі бір санды жаза алады. Құрастырылған әрбір сұрақтарға (саны студенттер контингентіне байланысты шектелген, егер топта 13 студент болса әр студент 5-6 сұрақ құрайды) балл берілуі тиіс. Студент өзі құрастырған сұрақтарға күрделігіне қарай берілген балл санын қосып оны сұрақ санына бөлу арқылы жиынтық балл шығарады. Сонымен қатар семинар, СОӨЖ барысында студенттердің әр қайсысының мақсаты топтағы студенттерге сұрақ қойып отыру және өздеріне қойылған жекелеген сұрақтарға жауап беру арқылы балл жинау. Нәтижесінде топтағы әр студент екі баған арқылы (жеке және жалпы) алған балдарын (ұпай) бір-біріне қосып екіге бөледі, шыққан сан семинар немесе СОӨЖ бағасы болып табылады. Студенттерге жеке және топтық сұрақтар әр сабақ барысында қойылуы керек. Үлгі ретінде төменде мысал келтірілген:

Студент: Жалпы құрастырған сұрақтар саны -6 (күрделігіне қарай берілген балл $70+78+80+87+90+92 = 497$);

Жеке жауап берген сұрақтар саны- 7 (алған балдары $87+85+80+80+90+90+82=594$)

Нәтиже : Студент есептеуі керек жалпы $497:6=82.8=83$ жеке $594:7=84.8=85$

Жеке (7 сұрақ)	Жалпы (6 сұрақ)
$87+85+80+80+90+90+82=594$	$70+78+80+87+90+92 = 497$
$594:7=84.8=85$	$497:6=82.8=83$
Нәтиже	
$85+83=168:2$ (баған)= Қорытынды баға 84 (В, 3,0)	

Бағалаудың бұл тәсілі студенттердің білім дәрежесін бағалауға ғана емес, олармен бірлесіп білім алушылардың апта сайын семинар, СОӨЖ сабақтарында өз-өздерін бағалауына да жол ашады. Көп жағдайда бағалау көрген өнімге ғана баға берумен шектеледі. Осы тұста айтарым оқытушы білім алушылардың оған дейінгі атқарған қадамдарына біраз көңіл бөлуге мүмкіндік береді. Қашықтан оқыту барысында атқарылған жұмыстар pedagogmadenoval.2020 парақша бетінде бейнеленген.

ФОРМИРОВАНИЕ АКТИВНОЙ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ ПОСРЕДСТВОМ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ КАК ИННОВАЦИОННЫЙ МЕТОД МАНТРОВА Мария Сергеевна

Орский гуманитарно-технологический институт (филиал) ОГУ
Орск, Казахстан
mantrova.m.86@mail.ru

Аннотация

Ұсынылған мақалада студенттердің танымдық қызметін қалыптастыру мәселесі қарастырылады. Білім беру үдерісінде интернет ресурстарын қолданудың оң аспектісі қарастырылды.

Аннотация

В представленной статье рассматривается проблема формирования познавательной деятельности студентов, представлены результаты исследования. Рассмотрены положительный аспект применения интернет ресурсов в образовательном процессе.

Abstract

The article deals with the problem of forming students ' cognitive activity and presents the results of the research. The positive aspect of the use of Internet resources in the educational process is considered.

Происходящие в современном обществе перемены требуют изменения отношения к системе образования. Познавательная деятельность студента, в процессе обучения, непрерывно развивается и совершенствуется благодаря приобретенным навыкам и интересам к предмету обучения. В процессе обучения студенты готовы принять новую информацию, только в том случае, если данная информация вызывает интерес на всех этапах реализации. Но использование одной методики подачи информации недостаточно, так как у большинства современных студентов пропадает эффект новизны образовательного процесса. Преподавателю важно сформировать у студентов ценностное отношение

к получению знаний, образованию на протяжении жизни, так как оно способствует развитию устойчивой внутренней мотивации профессионального развития и самосовершенствования. Ценностное отношение к деятельности быстро и эффективно формируется в среде, понятной и близкой студентам. Такой средой для них являются социальные сети[1]. Важным моментом является развитие творческого потенциала у студента в процессе освоения или закрепления изучаемого материала. Привлечение к мыслительной деятельности посредством социальных сетей является одним из инновационных методов. А также совмещение подачи материала с проверкой знаний в виде тестов, кейсов, творческих заданий. Значимой исследовательской проблемой в изучении он-лайн образования является разработка программы по подготовке учебных курсов с оптимальным распределением времени, управлением он-лайн и офлайн интеракциями, формами обучения и адекватной проверкой транслируемых знаний[2]. Синтез «классических» – аудиторных – форм преподавания и современных компьютерных технологий, четкое определение целевой группы учащихся (например, студенты-заочники, студенты с ограниченными возможностями здоровья) создает условия для использования уникального электронного ресурса[1].

Далее представлены результаты исследования, целью которого явилось изучение отношения к взаимодействию преподавателя и студентов в социальных сетях. В нем приняли участие 80 человек в возрасте от 18 до 20 лет – студенты 1 курсов очной формы обучения факультета педагогического образования и психолого-педагогического факультета. Для изучения отношения использовался метод опроса.

В ходе опроса изучалась техническая оснащенность студентов, виды потребляемой информации в социальных сетях, затраты времени на эту работу, способы получения информации в режиме он-лайн, доступность и легкость восприятия материала. Взаимодействие преподавателя и студентов можно организовывать посредством разных сообществ и групп. Так, 53% участников опроса проголосовали за взаимодействие преподавателя и студентов через группу Вконтакте, объясняя свой быстротой выхода в режим он-лайн даже с помощью телефона, выбор возможностью в любое время задать вопрос преподавателю, этот формат по – мнению студентов помогает им приобрести уверенность при выполнении заданий, здесь отсутствует страх публичных выступлений.

Также студенты отметили, что вариант передачи важной информации по предметам через ВК, позволяет студентам просматривать и прослушивать лекции прикрепленные преподавателем в любое время, позволяет выполнять домашние задания и также их выкладывать в закрытой группе, по предметам, есть возможность у каждого преподавателя отправлять голосовые сообщения-инструкции к домашним заданиям. В группе по разным вопросам практических заданий можно создавать обсуждения, где есть возможность у каждого студента высказать свое мнение и написать комментарий. Так же есть возможность голосования в ситуации проведения он-лайн конкурсов.

Так студенты Орского гуманитарно-технологического института (филиал) ОГУ и студенты из Карагандинского государственного технического университета (Республика Казахстан) приняли участие в Международном конкурсе эссе в социальных сетях «Наша сила в единстве». Общение студентов проходило посредством социальных сетей, для чего был создан чат Вконтакте под логотипом конкурса. Ребята имели возможность голосовать за понравившееся эссе.

Студенты считают, что именно проведение данных мероприятий в данном формате позволяет расширить горизонты их педагогического творчества. За взаимодействие в системе WhatsApp, Viber в рамках учебного процесса проголосовали всего 7%, объясняя это неудобством прикрепления материала, обязательном нахождении в системе он-лайн. За взаимодействие посредством электронной почты mail, yandex проголосовали всего 17%, объясняя это отсутствием режима он-лайн. Большинство студентов, 43% активно используют ресурсы YouTube и имеют аккаунт Google, и предлагают пользоваться системой Google Classroom, отмечая ряд положительных моментов: у большинства уже есть свой аккаунт, нет необходимости снова регистрироваться, запоминать дополнительно логин и пароли; преподаватель может закреплять к заданию какой – либо файл; каждый студент делает и отправляет свое готовое задание, которое в отличие от других ресурсов будет видно только ему, где можно сразу обсудить с преподавателем все ошибки по работе; удобный и понятный интерфейс. Также 40% предлагали комплексное использование социальных сетей(в одних выкладывать видео лекции, в других выкладывать задания по практическим занятиям и т.д.). Что касается прямых онлайн – трансляций, а также использование программы Skype, студенты единогласно ответили отрицательно на этот вариант, так как не у всех есть техническое оснащение для такого взаимодействия, к тому же этот процесс требует определенных временных рамок, ограничивает развитие творческого потенциала студентов.

Каждый преподаватель прекрасно ориентируется в учебных веб-сайтах и использует образовательную среду moodle. Однако студенты, а именно 43% выделяют ряд трудностей в ее

использовании, а именно загрузка информации происходит не так быстро, необходимо тратить много времени, чтобы освоиться в данной системе, но есть ряд положительных моментов – например удобство в проверке заданий, возможность выявить уровень подготовки каждого студента к занятию. Положительный аспект применения интернет ресурсов в образовательном процессе подтверждается интенсивностью и продолжительностью времени работы с ними. Так 64% студентов подтвердили, что постоянно используют социальные сети для взаимодействия с преподавателями, активно осваивают новые интернет-ресурсы в учебном процессе; 8% студентов подтвердили, что редко используют интернет-ресурсы в учебных целях; 28% студентов используют только ВК. Также студенты выделили ряд положительных моментов использования социальных сетей в образовательном процессе, а именно: 34% доступность информации; 25% экономия времени; 30%-быстрота и мобильность получения информации. Взаимодействие преподавателей и студентов в социальных сетях значительно облегчает образовательный процесс, так как любой студент может самостоятельно задать любой вопрос, который будет разъяснен и уточнен в деталях в режиме он-лайн. Кроме того, социальные сети сегодня предоставляют постоянную связь с каждым студентом и удобный функционал для дистанционного обучения (возможность передать документы, ссылки, видеоматериалы).

Таким образом, использование преподавателями инновационных технологий, а именно успешное использование социальных сетей в образовательном процессе будет способствовать развитию творческого потенциала современных студентов. В современном обществе социальные сети являются полноценной технологической платформой для модернизации образования, обеспечивает его доступность и демократичность, а также повышает качество подготовки к профессиональной деятельности будущих бакалавров.

Список литературы:

1. Горячев М.Д., Горячев М.М., Иванушкин Н.В., Мантуленко В.В. Применение сетевых ресурсов в современном образовании //Вестник Самарского государственного университета.– 2014.– №5.–С.220-227.
2. Горячев М.Д., Горячев М.М., Иванушкина Н.В. Использование социальных сетей в обучении студентов //Вестник Самарского государственного университета.– 2015.–№ 7.– С.174-178.
3. Кирьякова А.В., Южанинова Е.Р. Аксиологический потенциал социальных сетей для высшего образования//Вестник Оренбургского государственного университета.–2017.–№10.–С.83-87.

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ...ВМЕСТЕ ИЛИ ВМЕСТО?

МАСЛОВА Ольга Алексеевна, МАХАШЕВ Саулебек Танатович

Назарбаев Интеллектуальная школа химико-биологического направления

Караганды, Казахстан

Maslova_O@krg.nis.edu.kz, makhashev_S@krg.nis.edu.kz

Аннотация

Мақала, қазіргі күнге өзекті мәселе - мектеп оқушыларын қашықтықтан оқытуға арналған. Авторлар қашықтықтан оқыту процесін ойдағыдай ұйымдастырудың бірнеше кеңестері мен амалдарымен бөліседі.

Аннотация

Статья посвящена актуальной на сегодня теме – дистанционному обучению школьников. Авторы делятся некоторыми советами и рекомендациями для успешной организации удаленного учебного процесса.

Annotation

The article is devoted to the current topic - distance learning for school students. The authors share some tips and tricks for the successful organization of the distance learning process.

Дистанционное обучение как средство реализации всех требований образовательного процесса оказалось единственно возможным сейчас способом. Жизнь предъявляет новые условия и умение максимально быстро адаптироваться к этим реалиям – задача общая как для учителей, учащихся, так и для родителей. Подводить итоги придется позже, анализировать ошибки и делать выводы на будущее – все это нам еще предстоит. Но уже сейчас можно рассмотреть некоторые, важные, для более качественной организации процесса обучения, вопросы:

- ✓ типы организации дистанционного обучения;

- ✓ современные педагогические технологии, наиболее приемлемые для реализации дистанционного обучения
- ✓ техническое обеспечение и сопровождение процесса обучения;
- ✓ информационно-коммуникационная грамотность преподавателей;
- ✓ нормы информационной культуры и безопасности;
- ✓ взаимодействие всех заинтересованных сторон процесса;
- ✓ результативность и эффективность обучения, мониторинг;
- ✓ устойчивость по отношению к новым стрессам.

Возможно, есть еще несколько необходимых для обсуждения вопросов, но эти, на наш взгляд, выходят на первый план.

Типы организации дистанционного обучения можно кратко перечислить, это:

- связь с учениками через сообщения с указанием материала для изучения, рассылка домашних заданий, видеороликов, тестов, ссылок на учебные видеоматериалы и др;
- использование облачных офисных сервисов, например, Microsoft Office 365, Google Suite и МойОфис. Такие сервисы позволяют работать в режиме онлайн, то есть сотрудничать с учащимися и строить учебу в соответствии с планом;
- личные сайты педагогов или сайты образовательных организаций, на которых можно размещать информацию, учебные материалы, ресурсы, рекомендации; такие сайты должны иметь чаты для обеспечения обратной связи с учащимися;
- приложения, позволяющие проводить видеоконференции, самыми популярными на сегодня являются Skype, Microsoft Teams, Zoom, Google Meet;
- специальные образовательные платформы, имеющие интерактивные материалы по разным предметам, направлениям, интересам.

Педагогические технологии, используемые в дистанционном обучении должны быть ориентированы на сотрудничество, активный познавательный процесс, работу с различными источниками информации. Конечно, нужны технологии, предусматривающие использование исследовательских, проблемных методов, позволяющие применять полученные знания в совместной или индивидуальной деятельности. Необходимо так организовать удаленный учебный процесс, чтобы способствовать развитию критического мышления учащихся, культуры общения, умения строить новые социальные роли в ходе дистанционной учебной деятельности.

От учителя на сегодняшний день требуется понимание важности его личных информационных компетенции в организации дистанционного обучения. Кроме того, необходимо наличие у педагогов и учащихся компьютеров, подключённых к сети Интернет, с соответствующим программным обеспечением.

Специфика организованного таким образом учебного процесса подразумевает уточнение, корректировку, планирование педагогической деятельности. Особенно важно то, что меняется методика построения уроков в дистанционном режиме. Презентации, которые учитель может комментировать в процессе урока, не должны быть слишком яркими или иметь мелкие тексты, перегруженность рисунками или схемами. Необходимо помнить, учащимся приходится много времени проводить перед монитором. Поэтому информацию ученикам лучше предоставлять кратко, понятно, оставив самое главное. Просмотр видеозаписей уроков, проведенных онлайн, показывает, что учителю следует более тщательно и продуманно строить фразы, комментарии должны быть четкими, без повторений. На первый план выходит умение не говорить «лишнее». Если есть аудиосвязь с учащимися, задавать вопросы ученикам, слушать ответы, быстро реагировать на ошибки.

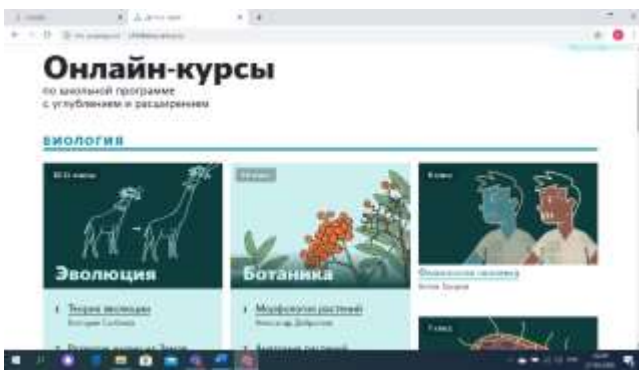
Опыт работы с платформой Microsoft Teams показывает, что вполне реально вести результативное обучение, проводя видеоуроки, общаясь с учащимися в режиме онлайн. Во время демонстрации учебного материала вполне уместно предлагать учащимся читать информацию на слайдах. Конечно, учитель сам называет ученика, обращается к нему с вопросом или ответом. Это помогает учащемуся, дает понимание, что он находится «в процессе», пусть в виртуальном, но коллективе.

Специфика ведения уроков в удаленном режиме, как оказалось, совсем непростое дело. Как и раньше, учитель старается учитывать особенности каждого своего ученика. Ведь в любом классе есть ученики очень активные, им хочется много спрашивать, отвечать. А есть те, которые предпочитают молчать. Раньше учитель мог посмотреть тетрадь, увидеть глаза ученика – понять, на каком этапе он находится, сейчас такой возможности нет. Приходится изобретать собственные приемы, стратегии. Так, уместно показать слайд с заданием, попросить прокомментировать решение ученика, который обладает четкой дикцией, уверенной речью, привлекая на отдельных этапах других учащихся или просто назвать учеников, кто скажет ответ. Удобно на уроке использовать и парную работу, в таком

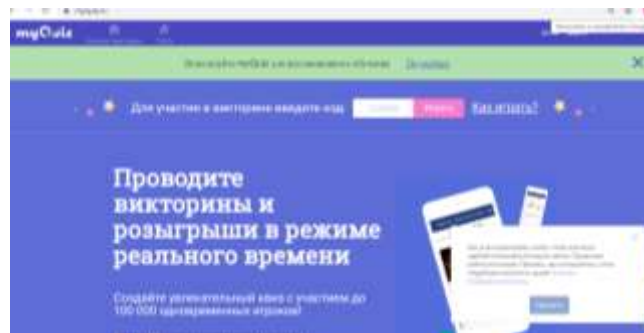
случае учитель дает четкие инструкции: кто из учащихся участвует в диалоге, ставит перед ними конкретную задачу. Учитель в таком режиме несколько напоминает диспетчера, он должен реагировать в короткий промежуток времени, принимать решение в связи с быстроменяющимися событиями на уроке, в зависимости от того, как реагируют ученики.

В школе все живут в режиме «по звонку», когда ученик обязательно будет на уроке. Дистанционное же обучение не гарантирует присутствие ученика, оно требует быть с учениками «на одной волне» и стараться максимально использовать возможности интернета. Можно провести по некоторым темам с учащимся обучение в виде экскурсий или он-лайн лекций (<https://stayhome.moscow/>, <http://vnimanietv.ru/video/school-maths>, <http://childrenscience.ru/>).

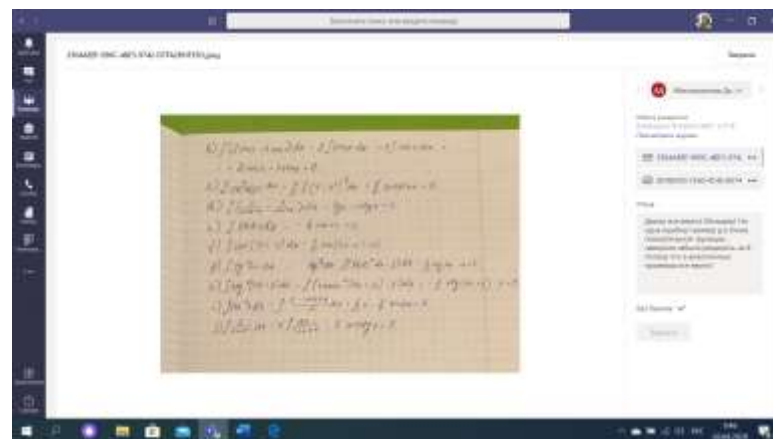
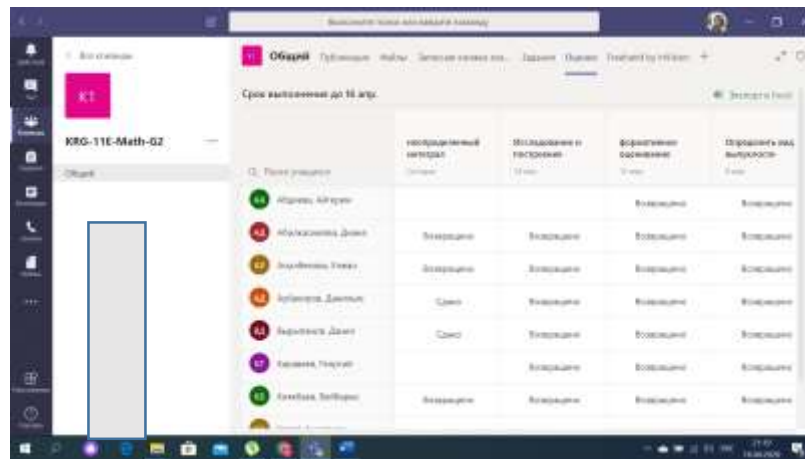
Игра – лучший способ обучения, ученики с удовольствием примут в учебе элементы игры. Использовать можно квиз (Quiz) - вариант современной викторины). Для этого есть бесплатные онлайн – конструкторы (<https://myquiz.ru/>, <https://lpmotor.ru/blog/quiz-konstruktor>, <https://kahoot.it/>).

Конечно, во всем должен быть разумный подход, нельзя увлекаться перебором огромного количества имеющихся в интернете средств привлечения внимания учеников. Каждый педагог должен понимать, с какой целью он использует тот или иной сайт, насколько это результативно для достижения поставленной цели, как это соответствует возрастным и учебным потребностям его учеников.

Эти конструкторы позволяют ограничить время на выполнение викторины или теста. Удобны как обобщение пройденного, подготовка к оцениванию и просто как средство повышения мотивации. Причем, вполне уместно составлять задания, интегрирующие два-три предмета: математика и физика, язык и литература, история и география...

Важным показателем успешности обучения является осуществление обратной связи. Так, на уже названной платформе Microsoft Teams есть возможность загружать учащимся задания. Проверка их решений требует от учителя затраты большего времени: работу надо скачать, проверить, написать обратную связь письменно, каждому. Но! Именно такой формат показывает, что дистанционные технологии наиболее эффективно решают проблемы личностно-ориентированного обучения.

Умение и хороший навык работы с цифровыми ресурсами вполне можно использовать как дополнение в привычной учебной деятельности. Опыт дистанционной работы потом частично сохранится, станет привычным и при обычном обучении, например, для оценивания, ведения мониторинга, сохранения всех результатов обучения, предоставления учебных материалов и др. И, как уже было сказано, в качестве индивидуальной работы.

Больше трех лет мы используем в своей работе учебную платформу Якласс (<https://www.yaclass.ru/>), достаточно популярную нашей республике.

База и структура «Якласс» позволяет ученику самостоятельно изучать темы, так как есть теоретический материал; решать тренировочные задания, рассматривать пояснения и решение тех заданий, которые выполнены неверно. Учителю на этом сайте предоставляется возможность давать проверочные работы, составлять их по своему усмотрению, в соответствии с темами и целями обучения. Важно, что предоставляется информация и о соответствии заданий уровням мышления, и о времени, затраченном учеником на выполнение заданий. Учет достижений учеников в баллах показывается в виде топ-рейтинга, который очень мотивирует даже старшеклассников.

Наши ученики имеют опыт регулярной дистанционной работы, результаты которой мы обсуждали на уроках в школе, и именно этот опыт помогает им сейчас быстро адаптироваться к режиму дистанционного обучения.

На этом сайте для учащихся есть возможность работать практически со всеми школьными предметами, предоставлены тренинги экзаменационных заданий, есть задания творческого характера, на смекалку, подготовку к PISA. Сайт очень удобен и прост в работе. Всегда позволяет получить информацию не только учителю, но и зарегистрированным на нем родителям о том, что выполнил ученик, как, сколько попыток предпринял, сколько затратил времени и какой сложности задания были выполнены. Подробный мониторинг осуществляется и по классу полностью и по каждому ученику отдельно.

Учебное заведение	Процент выполнения заданий	Количество заданий	Процент выполнения заданий	Процент выполнения заданий	Процент выполнения заданий	Процент выполнения заданий	Средний балл
Садаров	75%	23	100%	90%	87%	96%	013548
Туркестанская гимназия	93%	24	100%	100%	100%		001104
Академия Восток	10%	5					000000
Астана-класс	87%	28	94%	72%	89%		004607
Гуманитарный лицей	93%	16	100%	100%	98%	90%	013135
Маскат-лицей	97%	21	100%	100%	100%		002112
Академия-лицей	100%	26	100%	100%	100%	100%	010006
Лицей-лицей	100%	43	100%	100%	79%	96%	010019
Лицей-лицей	100%	46	100%	97%	11%	71%	004401
Академия-лицей	100%	28	100%	100%	100%	79%	013135

Обучение с применением интернета побуждает говорить о такой стороне вопроса как информационная культура и безопасность. Не сразу ученики привыкают к режиму просмотра файлов, заданий. В процессе удаленной работы появятся и новые, нужные нашим ученикам в жизни, навыки: собранность (никто звонок на урок не дает...), дисциплинированность, самостоятельность, умение говорить в режиме онлайн коротко, грамотно, четко. Эти навыки – один из предстоящих направлений работы учителя. Информационная безопасность, кроме соблюдения личных интересов, направлена на воспитание у учащихся стрессовой устойчивости от огромного потока информации, умение более четко планировать, распределять порядок дел. Продолжительность замкнутого пространства вызывает упадок энергии, раздражение. По словам космонавтов, самое сложное в изоляции – это работа с собой. Поэтому наравне с учебными, основными нашими задачами, нельзя забывать о поддержке учащихся, искреннем желании помочь им сохранить здоровье физическое и моральное. Отсюда и ответ на вопрос: дистанционное обучение – это вместе, а не вместо!

Источники:

1. <https://www.cambridgeinternational.org/support-and-training-for-schools/teaching-and-learning-when-school-is-closed/> - интернет сервис по поддержке в организации дистанционного обучения.
2. Рекомендации по организации дистанционного обучения в образовательных организациях / Авт.-сост. А.М. Мангутова, - Москва: Изд. ООО "ЯКласс", 2020. - 15 стр. - 1-е издание.
3. Михалева Г.В., Ромашова Т.В. «Особенности дистанционного обучения в системе образования», Актуальные вопросы образования, электронная версия, сборник статей, VМеждународная научная конференция, г Уфа, 2014 г.
4. Болотов Ю.В. «Дистанционное образование – реальность и перспективы», электронная версия, журнал «Экономика и социум», №7 (26), 2016г.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОГРАММНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ MICROSOFT TEAMS НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ (ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ)

МЕДВЕДЕВА Елена Андреевна, АСҚАРОВА Нұрғұл Мырзағұлқызы, ЕЛЕШОВА Газиза Едилловна

Назарбаев Интеллектуальная школа физико-математического направления
Актобе, Казахстан
medvedeva_e@akb.nis.edu.kz, askarova_n@akb.nis.edu.kz, yeleshova_g@akb.nis.edu.kz

Аннотация

Бұл мақала математика пәнін оқыту үшін Microsoft Teams платформасының мүмкіндіктерін қолдану тәжірибесімен бөлісуге негізделген. Сабақта оқытудың әртүрлі формаларын ұйымдастыруға арналған идеялар, қазіргі заманғы жаңашыл оқу тәсілдері мен осы тәсілдерге мысалдар қарастырылады. Сонымен қатар тиімді кері байланыс беру әдістері көрсетілген.

Аннотация

В статье рассматривается современный подход в обучении математике, основанный на применении Microsoft Teams, идеи организации различных форм обучения на уроке. Приводятся примеры применения таких подходов при проведении урока математики. Демонстрируются способы предоставления эффективной обратной связи.

Вспышка коронавирусной инфекции затронула миллиарды людей на всей планете. В 188 странах мира были приняты решения о временном закрытии образовательных учреждений с целью сдержать распространение вируса. Масштабы принятых мер являются беспрецедентными и, по данным ЮНЕСКО, затронули 90% числа учащихся в мире – более 1.5 млрд. человек. Эксперты считают, что подобные меры замедлят темпы распространения вируса, так как дети потенциально могут быть скрытыми переносчиками вируса. Важная проблема – это обеспечение непрерывности образования. Большинство стран мира переходят на дистанционное обучение в виде радиовещания, онлайн платформ и трансляции уроков через телевидение. [1]

Введение Чрезвычайного положения в Республике Казахстан в связи с пандемией новой коронавирусной инфекции внесло существенные коррективы в образовательный процесс на территории страны. Его перевод на дистанционный режим поставил перед педагогами и менеджерами образования задачу эффективной организации обучения школьников и студентов. В Назарбаев Интеллектуальной школе физико-математического направления города Актобе, впрочем, как и во всей системе НИШ, для этих целей использовалась платформа Microsoft Teams.

Одним из приемов онлайн-обучения в Microsoft Teams стало использование Записной книжки класса для совместной работы, работы в группах, парах, а также предоставления обратной связи по выполнению домашнего задания и суммативного оценивания за раздел, в частности, на уроках математики.

В Назарбаев Интеллектуальной школе физико – математического направления г.Актобе после организованных учителями информатики вебинаров идея применения функциональных возможностей Записной книжки нашла активный отклик среди учителей математики. Немаловажно, что реализация этой идеи играет большую роль для эффективной работы на уроке. Как настроить Записную книжку класса можно узнать из руководства [2,3]. С целью развития данной идеи, используются задания, которые включают в себя все направления, а именно парную, групповую и индивидуальную работы.

Реализация направления парной работы посредством Microsoft Teams, помогает активизировать мыслительную деятельность детей. Работая в паре, когда учащиеся обмениваются мнениями по очереди, в каждый момент половина учащихся говорит, а вторая половина контролирует. Этот вид работы, можно сказать, является основой для организации устной самостоятельной работы на уроках. Степень повышения активности учащихся при работе в парах значительно выше. Кроме того, создаются условия для их естественного общения. [4]

Парная работа может проводиться на разных этапах урока, при изучении теоретического материала, при выполнении устного вида работы, а также при закреплении ранее изученного материала. К примеру, на уроке математике в 11 классе, при повторении материала по теме «Решение комбинаторных задач», в начале урока учащиеся были объединены в пары для выполнения теста на сопоставление (Рисунок 1).

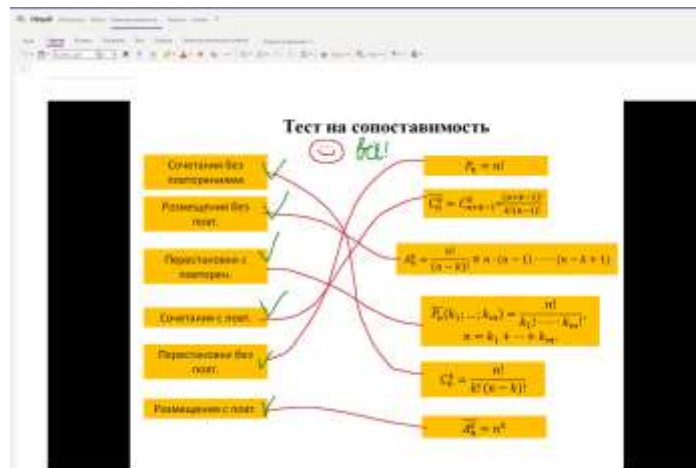

Рисунок 1

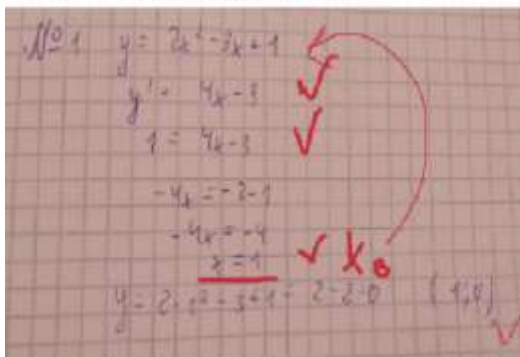
Данный вид работы позволил проверить оперативно знание формул комбинаторики, а также выявить какие пары затруднялись при выполнении заданий. Последнее в свою очередь дало возможность дать эффективную обратную связь каждой паре.

Объединение в пары может производиться различными способами. К примеру, на уроке математики в 10 классе учащиеся были объединены в 5 пар по результатам суммативного оценивания за раздел, что позволило дифференцировать задания между парами, а также наглядно посредством демонстрации экрана проверить работу и сразу дать обратную связь по заданию (Рисунок 2).

Ученик 1 и Ученик 2
28 апреля 2020 г. 8:33

№1

№1. Найдите координаты точки принадлежащей графику функции $y=2x^2-3x+1$, имеюще значение градиента равное 1.

№1 Ответ

$$y' = 1 \Rightarrow 4x - 3 = 1 \Rightarrow x_0 = 1, y_0 = 2 \cdot 1^2 - 3 \cdot 1 + 1 = 0 \Rightarrow (1, 0) \checkmark$$

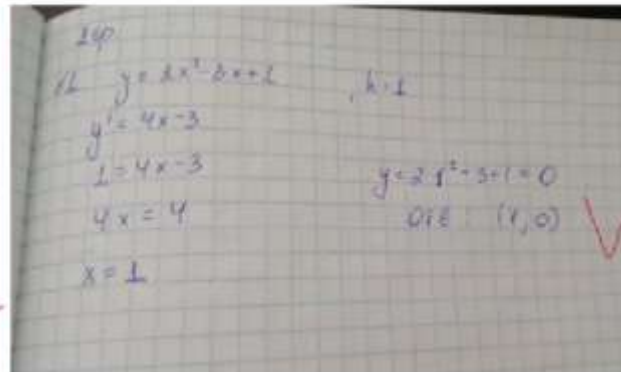
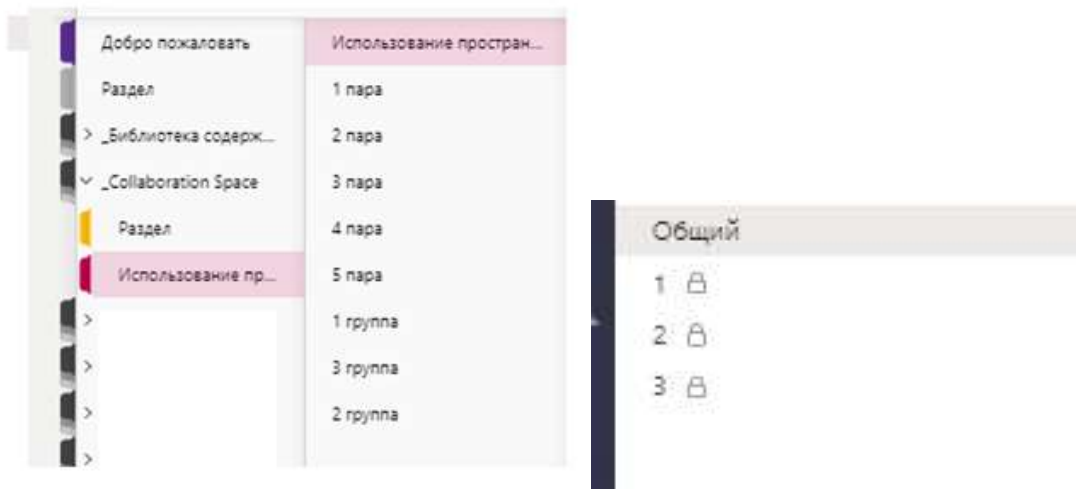

Рисунок 2

Групповая работа для учащихся в онлайн режиме на платформе Microsoft Teams была проведена с опорой на два принципа: эффективность и комфортность. Эффективность состояла в создании Записной книжки для каждого учащегося, комфортность в свою очередь в создании дополнительных каналов, помимо основного (Рисунок 3).

Записная книжка класса

Созданные каналы

Рисунок 3

Преимуществом записных книжек является то, что ученики могут сразу увидеть запись одноклассника. Все члены группы могли писать одновременно и там же корректировать записи друга. Участники из других групп тоже могли зайти и увидеть записи одноклассников. Некоторым учащимся было не всегда удобно писать решение мышкой. Однако в этом случае возможно использование мобильной версии Microsoft OneNote, которая позволяет писать пальцами, используя тачпады (сенсорные панели) ноутбуков или сенсорные экраны смартфонов (Рисунок 4).

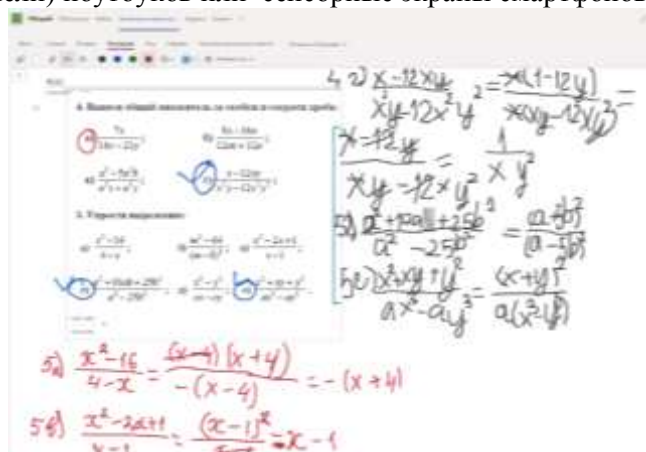

Рисунок 4

Некоторые учащиеся решали в тетради, а решения прикрепляли в виде фотографии в закрытой команде, где сравнивали ответы и писали комментарии. В этом случае, легко было тем, кто заходил в группу через телефон. Они могли отправить фото с решением сразу же. Поскольку группы были закрытыми, участники других не могли заходить в каналы, где работают другие группы. После завершения работы, учитель или другие члены группы делали демонстрацию экрана, для того, чтобы ученики смогли увидеть и осуществить взаимооценивание (Рисунок 5).

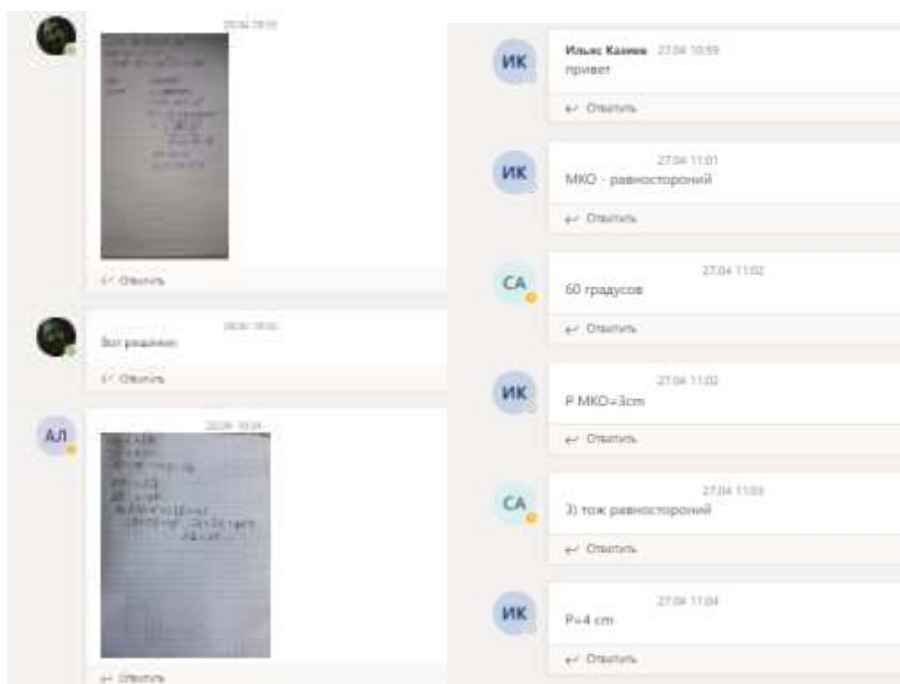

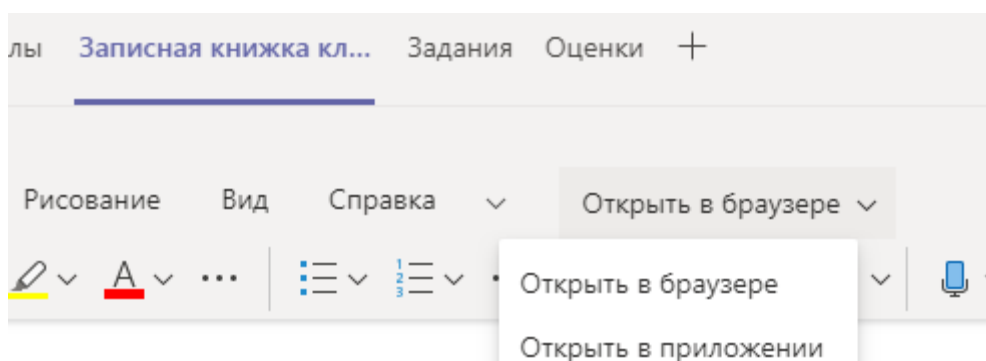
Рисунок 5

Остановимся подробнее на осуществлении обратной связи при проверке домашних заданий, работ по суммативному оцениванию за раздел и за четверть.

Специфика заданий по математике отличается от заданий по другим предметам, в них немало формул, символов, обозначений. Учащиеся обычно выполняют их от руки и загружают выполненные работы в форматах графических или PDF файлов. В процессе проверки они могут требовать уточнения или корректировки. Предоставление отзыва в текстовой форме, которое предусмотрено во вкладке «Оценка заданий», становится затруднительным и не совсем удобным как для учителя, так и для ученика. Каждый раз ему необходимо сопоставлять его с работой и искать, о какой части задания идет речь. При проверке «вручную» учитель делает пометки на самой работе, которую затем возвращает учащемуся. Такие же пометки можно делать и на изображении выполненного задания.

Этот принцип проверки с пометками на изображении был взят за основу при предоставлении обратной связи в Записной книжке Microsoft Teams.

Учащийся загружает выполненную работу в Задания в удобном ему формате. Учитель может скачать его, либо сделать копию, скриншот или вырезать нужную область. Затем полученное изображение может быть вставлено в соответствующую Записную книжку ученика, при этом его можно увеличивать или уменьшать, нажав на правую кнопку мыши и выбрав нужную команду. Записная книжка тесно связана с приложением MS OneNote, которое входит в пакет ПП Microsoft Office, поэтому дальнейшее ее использование возможно как в Teams, так и в OneNote или в браузере

(Рисунок 6).

Рисунок 6

В настройках Записной книжки каждого ученика по умолчанию уже имеется раздел «Домашнее задание» (если нет, то его можно добавить). Также можно добавить (или переименовать имеющийся, но неиспользуемый) раздел «Суммативное оценивание». Использование личной записной книжки ученика в команде позволяет сохранить конфиденциальность оценивания, а также провести индивидуальную работу с учеником (Рисунок 7).

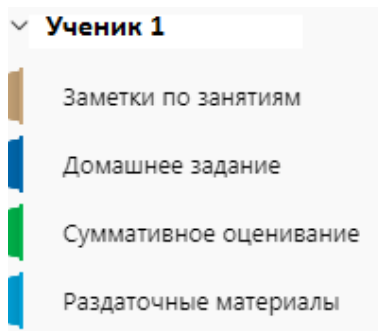
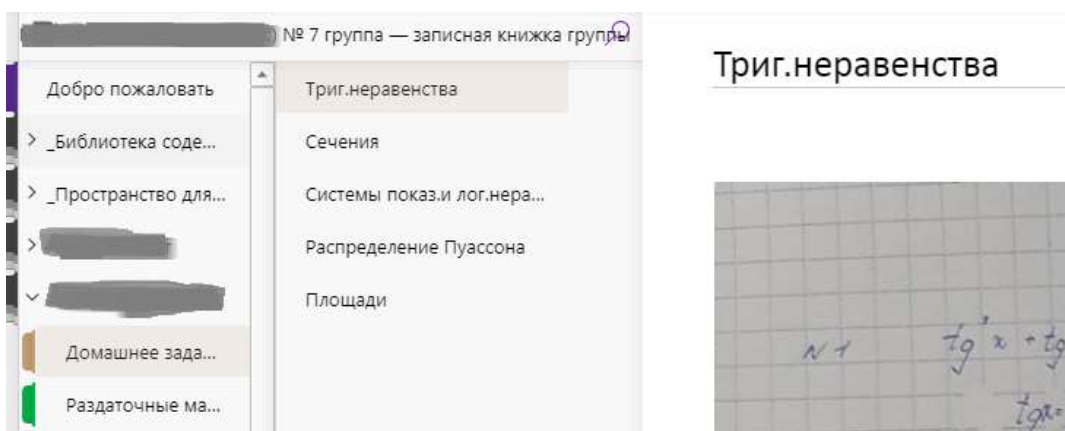

Рисунок 7

В каждой вкладке создается страница, наименование которой впечатывается в открывшееся поле. Наименованием может служить тема задания или дата (Рисунок 8).

Рисунок 8

Далее проверка и соответствующие примечания к работе могут быть выполнены с помощью

вкладки Рисование на панели инструментов записной книжки. Для создания пометок можно воспользоваться функцией пера или маркера, выбирая цвет и толщину, либо вводом текста, который может быть форматирован также как и в Word (Рисунок 9).

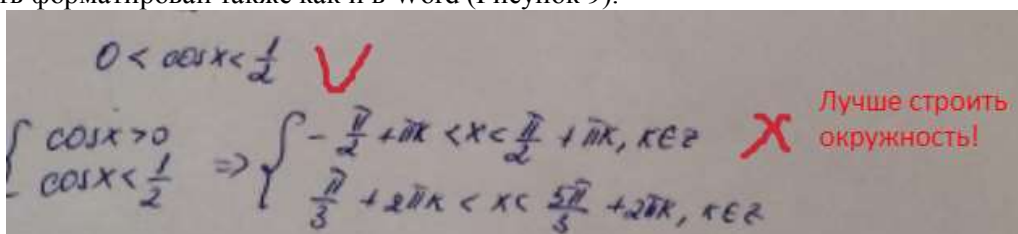

Рисунок 9

Авторами для удобства и быстроты использовались графические планшеты (Рисунок 10).

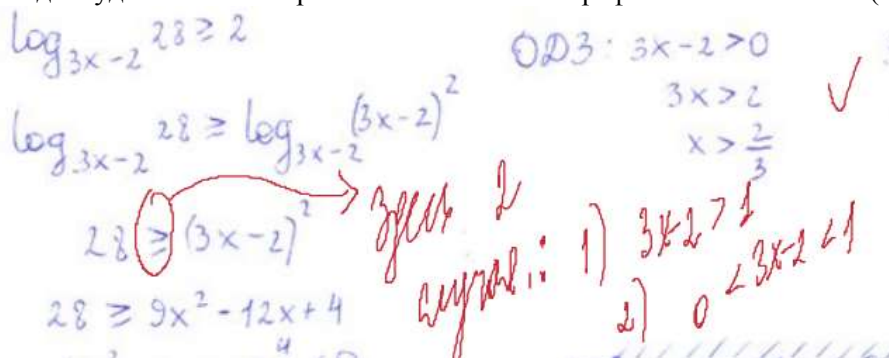

Рисунок 10

После того, как работа проверена, копируется ссылка на эту страницу. Затем ее можно вставить в окно для отзыва в Заданиях, после чего работа возвращается учащемуся. Данной ссылкой может воспользоваться только учитель и сам ученик, у других участников команды доступа к странице не будет (Рисунок 11).

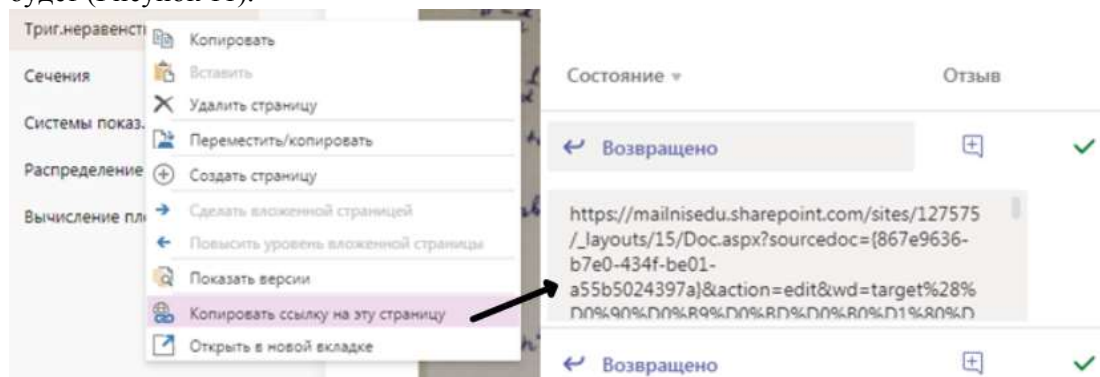

Рисунок 11

После изучения возвращенной работы учащийся на этой же странице может загрузить исправленный вариант, либо сделать собственные пометки. Если это работа по суммативному оцениванию, то во избежание внесения учащимся корректив или утери документа рекомендуется сохранить скриншот проверенной работы.

В большинстве случаев, учащимся оказался удобен подобный способ предоставления обратной связи на выполненные задания. Особенно это касается СОР и СОЧ, так как в оффлайн режиме после саморефлексии все эти работы сдаются обратно учителю, а здесь у них всегда есть доступ, что полезно для дальнейшего совершенствования навыков. Ниже приведены отзывы учащихся по обратной связи, осуществлённой через Записную книжку Microsoft Teams (Рисунок 12).

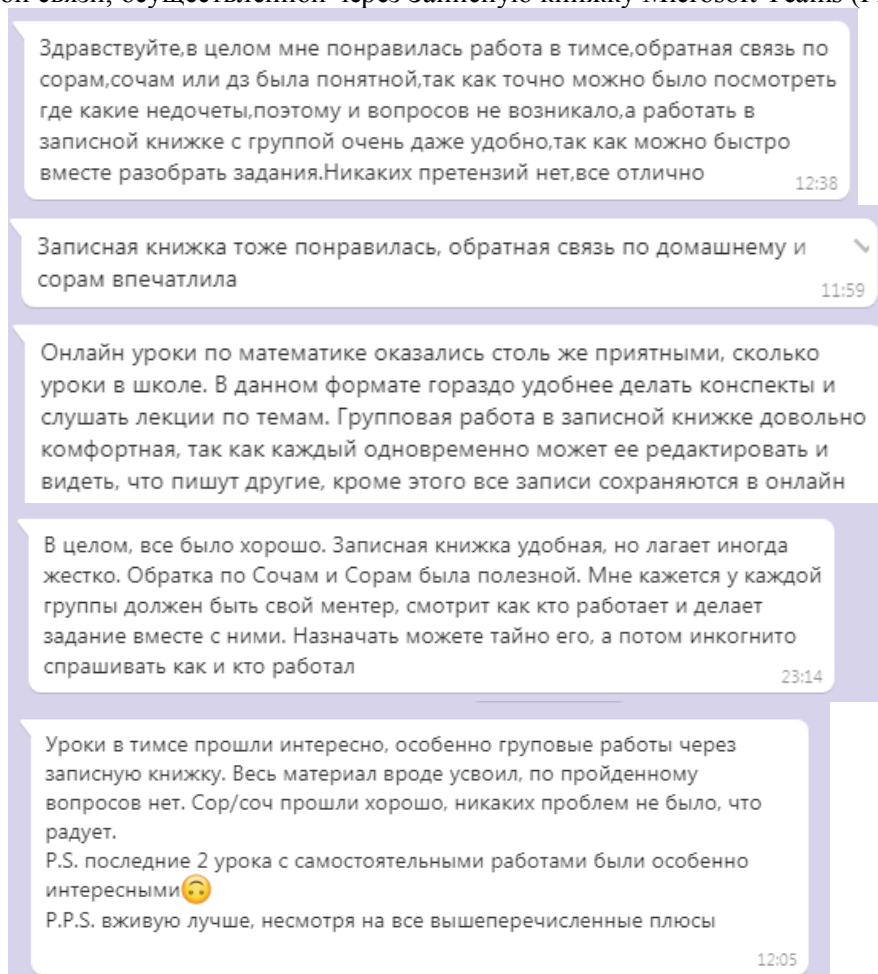

Рисунок 12

В заключение отметим, что влияние пандемии в настоящее время вынудило освоить новые функции и расширить свои знания относительно дистанционного образования для эффективной подачи материала и применения различных подходов для проведения интересных уроков.

Список литературы:

1. <https://review.uz/ru/post/globalnoe-vliyanie-covid19-na-sistemu-obrazovaniya>
2. Использование Microsoft Teams в учебном процессе. Инструкция пользователя.
3. <https://youtu.be/49a1qV5hfR8>
4. Фролова А. В. «Современный подход к организации процесса обучения» <http://www.5rik.ru>

УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ КУЛЬТУРЫ МУХИТОВ Азиз Мухамедулы, БАЙДРАХМАНОВ Сырым Сагидоллаевич КГУ «Средняя школа №13» Актобе, Казахстан

Культура педагогической деятельности учителя современной казахстанской школы определяется нами как интегративное качество личности, синкретически соединяющее в себе интеллектуально-гностический, деятельностный и эмоциональный компоненты. Такой способ ее сознательной организации, в котором обеспечивается полнота овладения учащимися знаниями, умениями, ценностями и инструментарием для организации самовоспитания, самообразования и саморазвития, а также полнота развития личности самого педагога.

В культуросообразной деятельности учителя ученик, становясь личностью, приобретает, наряду со знаниями и умениями, рефлексивную способность, позволяющую ему строить свое целеполагание, оценивать результат деятельности, т.е. обеспечивать самовоспитание, самообразование, саморазвитие.

Индикатором культуры педагогической деятельности является нравственное отношение к деятельности и ученику, в противном случае она (деятельность) подменяется неадекватными формами. Здесь можно сослаться на П.П. Блонского, П.Ф. Каптерева, А.С. Макаренко, Т.С. Шацкого и др.: именно нравственно-эстетические отношения в совместной деятельности учителя и ученика, по их мнению, выступают как основа культуросообразной педагогической деятельности.

Построение педагогической деятельности как культурного явления - это сознательно организуемый процесс, развертывающийся на основе жизненных целей, планов и жизненной программы учеников как системы магистральных смысложизненных целей личности. Целеполагающая деятельность обеспечивает избирательное освоение пространства человеческой культуры, участвует в механизме формирования индивидуального стиля жизнеосуществления.

Определим основные ее характеристики: установка на гуманистические ценности при выборе решение и способов действий, прогнозирование последствий этих решений и действий с точки зрения их влияния на природу, мир и человека, открытость по отношению к новому, гибкость мышления, умение видеть альтернативные пути решения, преодоление сложившихся стереотипов, критичность мышления, рефлексивное осмысление своего опыта в контексте культурного опыта человечества.

Научить ребенка это делать можно только в том случае, когда учитель владеет и применяет в своей деятельности данные способы мышления и действия, а также осуществляет рефлексии на свою деятельность.

Современная педагогическая наука выделяет два типа научно-педагогического сознания — технократически-ориентированный и гуманистически-ориентированный. Основными категориями технократически-ориентированного научно-педагогического сознания являются: эффективность обучения, эталонные результаты, формирующая и суммирующая оценка, критериальный контроль, конкретизация учебных целей, полное усвоение знаний и т.д.

В соответствии с этими категориями научно-педагогического сознания формируются два основных подхода к преобразованию обучения в современной педагогике — технологический и поисковый.

Технологический подход модернизирует традиционное обучение на основе репродуктивной деятельности учащихся, определяет разработку моделей обучения как организации достижения учащимися четко фиксированных эталонов усвоения. Учитель ставится в позицию оператора дидактических средств, учащийся становится объектом конструируемого обучения с заведомо фиксированными результатами.

Поисковый подход преобразует традиционное обучение на основе продуктивной деятельности учащихся, определяет разработку модели обучения как инициируемого учащимися освоения нового опыта. При использовании данного подхода в образовательном процессе обучение организуется как систематическая исследовательская деятельность, в которой учащиеся занимают инициативную (субъектную) позицию, а учитель — позицию партнера-помощника в расширении и освоении ими непосредственно переживаемого опыта. Реализация данного подхода в учебной деятельности возможна только в условиях сформированной исследовательской культуры у всех участников образовательного процесса.

Формирование исследовательской культуры учителя и развитие его исследовательской деятельности на уроке и в системе дополнительного образования являются необходимыми условиями эффективного образовательного процесса в развивающейся школе.

В педагогике существуют разные определения понятия «исследовательская культура учителя»:

- определенный способ и результат творческой самореализации учителя в инновационной деятельности;
- личностное свойство и определенная степень владения приемами и способами решения педагогических задач;
- способности, которые проявляются в творческой профессиональной деятельности и характеризующие особенности сознания, профессионального мышления учителя;
- источник новых знаний и умений, обеспечивающих творческое профессиональное развитие учителя, его стремление к самосовершенствованию.

Из определений исследовательской культуры очевидна необходимость изменения стратегии работы с педагогическими кадрами, для создания условий формирования исследовательской компетентности всех учителей школы.

Первое условие: организация научно-методических чтений, семинаров по теме: «Инновационное образование», которые будут способствовать повышению уровня научно-теоретической и методической подготовки учителей, с целью изучения и использования в профессиональной деятельности современных педагогических технологий, методик, способов и приемов успешного обучения.

Вторым условием является приобретение педагогом опыта участия в научно-исследовательской деятельности через разработку темы индивидуального исследования, программы профессионального роста и осуществление психолого-педагогического анализа через профессиональную рефлексию (авторская разработка)

Третьим условием является освоение учителем нового типа взаимоотношений с учениками в учебной деятельности и системе дополнительного образования на основе умений диагностирования.

Исследовательская культура учителя как системное понятие, как компонент профессионально-педагогической культуры является фактором развития его нравственно-интеллектуального потенциала, который реализует саморазвитие его личности. В этом можно убедиться, если рассмотреть характеристику креативно-эвристического уровня (самого высокого) профессионально-педагогической культуры педагога, данную И.Ф.Исаевым:

- устойчивая ориентация на ценности профессионально-педагогической культуры, осознанность путей и способов профессиональной деятельности;
- устойчивым и постоянным удовлетворением педагогической деятельностью;
- высоким уровнем психолого-педагогической готовности к педагогической деятельности;
- высокий уровень сформированности управленческих умений, в которых ведущее место занимает умение анализировать процесс и результаты своей деятельности, умение корректировать учебно-воспитательный процесс;
- активное принятие инноваций, которые не повторяются механически, а подвергаются эмпирической проверке, критическому анализу, обогащаются личным творчеством, инновационностью наполняется весь образовательно-воспитательный процесс;
- заинтересованность в различных способах повышения педагогического мастерства и профессиональной культуры;
- в структуре личности гармонично сочетаются научные и педагогические интересы и потребности;
- высокий уровень педагогической рефлексии и творческой самостоятельности создает условия для эффективной самореализации;

Учебно-исследовательская культура школьника как системное понятие содержит компоненты: гносеологический, технологический, творческий и личностный. Гносеологический компонент представлен как совокупность образовательных научно-мировоззренческих ценностей, накапливаемую

личностью учащегося в процессе учебного исследования и используемую ею для получения новых знаний. Технологический компонент подразумевает знание методов научного познания, умения и навыки по их использованию в технологии учебного исследования. Творческий компонент учебно-исследовательской культуры отражает проявление процессов творчества в учебном исследовании. Личностный компонент связывают с процессами социализации в учебном исследовании, включающими саморазвитие всех сущностных качеств личности учащегося.

Использованная литература:

1. Щукина Г.И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе. М.: Просвещение, 1982. 160 с.
2. Якиманская И.С. Развивающее обучение. М.: Просвещение, 1989. 75 с.
3. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В., Петров А.Е. Новые педагогические технологии в системе образования. - М.: Академия, 2000.
4. Дюкарева, А. М. Активизация познавательной деятельности учащихся основной школы на уроках русского языка через использование различных форм и методов организации учебно-воспитательного процесса / Школьная педагогика. — 2015. № 3.

ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУ ЖАҒДАЙЫНДА СЫНДАРЛЫ ОҚЫТУДЫ ЖЕТІЛДІРУ

НУРЖИГИТОВА Айгул Демесиновна, САРСЕНБАЕВА Гулнар Узаковна

«№13 орта мектебі» КММ

Ақтөбе, Қазақстан

Еліміздің әлеуметтік-экономикалық дамуының стратегиялық бағыттарына сәйкес білім беру жүйесін дамыта отырып, әлемдік білім кеңістігіне ықпалдастырудағы негізгі бағдар – адамды қоғамның ең маңызды құндылығы ретінде танып, оның рухани жан-дүниесінің дамуына, көзқарастары мен шығармашылық әлеуетінің, танымдық біліктілігі мен мәдени құндылықтарының жоғары деңгейде дамуына, жеке тұлғасының қалыптасуына жағдай жасау.

Бұл міндеттерді жүзеге асыру еліміздегі мектептерде оқыту процесінің мазмұндық болмысын жаңа әдіснамалық тұрғыдан негіздеуді талап етеді. Мұндай жаңа әдіснамалық жүйе дәстүрлі оқыту процесін түбегейлі өзгертудің қажеттігін көрсетіп, оқытудың шығармашылық қызметін дамытып, білім мазмұнының ұлттық негізде берілуін жаңа өркениеттік бағдар тұрғысынан жетілдіруді қарастырады.

Білім берудің жаңа бағыттарының басты ерекшелігі – оқытудың нәтижесін алдын-ала болжап, оқушылардың қызығушылықтары мен ізденімпаздығы негізінде білімі мен біліктерін жетілдіріп, оны сана «сүзгісінен» терең зерделей отырып, шығармашылық әлеуетін үнемі дамытуға және рухани толысуға ұмтылысын қалыптастыруды бағдар тұтады.

Қашықтан оқытуда аталған міндеттердің шешімін қалай іздеуге тырыстық?

Қазіргі әлемде болып жатқан жағдай әлемдік білім беру жүйесін қайта қарау қажет екендігін талап етіп отырғаны белгілі. Қашықтан оқыту жағдайында әлемде басты мәселе оқушыларға нені оқыту керек және қалай оқыту керектігі болып отыр. Жас жеткіншектің бойындағы табиғат берген ерекше қабілетті, дарындылықты тани білу, оның одан әрі дамуына бағыт-бағдар бере білу ерекше қиын іс. Мұндай міндетті жүзеге асыруда әрбір мұғалім жан-жақты, өз пәнін жетік меңгерген, рухани құндылықтары қалыптасқан, өз білімін үздіксіз жетілдіріп отыратын, бәсекеге қабілетті, бір сөзбен айтқанда құзырлы мұғалім болуы қажет.

Қашықтан оқыту мен оқу үдерістерін жетілдіру мақсатында өз тәжірибесін жүргізу үшін қажетті білімнің болуын көздейтін, мұғалімнің кәсіби дамуына қойылатын заманауи талаптарға сәйкес келеді. Бұл тәсіл негізгі төрт қағидатқа негізделген, олардың ішінде негізгісі «Балалар қалай оқиды?» қағидаты болып табылады, ал қалған үшеуі төмендегі түсініктерді білдіреді: Нені оқыту керек?, Оқытудың реттілігін қалай құрылымдау керек?, Сіздің табыстылық деңгейіңізді қалай бағалауға болады?. Бағдарламаны меңгеру мұғалімдерден оқыту саласына қатысты көптеген зерттеулермен танысып, талдау жасауды, қарастырылған зерттеулерді қажеттілігіне орай сынып сабақтарында пайдалану барысында туындаған сауалдар, қалыптасқан ой-пікірлері мен тәжірибесін әріптестері және тренерлер алдында ортаға салып, кәсіби пікірталастарға қатысуын талап етеді. Мұнда мұғалім қызметіндегі маңызды дүние – жекелеген оқушылардың тақырыпты қабылдау ерекшеліктерін, оқушылардың түсінігін жетілдіру немесе жақсарту мақсатында олармен жұмыс жүргізу қажеттігін

ұғынуы, сондай-ақ кейбір оқушылардың тақырыпты өзіне оңтайлы бірегей тәсілдермен меңгеретіндігін жете түсінуі.

Мазмұны жаңартылған бағдарлама түрлі тәсілдер қарастырылғанына қарамастан, сындарлы оқыту теориясы негіздерін қамтиды. Бұл теория оқушылардың ойлауын дамыту олардың бұрынғы алған білімдері мен жаңа немесе сыныптағы түрлі дерек көздерінен, мұғалімнен, оқулықтан және достарынан алған білімдерімен астастырыла жүзеге асады деген тұжырымға негізделген.

Сындарлы оқытудың мақсаты – оқушының пәнді терең түсіну қабілетін дамыту, алған білімдерін сыныптан тыс жерде, кез келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету, яғни өздігінен дамуға ұмтылатын жеке тұлғаны қалыптастыру. Сындарлы оқыту оқушыға нақты білім беруді мақсат тұтқан мұғалімнің өз сабақтарын оқушының идеясы мен білім-біліктілігін дамытуға ықпал ететін міндеттерге сай ұйымдастыруын талап етеді. Сындарлы оқытуға негізделген сабақтар оқушыларға өз білімдері мен ұстанымдары жайында ойланып, сұрақтар қойып, білімін толықтырып, белгілі бір тақырыпты оқып-білу кезеңінде өз түсінігін өзгертуге мүмкіндік береді. Бұл үдеріс оқушының өз болжамдарына күмәнмен, сыни тұрғыдан қарай отырып, сол арқылы әлем, тіршілік, жаратылыс туралы өзінің түсінігін тереңдетіп, кеңейтуге ұмтылу мүмкіндігін ұлғайтады. Оқытудың бұл түрінде оқушылар өте маңызды рөл атқарады: олар құрбы-құрдастарымен әлеуметтік байланыс жасау арқылы белсенді түрде білім жинақтайды. Мұғалім оқушылардың оқуына мүмкіндік тудырып, оқу материалымен және өзге де қажетті құралдармен қамтамасыз етеді. Оқушы мұғалім дайындап әкелген материалды қабылдап алушыдан оны іздеп табушыға айналады.

Дәстүрлі оқытуда көп жағдайда оқу материалдарын есте сақтау мен жатқа айтуды талап ететін тапсырмалар орындалады. Мектепте оқушылардан талап ететін ойлау үдерістерінің көпшілігі төменгі деңгейлі ойлау біліктілігі мен дағдыларын қамтиды. Дайын білім беруге негізделген «дәстүрлі» стиль арқылы алынған білім оқушылардың жинақтаған өзге білімдерімен тиімді сіңісе алмайды, сондықтан механикалық есте сақтау, үстірт білім алу жағдайлары орын алады. Дәстүрлі оқытудан алынған механикалық түрде есте сақталған мәліметтерді емтихан кездерінде ұтымды пайдалануға болады, бірақ мән-мағынасы терең меңгерілмей, жай ғана жатталғандықтан, тақырыпты оқыту аяқталған соң немесе емтихан біткен соң керексіз болып қалады және оқушы оны өмірде тиімді пайдалана алмайды. Сонымен, білім берудегі инновациялық процестерді жүзеге асырып, дамыту – бұл білім беру жүйесінің дамуы, оны жаңарту мен тиімділігін арттырудың шарттары. Сондықтан да қазіргі таңда балаға деген көзқарас пен қарым-қатынаста баланы объект деп қарамай, оны дамушы тұлға ретінде қабылдап, оқу-тәрбие жұмысын осыған лайық өзгерістерге сай, қазіргі педагогикадағы тұлғаны қалыптастыруға бағытталған жаңа технологияны енгізудің қажеттілігі туындап отыр. Ал жаңа технологияны пайдаланудың мақсаты – міндетті деңгейдегі білімді қалыптастыра отырып, шығармашылық деңгейге жету.

Білім берудің адамға, тұлғаға бағытталуы, білім мазмұнының жариялылығы заман талабына сай білім беру мен ұлттық оқу-тәрбие процесінің гуманистік сипаты жаңаша оқытудың әдіснамалық негізі ретінде қызмет ете алады. Оқытудың мазмұнын, өзіндік ерекшеліктерін, одан туындайтын ұстанымдары мен шарттарын жүйелеу арқылы қазіргі ұлттық білім берудің философиялық тұғырнамасын, әдіснамалық және әдістемелік негіздерін жасауға болады, мұны ескермей мектептер мен білім беру мекемелеріндегі ұлттық идеяны көздейтін тұжырымдамалық тұтастықты қамтамасыз ету мүмкін емес.

Қашықтан оқыту технологиясы бойынша мұғалімнің негізгі міндеті оқушының келесі түрдегі орындалатын өз бетінше жұмысын басқару болып табылады: туындайтын мәселелерді қарастыру; мақсат пен міндеттерді қою; білім, тәжірибелерді беру; ұйымдастыру қызметі; білім алушылардың арасында өзара байланысты ұйымдастыру; оқу процесін бақылау.

Осыған орай, бүгінгі ақпараттық қоғам жағдайының өркениетті, прогресшіл бағытына сай, терең білімді, өзгермелі жағдайға тез бейімделгіш, өзін-өзі саналы игеретін, бәсекелестік жағдайда өресі биік, азаматтық-тұлғалық бет-бейнесі қалыптасқан, рухани жан дүниесі бай, шығармашыл тұлға тәрбиелеу қоғамның басты мақсаттарының біріне айналды. Бұл мақсат-міндеттердің жүзеге асуы адам бойындағы асыл қасиеттердің көзін ашып, оқыту мен тәрбиені сабақтастықта, шығармашылық мақсат қоя отырып, арнайы оқыту процесін жүргізгенде мүмкін болмақ.

Сондықтан Егемен еліміздің келешегі жас ұрпақты тәрбиелейтін орта мектеп өзіне жүктелген әлеуметтік міндетті атқару үшін ондағы игерілетін білім мазмұны, білім берудің түрлі жолдарын бүгінгі әлем белгілеген талапқа сай жаңартуға ұмтылуы шарт.

Қолданылған әдебиеттер:

1. <http://www.cpm.kz>. А.А.Бизязева. Психология думающего учителя: педагогическая рефлексия. Псков, 2004

2. Зимняя И.А. Компетентностный подход в образовании (методолого-теоретический аспект). Проблемы качества образования / И.А. Зимняя.-М.-Уфа: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004.
3. Хуторской А.В. Определение общепредметного содержания ключевых компетенций как характеристика нового подхода к конструированию образовательных стандартов //www.eiudos.ru/news/compet-dis.htm/
4. Емельянов Ю.Н. Ключевые компетенции возможности применения стандарты и мониторинг в образовании.-М., 1999, №4.

ПРИМЕНЕНИЕ РОЛЕВОЙ ИГРЫ КАК ИНТЕРАКТИВНОГО МЕТОДА ОБУЧЕНИЯ НУРПЕЙСОВА Багдат Серпербаевна

Актюбинский региональный государственный университет им. К. Жубанова
Актобе, Казахстан
polit412@mail.ru

Аннотация

Мақалада семинар сабақтарында рөлдік ойын әдісті қолдану ерекшеліктері қарастырылған. Искерлік ойын мен рөлдік арасындағы айырмашылық атап өтілді. Интерактивті әдіс-рөлдік ойынның құрылымы ашылды.

Аннотация

В статье рассматриваются особенности применения метода ролевой игры на семинарских занятиях. Отмечается различие деловой игры от ролевой. Раскрывается структура проведения интерактивного метода-ролевой игры.

Глубокие социально-экономические преобразования последнего десятилетия внесли существенные изменения во все стороны казахстанского общества. Инновации затронули и сферу образования.

Ключевым моментом подавляющего большинства инновационных технологий является игра. Она занимает особенное место среди средств активизации учебного процесса.

Исследования показывают, что, включаясь в игровые ситуации, студенты значительно меньше утомляются, чаще испытывают положительные эмоции и удовлетворение от учебной деятельности, чем при традиционных формах организации.

Игры бывают: обучающие, развивающие, ролевые.

Мы рассматриваем сегодня один вид инновационной технологии. Это ролевая игра, которую применяем на семинарском занятии по курсу «Политология».

Ролевая игра – это комплексный методический прием обучения, в котором маленькая группа в форме игрового представления рассматривает важную для неё тему, и при этом участники в защищенной воображаемой ситуации, как в модели реальной ситуации, исполняют роли различных предполагаемых людей или групп людей.

Специфика данного метода заключается в предоставлении студентам заранее разработанной ситуации. Ролевая игра предусматривает активную работу студентов в рамках тех ролей, которые им достались или были выбраны по желанию. Игроки должны импровизировать, устанавливая направления и итоги игры.

Распространенной ошибкой является постановка знака равенства между понятиями деловой и ролевой игр, хотя, безусловно, их смысл частично совпадает. В деловых играх также присутствует разделение ролей, но процесс проведения деловых игр в отличие от ролевых жёстко определён, в то время как ролевые игры больше акцентированы на умении импровизировать и ограничены лишь особенностями роли, личными пожеланиями и индивидуальными характеристиками студентов.

Тема ролевой игры «Политические партии».

Прежде всего нужно определиться с целями данного занятия. Это - ...

- 1.Повторение, обобщение и закрепление знаний по теме «Политические партии»;
- 2.Развитие у учащихся умения работать в группах, умения аргументированно, логически обоснованно вести дискуссию, самостоятельно искать нужную информацию, развивать навыки решения практических задач;
- 3.Повышение интереса учащихся к проблемам политики, углубления их представлений о политической сфере общественной жизни.

4. Формирование политической культуры студентов.

Ролевой игре предшествует опережающая самостоятельная работа, которая дается за 2 недели вперед. Этот этап можно назвать предигровым.

Его основной задачей является непосредственное общение, консультация преподавателя с основными игроками с целью их наставления, распределения ролей или возможности их выбора самими участниками, приготовления пространства.

Инструкция к ролевой игре должна соответствовать двум важным требованиям.

С одной стороны, она до мельчайших подробностей должна отображать все детали проигрываемой ситуации, а с другой она не должна устанавливать жестких ограничений, которые впоследствии помешают участникам проявить их индивидуальные особенности и реализовать собственные приемы решения проблем.

Студенческая группа делится на малые подгруппы. (5-6 человек). По опыту, преподавателю не стоит вмешиваться в процесс разделения на команды, даже в том случае, когда созданные команды значительно разнятся по своим интеллектуальным возможностям. Здесь большое значение имеет психологическая совместимость игроков. Каждая группа создает собственную политическую партию.

У политических партий должны быть свое название, символика и главное, своя программа и идеология, которая должна отражаться в ее названии. Желательно в будущих программах созданных партии отражать отдельно взятую социально-экономическую проблему, которую им предстоит решить в будущем. Во-первых, нехватка времени в рамках одного семинарского занятия, во-вторых, студентам дается возможность более глубоко понять изучаемую проблему.

Выбирают лидера партии. Затем распределяются роли. Преподаватель акцентирует внимание студентов на том, что грамотное распределение ролей это залог успеха.

Цель создания политической партии- прийти к власти, т.е. участвовать в парламентских выборах и одержать победу. Чаще всего создаются 3-4 политические партии.

Используются различные способы, инструменты при подготовке к занятию. Это может быть электронная и бумажная презентация, агитационные ролики, видеофильмы.

Оценивание проводится по критериям, разработанным преподавателем.

Преподаватель задает единственный вопрос: Допустим ваша партия победить на выборах и пройдет в парламент, как вы решите вашу проблему? Какие меры предпримете для решения данной проблемы?

Преподаватель акцентирует внимание студентов на том, что во время выступления или при ответе на вопросы оппонентов особое внимание уделяется именно умениям членов группы обоснованно, логически, аргументированно вести дискуссию, четко, грамотно и конкретно отвечать на поставленные вопросы.

В конце занятия коллегиально обсуждаются допущенные ошибки, обсуждение результатов, выносится заключение преподавателя, определение рейтинга.

Исходя из опыта применения данного метода обучения можно сделать следующие выводы:

1. Студенты начинают понимать, что общая цель, которая принимается всеми участниками, не может быть достигнута кем-то из группы индивидуально. Отношения выстраиваются по принципу «или мы все вместе выиграем, или все вместе проиграем».

2. Студенты учатся координировать действия для достижения общей цели. Каждый человек в отдельности, как бы он хорошо ни действовал, не сможет достигнуть командной цели, и ему приходится соизмерять и координировать свои действия с действиями других людей.

3. Ролевые игры моделируют общение и совместную деятельность. Ролевая игра дает возможность приобрести навыки межличностного общения и коммуникации.

4. Создается во время игры положительный эмоциональный и мотивационный фон: заинтересованность в совместной деятельности и в общении друг с другом, увлеченность общим делом, появляется азарт.

5. Проведение ролевой игры позволяет преподавателю выявить степень теоретической и практической подготовки студентов по текущему и ранее пройденному материалу, индивидуальные способности каждого студента. Здесь лучше узнаешь своих студентов.

Проблемы, которые возникают при применении метода ролевой игры.

К проблемным аспектам использования методики ролевых игр можно отнести следующие.

1. Нереалистичность. Одним из важнейших факторов успешности реализации данного метода является проигрывание ситуации, максимально приближенной к действительности. Если группа не уверена в практической значимости, эффективность игры приблизиться к минимуму. Если ситуация не реалистична, абстрактна, теряется интерес к игре.

2. Возможность несерьёзного восприятия данного задания со стороны студентов. В случае если преподаватель не смог донести основной идеи метода и важности предоставления индивидуальных реакций, а не игры напоказ, велика вероятность восприятия игры как развлечения, что не приведет к достижению целей.

3. Элемент риска. Как и в других заданиях, требующих активной работы участников, результат зависит от готовности каждого взаимодействовать. Если студенты будут стесняться или не доверять друг другу, напряжение будет расти, деятельность будет бессмысленна. Здесь очень важна роль лидера и раскрепощенность участников команды.

4. Разные результаты. Преподаватель осознаёт, что перед ним группа, студенты с различными уровнями подготовки, которые преследуют общую цель и что одна и та же игра в различных группах может иметь различные подходы к решению проблемы и различные результаты.

Литература:

1. Панфилова А.П. Инновационные педагогические технологии: активное обучение. Учебное пособие.: М.: Издательский центр «Академия». 2011.-192с.

ЗАМАНАУИ БІЛІКТІ МАМАН ДАЯРЛАУДА ДУАЛЬДЫ ОҚЫТУ ЖҮЙЕСІНІҢ ӘСЕРІ НҮРПЕЙІС Дана Нұрланқызы

Ғылыми жетекшісі - Л.Нәби

Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау мемлекеттік университеті
Көкшетау, Қазақстан
Dana.nur07@list.ru

Аңдатпа

Мақалада дуальды оқытуды дамытуда Қазақстан мен Германия елдерінің тәжірибелері қарастырылды.

Дуальды оқытуға байланысты теориялық материалдарға шолу жасалды. Сонымен қатар, дуальды оқытудың білікті мамандарды даярлауда тигізетін әсері жайлы баяндалды.

Қазіргі таңда Қазақстанда болып жатқан экономикалық үрдістерге байланысты жоғары құзыретті мамандарды дайындау қажеттілігі туындап жатыр. Жоғарғы оқу орындар болашақ мамандарды дайындау кезінде олардың кәсіби дайындығына аса назар аударудың қажеттілігін ерекше бөліп көрсетеді. Дуальды оқыту түрінің білім алушылардың практикалық дайындығына тигізетін әсері үлкен екендігі сөзсіз.

Дуальды оқыту жүйесі Германия мемлекетінен бастау алып, бүгінгі таңда барлық елдерде ендіріліп жатыр. Мемлекет Басшысы, Қ.К.Тоқаев, Германияға іссапары кезінде Қазақстанда кәсіптік оқыту дуальды оқыту арқылы жүзеге асатындығы жайлы айтып, Қазақстанда дуальды білім беру жүйесін енгізу саласындағы Германия мемлекетімен ынтымақтастық жайлы: «Шынында да, дуальды білім беру біздің экономикамыздың дамуы үшін өте маңызды. Біз Германияның тәжірибесін қолдандық, осы мәселеде Германиямен жұмыс жасаймыз және ынтымақтастықты жалғастырамыз», - деді Президент [1].

Демек, дуальды оқу формасы ретінде халықаралық мойындауға ие болған кәсіптік білім берудің қосарлы жүйесі кәсіби дайындықтың әртүрлі деңгейлеріндегі студенттердің кәсіпті дамытуға нақты өндіріс жағдайларын барынша тартуға негізделген. Қосарлы оқыту жүйе теориялық және практикалық сабақтарды оқу процесінде үйлестіруге мүмкіндік береді, ал оқу орнында теорияны оқу өндірістік кәсіпорында және болашақ жұмыс орнында практикалық сабақтармен толықтырылады.

Әлемнің озық елдерінде табысты қолданылып келе жатқан осы жүйе біздің білім беру саламызға да еніп, оқытудың барлық кезеңінде кәсіпорында өндірістік оқыту мен оқу орнында теориялық оқытуды біріктіріп отыр.

Дуальды білім әсіресе орта кәсіптік білім беру жүйесінде кеңінен енгізіліп, жұмысшылар мен орта буын мамандарын даярлауға бағытталған [2].

«Дуальды оқыту жүйесі» ұғымымен қатар кәсіптік білім беру жүйесіне сілтеме жасайтын «дуальды оқыту моделі» және «дуальды оқыту технологиясы» ұғымдары қолданылады және шын мәнінде «қос», «қатар» білім беру деген ұғымдарымен анықталады.

Егер дуальды оқыту дегеніміз оқу мекемесінде өндірістік қызметтің кезеңдерімен ұштастыруды қарастыратын оқыту формасы ретінде анықталса, онда дуальды оқыту моделі дегеніміз

- бұл әдіс, ұйымдастырушылық формалар, оларды жүзеге асырудың құралдары, сонымен қатар оқу орны мен өзара әрекеттестік негізінде кәсіптік білім берудегі оқыту әдістері.

Германиядағы дуальды білім беру жүйесі көптеген жылдар бойы өзінің және еуропалық кәсіпорындардың қажеттіліктері үшін жоғары білікті мамандарды даярлауды табысты қамтамасыз етеді. Германияда үкіметтік құрылымдардың, Федералдық кәсіптік білім беру институтының, түрлі қоғамдық ұйымдардың үйлестірілген қызметінің арқасында көптеген мамандықтар бойынша мамандарды даярлау сапасының критерийлерін әзірлеп, кәсіптік білім беру жүйесін дамытып, оны жаңа элементі - өмір бойы оқумен толықтыра білді. Германияның кәсіптік білім беру жүйесінің тәжірибесі, осы жүйенің жекелеген элементтерін өздерінде қолданатын Еуроодақ елдері үшін ғана емес, барлық елдер үшін де күмәнсіз қызығушылық тудырады [3].

Сонымен қатар, дуальды оқыту мәселесі соңғы жылдары отандық ғалымдар мен білім беру мекемелерінің қызығушылығын арттырып, түрлі зерттеулерге бағыт-бағдар көрсетті. 2016 жылдың 2 ақпанынан бастап елімізде дуальды оқытуға байланысты ресми түрде «Дуальды оқытуды ұйымдастыру қағидалары» бекітілді [4].

Осы уақытқа дейінгі отандық, ресейлік ғалымдардың, шетелдік жоғары білім беру жүйесі бойынша ғылыми-зерттеу жұмыстары мен педагогикалық, психологиялық басылымдарына жасалған талдаулар, Германияның дуальды оқыту жүйесінің әртүрлі бағдарламаларының ұйымдастырылу ерекшеліктері жеке зерттеу ретінде ғылыми-тұрғыдан әлі де жеткілікті түрде негізделмегенін айқындауға мүмкіндік туғызады[5].

Дуальды жүйе бойынша теориялық оқытудан гөрі тәжірибеге басымдық беріледі, яғни болашақ маманның өз кәсібін жетік меңгеруіне және де жас мамандардың жұмысқа қиындықсыз орналасуына толық мүмкіндігі пайда болып, өндіріс орындары техникалық және кәсіптік білім беру мекемелерімен біріге отырып, өздерінің талаптары бойынша білім алып шыққан дайын кадрларды бірден жұмысқа алуы сөзсіз.

Осыған орай, еліміздің Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың 2008 жылдың 22 тамызында өткен Еңбек форумында: «Кәсіптік білім берудің дамуына жұмыс берушілердің тікелей белсенді араласпайынша, экономика қазіргі заманғы өндірістің талаптарына сай жоғары білікті мамандарды ала алмайды» деген сөзінің жаны бар[6].

Білім- әлеуметтік қажеттілік. Білім –қоғамдық құндылықтардың аса маңыздысы. Білім бар жерде алынбайтын қамал жоқ. Білім мен тәрбие өте тығыз байланысты. Еліміздегі осы заманғы білім беру жүйесі халыққа сапалы білім беріп, білікті маман даярлаудың бірден-бір жолы – елімізде дуальды оқыту жүйесін енгізу[7].

Дуальды оқыту жүйесінің негізгі мақсаты-техникалық кәсіптік оқу орындарының жұмыс беруші жеке шаруашылық мекемелерімен серіктестік ретінде бірлесе отырып, осы нарық заманында бәсекелестікке төтеп бере алатын, жаңа заманауи технологияларды, жаңа инновациялық технологиялық бағдарламаларды меңгере алатын дайын жұмысшы мамандарды даярлау.

Білім алушылар өздері таңдаған мамандықтарын кәсіби тұрғыдан жан-жақты игеріп, қазіргі заманауи озық технологияны меңгеріп, ары қарай дамытуы керек. Сондықтан еліміздегі өндіріске қажетті мамандар әзірлеу деңгейін көтеру міндетін әлеуметтік серіктестік және теория мен тәжірибенің үйлесімді болуынан дуальды білім беру жүйесін енгізу қажет екендігі айқын[8].

Мұндай оқыту жүйесін кез келген білім мен өндіріс саласында қолдануға болады: колөнерден бастап, педагогикалық мамандықтарға дейін [9].

Қорыта келе, дуальды оқыту жүйесі тек қана Қазақстан және Германия елдерінің ынтымақтастығын көтеріп қана қоймай, сонымен қатар, оқу орындарында беріп жатқан теория мен кәсіпорында ала алатын практиканың сабақтастығын дамытып, нығайтады. Болашақта жастардың білім алуға ұмтылысы экономиканың қажеттіліктерімен үйлесімді, білімді және білікті қызметкерлер алуға бағытталған етіп дуальды білім беру моделін сақтау және жетілдіру қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/tokaev-otvetil-na-voprosyi-nemetskih-jurnalistov-385813/
2. Кутумова А.А., Алексеевна А.К., Злыгостев А.В. Технологическое образование в двухуровневой системе подготовки педагогических кадров // *Фундаментальные исследования*. – 2014. – № 9–2.
3. Торопов Д. А. Обеспечение качества профессионального образования в Германии: автореф. дисс. д-ра педаг. наук : 13.00.01 – Казань, 2005. – 42 с.
4. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1600013422>
5. Маханбетова А. Дуальді жүйе – кәсіптікмаман тапшылығын жояды // *Егемен Қазақстан*. – 2010.–218 б.

6. Қазақстан Республикасында техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2008–2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. Астана, Ақорда, 2008 – Б.22-23.

7. Сарбасова Б.Қ, Шәушекова Б.Қ. Педагогика негізі. – Қарағанды. – 2004ж..

8. Әбдікәрімұлы Б., Мәлібекова М.С. Білім берудегі педагогикалық технологиялар // Ізденіс. – 2003. - №4. – Б.200-203.

9. Сманова А.А. Кәсіби білім беру жүйесіндегі дуальді оқытудың дамуы (Германия және Қазақстан тәжірибесі): PhD докторының диссертациясы. – Алматы, 2019.

ОРТА МЕКТЕПТЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ГЕОГРАФИЯЛЫҚ БІЛІМДЕРІН ЖЕТІЛДІРУДЕГІ ГЕОГРАФИЯЛЫҚ АЛАНДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ ӘДІСТЕМЕСІ ГЕОГРАФИЯЛЫҚ АЛАН ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ ОҚУ ПРОЦЕСІНДЕГІ ОРНЫ

ОЖАЕВА Шынар Меллатовна

Семей Қазақстан

ozhaeva79@mail.ru

Қазақстанның әлемдегі бәсекеге қабілетті 30 елдің қатарына кірігу үдерісіне қажетті тұлғаның ең басты функциялық сапалары - белсенділік, шығармашыл тұрғыда ойлау және шешім қабылдай білу, кәсіби жолын таңдау, өмір бойы білім алуға дайын тұру және т.б осы функционалдық дағдылар мектеп қабырғасында қалыптасады.

Функционалдық дағдылар оқушылардың танымдық қабілеттері мен өнімді жұмысының көрсеткішін білім деңгейі ретінде қарастырады. Бұл деңгей өмірдің әртүрлі саласындағы тапсырмаларды шешуде мектептік білім мазмұнының қолданбалық сипатына және оқушылардың игерген біліміне негізделеді. Сондықтан «География» білім саласындағы оқушылардың функционалдық сауаттылығын жобалау технологиясының тапсырмалар арқылы келесі жолдармен жүзеге асыруды ұсынамыз.

Қазіргі таңда географиялық алаңды жобалау – адам баласы қызмет ететін түрлі салаларында кең тараған іс әрекет түрлерінің бірі болып табылады. Мектеп жағдайында географиялық алаңды жобалау іс –әрекетке үйрену арқылы білім алушылар әлемнің жылдам өзгермелі жағдайында, яғни қызмет саласының жаңа түрлері мен беймәлім жағдайлар туындап жататын барлық нақты жағдаяттар барысында ұтымды шешімдер қабылдау дағдыларын меңгереді.

Географиялық алаң тапсырмалары – оқу материалын игеруді ұйымдастырудың маңызды элементі және түрлі функцияларды орындайды, алған білімді бекіту мен жетілдіруге, өзіндік жұмыс дағдысын дамытуға ықпал етеді. Оларды 3 топқа бөлуге болады: білімді бекіту функциясын орындайтын тапсырмалар; логикалық және шығармашылық ойлауды дамытуға ықпал ететін тапсырмалар; алынған білімді қолдануды талап ететін тапсырмалар. Бұл тапсырмалар жоғары технологиялық, бәсекелестік әлемде өмір сүруге дайын белсенді азаматтық ұстанымы бар тұлғаны тәрбиелеуге септігін тигізеді

Географиялық алаңда өткізілетін сабақтың тапсырмалары оқушыларда келесі бағыттарды дамытады:

- Сыни ойлау мен пайымдау;
- Логикалық тұрғыдан ойлау;
- Өз жұмысын және басқалардың жұмысын бағалау;
- Мәселелерді зерттеу;
- Коммуникациялық;
- Жобаларды басқару дағдыларын дамытады.

Оқушылар географиялық алаңда өткізілген сабақтардың тапсырмалары арқылы әр түрлі тақырыптарды меңгеру кезінде қажет болатын тек бастапқы білімді ғана алып қоймай, өз ой- өрісін кеңейтіп, білімдарлығы мен өзіне сенушілігін көтереді.

Географиялық алаңда өткізілетін сабақ тапсырмаларын әзірлеу үшін пән мұғалімдері келесі жұмыстар атқарады:

- Тапсырмалар мен қызмет түрлерін мұқият іріктейді;
- Мәселелерді шешеді;

- Пәннің міндеттерін шешу стратегияларын әзірлеуге септігін тигізеді;
- Зерттеу тәсілдемесіне және оқушылардың зерттеулеріне негізделген белсенді оқытуды көтермелейді;
- Оқушылардың логикалық және сыни тұрғыда ойлау дағдыларын дамытуды;
- Өздігінен оқу дағдыларын дамыту үшін жағдай жасайды;
- Басқарушылық, коммуникативтік және кәсіпкерлік құзіреттіліктерді дамыту жолдарын қамтиды. Осы құндылықтар мен көзқарастарды дамыту оқушыларға өмірдің барлық қырларынан көрінуге және қоғамды дамытуға үлес қосуға көмектеседі.

Географиялық алаңда өткізілген сабақ тапсырмалары оқушылардың келесі қасиеттерін қалыптастырады:

- жаһанды мәселелер бойынша әр түрлі пікірлерге түсінік пен құрметті қалыптастыруды;
- хабардарлықты, басқа мәдениетке аяушылық пен төзімділік танытуды;
- басқа адамдардың тәжірибесі мен мәдениетін назарға ала отырып, бағалаушылық және білім алу дағдыларын;
- өзгерістерге дайын және икемді болу қабілетін;
- тиімді және сенімді дәлелдерге негізделген ой-пікірлерге құрметпен қарауға ықпалдасуды;
- әдеп сақтауға және зерттеу тақырыптары мен тәсілдері бойынша мәселелерде моральдық дәлелді таңдау жасауды қамтиды .

Географиялық алаңда өткізілген сабақ тапсырмаларды орындау барысында кең ауқымды дағдыларды қалыптастыруға жағдай жасалады.

Географиялық алаңда өткізілетін сабақ тапсырмаларын пәннің мазмұны бойынша дайындау дидактикалық материалдардың маңызды бөлігі болып табылады, біріншіден қолданылатын оқыту әдістері мен ғылыми дидактикалық қағидалары, екіншіден білім алушылардың психологиялық қабылдау ерекшеліктері ескеріледі. Оқытудың жетекші дидактикалық қағидалары: жүйелілік, сабақтастық, қолжетімділік, белсенділік, көрнекілік болып табылады. Олар барлық дидактикалық материалдарды құрастыру кезінде негізге алынады. Оқытудың басты әдісі, осы қағидалардан шыға отырып, адамның сезіміне мағлұмат беру болып табылады .

Дидактикалық материалдар функциясы әр түрлі: олар өтетін сабақ түсінігінде көмекші болып табылады, қажетті білім, білік, дағды оқушылардың таңдаған тақырыбы білім көлемін игеруді тексеру үшін тапсырмалардың стандартты құралдары; зерттеу өткізу құралдары және оқушылардың жаңа шығармашылық жұмысын құру үшін қор; оқушылардың оқу ізденушілік шығармашылық және зерттеушілік қызметінің қорытындысын өткізу құралдары болып табылады. Оқу материалы оқушының жеңіл игеруіне ыңғайлы болу керек. Оқушылардың білім сапасы оқу процесінің қызығушылығына байланысты. Тапсырмалар қызығушылықпен орындалу керек. Мұғалім оқушылардың ойлау, зерттеушілік қабілетін дамытуға ерекше мән береді .

Географиялық алаңдағы сабақты педагогикалық технология ретінде айтатын болсақ, зерттеушілік, ізденушілік, проблемалық әдістері, шығармашылық, әр түрлі жақсы өңделген дидактикалық материалдары бар білім беру мақсатына жетуге ықпал ететін технология. Сабақ – бұл мұғалімнің арнайы ұйымдастырған және оқушылардың өздігінен орындайтын іс-әрекет кешені. Географиялық алаңдағы сабақ – оқу-танымдық, сараптамалық тәсілдердің жиынтығы, оқушылардың өз бетінше іс-әрекет нәтижесін презентациямен көрстеді.

Географиялық алаңдағы сабақ тапсырмаларын құрастыру мен қолдану процесінде келесідей педагогикалық технологияны қолданады:

- Мақсаттарды анықтау;
 - Оларды сабақ жүйесіне қолдану мақсатын анықтау;
 - Оқу тапсырмаларының мазмұнын, тақырыптарын (немесе нақты бөлімді) таңдау және талдау;
 - Оларды сабақта қолдану жүйесін әзірлеу; таңдап алынған сабақ үшін компьютерлік жобалау және таңдалған сабақ үшін басқа дидактикалық материалдар;
 - Оқу нәтижелерін бағалау критерийлерін әзірлеу;
 - Білімді бағалау құралдарын және оларды қолдану әдістерін әзірлеу;
- алынған нәтижелердің интерпретация процесінде дидактикалық материалдарды қосу.

Өзінің құрылымдық ерекшеліктері бойынша оқу дидактикалық материалдарының түрлері классификациясы мен қолдану параметрлері (функция, талаптар, рәсімдеу); карталар; презентациялар; схемалар; кестелер; құжаттар үлгілері; суреттер; фотографиялар; моделдер; макеттер; бақылау парағы мен журналдар; инструкциялар мен жаднама; компьютерлік бағдарламалар; шартты белгілер; пиктограммалар; карточкалар; оқу мәтіндері; постерлер мен плакаттар; аудио ресурстар; видео ресурстар; приборлар мен тренажерлар; инструменттер; муляждар; реквизиттер; дидактикалық материалдарды әзірлеу мен рәсімдеу бойынша нұсқаулар.

Географиялық алаң сабағының тапсырмаларын құрастыру мен қолдану процесінде мұғалім келесідей тәсілдерді қолданады: карточкалар-кеңес беру және нұсқаулар, түсіндіретін суреттермен, тапсырмаларды орындау жоспары, жаттығу түрлерін көрсету, барлық мүмкін тапсырмалар мен карточкалар; тапсырмалардың үлгілік шаблондары; презентациялар мен мақалалар т.б. Оқушылардың түрлі ақпарат көздерімен жұмыс істеуге оқушыларды үйрету үшін дидактикалық мәтіндер (оқулық, карталар, схемалар, анықтамалар, сөздіктер, электронды ресурстар); жаңа материалды зерделеудің логикалық схемалары және оқу жұмысына қажетті әдістер көрініс тапқан нұсқау карточкалары; түрлі тапсырмалар мен қызметті орындау алгоритмдері; теоремалар, ережелер, формулалар көрсетілген карточкалар, негізінде тапсырмалар орындалады; жаднамалар (нұсқаулар) ойлаудың логикалық операцияларын қалыптастыру бойынша: салыстыру, қайталау, классификация, талдау, синтез; өзіндік бақылау мүмкіндігімен құрылымы бойынша түрлі тесттер; оқушылардың үй жұмысы (өзіндік) үшін оқу материалдары кешені; көрнекі құралдар мен карточкалар жиынтығы, нағыз көрнекі құралдар, иллюстрациялар, картиналар репродукциясы, фотографиялар, оқу карталары, кестелер, схемалар, кроссвордтар т.б; танымдық қызмет түрлерін өткізу жоспарлары: ғылыми фактілерді зерделеу, эксперимент және зерттеуді дайындау және өткізу.

Сонымен қатар анықтамалық материалдар; ғылыми-техникалық зерттеулерді өткізу кезінде құралдарды қолдану бойынша жадынама, өлшем, есептер, кестені талдау диаграмма, кесте ақпараты, схема, карталарды қосу; зертханалық және практикалық жұмыстарды өткізу жоспары, шынайы тәжірибе немесе эксперимент компьютерлік бағдарламада имитация жағдайында; ұжымдық зертханалық, тәжірибелік және басқа жұмыстар, эксперименттер және тәжірибелер; модельдер, макеттер, зерделеу және зерттеу нысандарын бейнелеуге мүмкіндік беретін диаграммалар, процестер немесе құбылыстар; түрлі материалдар: статистикалық, мерзімдік және мерзімдік емес басылымдар, авторлық басылымдар, мақалаларға сілтеме.

Географиялық алаң сабақтары: зерттеу, ақпараттық, шығармашылық, практикалық болып бөлінеді. Олар электронды, қағаз, дыбыс, оған төмендегідей талаптар қойылады:

- Ғылыми және дидактикалық материалдар мазмұнының қолжетімділігі;
- Ең ашық, мәнерлі параметрлерді таңдау;
- Түсіну және әдістемелік тиімділік үшін қолжетімділік;
- Қарым-қатынас жасау мен қолдану қауіпсіздігі;
- Рәсімдеуге әдемі және эстетикалық талаптар.

Мектеп оқушылары сабақтарында географиялық алаң қолданумен өткізілген сабақтарға қызығушылықпен, жаңалық күтумен қарайды. Педагогикалық практикаға жобалық іс-әрекет әдісін енгізу барысында тұлғаның жан-жақты дамуына көңіл аудара отырып, келесідей мақсаттарды көздеу қажет:

- оқу үдерісін белсендендіру;
- оқушылардың ғылыми жұмысқа қызығушылықтарын қалыптастыру;
- көпшілік алдында сөз сөйлеу қабілеттерін қалыптастыру;
- жоғары сынып оқушыларын мамандық таңдауға бағыттау;
- дарынды оқушыларды анықтау;
- мектептің ғылыми және әдістемелік жұмысының деңгейін жоғарылату [19].

Мұғалім аталған мақсаттарға қол жеткізу, оны шешу шығармашылықты және заманауи әдістер мен технологияларды қолдану арқылы ғана қол жеткізуге болатынын ұмытпауы тиіс. Сол тәсілдердің бірі жобалық тапсырмалар, олардың оқушылардың бойында келесідей маңызды құзіреттіліктерді дамыту мүмкіндігі бар:

- жалпы ғылыми;
- ақпараттық;

- танымдық;
- коммуникативтік;
- бағалы-мағыналық;
- әлеуметтік.

«География» пәні бойынша оқу жоспарының мазмұны оқу бөлімдері бойынша ұйымдастырылған. Бөлімдер сабақ бойынша оқыту мақсаттарын қамтитын кіші бөлімшелерден тұрады.

Оқу тақырыптарының мазмұны 6 бөлімнен тұрады:

- 1) географиялық зерттеу әдістері;
- 2) картографиялық және географиялық дерекқор;
- 3) физикалық география;
- 4) әлеуметтік география;
- 5) экономикалық география;

Әрбір бөлімде көрсетілген оқытудың мақсаты мұғалімге оқушылармен жұмысты жүйелі түрде жоспарлауға, сондай-ақ олардың жетістіктерін бағалауға және оқытудың келесі кезеңдері туралы бағалауға мүмкіндік береді. Осы мақсаттарға жету үшін келесі міндеттер қарастырылған:

- 1) қоршаған әлемнің аумақтық айырмашылықтарын, олардың объективті сипатын және адамдардың өміріне маңыздылығын түсіну үшін табиғи және техногенді объектілерді, құбылыстар мен үдерістерді қоса алғанда әлемнің географиялық құбылыстарын қарастырады;
- 2) табиғат пен қоғам арасындағы қарым-қатынас туралы оқушылардың ғылыми көзқарастарын, осы қатынастардың кеңістіктік ерекшеліктерін дамытады;
- 3) ғылыми жаратылыстану, әлеуметтік-экономикалық негізді, қоршаған ортаны қорғауды және табиғатты ұтымды пайдалану жолдарын анықтау;
- 4) оқушылардың географиялық зерттеулердің дағдылары мен әдістерін меңгеруіне ықпал ету;
- 5) географиялық ғылымның ұғымдары мен терминдерін меңгеруге жәрдемдесу;
- 6) кеңістіктік ойлау мен картографиялық дағдыларды қалыптастыру;
- 7) тәжірибеде, күнделікті өмірде географиялық білімді қолдану дағдыларын дамыту [21].

«Тәжірибелер, бақылаулар және географиядағы зерттеу әдістер» атты тақырыбында 7 сыныпта сабақты географиялық алаңда ұйымдастырған тиімді. Оқушылар «тәжірибе» және «бақылау» деген түсініктерімен танысады. Практикалық түрде алаңда түрлі жұмыстарды ұйымдастыру тиімді. Тәжірибе ретінде «Минералдар және оның қасиеттері» атты жұмысты өткізуге болады. Тәжірибе жұмысында оқушылар түрлі жинақталған тау жыныстарын атауларын, қасиеттерін анықтайды. «Жел және оның әрекеті» тәжірибесінде желдің бағыттарын флюгер құралы арқылы зерттейді. Ауа райының басқада бақылау жұмыстарын орындайды. Термометр құралы арқылы температураны өлшейді. Барометр арқылы қысымды өлшеу жұмыстарын жасайды.

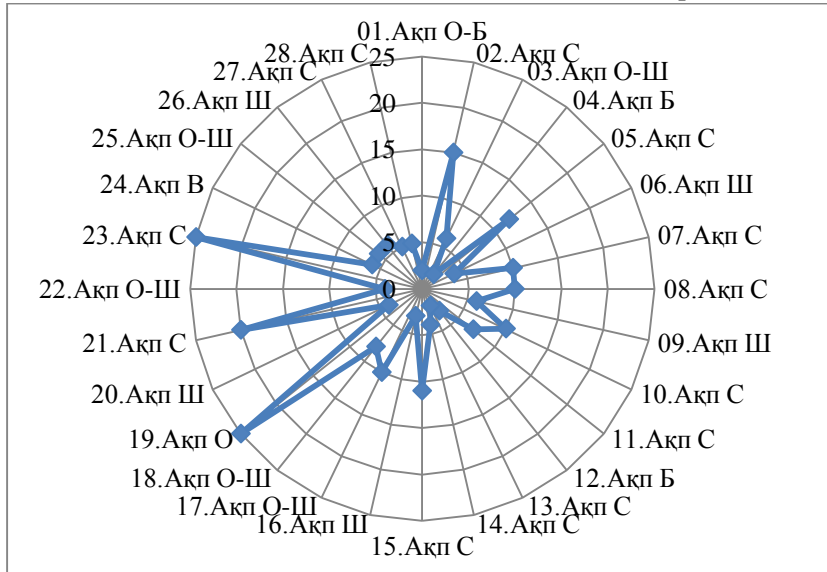
«Географиялық зерттеудің далалық әдістері» атты тақырыбында экскурсиялық зерттеулер жүргізеді. Оқушылар географиялық алаңда макеттермен жұмыс жасайды. Жер бедерінің түрлі пішіндері мен тау жыныстарының түрлерін зерттейді.

«Географияда графикалық әдістерді пайдалану» жел өрнегі сызбасын сызу барысында жергілікті жердің 1 ай ішіндегі сызбасы сызылады. Жер өрнегін сызу үшін желдің күнделікті бағыты зерттеледі [23].

Жел бағытын анықтау сараптамасы кесте арқылы жазылады. Кестеде желдің бағыты мен жылдамдығы жазылады. Бір айлық көрсеткіштері жасалады. Мысалы, жел өрнегін салу үшін әр бағытта соғылған күндер саны жазылады. Б – 2 күн (7,1%), Ш – 6 күн (21,4%), С – 12 күн (42,8%), О – 3 күн (17,8%), О-Б – 1 күн (3,5%). (Сурет 11.)

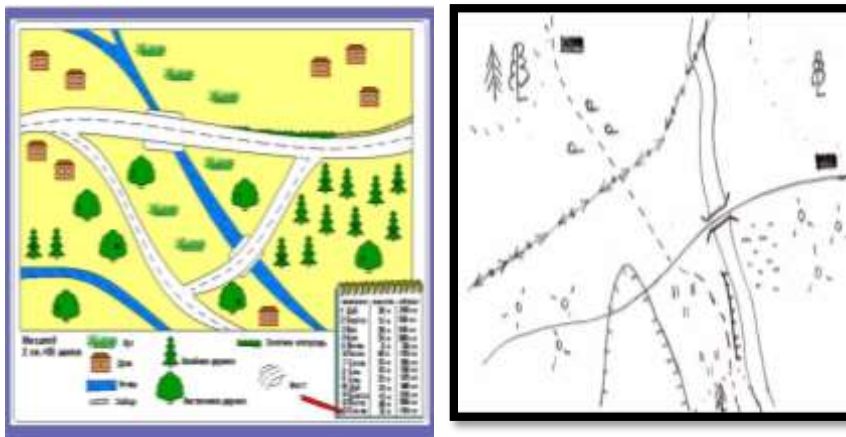
Сурет 11. Семей қаласының 2020 жылдағы ақпан айының жел өрнегі

География сабағында карта – сызбаларды қолдану тақырыбында жергілікті жердің планын сызу жұмыстары жасалынады. Мектеп қасындағы участкілердің планы, географиялық алаңның планы сызылады. Планды сызу үшін келесі құрал – жабдықтар қажет. Оларға планшет, қарындаш, компас, транспортир, миллиметрлік бөлшектері бар қағаз қажет. Мектеп айналасынан тыс жерлердіде планды сызуға болады.

План сызуда келесі тауырыптарды оқушылар терең меңгеруі қажет: 1)азимут және оның бағыттары; 2)масштаб және оның түрлері; 3) шартты белгілер 4) планды сызу әдістері. (Сурет 12)

Сурет 12. Мектепте планды сызу ерекшеліктері

Педагогикалық технологиялар білім беру саласына өткен ғасырдың 90-шы жылдарында келе бастады және оларға тән ұғымдарын (тақырыптық және күнделікті сабақ жоспарының технологиялық картасы, технологиялық тәсілдер, технологияның кезеңдері, кезеңдердің міндеті) құрастыруға мүмкіндік берді. Бұл модельдің пайда болуының нәтижесінде мектеп оқушыларын оқытудың әдіс-тәсілдері өзгерді, олардың белсенділігі және ең бастысы өзара байланысы артты. Қазіргі заман талабына сай білім беру саласын жетілдірудің өзекті мәселелері ретінде оқушының құзіреттілігін қалыптастыруға негізделген сабақты, яғни сабақтың үшінші моделі туралы айту қажеттілігі туындады. Бұл дидактикалық модельдің өзіне тән жобалау мәдениеті мен ұғымдары (негізгі базалық құзіреттіліктер, баланың тәжірибесі, өмірлік әртүрлі жағдаяттарда шешім қабылдай білуі, психологиялық-педагогикалық жағдайлар және тағы басқалар) бар.

Қазіргі сабақ - бұл тану, ашу, іс-әрекет, қарама-қайшылықтар, даму, өсу, білімге апаратын саты, өзін-өзі тану, жетілдіру, қызығушылық, таңдау, кәсіпкершілік, алға бастау, сенімділік, қажеттілік сабағы және қазіргі сабаққа тән ерекшелік-оқушылардың белсенді(өздігінен) оқу қызметі.

Оқушылардың танымдық іс-әрекетін белсендендірудің тәсілдерінің бірі-оларды ойлаудың түрлерін (саралау, жинақтау, салыстыру, маңыздысын белгілеу, қорытынды жасау) үйрету .

ПАЙДАЛАНҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Душица И.В., Понурова Т.А. Методика преподавания географии. Пособие для учителей и студентов пед. ин-в. и унив-в по географическим специальностям. - М.: Изд-во «Московский лицей», 1996.- 192 с.
2. Будун А.С. Организация географической площадки. - М.: Учпедгиз, 2002. – 326 с.
3. Камашева Д.Н. Применение технических средств на уроках географии.// Вопросы Интернет образования, 2014. - № 36. - С.39 - 43
4. Ганин Ж.И. Опыт организации и использования астрономо-географической площадки. – М, 2016. – 230 с.
5. Бекетова С.И., Губеева С.К. Современная школьная географическая площадка. - Казань: 2012. - с.22 – 29.
6. Герасимова Т.П. Основы методики обучения начальному курсу географии. – М: Просвещение, 1978. – 185 с.
7. Колокольников А.Н. Самодельные метеорологические наблюдения в школе, изд. 2. – М.: Учпедгиз, 2007.- 267 с.
8. Гарапова Ф.С., Жақанбаева Н.М. География. – Астана, 2010. – 356 б.
9. Барина И.И. Внеурочная работа по географии. – М.: Просвещение, 1988.-152 с.
10. Душина И.В., Понурова Г.А. Как учить школьников географии: пособие для начинающих учителей и студентов педагогических институтов и университетов по географическим специальностям М.: Московский Лицей.-2012.-193 с.

ӨНДІРІС ЖҰМЫСШЫЛАРЫН ДАЯРЛАУ ЖӘНЕ МАМАНДЫҒЫН КӨТЕРУ ТАРИХЫНАН (XXI.60-80ЖЖ.)

ОРАЗАЕВА Жазира Жарасовна

Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті
Ақтөбе, Қазақстан
zh.orazaeva@mail.ru

Аннотация

Мақалада еліміздің өндірістік және экономикалық тұрғыда өркендеуіне тікелей әсер ететін фактор айтылады. Атап айтқанда, кәсіптік білім берудің кешегісі мен бүгінгісі суреттеледі. Білім беру саласында кәсіби білім берудің ойып тұрып орын алар тұстары тілге тиек етіледі.

Қай қоғамда да халық шаруашылығына маман жұмысшыларды даярлау өзекті мәселе болып қала береді. Осы ретте, Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті, Елбасы Н.Ә.Назарбаев Қазақстан халқына кезекті жолдауында алдыңғы қатарлы 50 елдің қатарына қосылуға жұмыс істеу керектігін атап өтті. Бұл мәселені шешу жөнінде жұмысшылардың біліктілігі мен мамандығын көтерудің маңызы зор. Елімізде шетелдік инвестицияның тартылуы, шетелдік компаниялардың келуі, оларда жергілікті ұлт өкілдерінің жұмыс істеуі жаңа қиындықтар туғызды.

Атап айтқанда КСРО кезінде алған мамандықтары кейбір жағдайда іске аспай қалып отыр. Сондықтан еңбек ақылары сырттан келген жұмысшылардан төмен болып, әлеуметтік наразылықтарға әкеліп соқтырды. Шетелдік мұнай және көмір компанияларында осы мәселелерді шешу үшін біршама жұмыстар атқарылды. Соның бір көрінісі әр жылдың бюджетінде жұмысшыларды оқыту үшін қаражаттар бөліне бастады. Дегенмен кәсіптік техникалық білімді дамытуды жолға қою үшін, кеңестік дәуірдің 60-80 жылдарындағы кәсіптік-техникалық білім беру жүйесінің дамуы былай өрнектелді.

Кеңес одағы кезінде көптеген кемшіліктер болғанмен жастарды кәсіби-техникалық училищелерде оқыту жүйесі халық шаруашылығының барлық салалары үшін білім берудің маңызды түрі болып саналды және техникалық білімді кәсіби шеберлігі жоғары жұмысшыларды жоспарлы даярлауды қамтамасыз етті. Алғаш рет 1919 жылы кәсіби-техникалық білім тарату шаралары туралы декрет шықты. [1] Бұдан кейінгі жылдары кәсіптік техникалық білім беруді дамыту бойынша үлкен

жұмыстар атқарылды. 60-шы жылдары жас жігіттермен қыздардың үштен бірі кәсіптік техникалық білім жүйесінен мамандық алды. [2]

60-жылдардың екінші жартысында жастарға кәсіптік техникалық білім беру жүйесінің екінші кезеңі басталды. КСРО министрлер кеңесі жанынан кәсіби – техникалық білім жөніндегі комитет құрылды, оның міндетіне кәсіби – техникалық білім жағдайын зерттеу және оны жалпы мемлекеттік масштабта дамыту шараларын жасау мен қатар кәсіптік – техникалық даярлаудың барлық түрлері мен формалары, соның ішінде тікелей өндірісте даярлауға оқу методикалық басшылық жасауға кірісті.

Сегізінші бесжылдық басында республикада жастарға кәсіби – техникалық білім беруде анағұрлым сапалық және сандық өзгерістер болды. Кәсіптік – техникалық білім жүйесін одан әрі дамытуда партиялық басшылық деңгейі көтерілді. Училищелер саны 331-ге дейін, [3] ал оларда оқитындар саны бір мезгілде 118 мың адамға дейін өсті. Кәсіптік – техникалық училищелер 170 астам мамандыққа маман жұмысшылар даярлады. Қазақстанда кәсіптік – техникалық білім жүйесімен жұмыс істемейтін бірде – бір ірі немесе шағын кәсіпорын болған жоқ. Сол кезеңдерде кәсіптік – техникалық училищелердің оқу материалдық базасы біршама нығайды.

Қазақстанда 1960-1970 жылдары республика кәсіптік – техникалық білім беру жөніндегі мемлекеттік комитет бойынша 54232,1 мың сом игерілген, оның ішінде 3090,3 мың сом құрылыс монтаж жұмыстары бойынша жұмсалса, 20790 оқушылық оқу - өндірістік объектілері пайдалануға берілді.

Тұрғын үй тұрмыстық объектілердің, өндірістік шеберханалардың тұтастай кешені өсті. Бұл мақсаттарға оның алдыңғы бесжылдыққа қарағанда қаржы 2,6 есе көп бөлінді. Кәсіптік – техникалық училищелердің оқу – материалдық базасын нығайту бойынша тиімді жұмыстар Жезказған, Қарағанды, Теміртау, Шымкент, Рудный, Ақтөбе және басқа қалаларда жүргізілді. Жезказған тау – кен металлургия комбинаты 1966 жылы 400 орындық 2 училище құрылысын аяқтады. Комбинат училищелерге қондырғыларды, құралдарды, материалдарды тұрақты бөлді. Оқушыларға қажетті жұмыстық және демалыс жағдайын туғызуға көмек көрсетті. Жастардың кәсіптік – техникалық білім алу мәселелері жоғарғы партия және совет органдарында қаралып отырды.

Мысалы: Ақтөбе облыстық партия комитетінің бюросы 1970 жылы қаралды. «Үш жылдық оқу мерзімімен кәсіптік – техникалық училищелердің жұмысы» туралы мәселе қаралды. 1973 жылы 11 – 12 қаңтарды кәсіптік – техникалық қызметкерлері облыстық активінің жиналысы өтті. Ақтөбедегі №100 қалалық кәсіптік – техникалық училище 1970-71 оқу жылында «Запказгеология» базалық кәсіпорынмен жалпы білім беретін пәндер бойынша оқу бөлмелеріне 11,4 мың сомның қондырғыларын 4 кинопроектор, 8 эпидиоскоп, 12 фильмоскоп және ЛГТИ – 6, келесі жылы базалық кәсіпорын училищеге өндірістік оқыту үшін 70-тен қондырғылар 4 метал кесетін станок және 2 автомобиль бөлді.

Зерттеліп отырған кезеңде кәсіптік – техникалық білім беру жүйесінде жас жұмысшыларды оқыту және тәрбиелеуде сапалық қайта құрулар жүргізілді. Жұмысшыларды даярлау үш түрде яғни кәдімгі орта және техникалық түрінде жүргізілді. Үкіметтің кәсіптік – техникалық білім жүйесінде кадрлар даярлауды жетілдіру жөніндегі міндеттерді шешу оқу тәрбие процестеріне сол заманғы педагогикалық ғылым жетістіктеріне әлеуметтік зерттеулер экономика деректерін сол заманғы ғылыми техникалық және техникалық, технологиялық жетістіктерді есептеулер енгізу жөнінде жүзеге асырылды. Кәсіптік – техникалық білім берудің жақсы мазмұнын анықтаған кезде төмендегідей нақты факторларға көңіл аударылды.

Біріншіден жұмысшылардың кәсіби шеберлігімен қоғамдық белсенділігі оның сапалығымен өсуі.

Екіншіден ғылыми – техникалық және техникалық, экономикалық, өндірістік процесте ғылыми білімнің ролін, көтеруі сол заманғы ғылыми тәсілдерді игеру қажеттігі, техника, технология, еңбек ұйымдастыруды дамыту бағыттарын білу, жұмысшыларды кәсіби және қоғамдық даярлауға өндірістік талапты күшейту, қосымша мамандық және міндеттерді игеру үшін жағдай туғызу.

Үшіншіден, педагогикалық оқу жоспарлары мен бағдарламаларын жетілдіру, кәсіптік – техникалық білім беруде политехникалық принципті жүйені анағұрлым жүзеге асыру.

70 жылдардың басында кәсіптік – техникалық оқу жүйесін дамыту процесінде бірыңғай оқу бағдарламаларымен жоспарлары жасалынды. Жаңа оқу жоспары бойынша оқушылардың апталық жүктемесі 30 сағатты құрады. Кәсіптік – техникалық және жалпы білім циклдарының мәндері, мазмұны, сабақтастығы, сондықтан оларды оқыту қарқыны бойынша анағұрлым тығыз байланысты жүзеге асырылды. Өндірістік оқуға және кәсіптік техникалық циклға оқу уақытының 60%-і бөлінді. Болашақта жұмысты өздері таңдаған мамандықты игеру және өндіріске қажетті техникалық білім алу бойынша жүргізді.

Жас жұмысшыларды кәсіптік жағынан даярлауға кәсіптік – техникалық білім беруді жаңа сатыға көтеруде маңызды орын өндірістік оқуға берілді. Өйткені кәсіптік – техникалық училищелердің

басты міндеті жаңа заманғы, кәсіпкер жұмысшы даярлау болды. Жоғарыда айтылған 10 жыл ішінде қазақстанның кәсіптік – техникалық білім жүйесі жоғарғы шеберлікті жұмысшылар даярлауды жетекші роль атқарды. 1966-75 жылдары кәсіптік – техникалық училищеде 48 әртүрлі ведомствалар үшін 200 мамандық бойынша 1,1 млн жас жұмысшылар даярлады. 80 мың орынға 100 ден астам жаңа училище ашылды. Педагог кадрлар саны 1,1 есеге өсті. Бұл зерттеулерге қарасақ КСРО кезінде де кәсіптік – техникалық училищелерді дамытуда біраз жұмыстар атқарылған. КСРО–ның барлық ісіне теріс, көзқарас қалыптастырмай керегін алып, Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті, Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың білім жүйесін реформалау талабына сәйкес кәсіптік – техникалық білім беруді жаңаша жетілдіру міндеті тұр. Еліміздің өндірістерінде және шетелдік компанияларда сұранысқа ие мамандықтар үшін кәсіптік – техникалық білім беретін оқу орындарын ашу талабын үкіметтік деңгейде қарастыру қажет.

ЮНЕСКО – ның шешімі бойынша ХХІ ғасыр кәсіптік білім және кәсіби оқыту жылы болып есептелінді. Бұған бүкіл әлемде көңіл аударылуда. Қазір елімізде 306 кәсіптік мектептер мен лицейлер, 293 колледж жұмыс істейді. Бұларда 3 000 педагог пен 8 000 мұғалім «технология» пәні бойынша жалпы білім беретін мектептерде жұмыс істейді. Бұдан басқа 300 000 адамның білімін көтеріп, қайта дайындықтан өткізу, өндірістік курстар жүзеге асырылуда.[4]

Қолданылған әдебиеттер

1. Н.Ә.Назарбаев. Қазақстан халқына үндеуі. Астана 2006ж.
2. Д.Ахметов. 2007 жылға арналған бюджет жобасы жөніндегі баяндамасы Астана 2006ж.
3. А.А. Булгаков. Профессианально – техническое образование в СССР на современном этапе Москва. Высшая школа 1977г.
4. «Қазақстан кәсіпкері» Журнал №1 желтоқсан 2001ж.

СОХРАНЕНИЕ ФИЗИЧЕСКОГО И ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ЗДОРОВЬЯ КАК УСЛОВИЕ УСПЕШНОЙ АДАПТАЦИИ СТУДЕНТОВ К УЧЕБНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

ПОПРЯДУХИНА Наталья Григорьевна

Орский гуманитарно-технологический институт (филиал) ОГУ

Орск, Россия

Aple_orisk@mail.ru

Түйін

Осы мақалада жоғары білім берудегі оқу және кәсіптік қызметке бейімделу кезінде студенттердің физикалық және психологиялық денсаулығын сақтаудың негізгі психологиялық-педагогикалық шарттары қарастырылады..

Аннотация

В представленной статье рассматриваются основные психолого-педагогические условия сохранения физического и психологического здоровья студентов в период адаптации к учебно-профессиональной деятельности в условиях высшего образования.

Annotation

In this article, the main psychological and pedagogical conditions for maintaining the physical and psychological health of students during adaptation to educational and professional activities in higher education are considered.

Современный мир находится в ситуации постоянного ухудшения экологической ситуации и напряжения социально-психологического развития человека, проблема сохранения физического и психологического здоровья человека становится первостепенной. Особую заботу и тревогу у российских специалистов вызывает состояние здоровья российских студентов и школьников. Наглядное сравнение показателей физического и психического здоровья современных обучающихся с их сверстниками двадцать или тридцать лет назад, показывают реальное неблагополучие в этом вопросе, то есть снижение по всем показателям. Наиболее значительное увеличение частоты всех видов болезней происходит в возрастные периоды, совпадающие с получением ребенком образования, особенно профессионального образования.

Как показывают современные исследования, наиболее опасным фактором для здоровья человека является его образ жизни [6].

Здоровый образ жизни не занимает пока первое место в иерархии потребностей и ценностей человека в нашем обществе. Но если мы не научим детей с самого раннего возраста ценить, беречь и укреплять свое здоровье. Если мы будем личным примером демонстрировать здоровый образ жизни, то только в этом случае можно надеяться, что будущие поколения будут более здоровы и развиты не только лично, интеллектуально, духовно, но и физически. Если раньше говорили: “В здоровом теле - здоровый дух”, то не ошибется тот, кто скажет, что без духовного не может быть здорового.

Необходимость становления здорового образа жизни в современных научно-образовательных учреждениях зависит от многих обстоятельств: наличием в образовательных учреждениях здоровьесберегающей среды, аккумулярованием современных здоровьесберегающих технологий, как необходимого компонента оздоровления социальной среды в целом.

Многие студенты приходят в вуз недостаточно готовыми к обучению с точки зрения психофизического развития. Попадая в условия систематических учебных перегрузок, они оказываются либо неуспевающими, либо их успехи в учебе достигаются ценой здоровья. Постоянное пребывание в ситуации неуспешности или тревожного ожидания неуспеха усугубляет поведенческие и нервнопсихические отклонения и нередко толкает к асоциальным формам поведения [4].

В такой ситуации, на наш взгляд, учет педагогом психолого-педагогических условий здоровьесбережения при организации учебного процесса, является одним из необходимых условий сохранения и психического и физического здоровья обучающихся [3].

Приобщение студентов к проблеме сохранения своего здоровья – это, прежде всего, процесс социализации личности, создание высокого уровня душевного комфорта. Система образования, творящая здоровье, должна быть построена с учетом базовых потребностей обучающихся. В этом случае, во-первых, создаются условия для их индивидуально-гармоничного развития, во-вторых, обеспечивается общий комфорт и доминирование у студентов позитивных настроений, в-третьих, формируется устойчивое положительное отношение к образовательной деятельности и общепринятым формам поведения. В рамках здоровьесберегающей концепции образования встает задача воспитания у студентов потребности в здоровье, формирования у них научного понимания сущности здорового образа жизни и выработки индивидуального здорового образа жизни. Решение данной задачи составляет основы современного образования.

Современная образовательная среда, по мнению В.В. Колбанова, ориентированная на сохранение психического и физического здоровья обучающихся, начинается с создания и реализации методологически унифицированных, но лично дифференцированных образовательных программ, нацеленных на самоактуализацию личности посредством здорового образа жизни.

Целью деятельности участников образовательного процесса по сбережению здоровья студентов является осознание индивидуальных потребностей и особенностей развития, лишь на основе которых возможно создание индивидуального здорового образа жизни.

Целостность человеческой личности проявляется, прежде всего, во взаимосвязи и взаимодействии психических и физических сил организма. Гармония психофизических сил организма повышает резервы здоровья, создает условия для творческого самовыражения в различных областях нашей жизни. Активный и здоровый человек надолго сохраняет молодость, продолжает созидательную деятельность, не позволяет «душе лениться». Академик Н. М. Амосов предложил ввести новый медицинский термин «количество здоровья» для обозначения меры резервов организма [5].

Здоровый образ жизни студента включает в себя следующие основные элементы: рациональный режим труда и отдыха, искоренение вредных привычек, оптимальный двигательный режим, личную гигиену, закаливание, рациональное питание и т.п.

Следующим звеном здорового образа жизни студентов является искоренение вредных привычек: курение, алкоголь, наркотики. Эти нарушители здоровья являются причиной многих заболеваний, резко сокращают продолжительность жизни, снижают работоспособность, пагубно отражаются на здоровье подрастающего поколения и на здоровье их будущих детей.

Также, среди важнейших основных показателей здорового образа жизни студентов, выступают рациональное питание и оптимальный двигательный режим [1]. При этом занятия физической культурой и спортом выступают как доминирующее средство воспитания.

Эмоциональное состояние обучающихся выступает одним из основных условий оптимизации психологического и физического здоровья обучающихся. Именно психогенные нарушения здоровья являются наиболее распространёнными среди студентов и служат в дальнейшем основой развития большого числа разных заболеваний. Здоровье человека определяется его физическим и психическим состоянием по отношению к нормативам.

Для оценки «физического здоровья» мы считаем нужным, дать студентам психолого-педагогического направления подготовки ОГТИ необходимые навыки самоконтроля за физическим развитием и состоянием собственного и здоровья других участников образовательного процесса.

Диагностика состояния здоровья физического антропометрические показатели студенты осуществляют на занятиях по курсам «Здоровье сберегающие технологии в образовании» и «Психологическая помощь педагогам при стрессе и эмоциональном выгорании».

Усвоение вышеперечисленных навыков должно способствовать сохранению здоровья студентов и возможности дальнейшего использования навыков при организации учебной деятельности в школе, проверке этих методик у учащихся [2].

Термин «психическое здоровье» содержит ряд компонентов:

- положительная самооценка и отношение к другим людям (безусловное принятие себя и других людей, вне зависимости от пола, возраста, национальности);
- личностная рефлексия (способность концентрировать свое сознание в своем внутреннем мире и своем месте во взаимоотношениях с другими).

Выделяя несколько уровней психического здоровья, можно сказать, что к высшему уровню – относятся студенты с устойчивой адаптацией к среде, наличием возможностей для преодоления стрессовых ситуаций.

К среднему уровню – адаптивному, относят студентов, в целом адаптированных, к социальной среде, но имеющих слегка повышенную тревожность.

Низкий уровень - дезадаптивный. К этому уровню могут быть отнесены студенты, пытающиеся приспособиться к внешним условиям, несоизмеримо их желаниям и возможностям.

Итак, определение уровней психического здоровья студентов на основе выделенных показателей, позволяет разработать дальнейшие направления коррекционно-развивающей работы всех участников образовательного пространства со студентами адаптивных и дезадаптивных уровней.

Формирование у студентов интереса к здоровому образу жизни и заботе о своем физическом и психическом здоровье, являются необходимыми психолого-педагогическими условиями успешной адаптации студентов к учебно-профессиональной деятельности.

Список литературы

1. Бабанский Методические основы оптимизации учебно-воспитательного процесса 2002. - 298 с. - ISBN 4-267-00279-4.
2. Дубровина И.В. Школьная психологическая служба / Дубровина И.В. - М.: Педагогика, 2007. – 365 с. – ISBN 978-5-6795-3461-4.
3. Зимняя И.А. Педагогическая психология: учебник для вузов / И.А. Зимняя. - 3-е издание, пересмотренное. – Москва: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: НПО 'МОДЭК', 2010. – 448 с. – ISBN 978-5-9770-0518-0 .
4. Клокова Т.И. Дневник здоровья. Часть 1. Система мониторингов здоровья в образовательной среде школы. Методические рекомендации. - М.: МИОО, 2010. – 96 с. ISBN 978-5-94898-388-2
5. Менчинская Е.А. Основы здоровьесберегающего обучения в начальной школе: Методические рекомендации по преодолению перегрузки учащихся / Е.А. Менчинская. - М.: Вентана-Граф, 2008. - 12 с. - (Педагогическая мастерская). ISBN 978-5-360-00760-9
6. Организация и оценка здоровьесберегающей деятельности образовательных учреждений / под ред. М. М. Безруких, В. Д. Сонькина. - М.: Педагогический университет "Первое сентября", 2006. - 72 с. - ISBN 978-5-9936-0003-1.

ҚАЗАҚТЫҢ ЖЫР ӨНЕРІ САНДЫҚ ФОРМАТТА ЖАРЫҚ КӨРЕДІ

СЕЙТАЛИНА Гүлнара Рамазанқызы

Ақтөбе олыстық халық шығармашылығы орталығы

Ақтөбе, Қазақстан

gotan69@mail.ru

Қазақ халқының басынан өткен әралуан жайды аңғартатын үлкенді-кішілі тарихи-қаһармандық эпостар, жырлар өте көп. Халық оларды жадында сақтап, жаттап, ауыздан-ауызға жеткізіп отырған.

Бұл тарихи-қаһармандық жырлардың басты лейтмотиві – өз елін сыртқы және ішкі жаулардан, басқыншылардан қорғау, әділеттік іздеу, елдің бірлігін, бүтіндігі жолындағы халқымыздың өмірі, тұрмыс-тіршілігі айқын суреттелген.

Халық арасында көп тараған «Қобыланды», «Алпамыс», «Ер Тарғын», «Қамбар батыр» секілді эпостық жырлармен бірге «Айман-Шолпан», «Қыз Жібек», «Мұңлық-Зарлық», «Сейпіл-Мәлік» махаббат дастандары да орын алған.

Бұл – тарихи-қаһармандық жырлары мағынасы мен көркемдік-рухани қасиеттері жағынан әлемдік деңгейдегі белгілі көптеген батырлық эпос-жыр, дастандардың қатарынан орын алған шығармалар екендігі даусыз.

ҚР Тұңғыш Президенті - Елбасы Н.Назарбаев «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мақаласында: «Қанымызға сіңген көптеген дағдылар мен таптаурын болған қасаң қағидаларды өзгертпейінше, толыққанды жаңғыруымыз мүмкін емес. Төл тарихымызға, бабаларымыздың өмір салтына бір сәт үніліп көрсек, шынайы прагматизмнің талай жарқын үлгілерін табуға болады» деп атап өткен болатын.

Қазіргі таңда ұлтымыздың баға жетпес құндылығына баланған төл өнеріміз – жырды көзіміздің қарашығындай сақтап, ұрпақтан-ұрпаққа жеткізу мақсатында республика көлемінде іс-шаралар көптеп өткізіліп келеді. Себебі, музыкалық мұрамыздың бірі – жыр, алтындай саф өнеріміздің бірі. Ата-бабаларымыздың миллиондаған жолдарынан тұратын жыр жауһарларының ұрпақтан-ұрпаққа мирас болып жетуінің өзі қазақ халқының тектілігі мен бекзаттығының көрінісі.

Осы орайда Ақтөбе облысында ҚР Тұңғыш Президенті - Елбасы Н.Назарбаевтың «Ұлы даланың жеті қыры» мақаласындағы «Дала музыкасы мен фольклорының мыңжылдығы» жобасы негізінде

қазақ халқының тарихы мен әдебиетінің мәдени мұраларын зерттеп, зерделеп, жинақтау мақсатында кешенді бағдарламалар қолға алынып, жүзеге асырылуда.

2019 жылдан бері облыс әкімдігінің қолдауымен, облыстық мәдениет, архивтер және құжаттама басқармасының басшылығымен облыстық халық шығармашылығы орталығы «Едіге» тарихи-қаһармандық эпосының басты кейіпкері «Ер Едіге – Ноғайлы дәуірінің жырлары» атты музыкалық дастанын еліміздің әр өңірінен шыққан жыршы-жыраулардың орындауында дыбыстық жазбаға (CD-диск) түсіріп, күйтабақшасын шығару жұмыстарын қолға алып, жүзеге асыруда.

Ақпараттық-технологиялардың шарықтаған кезінде қазақтың дәстүрлі музыкалық шығармаларын жинақтап, келер ұрпаққа аманат етіп жеткізу үшін сандық жүйеге өткізу аса маңызды.

Өз кезегінде музыкалық дастанның басы-қасында Қазақстанның жетекші ғалымдары, Сыр сүлейлерінің сарқыты, жыршы-термеші, Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері Алмас Алматов жетекшілік еткен белгілі өлкетанушылар, этнографтар, музыка зерттеушілері қатыстырылған бұл бастама бүгінде өзіндік мазмұны жағынан еліміздің әр өңірінің жыршы-жырауларының орындауындағы атақты Мұрын жырау Сеңгірбайұлы жырлаған «Қырымның қырық батыры», халық ақыны Нұрпейіс Байғанин жырлаған «Қарасай-Қазы», Нұртуған Кенжеғұлұлы жырлаған «Мәулімнияз», «Едіге», «Орақ-Мамай», «Қарасай-Қазы» секілді ел арасында кеңінен жырланып жүрген көлемді дастандармен де ерекше байытылып отыр.

500 данамен жарық көретін дастан биыл жарыққа шығады. Музыкалық дастан екі бөліктен тұрады. Ұлттық нақыштармен безендірілген бірінші кітапта «Қырымның қырық батыры» және «Едіге батыр» туралы тарихи мәлімет, жырды бізге жеткізген жыраулар, еліміздің әр өңірінен сол мұраларды жырлаған жыршы-жыраулардың өмірбаяндары, қазақ, орыс және ағылшын тілінде берілсе, келесі кітапшаның ішінде жыр жазылған 10 диск орналасқан.

Түркі тектес байырғы көшпенділер жасаған Қазақстанның мәдени мұраларының бірі, қазақ халқының жыршылық өнеріне арналған бұл құнды дүние ата-бабамыздың рухани құндылықтарын қайта жаңғыртып, жас ұрпақты халықтың тарихи-қаһармандық жырларымен сусындатып, қадір-қасиетін арттырып, көп жанрлы дәстүрлі мол мұрамызбен тәрбиелеуге бағытталған.

Тарихқа үнілсек, Едіге батырдың өмірі мен ерлік жолдары қазаққа ғана емес, татар, ноғай, башқұрт, қырым татарлары, түркімен т.б. исі түркі халықтарына ортақ мұра болып есептеледі.

Яғни, Едіге — тарихта болған белгілі тұлға. Биыл Алтын Орданың 750 жылдығы болса, ал өз кезінде Алтын Орданы 17 жыл бойы билеген даңқты қолбасшы ер Едігені сол дәуірден бөліп-қарау мүмкін емес.

«Едіге деген ер екен, елдің қамын жер екен.

Ел шетіне жау келсе, мен барайын дер екен», - деген жыр жолдары баршамызға таныс. Дегенмен, жалпы эпостың 60-тан астам нұсқасы бар екен. Бұл негізінен түркі тілдес халықтардың басты кейіпкерге деген сүйіспеншілігінің айғағы болып табылады.

Жырдың дәстүрлі нұсқаларын кезінде Ш.Уәлиханов, П.М.Мелиоранский, Г.Н.Потанин, В.В.Радлов, С.Сейфуллин, М.Әуезов, С.Мұқанов сияқты ғалымдар мен жазушылар зерттеп, жоғары бағаласа, ал бүгінде батыр есімін ұлықтауда филология ғылымдарының докторы, профессор Жұманазар Асан «Едіге» жыры – тарихи-қаһармандық эпос» тақырыбына докторлық диссертациясын

қорғап, монография жазып, кітаптарын шығарып, үзбей насихаттап келеді. Осы Жұманазар Асан бастаған топ өңірде ауқымды жұмыстарды атқарып келеді.

«Өлі риза болмай, тірі байымайды» деген қазақта қанатты сөз бар. Осы орайда Едіге батырдың рухын қайта жаңғырту мақсатында өңірде көптеген істер жүзеге асырылуда. Соның бірі Мәртөк ауданында көрнекті етіп белгітас орнатылса, Ақтөбеде Ер Едігеге ескерткіш қойылып, көше атауы берілді.

Сонымен бірге облыстық халық шығармашылығы орталығы «aqtobe_madeniet» және «aqtobe_osnt» инстаграм парақшалары арқылы жаңа форматтағы «Ер Едіге – Ноғайлы дәуірінің жырлары» айдарымен онлайн шарасы қолға алынды. Тікелей эфирде белгілі өлкетанушы Бекарыстан Мырзабай, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР педагогикалық ғылымдар академиясының академигі, ҚР Білім беру ісінің құрметті қызметкері, «Үздік өлкетанушы» төсбелгісінің иегері Жұманазар Асанов, жыршы-термешілер Демеубай Жолымбетов, Өмірхан Жетесов және маңғыстаулық Манас Әділбаев, оралдық Фархат Оразов, қызылордалық Нұрайым Ерталапқызы қатысып, халқымыздың тарихи-қаһармандық эпостарына тоқталып, қара домбыраны қолға алып, арғы-бергі тарихтан сыр шертіп, жырларымен сөздің құнын түсінетін тікелей эфир көрермендерінің жанын жадыратып, көңілдерін көтеріп, жыр-термелерін төкті.

Жыр кештерінің толық нұсқасы YouTube желісіндегі "Aktobe_OSNT" каналында сақталған.

Жуырда жарыққа шығатын музыкалық дастан жыр қадірін білетін қалың көрермен үшін теңдесі жоқ дүние болмақ. Халықтың сүйіспеншілігіне айналған ұлттық өнеріміз жасай берсін. Қазақ бар жерде жыршылық өнер өлмейді, мәңгі жасай береді.

ШАҒЫН ЖИНАҚТЫ МЕКТЕПТЕ АКТ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫ ТАНЫМЫН БЕЛСЕНДІРУ СЕЙТЕНОВА Агила Таласбаевна, МАЛАЙДАРОВА Гульнар Нагашибаевна

Қарашатау жалпы орта білім беретін мектебі
Әйтеке би ауданы, Ақтөбе облысы, Қазақстан
Andirova@mail.ru

Бүгінде жалпы орта білім мазмұнын жаңарту, ұлттық мектептердің үлгісін жасау бағытында оқытудың жаңа технологияларды, инновациялық көзқарастарды енгізу сияқты оң өзгерістер еліміздің шағын жинақты мектептерінің қызметін жақсартуда да үлкен өзектілікке ие болып отыр.

Осыған орай бүгінгі ұстаздардың алдында оқушыға білім, білік, дағдыларын игертіп қана қоймай, қабылдауын, ойлауын, қиялын, сезімдерін, ерік-жігерлерін, яғни жан-жақты, азат, шығармашыл, өз бетімен жұмыс жасай білетін, бәсекеге қабілетті жеке тұлғаны дамыту міндеттері де тұр.

Талай ғасырдың сын елегінен өткен, әлемді меңгерудің мейлінше бай тәжірибе-тағылымы небір тарихи дәуірлердің рухын жинақтаған, арман-ойларын уақыт сүзгісінен өткізген таным теориясының қазіргі педагогикадағы маңызы зор. Оқыту үрдісі екі жақты үрдіс болғандықтан оқушының өзіндік жұмысы, дербес шығармашылық іс-әрекеті мұғалімнің басшылығымен қатар, олардың ізденімпаздығын, белсенділігін, өз ықыласымен жасайтын әрекетке қызығушылығын қажет етеді.

А.Құнанбаев «Жетінші қара сөзінде» адамның балалық кезеңнен-ақ қоршаған өмір құбылыстарын танып-білуге деген талпынысы, танымдық білімін жетілдіруде ізденіс, дербес ойлау үрдісін дамыту қажеттігін атап көрсетеді.

Баланың ізденіп білім алуы, талаптануы оның қызығушылығын оятып, тәрбиелеген жағдайда ғана жеміс бере алады деген пікірді Ы.Алтынсарин тұжырымдайды. Ағартушы педагог: "... балаларды мектепте сабаққа, кейіннен ғылымға өз бетімен құмарландыратын сабақ ана тілінде қарапайым, қызықты ұғындырылып пайдаланылса, оқыту нәтижелі болады" – дейді. Оның "Кел, балалар, оқылық!" өлеңі осы ойдан туындаған.

Ал Ш.Құдайбердиев берілетін білім мен тәрбиелік тағылым өзара сабақтастықта дамытылып, болашақ өмірінде дербес білім жинақтауға негіз болып қалануын және ой-өрісінің үздіксіз дамыту қажеттігін негіздейді. Сонымен қатар, А.Байтұрсынов, М.Жұмабаев, Ж.Аймауытов сынды қазақ педагогтары шәкірттің өзіндік әрекеті мен қызығушылығы туралы құнды ойлар айтады.

Танымдық принциптерді нақтылау мақсатында ғалым бірнеше әдістемелік нұсқауларын өзінің осы еңбегіндегі «Өнер білім әдісі» тарауында ұсынды. Ол мұғалімдерді өздерінің шәкірттерін "олар бақылау мен түсінікті түсініп қана қоймай, пәндердің өзін зерттеулері және танулары керек" тұрғысында оқытуға шақырды.

«Ұлы дидактикада» еңбегінде дидактикалық мәселелер шешімін тауып, оқуды сапалы ілгері дамытуда ерекше рөл атқаратын тетіктер пен принциптер айқындалды, оқудың көрнекілігі, тиімділігі, сатылы оқу, оқудың жүйелі болуы, оқудың шәкірттің жас шамасына сай ұйымдастыру арқылы оқу-білімге қызықтырудың жолын көрсетті.

Я.А.Коменскийдің оқу-танымдағы өзіндік ынта туралы идеясын Д.Локк одан әрі дамытып, пән мазмұнына, ғылыми практикалық білімдер жүйесіне ерекше көңіл аударады, тәрбие күшімен бала қызығушылығын қалыптастыруға болатынына тоқталады.

Д.Эльконин бала табиғатпен байланыста жетілетіндіктен оның табиғи туа біткен ерекшеліктеріне сай өсуіне ерік беру қажеттігін ескертеді. Сондықтан баланың қызығушылығы мен дербестікке ұмтылысын, шығармашылығын, дарындылығын табиғи тұрғыда зерттеуді ұйғарады.

Оқушының белгілі бір іс-әрекетте білуге, нәтижеге жетуге деген ынта-ықыласының ерекше көрінісі және жеке тұлғаның маңызды қасиеті деп қарастыруға болады, ол танымдық іс-әрекетке тұрақты қызығушылық пен оны қажетсіну, белсенділік пен ізденімпаздық арқылы нәтижеге жетуге деген мақсаткерлік ұстаным арқылы қалыптасады. Оқушының мақсаткерлік ұстанымын қалыптастыруда ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың рөлі жоғары.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және азаматтық құндылықтар мен тәжірибе жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желіге шығу» - делінген.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар арқылы оқушыларға ғылыми ұғымдарды түсіндіруді және олардың қабылдауын, түсінуін жеңілдетуге мүмкіндік беріп, мұғалімдерге сабақ беруде көмектесетін маңызды құрал ретінде пайдалану арқылы танымдық қызығушылықты арттырудың мүмкіндігі жоғары деп санаймыз. Сондықтан оқыту барысында осы технологияларды тиімді қолдану маңызды болып саналады.

Жаңа ақпараттық технологиялар дегеніміз – білім беру ісінде ақпараттарды даярлап, оны білім алушыға беру процесі. Бұл процесті іске асырудың негізгі құралы компьютер болып табылады, сол себепті қазіргі мектепке шығармашылық ізденіс қабілеті дамыған, жаңа педагогикалық технологияларды жете меңгерген, мамандық шеберлігі қалыптасқан жаңа ақпараттық технологиялардың тілін білетін мұғалім қажет. Мектебіміз аудан орталығынан шалғайда орналасқан. Ауылдық жерлерден отбасылардың көшуі нәтижесінде мектебіміздегі бала саны азайды. Жас маман ретінде шағын жинақты мектеп оқушыларының танымдық деңгейін артыратын факторлар мені қызықтырды.

Зерттеушілер шағын жинақты мектептерде оқушылардың танымдық деңгейін арттыруға әсер ететін факторлар жөніндегі идеяларды негіздеген. Бұл факторлар мыналар:

- оқушылардың сабақ барысында танымын кеңейту үшін, шығармашылық қабілеттілікті бекіту мен дамыту үшін өте бай мүмкіндіктері бар оқу материалының мазмұнын жоғары болуы қажет;
- шағын жинақты мектеп оқушыларының өз бетінше ізденісін арттыруға және олардың берілген ақпараттарды игеруіне көмектесуге бағытталған педагогикалық тұрғыда әдістер мен формалар қолданылуы тиіс.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану негізінде шағын жинақты мектеп оқушыларының танымын арттырудағы кездесетін қиындықтар мен негізгі міндеттер

Кездесетін қиындықтар	Негізгі міндеттер
Оқушылардың танымдық қызығушылығын туғызуға мүмкіндік беретін әдістемелердің жүйеленбеуі, шағын жинақты мектеп оқушыларының танымдық қызығушылығын туғызу туралы ақпараттың жоқтығы, жеткіліксіздігі және нақтыланбауы. Ақпаратты жүйелеу қиындығы.	Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану негізінде шағын жинақты мектеп оқушыларының танымдық қызығушылығын қалыптастыруды жоспарлауға қатысты ұғымдар мен түсініктерге талдау жасау. Ақпараттық-коммуникациялық туралы ақпарат көздері мен тәсілдерін жүйелеу.
Өзі туралы білімнің аздығы, өзін-өзі бағалаудың төмендігі, өзін-өзі тұлғалық дамыту және ақпараттық-коммуникациялық құзыреттіліктің қалыптаспауы, оқуға деген ынтаның төмен болуы.	Өзін-өзі тану қабілетін дамыту. Өзін-өзі бағалауын жетілдіру. Оқушыларды ақпаратты өз бетінше іздей білуге, таба білуге, тандай білуге және өңдей білуге дағдыландыру. Диагностика мен өзіндік диагностика негізінде оқушының жеке картасын немесе жұмыс дәптерін толықтыру.

Оқушының жеткіліксіз деңгейде әлеуметтенуі, танымдық мотивациясының қалыптаспауы.	Әлеуметтік ұстанымын белсендіру. Оқушылардың танымдық кең және тар мотивтерді қалыптастыру.
Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар негізінде проблеманы шеше білу құзыреттілігінің қалыптаспауы, болашағын бағдарлау қабілетінің төмендігі. Өз бетінше жұмыс жүргізу дағдысының қалыптаспауы.	Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар негізінде өз бетінше шешім қабылдауға дағдылану; емхандар тапсыру, проблеманы шешу барысында кедергілерді шеше білуге дағдылану.
Өз күш-жігеріне, мүмкіндігіне деген сенімсіздіктің пайда болуы.	Психологиялық қолдау көрсету, жетістік жағдайын туғызу, мақсатқа ұмтылу әрекетін белсендіру

Компьютер және ақпараттық технологиялар негізінде шағын жинақты мектептердегі оқыту үрдісі оқушының жаңаша ойлау қабілетін қалыптастырып, оларды жүйелік байланыстар мен заңдылықтарды табу қабілетін жетілдіреді. Сол себепті, бүгінгі таңдағы ақпараттық қоғам аймағында шағын жинақты мектеп жағдайында оқушылардың ойлау қабілетін қалыптастыратын және компьютерлік оқыту ісін дамытатын жалпы заңдылықтардан тарайтын ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың тиімділігі жоғары деп есептеймін.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Абылкасымова А.Е. Формирование познавательной самостоятельности студентов-математиков в системе методической подготовки в университете. Дисс.д.п.н.25.09.95. -Алматы, 1995-291 с.
2. Аймауытұлы Жүсіпбек. Психология. -Алматы, 1995.- 312 б.
3. Айтмамбетова Р.Б. Оқыту процесін ұйымдастыру.- Алматы, 1991.- 23 б.
4. Алтынсарин Ы. Таңдамалы шығармалары. -Алматы, 1994, 285 б.
5. Апатова Н.В. Информационные технологии в школьном образовании. - М., 1994

САБАҚТА ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ МЕН ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІН ҚОЛДАНУ

СЕРИКПАЕВА Кунсулу, АРКЕНОВА Сайран Жаркеновна
 «Облыстық арнайы жалпы білім беру мектеп – интернаты» ММ
 Павлодар, Қазақстан
 jar-xan@mail.ru

Аннотация

«Сабақта оқытудың тиімді технологиялары мен әдіс-тәсілдерін қолдану» деген тақырыпта жазылған мақала. Бүгінгі басты мәселеміз - білім сапасы десек, осы білім сапасын арттырудың тиімді жолы- білім беру жүйесінде сабақта түрлі жаңа технология мен әдіс –тәсілдерді пайдалану. Мұғалім қандай әдіс-тәсілді қолданса да, мақсат біреу – ол оқушыларға тиянақты да сапалы білім беру.

Қазіргі жаңа педагогикалық технология оқушының білімге ықыласы мен қызығуын арттыру үшін тақырыпқа сай сабақ құрылымын, оны өткізу әдіс – тәсілдерін түрлендіріп өткізуді талап етеді.

Жаңа технологиялық әдіс пен инновациялық әдіс үрдісінде оқытылған сабақтар дәстүрлі сабақтардан өзгешелеу өтеді.

Жаңа технология жүйесінде мәнді ойындардың атқаратын маңызы зор. Мәнді ойын сабағында оқушылар түрлі жағдайларды түсінеді, оны шешу жолдарын қарастырады. Бұндай сабақтар оқушылардың логикалық ойлау қабілетін дамытады, оқуға құлшынысын, қиындықтардың дұрыс шешімін табуына тәрбиелейді.

Бір пәнді оқытудың нақты құрылым мәселесі жөніндегі білімнің кеңейтілген жүйесінен түсінік бере отырып, оның төмендегідей құрамдас бөліктерін көрсетеді:

- 1) танымдық компонент, оның негізін мазмұнын параметрі, білім көкжиегі бойынша, сонымен қатар болжалдық, жүйелілік талдау жүргізуді қажет ететін жалпы білім құрайды;
- 2) жеке тұлғалық компонент, яғни оқытушының білімге, оны бағалауға деген қарым – қатынасы, оның өз ісіне деген бағытталушылығы, жалпы шығармашылық күш – қуаты;
- 3) іс-әрекет компонент, мұның көрсеткіші қалыптасқан жеке әдістемелік деңгейде талдаудан байқалады.

Кәсіби білікті әдіс – тәсілдер деп «оқытушының оқушыларға білім беру мен тәрбиелеудегі биік нәтижелерге қол жеткізуіне мүмкіндік беретін, әр мұғалімнің жеке тұлғалық қасиеттерін жарыққа шығаратын, педагогикалық қарым – қатынас пен педагогикалық іс – тәжірибені жоғары деңгейде жүзеге асыратын жолдары аталады. Оқытушы біліктілігі бір жағынан, оның кәсіби білімі мен шеберлігінің, екінші жағынан, оның кәсіби ұстанымдары мен психологиялық қасиеттерінің шынайы еңбектегі ара салмағымен өлшенеді». Оқу үрдісіндегі оқу материалының басты құндылығының бірі – ол білім берудегі орамдылық. Ұстаздың оқушыларының білім сапасын арттыру мақсатындағы оқыту үрдісінің құрылымын өзгертіп ыңғайлы әдістердің көмегімен белсенділікті танытуына ықпал етеді. Оқу материалының орамдылығының оқушылардың белсенділік танытуларына әсері сонымен бірге материалдарды жинақтау кезінде іс – әрекеттерінің мағынасын түсінетін, ақпараттың ақыл – ойды дамытуына және оқуға деген ынтасының арттыруына бағдарлайды. Оқу материалымен танысады да тапсырмаларды орындау нәтижесінде белсенділік танытады.

Мұғалім қандай тақырыпты болмасын оқытуда тақырыпқа сай, материалға лайықты әдіс – тәсілдерді таңдайды. Әдіс – тәсілдерді таңдауда мәселенің психологиялық негіздері ашылып, оның әсер ету тиімділігі айқындалуы тиіс: қарама-қайшылық, ұқсастығы, уақыт пен кеңістікке тәуелділігі, пайымдаушылық дәрежесі, өркендету немесе ұғындыру әсері. Оқытудағы жаңа әдіс – тәсілдерді пайдалана отырып жүргізілетін технологияның оқу үрдісіне енгізіліп жатқан кезеңінде математика пәні электронды оқулық арқылы оқытуда оқушылардың өзіндік және шығармашылық белсенділігін дамытатын, өзіндік жұмыс жасау қабілетін жетілдіруге бағыттайтын әдіс – тәсілдерін негізге алу арқылы тәрбиелеу үлкен мәнге ие болуда^[8].

Бұл міндетті шешудің басты шарттарының бірі – жаңа әдіс – тәсілдерді, соның ішінде электронды оқыту әдісін белсенді түрде қолдану арқылы оқушының өзінше ойлау және өзін-өзі тәрбиелеу үрдісін жетілдіру болып табылады.

Оқыту әдісі дидактиканың негізгі бір құрамды бөлігі және оның мақсаты, мазмұны, әдістері және ұйымдастыру формаларының біртұтастығы болып табылады. Оқыту әдістері – оқытудың мақсат – міндеттеріне сай оның мазмұнын оқушыларға меңгертуде мұғалім мен оқушылардың қолданатын амал – тәсілдері мен құралдарының жиынтығы. Кеңес дәуірінің дидактары Е. Я. Голант, С. Г. Шаповаленко, Н. М. Верзилин білім көзін негізге ала отырып, оқыту әдісінің жаңа классификациясын ұсынып, оларды үш топқа бөлді:

1. Сөздік әдістер тобы: әңгімелеу, әңгіме, түсіну, кітаппен жұмыс;
2. Көрнекілік әдістер тобы: демонстрация, иллюстрация, бақылау;
3. Практикалық немесе тәжірибелік әдістер тобы: лабораториялық, практикалық, графикалық, жұмыстар, әртүрлі жаттығулар.

Ғылыми педагогикалық әдістерде топтастырудың бірнеше түрі бар.

1. Оқушылардың таным белсенділігіне қарай (М. Н. Скаткин, И. Я. Лернер):

- түсіндірмелі хабарлау әдісі;
- репродуктив әдісі;
- проблемалық баяндау әдісі;
- эвристикалық әдіс.

2. Оқытудың мақсаттары мен құралдарына қарай (М. А. Данилов, Б. П. Есипов, Т. А. Ильина):

- жаңа білім беру әдісі;
- біліктер мен дағдылар қалыптастыру әдісі;
- техникалық құралдармен жұмыс істеу әдісі;
- өзіндік жұмыс істеу әдісі;
- білім тексеру әдісі;
- проблемалық, программаланған оқыту әдісі;

3. Тұтас педагогикалық әрекеттің тәсілдеріне қарай (Ю. К. Бабанский):

- ой-танымдылық әрекеттерді ұйымдастыру;
- оқуға ынталандыру;
- оқытудағы бақылау және өзін-өзі бақылау әдістері;

4. Әдістің логикалық және психологиялық сипатына қарай (Р. Г. Лемберг):

- ауызша баяндау әдісі;
- есеп шығару әдісі;
- өнер құралдарын пайдалану әдісі.

5. Мұғалім мен оқушылардың жасайтын әрекетінің ерекшеліктеріне қарай (В. Оконь):

- жаңа білімді игеру әдісі;
- өзіндік білім әдісі;
- проблемалық әдіс;
- практикалық әдіс;
- көркем әдебиет пен өнер құралдарын пайдалану әдісі.

Солардың ішінде ең көп тарағаны-білім берудің көздеріне сәйкес (И.Т.Огородников,С.И.Перовский,Е.Я.Голант):

- сөздік немесе ауызша баяндау әдісі;
- көрнекілік әдістері;
- тәжірибелік әдістер.

Бұл әдістің ерекшелігі:егер мұғалім оқу материалын ауызша баяндаса,онда білім алу көзі мұғалімнің сөзі болып табылады немесе мұғалім оқушыларға білім беруде көрнекіліктерді қолданса,онда білім алу көзі көрнекіліктер болып есептелінеді.

Г.И.Шукина оқытудың төмендегідей әдістерін ұсынады:ақпараттық дамыту (мұғалімнің ауызша баяндауы,әңгіме,кітаппен жұмыс);эврикалық (іздену)оқыту әдістері(эвристикалық әңгіме,диспут,лабораториялық жұмыс,зерттеу әдісі):білімді,білік және дағдыны жетілдіру мен бекітудің оқыту әдістері:жаттығу (үлгі жұмыс бойынша жаттығу,түсінік беретін жаттығулар,варианты жаттығулар),практикалық жұмыс(жеке дара,топтық,ұжымдық,шығармашылықтық).

И.П.Подласый әдістерді классификациялауды негіздеуді білім көзінен (практика,көрнекілік,сөз)қарастырады.Ол мәдени прогресс негізінен,кітапты және келесі он жылдықта бейне таспамен бірлескен жаңаша компьютер жүйе негізін жаңа ақпараттық білім көзі ретінде ұсынады.Соның негізінде И.П.Подласый әдісті бес топқа бөлді:

- а)практикалық:іс-тәжірибе,жаттығу,оқу-өндірістік еңбек;
- б)көрнекілік:иллюстрация,демонстрациялау,оқушылардың бақылауы;
- в)сөздік:түсіндіру,анықтау,әңгіме,сұхбат,дискуссия,диспут;
- г)кітаппен жұмыс әдісі:оқу,жаттау,жалпы қарап шығу,цитаттау,мазмұндау жоспар құру,конспектiлеу;

д)бейне таспа әдісі:көру оқыту, «электронды мұғалім»бақылаушы мен жаттығу,бақылау.

Оқыту әдістерін жетілдіру бүгінгі күннің басты мәселесі болып отыр.Оқыту әдістерінің тиімділігін арттырып,оқытудың жаңа формалары мен тәсілдерін меңгеру қажеттігіне педагогикалық зерттеулерде айрықша мән беріледі.

Сабақтың тақырыбы мен мақсатына,оқу материалының мазмұны мен көлеміне,оқушылардың дайындық дәрежесіне сәйкес, сабақтың құрылысы мен оқу әдісін ұдайы толықтырып отыруды мұғалім өзі белгілеп,өзі таңдап алады.Олай болса,оқыту әдісін мұғалімнің таңдап алуы белгілі шарттарға байланысты болып келеді^[9].

1.Оқыту әдістері мақсат-міндеттеріне,оқушылардың жас және таным әрекетінің ерекшеліктеріне сай қолдану.

2.қолда бар нақты көрнекі және техника құралдарын,кабинет жабдықтарын ескеру.

3.Мектептің графикалық орналасуын ескеру.Мысалы,оқыту қала мектептерінде оқушылардың өндіріс орындарына экскурсия жасау мүмкіндігімен,ал ауыл мектептеріндежанындағы учаскелерге,табиғатқа,ауылшаруашылық өндірісіне бару жағдайымен байланыстыру.

4.Мұғалімнің іс-тәжірибесінің шығармашылық сипатына,оның шеберлігіне тікелей байланысты шараларды іске асыру.

Оқытудың нәтижелі өтуіне негіз болатын түп қазық – мақсаттың жүзеге асуы.Мұғалім қандай тақырып өтсе де,ең алдымен оның мақсатын анықтауға тиіс.

«Мақсат,- деп жазды Н.К.Крупская,-барлық пәндердің арасында,барлық әдістердің арасында ішкі байланысты құрайды».

Алайда мақсат абстрақтылы болмайды,ол білім беру мазмұнында өз көрінісін табады.Әрбір пәннің мазмұны едәуір оның оқып үйрену әдістерін де анықтайды.Бір тәсілмен математика оқыту керек болса,-деп атап көрсетті Н.К.Крупская,екіншісі мен жаралыстануды оқыту керек.Бірақ әрбір жеке сабақты өткізу әдісін таңдағанда мұғалімге белгілі бір тақырыпты үйрену үшін қандай әдістерді жақсы оқып үйренуге болатынын тереңнен ойластыруға тура келеді.

Жаңа технологиялар қазіргі заман талабына сай жүйелі тұрғыдан оқытуда мұғалімнің рөлін өзгертті.Оқытушы дайын білімді жеткізуші рөлінен оқушыларды білім алуға ұйымдастырушы,кеңесші

қызметіне ауысты.Қалыптасқан әдістеме аясында тақырыпты меңгерту нақты үлгерім деңгейіне (жақсы оқитындар, орташалар, нашарлар) негізделді. Жаңаша оқыту технологиясы тақырыпты әрбір оқушының игеруіне тиімді жағдай жасайды. Қалыптасқан әдістеме мен жаңаша оқыту бір-бірінен білімді ұйымдастыру, тақырыпты беру, оқушылардың білімін анықтау, білім деңгейін көтеру жағынан ерекшеленеді. Екі әдістеменің негізгі айырмашылығы: оқытудың нәтижесі^[10]. Жаңаша оқытудың діңгегі болып саналатын идея-ойлауды алдымен дамыту. Өйткені, алдымен ой дамып, соңына оқушының ақылын, интеллектін, барлық іс-әрекеттерін жетегіне алады. Соның негізінде оқушы өз бетімен теориялық әдістерді қолдануға дағдыланады. Егер мақсатымыз жаңаша оқыту оқушылардың теориялық ойлауы мен тілін дамыту болса, онда оқыту жүйесі де осы мақсатқа сай, өз ерекшеліктеріне сай құрылып, өз заңдылықтарымен жүргізіледі. Сабақта берілетін оқу материалдарын оқушыларға жеткізу үшін, әр – түрлі оқыту әдістерін қолдануға болады. Мектептегі ең кең тараған оқыту әдісі – ол мұғалімнің ауызша баяндауы. Бұл әдіс оқу процесінде жетекші рөл атқарады, барлық пәндерді оқытуда және сабақтың түрлі кезеңдерінде әсіресе жаңа материалды түсіндіруде кеңінен орын алады. Оқушының білім алу әдіс – тәсілдері заман қажеттіліктерімен үндесіп, өмірлік ұстанымдарының жүзеге асуына тірек болады. Оқушының теориялық, практикалық ойлауларын дамыту-оның жалпы және жан-жақты дамуына қосылған үлкен үлес.

Әдебиет

1. Бастауыш мектеп №8, 2006; Алматы
2. Қазақ тілі мен әдебиеті №6, 2002, Алматы
3. Оразбаева Ф. Тілдік қатынас: теория және әдістеме. Алматы, 2000

ҚАЗАҚ СӘНДІК-ҚОЛДАНБАЛЫ ӨНЕРІНІҢ ОҚУ-ТӘРБИЕ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕ ПАЙДАЛАНУДЫҢ МАҢЫЗЫ.

СЕРІКБАЕВА Перизат Шотыбайқызы

Қазақ Ұлттық өнер университеті
Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Astana203083@mail.ru

Аннотация

Орта және жоғары оқу орын оқушыларын қолөнерге баулуда кәсіби білім беру. Сәндік қолданбалы өнер - ұлттық өнер, ұлттық мазмұн тек оқу орындарда кәсіпке баулитын арнаулы пәнде ғана емес, тәрбие беруде және оқу барысында кез келген сабақта ұлттық педагогикамен үндестік тауып жатуы тиіс.

Кілт сөздер: Халықтық қолөнер, сән және қосалқы өнер, қабілет-икем, еңбекке баулу, өнер туындылары.

Резюме

В статье рассматривается важность ремесла народного искусства которое используется в учебно-воспитательном процессе.

Resume

The importance of using the people's handicraft in the process of teaching and education.

Ғасырлар сынынан еленіп, ұрпақтан-ұрпаққа ұласып, ежелден келе жатқан халықтық қолданбалы өнердің озық үлгілері жеке тұлғаның қалыптасуына, дамуына, ұлттық тәрбиесіне ықпалын тигізері сөзсіз. Сондықтан, жас ұрпақ тәрбиесінде жалпы білім беру саласында тәлім-тәрбиелік мәні зор халықтық қолданбалы өнер туындыларын оқу-тәрбие үрдісінде қолдану жағдайлары күрделі зерттеуді талап етеді.

Ұлт мәдениетінің жеке тұлғаның дамуына тигізер әсері туралы ой-пікірлер көптеген ғасырлар бойы өзекті де маңызды мәселенің бірі ретінде қарастырылып келген. Қазақтың ұлы ағартушы педагогтар Ш.Уәлиханов, Ы.Алтынсарин, А.Құнанбаев, т.б. еңбектерінде қолөнерді зерттеу маңыздылығы, құрал ретінде үй тұрмысында, бала тәрбиесіндегі рөлі жайында ойларды көптеп кездестіреміз.

Қазіргі таңда Қазақстанда халықтық педагогика материалдарын оқу-тәрбие үдерісіне ендіру мәселелерін қазақстандық ғалымдар Қ.Жарықбаев, А.Бейсенбаева, Б.Айтмамбетова, К.Қожахметова, А.Қалыбекова, Р.Дүйсембинова және т.б. ғылыми еңбектерінде зерттеген.

Сәндік қолданбалы өнерінің тарихын, оның классификациясын, қолөнер бұйымдарын зерттеуде Қ.Ақышев, Ә.Марғұлан, Ә.Жәнібеков, Қ.Арғынбаев, С.Қасиманов, орта және жоғары оқу орнымен бірге мектеп қабырғасында оқушыларды сәндік қолданбалы өнеріне баулу мәселелері Қ.Әмірғазин, С.Жолдасбекова, Ә.Қамақов, О.Сатқанов, Ж.Мұнашева, Ж.Куатова, П.Абашева және т.б. қарастырған. Болашақ мұғалімдерді кәсіптік шеберлікке баулуда сәндік-қолданбалы өнер түрлерін арнайы пән арқылы меңгерту жолдары Е.Асылханов, Ұ.Әбдіғаппарова, М.Қозыбақов, Қ.Ералин, Б.Ижанов және т.б. ғылыми еңбектерінде жан-жақты қарастырылған.

Сәндік-қолданбалы өнер - ұлттық өнер, ұлттық мазмұн тек жоғары оқу орынымен мектептерде кәсіпке баулитын арнаулы пәнде ғана емес, тәрбие беруде және оқу барысында кез келген сабақта ұлттық педагогикамен үндестік тауып жатуы тиіс. Міне, осы негізді басшылыққа ала отырып жастарды қолөнершілікке баулуда кәсіби білім беру – бүгінгі күннің өзекті мәселесі. Қоғамдағы болып жатқан бет бұрыстар, саяси көзқарастар аясында қазақ елінің тарихын шынайы тұрғыда танып - біліп, салт-дәстүріне, рухани мұрасына және сондай қажеттіліктердің бірі – халық қолөнеріне сүйіспеншілікпен қарау ерекше маңызға ие болып отыр. «Өнерден қуат алмаса тіршіліктің шырағы өшеді» деп М.Әуезов айтқанындай, өсіп келе жатқан ұрпағымызға өз халқының өнерін бойына сіңіріп өсіру – педагогтардың қазіргі кездегі кезек күттірмейтін мәселесі.

Сәндік- қолданбалы өнер қоғамдық формациядағы халықтың тұрмысын, саяси хал-жағдайын, іс-әрекетін, мінез-құлқын тереңірек көркем түрде білуге жол ашады. Міне, сондықтан сәндік - қолданбалы өнер адам баласын алуан түрлі біліммен қаруландырады, адам жанын нәзік сезімдерге бөлейді.

Қолөнердің ішінде сәндік – қолданбалы өнердің материалдық өндірістегі халықтың тұрмысындағы өзіндік орны жөнінде көп айтылады. Қазақ совет энциклопедиясында «Сән және қосалқы өнер» - сән өнерінің бір саласы. Сән және қосалқы өнер негізінен тұрмысқа қажетті көркем және жиһаздық заттарды өндіретін творчество түрлерінің басын құрайды... Сән және қосалқы өнер туындылары материалы (металл, керамика, ағаш) жасау әдісіне (көркем оймен, шекіме, әсем жазба, кесте, көркем құйма т.б.) орай екі түрге жіктеледі» деп мазмұндалған [1.78].

Сәндік-қолданбалы өнер, латынша әшекейлеу адамдардың көркем іс-әрекетінің ерекше саласы, практикалық мақсат үшін арналған өнімдері эстетикалық мақсаты пішінді шешіммен органикалық үйлесімдікке негізделген [2.36-37]. Сәндік- қолданбалы өнер шығармаларының көркем мәнерлілігі олардың жоғары эмоциялары, сұңғаттылығы мен бояуында болып табылады.

Сәндік-қолданбалы өнері арқылы балаларының бойына эстетикалық талғамның қалыптасуы, шығармашылық іс-әрекетінің дамуы ата-анасының іскерлігінен, жауапкершілігінен туындайды. Қыз балаларды аналары қолөнердің кең тараған түрлері - кілем тоқуға, сырмақ сыруға, құрақ құрауға, кесте тоқуға, тұрмысқа қажетті бұйымдар жасап, киім тігуге баулып отырған. Бұндай өнер туындыларын жасау ерекше талғампаздықты, нәзік икемділікті жоғары эстетикалық талғамды талап етеді[3.99-100].

Ана балаға өмір сыйлаумен ғана емес ол өзінің бар білгенін үйрету абзал, адамгершілік қасиеттерге баули отырып, ұстамдылықты, сабырлықты, төзімділікті, өмірде кездесетін қиыншылық атаулыны қажырлылықпен жеңе білуге баулыған. Арғы ата-бабаларымыз жігіттердің бойына өнер мен еңбекті адамгершілік қасиеттері мен ұштастырып, ағаштан, темірден, теріден тұрмысқа қажетті түрлі бұйымдар жасауға, яғни қолөнер кәсібіне, шеберлікке баулыған.

Сәндік- қолданбалы өнерге тән ерекшеліктер - айналадағы ортамен, өмірмен, еңбекпен тығыз болуы. Сәндік қолданбалы өнердің әлеуметтік-тәрбиелік рөлі тек оның туындыларының өзіндік көркемдік, эстетикалық құндылығымен ғана бағаланбайды, сонымен қатар адамдардың өз заманына сай талғамын білдіруінен, өткендегі мәдениетпен, ұлттық дәстүрлермен сабақтастығынан көрінеді.

Жоғарыда атылған еңбектерді талдай келе, біз қарастырып отырған технология сабағында еңбек тәрбиесінің негізін қалайтындығын ескерсек. Жоғары және орта мектептің оқу-тәрбие үдерісінде қазақтың сәндік қолданбалы өнерін үйретуде мынадай бағытты қарастыруы тиіс:

- халықтық педагогика негізінде балаларға білім мен өнеге берудің қажеттілігін көрсету;
- оқушыға сәндік-қолданбалы өнерді үйрету барысында оның қабілет-ікемін, дағдысын дамыту;
- сәндік-қолданбалы өнер бұйымдарын жасай отырып оқушы бойына халқымыздың ізгі қасиеттерін сіңіріп, дарыту;

- сәндік-қолданбалы өнер жеке тұлғаны дамытуға арналған құрал болғандықтан, олардың қызығушылық аясын кеңейтіп, шығармашылық іздену жолдарын қалыптастыру;
- оқушының өзін-өзі тану қабілетін ояту; еңбекті шығармашылықпен, қызығушылықпен орындауға, ерікті түрде еңбек етуге үйрету;
- ұлттық тәрбиенің пайдалылығын сәндік-қолданбалы өнер бұйымдарын жасату және оны пайдалану арқылы түсіндіру.

Бүгінгі таңда сәндік-қолданбалы өнерді оқытудың өзіндік ұлттық үлгісі қалыптасып, ескі мазмұнның орнына жаңасы келуде. Жастарды сәндік-қолданбалы өнерге бейімдеп оқыту мен тәрбиелеу білім беру мазмұны мен оқыту формасы және әдістері бойынша анықталады. Сондықтан жастарды еңбекке баулуда және тәрбиелеуде негізгі мақсат оқушының толық білім алуына ықпал жасау және шығармашылығын дамытуға бағытталуы қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Тәжімұратов Э. Шебердің қолы ортақ.- Алматы: Қазақстан, 1977-96 б.
2. Қасиманов С. Қазақ халқының қолөнері.- Алматы: Қазақстан 1995,- 192 б.
3. М.Муқашев, А.Сейтімова, Н.Хамзин. Бейнелеу өнерін оқыту әдістемесі.-Астана 2008.- 304 бет.

ӘР ОҚУШЫНЫҢ ЖЕКЕ ҚАЖЕТТІЛІКТЕРІНЕ САЙ БОЛУЫН САРАЛАП ОҚИТУ ӘДІСТЕРІ АРҚЫЛЫ ҚАЛАЙ АРТТЫРУҒА БОЛАДЫ?

СМАЙЛОВА Мендегуль Талғатовна, МУСТАФИН Тимур Таукенович

Химия-биология бағытындағы Назарбаев Зияткерлік мектебі

Павлодар, Қазақстан

smailova_m@pvl.nis.edu.kz, mustafin_t@pvl.nis.edu.kz

Аңдатпа

Оқу үдерісіндегі оқушыларының іс-әрекеттерін зерттеу себебім, кейбір оқушылардың жиынтық бағалауға байланысты толық көлемде тапсырмаларды орындай алмауы. Сонымен зерттеу барысында оқушылардың ойын және іс-әрекеттерін реттеу, өзін-өзі қадағалау дағдыларын саралау әдістерін қолдану арқылы арттыру, саралау әдістерінен нақты осы оқушыларға тиімді, оң нәтиже бергендерін іріктеу болды.

Ф.Бэкон танымның әдісін циркульмен салыстырған. Әрбір адамның ойлау қабілетінің деңгейі әр түрлі, сол себепті барлық адамдардың жетістікке жетуге деген мүмкіндіктерін қарастыру үшін белгілі бір құрал керек деген екен. [3] Оқушыларға тапсырмалар берілу барысында келесі мәселелер бақыланды: кейбір оқушылардың іс-әрекеті мен реттеу дағдылары жеткіліксіз. Осы мәселе оқушылармен сауалнама жүргізу арқылы нақтыланды және оқушылар өз-өзін қадағалай алмауы және өз қажеттіліктерін анықтай алмауы да алаңдатты. Жақсы нәтижеге қол жеткізу үшін өз біліміндегі ақауларды анықтап, алдыңғы әрекеттерін жоспарлау, тапсырмаларды рет-ретімен, оңайдан күрделіге қарай орындауы маңызды. Бұл реттеу саралау әдістері оқушыларға қаншалықты әсер ететіндігін бақылап зерделеу көзделді. Зерттеу осы сұрақ төңірегінде өрбиді.

Зерттеу жұмысын ұйымдастыру барысында қолданған бақылау және салыстыру әдістері арқылы саралау түрлері оқушылардың оқу кезеңінде бірлескен ортада сенімсіздіктен арылуына өз қажеттілігіне сәйкес тапсырманы орындай алуына мүмкіндік береді, Блум таксономиясы негізінде дағдыларды қалыптастыруда өзін-өзі қадағалау дағдыларын қалыптастырады, өз бетімен жұмыс істеу барысында, өз іс әрекеттерін реттей алатын болады, оқыту мен оқудың саралануының үлесі анықталады;

Қолданылған саралау түрлері, оқу мақсаты мен тақырыптарға сәйкес саралау тапсырмаларын оқушының қажеттілігіне қарай жүзеге асыру үшін жоспарланды.

Нәтижесі бойынша саралау түрі - оқушыларды бірдей тапсырмаларды орындау бойынша нәтижелерін сараптау арқылы топқа немесе жұпқа бөліп жетілдіру үшін қолданылды.

Оқу мақсаты бойынша саралау - сабақты жоспарлауда, оқу мақсатын қамтуда әр оқушының қажеттілігін ескере отырып тапсырмалар ұсынылды.

Деңгейлік саралау - Блум таксономиясы негізінде дағдыларды қалыптастыруда өзін-өзі қадағалауға дағдыландыратын тапсырмалар ұсыну арқылы.

Қолдау көрсету арқылы саралау - тапсырманы орындау барысында қиналатын оқушыларға қолдау көрсету.

Зерттеу барысында жүзеге асырудағы ұтымды болған әдіс-тәсілдер:

- «Таңдау бойынша саралау» әдісі; әр оқушыға өз қажеттілігі бойынша тапсырмаларды таңдауына мүмкіндік беріледі.
- «Өздігімен және жауапкершілігімен орындау бойынша саралау» әдісі; Оқушы тапсырмаларды орындау барысында қаншалықты сырттан көмекке жүгінуіне байланысты ұсынылады.
- «Деңгейлік саралау» әдісі; оқушының жеке қабілетін ескере отырып, саралау тапсырмалары ұсынылады.

Зерттеу нәтижесі: 7 сынып

Оқушы	А оқушысы	Баға	В оқушысы	Баға	С оқушысы	Баға
1БЖБ(12мақ.балл)	6		4		8	
2БЖБ(15мақ.балл)	11		12		8	
3БЖБ(14мақ.балл)	10		12		11	
1тоқсан ЖБ (30 мақ.балл)	70%	4	67%	4	60%	3
4БЖБ(11мақ.балл)	9		10		8	
5БЖБ(13мақ.балл)	12		10		9	
6БЖБ(14мақ.балл)	12		11		13	
2тоқсан ЖБ (30 мақ.балл)	88%	5	83	4	67%	4
7БЖБ(13мақ.балл)	10		13		8	
8БЖБ(16мақ.балл)	14		13		7	
9БЖБ(12мақ.балл)	10		11		9	
3тоқсан ЖБ (30 мақ.балл)	90%	5	91%	5	76%	4

Зерттеу нәтижесі: 10 сынып

Оқушы	А оқушысы	Баға	В оқушысы	Баға	С оқушысы	Баға
1БЖБ(16мақ.балл)	10		9		7	
2БЖБ (13мақ.балл)	9		7		8	
1ЖБ 1 тоқсан (35 мақ.балл)	72%	4	65%	4	55%	3
3БЖБ(18мақ.балл)	15		14		11	
4БЖБ(14мақ.балл)	12		10		9	
2ЖБ 2 тоқсан (35 мақ.балл)	85%	5	71%	4	63%	4
5БЖБ(12мақ.балл)	11		10		9	
6БЖБ(20мақ.балл)	17		16		16	
2ЖБ 3 тоқсан (35 мақ.балл)	90%	5	87%	5	74%	4

Іске асқан жақтары:

- ✓ Оқушылардың, өз қажеттіліктерін анықтап сәйкес тапсырманы орындай алуы;
- ✓ Оқушылардың Блум таксономиясы негізінде дағдыларды қалыптастыруда өзін-өзі қадағалау бойынша дағдылануы.
- ✓ Қолданылған әдіс-тәсілдердің ұтымдылығы анықталды;
- ✓ Бағалау жұмыстарының нәтиже көрсеткішінің ілгерілеуі.

Келешекте саралау барысында оқушының өздігінен жасайтын тапсырмалар ұсыну және күрделі есептерді қосымша сабақтарда бірге талқылау арқылы жұптық, топтық жұмыс ұйымдастырып, топтық жұмыста әр оқушының жауапкершілігін арттыру көзделеді.

7-сынып оқушыларының жауапкершілігін арттыру үшін «Өзін-өзі реттеу картасы», «Өзін-өзі бағалау карталарын» енгізу жоспарлануда.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Мұғалімге арналған нұсқаулық. «Назарбаев зияткерлік мектебі» ДББҰ, 2012ж.
2. Утегенова Б.М., Смаглий Т.И., Онищенко Е.А. «Заманауи мектепте саралап оқыту мен білім берудің негіздері» -Костанай: КГПИ.–2017

3. Таубаева Ш.Т. Введение в методологию и методику педагогического исследования: учебное пособие. - Туркистан: 2007.
4. Перевозный А.В. Дифференциация школьного образования: история и современность. — Мн., 1996.

ЭПИДЕМИИ И ПАНДЕМИИ КАК ИСТОЧНИК ВЕЛИКИХ ОТКРЫТИЙ И ВЕЛИКИХ ПОТЕРЬ В ТОЧНОЙ НАУКЕ

СОЛИЕВ Зокирходжа Махмудходжаевич, САЛИМОВ Фирдавс Джурабекович

Филиал Технологического университета Таджикистана в г. Исфаре (ФТУТИ)

Исфара, Таджикистан

zokir@list.ru, zokir13051975@gmail.com, zokir37@yahoo.com, zero7777777@list.ru

Абстракт

В статье описывается влияние пандемий и эпидемий на точную науку и её развитие, приведены примеры из деятельности выдающихся учёных.

Ключевые слова

Влияние эпидемий на науку, пандемии, эпидемии, Исаак Ньютон, Роберт Гук, Исаак Барроу, Вильгельм Шиккард, Софья Ковалевская, Бертран Рассел.

Пандемии и эпидемии это не просто вызов человечеству. Это испытание для всего его текущего бытия, это экзамен, который с завидной регулярностью природа берёт у него, и не было случая, чтобы люди сдали его на пятёрку. Само наличие эпидемии уже своего рода поражение рода людского перед силами природы, как признак того, что человечество опять вынуждено обороняться под натиском этого невидимого и беспощадного врага. Наука, в особенности точная, в какой-то мере, находится в стороне от главного фронта борьбы человечества с заболеваниями. Основной удар во время эпидемий берут на себя медики, биологи – все те учёные, которые считают их сферой своих основных исследований. Однако своё влияние эпидемии и пандемии на точную науку всё же оказывают и нельзя сказать ускоряют они научный прогресс или тормозят его.

Во время страшной чумы 1664-1666 годов Исаак Ньютон открыл закон всемирного тяготения и создал основной научный потенциал, который служил ему всю оставшуюся жизнь. Более того гениальный Ньютон считал эти чумные годы самыми плодотворными в своём творчестве.[1], [2]. Лондон, потерявший в то ужасное время более четверти своих граждан, приобрёл, однако, своего величайшего учёного.

Рис. Потомок знаменитой яблони Исаака Ньютона. [5]

Другой великий англичанин Роберт Гук во время лондонской чумы открыл клеточное строение растений и публикует свою знаменитую книгу «Микрография», в которой описываются также и другие важные открытия в области биологии [3]. Чума подвигла Гука ускорить работы над первым микроскопом, который он изобрёл во время эпидемии в 1665 году. [4]

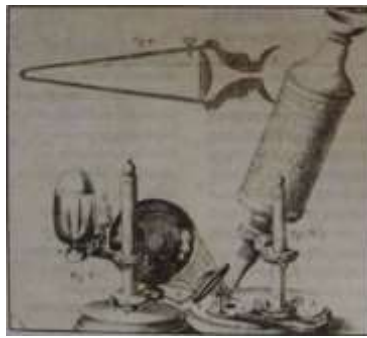

Рис. Микроскоп Гука. [4]

Видимо лондонскую чуму можно «обвинить» ещё в одном изобретении, а именно в получении формулы тонкой линзы Исааком Барроу, который был учителем Ньютона. Лекции Барроу, содержащие формулу, читались этим знаменитым физиком в годы чумы, а разрешение на их публикацию он дал два года спустя после окончания эпидемии в 1668 году. [6]

Во всех трёх приведённых случаях самоизоляция или вынужденная изоляция выдающихся людей способствовала научным открытиям. Однако часто эпидемии уносили за собой талантливых людей в расцвете сил, а об их открытиях люди узнавали только через столетия. К таким личностям можно отнести Вильгельма Шиккарда – изобретателя первого арифмометра. Долгое время считалось, что первый арифмометр изобрёл выдающийся французский учёный Блез Паскаль в 1542 году, однако найденная переписка Кеплера и Шиккарда показала ошибочность этого мнения. В письме от 23 сентября 1523 года Вильгельм Шиккард описывает созданные им счётные часы. [7] Жизнь замечательного немецкого изобретателя перечеркнула эпидемия холеры в 1635 году. В данном случае эпидемия могла изменить направление развития вычислительной техники или как минимум притормозить её лет на 20.

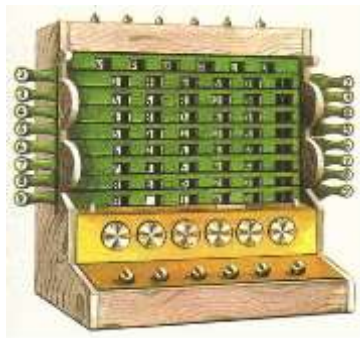

Рис. Счётная машина Шиккарда. [7]

В 36 лет от холеры, во время эпидемии в Париже, умер знаменитый французский физик и математик Сади Карно – человек, который сформулировал первое и второе начало термодинамики. Большая часть его работ была сожжена в 1832 году, осталась только одна записная книжка.

От гриппа во время эпидемий в разное время погибли Софья Васильевна Ковалевская – знаменитый русский математик, лауреат премии Бордена Парижской академии наук за открытие третьего классического случая разрешимости задачи о вращении твёрдого тела вокруг неподвижной точки, [10] и Бертран Рассел – видный английский логик [9].

Пандемия коронавируса, которая разворачивается на наших глазах, ещё далека до своего завершения. О её последствиях можно будет с достаточной уверенностью сказать только через несколько лет.

Источники информации.

1. Как самоизоляция во время великой чумы помогла Исааку Ньютону совершить научную революцию. Варвара Перцова, 17 марта 2020. (<https://yandex.ru/turbo?text=https%3A%2F%2Fwww.forbes.ru%2Fforbeslife%2F395257-kak-samoizolyaciya-vo-vremya-velikoy-chumy-pomogla-isaaku-nyutonu-sovershit>)

2. «Чумные годы». (<http://niyuton.panweb.com/chumnye-gody->)

3. Арнольд В.И. "Гюйгенс и Барроу, Ньютон и Гук - первые шаги математического анализа и теории катастроф, от эвольвент до квазикристаллов" /Серия "Современная математика для студентов" - М.: Наука. Гд.ред. физ.-мат. лит.-1989.- 96 с.

4. Микроскоп Гука, первый микроскоп. Михалицин Филипп Дмитриевич. 10.03.2011. (<https://oldinvent.ru/mikroskop-guka-pervyj-mikroskop/>)

5. Newton's tree, Botanic Gardens, Cambridge (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Newton%27s_tree,_Botanic_Gardens,_Cambridge.JPG?uselang=ru)
6. Оптика. «Оптика» Ньютона. (<http://physiclib.ru/books/item/f00/s00/z0000008/st022.shtml>)
7. Первое в мире счетное устройство — машина Шиккарда. Elena_sm. 20 ноября 2015 в 21:03. Блог компании ua-hosting.company, Компьютерное железо, История IT, Старое железо, Биографии гиков (<https://habr.com/ru/company/ua-hosting/blog/367083/>)
8. В. В. Кошманов. Карно, Клапейрон, Клаузиус. М.: Просвещение, 1985.
9. А. С. Герасимов. Курс математической логики и теории вычислимости. — Издание третье, исправленное и дополненное. — Санкт-Петербург: ЛЕМА, 2011. — С. 124—126. — 284 с.
10. С. В. Ковалевская. Научные работы. — Москва, Издательство Академии наук СССР, 1948. — 368 с.

ПӘН МАЗМҰНЫ АРҚЫЛЫ АЗАМАТТЫҚ САНА-СЕЗІМДІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ӘЗБЕРГЕНОВ Төлеген Жетесұлы, СУХАНОВ Медеу Серікбайұлы

«№13 орта мектебі» КММ, «№28 орта мектебі» КММ

Ақтөбе, Қазақстан

Andirova@mail.ru

Қазіргі кездегі азаматтық сана-сезімді тәрбиелеу түсінігі көп қырлы және толық анықтамасы жоқ. Егер бұрын соңды азаматтық сана-сезімді тәрбиелеу азаматтық және патриоттылықты тәрбиелеу шеңберінде қарастырылса, қазіргі таңда ең алдымен сана-сезімге әсер ете отырып, азаматтық сана-сезімді тәрбиелеу өткір мәселелердің біріне айналып отыр. Сондықтан азаматтық сана-сезімді тәрбиелеу ұғымын түсіндірмес бұрын, патриоттылық пен патриоттылық тәрбиелеу ұғымдарына тоқталып кеткенді жөн көріп отырмыз.

Ең алғаш рет «патриот» сөзі 1789-1793 жж. Француз революциясы кезеңінде пайда болды. Ол кезде халықтық іске жанашыр, республиканы жақтаушы адамдар патриот деп өздерін атаған. «Патриот деп басқа сөздікте өзінің отанын сүйетін, өз халқына берілген, елі үшін жанын қиюға даяр адам деп көрсетілген».

Бұл ұғымның мәні тереңірек философиялық сөздікте берілген. «Патриоттылық (гр. patris – отан) дегеніміз – өнегелілік және адамгершілік қағидасы, әлеуметтік сезім, оның негізінде отанға деген сүйіспеншілік, жанқиярлық, оның өткені мен қазіргісі үшін мақтаныш сезімі, елінің мүддесін қорғауға деген ынталылық».

Сонымен «патриоттылық» дегеніміз не және кімді «патриот» деп атай аламыз? Бұл сұраққа жауап беру қиын. Егер кеңестік энциклопедияда патриоттылықты «отанға деген сүйіспеншілік деп түсіндірсе, қазіргі таңда «патриотизм» түсінігін адамның санасымен, сыртқы ортаның әсерінен қалыптасатын эмоциямен, тәрбиесімен, тұлға ретінде қалыптасуымен түсіндіріледі. Сонымен, «патриоттылық» және «патриот» ұғымдарын тереңірек ашатын болсақ:

1. Өзінің туған жерін және тұрғылықты жерін өз Отаным деп есептеу, оған қамқор болу, жергілікті дәстүрлерді құрметтеу, өмір бойы өзінің территориялық ауданына берік болу. Жоғары патриоттылық сезімнің көрсеткіші Отан деп аталатын мемлекеттік құрылымның шекарасымен айқындалады.

2. Патриоттылық дегеніміз сонымен қатар азаматтылық, азаматтық сана-сезім, яғни адамның азаматтық позициясы. Адам заң белгілеген жасқа толған соң азаматтық құқықты толыққанды иеленеді, бұл дегеніміз оның мемлекеттік саясатқа тікелей қатыстылығын білдіреді. Азаматтық қоғамды қалыптастыру және дамыту азаматтардың патриоттық тәрбиесіне тікелей байланысты, бұл орайда азаматтарда легитимділік қалыптастыру мен заң шығарушы және атқарушы органдарының саясатына заң белгілеген норма негізінде араласуына жағдай жасау қажет [3].

3. Патриоттылық ғасырлар мен мыңжылдықтар бойы беки түскен терең адами сезім. Ол адамның өз Отаны үшін мақтаныш пен жанқиярлық сезімінен туындаған қасиет.

Нағыз патриот өз елінің мүддесі үшін дамуына, қауіпсіздігіне үлесін қосатын азамат. Патриоттылық туралы адамның сөзі бойынша емес, ісі бойынша білуге болады. Өзін патриот деп санайтын адам патриот бола қоймайды, нағыз патриот деп өзгелер солай санаса ғана айтуға болады. Осыдан біз, мінсіз немесе нағыз патриот деп үнемі өзін физикалық және рухани жағынан жетілдіретін, тәрбиелі, білімді және көзі ашық, бабаларын қадір тұтатын, өмірі мен тұрмыстық жағдайын жақсартуға тырысатын, мемлекеттік саясатты жүзеге асыруға белсенділік танытып, үлесін қосатын, өзі үшін емес

қоғамдық игі жұмыстарға ат салысатын, отандастарына қол ұшын беріп көмек көрсететін азаматты айта аламыз.

«...Шынайы патриот және өз Отанының ұлы дегеніміз бір, - деп жазады Радищев, - ол өзгелерге теріс үлгі көрсетпей, жанын қиғанды жөн көреді, отандастарының тыныштығы мен қауіпсіздігі үшін барлық қиыншылықтарды бастан кешуге даяр, адалдылық пен отаны үшін бәріне дайын болады».

Ал патриоттық тәрбиенің мәні өз елінің қорғаншысы функциясын атқаруға дайын азаматты тәрбиелеу. Өйткені патриоттық тәрбие жүйесінің құрылымы төмендегі бағыттарды қамтиды:

1. Әлеуметтік маңызы бар құндылықтарды қалыптастыру:

- а) білім беру мекемелеріндегі білім беру процесінде;
- ә) жалпы орта білім беретін мектептерде алғашқы әскери дайындық сабақтарында;
- б) жоғарғы оқу орындарында әскери кафедралар қызметінде.

2. Мемлекеттік және қоғамдық органдар мен ұйымдар ұйымдастыратын патриоттық шаралар негізінде бұқаралық азаматтық-патриоттық сезім қалыптастыру:

- а) әскери-спорттық ойындар;
- ә) отан қорғаушыларын еске алу және жеңіс күндері;
- б) патриоттылық бағыттағы клубтар, ұйымдар, бірлестіктер және т.б. арқылы.

3. Бұқаралық ақпарат құралдары арқылы осы мәселені қамтитын шешу жолдарын айқындау, зерттеу, азамат тұлғасын қалыптастыру жолдарын бұқараға жеткізу

Патриоттық дәстүрде тәрбиеленген адам – ерекше бірегей тұлға, ал бұндай адамды сәтті тәрбиелеу шарттардың бірі: мектептің, жанұяның және мемлекеттік органдардың педагогикалық әсер етуін біріктіру болып табылады. Әсер етушінің бірі болмаса нәтиже қандай болатынын болжау қиын. Сондықтан патриоттық сезім туа біткен қасиет емес, ол адам өмірі сүруі негізінде қалыптасады.

Қазақстандық ғалым Ж.А.Мақатова азаматтық тәрбие құрылымына төмендегідей порцестерді жатқызады:

- Ұлттық намыс пен азаматтық сана-сезімді қалыптастыру;
- Патриоттық тәрбие;
- Азаматтық-құқықтық тәрбие;
- Азаматтық-патриоттық тәрбиелеу;
- Тұлғааралық қарым-қатынас қалыптастыру мен интернационалдық тәрбие беру;
- Жеке мүлік пен еңбекке деген азаматтық қатынасты қалыптастыру.

Бұдан біз азаматтық тәрбиенің нәтижесі тұлғаның азаматтық қасиеттерінің қалыптасқандығы деген қорытынды жасай аламыз.

М.Жұмабаев әдістер ішінде ұлттық ойындар мен азаматтық сезім мен қасиеттерді қалыптастыратын жарыстарға маңызы зор деп санады. Себебі оның ойынша жарыстар мен ойындар халықтың рухани және дене шынығуын дамытып, ұлттық мақтаныш сезімі мен жеке, ұлттық еркіндік сенімін туғызады.

Ел атағын шығарған спортшылардың есімін мадақтайтын, денені шынықтырып, жарыстар мен турнирлер арқылы ынтымақтастыққа, бірлесе қызмет атқаруға баулитын дене тәрбиесі сабақтары азаматтық тәрбие берудің айқын үлгісі бола алады.

Өйткені, дене тәрбиесі ұғымының ауқымы мен арнасы өте кең. Біз оны тек денешынықтыру сабағы деп түсінсек қателесеміз. Керісінше, бұл – сабақтан да, мектептен де тыс денсаулықты нығайтуға байланысты шаралар жүйесі. Еліміздегі білім беру саласына жүктелген қазіргі басты міндеттердің бірі – жеке тұлға тәрбиелеу десек, бұған дене тәрбиесі жүйесі зор үлес қоса алады. Әрі мұндағы оқыту тәсілі жас ұрпақтың денсаулығын нығайту ісімен қоса жүргізіледі. Осы арқылы болашақ тұлға бойындағы биологиялық-психологиялық қажеттіліктерді жан-жақты жетілдіруге болады.

Алғашқы әскери дайындық пәнінің өзі ел қорғаны болып, белсенді азаматтық ұстаным мен ізгі қатынастарды дамытудың алғашқы баспалдағы іспеттес.

Технология пәні мазмұнындағы жаңа технологиялар мен озық тәжірибе дегеніміз құрғақ, жалаң ұғым емес. Ұлттық дәстүр мен ұлттық мұраны сақтау, әлеуметтік-еңбек құзыреттілігін қалыптастыру көркем еңбек пәні аясында кеңінен кіріктіріледі. Бұл ұлттық және жалпыадамзаттық құндылық қағидаларымен сабақтастырыла қаралмаса, күткендегідей нәтиже бере алмайды.

Жоғарыда айтылғанды қорытындылайтын болсақ, тұлғаны жан-жақты дамытып, азаматтық сана мен сезімді қалыптастыру үшін жанұяда, тәрбие және білім беру мекемелерінде кешенді жұмыс жүргізілуі қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Федоренко А.В. Гражданственность и патриотизм на современном этапе развития России// Гражданственность и патриотизм: теория и практика: Материалы межвузовской городской научно-практической конференции./под ред. В.И.Голикова. – Томск: Изд-во Том.ун-та, 2008-188с.
2. Никитин А.Ф., Соколов Я.В. Граждановедение. М., 1991. 61 с
3. Зайцева Л.М. Патриотизм и гражданственность// Гражданственность и патриотизм: теория и практика: материалы межвузовской городской научно-практической конференции/ Под ред.В.И.Голикова. – Томск:изд-во Том.ун-та, 2008. – 188с.
4. Макатова Ж.А. Развитие гражданского воспитания в школах Казахстана в 1917-1930 гг.:дис. ...канд.пед.наук: 13.00.01. – Алматы, 1994. – 154

ҚОРШАҒАН ОРТАНЫҢ ЗИЯНДЫ ФАКТОРЛАРЫНЫҢ ТІРІ АҒЗАҒА ӘСЕРІ

ТАТЕНОВА Гаухар Атымтаевна

Ғылыми жетекші: м.ғ.д., профессор О.З.Ильдербаев

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ

Нұр-Сұлтан, Қазақстан

nakmaral@mail.ru

Аңдатпа

Мақалада тірі ағзаға қоршаған ортаның зиянды факторлары мен ауыр металдардың тудыратын зардаптары мен қауіп-қатерлердің дәрежесін анықтауға арналған бірқатар өзекті сұрақтар қарастырылады.

Аннотация

В статье рассматривается ряд актуальных вопросов для определения степени воздействия и риска вредных факторов окружающей среды и тяжелых металлов на живые организмы.

Annotation

The article discusses a number of topical issues to determine the degree of impact and risk of harmful environmental factors and heavy metals on living organisms.

Қазіргі уақытта қоршаған ортаның ластануы маңызды мәселелердің бірі болып табылады. Қоршаған ортаның ластануы тірі ағзаға, халық денсаулығының нашарлауына және түрлі аурулардың пайда болуына әкеп соғатыны анық. Елімізді, халқымызды, ағзаны сыртқы және ішкі ортаның ластануынан қорғау мемлекетіміздің басты назарында. Тірі ағзаның жасушалық иммунитетіне ғаламның ғарыштап дамуы, әлемдік озық технологиялардың жетістігі, ядролық қаруларды сынақтан өткізу, атом электростанцияларымен байланысты техногенді апаттар, радиация сәулелерінің әсері сияқты сұрақтар жиі орын алады, осыған байланысты дүниежүзінің бірқатар елдерінде осы саладағы көрсеткіштердің салдарынан болатын зерттеулерді жүргізу өзектілік танытып отыр [1, 2].

Бұл мәселелерді шешуге негізделген, қоршаған орта факторлары мен радиациялық әсерінен зардап шеккен, радиациялық зақымдалған аймақтардың тұрғындары, ауыр металдармен ластанған өндірістерде жұмыс жасайтын адамдардың өмірін, оларға келтірілген зардаптар мен қауіп-қатерлердің дәрежесін анықтауға арналған бірқатар зерттеу жұмыстары бар [3,4,5].

Тірі ағзаға кешенді түрде теріс әсер ететін көптеген факторлардың бірі – ауыр металдар. Оларға жоғары улылығы басым сынап, қорғасын, никель, мыс, кадмий, мырыш, қалайы, марганец, хром, алюминий, темір, селен, кремний және т.б. жатқызуға болады. Бұл заттар өндірісте кеңінен қолданылады, соның салдарынан көп мөлшерде қоршаған ортада жиналып, адам ағзасына тамақ өнімдерімен де, сумен де, сондай-ақ ауа арқылы да оңай енеді.

Ағзадағы ауыр металдардың құрамы шектік мөлшерден, рұқсат етілген концентрациядан асып кетсе, онда ағзаға кері әсері жүреді. Уланудың тікелей зардаптарынан басқа, жанама әсерлері де пайда болады - ауыр металл иондары бүйрек пен бауырдың каналдарын бітеп тастайды, осылайша бұл органдардың сүзуге қабілетін төмендетеді. Осының салдарынан ағзада токсиндер мен жасушалық өнімдер жинақталады, бұл тірі ағзаның жалпы нашарлауына әкеп соғады [6].

Қоршаған ортаның ең қауіпті ластанушыларына сынап жатады. Тірі ағзаға, ауыр металдардың ішінде сынаптың әсер ету қаупі өте жоғары және ол ағзаға енген жағдайда мәңгі қалатындығы белгілі. Сынап тірі ағзаға улы әсер ететін ең қауіпті элементтердің бірі ретінде қарастырылады [7]. Сынаптың ең аз мөлшердегі төмен концентрациясы топырақта, яғни жер үсті өсімдіктерінде жиналады. Сынаптың құрамын кейбір салыстырмалы көрсеткіштер бойынша биосферадағы желдену мен топырақ түзілуінің

қазіргі заманғы процестері сынап қосылыстарының гумин қышқылдармен және минералды компоненттермен (сазды минералды, алюминий және темір гидроксидтері) өзара әрекеттесуі нәтижесінде сынаптың шоғырлануына және микроағзалардың биомассасын ұстауына ықпал етеді [8,9]. Бірақ бұл процесс микроорганизмдермен бақыланады және сынаптың бір бөлігі олармен біріктіріліп, су қабатына енеді, содан кейін атмосфераға бөлінеді. Дегидрогеназ сынап иондарымен активтендіруді, лейкоциттердің фагоцитарлық белсенділігін, *in vitro* және *in vivo* қанын, жылу алмасу қарқындылығын арттыруды, РНК-ның әсерінен транспорттық РНК-ны қорғауды және оның термостабильділігін арттыруды, ДНК-мен кешендеуді, сондай-ақ азықтардағы және тамақтану өнімдеріндегі сынаптың аз мөлшерінің тұрақты болуын ескере отырып, кейбір авторлар сынапты биоэлемент ретінде қарастырады [10, 11].

Құрамына метил тобы кіретін сынаптың органикалық қосылыстары ең улы болып табылады. Ағзаға сумен және тамақпен ену арқылы, метилсынап су және жер үсті, ауада азық тізбектері арқылы жеткізіліп, адам мен жануарлардың ерекше улануы мен ауру түрлерін тудырады. Сонымен қатар, аз мөлшерде сынап ағзаға оң әсер етуі мүмкін: лейкоциттердің белсенділігін реттейді және ағзаның иммунологиялық тұрақтылығын арттырады. Сынап қосылыстарының әсері барлық мембраналық ферменттердің энергиялық өнім процестеріне қатысатын митохондриялық белсенділігіне әсер етеді. Сүтқоректілерде сынап әсері кезінде бауыр мен бүйректердегі антиоксиданттық ферменттер белсенділігінің өзгеруі, сондай-ақ аргиназа мен митоген белсенділігінің өзгеруі анықталған [12,13,14].

Сынаптың адам ағзасына жоғары концентрацияда енуі, ішкі мүшелердің: бүйректе, бауырда, бас миы, қанда, омырау сүтінде, зәрде және шашта жинақталуы мүмкін. Ағзаның сынаппен улануы негізінен тыныс алу жолдары арқылы жүреді, жұтылған сынап және оның бейорганикалық қосылыстары 80% - ға сіңеді. Ол ағзаның негізгі өмірлік функцияларының қызметінің бұзылуына зор әсер етеді [15].

Бүгінгі күні пайдаланылған сынап лампаларының қалдықтары да қоршаған ортаның қауіптілігіне айналып отыр. Люминесцентті жарықтандыру құрылғылары мен сынап лампаларының дұрыс қолданылмауы, тиісті технологияларды қолдану арқылы жою немесе өңдеу арқылы жүргізілмеу адамзат денсаулығына, жануарлар, өсімдіктер мен қоршаған ортаға зиян келтіруі мүмкін. Құрамында сынабы бар пайдаланылған шамдарды тастауда экологиялық және басқа талаптардың сақталуын қамтамасыз ететін әдістерді қолдану керек. Ал оларды өңдеу арнайы мамандандырылған санитарлық-гигиеналық ұйымдардың тәртібіне негізделіп тәжірибе жүзінде жүзеге асады [16].

Жалпы ДДҰ-ның жіктемесіне сәйкес денсаулықты анықтайтын факторларға өмір (49-53%), қоршаған ортаның жағдайы (17-20%), тұқым қуалау (18-22%) және медициналық көмек деңгейі (8-10%) жатады. Қоршаған ортаның факторлары адамның денсаулығының нашарлауымен әртүрлі, тікелей немесе жанама қатынастарға ие болуы мүмкін [17]. Қазіргі өндірістің технологиялық процестерінің салдарынан қоршаған ортаның ластануы мен тозуы денсаулыққа, халық саны айтарлықтай зиян келтіретіні дәлелденді. Сонымен қатар, өнеркәсіптің дамуы жұқпалы аурулардың даму қаупі төмендеген, яғни, жетекші орынды инфекциялық емес, негізінен созылмалы аурулар алады. Кейбір статистикалық мәліметтер бойынша, жыл сайын әлемде адам денсаулығына кері әсер етуі мүмкін бірнеше мың жаңа химиялық қосылыстар өндіріледі. Кез келген ксенобиотиктер, атап айтқанда, сынап ағзаға түсіп, зат алмасуға қосылып, ауыр зардаптарға әкелуі мүмкін [18,19]. Қазіргі уақытта қоршаған ортаның зиянды факторлары, радиациялық, иондаушы сәулеленудің әсер ету ауқымы ұлғайып, табиғи ортаның үлкейіп бара жатқанын аңғаруға болады [20]. Өкінішке орай, оны ағзадан шығарып тастау амалын және қорғану жолдарын табу жұмыстары бойынша ғылыми зерттеулер өте аз. Сондықтан, қазіргі уақытта қоршаған ортаның ластануы, радиациялық факторлардың тірі ағзаға, жеке мүшелерге және ағза жүйесіне әсерін зерттеудің ғылыми маңыздылығы артып, бүгінгі күні өзекті мәселелердің біріне айналып отыр.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Chemical Plant //Radiats Biol Radioecol. - 2015. – Vol. 55, № 6. – P. 565-583.
2. Malecka A., Wang Q., Shah S., Sutavani R.V., Spendlove I., Ramage J.M., Greensmith J., Franks H.A., Gough M.J., Saalbach A., Patel P.M., Jackson A.M. Stromal fibroblasts support dendritic cells to maintain IL-23. Th17 responses after exposure to ionizing radiation //J. Leukoc Biol. – 2016. - № 1015. – P. 474.
3. Чебураков Б.Ю., Чебураков С.Ю., Белозеров Н.Ю. Морфологические изменения ткани яичек у ликвидаторов последствий аварии на ЧАЭС //Архив патологии. -2004. №2. -С.19-21.
4. В. В. Ермаков. БИОГЕННАЯ МИГРАЦИЯ И ДЕТОКСИКАЦИЯ РТУТИ. Материалы Международного симпозиума (Москва, 7-9 сентября 2010 г.). -"М.: ГЕО- ХИ РАН, 2010. - С.5-137.

5. Соколов О.А., Черников В.А., Лукин С. В. Атлас распределения тяжелых металлов в объектах окружающей среды. Белгород: Константа, 2008. 188 с.
6. *Спектрометрическое* определение тяжелых металлов в объектах окружающей среды, пищевых продуктах и биологических материалах (Методические указания). Алматы, 1999. 41 с.
7. Антипов А.Б., Генина Е. Ю., Мельников Н.Г., Кашкан Г.В., Озерова Н.А. Мониторинг ртути в окружающей среде // Химия в интересах устойчивого развития, 1999. Т. 7. № 1. 2.
8. Burgess N.M., M, w, Meyer, 2008. Methylmercury exposure associated with reduced productivity in common loons. *Ecotoxicology*, 17, p. 83-91.
9. Hall B. D., Bolaly R. A., Furge R.J.P. et al. Food as the dominant pathway of methylmercury uptake by fish // *Water, Air and Soil. Pollut.* 1997. Vol. 100. № 1-2. P. 13-24.
10. Репкина Н. С., Таланова В. В., Топчиева Л. В. и др. Влияние кадмия на экспрессию генов транскрипционных факторов CBF1 и DREB1 в листьях проростков пшеницы // Тр. КарНЦ РАН. Сер. Экспериментальная биология. 2012. № 2. С. 113–118.
11. Filipak Neto F., Zanata S.M., Silva de Assis H. C, et al. Toxic effects of DDT and methyl mercury on the hepatocytes from *Hoplias malabaricus* *Toxicol. in Vitro.* 2008. Vol.22.№7.P.17051713.
12. *Патрушев Л. И.* Экспрессия генов. М.: Наука, 2000. 830 с.
13. *Амиргалиев Н. А.* Ихтиофауна и экология Алакольской системы озер / Н. А. Амиргалиев С. Р. Тимирханов, Ш. А. Альпеисов. Алматы: Бастау, 2006. 367 с.
14. Санитарные правила. Санитарно-эпидемиологические требования к пищевой продукции. Утверждены приказом и. о. министра здравоохранения Республики Казахстан от 06.08.2010, № 611. URL <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V100006440>_Астана.
15. Прокофьев А. К. Химические формы ртути, кадмия и цинка в природных средах // *Успехи химии*: 1981. Т. 50, вып. 1, 54-84 с.
16. Анализ эффективности технологий переработки типовых отходов, создающих одинаковые проблемы во всех регионах, и рекомендации по их внедрению. – Мытищи: НИЦПУРО, 2000. – 75 с.
17. Янин *Е.П.* Состояние и проблемы утилизации ртутных ламп в России // *Проблемы окружающей среды и природных ресурсов*, 2010, № 2, с. 25–84.
18. Сейсебаев А.Т. Қазақстан Республикасы аумағындағы радиациялық
19. Никаноров А.М., Жулидов А. В. Биомониторинг металлов в пресноводных экосистемах. Л., Гидрометеоздат, 1991, 132 с.
20. *Алексеев Ю. В.* Тяжелые металлы в агроландшафте. СПб.: ПИЯФ РАН, 2008. 216 с.

РАЗВИТИЕ И РЕАЛИЗАЦИЯ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАНИИ В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ.

ТОКАРЕВА Юлия Владимировна

КГУ «Школа – лицей № 1»

Сарань, Карагандинская область, Казахстан

julija_funt@mail.ru

Аннотация

COVID-2019 індетінің таралуына және карантиннің енгізілуіне байланысты "мұнда және қазір" онлайн оқуға көшу қажеттілігі туындады. Бұл мақалада қазіргі заманғы технологияларды оқытуға енгізудің оң жақтары ашылады. Сондай-ақ әлемдегі қазіргі жағдайға сәйкес "тығырыққа тірелген" бірқатар мәселелер бар.

Аннотация

В связи с распространением эпидемии COVID-2019 и введением карантина, возникла необходимость в переходе на онлайн обучение уже «здесь и сейчас». В данной статье раскрываются положительные стороны внедрения современных технологий в обучение. Так же существует целый ряд проблем, которые «обнажились» в соответствии с современной ситуацией в мире.

Пандемия коронавирусной инфекции COVID-19 в 2019-20 годах затронула системы образования во всём мире, что привело к массовому переходу школ и вузов на дистанционное и онлайн обучение. Пандемия COVID-19 и вызванное ей закрытие школ во всем мире негативно повлияли на национальные системы образования в разных странах и в частности в Казахстане. [1]

По данным ЮНЕСКО, в настоящий момент более 1,5 миллиарда школьников, или 87% от общего числа учащихся, остались без школ в рамках усилий по борьбе с распространением нового вируса. В мировой практике электронное обучение стало неотъемлемой частью современного образования – просто теперь из опциональной она превратилась в необходимую.

Очевидно, что сегодня каждый из педагогов испытал на себе очень сильное влияние пандемии коронавируса: нарушен привычный ритм работы, учёбы и других аспектов жизни, о которых мы раньше даже и не задумывались.

Успешность как образовательных организаций в целом, так и каждого педагога в частности зависит и от того, как быстро они смогут перестроиться, адаптироваться и отреагировать на новую систему работы, к ситуации неопределенности. В этом вопросе учителя продемонстрировали свою готовность к тотальному переходу школ на дистанционное обучение в течение очень короткого срока и нашли новые способы работы с учащимися.[2] То есть в ситуации форс-мажора специалисты системы образования оказались способны оперативно перестроиться для реализации стоящих перед системой задач. Учителя находятся в поиске путей, новых образовательных технологий, которые направят ребёнка в верное русло и дадут опору и возможности для развития.

С 06. 04.2020 года казахстанские школы перешли на дистанционное обучение. Дополнительной мерой к обучению стали видеоуроки для школьников на телеканалах «Балапан» и «Ел Арна». Эти уроки подготовило Министерство образования и науки РК. На телеканале «Балапан» — на казахском языке, «Ел арна» — на русском». Так же обучение проходит посредством : "Қазақ радиосы"; интернет – онлайн обучение через платформы Zoom, Classroom и другие программы; дистанционное обучение с помощью специализированных сайтов и мессенджеров; образовательного сайта Bilimland.kz [3]

Главное преимущество дистанционного обучения – это доступность, которая позволяет не ограничивать себя в образовательных потребностях. Следующим преимуществом является гибкость дистанционного обучения. В процессе обучения большую часть материала учащийся осваивает самостоятельно. А это значит, что учащийся может самостоятельно планировать время, место и продолжительность занятий. Не менее важным положительным моментом дистанционного обучения является обучение в индивидуальном темпе. Скорость изучения определённого предмета устанавливает сам учащийся в зависимости от его восприятия, личных обстоятельств и потребностей.

Мобильность – еще один плюс. Она является эффективной реализацией обратной связи между учителем и учеником. Это ещё и один из основных требований и оснований успешности процесса обучения. Говоря о плюсах дистанционного обучения нельзя не упомянуть такое свойство как технологичность, которая выражается в использовании в образовательном процессе новейших достижений информационных и телекоммуникационных технологий.

Творчество – следующий положительный момент дистанционного обучения. Здесь подразумевается то, что в процессе обучения создаются комфортные условия для творческого самовыражения учащегося любого возраста.

При всей положительной стороне данных видов обучения обнажились и отрицательные стороны. В широкомасштабном проекте по переходу на дистанционное обучение школ есть самые простые пункты, которые можно было бы реализовать задолго до наступления карантина. Одним из таких пунктов является подключение интернета в школах, обучение учителей категории «50+» базовым навыкам владения ПК и т.д. Дети, в отличие от учителей старшего поколения, как минимум, последние 20 лет осваивают компьютерную грамоту задолго до прихода в первый класс. Уверенно владеют ПК и молодые учителя. Чего нельзя сказать о педагогах так называемой «старой закалки». Компьютерная безграмотность учителей, чья молодость прошла до появления интернета и компьютеров в каждой семье - это настоящая проблема, которую можно было решить уже давно, без дополнительных усилий и «директив сверху»[4]. И если уж говорить совсем честно, то это проблема не столько государственного масштаба, сколько отдельно взятых учителей, которые не хотят работать над собой и учиться новому. Они до сих пор не могут понять, что эпоху цифровизации уже не повернуть вспять, а знаменитая «формула» К. Д. Ушинского, что учитель «остается учителем до тех пор, пока учится» — уже не крылатое выражение, а основной принцип педагогики. Учитель, не умеющий пользоваться компьютером, рядом с «продвинутым» первоклашкой выглядит несколько нелепо.

Не меньшей проблемой, которую «обнажил» коронавирус, стало качество работы образовательных онлайн- сервисов. Пока уже работающие интернет- платформы использовало незначительное число пользователей, они вполне неплохо себя зарекомендовали. Но как только нагрузка возросла, сразу же «посыпались» жалобы, например, на регулярно «зависающий» электронный журнал и отсутствие нужных видеоуроков. Нельзя не сказать и о том, что не в каждой

семье имеется возможность отдать компьютер ребёнку в полное распоряжение.[5] А если в семье два-три ученика, то вопрос о том, кто сегодня будет первым делать уроки становится одним из самых острых, иногда доводя ситуацию до конфликта.

Так же выявилась и другая проблема. Практика показала, что дистанционное обучение практически невозможно в начальном звене. Дети младших классов еще не ориентируются в цифровом мире так, как школьники среднего и старшего звена. Практически каждый день малышам требуется помощь родителей. К сожалению это не всегда возможно: папы и мамы работают... В среднем звене онлайн обучение возможно только для очень мотивированных детей, когда ребёнок может самостоятельно настроить себя на учебный лад. Для ребёнка любого возраста более привычно находиться в школе по 6-7 уроков в день. Но высидеть то же количество уроков, смотря на монитор компьютера или, того хуже, на экран телефона - это намного сложнее морально и физически.

Нужно принимать во внимание и тот факт, что многие родители вынужденно перешли на удаленный формат работы. Не подготовленными к дистанционной форме обучения оказались и многие жители маленьких городов и сёл в глубинке — некоторые населенные пункты до сих пор не имеют стабильного интернета, а значит и доступа к большинству онлайн-сервисов.

В заключении хотелось бы посмотреть с надеждой и оптимизмом на данную проблему. Однозначно, все учащиеся и учителя очень надеются, что данная сложившаяся ситуация завершится в скором времени.

По словам главы МОН РК, дистанционное обучение – это серьезный вызов для системы образования в Казахстане.

Список используемой литературы:

1. https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%BB%D0%B8%D1%8F%D0%BD%D0%B8%D0%B5_%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D0%B8%D0%B8_COVID-19_%D0%BD%D0%B0_%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5_%D0%B2_2019%E2%80%942020_%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%85 [1]
2. <https://vlast.kz/obsshestvo/38217-kakie-est-resenia-dla-distancionnogo-obucenia-skolnikov.html> [2]
3. https://www.inform.kz/ru/minobrazovaniya-rk-vse-chto-nuzhno-znat-ob-organizacii-distancionnogo-obucheniya_a3634112 [3]
4. <https://24.kz/ru/news/obrazovanie-i-nauka/item/384309-kazakhstan-imeet-vse-neobkhodimye-instrumenty-i-platformy-dlya-perevoda-uchashchikhsya-na-distantsionnoe-obuchenie> [4]
5. <https://news.rambler.ru/education/43978808-koronavirus-obnazhil-vse-problemy-distantsionnogo-obucheniya/?updated> [5]
6. <https://expert.ru/2020/05/6/transformatsii-sotsialnogo-prostranstva-kak-predchuvstvie-novogo-mira/> [6]
7. <https://ru.euronews.com/2020/04/03/culture-in-corona-times-by-trent> [7]
8. <https://informburo.kz/stati/distancionnoe-obuchenie-shkolnikov-otvety-ministra-na-chasto-zadavaemye-voprosy.html> [8]

БҮГІНГІ БІЛІМ БЕРУ САПАСЫ НЕГЕ БАЙЛАНЫСТЫ?

ТУЛЕГАЛИЕВ Амантай Сериккалиевич

«Өрлеу» Біліктілікті арттыру Ұлттық орталығы» филиалы Маңғыстау облысы бойынша педагогикалық қызметкерлердің біліктілігін арттыру институтының «Курстан кейінгі қолдау және инновацияларды енгізу» зертханасы

Ақтау, Қазақстан

tulegaliev.a@orleu-edu.kz

Аннотация

Бұл жұмыс: Білім сапасы дегеніміз не? Білім сапасы қалай анықталуы керек? Білім сапасына қандай факторлар әсер ете алады? Және осы білім сапасын арттыруда (нақтылауда деп түсінген дұрыс болар) қандай қадам жасауымыз керек? Бүгінгі күнгі білім саласындағы атқарылып отырған жұмыстың барлығы өзін ақтай ала ма? Болашақта нәтижелі білімге жету үшін бізге қандай қадам жасау керек? түріндегі білім саласының дамуына қатысты мәселелерге арналған.

Аннотация

Что такое качество образования? Как определяется качество образования? Какие факторы могут повлиять на качество образования? И какой шаг мы должны сделать в этом направлении для повышения качества образования? Могут ли реформы проводимая в сфере образования, оправдать себя? Какие шаги нам нужно сделать, чтобы достичь результативного образования в будущем?

Аннотация

What is the quality of education? How is the quality of education determined? What factors can affect the quality of education? And what step should we take in improving the quality of education? Can all the work carried out in the field of education justify itself today? What steps do we need to take to achieve effective education in the future?

Білім сапасы дегеніміз не? Білім сапасы қалай анықталуы керек? Білім сапасына қандай факторлар әсер ете алады? Және осы білім сапасын арттыруда (нақтылауда деп түсінген дұрыс болар) қандай қадам жасауымыз керек? Бүгінгі күнгі білім саласындағы атқарылып отырған жұмыстың барлығы өзін ақтай ала ма? Болашақта нәтижелі білімге жету үшін бізге қандай қадам жасау керек?

Білім беру ұғымына арналған сөздікте «Оқу орнында ғылыми мағлұмат беріп, адамның танымын, білімін, дағдысын, дүниеге көзқарасын жетілдіру процесі, қоғам мүшелерінің мәдениетін дамытудың негізгі шарты. Білім берудің мақсаты – қоғам мүшелерінің адамгершілік, интеллектуалды, мәдени және олардың дене бітімінің дамуында, кәсіптік біліктілігінде жоғары деңгейге қол жеткізу болып табылатын тәрбие мен оқытудың үздіксіз процесі, жүйеге келтірілген білім, білік, дағды және ойлау тәсілдері көлемін меңгерту және оның нәтижесіне қол жеткізу» түрінде анықтама берілген[1].

Біздің бүгінгі әңгімемізге арқау болып отырған «білім сапасы» ұғымы *П.Ф. Анисимов пен В.Е. Сосоноконның* Қазан қаласында шыққан «Орта кәсіби білім беру сапасын басқару» тақырыбындағы еңбегінде: «Сапа» – бұл нысандар мен үрдістердің тиімділігі, құндылығы, олардың нақты мақсаттарды, нормаларды қанағаттандыруға жарамдылығы немесе бейімділігі, яғни талаптарға, қажеттіліктерге және нормаға сәйкес немесе дәл болуы [2] түрінде анықтама берілген.

«Сапа» ұғымы «қалай», «қандай» сөздерінен туындаған, қандай ерекшеліктерге ие деген мағынаны білдіреді. Сапа – жалпы ғылыми санат, оны әртүрлі саланың мамандары қолданады. Сапа – берілген стандарттарға сәйкес еңбек нәтижесі. Білім беру саласындағы сапа – білім беру саласының «өнімі», яғни оқушының білімі, білігі және дағдыларының қалыптасу деңгейі» деген анықтаманы жоғарыдағы сөздіктен де табамыз.

А.И. Субетто бұл түсініктің барлық аспектілері сипаттаманың бірлігі мен бірін-бірі толықтырулары арқылы ғана «сапа» ұғымының нақты мәнін көпсалалы, пәнаралық құбылыс ретінде бағалауға болады деген қорытынды жасады [3].

Бұл айтылғандарды қарастыра отырып, бүгінгі күнге техникалық бағыттағы «сапа» ұғымының нақты анықтамасын білгенімізбен, педагогика саласына өткен кезде аталған ұғымның созылыққы, дәлдік пен нақтылықтан гөрі екі ойлылыққа итермелейтін жасырын ойды да білдіріп тұратын анықтамаларды аламыз.

Сондықтан бүгінгі күнгі педагогикадағы «сапа», «білім сапасы» ұғымдарын әртүрлі түсіну-білім саласындағы реформалардың да қиын жағдайда, ауыртпалықтар мен кедергілерді жоя отырып, немесе айналып өтіп орындалуын байқауымызға болады.

Бүгінгі білім беру ұғымының алдында тұрған міндет ұшан теңіз. Бұл міндетті Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық Білім Академиясы төмендегідей түсіндіреді: «Қазіргі кезде «білім» ұғымының мағынасы өте терең, ол өзінің құрамына өмірдің әлеуметтік және мәдени жағдайларын да қамтиды. Сондықтан оқушылардың мәдени құндылықтарды, әртүрлі іс-әрекет түрлерін, білім мен білік, дағдыларды меңгерулеріне мүмкіндік тудырады. «Білім беру сапасына» оқыту мен оқу, тәрбиелеу мен өзін-өзі тәрбиелеу, дамыту мен өздігінен даму, тұлғаның әлеуметтенуі мен жан дүниесінің өсуі жатады. Сондықтан білім беру саласы қоғам мен өркениеттің проблемаларын шеше отырып, білім сапасының маңыздылығын арттырады»[4].

Білім беру сапасы туралы осы бағыттағы ойды жалғастыра отырып, аталған әдістемелік құрал: «Жалпы білім беру сапасының ішкі қасиеттеріне мыналар жатады: білім беру үдерісінің негізгі шарттары, білім беру үдерісін басқару, ғылыми-әдістемелік жұмыстар, маманмен қамтамасыз ету, оқушылардың психикалық-соматикалық денсаулығы, мектепке дейінгі білім беру, педагогикалық еңбекті ынталандыру, білім беру үдерісін жүзеге асыру және қаржыландыру, оқыту, оқу; білім беру үдерісінің нәтижелері: білім, дағды, шығармашылық жұмыстың шараларын игеру, тұлғаның тәрбиелілігі және дамуы» деп ой тастайды[4]. Бұл айтылғандарды талдай отырып, бұл түсінікті

- тұлғаның, қоғамның, мемлекеттің білім сұраныстарын қанағаттандыру бағытындағы жұмысы және аталған жұмысты басқару;
- білім беру ұйымындағы білім беру үдерісіне жасалатын жағдайлардың сапасы мен білім үдерісіне қатысушыларды ынталандыру;
- білім беру үдерісін жүзеге асырудағы отбасы, мұғалім мен оқушының өзара әрекет және ынтымақтастық сапасы;
- білім беру үдерісінің нәтижесінің сапасы деп қарастыруға болады.

Елімізде өткен ғасырдың 80-інші жылдарынан басталған білім саласындағы өзгерістер бүгінге дейін жалғасып келеді. Осы кезеңдегі жүргізілген реформалардың барлығының дерлік алға қойған мақсаты негізі біреу, ол мектептегі барлық оқушының бірдей деңгейдегі үлгерімін қамтамасыз ету. Аталған өзгерістердің пайда болуына түрткі болған алғашқы себептің бірі – бұл жалпыға міндетті орта білім беру саясаты. Жалпыға міндетті орта білім беру саясатының гуманистік тұрғыдағы, елдегі білім деңгейінің артуындағы мақсаты өте жоғары болғанымен, педагогикаға, тікелей білім саласына тигізген үлкен кері әсері де болды. Бұл білім саласы ұйымдарының жұмыс сапасын («білім сапасы» деп түсініңіз!) пайыздық тұрғыда бағалау. Білім сапасының пайыздық тұрғыда бағалануы білім беру ұйымдарындағы бүгінгі күнге дейін қолданыстағы «бес балдық» бағалау жүйесінің алғашында «төрт балдық» бағалауға, 2000 жылдардан бастап «үш балдық» бағалау жүйесіне айналысын қамтамасыз етті. Егер осыдан жиырма жылдай уақыт бұрын «үлгермейтін оқушыларының пайыздық мөлшері жоғары мектеп – артта қалған мектеп, 100%-дық үлгерім берген мұғалім жақсы мұғалім» деген деген түсінік мектептерге орныға бастаған болса, бүгінгі күні осы түсініктің жеке ұжымдар ішіндегі «үлгерім сапасы төмен мектеп-жаңа педагогикалық инновациялық технологияларды меңгермеген мектеп, мұғалім» дегендей сәл өзгерген формасы пайда болып отыр.

Білім беру саласындағы аталған қиыншылықтардан құтылу, білім сапасын бағалауды реттеу, оның шынайылығын қамтамасыз ету, оқушының өз еңбегінің нәтижесін бағалаудағы құзіреттілігін қалыптастырып, оны дамыту мақсатында 2012 жылдан бастап қалыптастырушы бағалауды енгізу жұмыстары жоспарланып, мұғалімдер дайындықтан өте бастады.

«Бүгінгі күні мектептерде критериалды бағалау қолданылады, ал критериалды бағалау жағдайында оқушы бағасын өзгерту мүмкін емес» дейтін адамдар да табылар. Бірақ кез-келген критериалды бағалауға арналған тапсырманы жасаушы адам (яғни мұғалім) екендігін ескерсек, адами фактор әсерінің бұл жерде де белгілі мөлшерде орын алатындығы анық.

Бүгінгі күнгі білім сапасын қамтамасыз етуге тиісті критериалды бағалау формасын енгізудің басты себебі неде?

Критериалды бағалауға қатысты жазылған жұмыстың көпшілігі дәстүрлі оқытудағы мүмкіндіктердің барлығын дерлік (толықтай емес) жоққа шығара отырып, қалай болғанда да бағалаудың осы түрін енгізуге бағытталған. Мысалға, осындай жұмыстың бірінде дәстүрлі оқытуға қатысты «Жоспарлау, оқыту және бағалау – жеке дара үдеріс» деп жазылған, ал критериалды бағалауға қатысты «Жоспарлау, оқыту және бағалау – біртұтас үдеріс» түрінде берілген. Осы мысалды ала отырып талдап қарасақ не байқалады?

Жоспарлау – бұл мұғалім жұмысының дидактикалық орындалу траекториясы. Олай болатын болса, кез келген сабақты оқу жылына жоспарлау, материалды жеке тоқсандар бойынша бөлу барысында әрбір өз жұмысына жауапкершілікпен қарайтын мұғалім дидактиканың негізгі категорияларына жататын оқыту, оқу, білім беру, пәндік білім, білік, дағды, оқу материалы, оқу мақсаты, оқыту мазмұны, мазмұнның орындалысына жету әдісі (технологиясы), оқыту құралдары және оқыту нәтижесін мүмкіндігінше толық қарастыратындығы анық. Бұл жоғарыда дәстүрлі оқыту туралы айтылған «Жоспарлау, оқыту және бағалау – жеке дара үдеріс» деген ойдың және критериалды бағалау туралы айтылған «Жоспарлау, оқыту және бағалау – біртұтас үдеріс» деген ойдың айтылғанымен екі ортада қомақты, ауыз толтырып айта алатындай айырмашылық жоқ екендігін көре аламыз. Дәл осы формада бағалау туралы да айтуға болады.

Біздің бүгінгі білім саласы алдына қойып отырған ең негізгі мақсатымыз білім сапасын арттыру болатын болса, білім саласындағы бітпейтін эксперименттерді тоқтатып, «біз болашақ түлектеріміз пән бойынша нені білгенін, жасай алғандығын, нені ұсына алғандығын» нақты айта алуымыз керек. Басқаша айтатын болсақ, пәндік білім стандартын қайта қарап, стандарт талаптары ішінен әсіре ғылыми-теориялық, пәннің жоғары білім саласына қатысты құрамдас бөліктерін мектеп бағдарламасынан бөліп шығарып, орта білімге сай білімдік негіз қалыптастыруымыз керек. Осы негізді қалыптастыру барысында пәннің теориялық, тәжірибелік-лабораториялық құрамдас бөліктерінің сағаттық үлесі анықталған бағдарлама құрастырылуы керек.

Білім беру ұйымдарының барлығын Назарбаев Зияткерлік мектептеріне теңеу, соның деңгейіне жеткізу деген утопиялық ойды ұмытып, өмірге саналы көзқараспен қарайтын уақыт жетті. Елімізде Назарбаев Зияткерлік мектептері жоғарғы мектеп формасында, өз бағдарламасымен, өзіндік бағалау нормативтерімен, өзіндік оқу стандартымен өз жұмысын жалғастыра отырып, қазақстандық білім саласына өз үлесін қоса беруіне мүмкіндік жасалған.

Ал жалпыға міндетті орта білім саласында Назарбаев Зияткерлік мектептері мен жалпы орта білім беру мектептерінің бағдарламасы аралығында айырмашылық болуы керек, себебі екі білім беру ұйымының материалдық жағдайы, қаржыландыру деңгейі, оқушылардың білімге көзқарасы мен контингенті, жеке сыныптардың толымдылығы, педагогикалық қызметкерлердің еңбек ақы мөлшері бір-бірімен салыстыруға келмейді. Яғни, бұл жалпы орта білім стандартын толықтай қайта қарап, жеке пәндер бойынша оқушылардың *нені атай алуы немесе көрсетуі, анықтай алуы және өлшеуі, баяндай алуы, түсіндіре білуі, талдай білуі, болжай алуы* қажет білім, білік, дағды негіздері анықталуы керек.

Яғни осы жұмыс барысында әр пәннің білім стандарты, пәндік минимум деңгейі анықталуы керек деген мәселеге келуі қажет. Тұрақты, бес-сегіз жылға арналған (себебі бұл уақыт ішінде сол білім саласында күрделі бетбұрыс түріндегі өзгерістер бола қоймайды), оқулықтар шығарылып, міндетті түрде бекітілген ОӘК ұсынылуы керек деп ойлаймын.

Пән бағдарламасы оқушының функционалдық дамуына қажетті теориялық материалдың берілген жағдайында, оның практикалық тұрғыда бекітілуіне мүмкіндік беріп, пәндік білімін жинақтауына, оны бағалай отырып болжауға арналған жолмен жүретін болса, біз білім сапасына толық жететіп, халықаралық зерттеулер барысында өзіміздің білім саласының заманауилығын дәлелдеп, алғашқы елдер тобынан көрінетіндігіміз анық.

Пайдаланылған әдебиеттер:

- [1]. (Орысша-қазақша түсіндірме сөздік: Педагогика / Жалпы редакциясын басқарған э.ғ.д., профессор Е. Арын. – Павлодар: «ЭКО» ҒӨФ. 2006. - 482 б.)
- [2] Анисимов П.Ф., Сосоноко В.Е. Управление качеством среднего профессионального образования. – Казань: ИЧПО РАО, 2001. - 256 б..
- [3] Субетто А.И. Качество образования в России: состояние, тенденции, перспективы. – СПб., -М.: 1999. – 67 с.
- [4]. (Заманауи мектептегі білім сапасын басқару. Әдістемелік құрал. – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2014. – 42 б.)

ОБРАЗОВАНИЕ «В ЦИФРОВИЗАЦИИ» – ВЗГЛЯД ИЗНУТРИ ТУРГАЛИЕВА Айман Маратовна, КАРАБАЕВА К.Ж.

Казахский национальный женский педагогический университет

Алматы, Казахстан

turgalieva.ayman@gmail.com, kamilya0705@mail.ru

Аннотация

В статье представлено основные направления цифровизации общества, оказывающие влияние на развитие, модернизацию казахстанской образовательной системы. Акцентируется внимание на казахстанской системе образования в условиях цифровизации общества и рыночных отношений, на основе анализа программы «Цифровой Казахстан» обобщаются основные направления влияния интернет-технологий и информационных технологий на образовательную систему в целом и профессиональное образование в частности. Подчеркивается, что основные вызовы современного казахстанского образования диктуются постиндустриальным развитием мирового сообщества, для которого характерны возрастающая роль науки, техники, производства услуг, интернет-технологий и др. Так же говорится о влиянии цифровизации на общества и на развитие образования, диктует основные направления, приоритеты его модернизации и под влиянием цифровизации происходят изменения содержания, сущности, форм казахстанского образования, показывает, что необходим гибкий синтез традиционного и инновационного в современном образовательном процессе.

Ключевые слова: цифровые образовательные ресурсы, цифровизация, новейшие цифровые ресурсы и технологии, цифровая школа, ICT teacher adaptation(ИКТ адаптация учителя)

В настоящее время цифровизация образования является мировым трендом. Одним из стратегических документов развития Казахстана является Государственная программа «Цифровой Казахстан». В этой программе цифровые технологии рассматриваются как возможность диверсификации Национальной экономики, и всей системы образования. Целью Государственной программы «Цифровой Казахстан» является повышение качества жизни населения и конкурентоспособности экономики Казахстана [1].

В Законе РК «Об образовании» говорится: «Главной задачей системы образования является развитие национальных и общечеловеческих ценностей, на основе науки и практики, формирование личности и создание необходимых условий для получения профессионального образования, внедрение новых технологий обучения и дальнейшее развитие системы образования» [2].

Важную роль играет реализация и доступность применения образовательных интернет-сайтов, работающих в режиме онлайн, дающих как простые задачи, так и полные образовательные курсы разных направлений. В образовательной среде есть такой проект «Современная цифровая среда образования», который должен повысить качество и расширить уровень непрерывной образовательной системы. Это возможно реализовать путём совершенствования нашего цифрового пространства образования. Кроме того, необходимо сделать общедоступным обучение в режиме онлайн. Данный проект должен представить цифровое образование, как очень удобный и эффективный способ как для учеников, так и для учителей. Он служит цели улучшения качественных показателей образовательного процесса, сделать его более доступным, даёт возможность организовать смешанное обучение, и, кроме того, сформировать методику непрерывного обучения с учётом личных направлений образования каждого.

Внедрения цифровых технологий в образовательный процесс обусловлена повсеместным внедрением информационно-компьютерных технологий в жизнь общества. С развитием цифровых образовательных ресурсов появляются новые возможности получения образования не только в традиционной форме обучения, но и дистанционно. Раскрывая современную концепцию иноязычного образования, С.С. Кунанбаева подчеркивает, что «правомерно выделить» системнообразующий и концептуально-значимый набор методологических принципов обучения иностранным языкам и систему методических принципов, выбор совокупности методов и технологий обучения, обеспечивающих реализацию современной теории «межкультурной коммуникации» [3].

Под цифровой школой понимается образовательное учреждение, которое повсеместно и очень удачно применяет цифровую аппаратуру и программы в процессе образования, что даёт каждому учащемуся повышенную конкурентоспособность. Цифровые школы не являются чем-то необычным и новым, так как методы информационных технологий повсеместно уже применяются во многих школьных учреждениях. Однако школы, переходящие на технологии цифрового обучения, существенно превосходят обычные школы по технической и информационной оснащённости, уровню готовности учителей к новым условиям работы, возможностями по управлению образованием.

Сегодняшние цифровые технологии обучения это: Инструментальный набор для оптимального доведения информационных данных до учеников. Набор инструментов, позволяющий создавать различные учебные материалы. Инструментарий, оптимизирующий методы преподавательской работы. То есть цифровые технологии в сфере образования являются средством формирования обновлённой образовательной среды, которая развивает различные полезные навыки учеников и даёт им необходимый объём знаний. Сегодняшние стандарты образования ориентированы на совершенствование организационных методик учебного процесса. В первую очередь это относится к экспериментальной работе преподавателя и ученика, так как ученикам необходимо получить не только какие-то практические навыки, но и общенаучные. Надо так построить процесс обучения, чтобы ученики овладели методикой познания естественных наук. Для этого применяется метод объединённых исследовательских работ педагога и ученика, студента который заключается в проблемно ориентированном и поисковом подходе к обучению. Он реализует общеизвестный цикл научных исследований, который состоит из: Подбор и анализ фактического материала. Моделирование, формирование выводов и следствий, проведение экспериментов, получение окончательного фактического материала опять же с помощью ИКТ технологиями. К таким технологиям можно отнести ряд технологии которые эффективны в исследовательских работах, в изучении новых материалов, в self study, в преподавании, целом в образовательном процессе. Такие платформы как flipped classroom, google classroom, Microsoft teams, мобильные приложения (apps), графико-репрезентационные инструментариум как prezi, pear deck, canva, pixton итд.

Информатизация образования включена в состав наиболее приоритетных научно-технических программ развитых стран мира. В заявлении Европейской комиссии, отражающем точку зрения правительств европейских государств, говорится: «Сегодня новые технологии открывают

беспрецедентные возможности». Цифровые технологии могут повысить эффективность ресурсов за счет масштабируемости, расширения доступа большего числа людей (например, через массовые открытые онлайн курсы и т.д.) [4]

В развитии преподавание иностранного языка есть инновационные технологии и платформы как **Flipped Classroom** — это современный подход к обучению, который предлагает поменять местами классную и домашнюю работу и этим повысить вовлеченность и мотивацию студентов в процесс обучения. Грубо говорят, домашка становится классной работой, а классная работа становится домашкой. Вы, как самый настоящий учитель от бога, даете весь новый материал домой, зачастую это видео, статьи или объемные тексты; студенты работают с ним дома и на следующем уроке применяют то, что они выучили, в классе, участвуя в различных играх и активитиз.

Таким образом роль учителя смещается от тамады на торжестве до закулисного помощника на уроке. В итоге время на уроке используется максимально эффективно, так как все оно посвящено общению, а не лекции учителя и испуганным «yes/no» от студентов. Ученики приходят подготовленными, со знанием новой информации, лексики, домашними заметками и заготовками, что позволяет «медленным» и вдумчивым студентам показать свой потенциал во время занятия.

Flipped Classroom обычно состоит из нескольких компонентов, например:

- онлайн платформа для дистанционного обучения и общего доступа к материалам,
- видео ресурсы, аудио, тексты,
- презентации powerpoint,
- обсуждение,
- онлайн-общение преподавателя со студентами

Если вы не намерены серьезно вводить этот подход в свой курс или занятия на постоянной основе, то достаточно будет лишь ссылки на материал в общем чате или открытый доступ на облачном хранилище.

Если же Flipped Classroom покорило ваше сердечко, стоит задуматься об общей онлайн платформе. Советую обратить внимание на Google Classroom. Учителя используют его по-разному: отсылают домашку онлайн, оставляют свой фидбек о выполненных заданиях, делают объявления о грядущих занятиях и поддерживают онлайн связь в чате. Также можно рассылать задания прямо на уроке.

Таблица 1 – Сравнительный анализ программ Flipped Classroom

Плюсы подхода	Минусы подхода
<ul style="list-style-type: none"> • почти весь урок можно занять разговорной практикой и высококогнитивными заданиями, которые обычно приходится урезать, чтобы не нарушать тайминг урока. С этим подходом можно вдоволь разговаривать и выслушать каждого; 	<ul style="list-style-type: none"> • пусть сейчас каждый второй — блогер инстаграмма и делает ежедневные влоги о своей яркой жизни в сториз, создавать качественный контент для учеников все-таки довольно энерго- и ресурсозатратно. Более того, учителю нужны навыки работы с компьютером выше чем вкл/выкл, так что придется заняться компьютерной грамотностью;
<ul style="list-style-type: none"> • вдогонку одной из наших предыдущих статей, это — экологично. Сотни распечаток никогда не увидят солнечного света, не будет лишних копий для тех, кто сегодня не дошел на урок, не нужно будет заправлять принтер так часто, не нужно закупаться дополнительными папками, чтобы хранить все эти копии. Так экономится место и на рабочем пространстве; 	<ul style="list-style-type: none"> • программа уроков должна быть увлекательной и мотивировать студентов. Формы заданий должны соответствовать их интересам и стилю жизни: в почете видео, а не тексты; развлекательное, а не поучительное; сжатое и короткое, а не часовая лекция;
<ul style="list-style-type: none"> • одно из главных преимуществ — каждый ваш ученик будет самостоятельно смотреть видео и читать тексты в своем темпе и столько раз, сколько ему нужно для максимального осознания происходящего. Больше не будет тех, кому скучно смотреть видео дважды на уроке, и тех, кто не понял с первого раза. На уроках вас будут радовать довольные лица, которые хотят поделиться своими мыслями по поводу новой темы. Эврика! 	<ul style="list-style-type: none"> • нужно принимать во внимание возраст, пол, религию, социальную позицию, стиль обучения и цели всех студентов. А всем, как известно, не угодишь;
<ul style="list-style-type: none"> • умные тети, дяди и британские ученые проводили множественные эксперименты и выяснили, что группа, которая училась по модели 	<ul style="list-style-type: none"> • не все ESL уроки могут стать «перевертышами». Нужно внимательно подходить к планированию курса и оставить достаточно времени и на

Flipped Classroom, сдала финальный годовой тест на 28% успешнее, чем традиционная группа. Тест включал в себя чтение, письмо, аудирование, разговорную практику и использование лексики. Улучшились все навыки студентов, и повысилась общая успеваемость;	грамматические уроки, и на дебаты, обсуждения, презентации, игры и т. д.;
• более того, подобный подход и смешанный тип обучения позволяет студентам развивать самостоятельность и вовлеченность в процесс;	• в первое время подготовка материалов может занять много времени, но это сродни первому году преподавания. Как только наберется опыта, больше не придется так долго и мучительно искать нужное задание;
• студенты скажут спасибо за то, что могут подготовиться к занятию независимо от того, есть у них стол, карандаш и тетрадь или нет, так как все обучение происходит в интернете, к которому есть постоянный доступ из любой точки мира.	• несмотря на то, что роль учителя кардинально меняется, не стоит забывать о своем предназначении: студенты все еще должны ощущать контроль и поддержку. Не забывайте о фидбеке к выполненным студентами заданиям.

Итак, анализ инноваций, внедряемых в систему высшего образования, а именно:

- модернизация учебных заведений системы высшего образования, отбор и структурирование содержания высшей школы, уровень подготовки кадров в высшей школе
- будет способствовать решению следующих задач, стоящих на сегодняшний день перед высшим образованием:
 - эффективное и целостное усвоение знаний;
 - умение проводить научные исследования;
 - развитие навыков самообразования, саморегуляции и самоконтроля;
 - развитие творческих способностей, инициативности и умения отстаивать свое мнение во время дискуссий;
 - повышение качества образования.

Таким образом, педагогическая инновация — это форма специфического передового опыта, который сопутствует модернизации в системе высшего образования.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Государственная программа «Цифровой Казахстан». Постановление правительства Казахстана от 12 декабря 2017 года № 827
- [2] Закон “Об образовании” РК от 27 июля 2007 г., № 319- III (Глава 3, статья 11)
- [3] Кунанбаева С.С. Современное иноязычное образование: методология и теория. - Алматы: Эдельвейс, 2005.- 47-48 с.
- [4] Education and Training monitor European Commission 2013

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ ШКОЛЬНИКОВ ВО ВРЕМЯ ПАНДЕМИИ

ТУРСУНОВА Жанар Маратовна, МУСТАФА Индира Жаңбырбайқызы

КГУ «Средняя школа №13»

Актобе, Казахстан

Влияние цифровых технологий теряется, если не делается упор на использовании педагогики и технологий в учебном процессе.

Higgins et al., 2012; Fullan, 2013

По данным ЮНЕСКО, в настоящий момент более 1,5 миллиарда школьников, или 87% от общего числа учащихся, остались без школ в рамках усилий по борьбе с распространением нового коронавируса. В мировой практике электронное обучение стало неотъемлемой частью современного образования – просто теперь из опциональной она превратилась в необходимую.

Многие педагоги задолго до кризиса утверждали, что школьная система нуждается в радикальных изменениях. Всеобщее дистанционное обучение – одна из новаций, которую привнесла в нашу жизнь пандемия коронавируса. Домашнее обучение во время распространения пандемии COVID-19 уже всюду меняет подход к образованию.

Можно выделить следующие основные формы дистанционного обучения: в режиме онлайн и в режиме офлайн.

Отметим, что все виды цифровых технологий не вступают в противоречие с традиционными формами образования. Они дополняют, изменяют его качественно, придают новый вектор развития и формирования инновационных подходов, где возможны и смешанные варианты применения образовательных технологий.

Анализируя эффективность дистанционного обучения, также важно учитывать показатели педагогической эффективности. Это системное понятие, традиционно применяемое в исследованиях эффективности дистанционного обучения в образовательных учреждениях (например, в трудах А. А. Андреева, Т. Рассела, О.К. Филатова, Д.В. Чернилевского и др.).

Обучение через интернет обладает рядом существенных преимуществ:

Гибкость – учащиеся могут получать образование в подходящее им время и в удобном месте;

Дальнодействие — обучающиеся не ограничены расстоянием и могут учиться вне зависимости от места проживания;

Экономичность — значительно сокращаются расходы на дальние поездки к месту обучения.

Дистанционное обучение стало популярным с появлением интернета, открыв новые возможности развития для жителей удаленных населенных пунктов и деловых людей с плотным рабочим графиком.

Дистанционное обучение позволяет:

- снизить затраты на проведение обучения (не требуется затрат на аренду помещений, поездок к месту учёбы, как учащихся, так и преподавателей и т. п.);
- сократить время на обучение (сбор, время в пути);
- участник самостоятельно может планировать время, место и продолжительность занятий;
- проводить обучение большого количества человек;
- повысить качество обучения за счет применения современных средств, объёмных электронных библиотек и т. д.
- создать единую образовательную среду.

Неоспорима сложность задачи определения эффективности дистанционного обучения. Ввиду активного развития информационных технологий можно оптимистично смотреть на перспективу реализации разных методов оценки при условии минимальных затрат времени и человеческих ресурсов. Еще раз обратим внимание на важность системных (общих) показателей качества СДО. Успех дистанционного обучения в целом значительно зависит от методологов, участвующих в организации обучения. Именно в их задачи входит налаживание диалога с участниками, повышение воздействия дистанционных программ.

Вначале дистанционное обучение воспринималось лишь как дополнительный способ приобретения знаний или подготовки к экзаменам. В этом году ситуация изменилась. По данным ЮНЕСКО, в настоящий момент более 1,5 миллиарда школьников, или 87% от общего числа учащихся, остались без школ в рамках усилий по борьбе с распространением нового коронавируса. В мировой практике электронное обучение стало неотъемлемой частью современного образования – просто теперь из опциональной она превратилась в необходимую.

Трудности возникли ранее... До перехода на дистанционное обучение многие учителя пользовались образовательными онлайн-платформами регулярно или время от времени. В основном для отработки сложных тем по своему предмету и для выполнения домашних заданий. В период перехода школ на дистанционное обучение доля тех, кто использует онлайн-ресурсы при проведении уроков, увеличилась.

О чем говорит запрещенный смартфон в школе?

- Не поддерживается развитие цифровых умений.

Новый способ действия, цифровое гражданство, когнитивная деятельность.

- Мало педагогов с соответствующими компетенциями.

Организация работы инновационным образом, низкая ИКТ компетентность.

- Нет персонализации обучения.

Кто в центре обучения? Ученик для школы? Развитие ответственности?

Оказалось, у детей возникают трудности при работе с большими форматами (сочинения и эссе).

И есть проблема нечетко сформулированного задания: в дистанционном формате теряются ряд каналов информирования и обратной связи, и то, что очевидно в офлайне, сейчас стоит проговаривать или прописывать дополнительно.

Делились опытом, помогали друг другу. Трудности решали сообща. Коллеги, у которых за плечами был различный опыт использования технологий онлайн-обучения, обозначили технические и

содержательные возможности, поделились ссылками на удобные базы с учебными материалами и предложили свою помощь в освоении необходимых программ.

Продолжим пользоваться образовательными онлайн-ресурсами в своей работе и в будущем. Система дистанционного обучения также может быть использована как современное эффективное дополнение к урокам в классах.

Нужны новые учебные партнерские отношения между учениками, и между учителем и учащимися:

- от контроля к поддержке;
- от зависимости к автономности.

Новые задачи, которые перестраивают учебный процесс в направлении создания знания и их целенаправленному использованию, и поддерживают развитие ключевых навыков. Технология позволяет создавать новые задачи, которые выполнить без технологий невозможно.

Естественно, совершенству нет предела, но оно для того и существует, чтобы к нему стремиться. Как минимум, нужно понять, что является совершенством в сфере дистанционного обучения, и осознанно выбирать нужные ресурсы и платформы, отказываясь от излишних. Тогда дистанционное обучение уже не будет казаться чем-то очень сложным и далеким.

Использованная литература:

1. Хусяинов Т.М. Основные характеристики массовых открытых онлайн-курсов (МООС) как образовательной технологии // Наука. Мысль. – 2015. – № 2. - С. 21-29.
2. <https://finacademy.net/materials/article/chem-otlichaetsya-onlajn-obuchenie-ot-distantionnogo-obucheniya>
3. Зайченко Т. П. Инвариантная организационно-дидактическая система дистанционного обучения : монография. — СПб.: Астерион, 2004. — 188 с.
4. Малитиков Е. М. Актуальные проблемы развития дистанционного образования в Российской Федерации и странах СНГ / Е. М. Малитиков, М. П. Карпенко, В. П. Колмогоров // Право и образование. — 2000. — № 1(2). — С.42-54.

ПАНДЕМИЯ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ИНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГИЯЛАР УРАЗИМБЕТОВ Болатбек

Ғылыми жетекшісі ХЭ және ХҚ кафедрасының аға оқытушысы Г.К. Калиева
ҚҚЭУ

Қарағанды, Қазақстан
bolatbekurazimetov@gmail.com

Аннотация

Мақалада пандемия жағдайындағы интернет-технологиялар туралы баяндалады. Зерттеу нәтижесінде интернеттің қазіргі қоғамдағы орны біз ойлағаннан да маңыздырақ әрі пайдалы екені анықталды.

Жалпы карантин жағдайында, коронавирустың өршуіне байланысты әлем әртүрлі құндылықтарға басқаша қарауға мүмкіндік алды. Бірнеше ай бұрын маңызды емес болып көрінген нәрсе қазір өте маңызды рөл атқарады. Баяу дамып келе жатқан өмір аспектілері қазір уақытты жеңуге мәжбүр. Бұл қаншалықты маңызды болып көрінетінін қазірдің өзінде айтуға болады. Егер ХХ ғасырда ғылыми-техникалық прогреске серпін екінші дүниежүзілік соғыс болса, қазір коронавирус дамуға серпін бере алады. Айта кету керек, айналадағының бәрін цифрландыру өте маңызды. Сандық технологиялар күнделікті өмірдің барлық салаларында - көңіл көтеруден бастап кәсіби қажеттілікке дейін қолданылады.

Енді елде сіз үйден шықпай-ақ әр түрлі анықтамаларды ала аласыз, кезекке тұра аласыз, түрлі қызметтерге, соның ішінде коммуналдық қызметтерге ақы төлей аласыз. Бірқатар стратегиялық маңызды мекемелер бейнеконференциялық байланыс жүйесіне қосылған, сандық мәліметтер базасы жасалған және т.б.

Мәселен кейбір елдерде бейне байланыс арқылы дәрігерлер өңірлерде оқытылады. Бұл тәсіл уақытты, ақшаны үнемдейді және ең бастысы, карантин жағдайында тірі байланысты азайтады. Бұл көптеген салаларда қолданылады. Оқушылар мен студенттерге оқу жылын уақытында аяқтау, конференциялар, іскери келіссөздер, қашықтықтан жұмыс жасау. Қарапайым адам үшін ол үлкен

шығындарды қажет етпейтіндігі қуантады, өйткені әркімде интернетке қосылған телефон немесе компьютер бар. Бағдарламалық жасақтамаға келетін болсақ, қазір көптеген нұсқалар бар, ақыр соңында, қарапайым мессенджерлер де жақсы байланыс құралы болып табылады.

Қазіргі жағдай қаншалықты өкінішті болса да, болашақтың есігі болуы мүмкін.

Үйге тапсырыс жеткізудің қарапайым мысалы: өткен жылы американдық Uber компаниясы дрондардың көмегімен азық-түлік жеткізілімін көрсетті. Технология осылай жұмыс істеді, дрон мекемеде тапсырыс алып, оны жүргізушіге тапсырды, ол оны тапсырыс берушіге жеткізді. Сөзсіз, жеткізудің бұл әдісі белгілі бір кемшіліктерге ие, мысалы, заңнама, шу, ұрлық және т.б. бірақ қазіргі шындықта бұл өмірді едәуір жеңілдетеді және адамдар арасындағы байланыс мүмкіндігін азайтады. Электрондық төлемдерді де осында қосуға болады. Әрине, қазір бұл фантастикалық және іске асырылмайтын нәрсе сияқты, және мұндай жобалардың жүзеге асырылатынын тек уақыт анықтайды.

Қорытындылай келе, қазіргі пандемия цифрлық технологияның дамуына оң әсер етуі мүмкін. Карантин кезінде алынған тәжірибені ескере отырып, IT-алыптар болашақ өмірін жақсартатын пайдалы инновацияларға айнала алады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. <http://kabar.kg/news/kak-pandemiia-povliiala-na-tcfrovye-tekhnologi>
2. <https://kapital.kz/business/85567/kak-pandemiya-koronavirusa-skazalas-na-internet-biznese-kazakhstan.html>

ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУДА ОҚУШЫЛАРҒА ҰСЫНЫЛАТЫН ПӘНАРАЛЫҚ ЖОБАЛАРДЫҢ МАҢЫЗЫ

УТЕПБЕРГЕНОВА Гульнар Бақитжановна, ДАНАБЕКОВА Жібек Данабекқызы

«№13 орта мектебі» КММ

Ақтөбе, Қазақстан

Жаңартылған білім мазмұны оқушының зерттеушілік дағдысын жетілдіруді көздейді. Зерттеу әрекеті – оқушының жеке шығармашылығына бағытталған әрекет. Мұндай әрекет оқушының жеке білім аумағын қалыптастыру арқылы оқыту мен оқудың тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

Зерттеуге негізделген оқу қашықтан оқытуда ерекше маңыздылыққа ие. Мұндай жұмыс бағыты балаларды өз бетінше жұмыс жасауға бағыттайды. Оқушының зерттеушілік қызметін нәтижелі ұйымдастыру үшін педагогтер зерттеу принциптерін ескеруі қажет деп ойлаймыз.

Ұстаздар қауымы, алдымен оқушы бойында жалпы зерттеулік ізденіске қажет білік пен дағдыны дамытуға мән бергеніміз дұрыс.

Мектептегі зерттеушілік қызмет төмендегідей принциптерге негізделеді. Алдымен зерттеу ұғымын кеңінен түсіндіру принципін тоқталайық. Зерттеулік оқыту жағдайында «зерттеу» ұғымын тек эмпирикалық таныммен шектемей, оны кең ашу неғұрлым нәтижелі болатыны сөзсіз.

Мұндай шектеуліктің бірнеше себептері бар, оның бірі – «зерттеу» ұғымын жете түсінбеу. Мысалы, көптеген әдіскерлер, пән мұғалімдері, «зерттеу» ұғымын тек эмпирикамен шектелетіндігіне сенімді, нәтижесінде олар зерттеулік білік пен дағдыға, тек соның көлеміндегі тәжірибелі танымға тікелей қатысты қызметті ғана жатқызады. Ал одан тыс тұрғандарды, мысалы: проблемаларды көре білу, өзіндік ізденіс нәтижесінде материалдарды жинақтай білу, тіпті басқалармен жазылған мәтіндерді талдау кезінде түпкілікті жаңа ақпарат таба білу олардың назарынан тыс қалады.

Жалпы зерттеу біліктері мен дағдыларының өзіндік құндылық принципі зерттеулік оқытуда баланың жалпы зерттеу білімдері мен дағдыларын дамыту мәселесіне мән беріледі. Бұл жағдайда оқушының жеке танымдық іс-әрекеті емес, өмірдің ерекше стилін қалыптастырудың негізгі жолы ретінде танылады. Мұндай өмір сүру стилінде іздену белсенділігі алдыңғы жүргізуші орын алады.

Жалпы зерттеу біліктілігі мен дағдылары табиғаттың қандай да бір қарапайым заңды іс-әрекеттерін көрсетуге ғана емес, қазіргі өзгермелі өмірге сәйкес жеке тұлғаның үнемі ауыспалы қоршаған ортаға бейімделуінің маңызды тәсілі ретінде қарастырылады.

Пәнаралық байланыс принципі оқу мақсатына сай бірнеше пәннің мазмұнын қамти алады. Пән мұғалімдері қашықтан оқыту жағдайында оқушы зерттеуінің нәтижесін өздерінің пәні тұрғысынан бағалауға мүмкіндік туындайды.

Сондықтан жеке ғылымда қолданылатын зерттеулік әдістер мен олар талап ететін зерттеу біліктілігі мен дағдыларының өзіндік ерекшелігі – оларды бір ғана ғылыми пәнге жүктеп қою идеясын

болдырмау. Зерттеулік ізденістің жалпы білік пен дағдыларын дамыту мәселесін тек бір пәнмен байланыстыру қате шешім болып табылады.

Тренингтерге сүйену принципі Zoom немесе әлеуметтік желі мен мессенджерлер арқылы балаларды жинап, ортақ түсінік қалыптастыруға бағытталады.

Баланың когнитивті өрісін арнайы білімдермен байыту, оның зерттеулік ізденіс біліктері мен дағдыларын дамыту жұмысында дәстүрлі білім беруден өздігінше дербес, арнайы тренингтік сабақтар өткізу неғұрлым нәтижелі болады. Мұндай сабақтар зерттеулік ізденіс жағдайын қажет ететін арнайы білім алуға, барлық зерттеулік ізденістер мен дағдыларды өңдеп, жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Импровизация принципі оқушыны креативтілікке, еркіндік пен шығармашылыққа баулиды. Балаларды арнайы біліммен оқытуға, олардың зерттеулік ізденіс біліктері мен дағдыларын дамытуға бағытталған сабақтарды жоспарлап жүргізу кезінде мұны қатаң, алдын ала өңделген алгоритм бойынша жасау мүмкін емес екенін ескеру қажет. Зерттеу іс-әрекеті – шығармашылық іс-әрекет. Ол икемділікті, шешім таба білуді, жедел ойлауды қажет етеді. Сондықтан да мұнда импровизация сәттерінің болғаны дұрыс.

Зерттеушілік жұмыстың негізгі компоненттері:

- Мазмұндық бөлім. Бұл бөлім жалпы білім мен арнаулы білім, дүниетанымдық, әдіснамалық, кәсіптік тұрғыда маңызды білім мен түсініктерді қамтиды.

- Әрекеттік бөлім. Мұнда зерттеушілік әрекетті жоспарлаудың алғашқы білік-дағдылары; эксперименттік мәліметтерді алуды жоспарлау, және алынған мәліметтерді статистикалық өңдеу; жүргізіліп отырған зерттеу жұмысының мазмұны мен нәтижелерін жазбаша түрде де, ауызша баяндама-хабарлама түрінде де қысқа әрі дұрыс баяндау, өзін-өзі бақылай алу, зерттеушілік жұмысын реттей білу қамтылған.

- Мотивациялық-жігерлілік бөлімі. Зерттеушілік әрекетте мотивациялық бағыттылықтың жоғары болуы аса маңызды, ол алға қойылған мақсатқа жетуге деген ерекше қызығушылықпен, оның шешімін табу жолдарын белсенді түрде іздестірумен сипатталады. Зерттеушілік жұмыстың нәтижелілігіне баланың ерік-жігерінің де ықпалы зор. Табандылық, қиындықтан қажымай алға қойған мақсатынан айнымастан бастаған ісін аяғына дейін жеткізе білу, батылдық – мұның бәрі ғылыми зерттеушілікпен шұғылданушы бойынан табылатын қасиеттер.

- Ақпараттық бөлім. Жаңа ақпараттық технологиялар оқушының зерттеушілік тиімді әрекеттерін қамтамасыз ететін ажырағысыз бөлшені болып табылады. Жаңа ақпараттық технологияларды қолдану деңгейі түрліше болуы мүмкін: компьютерлік техника мен оның қосалқы жабдықтары көмекші құрал есебінде пайдаланылатын зерттеушілік және зерттеу-жобалаушылық жұмыстар; компьютерлік техника мен оның қосалқы жабдықтары зерттеу жұмыстарын орындаудың негізгі құралы болып табылатындары. Мұндай жұмыстар ғылыми жаңалығы мен жаңа технологияларды қолдану деңгейі жағынан әр түрлі болуы ықтимал.

- Дүниетанымдық бөлім. Зерттеушілік әрекеттің маңызды тәрбиелік жағы – оқушылардың дүниетанымын айқындайтын көзқарас, ұстаным, арамн-мүдделері мен түсініктерінің қалыптасуы.

Оқушылар бойында берік орнаған білім дүниетанымдық қызметін ең әуелі олардың табиғатқа, ғылымға, техника әлеміне құндылықтық қарым-қатынасын әлеуметтік-саяси, экономикалық, экологиялық және қоғамдық дамудың өзге жақтарын ұғынуға байланысты қолданбалы зерттеулер жүйесінде тәрбиелеу үдерісінде атқарады. бар мүмкіндікті пайдаланып, баланың қабілетін, дарынын ашу және әрбір оқушының өз мүмкіндіктерін, қабілет және икемділігін таныта білуіне жағдай жасау – мұғалімнің басты міндеттерінің бірі.

Ендеше мектепте оқушыны ізденушілікке баули отырып ғылым мен техниканың жетістігіне сәйкес армандарына жетуге, өз жолдарын дәл табуға, ғылымға жетелеу арқылы өздерінің қабілеттерін ашуларына көмектесуіміз қажет.

Сол себепті, физика және география пәні бағдарламалары бойынша сәуір және мамыр айларында көлденең жоспарлау жүргізіліп, ұқсас оқу мақсаттары мен ортақ тақырыптар кіріктірілді, оқушыларға зерттеу мақсаттары мен міндеттері таныстырылды, зерттеу жобасын бағалау критерийлері ұсынылды.

Әріптестермізге ұсынысымыз - оқушыларды ғылыми ізденіске баулу мақсатында «Мен-зерттеушімін», «Мен – жобалаушымын» деген дәптер арнатуға болады. Дәптерге оқушылар ғылым әлеміне енудің түрлі жолдарын жазады, ұлы ғалымдар еңбегі, өмірінен мәліметтер береді. Оның маңызы оқушыларға практикалық та, теориялық та көмек бере алатынында. Бұл жұмыс орта буын оқушыларының ерекше қызығушылығын туғызады. Жоғары сынып оқушыларымен онлайн платформалар немесе инстаграм желісі арқылы «Мен-зерттеушімін» тақырыбында оқушылармен «дөңгелек стол», әңгімелер өткізуге болады. Алғашқы кездесу барысында «ғылыми жұмыстардың түрлері», «зерттеу тәсілдері», «зерттеу жұмысының пән бойынша оқу мақсатына жетудегі ықпалы» т.б.

сөз болады. Бұл жұмыстың тиімділігі оқушылардың ғылым туралы ұғымдарын кеңейтуге ықпал етіп, іздену, зерттеу жұмыстарының түрлерімен таныстырады, ынталандырады, өзін-өзі дамытуға негіз болады.

Осылайша, жаңа ғасырға қадам басқан жас жеткіншектердің қазіргі өмірге бейімділігін дамытуда қашықтан оқытудың мүмкіндіктерін пайдалана білдік.

Оқушыларға зерттеу ұғымын кеңінен түсіндіру және олардың зерттеу қабілеттерін дамыта білу педагогтердің кәсіби шеберліктерін қажет етеді. Балаларға шығармашылық іс-әрекет дағдыларын меңгерте отырып, ұстаздар қауымы әр баланың зерттеу қабілеттерінің жеке дара екенін естен шығармауымыз қажет.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Галиева Б.Х. Ғылыми-зерттеу жұмысын жобалау // Білім беру мекемесі басшыларының анықтамалығы- 2013- 16-18 б.

Жұмағұлова А.З. Оқушылар арасында ғылыми жұмыстарды қалыптастыру [Мәтін] / А.З. Жұмағұлова // Открытая школа- 2013- №3-13б.

Савенков А.И. Путь в неизведанное. Развитие исследовательских способностей учащихся. – Москва: 2005 г. -203.

РЕФЛЕКСИЯ – ОҚЫТУ ПРОЦЕСІН ДАМУ ТҰРАЛЫ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

ХАЙРАНОВА Күләш Рахимовна

№12 ЖОББМ

Орал, Қазақстан

kulyash.hr@mail.ru

Қазіргі уақытта білім беру процесінде де және осы білім берудің ауыр жүгін арқалап жүрген ұстаздарға да қойылар талап күннен күнге күшейтілмесе, азайған емес. Тіпті ақпараттық коммуникациялық технологиялардың дамуы да ұстаздарға үлкен міндет жүктеп отыр. Ол - өзгермелі заманда өз білімін функционалды тұрғыда дұрыс қолдана білетін, толастаған ақпараттарды саралап, ақ-қарасын ажырата білетін, сыни және сындарлы ойлай білетін, өздігінен дұрыс шешім қабылдай білетін ұрпақ тәрбиелеу. Мұндай ұрпақты тәрбиелеу үшін тек пән аясында ғана білім беру жеткіліксіз. Оқыту процесіне, тәрбие ісіне күнделікті зерттеу жүргізіп, нақты мәселелерді шешу үшін жоспарлы жұмыс жүргізуді қажет етеді. Бұл жеке пән не мұғалімге емес, тұтастай ұжымға, мектеп басшылығына қойылатын міндеттер. Сол міндеттерді шешудің бір жолы - күнделікті оқыту ісіне сыни талдау жасап, рефлексия жүргізу.

«Егерде есті кісілердің қатарында болғың келсе, күнінде бір мәртебе, болмаса жұмасында бір, ең болмаса айында бір, өзіңнен өзің есеп ал!» - дейді Абай өзінің он бесінші қара сөзінде [1]. Бұл қарапайым адам үшін де, сабақ процесіне белсене араласып жүрген мұғалім үшін де басты қағидат болуы шарт.

Жалпы «рефлексия дегеніміз не» деген сұраққа жауап бертін болсақ, латын тілінде «reflexio» - «артқа қарайлау» деген мағынаны білдіреді. Яғни іс-әрекетті ой елегінен өткізу, өз-өзіне есеп беру деген сөз. Ал педагогика саласындағы рефлексия іс-әрекетке өзіндік талдау жасау және одан қорытынды шығару дегенді білдіреді. Өзіміздің іс-әрекетімізге, қарым-қатынасымызға сырттай бақылау жасау және зерттеу жүргізу. Әдетте, рефлексия жазбаша есеп не күнделік ретінде жазылады. Себебі күнделікті сабақ процесінде орын алған жайттарды қағазға түсіру ойлануға, өз ойынды дамытып жазуға мүмкіндік береді. Жазба жұмысының формасы «сыни доспен» сұқбат жүргізу сипатында болады.

Жаңартылған білім беру мазмұны аясында рефлексия сабақ процесінің ажырамас бөлігі болып табылады. Ал оның дамып қалыптасуы философияның таным туралы жалпы түсініктерінен бастау алды. Яғни философия тұрғысынан қарастырсақ, «ауыстырылмайтын, индивидтің шынайы орындайтын шығармашылық актісі» деп қарастырылады [2]. XX ғасырдың басында бұл мәселеге психологтер қызығушылық таныта бастады. 20-30-шы жылдары ғалымдар рефлексия және өзін-өзі тану құбылысын психологияның жеке бір саласы ретінде зерттей бастады. Көптеген зерттеулерде рефлексия мәселесін үш бағытта қарастырады: тұлғаның өзіндік сана-сезімі, ойлауы, қарым-қатынас пен қоғамдастық процесі. XX ғасыр зерттеулерінде рефлексияның маңыздылығы педагогика және психологияны ұштастыра отырып негізделді. Л.С.Выготский, Д.Дьюи, Ж.Пиаже еңбектерінде ойлауды дамыту мәселесі мен рефлексивті процестердің маңыздылығы дәйектелді [3]. Ал философиялық

мәселе ретінде рефлексия әдетте сана мен ойдың өзіне қарау қабілеті; жаңа білімді алу мақсатында алынған білімді талдауы; ақыл мен жанның күйін бақылауы; өзінің жүзеге асуын негіздеуге бағытталған зерттеу актісі [4].

А.А.Бизязева педагогикалық рефлексияны мұғалімнің өз қызметіне және өзіне оның субъектісі ретінде сыни талдау, мәнін ұғыну және оқушы тұлғасын дамытудағы оқыту тиімділігін бағалау мақсатында белсенді зерттеушілік көзқарас ұстану қабілетін байқататын күрделі психологиялық феномен деп түсіндіреді [2].

Педагогикалық процесте рефлексия жай ғана оқиғаларды сипаттаумен шектелмейді. Оның мақсаты:

- Сыни ойлау, жан-жақты зерделеу;
- Әрдайым шыншыл болу;
- Рационалды және объективті ойлау (эмоция мен сезімге берілмеу, шынайы көзбен қарау)

Тәжірибені теориямен байланыстырып, мәселеге басқа қырынан қарау.

Ал оқыту процесінде рефлексия жасауды үш үлкен категорияға бөлуге болады:

1. **Нақты оқиға бойынша рефлексия жасау.** Мысалы: жоспарланған тақырып, тапсырма, әрекеттің жүзеге асырылуы.

2. **Процесс бойынша рефлексия жүргізу.** Мысалы: жоба, бағалау бойынша тоқсан немесе жыл бойғы прогресті бақылау.

3. **Жағдаятты зерттеу үшін рефлексия жасау.** Мұғалімге қатты әсер қалдырған жағымды не жағымсыз жағдаятты зерттеу.

Рефлексия жасау барысында мұғалім зерттеу және зерделеу нысаны ретінде осы үш категорияның бірін бөліп қарастыра алады. Яғни рефлексия жасау бұл кездейсоқ нәрсе емес, оны жоспарлап мақсатты түрде жүргізуге болатындығын білдіреді.

Сонымен қатар, рефлексияк үнемі қайталанатын цикл. Ол оқиға/процесс, рефлексия, қорытынды және жоспарлау кезеңдерінен құралады.

Сабақтағы бір жағдайды осы цикл негізінде қарастырар болсақ, «Орыс тілі» пәні, оқушылардың жазылым дағдысы. Әдетте, оқушылар өз ойын жазбаша жеткізуде, сауатты жазуда қиналады. Сол кезде мұның себебі не болуы мүмкін деп рефлексия жүргіземіз. Мүмкін, оларға грамматикалық тақырыптарды көбірек беру керек шығар деген ойға келеміз де, келесі сабақтарды осы бағыт бойынша жоспарлаймыз. Егер жоспарымыз сәтті немесе сәтсіз шықса, қайтадан рефлексия жасап, өзіндік қорытынды шығарамыз да келесі сабағымызды өзгеше жоспарлайды екенбіз. Бір сөзбен айтқан оқыту процесі, күнделікті сабақты жоспарлау рефлексиямен қатар жүру керек екен.

Рефлексия жасау, ең алдымен, өзімізді қызықтырған мәселе бойынша ақпарат жинаудан басталады. Тиімді рефлексия жасау үшін ақпарат жинау біріншіден, мұғалімнің өз шешіміне деген сенімділігін арттырады. Екіншіден, дәлелер арқылы дұрыс қорытынды жасай білуге көмектеседі. Сонымен қатар, ақпаратты жинап, талдау жасау, оған баға беру, мұғалімге сабақ процесін жақсартуға және өзінің кәсіби шеберлігін дамытуға мүмкіндік береді. Ал ақпарат жинау үшін келесі тәсілдерді таңдауға болады:

- *Мұғалім күнделігі*
- *Сабақта бірін-бірі бақылау (мұғалімдер арасында)*
- *Сабақты бейнетаспаға жазып алу*
- *Оқушының кері байланысы*

Мұғалім күнделігі. Рефлексия жасаудың ең оңай тәсілі. Мұғалім әр сабақта не болғанын, кімді бақылағанын, өзінің қарым-қатынасы, ішкі эмоциясы туралы жазады. Өзіне сұрақтар қоя алады. Алайда күнделік жазу тұрақты жүргізілуі керек.

Бірін-бірі бақылау (мұғалімдер арасында). Әріптестерін «сыни дос» ретінде сабағын бақылауға шақыра алады. Бұл жай ғана бақылау болуы мүмкін. Немесе шақырған мұғалім өзін толғандырған нәрсеге назар аудару туралы өтініш жасай алады. *Мысалы, сабаққа белсенді немесе аз қатысатын оқушыларға назар аудару.*

Сабақты бейнетаспаға жазып алу. Сабақты бейнетаспаға жазып алу, мұғалім үшін көп ақпарат береді. Бейнетаспаға жазылған сабақты келесі сұрақтар арқылы талдауға болады:

- Қаншалықты көп сөйледім?
- Не туралы көп сөйледім?
- Нұсқаулық пен түсіндіру анық болды ма?
- Оқушылардың сөйлеуіне қанша уақыт бердім?
- Оқушыларға қалай жауап бердім?

Бейнежазба өзіңіздің әрекетіңіз туралы да ақпарат береді:

- Қай жерде тұрдым?
- Кіммен көп сөйлестім?
- Оқушылармен қалай қарым-қатынас жасадым?

Оқушылардың кері байланысы. Оқушылардан да сабақ туралы пікірін сұрауға болады. Рефлексия әдістері арқылы немесе сауалнама түрінде ұйымдастыруға болады. Алайда «сабақ ұнады ма, не қызықты болды» деп сұрақ қойып, оқушыға жай ғана бағалату ешқандай ақпарат бермейді. Сұрақтар білім мен дағдыны қалыптастыруға қандай көмек керек, неден қианаласың, қандай қолдау керек деген сипатта болғаны дұрыс.

Ұсынылған тәсілдер арқылы ақпарат жинаған соң, келесі кезеңге өтеді екенбіз:

1. Ойлану
2. Сөйлесу
3. Оқу, іздену
4. Сұрау
5. Қорытынды жасау

Мысалы: Егер сабақ сәтті шықса, ол не себепті сәтті шықты? Егер оқушылар ұсынылған материалды түсінбесе, не себепті түсініксіз болды, менің қателігім неде? Егер оқушылар тәртіпсіздік танытса, олар қалай, қашан, не үшін тәртіпсіздік жасады?

Рефлексия бойынша қорытынды жазу өзіндік есеп не зерттеу формасында болуы мүмкін. Алайда рефлексия бойынша жасалатын қорытынды **сабақты баяндау, талдау және баға беруден** құралады.

Бір қарағанда сабақ беру қарапайым және күнделікті қайталанатын процесс болып көрінеді. Алайда оның артында мұғалімнің көзге көрінбейтін толассыз еңбегі жатыр. Яғни күнделікті оқыту ісіне сыни қарауы, өз кәсібін жетілдіру бағытында жасалатын әр қадамы ұстаздың шеберлігін шындай түспек, мектеп ұжымы мен басшылығына міндеттерді бірлесе шешуге мүмкіндік бермек.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Абай Құнанбаев. Қарасөздер мен очерктер/ <https://kitap.kz/book/qarasozder-men-ocherkter>
2. А.А.Бизязева. Психология думающего учителя: Педагогическая рефлексия, -Псков, 2004;
3. С.Ю.Степанов, Г.Ф.Похмелькин. Принципы рефлексивной психологии педагогического творчества\Вопросы психологии. 1991 №5;
4. Щедровицкий Г.П. Коммуникация, деятельность, рефлексия. – В кн.: Исследование рече-мыслительной деятельности. Алма-Ата, 1974, вып. III.

ВЛИЯНИЕ ПАНДЕМИИ НА УРОВЕНЬ ОБРАЗОВАНИЯ В МИРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ

ЦЫБРУК Екатерина Андреевна, С.В.САВЕНКО

Белорусский государственный экономический университет

Минск, Беларусь

ekaterinats99@mail.ru

Аннотация

На протяжении всей истории человечества страны сталкивались со многими природными катаклизмами, болезнями, поэтому нельзя назвать пандемию абсолютно новым явлением. Стоит заметить, что, как правило, такого рода болезни имеют локальный характер, COVID-19 же

распространился по всему миру, заставив правительства всех стран в чрезвычайном порядке разрабатывать стратегии по минимизации потенциального ущерба. Национальное благосостояние напрямую зависит от образования, поэтому в статье приведены факты о влиянии пандемии на данную сферу, а также выявлены слабые и сильные стороны новых форм образовательного процесса.

Первая вспышка COVID-19 произошла в Китае, вслед за ней вирус принял глобальный характер и распространился по всему миру. С целью сдерживания распространения вируса в первую очередь были закрыты границы многих стран, вслед за ним были отменены массовые мероприятия, и наконец, было принято решение о временном закрытии школ и университетов. До начала глобальной пандемии COVID-19 мир уже сталкивался с кризисом образовательного процесса. Вспоминая опыт борьбы с Эболой, стоит отметить, что в зону риска в первую очередь попадают страны с и без того низкими результатами обучения, высокими показателями отсева и низкой устойчивостью к потрясениям.

Вынужденные меры коснулись около 80% обучающихся всего мира. Некоторые страны предприняли меры локального закрытия, что отразилось еще на миллионах учащихся. По данным ЮНЕСКО, приведенным за 25.05.2020, большая часть стран приняла решение о закрытии школ повсеместно, вне зависимости от местоположения очага заболеваемости. К числу таких стран принадлежат Канада; Мексика; страны Южной Америки, за исключением Уругвая; а также страны Африки, кроме Мадагаскара и Кот-д'Ивуар. Что касается Европы, Азии и Австралии, то в данных регионах наиболее распространена форма локального закрытия, за исключением таких стран, как, например, Беларусь, Норвегия, Франция и Туркменистан, чьи правительства не посчитали закрытие школ достаточно обоснованной необходимостью. [1]

По результатам исследования, проведенного в Швеции, было выявлено, что даже 10 дней дополнительного обучения повышают отметки учащихся на 1%. Этот же фактор работает и в обратную сторону. А именно, 12 недель без посещения школ приводят к отставанию в 6% от стандартного уровня знаний, приобретаемых за данный период. В некоторых странах закрытие школ и университетов совпало с периодом экзаменов и промежуточных тестов. Так как отметки дают информацию о прогрессе учащегося, то утрата этих данных может привести к задержке потенциала и привести к затруднениям в обучении в долгосрочной перспективе. Как пример трудностей онлайн-обучения, можно вспомнить сложившуюся ситуацию 2019-ого года в Дании, вызванную проблемами в тестовой системе, в результате которой некоторые ученики не смогли сдать экзамены. В большей степени ситуация коснулась детей из неблагополучных семей, у которых не было доступа к Интернету.

Важно, что закрытие учреждений образования влияет не только на внутренние оценки. Например, в Великобритании все экзамены по основным специальностям были отменены на государственном уровне. Потенциальной альтернативой стандартному оцениванию выступило выставление «прогнозируемых оценок». Однако исследование 2020 года Murphy and Wyness показывает, что такие оценки часто лишены точности: для более обеспеченных слоев населения оценки прогнозируются гораздо выше, чем для лиц из неблагополучных.

Еще одной альтернативой выступает предложение о выставлении отметок учителями, непосредственно работающими с детьми, опираясь на их личное мнение о проделанной работе ученика. Однако данный способ может привести к обострению неравенства и нарушению объективности, что в будущем может привести к ущемлению прав ученика при его желании поступать в высшее учебное заведение, полагаясь на выставленные ранее отметки.

Исследования показывают, что работодатели используют данные об образовании, такие как классификации степеней и средние оценки при рассмотрении кандидатов. Таким образом, повышение уровня неточности потенциально снизит эффективность сравнения для новых выпускников на рынке труда, которые могут столкнуться с более медленным ростом доходов и более высокими показателями разделения рабочих мест. Это может сказаться как на отдельном человеке, так и на обществе в целом.

Выпускников вузов этого года могут также остро ощутить на себе негативные последствия пандемии COVID-19. Они столкнулись с длительными перерывами в обучении, неточностями в оценивании, и, наконец, вероятно, закончат вузы в период начала глобальной рецессии. [2]

Специалистам в сфере образования были проведены подсчеты относительно того, сколько может потерять экономика в будущем вследствие закрытия школ. Предполагается, что каждый дополнительный год обучения в школе равен 10% будущих заработков. Затем используется количество месяцев закрытия учебных заведений, чтобы оценить потери в предельных будущих доходах. Например, если страна закрывает свои школы и университеты на четыре месяца, потери в предельных будущих заработков составят 2,5% в год за трудовую жизнь студента. Это предположение применялось к крупнейшей мировой экономике, Соединенным Штатам Америки и ее 76 миллионам студентов, в

качестве отправной точки. Модель включала среднюю 45-летнюю трудовую жизнь, дисконтную ставку в 3%, а средний годовой заработок - 53 490 долл. США.

Такая быстрая оценка предполагает потерю дохода в размере 1337 долл. США в год на одного студента, т.е. текущую потерю дохода в размере 33 464 долл. США (63 % от заработной платы в год при текущих средних ставках заработной платы). Хотя это может показаться не слишком высокой индивидуальной ценой для молодежи в борьбе с COVID-19, взгляд на влияние на всю страну гораздо более отвлекающий.

В этой модели стоимость США в будущих заработках четырех месяцев утраченного образования составляет 2,5 трлн долл. США - 12,7% от годового ВВП. И поскольку более половины штатов страны решили держать школы и университеты закрытыми до момента избавления от вируса, большая часть этих потерь вполне может материализоваться.

Экстраполируя полученные исчисления на глобальный уровень, исходя из того, что экономика США составляет около четверти мирового производства, эти данные говорят о том, что мир может потерять около 10 трлн долл. США за счет будущего поколения в результате закрытия школ сегодня. [3]

Учебные заведения являются не только местом обучения, но и площадкой социальной адаптации, а в некоторых случаях, и социальным убежищем. Поскольку финансовые ресурсы домашних хозяйств находятся в данный момент в напряженном состоянии и потребности растут, дети, не посещающие школу, чаще подвергаются таким рискам, как насилие в семье, детский труд, принудительные браки, торговля людьми и эксплуатация. Для наиболее уязвимых детей образование в буквальном смысле спасает жизнь, обеспечивает безопасность и защиту.

В 2016 году в рамках проекта «Образование не может ждать» на Всемирном гуманитарном саммите в целях координации ответных мер и мобилизации финансовых средств на цели образования в чрезвычайных ситуациях, а также распределения средств там, где они необходимы в наибольшей степени был создан Глобальный фонд образования в чрезвычайных ситуациях, средства которого на данный момент направлены на сглаживание последствий вируса.

По оценкам Всемирной продовольственной программы, 370 миллионов детей не получают школьного питания в результате закрытия школ. В рамках программы внимание уделяется непосредственной защите детей, обеспечению школьным питанием, гендерному равенству, доступу к чистой воде, санитарно-гигиеническому просвещению, совершенствованию школьной инфраструктуры, а также подготовке учителей и обеспечению качественными учебными материалами. На сегодняшний день средства фонда направлены на борьбу с теми же неактивными явлениями, вызванными вспышкой вируса.

Для студентов университет не является лишь местом получения знаний. Когда их студенческие городки закрылись, многие студенты были вынуждены покинуть свои общежития. Для многих, особенно для представителей более низких экономических из неблагополучных семей эти жилые помещения являются домом. Многие студенты используют свои учебные заведения в качестве основных источников питания, медицинского обслуживания и вспомогательных услуг, включая консультации по вопросам академического и психического здоровья. Более того, многие студенты работают либо в кампусе, либо недалеко от него, зарабатывая деньги на покрытие расходов. Сложившаяся система, поддерживающая их академические обязательства, также обеспечивает всесторонний жизненный опыт для миллионов студентов в странах со всеми уровнями доходов. Во многих случаях учреждения не имели возможности вмешиваться для оказания поддержки своим наиболее уязвимым студентам, которые остались без внимания.

Таким образом, во всем мире потеря очного образовательного сообщества приводит к ухудшению психологического здоровья студентов, вызывает материальные затруднения и может иметь долгосрочные негативные последствия для этих студентов и их семей.

Оценка обучения является основополагающим механизмом обратной связи в сфере образования, позволяющим всем заинтересованным сторонам процесса обучения понять, что происходит и где необходимо сосредоточить ресурсы обучения. Оценка может принимать различные формы в зависимости от ее цели. Наряду с экзаменами при обычных обстоятельствах стандартная оценка, в обычном ее понимании, проводится преподавателями в классе в рамках учебного процесса и охватывает все: от наблюдения со стороны преподавателей до постоянной обратной связи и домашних заданий. Оценка особенно актуальна для понимания потребностей в обучении каждого студента и соответствующей корректировки обучения. Кроме того, преподаватели, как правило, проводят обобщающие оценивания, в рамках которых пересматриваются конкретные учебные материалы для определения степени достижения учащимися ожидаемых целей в области обучения и приобретения важнейших знаний и навыков.

До COVID-19 кризиса все формы оценки обучения в значительной степени зависели от физического присутствия учащихся. Нынешнее закрытие школ требует разработки альтернативных подходов к выполнению критически важной функции обратной связи в рамках оценки обучения. Потребность в оценивании сейчас особенно важна, потому что обучение должно проходить вне физического класса, а учителя и родители-преподаватели должны понимать, усваивают ли студенты информацию, которая им предоставляется в форматах, отличающихся от обычного.

Оценка может назначаться в синхронной и асинхронной формах. В синхронной форме, где учитель и ученик работают вместе в одно и то же время (через онлайн-платформы, такие как Zoom и Microsoft Teams), а также непосредственно по телефону, преподаватели могут предоставить студентам обратную связь в режиме реального времени. В Соединенных Штатах существует история объединения телеграммы с синхронным телефонным соединением между учащимися и преподавателями. В 1990-е годы объединённый школьный округ Лос-Анджелеса в Калифорнии работал с местным телеканалом над производством "Home Job Hotline" - образовательной телепрограммы, которая была в паре с преподавателями, подключающимися к учащимся по бесплатному номеру.

В асинхронной форме, в которой учащиеся и преподаватели отделены друг от друга пространством и временем, онлайн-инструменты, такие как Google Classroom и Moodle, могут помочь преподавателям предоставить студентам обратную связь с помощью вопросов, задач, действий и викторин. Различные онлайн-приложения, такие как Recap: Video Response и Reflection for Education, WURRLYedu и Screencasify, могут использоваться для записи задач производительности, созданных учащимися и преподавателями. Обращая внимание на молодых учеников, родителям также нужны конкретные ориентиры, как донести результаты своего личного оценивания до учителей. Эти инструкции должны предоставляться в электронном и/или печатном виде и отправляться по электронной почте или по почте по домам, а также быть доступными для доставки из школы или другого указанного места.

Прямые телефонные звонки между преподавателями, учащимися и родителями также могут использоваться даже в условиях изоляции. "Горячие линии домашних заданий" использовались в нескольких штатах до COVID-19 для обеспечения обратной связи с учащимися и родителями, и они расширились в некоторых местах во время COVID-19 для поддержки обучения. Это было сделано в Теннесси, где выделенные местные телефонные номера соединяют учеников и родителей с сертифицированными преподавателями, которые оказывают поддержку по многим школьным предметам на английском и на шести других языках, в Канзасе и в Мичигане, где последние также оказывают психологические консультации и эмоциональную поддержку, а также поддержку учащимся с ограниченными возможностями и/или особым/разнообразным образовательным потребностям посредством бесплатного телефонного номера. Кроме того, для оказания помощи учащимся с ограниченными возможностями печати во время COVID-19 были созданы горячие линии для выполнения домашних заданий, о чем свидетельствует Национальная горячая линия для слепых/слабовидящих учащихся (NHH-BVI).

Преподаватели и родители могут использовать различные ресурсы, ведь за это время многие компании делают свои инструменты более доступными для широкого круга пользователей. Некоторые примеры приложений для электронной оценки включают DreamBox Math (который предоставляет математические инструкции на основе производительности и позволяет преподавателям создавать целевые действия с помощью опции AssignFocus), Questbase (бесплатное интерактивное средство для создания тестов, совместимых с большинством браузеров и IOS), а также Woot Math (бесплатное приложение, которое автоматически генерирует и оценивает тысячи проблем для удовлетворения потребностей каждого учащегося в обучении).

В условиях нехватки ресурсов, когда возможности подключения и доступа к умным устройствам не могут быть восприняты как должное, печатные материалы могут быть разработаны для поддержки навыков раннего чтения для детей младшего возраста и для оказания поддержки учителям и семьям.

Даже несмотря на то, что во многих местах в настоящее время преподаватели и студенты не могут собраться вместе в одном и том же пространстве, необходимо, чтобы преподавание и обучение продолжали избегать потерь в учебе и оставаться на пути к сокращению масштабов нищеты в процессе обучения. Электронная оценка может помочь всем учащимся продолжать по своей траектории обучения, предоставляя им, их родителям и их преподавателям необходимую информацию для поддержки процесса обучения, пусть и издалека. [4]

Все вышеперечисленные методы поддержания учебного процесса в условиях физического отсутствия учеников на занятиях не могут быть применимы ко всем слоям общества. Во всем мире

наблюдается масштабная региональная вариативность проникновения интернета: в Африке этот показатель самый низкий - 39,3%, а в Северной Америке - самый высокий - 94,6%. Даже в нестабильных странах и странах с низким уровнем дохода существуют огромные различия. В некоторых беднейших странах, таких как Нигер и Сомали, подключение к Интернету является роскошью и охватывает менее 10% населения. Там, где интернет так недоступен для подавляющего большинства населения, дистанционное предоставление образования через онлайн или мобильные платформы является элитарным и искаженным с точки зрения расширения неравенства.

Недавнее исследование студентов первой степени в США (март 2020) показало, что 20% учащихся не рассчитывают вернуться в учреждение, которое они покинули из-за закрытия пандемии. Многие сообщили, что могут записаться в учреждение ближе к дому, но другие вообще не смогут вернуться к учебе. Для уязвимых групп жертвы и компромиссы, необходимые для того, чтобы первоначально получить высшее образование, могут оказаться более невозможными после личных и финансовых потрясений, вызванных пандемией. Крайне важно, чтобы учреждения и руководители правительств взяли на себя обязательство оказывать поддержку этим учащимся, находящимся в группе риска, и изыскивать возможности для продолжения ими обучения. В противном случае они рискуют стать вторичными жертвами пандемии и ее последствий.

Равенство в сфере высшего образования является проблемой даже в лучшие времена. Кризис, вызванный COVID-19 и, вероятно, усугубленный рецессией, еще больше ударит по наиболее уязвимым группам населения. Заинтересованные стороны, которые в состоянии подготовиться к последствиям обеспечения равенства, должны начать сейчас, определив учащихся из групп риска и взаимодействуя с ними, понимать и реагировать на них с помощью поддержки, которая может помочь им продолжить свое обучение. Этот кризис может привести к расширению неравенства в сфере высшего образования в глобальном масштабе. Крайне важно разработать меры, которые способствовали бы повышению стойкости и удержанию учащихся. В то время как высшие учебные заведения оказывают первую помощь учащимся из групп риска, правительства должны поддерживать и дополнять свои усилия посредством политики, рамочных программ и целевого финансирования, ориентированных на обеспечение равенства. [5]

Беспорно, учебные заведения возобновят свою работу. Однако, согласно данным ЮНЕСКО, около 100 стран еще не объявили дату возобновления работы школ, только в 65 странах планируется частичное или полное открытие школ, а в 32 странах учебный год завершится онлайн. Для 890 миллионов учащихся школьное расписание до сих пор остается неопределенным. [6]

Когда и как открывать школы - одно из самых тяжелых решений в политических повестках дня сегодня. Решение сложное, потому что пандемия продолжает развиваться, и не линейно. Недостаточно доказательств о рисках передачи. Везде изоляция будет сниматься постепенно, со множеством вопросов о том, как будет управляться процесс, в значительной степени потому, что есть много характеристик вируса, о которых человеку до сих пор не известно. Тем не менее, даже при нынешней неопределенности, правительства могут предвидеть и подготовиться к успешному открытию школ, установив необходимые гарантии.

Консультации и общение с родителями, преподавателями и учащимися стали необходимостью для понимания проблем и их решения. Это обеспечивает доверие и поддержку возобновлению работы школ, что является необходимым условием для разработки политики, финансирования и принятия оперативных мер. Основная идея заключается в том, что эти решения имеют конкретный контекст и зависят от способности школ смягчать риски передачи инфекции и поощрять здоровое поведение. Критические условия для оценки включают в себя доступ к мылу и чистой воде для мытья рук, а также протоколы по социальному отдалению. Безопасность может также означать сокращение числа учащихся на местах за счет двойной смены, приоритизации ранних классов или конкретных целевых групп или продолжения смешанного подхода к обучению.

После обеспечения безопасности необходимо сосредоточить внимание на процессе восстановления процесса обучения - от оценки результатов обучения во время закрытия школ, обеспечения их социально-эмоционального благополучия и принятия мер по устранению неравенства с помощью коррективных подходов. Поддержка учителей и их профессиональное развитие будут иметь важное значение для успеха.

Открытие школы во время этого глобального кризиса не является возвращением к нормальной жизни. Учащиеся из уязвимых слоев общества в наибольшей степени рискуют остаться без дистанционного обучения, они должны быть приоритетом любой стратегии возвращения к школе. Школы должны активно их возвращать и оказывать поддержку. Это может повлечь за собой применение гибких подходов к обучению, практики расширения доступа к детям, ранее не посещавшим школу, детям из числа мигрантов, меньшинствам и другим изолированным группам. Это

потребуется признания особой проблемы девочек и молодых матерей, которые могут столкнуться со стигматизацией и дискриминационными законами о возвращении в школу, препятствующими их доступу к образованию. Риск того, что некоторые учащиеся, особенно среднего возраста, в течение длительного периода времени не учатся в школе и никогда не возвращаются, весьма высок. Этот риск должен быть уменьшен благодаря активной государственной политике, такой, как информационные кампании, ориентированные на тех, кто в наибольшей степени подвержен риску, взаимодействие с семьями и общинами или предоставление стипендий.

ЮНИСЕФ, ЮНЕСКО, Всемирная продовольственная программа и Всемирный банк уже объединили свои усилия для подготовки рекомендаций, которые дают национальным и местным органам власти практические советы относительно того, как обеспечить безопасность детей, когда они возвращаются в школу. Рамочная программа по возобновлению работы школ разработана в качестве гибкого инструмента для лиц, ответственных за разработку политики и планирование, уделяя особое внимание всем факторам, которые сделают этот опыт успешным для учащихся, преподавателей, директоров школ, родителей и населения в целом.

Библиографический список

1. COVID-19 Educational Disruption and Response [Электронный ресурс]. – 2020. – Режим доступа: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse> - Дата доступа: 26.05.2020
2. S. Burgess, H.H. Sievertsen. Schools, skills, and learning: The impact of COVID-19 on education [Электронный ресурс]. – 2020. – Режим доступа: <https://voxeu.org/article/impact-covid-19-education> - Дата доступа: 27.05.2020
3. G. Psacharopolosharry, H.A. Patrinos, V. Collis The COVID-19 cost of school closures [Электронный ресурс]. – 2020. – Режим доступа: <https://blogs.worldbank.org/education/covid-19-cost-school-closures> - Дата доступа: 26.05.2020
4. J. Liberman, V. Levin, D. Luna - Bazaldua. Are students still learning during COVID-19? [Электронный ресурс]. – 2020. – Режим доступа: <https://blogs.worldbank.org/education/are-students-still-learning-during-covid-19-formative-assessment-can-provide-answer> - Дата доступа: 26.05.2020
5. R. Malee, B. Arnhold. COVID-19's immense impact on equity in tertiary education [Электронный ресурс]. – 2020. – Режим доступа: <https://blogs.worldbank.org/education/covid-19s-immense-impact-equity-tertiary-education> - Дата доступа: 26.05.2020
6. S. Giannini, R. Jenkins, J. Saavedra. Reopening schools: When, where and how? [Электронный ресурс]. – 2020. – Режим доступа: <https://blogs.worldbank.org/education/reopening-schools-when-where-and-how> - Дата доступа: 26.05.2020

К ВОПРОСУ ЛИЧНОСТНО-РАЗВИВАЮЩЕЙ ПАРАДИГМЫ ОБРАЗОВАНИЯ

ЧИКОВА Ирина Вячеславовна

Орский гуманитарно-технологический институт (филиал) ОГУ

Орск, Россия

dasset1@rambler.ru

Аннотация

Бұл мақала талдау қажеттіліктерін заманауи білім беру, ерекшелігін ашу құзыреттілік жоғары мектепте, бөлу маңыздылығы санаты интерактивті технологияларды психологиялық-педагогикалық ғылым, негіздеу, олардың рөлі мен ерекшелігін жүйесінде жоғары оқу орындарындағы оқыту.

Аннотация

Данная статья посвящена анализу потребностей и запросов современного образования, раскрытию специфики компетентного подхода в высшей школе, выделению значимости категории интерактивных технологий в психолого-педагогической науке, обоснованию их роли и специфики в системе вузовского обучения.

Современная система образования ориентирует на необходимость использования интеллектуально-творческого потенциала человека, его созидательной деятельности во всех сферах жизнедеятельности [4; 14]. Это в свою очередь, инициирует движение и направленность в сторону инновационной лично-развивающей парадигмы образования [3; 5; 6; 10].

Целевые ориентиры в системе высшего образования могут быть достигнуты посредством компетентного подхода в условиях реализации ФГОС [2; 11; 15]. Эти преобразования закономерно

изменяют и требования к образовательному процессу, в числе которых особое место занимают интерактивные методы обучения [7; 9; 12; 15].

Итак, интерактивные методы являются одним из важнейших средств совершенствования профессиональной подготовки студентов в образовательном пространстве высшей школы [7; 8].

Рассматриваемые методы обучения основаны на взаимодействии, а, следовательно, преподаватель уже не может ограничиваться лишь констатацией фактов, от него требуется построение процесса обучения уже по новой технологии, посредством сотрудничества и сотворчества, взаимной ответственности за процесс и результаты обучения.

При данной форме обучения каждый студент погружен в работу, вовлечен в процесс познания, рефлексии [8; 13].

Резюмируя, отметим тот факт, что особенностью интерактивных методов является высокий уровень активности субъектов взаимодействия, их взаимная направленность эмоциональное и духовное единение.

Если рассматривать интерактивную деятельность в образовательном пространстве высшей школы, то на поверхности обозначается особая роль пяти основных элементов:

- позитивной взаимозависимости;
- личной ответственности;
- содействующего взаимодействия;
- навыков совместной работы;
- работы в группах.

Помимо структурных преобразований, при интерактивном обучении меняется взаимодействие субъектов (преподавателя и обучающегося). В этой связи активность преподавателя уступает место активности обучающихся, а, следовательно, иной становится задача педагога. В отношении последнего отметим, что роль педагога сводится к тому, чтобы создать условия для инициативы обучающихся, стимулировать их к этому.

Интерактивный характер обучения означает способность взаимодействовать на продуктивном уровне, т.е. быть в режиме диалога, беседы, сотворчества, причем либо непосредственно, либо опосредованно.

Итак, интерактивное обучение, прежде всего, диалоговое обучение [1; 15].

Что же нового появляется в условиях данного обучения, чем оно специфично и значимо в современных условиях? Безусловно, что в процессе диалогового обучения обучающиеся разных курсов и направлений учатся мыслить критически, находить решение сложных проблем, работать с информацией, дискутировать, обсуждать решения, взвешивать мнения, общаться с другими людьми.

Обозначенное выше возможно реализовать:

- в диадах,
- групповой работе,
- при использовании проектного метода,
- ролевой игры,
- творческих работ и др.

В этих условиях сам студент наделяется равными правами, становится активным участником учебного процесса, использует собственный опыт, информацию для решения поставленной задачи или обозначенной проблемы. Педагогу отводится при этом роль помощника, координатора процесса.

Обучение с использованием интерактивных технологий предполагает несколько иную логику образовательного процесса, т.е. формирование нового опыта и далее к его теоретическому осмыслению через применение.

В числе эффектов интерактивного обучения можно обозначить следующие:

- активное включение обучающихся в процесс получения и использования знаний;
- повышение мотивационной составляющей обучения, а благодаря этому вовлеченности в процесс обучения;
- формирование способности мыслить неординарно, по-своему видеть и разрешать проблемную ситуацию;
- обеспечение прироста знаний, умений, навыков и раскрытие потенциала обучающихся;
- гибкий контроль за процессом обучения;
- развитие личности, компетентности обучающегося, его нравственной сферы [8].

В настоящее время разработано огромное количество интерактивных технологий, каждая из которых имеет свои нюансы. Однако, наиболее популярными в преподавательской среде являются:

- технологии работы в парах, тройках,
- мозговой штурм,

- дискуссия,
- кейс-метод,
- видеоконференция и др.

Все эти методы направлены на то, чтобы предоставить обучающемуся определенную сумму знаний, активизировать эмоциональные контакты между студентами, способствовать развитию коммуникации, приучить к работе в команде, учитывать мнения других субъектов взаимодействия.

В практике работы нашего вуза используются различные технологии интерактивной направленности, в числе которых: кейс-метод, дискуссии, метод проектов, мозговой штурм, «Аквариум», «Дерево решений», «Броуновское движение» и др.

Формированию профессиональных компетенций способствует также технология самопрезентации. Данная технология готовит студентов к публичным выступлениям, написанию текста о себе.

Интерактивные технологии теснейшим образом связаны с информационными технологиями:

- с использованием Интернет-ресурсов,
- работой в режиме он-лайн,
- видеоконференции,
- вебинара и др.

Следовательно, интерактивный диалог, реализуемый как в условиях реального взаимодействия, так и опосредованного позволяет перейти к качественно новому уровню педагогической деятельности, значительно увеличить дидактические, методические, информационные, технологические возможности. Во время пандемии эти методы оказались востребованными и результативными.

Однако, важно помнить, что прямое взаимодействие, личный контакт субъектов образовательного пространства, личностные особенности этих субъектов наиболее ценны в плане развития, профессионального совершенствования и становления.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Ерофеева, Н.Е. О роли интерактивных технологий в высшей школе [Текст] / Н.Е. Ерофеева, И.В. Чикова // Международный научно-исследовательский журнал «Успехи современной науки и образования». - 2016. - № 12. - Том 1. - С. 13-15.
2. Ерофеева, Н.Е. Мониторинг как инструмент регулирования взаимодействия педагога и студента в вузе [Текст] / Н.Е. Ерофеева, Г.А. Мелекесов, И.В. Чикова // Успехи современной науки и образования. - 2016. - №10. - Том 4. - С. 67-71.
3. Ерофеева, Н.Е. Мониторинг «Преподаватель глазами студентов» как инструмент регулирования профессиональной деятельности педагога и повышения качества обучения в вузе [Текст] / Н.Е. Ерофеева, И.В. Чикова // Интернет-журнал Науковедение. - 2015. - Т.7. - №5 (30). - С. 188.
4. Ефимова, Е.А. Интерактивное обучение как средство подготовки профессионально мобильного специалиста / Е.А. Ефимова // Среднее профессиональное образование. - 2011. - N 10. - С. 23-24.
5. Корнеева, Л. Интерактивные методы обучения (тренинги, дискуссия, деловые и ролевые игры, программированное обучение) / Л. Корнеева // Высшее образование в России. - 2004. - N12. - С.105-107.
6. Корниенко, С.Г. Интерактивное обучение / С.Г. Корниенко // Специалист. - 2005. - N10. - С. 30-32.
7. Крайнева, Т.А. Использование интерактивных форм обучения для совершенствования коммуникативных учебных действий / Т.А. Крайнева // Начальная школа. - 2012. - N 9. - С. 24-30.
8. Курилович М.А. Модель диалогического взаимодействия в образовательном процессе вуза /М.А. Курилович [URL]: <http://dx.doi.org/10.20339/AM.03-16.035> (дата обращения 13.05.2018 г.)
9. Мантрова М.С., Степаненко Н.А. Применение системно-деятельностного подхода в образовательном пространстве школы [Текст] / М.С. Мантрова, Н.А. Степаненко // В сборнике: Последние тенденции в области науки и образования Материалы Международной (заочной) научно-практической конференции. Научно-издательский центр «Мир науки» (г. Нефтекамск, Республика Башкортостан, Российская Федерация), Nəşriyyat «Vüsət» (г. Душанбе, Таджикистан); под общей редакцией А.И. Вострецова. 2017. С. 193-196.
10. Мелекесов Г.А., Чикова И.В. К проблеме интерактивного образовательного пространства вуза (по материалам мониторинга) / Г.А. Мелекесов, И.В. Чикова / В

сборнике: Университетский комплекс как региональный центр образования, науки и культуры Материалы Всероссийской научно-методической конференции. 2016. С. 2271-2275.

11. Сергеев, С.Ф. Иммерсивность, присутствие и интерактивность в обучающих средах / С.Ф. Сергеев // Школьные технологии. - 2006. - N 6. - С. 36-42.

12. Тырсин, Д.Г. Интерактивное обучение в аспекте формирования потребности обучающихся в творческой деятельности / Д.Г. Тырсин // Среднее профессиональное образование. - 2011. - N 11. - С. 53-55.

13. Фурс, М.В. Интерактивные формы обучения - средство повышения уровня профессиональной подготовки студентов / М.В. Фурс // Alma mater: Вестник высшей школы. - 2011. - N 10. - С. 29-33.

14. Чикова И.В. К проблеме интерактивности как сущностной характеристики образовательного процесса / И. В. Чикова // Материалы международной научно-практической конференции «Актуальные научные исследования в современном мире» / Издательская Компания «СОРОС», Издательство «Мир науки». – София: Издательская Компания «СОРОС», 2016. - С.419-422.

15. Чикова И.В. К проблеме создания интерактивной среды вуза [Текст] / И.В. Чикова // Материалы международной научно-практической конференции «Современные тенденции развития науки и образования» / Vydavatel «Osvícení», Издательство «Мир науки». – Прага: Vydavatel «Osvícení». 2016. С.704-707.

ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

ШАГАЛАЕВА Галия Наурызбаевна, АПЕНДИНА Гульжазира Хамитовна

КГУ «Средняя школа №8»

Актобе, Казахстан

В системе среднего образования Республики Казахстан настало время перемен. В послании народу «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» Президент РК Н.А. Назарбаев говорит о необходимости перехода общеобразовательных школ на уровень преподавания в Назарбаев Интеллектуальных школах, что задает вектор дальнейшего развития среднего общего образования.

В Назарбаев Интеллектуальных школах обучение русскому языку, как второму, строится по принципу развития коммуникативных навыков, таких как: слушание, говорение, чтение и письмо. В данной работе мы рассмотрим некоторые аспекты функциональной грамотности посредством развития коммуникативных навыков.

Функциональная грамотность (лат. - направление) степень подготовленности человека к выполнению возложенных на него или добровольно взятых на себя функций.

Безрукова В.С. в состав функциональной грамотности включает элементы лексической грамотности; умение человека понимать государственные акты и следовать им; соблюдение человеком норм общественной жизни и правил безопасности, требования технологических процессов; информационную и компьютерную грамотность. «Существует и другой подход к пониманию функциональной грамотности, включающий: воспитанность человека в духе доброжелательности и дружелюбия, что обеспечивает культуру общения; личностно-профессиональную подготовленность; профессионально- технологическую подготовленность».

Функциональная грамотность при обучении русскому языку как второму подразумевает соблюдение принципа коммуникативной направленности.

В современной методике выделяют пять уровней владения языком, определение которых поможет учителям при работе с учащимися в школе.

Начальный уровень – это уровень, когда говорящий владеет стандартными фразами для простого разговора, умеет пользоваться клише и выученными фразами, читает знакомые слова и фразы, может написать отдельные слова, фразы, заполнить анкеты.

Средний уровень подразумевает возможность ограниченного общения. Учащийся может понимать простые тексты, прогнозировать содержание короткого текста, может создавать небольшие письменные тексты.

Продвинутый уровень – это уровень, который позволяет учащемуся удовлетворительно справляться с языковыми ситуациями, связанными с учебой или работой.

Профессиональный уровень – это уровень, при котором говорящий полностью удовлетворяет языковые потребности.

Здесь следует указать документ, в котором представлены уровни развития знаний, умений, навыков, необходимых для овладения иностранным языком: «Общеввропейские компетенции владения иностранным языком: изучение, преподавание, оценка». В монографии описываются компетенции изучающего иностранный язык в целях общения.

Как правило, развитие коммуникативных навыков осуществляется в следующем порядке: слушание, говорение, чтение, письмо.

Слушание способствует запоминанию устной речи, стимулирует развитие речевых навыков учащихся, является индикатором уровня понимания звучащей речи, способствует постепенному овладению речевыми навыками.

Мы можем использовать в классе экранизации художественных произведений или радиосериалы, телесериалы. Они полезны по ряду причин:

- диалог, как правило, на бытовые темы (разговорный язык гораздо легче воспринимать);
- если одну часть диалога не понял, другие части могут помочь заполнить пробелы в понимании и завершить общую картину того, что происходит;
- слова повторяются в различных формах;
- учащиеся получают возможность слушать разные типы акцентов и произношения.

Учителю русского языка и литературы следует учитывать возможные трудности при развитии навыков аудирования у учащихся.

Следующий вид речевой деятельности – говорение.

Уровни развития навыка «говорение» подразделяются на начальный, средний и самостоятельный. Начальный уровень предполагает активную работу и поддержку учителя, наличие опор, учащийся развивает навыки говорения посредством ответов на простые вопросы, диалоги, небольшие сообщения. Средний уровень также предполагает опору на текст или средства наглядности. Самостоятельный уровень – уверенное владение навыками говорения без поддержки учителя, опоры на знания и компетенции учащегося.

Для того чтобы доказательство завершилось успехом, в процессе обоснования истинности тезиса надо соблюдать правила доказательства.

Чтение – важнейший инструмент развития интеллектуальных способностей учащихся, пополнения словарного запаса, развития критического мышления. «Чтение – это один из истоков мышления и умственного развития» - это высказывание В.А. Сухомлинского, в котором отражена важность развития навыков чтения, работы с текстом. В развитии навыков чтения выделяют три этапа работы, зависимо от роли и степени участия учителя в процессе чтения:

- совместное чтение;
- управляемое чтение;
- самостоятельное чтение.

При обучении русскому языку как второму важно научить детей осмысленному чтению с помощью постепенного перехода от совместного чтения к управляемому, а затем – самостоятельному. В средних классах основным видом чтения становится самостоятельное чтение, редко – управляемое, в работе со сложными текстами, в которых встречается большое количество новых слов и выражений, терминов, фразеологических оборотов, заимствованных слов, эмоционально-выразительной и разговорной лексики.

При работе с текстами целесообразны задания на составление различных планов: простой, сложный, вопросный, назывной, тезисный. Впоследствии планы могут использоваться для работы над свертыванием, развертыванием информации, пересказом, созданием графических organizers, письменных текстов.

Развитие навыков письма является самым сложным процессом, который осуществляется по принципу уменьшения роли учителя в создании учащимися письменных текстов: совместное письмо, управляемое письмо, самостоятельное письмо. В зависимости от цели обучения на конкретном уроке учитель выбирает тот или иной вид работы над развитием навыков письма у учащихся.

Совместное и управляемое виды письма эффективнее проводить в малых группах с дифференцированными заданиями. Дифференциация в этом случае возможна на основе диагностических срезов, данных формативного оценивания, по которым можно поделить учащихся на группы, например, группа учащихся, которые затрудняются в использовании изобразительно-выразительных средств в письменных работах и т.д.

Самостоятельное письмо – это уровень уверенного владения навыками создания письменных текстов. Учитель, в зависимости от цели урока, может подбирать задания с опорой на картинки, постеры, аудиовизуальный материал, графические органайзеры, например, «Гора истории», «Линия времени» и т.д.

Последовательная продуманная работа по развитию коммуникативных навыков в предварительно созданной коллаборативной среде – залог успешного изучения языка. В зависимости от целей урока, уровня владения языком, индивидуальных качеств учащихся учитель может формировать гомогенные или гетерогенные группы, организовать парную работу. Коллаборативная среда, в которой процесс обучения осуществляется посредством общения, способствует преодолению языкового барьера учащимися, взаимообучению и взаимоподдержке. Как сказал великий Конфуций: «Даже в обществе двух человек я непременно найду, чему у них поучиться»...

Таким образом, развитие навыков слушания, говорения, чтения и письма способствует активному овладению языковым материалом, направлено на освоение учащимися речевых навыков и умений, необходимых для успешного обучения, общения. Следовательно, способствует формированию и развитию функциональной грамотности учащихся.

Список использованной литературы

1. Послание Президента РК Н.А. Назарбаева «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее», 2014 г.
2. Безрукова В.С. Основы духовной культуры (энциклопедический словарь педагога), 2000. - С.24-25.
3. Крючкова Л.С. Практическая методика обучения русскому языку как иностранному: учеб. пособие / Л.С. Крючкова, Н.В. Мощинская. – 2-е изд. – М.: Флинта: Наука, 2011. – 480 с.
4. Шукин А.Н. Методика преподавания русского языка как иностранного: учебное пособие. – М.: Высшая школа, 2003. — 334 с.

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДЫҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ МЕН КЕМШІЛІКТЕРІ
ШЕСТАЕВА Гульшат Токеновна, КАСЫМКАНОВА Зилиха Нурдыбаевна, АМЕРБЕКОВА
Айгуль Бабагумаровна
«№ 32 орта мектебі» КММ
Өскемен, Қазақстан
gulshat_778@mail.ru

Аннотация

Бұл мақала қазіргі әлемде орын алған пандемияның ғылым мен білімге әсері туралы. Дәстүрлі оқу жүйесі қашықтықтан оқу жүйесіне көшуге мәжбүр болғаны айтылады. Қашықтықтан оқыту жүйесінің артықшылықтары мен кемшіліктері туралы сөз қозғалады.

Әлемді дүрліктірген коронавирус бүгінде көптеген мемлекеттерде жан-жақты талқыланып жатқан мәселелердің бірі. Қытай елінде бастау алып, коронавирус әлемнің 60-тан астам еліне тарап үлгерді. Көптеген елдер шекараларын жауып, карантин режимін енгізді. Туризм саласы толығымен тұралап, халық жаппай жиналатын шараларға шектеу қойылды. Індет жер шарын қамтып, пандемиялық деңгейге жетті.

Коронавирустың елімізде кең таралып кетуіне жол бермеу үшін мемлекет басшысы арнайы қаулы қабылдады. Елде санитарлық гигиеналық шаралар іске асырылды. Қазіргі карантин режимі барлық қазақстандықтардың өмір сүру дағдысын өзгертті. Жалпы коронавирусқа қатысты дүрбелең бүгінде барлық саланы қамтыды десек те болады. Соның ішінде білім, ғылым салаларын да айналып өткен жоқ. Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың тапсырмасына сәйкес, ҚР Білім және ғылым министрі Асхат Аймағамбетов білім беру және ғылым саласындағы басшыларға қашықтықтан жұмыс істеу форматына көшуге тапсырма берді. ҚР БҒМ 14 наурызда қабылдаған №108 бұйрығына сәйкес мектеп каникулы кезінде мұғалімдердің 100% және қашықтықтан оқыту барысында колледждер мен ЖОО-ның оқытушылары қашықтықтан жұмыс істеуі тиіс болды. Індеттің көп таралуының алдын алу мақсатында мектеп оқушылары мен жоғары оқу оқушыларының студенттері мезгілінен ерте демалысқа жіберілді.

Әрине, бірден қашықтықтан оқытуға көшу оңай болған жоқ. Жоғары оқу орындары екі жыл көлемінде бұл жүйені қолданып үлгерген. Жалпы, осыған дейін білім ордаларында ақпараттық

құралдар арқылы жұмыс істеу бұл жүйеге енуге өз септігін тигізді. Дарын, Білімленд, Күнделік сияқты осы салада жұмыс атқарып жатқан ұйымдардан құрылған жұмыс топтарының қашықтықтан оқыту жүйесін жүзеге асыруда маңызы зор болды. Тапсырма беру, тексеру, кері байланыс сияқты жұмыс түрлеріне қолайлы жағдай мен видеосабактар легімен қамтамасыз етіп отырды. 4 тоқсанға арналған бағдарлама бойынша құрылған видеосабактардың арнайы кестесі арқылы кез-келген оқушы теледидардағы отандық телеарналардан немесе ғаламтор желісі арқылы көру мүмкіншілігіне ие болды.

Жалпы, технологияның дамуына байланысты дәстүрлі білім берумен қатар қашықтықтан оқыту да дамып келеді. Дамыған елдердің бәрінде де осы жүйе енгізілген. Қашықтықтан оқыту – бұл ақпараттық-коммуникациялық технологиялар арқылы кез-келген жерде, кез-келген уақытта өз бетінше білім алу жүйесі, яғни оқу үдерісін ұйымдастырудың заманауи тәсілі десе болады. Қашықтықтан оқытудың мақсаты – білім беруде ақпараттық жүйе арқылы білім алушының білім деңгейін көтеру. Бұл жүйенің артықшылықтары да, кемшіліктері де бар.

Алдымен, артықшылықтарына тоқталайын. Қашықтықтан оқыту жүйесінің ең басты артықшылығы – білім алушы үйден шықпай-ақ, белгілі бір оқу орнына бармай-ақ, кез-келген жерде білім алуына болады. Бұл бір жағынан білім берушіге де, білім алушыға да уақыт үнемдеуде тиімдірек. Электронды пошта арқылы немесе ватсап желісі арқылы байланыс жасау жылдамырақ. Қашықтықтан білім алушы оқу материалдарын өз бетінше оқиды. Оқу материалдарын өздігімен оқитын болғандықтан тақырыптарды есте сақтау, түсіну қабілеті артады. Білім алушының бойында жауапкершілік пен ерік-жігер сияқты қасиеттерді дамытады. Өз бетінше білімдерін бекітеді.

Әр оқу материалдарын өз қарқынына қарай игеріп, жүктелген материалдарды бірнеше рет қарауға мүмкіншілік туады, күрделі сұрақтарды терең меңгеруге мүмкіндік туады. Шектеу жоқ. Білім алушы кез-келген уақытта білім алу мүмкіндігіне ие. Жұмысқа қай уақытта кірісетініне өзі шешім қабылдайды. Өзінің жеке жоспарын құрастыруға болады. Өзіне таныс, белгілі тақырыптарды өткізіп жібере алады немесе оған көп уақыт жұмсамай, келесі пәнге көше беруіне де болады. Сонымен қатар, қашықтықтан оқытудың бір артықшылығы – достары, сыныптастары тарапынан еш кедергінің жоқтығы, әрі оқу үрдісін ата-ананың бақылау мүмкіндігінің жоғарылығы.

Атап өткен артықшылықтарымен қоса, бұл жүйенің кемшіліктері де аз емес. Қашықтықтан оқыту басталғанда бұл жүйеге үйренбегендіктен, біраз қиындықтар кезікті. Ең бастысы – ғаламтор желісі мәселесі. Әсіресе, шалғайдағы ауыл-аймақтарда білім алушы мен білім берушіге де өте қиынға соққаны белгілі. Техникалық олқылықтар, ғаламтор желісінің жылдамдығының аз болуы үнемі кедергі келтіреді. Әрі ғаламтор желісіне жұмсалатын қаражат мәселесі де бар.

Білім беруші мен білім алушы арасында сөйлесім, тыңдалым әрекеттері жүзеге аспайды. Соның салдарынан білім алушы өз ойын дұрыс жеткізе алмайды. Оқушылардың бір-бірімен де жеке байланысы жоқтығынан, ұстаздар оқушылардың бойына сыпайылық, сенімділік, топта жұмыс істеу сияқты қасиеттер мен дағдыларды қалыптастыру мүмкіндігі жоқ. Сонымен қатар, бұл жерде теориялық білім бар да, тәжірибе жоқ.

Жоғарыда айтқанымыздай, өз бетінше, сыртқы бақылаусыз білім алғандықтан қашықтықтан оқу білім алушыдан ерік-жігер, аса жауапкершілікті талап етеді. Яғни, жауапкершілігі мен ерік-жігері төмендерге қиындық туғызуы мүмкін. Оларға қосымша ата-ананың тарапынан көмек қажет екені айтпаса да түсінікті. Ал, бастауыш сынып оқушылары ата-аналарынсыз білім алуы мүлдем мүмкін емес. Себебі, қашықтықтан оқыту білім алушыдан да, білім берушіден де компьютерлік сауаттылықты талап етеді.

Қорыта келе айтарым, қашықтықтан оқыту жүйесі техникалық жағынан да, психологиялық жағынан да күрделі мәселе екені анық. Білім алушыға да, білім берушіге де үлкен мотивация қажет. «Бірлесе білген ел бәрін жеңеді» демекші, біз ашаршылық, репрессия, отаршылдық секілді қиын-қыстау жолдардан аман-есен өткенбіз. Сол сияқты бүгінгі қиындықтан да біздің бірлігіміз бен берекеміз, шыдамдылығымыз арқылы сәтті өтетініміз анық. Пандемия – уақытша келген сынақ. Жүректегі ақыл, білектенгі күш, ынта мен жігер және білімді қоса ұстасақ, бар қиындықты жеңеміз.

Пайдаланылған ресурстар:

1. ҚР Білім және ғылым министрі Асхат Аймағамбетовтың Facebook парақшасындағы жазбасы;
2. bilimdinews.kz сайтының ақпараттары; «Білімді ел-Образованная страна» газеті; 2020 жыл.
3. Іс-әрекеттегі тәжірибе.

ҚАШЫҚТАН ОҚИТУДА ҚАЛЫПТАСТЫРУШЫ БАҒАЛАУДЫҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУ КОНЫСОВА Елизавета Петровна, КУАНБАЕВА Аманкелды Амитқызы

«№13 орта мектебі» КММ
Ақтөбе, Қазақстан
Andirova@mail.ru

Әлемдік өзгерістерге сай отандық білім берудің алдында жаңа міндеттер мен талаптар қойып отырғаны белгілі. Сондықтан білім беруді дамыту мәселелері, білімнің сапасы қалыптасқан білім беру сипатын, өткен тәжірибелерді саралап, әлемдегі озат үлгілермен сабақтастықта өзіміздің ұлттық болмысымызды ескере отырып, жетілдіру игі жоспарларымыздың біріне айналуға.

Әлемдік үздік үлгіге сәйкес инновациялық білім кеңістігіне енуді мақсат етуі, дамудың озық деп танылған жобаларын тәжірибеге енгізуі нәтижесінде қазақстандық білім беру стратегиясы мен бағыттарын жаңартудың қажеттілігі күннен-күнге айқындала түсуде.

Қоғам алға жылжыды, өзгерістер енді. Яғни, бүгінгі оқушы кешегі мұғалім тарапынан қойылған бағаны қанағат тұтып, соған көніп отыра беретін бала емес. Өз ойларын еркін айтатын, өз ісіне әділ баға сұрайтын, өзінен нені талап етіліп тұрғанын анықтағысы келетін ұрпақ өсіп келеді. Сол себепті бағалау жүйесінің өзгеруі де - заңды құбылыс.

Білімді тексеру және бағалау оқушының білім алуына көмектесіп, оның және мұғалімнің білім сапасы жөнінде сандық мәлімет береді. Александр өз зерттеулерінде сыныптағы бағалау тек қана техникалық тәсіл емес. Мұғалімдер жазбаша немесе ауызша түрде баға қою жолымен бағалайды. Олар қолданатын кез келген нысанның артында тек қана объективті немесе жеткілікті дәрежеде объективті емес нормалар мен стандарттар ғана емес, сондай ақ баланың дамуы және ынтасы туралы түсінік, сонымен қатар өзін-өзі бағалау, қабілеттілік және күш-жігер сияқты ұғымдарға қатысты құндылықтар жатады, - деп атап көрсеткен.

Олай болса, мұғалім оқушының білім деңгейінен хабар алып, оның танымдық жұмысын ұйымдастыруға негіз жасайды. Мұғалім өз жұмысындағы жетістіктер мен кемшіліктерге баға беріп, жұмыс әдістерін толықтырып, түзетіп, жеке оқушылармен жұмыстың жолдарын және құралдарын тауып, бағдарламалық білімдердің меңгерілуі деңгейін анықтайды.

Жалпы бағалау дегенде, бүкіл бағалаудың түрлерін, яғни оқу процесінде практикалық, іске асатын бағалау деп түсінеміз. Олар: сөз арқылы бейнеленген мұғалім бағасы, мұғалім бағасының балл арқылы бейнеленуі - баға арқылы, оқушының өз жұмысына өзін-өзі бақылау, өзіне-өзі баға беру арқылы бағалауы т.б. Қазіргі кезде қалыптасқан дамыту бағалауын шешу проблемасындағы басты идеяның мазмұны мынадай: білімді игерудің бірінші кезеңінде балмен сипатталатын мұғалім бағасын қолдану тиімді және сол уақытта белгілі бір шамада мұғалім басқаруымен оқушылардың өзін-өзі бақылауын, өзіне-өзі баға беруін қосу керек.

Қалыптастырушы бағалау (оқыту үшін бағалау) – бұл білім алушылар өздерінің оқудың қандай сатысында тұрғанын, қандай бағытта даму керек және қажетті деңгейге қалай жету керек екендігін анықтау үшін оқушылар мен олардың мұғалімдері қолданатын мәліметтерді іздеу және түсіндіру үдерісі.

Бағалаудың бұл түрінің қалыптастырушы болып аталатындығы - бағаның нақты бір оқушыға, оның білім мазмұнын меңгерудегі кемшіліктерін анықтауға және өзіндік орнын барынша тиімді толықтыруға бағытталғаны. Мұғалім бұл бағалау әрекеті арқылы пәнді меңгерудің мақсатын нақты анықтай алады. Оқушының өткен тақырыптарды біртұтас, үйлесімді сурет түрінде елестетуіне, нәтижені бақылаудың сәйкес тәсілдерін өзі анықтай білуіне, жоғары деңгейге жетуге ынталануына ықпал ете алады. Қалыптастырушы бағалаудың мақсаты - оқу материалын меңгергендігі жөнінде объективті ақпарат алу, білім алушының кемшіліктерін дер кезінде анықтау, мұғалім - оқушы арасында кері байланысты орнату.

Қалыптастырушы бағалаудың ерекшеліктері - оқушының күнделікті білім сапасы, білім алуға оқылықтарды күнделікті түзеу, оқушының қиындық тудыратын сұрақтарын анықтау және оны жою, оқушының бағалаудан алған жағымсыз әсерінің азаюы, психологиялық жайлы ортаның болуы, бағалаудың әділдігі, анықтылығы және ашықтығы, өзін-өзі бағалау дағдылары.

Қашықтан оқытуда қалыптастырушы бағалау күнделікті оқу үрдісінде оқушылардың ағымдағы білім деңгейлерін анықтау үшін және мұғалім мен оқушы арасында өзара байланысты орнату үшін қолданылады, ақсаруға қол жеткізуге ықпал етеді. Ол бағалау күнделікті оқу үрдісі кезінде жүргізіледі, оқушыға өз жұмыстарын өңдеуге және жоғары нәтижеге жетуге көмектеседі, мұғалімге оқушының материалды меңгергені туралы ақпарат жинақтауға, талдауға және жоспарлауға мүмкіндік береді. Қалыптастырушы бағалауды көбінесе «оқушының дүниені тануын бағалау және білім беруді жақсарту үшін бағалау» деп атайды, себебі, ол оқушының жеке басының дамуы мен қалыптасуына көмектеседі.

Ол үшін түрлі платформалар мен веб ресурстар қолданылды. Оқушының академиялық адалдық деңгейіне мән беру мақсатында күн сайын тапсырманың бірнеше нұсқасы әзірленді.

Бұл бағалау жүйесі мұғалімнің әрбір оқушымен жеке жұмыс жүргізуіне мүмкіндік береді, оқушының материалды меңгермегендігін басынан-ақ байқауына, оқушы білімін диагностикалауына мүмкіндік беріп, мұғалімге оқу үрдісін басқаша ұйымдастыруға көмектеседі, ал оқушыға – өзінің білім алуына деген үлкен жаупкершілікті сезінуді жүктейді. Бағалау – бұл оқушының ілгерілеу дәрежесін анықтаудан гөрі кең ауқымды нәрсе. Бағалау оқушының өзінің таным үрдісіне қызығушылығын арттырып, оны алға жетелейді. Осы орайда қалыптастырушы бағалау басқа бағалау әдістерімен салыстырғанда оқушыға материалды тереңірек түсінуіне көмектеседі, сонымен қатар сол материалды сараптап, өмірде қалай қолдануға болатындығы туралы ойлануын оятады. Қалыптастырушы бағалау жиынтық бағалаумен салыстырғанда оқушы мен мұғалім арасында кері байланысты қамтамасыз етеді. Бұл бағалау шеңберінде мұғалімдерге оқушылардың жетістік деңгейін тексеріп отыратындай, қандай да бір қабілетін айқындайтын қалыптастырушы тестілеу және қолданылып жүрген түрлі әдістер мен формалар ұсынылады.

Қалыптастырушы бағалау әдістемесін қолдану қазіргі таңда мұғалім жұмысын бағалаудың жаңа жүйесінің маңызды критерийлері болып табылады.

Қазіргі оқыту тұрғысы бойынша оқушылар оқыту үдерісінің белсенді қатысушылары болғандықтан оларды оқу үдерісіне тарту үшін алдымен олар сабақта не істейтінін, олардан не талап етілетінін білуі тиіс. Сол себептен мұғалімнің жаңа сабақты ұйымдастырудағы алғашқы қадамы – сабақтың мақсатымен, табыс критерийлерімен таныстыруы. Сабақтың мақсаты мен табысқа критерийлері түсінікті болу үшін мұғалімнің көмегімен оқушылардың өздері құрылымдағаны дұрыс. Мұғалім әр оқушының сабақ мақсатын түсінгенін және әр оқушының алдына мақсат пен табыс критерийлерін белгілегенін қадағалап, сабақты қорытындылау кезеңінде мұғалім сабақтың мақсатына қайта оралып, оқушылармен бірге белгіленген критерийлерге әр оқушының қаншалықты жеткенін айқындайды. Тізбектелген сабақтар топтамасындағы әр сабақты жоспарлауда осы үдерісті қалай жүретіндігінің тәсілін жоспарлау керек.

Оқыту мен оқу процесі аясында мұғалім оқушылардың жетістіктері мен пәнді түсіну деңгейін формативті бағалауда үздіксіз бақылап отырады. Нақтырақ айтқанда, қалыптастырушы бағалау қалыпты оқытудың құрамдас бөлігі ретінде жүзеге асуы керек. Сондықтан қалыптастырушы бағалау аясында мұғалімдер оқушылардың мақсатқа қаншалықты қол жеткізіп жатқандығын бақылауға алуы тиіс.

Оқушы тақырыпты қаншалықты деңгейде меңгергенін ұғады. Егер білімді тексермесе, онда оқушы өз білімін терең, жан-жақты және дұрыс бағалай алмайды. Оқушы баға алған соң өзінің мектептегі, үйдегі жұмыстарын жетілдіруге, жақсы сапаларын дамытуға, білім, іскерлік, дағдыларындағы кемшіліктерді жоюға мүмкіндік алады.

Оларды сабаққа белсене қатыстыру үшін әр сабақ барысын жеке формада, жаңа әдісте жүргізу шарт. Оқу формалары заманауи талаптарға лайық болуы, жастардың бойында ақпараттық мәдениетті қалыптастыру үшін, ұстаз ақпараттық технологияны өз іс-әрекетінде тиімді, сауатты ұйымдастыруы қажет.

Бағалаудың оқу процесінде орындайтын үш қызметі талданады, оның негізгісі - қалыптастырушылық қызметі, функциясы.

Қалыптастырушы бағалау ісі оқытуда қажетті психологиялық жағдайдың бірі болып табылады. Біздер оны басқа 2 қызметтен айрықша бөліп аламыз: диагностикалық бағалау - процесс немесе әрекеттің бастапқы, түпкі деңгейін анықтайды. Ал, қорытынды түрі - әрекеттің соңғы деңгейін анықтайды. Қалыптастырушы бағалаудың қызметі оқу процесі кезінде ауыспалы жағдайларды басқарып отырудан, мақсатқа, жету әрекетін қамтамасыз етуден, бұл әрекетке бақылау жасаудан және қажет кезінде оқу процесін өзгертуден тұрады.

Оқу-танымдық мотивтерін оқу әрекеті барысында, негізінен оның жеке құрылымының бірі, бағалау арқылы дамытамыз. Білім берудің жалпы міндеті - оқу-танымдық мотивтерін түрлі бағалау түрлері арқылы дамыту мүмкіндігін айрықша ғылыми.

Білім, іскерлік және дағдыларды тексеру және бағалау тәрбиеге де ықпал етеді. Қашықтан оқытуда қалыптастырушы бағалау тәсілдерін оңтайлы қолдансақ, оқушылардың өз оқулары, табысы, сәтсіздіктері туралы ой-пікірлері қалыптасып, қиындықты жеңуге ұмтылады. Олай болса, жаңа талаптарға сәйкес ұстаздардың қалыптастырушы бағалау саласындағы ізденіс жұмыстары жандандырылуы қажет деп ойлаймын.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Шнейдер М.Я. «Оценка качества образования в школах Международного бакалавриата», Вопросы образования, 2005, № 1.

2. Мынбаева А.К., Садвакасова З.М. Инновационные методы обучения или Как интересно преподавать: Учебное пособие. Алматы, 2010.
3. Кохаева Е.Н. Қалыптастырушы бағалау: әдістемелік құрал\ Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ, Педагогикалық шеберлік орталығы, 2014ж.
4. Пинская М.А. Формирующее оценивание: Учебное пособие Москва, «Логос», 2010.

МАЗМҰНЫ/СОДЕРЖАНИЕ

№	ФИО	стр
1.	DEDAMIRZAYEV Javoxir Yodgorjon o'g'li, MAHMUDOV Zavqibek Ibodulla o'g'li	3
2.	ШАМСИДДИНОВА Назира Рахимовна, АМИНҚОНОВА Рухсона Ҳакимовна	6
3.	YESSIMBEKOVA Karlygash Teutayevna, NAVARYAN Olga Vladislavovna	9
4.	БЕКСУЛТАНОВ Алмас Сабиржанович, ФИЛИППОВА Алёна Михайловна	11
5.	АНЕШОВА Гайша Ержановна, АБДИН Жиенбай Шайбекович	13
6.	АЙТБАЙ Сәбира Зұлпыхарқызы	15
7.	АВЕЛЬЕВА Гүлнар Орынбасаровна, ШАЛАБАЕВА Айганым Юлдашевна	16
8.	АЛИБЕКОВА Айым Толеухановна	18
9.	АЙМБЕТОВ Адильбек Кужахметович	22
10.	АМАНГАЛИЕВА Фатима Умирбековна, СУХАНОВА Гульзия Тагибергеневна	24
11.	БАЙДРАХМАНОВА Гульназ Абилбахитовна, ХАМИТОВ Бекет Серикулы, ДАУЛЕТОВ Мади Бисенулы	27
12.	BAIZHANOVA Madina Mahsutbekovna	31
13.	БАЙДРАХМАНОВА Гульназ Абилбахитовна, САҚТАҒАНОВ Нұрболат Жұмабайұлы, ЕЛАМАНОВ Өмірбек Жәнібекұлы	34
14.	БЕГИМБАЕВ Бекарыс Утепбергеневич, КАБУЛОВА Айгуль Куанышевна	37
15.	БАЙДРАХМАНОВА Гульназ Абилбахитовна, ТАНАТОВ А.Н., ҚАСЫМБЕК И.Ә.	39
16.	БЕГИМБЕТОВА Айнур Серикбаевна, ТАЛПАТҚЫЗЫ Гульвира	44
17.	БЕЙСЕМБАЕВА Динара Токтаркановна, БОЛАТОВА Айбаршин Жумкеевна	45
18.	БЕКБАЕВ Даурен Капашевич	50
19.	A.S. BEKEYEVA	51
20.	БЕКМУРАТОВА Лариса Айсаулиевна	55
21.	БОРАНБАЕВА Анаргуль Талгатовна	59
22.	БРИШЕВА Маржан Амангельдиновна	62
23.	БҮРКІТ Ә.Қ., ТЛЕУОВА Н.К., ХУДЯРОВА Е.А.	65
24.	ҒАНИБАЕВА Жайдарман Ануарқызы	70
25.	ГАНИЖЕВА Люба Ахметхановна	74
26.	ДАДЫРОВА Асель Алибековна	77
27.	ДЖИЛКИБАЕВА Рафия Бостановна, ЖОРГАБАЕВ Габит Ергалиевич	81
28.	ЕСБУСИНОВА Римма Еркиновна, ЖУМАБАЕВА Гульнара Кабидуллиновна	84
29.	ЕСЕНОВА Ләззат Маратқызы	86
30.	ЕСКЕНДИРОВА Елена Викторовна	89
31.	ЕСКЕРМЕСОВА Айдана Куандыковна, АЙДЫНҒАЛИИ Айдана Қалқаманқызы	92
32.	ЕСКОЖИНА Лаура Болатовна	94
33.	ЖАКЕНОВА Куляим Тулегеновна, АРТЫКОВА Жанат Назаралиевна	97
34.	АЛИМОВА Рахима Рускуловна	100
35.	ЖАКСЫБАЕВА Айсулу Берикқызы, МАШИМОВА Багила Кайрушевна	103
36.	ЖАНТӨРЕ Несібелі Маралұлы	105
37.	ЖАНБУЛАТОВА Нурзия Назуллаевна, ТЛЕУОВА Айнагуль Сагинбаевна	108
38.	ЖИДЕКУЛОВА Гулкиз Егеновна, КУНАФИЯНОВА Айгерім, БАТЫРОВ Нияз	110
39.	ЗАДОРОВИЧ Виталий Дмитриевич	113
40.	ЗЕЙНАДДИН Асқар Нұрланұлы	116
41.	ИГИЛМАНОВА Ақшолпан Полатқызы	119
42.	ИМАНҒАЛИЕВА Айдана Жексенқызы	121
43.	ИСАГАЛИЕВА Майра Жұмабекқызы	126
44.	КАДРИЯ Анар Алтынбекқызы	128
45.	КАРАБЕКОВА Назыгуль Галымжановна, ТКАЧУК Елена Фёдоровна	131
46.	КАРБУЗОВА Мейрамкуль Туяковна, СЕРКЕБАЕВА Санимкуль Туяковна	134
47.	КАРЫМСАКОВА Нургуль Тлетайқызы, АБДИЕВ Бауыржан Сапаралиевич, ИКСАНОВ Серик Шапхатович	135
48.	КАСЫМОВА Акмарал Хамзиевна, БАҚЫТЖАНОВ Айдар	138
49.	КАРИБАЙ Амина Шакиқызы, АМАНКУЛОВА Дылда Елтаевна	145
50.	КҮНЕВА Қарлығаш Елеусизовна, РҮСТЕМОВА Жайна Жарасовна	147
51.	САЛПЫНОВА Қаным Қыдырбайқызы	151

52.	КУЛЬГАРАШЕВА Гульнара Жаманбаевна, БАЛГАЗИНА Лаззат Матуллаевна	154
53.	МАДЕНОВА Лаззат Мутиголлиевна	156
54.	МАНТРОВА Мария Сергеевна	158
55.	МАСЛОВА Ольга Алексеевна, МАХАШЕВ Саулебек Танатович	160
56.	МЕДВЕДЕВА Елена Андреевна, АСҚАРОВА Нүргүл Мырзағұлқызы, ЕЛЕШОВА Газиза Едиловна	164
57.	МУХИТОВ Азиз Мухамедулы, БАЙДРАХМАНОВ Сырым Сагидоллаевич	171
58.	НУРЖИГИТОВА Айгул Демесиновна, САРСЕНБАЕВА Гулнар Узаковна	173
59.	НУРПЕЙСОВА Багдат Серпербаевна	175
60.	НҰРПЕЙІС Дана Нұрланқызы	177
61.	ОЖАЕВА Шынар Меллатовна	179
62.	ОРАЗАЕВА Жазира Жарасовна	184
63.	ПОПРЯДУХИНА Наталья Григорьевна	186
64.	СЕЙТАЛИНА Гүлнара Рамазанқызы	188
65.	СЕЙТЕНОВА Агила Таласбаевна, МАЛАЙДАРОВА Гульнар Нагашибаевна	190
66.	СЕРИКПАЕВА Кунсулу, АРКЕНОВА Сайран Жаркеновна	192
67.	СЕРІКБАЕВА Перизат Шотыбайқызы	195
68.	СМАИЛОВА Мендегүл Талгатовна, МУСТАФИН Тимур Таукенович	197
69.	СОЛИЕВ Зокирходжа Махмудходжаевич, САЛИМОВ Фирдавс Джурабекович	199
70.	ӘЗБЕРГЕНОВ Төлеген Жетесұлы, СУХАНОВ Медеу Серікбайұлы	201
71.	ТАТЕНОВА Гаухар Атымтаевна	203
72.	ТОКАРЕВА Юлия Владимировна	205
73.	ТҮЛЕГАЛИЕВ Амантай Сериккалиевич	207
74.	ТҮРГАЛИЕВА Айман Маратовна, КАРАБАЕВА К.Ж.	210
75.	ТҮРСУНОВА Жанар Маратовна, МУСТАФА Индира Жаңбырбайқызы	213
76.	УРАЗІМБЕТОВ Болатбек	215
77.	УТЕПБЕРГЕНОВА Гульнар Бакитжановна, ДАНАБЕКОВА Жібек Данабекқызы	216
78.	ХАЙРАНОВА Күләш Рахимовна	218
79.	ЦЫБРУК Екатерина Андреевна, С.В.САВЕНКО	220
80.	ЧИКОВА Ирина Вячеславовна	225
81.	ШАГАЛАЕВА Галия Наурызбаевна, АПЕНДИНА Гульжазира Хамитовна	228
82.	ШЕСТАЕВА Гульшат Токеновна, КАСЫМКАНОВА Зилиха Нурдыбаевна, АМЕРБЕКОВА Айгуль Бабагумаровна	230
83.	КОНЫСОВА Елизавета Петровна, КУАНБАЕВА Аманкелды Амитқызы	232

Қолжазбалар өңделеді және қайтарылмайды. Авторлардың көзқарасы, ұстанымы сақталады. Жинақтағы деректердің нақтылығына авторлар жауапты. Олардың байлам-тұжырымдары редакция көзқарасымен сәйкеспеуі де мүмкін. Ғылыми басылымда жарияланған материалдар көшіріп басылған жағдайда сілтеме жасалуы тиіс.

Халықаралық Білім және Ғылым Академиясы
International Academy of Education and Science
Международная Академия Образования и Науки
2020